H.P. Blavatsky

Geselecteerde artikelen deel 4: 1889–1891

H.P. Blavatsky
Geselecteerde artikelen
deel 4: 1889–1891

H.P. Blavatsky
Geselecteerde artikelen

Deel 4
1889–1891

Theosophical University Press Agency
Den Haag

H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen
Deel 4: 1889-1891

(Nieuwe vertaling van artikelen geschreven
door H.P. Blavatsky)

ISBN 978-94-91433-27-6, paperback
ISBN 978-94-91433-28-3, PDF eboek

Nur 720
Trefwoorden: theosofie, esoterie

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

© 2021 Theosophical University Press Agency
Daal en Bergselaan 68, 2565AG Den Haag
+31 (0)70 3231776
www.theosofie.net / info@theosofie.net

Voorwoord van de vertalers

Dit boek bevat nieuwe vertalingen van artikelen die, tenzij anders vermeld, door H.P. Blavatsky zijn geschreven. De artikelen zijn chronologisch gerangschikt. Bij elk artikel worden de oorspronkelijke bron en titel vermeld; daarnaast wordt aangegeven waar het in *H.P. Blavatsky: Collected Writings* (afgekort *CW*) is te vinden.

De meeste artikelen in dit vierde deel komen uit het tijdschrift *Lucifer*, dat door Blavatsky was opgericht en waarvan zij redactrice was. Daarnaast bevat het enkele postuum gepubliceerde artikelen.

Bij de keuze van artikelen ligt de nadruk op de religieuze, filosofische en wetenschappelijke inhoud, maar het boek bevat ook artikelen die historisch van belang zijn.

Inhoud

Voorwoord vertalers v

1889 (vervolg)

Gedachten over karma en reïncarnatie 3
Het lichtbaken van het onbekende 12
'De kat heeft het gedaan!' 45
De macht van het vooroordeel 53
Wereldverbetering of wereldverlossing 63
Onze drie doelstellingen 73
Filosofen en pseudofilosofen 82
Herinneringen van een stervende 91
Alchemie in de negentiende eeuw 97
De vloedgolf 119
Genialiteit 127

1890

1890! 139
Was Cagliostro een 'charlatan'? 150
Het laatste lied van de zwaan 161
De cyclus rolt voort 173
Kosmisch denkvermogen 185
Waarom ik niet naar India terugkeer 202
Gedachten over elementalen 211
Zwarte magie in de wetenschap 229
Een astrale profeet 244
Verkeerde opvattingen over *De geheime leer* 250
Hedendaagse apostelen en pseudomessiassen 253
Twee soorten wijsheid 259
Vragen en antwoorden 270
Psychische en noëtische activiteit 278
Hypnose, en haar verband met andere vormen van betovering 303

1891

Over reuzen 315
De vriend van de duivel: gedachten over Ormuzd en Ahriman 317
Mijn boeken 328

Artikelen die na HPB's dood zijn gepubliceerd

Chinese geesten 341
De kabbala en de kabbalisten aan het einde van de 19de eeuw 349
Literaire aantekeningen over kritiek, autoriteiten, en meer, door een impopulaire filosoof 366
Aantekeningen bij het Evangelie volgens Johannes 370
Tibetaanse leringen 391
Fragmenten 409
Het denkvermogen in de natuur 416
Modern idealisme, erger dan materialisme 422
Helena Petrovna Blavatsky (Charles Johnston) 427
Kennis komt in visioenen 444

Index 445

Illustraties

Alessandro Cagliostro 1743-1795(?) 151
Fort San Leo 158
Jules Denis Du Potet (1796-1881) 239
Botten van de reus van Castelnau 316
Giovanni Pico della Mirandola (1463-1494) 351

1889
(vervolg)

Gedachten over karma en reïncarnatie

[‘Thoughts on karma and reincarnation’, *Lucifer*, april 1889, blz. 89-95; *CW* 11:136-45]

> ‘De mens heeft aderen, zo dun als een duizend keer gespleten haar, gevuld met blauwe, rode, groene, en gele fluïden.’[1] Het ijle omhulsel [de basis of etherische structuur van het astrale lichaam] bevindt zich daarin, en de ideële resten van de ervaringen van de vroegere belichamingen [of incarnaties] hechten zich aan het genoemde ijle omhulsel, en *gaan mee wanneer het van lichaam naar lichaam gaat*.
>
> – *The Philosophy of the Upanishads*[2]

‘Beoordeel iemand liever op basis van de vragen die hij stelt dan op basis van zijn antwoorden’, zegt de scherpe Voltaire. Het advies gaat in ons geval maar voor de helft op. Voor de volledigheid moeten we eraan toevoegen, ‘probeer het motief van de vraagsteller te achterhalen’. Iemand kan een vraag stellen uit een oprechte drang om te leren en te weten. Een ander blijft vragen stellen met geen beter motief dan kritiek te willen leveren, en te bewijzen dat zijn tegenstander ongelijk heeft.

Veel ‘belangstellenden in de theosofie’, zoals ze zich noemen, vallen in laatstgenoemde categorie. Daartoe behoren o.a. materialisten en spiritisten, agnosten en christenen. Sommigen van hen staan, hoewel zelden, ‘open voor andere overtuigingen’, zoals ze zeggen; anderen – die met Cicero denken dat een liberale waarheidszoeker nooit een ander mag beschuldigen van onstandvastigheid omdat hij van mening is veranderd – raken *echt* overtuigd en sluiten zich bij ons aan. Maar er zijn er ook – en deze vormen de meerderheid – die, terwijl ze zich voordoen als belangstellenden, in feite muggenzifters zijn. In hun bekrompenheid of onbezonnenheid verschansen ze zich achter hun eigen vooroordelen en vaak oppervlakkige meningen en overtuigingen, en ze zullen daarvan niet afwijken. Zo’n ‘zoeker’ is een hopeloos geval, want zijn verlangen om de waarheid te onderzoeken is een schijnvertoning die niets met moed te maken heeft, maar eenvoudig een *wassen neus* is.

---

[1] *Brihadāraṇyaka Upanishad*, 4:3:20.

[2] A.E. Gough, *The Philosophy of the Upanishads and Ancient Indian Metaphysics*, 1882, blz. 181.

Hij heeft noch de vastberadenheid van een echte materialist, noch de serene kilheid van een 'Sir Oracle'. Maar

> . . . je zou net zo goed
> De zee kunnen verbieden de maan te gehoorzamen,
> Als het bouwwerk van zijn dwaze gedachten
> Door een gelofte weg te nemen, of door bewijzen aan het wankelen te brengen . . .[1]

Daarom kan zo'n 'zoeker naar waarheid' beter volledig met rust worden gelaten. Hij is eigenzinnig, omdat hij een oppervlakkige schijngeleerde, een verwaande theoreticus of een dwaas is. Gewoonlijk spreekt hij over reïncarnatie voordat hij zelfs het verschil heeft geleerd tussen metempsychose – dat wil zeggen de transmigratie van de menselijke ziel naar een dierlijke vorm – en reïncarnatie, of de wedergeboorte van hetzelfde ego in opeenvolgende menselijke lichamen. Omdat hij de *echte* betekenis van het Griekse woord niet kent, heeft hij zelfs geen idee hoe absurd deze puur exoterische leer van transmigraties in dieren in de filosofie is. Het heeft geen zin om hem te vertellen dat de natuur, voortgestuwd door karma, nooit achteruitgaat, maar in haar werk op het fysieke gebied altijd vooruit streeft; dat ze een menselijke ziel misschien onderbrengt in het lichaam van een mens die moreel tien niveaus lager staat dan elk dier, maar dat ze de volgorde van haar rijken niet zal omdraaien; en terwijl ze de redeloze monade van een dier van een hogere orde zal leiden naar de menselijke vorm in het eerste uur van een manvantara, zal ze dat ego, zodra het een mens is geworden, zelfs van de laagste soort, niet terugvoeren naar lichamen van diersoorten, in ieder geval niet tijdens die cyclus (of kalpa).[2]

De lijst van verdachte 'onderzoekers' is met deze aimabele *zoekers* nog lang niet uitgeput. Er zijn nog twee groepen, christenen en spiritis-

---

[1] Shakespeare, *The Winter's Tale*, 1ste bedrijf, 2de toneel.

[2] De occulte wetenschap onderwijst dat dezelfde volgorde van evolutie voor mens en dier – vanaf de eerste tot en met de zevende planeet van een keten, en van de eerste tot het einde van de zevende ronde – op elke *keten* van werelden van ons zonnestelsel verloopt van het lagere naar het hogere. Dus moet zowel het hoogste als het laagste ego, van de monaden die geselecteerd zijn om een nieuwe keten in een manvantara te bevolken, wanneer het overgaat van een lagere naar een hogere 'keten', natuurlijk elke dierlijke (en zelfs plantaardige) vorm doorlopen. Maar geen enkel menselijk ego zal, wanneer het eenmaal aan zijn cyclus van geboorten is begonnen, dat van een dier worden tijdens een of andere periode van de zeven ronden. Zie *De geheime leer*.

ten, waarbij laatstgenoemden in sommige opzichten nog grimmiger zijn dan wie dan ook. Eerstgenoemden zijn geboren en getogen met de *Bijbel* en geloven in bovennatuurlijke 'wonderen' op basis van gezag, d.w.z. op basis van 'bewijs uit derde of dertigste hand', om een populaire uitdrukking te gebruiken, en worden vaak gedwongen om het getuigenis uit de eerste hand van hun eigen verstand en zintuigen op te geven; en nu zijn ze vatbaar voor rede en overtuiging. Ze hadden zonder kritisch onderzoek meningen gevormd en raakten daarin verstard zoals een vlieg in een stuk barnsteen. Maar die barnsteen is gespleten, en, als één van de tekenen van de tijd, zijn ze aan een enigszins verlaat maar niettemin oprecht onderzoek begonnen, om ofwel hun eerdere opvattingen te rechtvaardigen, of anders er voorgoed afscheid van te nemen. Nu ze hebben ontdekt dat *hun* religie – zoals die van de grote meerderheid van hun medemensen – op *menselijk* niet *goddelijk* respect was gebaseerd, komen ze bij ons als bij een chirurg, en denken dat de theosofen alle oude spinnenwebben uit hun verwarde hersenen kunnen verwijderen. Soms gebeurt dat inderdaad; als ze eenmaal ervan overtuigd zijn dat het niet goed is om eerst een geloof te aanvaarden en zich ermee te identificeren, en dan pas jaren later op zoek te gaan naar redenen om dit geloof te rechtvaardigen, dan zullen ze vanzelfsprekend proberen te voorkomen om opnieuw in dezelfde fout te vervallen. Ze moesten ooit genoegen nemen met de interpretaties van hun aloude dogma's voor zover de onjuistheid en vaak ook de absurditeit van laatstgenoemde dit toelieten; maar nu willen ze leren en begrijpen voordat ze iets geloven.

Dit is de juiste en zuiver theosofische manier van denken, en komt goed overeen met het gebod van Boeddha, die leerde dat men nooit alleen op basis van gezaghebbende bronnen moet geloven, maar deze moet toetsen door middel van ons eigen verstand en onze hoogste intuïtie. Alleen dat soort zoekers naar eeuwige waarheid kan profiteren van de lessen van oude oosterse wijsheid.

Het is daarom onze plicht om hen te helpen om hun nieuwe idealen te verdedigen door hen te voorzien van de meest geschikte en doeltreffende wapens. Ze zullen namelijk niet alleen het hoofd moeten bieden aan materialisten en spiritisten, maar ook een lans moeten breken met hun ex-geloofsgenoten. Deze zullen hun hele arsenaal op hen richten, samengesteld uit de proppenschieters van bijbelse casuïstiek en interpretaties op basis van letterlijk opgevatte teksten en verwrongen vertalingen van pseudo-openbaring. Ze moeten worden voorbereid. Ze

zullen bijvoorbeeld worden verteld dat er in de *Bijbel* geen woord staat dat het geloof in reïncarnatie rechtvaardigt, of van meer dan één leven op deze aarde. Biologen en fysiologen zullen om zo'n theorie lachen, en hen verzekeren dat ze wordt tegengesproken door het feit dat niemand ook maar een vage herinnering heeft aan een *vorig* leven. Oppervlakkige metafysici, en aanhangers van de tolerante kerk-ethiek van deze tijd, zullen ernstig beweren dat een straf in het huidige leven voor daden gepleegd in een vorig leven waarover we niets weten, onrechtvaardig zou zijn. Al deze bezwaren worden uit de weg geruimd en blijken ongeldig te zijn voor iedereen die de esoterische wetenschappen serieus bestudeert.

Maar wat zullen we zeggen van onze felle tegenstanders, de kardecisten, of de reïncarnisten van de Franse school, en de anti-reïncarnisten, dat wil zeggen het merendeel van de spiritisten van de oude school. Het feit dat eerstgenoemden in wedergeboorte geloven, maar op hun eigen primitieve, onfilosofische manier, maakt onze taak alleen maar zwaarder. Ze zijn tot de conclusie gekomen dat een mens sterft, en zijn 'geest', na een paar troostbezoeken aan de stervelingen die hij heeft achtergelaten, kan reïncarneren wanneer en in wie hij maar wil. De devachanische periode van minstens 1000 – en in het algemeen 1500 – jaar, is voor hen een geestelijke kwelling en een doorn in het oog. Ze willen er niets van weten. En de spiritisten evenmin. Deze hebben er bezwaar tegen om de zeer filosofische reden dat 'het *eenvoudig onmogelijk* is'. Waarom? Omdat het voor de meesten van hen zo onaangenaam is, vooral voor degenen die zichzelf beschouwen als de persoonlijke avatāra, of de reïncarnatie van een historische grote held of heldin die in de laatste paar eeuwen succes heeft gehad (wedergeboorte uit of in het geteisem van Whitechapel is voor hen uitgesloten). En 'het is zo wreed', ziet u, om liefhebbende ouders te vertellen dat de gedachte dat een *doodgeboren* kind, een dochter van hen, die in hun verbeelding is grootgebracht in een weeshuis van het zomerland, en nu volwassen is en hen dagelijks komt opzoeken in de seancekamer van de familie, een absurd geloof is, ongeacht of reïncarnatie waar is of niet. We moeten *hun gevoelens niet kwetsen* door vol te houden dat elk kind dat overlijdt vóór de leeftijd dat het verstand doorbreekt – pas dan wordt het een verantwoordelijk wezen – onmiddellijk na de dood reïncarneert, want het kan, omdat het door zijn daden geen persoonlijke verdienste of schuld heeft opgebouwd, geen aanspraak maken op devachanische beloning en gelukzaligheid. En ook dat, omdat het kind on-

verantwoordelijk is tot de leeftijd van zeg zeven jaar, de hele last van de karmische gevolgen die tijdens zijn korte leven worden teweeggebracht direct terechtkomt op de schouders van hen die het hebben opgevoed en begeleid. Ze willen niets weten van zulke filosofische waarheden, gebaseerd op eeuwige rechtvaardigheid en karmische werking. 'U kwetst onze beste, onze meest liefdevolle gevoelens. Ga weg!' roepen ze. 'We zullen uw leringen niet accepteren.'

Eppur si muove![1] Zulke argumenten doen ons denken aan de vreemde bezwaren tegen, en ontkenning van, de bolvorm van de aarde die werden gebruikt door een aantal oude geslepen kerkvaders. 'Hoe kan de aarde nou rond zijn?' redeneerden de heilige betweters – de 'Eerw. Bede's' en de manichese Augustinussen. 'Als dat zo was, dan zouden de mensen daaronder met hun hoofd naar beneden moeten lopen, zoals vliegen op een plafond. Het ergste zou zijn dat ze de Heer in zijn heerlijkheid niet konden zien afdalen op de dag van de tweede komst!' Zoals deze heel logische argumenten in de eerste eeuwen van onze jaartelling voor de christenen onweerlegbaar leken, evenzo lijken de diepzinnige bezwaren van onze vrienden, de zomerland-theoretici, plausibel in deze eeuw van neo-theosofie.

En wat zijn uw bewijzen dat zo'n reeks levens ooit plaatsvindt, of dat reïncarnatie überhaupt bestaat? – wordt ons gevraagd. We antwoorden: (1) het getuigenis van elke ziener, wijze, en profeet, gedurende een eindeloze reeks menselijke cyclussen; (2) een grote hoeveelheid op redenering gebaseerde bewijzen die zelfs niet-ingewijden aanspreken. Het is waar dat dit soort bewijzen – hoewel mensen vaak zijn opgehangen op basis van niet meer dan dat soort afgeleide bewijzen – niet absoluut betrouwbaar is. Want, zoals Locke zegt: 'Concluderen is niets anders dan op grond van een bewering die als waar wordt geponeerd, een andere als waar aanmerken.' Maar alles hangt af van de aard en de kracht van die eerste bewering. De aanhangers van de predestinatieleer kunnen hun leer als waar poneren, dat aangename geloof dat aan ieder mens door de wil van onze 'barmhartige Vader in de hemel' vooraf óf het eeuwige hellevuur óf de 'gouden harp' is toegewezen, volgens het beginsel dat de mens aan zijn lot wordt vastgepind. De bewering waarop dit merkwaardige geloof steunt, en die als waar wordt geponeerd, heeft in dit geval geen betere basis dan één van de vele nachtmerries van Calvijn. Maar het feit dat hij miljoenen volgelingen heeft, geeft de

[1] Vertaling: 'En toch beweegt ze' (een uitspraak van Galileo over de aarde).

theorie van de totale verdorvenheid, of die van predestinatie, niet het recht om een universeel geloof genoemd te worden. Die volgelingen zijn nog altijd beperkt tot een klein deel van de mensheid, en men had er vóór de tijd van de Franse hervormer nooit van gehoord.

Dit zijn pessimistische leringen voortgekomen uit wanhoop, overtuigingen die kunstmatig zijn geënt op de menselijke natuur, en die dus geen stand kunnen houden. Maar wie heeft de mensheid over transmigratie van de ziel onderwezen? Geloof in opeenvolgende wedergeboorten van het menselijk ego in verschillende lichamen gedurende de cyclussen van het leven is een universeel geloof, een zekerheid die de mens van nature eigen is. Zelfs nu, terwijl theologische dogma's van menselijke oorsprong deze natuurlijke gedachte in de christelijke geest hebben verstikt en bijna hebben vernietigd, geloven honderden eminente westerse filosofen, schrijvers, kunstenaars, dichters, en diepe denkers nog steeds in reïncarnatie. In de woorden van George Sand, we worden:

> in dit leven geworpen, als het ware in een smeltkroes, waarin we, na een vorig leven dat we zijn vergeten, veroordeeld zijn om te worden herschapen, vernieuwd, gehard door lijden, door strijd, door begeerte, door twijfel, door ziekte, door de dood. Al deze kwaden verdragen we om er beter van te worden, voor onze zuivering, en, zogezegd, om ons te vervolmaken. Van eeuw tot eeuw, van generatie op generatie, gaan we langzaam maar zeker vooruit, een vooruitgang waarvan, ondanks wat alle sceptici zeggen, de bewijzen duidelijk aanwezig zijn. Hoewel alle onvolkomenheden van ons wezen en alle ellende van onze omstandigheden ons dreigen te ontmoedigen en schrik aan te jagen, dragen alle edeler vermogens, die ons zijn geschonken om de volmaking te kunnen nastreven, bij tot onze verlossing, en bevrijden ons van angst, ellende, en zelfs de dood. Ja, een goddelijk instinct dat altijd groeit in licht en kracht, helpt ons om te begrijpen dat niets in de hele wereld volledig sterft, en dat we alleen verdwijnen uit onze aardse omstandigheden, om opnieuw te verschijnen onder omstandigheden die gunstiger zijn voor onze eeuwige ontwikkeling.[1]

Prof. Francis Bowen, die wordt geciteerd in *Reincarnation, a Study of Forgotten Truth*,[2] spreekt een grote waarheid:

---

[1] George Sand, *Les sept cordes de la lyre*, 1839, blz. 34-5.

[2] 1888, blz. xiv. We raden iedereen die niet in reïncarnatie gelooft, en op zoek

> De leer van de metempsychose is bijna een natuurlijk of aangeboren geloof in de menselijke geest te noemen, te oordelen naar de vele volkeren op aarde die haar aanhangen en hoe ze door de hele geschiedenis heen heeft standgehouden.

De miljoenen mensen in India, Egypte, en China die zijn heengegaan, en de miljoenen die nu in reïncarnatie geloven, zijn bijna ontelbaar. De joden hadden dezelfde leer. En, of men nu tot een persoonlijke godheid bidt, of in stilte een onpersoonlijke godheid of een beginsel en een wet vereert, het getuigt van veel meer eerbied om wél in deze leer te geloven dan niet. In één geloof wordt 'God' of 'wet' beschouwd als synoniem met rechtvaardigheid, die aan de arme kleine mens meer dan één kans geeft om deugdzaam te leven en om zijn zonden – door iets te doen of na te laten – te verzoenen. Ons ongeloof schrijft aan de onzichtbare macht in plaats van rechtvaardigheid duivelse wreedheid toe. Het maakt er een soort kruising tussen een siderische Jack the Ripper of Nero en een menselijk monster van. Als een heidense leer de godheid eert en een christelijke deze onteert, welke moet dan worden aangenomen? En waarom moet iemand die aan eerstgenoemde de voorkeur geeft als een ongelovige worden beschouwd?

Maar de wereld staat niet stil en is altijd in beweging, en daarmee veranderen ook de ideeën in de hoofden van bekrompen mensen. De vraag is niet of een natuurfeit al of niet past bij een bepaald stokpaardje, maar of het echt een feit is dat ten minste op logisch redeneren is gebaseerd. Degenen die stokpaardjes berijden vertellen ons dat dat niet zo is. Wij antwoorden: bestudeer de punten die u geneigd bent te verwerpen, en probeer onze filosofie te begrijpen, voordat u onze leringen bij voorbaat afkeurt.

Spiritisten klagen, en met zeer goede redenen, over de wetenschappers, die, zoals Huxley, hun verschijnselen volledig verwerpen, terwijl ze daarover bijna niets weten. Waarom doen de spiritisten dan hetzelfde met de beweringen die berusten op de psychische ervaringen van duizenden generaties van zieners en adepten? Weten ze iets over de wetten van karma – de grote wet van vergelding – die mysterieuze, maar in haar gevolgen toch heel duidelijke en voelbare werking van de natuur, die vroeg of laat elke goede of slechte daad van ons op ons laat

---

is naar bewijzen, aan om dit uitstekende boek van E.D. Walker te lezen. Het is de meest volledige verzameling bewijzen en getuigenissen uit alle tijden die ooit werd gepubliceerd.

terugslaan, zoals een stuiterbal die tegen een muur wordt geworpen terugkaatst naar degene die hem werpt? Nee. Ze geloven in een persoonlijke God, die ze begiftigen met intelligentie, en die volgens hun denkbeelden elke handeling in ons leven beloont of straft. Ze aanvaarden deze hybride godheid (eindig, omdat ze deze heel onfilosofisch begiftigen met voorwaardelijke eigenschappen, terwijl ze tegelijkertijd volhouden dat deze oneindig en absoluut is), ongeacht, en blind voor, de duizend-en-een denkfouten en tegenstrijdigheden waarin de theologische leringen over die godheid ons verwikkelen.

Maar wanneer de spiritisten een consistent, filosofisch en heel logisch substituut voor zo'n onvolmaakte God wordt geboden, een volledige oplossing voor de meeste van de onoplosbare problemen en mysteries van het menselijk leven, dan wenden ze zich vol afschuw af. Ze blijven onverschillig ervoor of gekant ertegen, alleen omdat zijn naam KARMA is in plaats van Jehovah; en omdat het een beginsel is uit de Indiase filosofie – de diepzinnigste van alle filosofieën van de wereld – in plaats van uit het sluwe en verstandelijke Semitische gegoochel, dat een sterrenkundig symbool heeft omgetoverd tot de 'ene levende God van de goden'. 'We willen geen *onpersoonlijke* godheid,' vertellen ze ons; 'een symbolische ontkenning zoals 'niet-zijn' is onbegrijpelijk voor het zijn.' Precies. 'Het licht schijnt in de duisternis; en de duisternis heeft het niet begrepen' (*Joh*. 1:5). Daarom zullen ze heel ondoordacht over hun *onsterfelijke* geesten spreken; en zoals ze een persoonlijke God *oneindig* noemen en van hem een reusachtige *man* maken, zo zullen ze een menselijke schim een 'geest' noemen – kolonel Cicero Treacle, of 'geest' mw. Amanda Jellybag – met een vaag gevoel dat beiden in ieder geval eeuwig leven.

Het heeft daarom geen zin om te proberen die mensen te overtuigen. Als ze niet in staat of bereid zijn om zelfs de algemene weidse gedachte die in de term karma besloten ligt, te bestuderen, hoe kunnen ze dan de nuances begrijpen die in de reïncarnatieleer worden gemaakt, hoewel, zoals onze eerbiedwaardige broeder P. Iyaloo Naidu uit Hyderabad aantoont, karma en reïncarnatie 'in feite het ABC van de wijsheid-religie' zijn. Het wordt in de *Theosophist* van januari heel duidelijk gezegd: 'Karma is de som van onze daden in dit leven en in vorige levens.' Nadat hij verklaart dat er drie soorten karma zijn, vervolgt hij:

> Saṃchita karma omvat de verdienste en schuld die de mens in het vorige leven en in alle andere eerdere levens heeft opgebouwd. Dat gedeelte van het saṃchita karma dat voorbestemd is om het menselijk leven . . . in de huidige incarnatie te beïnvloeden wordt prārabdha genoemd. De derde soort karma is het resultaat van de verdienste of schuld van de huidige handelingen. Āgamī strekt zich uit over al uw woorden, gedachten, en daden. Wat u denkt, wat u zegt, wat u doet, en ook alle gevolgen die door uw gedachten, woorden, en daden worden teweeggebracht voor uzelf, en voor degenen die erdoor worden beïnvloed, vallen in de categorie van het huidige karma, dat ongetwijfeld de balans van uw leven in uw toekomstige ontwikkeling [of reïncarnatie] ten goede of ten kwade zal laten doorslaan.[1]

Karma is dus eenvoudig *actie*, een opeenvolging van *oorzaken* en *gevolgen*. Dat wat elk gevolg aan zijn directe oorzaak aanpast; dat wat onzichtbaar en feilloos deze gevolgen leidt om, als hun werkterrein, de *juiste persoon op de juiste plaats* te kiezen, noemen we de *karmische wet*. Wat is dat? Zullen we het de hand van de voorzienigheid noemen? We kunnen dat niet doen omdat de term, vooral in christelijke landen, in verband is gebracht met, en theologisch is geïnterpreteerd als, de vooruitziende blik en het *persoonlijke plan* van een persoonlijke God; en omdat er in de actieve wetten van karma – absolute rechtvaardigheid – op basis van universele harmonie, geen vooruitziende blik noch verlangen bestaat; en ook omdat onze eigen daden en gedachten *die wet leiden*, in plaats van erdoor te worden geleid. 'Want wat een mens zaait, zal hij ook oogsten' (*Gal*. 6:7). Alleen een heel onfilosofische en onlogische theologie kan in één adem spreken over de *vrije wil*, en een genade of verdoemenis die voor ieder mens is voorbestemd sinds (?) de eeuwigheid, alsof de eeuwigheid een *begin* zou kunnen hebben! Maar met deze vraag komen we te ver op het gebied van de metafysica. Het volstaat om te zeggen dat karma ons tot wedergeboorte brengt, en die wedergeboorte brengt nieuw karma voort terwijl het oude saṃchita karma wordt afgewerkt. Beide zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Laten we ons bevrijden van karma, als we ons willen bevrijden van de ellende van wedergeboorten of – REÏNCARNATIE.

---

[1] 'Conversation between a theosophist and an enquirer', *The Theosophist*, januari 1889, blz. 235.

Het lichtbaken van het onbekende

[‘Le phare de l’inconnu’, *La revue théosophique*, mei 1889, blz. 1-9; juni 1889, blz. 1-7; juli 1889, blz. 1-6; augustus 1889, blz. 1-9; *CW* 11:212-47]

– 1 –

In een oud boek over occulte studies staat het volgende:

> De guptavidyā (geheime kennis) is een aantrekkelijke zee, maar stormachtig, en vol met klippen. De zeeman die zich zonder wijsheid en ervaring[1] erop waagt, zal op duizend onderzeese riffen vastlopen en worden verzwolgen. Grote golven met de kleur van safieren, robijnen en smaragden, golven vol schoonheid en mysterie, zullen de zeelieden overspoelen en meesleuren naar talloze andere bakens die in alle richtingen schitteren. Maar het zijn valse bakens, dwaallichten aangestoken door de zonen van Kāliya[2], om hen die naar het leven dorsten te vernietigen. Gelukkig zijn zij die blind blijven voor het licht van deze bedrieglijke vuren; en nog gelukkiger zijn zij die nooit hun blik afwenden van het enige echte lichtbaken, waarvan de eeuwige vlam eenzaam brandt in de diepte van de wateren van de heilige wetenschap. Talrijk zijn de pelgrims die ernaar verlangen in die wateren te duiken, maar slechts een paar krachtige zwemmers bereiken het baken.
>
> Om daar te komen moet men ophouden een getal te zijn, en moet men *alle getallen* zijn geworden. Men moet de illusie van afgescheidenheid vergeten en alleen de waarheid van de collectieve individualiteit aannemen.[3] Men moet zien met de oren, horen met de ogen,[4] de taal van de regenboog begrijpen en zijn

---

[1] Onder leiding van een guru of meester.

[2] De grote slang die door Krishṇa werd overwonnen en uit de rivier de Yamunā naar zee werd verdreven. Daar nam de slang Kāliya een soort sirene tot vrouw die hem talrijke nakomelingen schonk.

[3] De illusie van de *persoonlijkheid* van een *ik*, die door ons egoïsme op de voorgrond wordt geplaatst. Kortom, men moet één worden met de hele mensheid, door haar, voor haar en in haar leven, met andere woorden ophouden ‘één’ te zijn om ‘allen’ of het geheel te worden.

[4] Een vedische uitdrukking. In het occultisme is het aantal zintuigen – als men de twee mystieke meetelt – zeven. Maar een ingewijde scheidt evenmin zijn zin-

zes zintuigen in het zevende hebben verenigd.[1]

Het lichtbaken van de waarheid is de natuur zonder de sluier van de illusie van de zintuigen. Het kan pas worden bereikt als de adept de absolute meester over zijn persoonlijk zelf is geworden, en in staat is al zijn fysieke en psychische zintuigen te beheersen met behulp van zijn 'zevende zintuig', door middel waarvan hij over de ware wijsheid van de goden beschikt – de *theo-sofie*.

Onnodig te zeggen dat niet-ingewijden – buiten de tempel, of de pro-fanen – over de bovengenoemde 'lichtbakens' en het 'lichtbaken' in tegengestelde zin oordelen. Zij beschouwen het lichtbaken van de occulte waarheid als de ignis fatuus, het grote dwaallicht van illusie en menselijke dwaasheid. Alle andere lichten zijn in hun ogen nuttig om de fanatici op de zee van dwaasheid en bijgeloof tijdig op de klippen te laten slaan.

'Is het niet al erg genoeg', zeggen onze welwillende critici, 'dat de wereld via de vele 'ismen' tot *theosofisme* is gekomen, dat niets anders is dan een *transcendente mystificatie*, zonder er ook nog een opgewarmd prakje middeleeuwse magie, met haar grote sabbatten en chronische hysterie, bij opgediend te krijgen?'

Heren, hou op. Als u zo spreekt, heeft u dan enig besef van wat ware magie of occulte wetenschap is? Op school heeft men u overladen met verhalen over de 'diabolische tovenarij' van Simon Magus en zijn discipel Menander, volgens de inzichten van die goede kerkvader Irenaeus, de al te ijverige Theodoretus en de onbekende schrijver van de *Philosophumena*. U heeft zich enerzijds laten wijsmaken dat deze magie van de duivel kwam; en anderzijds dat ze slechts het resultaat was van misleiding en bedrog. Goed dan. Maar wat weet u over de werkelijke aard van de leer die door Apollonius van Tyana, Iamblichus, en andere *magiërs* werd gevolgd? En wat denkt u van het

---

tuigen van elkaar als dat hij zijn eenheid los ziet van de mensheid. Elk zintuig omvat alle andere.

[1] Kleurensymboliek. De taal van het prisma, waarvan 'de zeven *moederkleuren* elk zeven zonen hebben', d.w.z. 49 tinten of 'zonen' tussen die zeven; en er zijn evenveel tinten als letters of tekens van het alfabet. De taal van de kleuren telt dus 56 letters voor een *ingewijde* (niet te verwarren met een *adept*, zie mijn artikel 'Signal de danger'). Van die letters wordt elk zevental geabsorbeerd door zijn moederkleur, zoals elk van de zeven moederkleuren uiteindelijk wordt geabsorbeerd door de witte straal, de goddelijke eenheid die door die kleuren wordt gesymboliseerd.

feit dat de theürgie van Iamblichus en de 'magie' van figuren zoals Simon en Menander identiek zijn? Zijn ware aard is door de schrijver van *De mysteriis*[1] maar half onthuld. Niettemin was zijn uitleg voldoende om Porphyrius, Plotinus, en anderen te bekeren, die in plaats van tegenstanders van de *esoterische theorie* haar meest fervente aanhangers werden. De reden hiervoor is eenvoudig. De ware magie, in de theürgie van Iamblichus, is op haar beurt identiek met de gnosis van Pythagoras, de ἡ γνῶσις τῶν ὄντων, de *kennis van de dingen die zijn*; en met de goddelijke extase van de Philalethen, 'de minnaars van de waarheid'. Maar, men mag een boom slechts naar zijn vruchten beoordelen.

Wie gaven blijk van een goddelijk karakter en van het bestaan van die extase die in India samādhi[2] wordt genoemd? Een lange reeks mensen die, als ze christenen waren geweest, heilig zouden zijn verklaard; niet door de keuze van de kerk, die haar voorkeuren en een zekere partijdigheid heeft, maar door die van hele bevolkingsgroepen en van de stem van het volk die zich in haar oordeel bijna nooit vergist. Een voorbeeld is Ammonius Saccas, de theodidaktos genoemd, 'de door god onderwezene'; deze grote meester leidde zo'n rein en zuiver leven dat zijn leerling Plotinus geen enkele hoop koesterde om ooit een sterveling te ontmoeten die met hem vergelijkbaar was. Dan is er diezelfde Plotinus die voor Ammonius was wat Plato was voor Socrates, een leerling, de deugden van zijn beroemde meester waardig. Dan is er nog Porphyrius, de leerling van Plotinus,[3] en de schrijver van Pythagoras' biografie.

Alle beroemde mystici van de afgelopen eeuwen, zoals Jacob

---

[1] Door Iamblichus die het schreef onder het pseudoniem Abammon, de naam van zijn meester, een Egyptische priester. De oorspronkelijke titel is: Ἀβάμμωνος διδάσκαλου πρὸς τὴν Πορφυρίου πρὸς Ἀνεβὼ ἐπιστολὴν ἀπόκρισις καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀπορημάτων λύσεις (Vertaling: Het antwoord van de meester Abammon op de brief van Porphyrius aan Anebo, en de oplossingen voor de vraagstukken die het bevat).

[2] Samādhi is een toestand van abstracte contemplatie en wordt gedefinieerd met Sanskriettermen die elk afzonderlijk een hele zin als verklaring vergen. Het is een mentale, of beter gezegd spirituele, toestand die niet afhankelijk is van enig waarneembaar object, en waarbij *iemand die contempleert* is opgegaan in het gebied van zuivere geest en *in de godheid leeft*.

[3] Hij woonde 28 jaar in Rome, en was zo'n rechtschapen mens dat men het als een eer beschouwde om hem als voogd aan te stellen voor de wezen van de rijkste patriciërsfamilies. Toen hij stierf had hij in die 28 jaar geen enkele vijand gemaakt.

Böhme, Emmanuel Swedenborg, en vele anderen, hebben zich ontwikkeld in de schaduw van deze goddelijke gnosis waarvan de weldadige invloed tot in onze tijd reikt. Madame Guyon is het vrouwelijk evenbeeld van Iamblichus. De christelijke quiëtisten, de islamitische soefi's, en de rozenkruisers uit alle landen laafden zich aan het water van deze onuitputtelijke bron, de theosofie van de neoplatonisten uit de eerste eeuwen van de christelijke jaartelling. De gnosis ging aan dat tijdperk vooraf, want ze was de directe voortzetting van de guptavidyā en van de brahmavidyā ('geheime kennis' en 'kennis van brahman') die via Egypte uit het oude India waren overgebracht; zoals de theürgie van de Philalethen de voortzetting is van de Egyptische mysteriën. Het beginpunt van die *diabolische* magie is in alle gevallen de hoogste godheid; haar eindpunt en uiteindelijk doel is de vereniging van de goddelijke vonk die de mens bezielt met de moedervlam: het goddelijk AL.

Dit is het hoogste doel van die theosofen die zich geheel wijden aan dienstbaarheid aan de mensheid. Anderen, die nog niet gereed zijn om alles op te offeren, kunnen zich bezighouden met de transcendentale wetenschappen, zoals het mesmerisme en allerlei hedendaagse paranormale verschijnselen. Ze hebben daartoe het recht overeenkomstig de clausule die één van de doelstellingen van The Theosophical Society omschrijft als 'het onderzoek van de onverklaarde wetten van de natuur en de vermogens die latent in de mens aanwezig zijn'.

Van het eerstgenoemde type mensen zijn er niet veel, want volledig altruïsme is zelfs onder de huidige theosofen zeldzaam. Het staat de andere leden vrij zich bezig te houden met wat ze maar willen. Niettemin worden we, ondanks de openheid van onze werkwijze waar niets mysterieus aan is, voortdurend aangemaand om nadere opheldering te geven, en het publiek ervan te overtuigen dat we geen heksensabbat houden en geen bezemstelen voor theosofen produceren. Deze dingen nemen soms groteske vormen aan. De ene keer worden we beschuldigd van het bedenken van een nieuw 'isme', van een *religie*, ontsproten aan de diepten van een chaotisch brein, of van bedrog, de andere keer van het toepassen van de kunst van Kirkē op mensen en dieren. De Theosophical Society krijgt een stortvloed van minachtende en hatelijke opmerkingen over zich heen. In de 14 jaar dat deze dingen al aan de gang zijn is ze echter altijd overeind gebleven: ze is werkelijk niet kapot te krijgen.

– 2 –

Alles welbeschouwd hebben de critici die slechts naar de schijn oordelen niet helemaal ongelijk. Er bestaat theosofie en theosofie: de ware theosofie van de *theosoof*, en die van een lid van de society met die naam. Wat weet de wereld over de ware theosofie? Hoe kan men onderscheid maken tussen de theosofie van Plotinus en die van valse profeten? En van laatstgenoemden bezit de Society er meer dan ze verdient. Het egoïsme, de ijdelheid en de zelfgenoegzaamheid van de meeste mensen zijn onvoorstelbaar. Voor sommigen vormt hun kleine *persoonlijkheid* het hele universum, en daarbuiten is er niets van waarde. Wijs één van hen erop dat de alfa en omega van wijsheid niet beperkt zijn tot de omvang van zijn hersenen, of dat zijn oordeel zich niet kan meten met dat van koning Salomo, en onmiddellijk werkt u volgens hem *tegen* de theosofie. U ontheiligt de geest, en dat zal u noch in deze noch in de volgende eeuw niet worden vergeven. Die mensen zeggen: 'ik ben de theosofie', zoals Lodewijk XIV zei: 'ik ben de staat!' Ze spreken over broederschap en altruïsme, en houden in feite alleen van diegene waar niemand anders om geeft – zichzelf – met andere woorden, hun kleine 'ik'. Door hun egoïsme beelden ze zich in dat alleen zij de tempel van de theosofie vertegenwoordigen, en dat ze door zichzelf aan de wereld bekend te maken, theosofie verkondigen. Helaas! De ramen en deuren van die 'tempel' zijn slechts kanalen waardoor de ondeugden en illusies van die middelmatige egoïsten binnenkomen en bijna nooit meer weggaan.

Die mensen zijn de witte mieren van de Theosophical Society: ze knagen aan de fundamenten ervan en zijn voor haar een voortdurende bedreiging. Pas als ze haar verlaten hebben, kan men vrij ademhalen.

Ze zouden nooit een juist beeld van de praktische theosofie kunnen geven, en nog minder van de transcendentale theosofie die het denken van een kleine groep uitverkorenen bezighoudt. Ieder van ons bezit het vermogen, het innerlijk zintuig, dat bekendstaat als de *intuïtie*, maar hoe weinig mensen kunnen het ontwikkelen! Het is niettemin het enige vermogen dat de mensen en de dingen in hun ware gedaante kan laten zien. Het is een *instinct van de ziel* dat in ons groeit naarmate we er gebruik van maken, en dat ons helpt elk reëel en absoluut feit met meer helderheid waar te nemen en te begrijpen dan mogelijk zou zijn door alleen onze zintuigen en ons denkvermogen te gebruiken. Wat men gezond verstand en logica noemt, stelt ons alleen in staat om het uiter-

lijk van de dingen te zien, dat wat voor iedereen duidelijk is. Het *instinct* waarover ik spreek is een soort projectie van ons waarnemend bewustzijn – een projectie die werkt van het subjectieve naar het objectieve, en niet omgekeerd – dat de spirituele zintuigen en de wilskracht in ons wakker maakt. Die zintuigen assimileren de essentie van het object of de gebeurtenis die we onderzoeken, en geven ze aan ons weer zoals ze *zijn*, niet zoals ze voor onze fysieke zintuigen en ons kille verstand schijnen te zijn. 'We beginnen met *instinct*, *en we bereiken ten slotte alwetendheid*', zegt prof. A. Wilder, onze oudste collega. Iamblichus heeft dit vermogen beschreven, en sommige theosofen hebben de waarheid van zijn beschrijving begrepen. Hij zegt:

> Er bestaat een vermogen in de menselijke geest dat veel hoger is dan alle andere vermogens die in ons zijn voortgebracht. Hierdoor kunnen we één worden met de hogere intelligenties, ons verheffen boven het toneel van dit aardse leven en deze wereld, en deelhebben aan de hogere bestaansvormen en bovenmenselijke vermogens van de bewoners van hemelse sferen. Door dit vermogen kunnen we ons uiteindelijk bevrijden van de heerschappij van het lot [karma, en worden we zogezegd heer en meester over onze eigen bestemming]. Want wanneer het beste deel van ons actief wordt, en onze ziel wordt opgetild naar hogere essenties dan zijzelf, dan kan ze zich losmaken van die omstandigheden die haar onder het juk van het dagelijks leven houden; ze verruilt haar huidige bestaan voor een ander, en doet afstand van de normale gewoonten die tot de uiterlijke orde van de dingen behoren om zich over te geven aan en op te gaan in die andere orde die heerst in de hoogste bestaanstoestand.[1]

Plato heeft deze gedachte in een paar regels uitgedrukt:

> Het licht en de geest van de godheid zijn de vleugels van de ziel. Ze verheffen haar tot ze contact heeft met de goden, boven deze aarde waarmee de geest van de mens zich maar al te gemakkelijk bezoedelt . . . Worden als de goden betekent dat men heilig, rechtvaardig, en wijs wordt. Dat is het doel waarvoor de mens werd geschapen, en dat moet ook zijn doel zijn bij het verwerven van kennis.[2]

Dit is de echte theosofie, de innerlijke theosofie, de theosofie van de ziel. Maar als ze met een egoïstisch oogmerk wordt nagejaagd, verandert ze van aard en wordt demonosofie. Daarom leert de oosterse wijs-

---

[1] Vgl. Iamblichus, *De mysteriis*, 8:7.
[2] Vgl. *Phaedrus*, 246d, e; *Theaetetus*, 176b, c.

heid ons dat de hindoe-yogī die zich in een ondoordringbaar bos afzondert, en de christelijke kluizenaar die zich, zoals vroeger gebruikelijk was, terugtrekt in de woestijn, beiden slechts grote egoïsten zijn. De een handelt in feite uitsluitend om in nirvāṇa een toevlucht te vinden om aan reïncarnatie te ontsnappen; de ander om zijn ziel te redden; beiden denken slechts aan zichzelf. Hun motief is puur persoonlijk, want, stel dat ze hun doel bereiken, lijken ze dan niet op laffe soldaten, die als de oorlog begint het leger verlaten om de kogels te ontlopen? Door zich af te zonderen helpt noch de yogī noch de 'heilige' iemand anders dan zichzelf; integendeel, ze tonen zich volkomen onverschillig voor het lot van de mensheid die ze ontvluchten en in de steek laten.

Op de Athosberg leven misschien enkele oprechte fanatici. Niettemin zijn ook zij onbewust afgeweken van de enige weg die hen naar de waarheid kan leiden – de Calvarieweg – waar ieder vrijwillig het kruis van de mensheid, en voor de mensheid, draagt. In feite is het een broeinest van het meest grove egoïsme. En juist op dat soort plekken is de opmerking van Adams over kloosters van toepassing: 'Er bestaan eenzame schepsels die de rest van de mensheid schijnen te zijn ontvlucht alleen voor het genoegen om oog in oog met de duivel te staan.'

Gautama Boeddha leefde slechts zolang in afzondering als nodig was om de waarheid te vinden; daarna wijdde hij zich aan de verkondiging ervan, terwijl hij bedelde voor zijn brood en leefde voor de mensheid. Jezus trok zich maar 40 dagen terug in de woestijn en stierf voor diezelfde mensheid. Apollonius van Tyana, Plotinus, en Iamblichus leidden een leven van strikte onthouding, bijna ascetisch, maar leefden in en *voor* de wereld. De grootste asceten en *heiligen* van onze tijd zijn geen mensen die zich op ontoegankelijke plaatsen terugtrekken; maar zij die hun leven al reizend doorbrengen terwijl ze goed doen, de mensheid proberen te verbeteren, en misschien Europa en de beschaafde landen mijden, waar iedereen slechts oren en ogen voor zichzelf heeft, landen die in twee kampen verdeeld zijn: dat van Kaïn en dat van Abel.

Degenen die de menselijke ziel beschouwen als een emanatie van de godheid, als een deel of een straal van de universele en ABSOLUTE ziel, begrijpen de gelijkenis van de talenten beter dan de christenen. Wie het talent dat hij van zijn 'Heer' heeft ontvangen in de grond verstopt, zal dat talent verliezen, zoals de asceet het verliest die het in zijn hoofd haalt 'zijn ziel te redden' in egoïstische afzondering. De 'goede en trouwe dienaar' die zijn kapitaal verdubbelt door te oogsten voor *wie niet gezaaid heeft*, omdat deze daarvoor de middelen niet bezat, en daar

maait waar de arme het zaad niet kon uitstrooien, handelt als een echte altruïst. Hij zal zijn beloning ontvangen, juist omdat hij voor een ander heeft gewerkt zonder aan beloning of dankbaarheid te denken. Dat is de altruïstische theosoof, terwijl eerstgenoemde slechts een egoïst en een lafaard is.

Het lichtbaken waarop de ogen van alle weldenkende theosofen zijn gericht, is in alle tijden hetzelfde doelwit van de gekluisterde menselijke ziel geweest. Dat baken waarvan het licht niet op een aardse zee schijnt, maar dat zich heeft weerspiegeld in de duistere diepten van de oerwateren van de oneindige ruimte, wordt zowel door ons als door de vroegere theosofen 'goddelijke wijsheid' genoemd. Het is het laatste woord van de esoterische leer. Welk land uit de oudheid dat met recht beschaafd werd genoemd had niet zijn dubbele stelsel van WIJSHEID, waarvan het ene deel voor het volk was en het andere voor de uitverkorenen, het exoterische en het esoterische? Die term WIJSHEID, of zoals men soms zegt de 'wijsheid-religie' of *theosofie*, is zo oud als het menselijk denken.

De betiteling 'de wijzen' – de hogepriesters van die eredienst van de waarheid – was de eerste afleiding ervan. Die term veranderde daarna in *filosofie* en *filosofen*: de 'minnaars van kennis' of van wijsheid. Die naam hebben we te danken aan Pythagoras evenals de term gnosis, het stelsel van ἡ γνῶσις τῶν ὄντων, 'de kennis van de dingen die zijn', of de verborgen essentie achter de uiterlijke verschijningsvorm. Met die benaming, zo edel en zo nauwkeurig in haar omschrijving, verwezen alle meesters van de oudheid naar het geheel van alle menselijke en goddelijke kennis. De wijzen en brahmanen van India, de magiërs van Chaldea en Perzië, de hiërofanten van Egypte en Arabië, de profeten of nebi'im van Judea en van Israël, en ook de Griekse en Romeinse filosofen hebben die bijzondere kennis altijd in twee categorieën ingedeeld: de esoterische of de echte, en de exoterische, die door symbolen verhuld is. Tot op de dag van vandaag noemen de joodse rabbi's het corpus of het voertuig van hun religieuze stelsel merkabah, waarin de hogere kennis besloten ligt, die alleen voor ingewijden toegankelijk is, en waarvan het maar het omhulsel is.

Men beschuldigt ons van geheimzinnigheid, en verwijt ons de hogere theosofie geheim te houden. We bekennen dat de leer die we guptavidyā (geheime kennis) noemen slechts voor een klein aantal mensen is bestemd. Maar welke meesters uit de oudheid hielden, uit angst voor ontheiliging, hun leringen niet geheim? Sinds Orpheus en

Zarathoestra, Pythagoras en Plato, tot aan de rozenkruisers en de hedendaagse vrijmetselaars, gold de onveranderlijke regel dat de leerling het vertrouwen van de meester moest winnen voordat hij van hem het hoogste en laatste woord ontving.

De oudste religies hebben altijd hun grote en hun kleine mysteriën gehad. De neofieten en catechumenen legden vóór hun toelating een onschendbare eed af. De essenen van Judea en van de berg Karmel volgden dezelfde regel. De nabi en de nazars (de 'afgezonderden' van Israël), evenals de leken-chela's en de brahmachārins van India, verschilden sterk van elkaar. Eerstgenoemden mochten en mogen gehuwd zijn en in de wereld leven terwijl ze binnen bepaalde grenzen de heilige geschriften bestuderen; laatstgenoemden, de nazars en de brahmachārins, zijn altijd door een gelofte *gebonden* geweest aan de mysteriën van inwijding.

De hogescholen van de esoterie waren internationaal, maar wel exclusief, zoals blijkt uit het werk van Plato, Herodotus, en anderen, die voor hun inwijding naar Egypte gingen, terwijl Pythagoras, nadat hij in India de brahmanen had bezocht, zich naar een Egyptisch heiligdom begaf en ten slotte, volgens Iamblichus, op de berg Karmel werd toegelaten. Jezus volgde dit traditionele gebruik, en rechtvaardigde zijn terughoudendheid door het volgende bekende voorschrift te herhalen:

> Geef dat wat heilig is niet aan de honden, en gooi je parels niet voor de zwijnen; die zouden ze maar met hun poten vertrappen, zich omkeren, en jullie verscheuren.[1]

Sommige geschriften uit de oudheid, waarmee bibliofielen bekend zijn, personifiëren de WIJSHEID door haar voor te stellen als een emanatie van ain sof, het parabrahman van de joodse kabbalisten, en als partner van de gemanifesteerde god. Haar heilige aard is bij alle volkeren daarop gebaseerd. De wijsheid is niet van de godheid te scheiden. De *Veda's*, bijvoorbeeld, emaneren uit de mond van de hindoegod Brahmā (de logos). Boeddha komt van budha, 'wijsheid', goddelijke intelligentie. De Babylonische Nebo, de Thoth van Memphis, de Hermes van de Grieken; ze waren allemaal goden van de esoterische wijsheid.

De Griekse Athēna, Mētis, en de Egyptische Neith zijn de prototypen van Sophia-Achamoth, de vrouwelijke wijsheid van de gnostici. In de Samaritaanse *Pentateuch* wordt het boek *Genesis* Achamoth, of

---

[1] *Mattheus* 7:6.

'wijsheid', genoemd, en hetzelfde gebeurt in twee fragmenten van heel oude manuscripten, *De wijsheid van Salomo* en *De wijsheid van Iaseus* (Jezus)[1]. In het boek *Mashalim*, of 'Redevoeringen en spreuken van Salomo', wordt de wijsheid gepersonifieerd door haar een 'medewerkster van de (logos) schepper' te noemen (ik vertaal letterlijk):

> I(a)HV(e)H bezat mij vanaf het begin.[2]
> Maar ik was de *eerste emanatie* in de eeuwigheden.
> Ik verscheen in de oudste tijden, vóór alles –
> Vóór de eerste dag van de aarde.
> Ik ben geboren vóór de grote oervloed,
> En toen er nog geen bronnen of wateren bestonden.
> Ik was erbij toen de hemel werd gebouwd.
> Toen hij de cirkel trok op het oppervlak van de oervloed,
> Was ik daar met hem, Amoon[3],
> Ik was zijn oogappel, dag in dag uit.[4]

Dit is exoterisch, zoals alles wat betrekking heeft op de persoonlijke goden van verschillende volkeren. Het ONEINDIGE kan niet worden gekend door ons verstand, dat slechts kan onderscheiden en omschrijven; maar we kunnen ons er altijd een abstract idee van vormen dankzij dat vermogen dat hoger staat dan het verstand: de *intuïtie*, of het spirituele instinct waarover ik gesproken heb. De grote ingewijden, die het zeldzame vermogen bezitten om zich in de toestand van samādhi te brengen – die we slechts gebrekkig kunnen vertalen met de term *extase*, een toestand waarin men ophoudt het door voorwaarden beperkte en persoonlijke 'ik' te zijn om één te worden met het AL – zijn de enigen die kunnen zeggen dat ze in contact zijn gekomen met het *oneindige*; maar evenmin als andere stervelingen zouden ze die toestand in woorden kunnen uitdrukken.

We hebben hier enkele kenmerken van de *echte* theosofie en haar toepassingen geschetst voor een klein aantal van onze lezers die over de nodige intuïtie beschikken. Wat de anderen betreft: ze zouden ons niet begrijpen of zouden om ons lachen.

---

[1] Noot vert.: *Wijsheid van Jezus Sirach*.

[2] JHVH, of Jahveh (Jehovah), is het tetragrammaton, en daarom de geëmaneerde logos en de schepper; het AL, zonder begin en zonder einde, of AIN SOF, dat in zijn hoedanigheid van het ABSOLUTE niet kan scheppen en geen verlangens kan hebben om te scheppen.

[3] Noot vert.: Het Hebreeuwse woord voor 'vakman'.

[4] Vgl. *Spreuken* 8:22-30.

– 3 –

Weten onze critici wel altijd waar ze de spot mee drijven? Hebben ze ook maar enig idee van het vele werk dat in de hele wereld wordt verzet en van de innerlijke verandering die is teweeggebracht door die theosofie waar ze om moesten lachen? Als gevolg van onze literatuur is er al duidelijk vooruitgang geboekt, en deze wordt dankzij een aantal onvermoeibare theosofen zelfs voor de meest verblinden zichtbaar. Onder hen zijn mensen die ervan overtuigd zijn dat theosofie de filosofie en de norm, zo niet de religie, van de toekomst is. De behoudenden, gevangen in het dolce far niente (het zalig nietsdoen) van het conservatisme, hebben hiervan een voorgevoel; vandaar alle haat en vervolging waarbij ze de hulp inroepen van de kritiek. Maar de kritiek, waar Aristoteles mee is begonnen, is ver van haar oorspronkelijke doel afgeweken. Want als de oude filosofen, die totaal onbekend waren met de moderne beschaving, kritiek leverden op een stelsel of een werk, dan deden ze dat onpartijdig, en met als enige doel om dat wat ze afkeurden te verbeteren en te vervolmaken. Eerst bestudeerden ze het onderwerp en vervolgens analyseerden ze het. Het was een dienst die werd verleend, en die als zodanig over en weer werd aanvaard en erkend.

Houdt de moderne kritiek zich altijd aan deze gulden regel? Duidelijk niet. Onze hedendaagse rechters blijven zelfs ver achter bij de filosofische kritiek van Kant. Kritiek die steunt op impopulariteit en vooroordeel heeft die van de 'zuivere rede' vervangen; en ten slotte gaat men alles zwart maken wat men niet begrijpt, en vooral wat men helemaal niet wil begrijpen. In de 18de eeuw – het gouden tijdperk van de ganzenveer – was de kritiek soms bijtend genoeg, maar liet altijd recht wedervaren. Al stond Caesars vrouw misschien onder verdenking, ze werd nooit veroordeeld zonder te zijn gehoord. In deze eeuw worden de Montyon-prijzen[1] toegekend aan, en in het openbaar standbeelden opgericht voor, de uitvinder van het moorddadigste projectiel. Maar vandaag de dag, nu de kroontjespen haar eenvoudige voorganger heeft vervangen, zouden de scherpe tanden van de Bengaalse tijger en de vreselijke nijlkrokodil minder wrede en diepe wonden slaan dan

[1] Noot vert.: Baron Antoine de Montyon (1733-1820), een Franse filantroop, stelde deze prijzen in voor mensen die zich voor anderen en voor de maatschappij verdienstelijk hebben gemaakt. De prijs was een voorloper van de Nobelprijs.

de stalen pen van de moderne criticus, die bijna nooit weet wat hij zo grondig aan flarden scheurt.

Het is misschien een troost te weten dat de meeste van onze literaire critici, uit Amerika of uit Europa, vroegere prulschrijvers zijn die op literair gebied mislukt zijn en zich nu voor hun middelmatigheid wreken op alles wat ze tegenkomen. Het dunne blauwe wijntje, smakeloos en vervalst, slaat bijna altijd om in sterke azijn. Helaas zijn de meeste journalisten – die er altijd op uit zijn om iets bij te verdienen en die we niet graag van hun schamele inkomsten zouden willen beroven, al verdienen ze die ten koste van ons – niet onze enige noch onze gevaarlijkste critici.

Op hun beurt hebben geloofsfanatici en materialisten – de schapen en bokken van de religies – ons op hun zwarte lijst gezet, waardoor onze boeken uit hun bibliotheken worden verbannen en onze tijdschriften geboycot, en wijzelf worden door hen gemeden als de pest. Enerzijds is er de vrome ziel die alle bijbelse wonderen letterlijk aanneemt, en die ontroerd leest over het ichthyografische[1] onderzoek van Jonas in de buik van de walvis, of over de transetherische reis van Elias, die als een salamander in zijn vuurwagen wegvliegt, en die niettemin de theosofen behandelt als goedgelovigen en schurken. Aan de andere kant staat de verdoemde ziel van Haeckel, die, *net zo blind* als de geloofsfanaticus, ervan overtuigd is dat mens en gorilla uit een gemeenschappelijke voorouder evolueerden – terwijl er in de natuur geen enkel spoor van een verbindende schakel is te vinden – schatert van het lachen als hij ontdekt dat zijn medemens gelooft in occulte en paranormale verschijnselen.

Niettemin kan noch de geloofsfanaticus noch de wetenschapper, noch zelfs de academicus die in de kring van 'onsterfelijken' is opgenomen, ook maar het kleinste levensraadsel verklaren. De metafysici die eeuwenlang de grondbeginselen van het 'zijn' hebben bestudeerd, en die meewarig zouden glimlachen om het onzinnige theosofische gepraat, zouden behoorlijk in verlegenheid worden gebracht als ze moeten uitleggen wat dromen zijn en hoe ze ontstaan. Wie van hen kan ons vertellen waarom tijdens onze dromen alle mentale functies – behalve het *redeneren*, een vermogen dat als enige inactief en verlamd is – net zo actief blijven als tijdens de waaktoestand?

De leerling van Herbert Spencer zou degene die hem die vraag

[1] Noot vert.: Ichtyografie betekent 'beschrijving van de vissen'.

ronduit stelde, verwijzen naar een bioloog. Laatstgenoemde, voor wie de spijsvertering de alfa en omega van elke droom betekent – evenals *hysterie*, die grote duizendvormige Proteus die zich bij elk paranormaal verschijnsel voordoet – zou er niet in slagen ons tevreden te stellen. Indigestie en hysterie zijn in feite tweelingzusters, twee godinnen voor wie de fysioloog een altaar heeft opgericht waarbij hij zichzelf tot hogepriester heeft aangesteld. Maar dat is zijn zaak, zolang hij zich maar niet met de goden van zijn buren bemoeit.

Omdat de christen de theosofie betitelt als die 'vervloekte wetenschap' en de verboden vrucht; omdat de wetenschapper de metafysica enkel ziet als 'het terrein van de dwaze dichter' (Tyndall); omdat de journalist haar slechts met een giftige tang aanraakt; en omdat de zendelingen haar in verband brengen met afgodenverering en de 'achterlijke hindoe', daarom wordt de arme *theo-sofie* even slecht behandeld als toen de Ouden haar de WAARHEID noemden, die naar de bodem van een put was verbannen. Zelfs de 'christelijke' kabbalisten die zich zo graag spiegelen in het donkere water van deze put, al zien ze daarin slechts de weerspiegeling van hun eigen gezicht dat ze aanzien voor het gezicht van de waarheid, zelfs zij gaan met ons de strijd aan! Dat alles betekent echter niet dat de theosofie niets heeft aan te voeren dat haar kan verdedigen en dat vóór haar pleit; dat ze ophoudt om op te komen voor haar recht om gehoord te worden; of dat haar loyale en trouwe dienaren hun plicht verzaken door te erkennen dat ze verslagen zijn.

Die 'vervloekte kennis', zeggen jullie ultramontanen[1]? Jullie zouden je moeten herinneren dat de boom van kennis geënt is op de levensboom; dat de vrucht die jullie 'verboden' noemen, en die jullie al 18 eeuwen beschouwen als de oorzaak van de erfzonde die de dood in de wereld bracht, dat die vrucht, waarvan de bloem op een onsterfelijke twijg ontluikt, door diezelfde stam werd gevoed, en dus de enige vrucht is die ons onsterfelijkheid kan verlenen. En ook jullie, kabbalisten, weten niet, of willen niet weten, dat de allegorie van het aards paradijs zo oud is als de wereld, en dat de boom, de vrucht, en de zonde ooit een veel filosofischer en diepzinniger betekenis hadden dan men er tegenwoordig, nu de geheimen van inwijding verloren zijn gegaan, aan toekent.

Het protestantisme en het ultramontanisme zijn tegen de theosofie, zoals ze tegen alles waren wat niet van hen afkomstig was; zoals het

---

[1] Noot vert.: Ultramontanen zijn rooms-katholieken die uitgaan van de absolute autoriteit van de paus in zaken van geloof en discipline.

calvinisme zich verzette tegen de vervanging van zijn twee fetisjen, de joodse *Bijbel* en sabbat, door het evangelie en de christelijke zondag; en zoals Rome oppositie voerde tegen seculier onderwijs en de vrijmetselarij. De letterknechten en de theocratie hebben echter hun tijd gehad. De wereld moet in beweging komen en vooruitgaan op straffe van stagnatie en dood. De mentale evolutie gaat gelijk op met de fysieke evolutie, en beide zijn op weg naar de ENE WAARHEID, die het hart is van het wezen van de mens, zoals de evolutie het bloed ervan is. Als de bloedsomloop ook maar een ogenblik stopt, dan stopt ook het hart en is het met de menselijke machine gebeurd. En het zijn de dienaren van Christus die de waarheid zouden willen doden, of haar op zijn minst verlammen, met slagen van een knuppel genaamd 'de letter die doodt'! Maar het einde is nabij.

Wat Coleridge over politiek despotisme heeft gezegd is nog meer van toepassing op religieus despotisme. Als de kerk niet haar loodzware hand terugtrekt die bedoeld of onbedoeld als een nachtmerrie op de borst van miljoenen gelovigen drukt, van wie het denken verlamd blijft in de greep van het bijgeloof, dan is die ritualistische kerk veroordeeld *haar plaats aan de religie af te staan*, en te sterven. Binnenkort zal ze geen andere keuze meer hebben. Want zodra het volk wordt ingelicht over de waarheid die door haar zo zorgvuldig voor hen verborgen wordt gehouden, zal er één van de volgende twee dingen gebeuren: ofwel de kerk zal ten onder gaan *door* het volk; of anders, als de massa in onwetendheid en slavernij aan de letter wordt gehouden, zal ze ten onder gaan *met* het volk. Zullen de dienaren van de eeuwige waarheid, waarvan ze een hamster in een kerkelijke tredmolen hebben gemaakt, voldoende *altruïsme* opbrengen om uit de twee noodzakelijke gevolgen de eerste te kiezen? Wie zal het zeggen?

Ik zeg het nogmaals: alleen goedbegrepen theosofie kan de wereld verlossen van de wanhoop door een herhaling van de sociale en religieuze hervorming die in de geschiedenis al eens door Gautama Boeddha tot stand werd gebracht; een vreedzame hervorming zonder één druppel bloed te vergieten, waarbij iedereen het geloof van zijn voorouders kan aanhouden, als hij of zij dat verkiest. Hiervoor zou het volstaan om het door mensen gevormde onkruid te wieden dat op dit moment alle religies en erediensten van de wereld verstikt. Men hoeft slechts de essentie ervan te behouden die in alle dezelfde is, namelijk er is een levenwekkende geest die de mens in wie hij woont onsterfelijk maakt. Laat iedereen die geneigd is tot het goede zijn ideaal vinden: een ster

die voor hem uitgaat om hem te leiden. Laat hij haar volgen zonder ooit van zijn pad af te wijken, dan zal hij zo goed als zeker het 'lichtbaken' van het leven bereiken: de WAARHEID; het doet er weinig toe of hij haar heeft gezocht en gevonden in een kribbe of in een diepe put.

– 4 –

Spot dus maar met de wetenschap der wetenschappen zonder er ook maar een woord van te kennen! Men zal misschien zeggen dat onze critici dit literaire recht hebben. Mij best. Als mensen alleen maar spraken over wat ze weten, zouden ze alleen ware dingen zeggen, en dat zou niet altijd even leuk zijn. Maar als ik de kritiek op de theosofie lees, de banaliteit en smakeloze spot die worden gebruikt tegen de meest grootse en edele filosofie van de wereld – waarvan één aspect alleen in de verheven ethiek van de Philalethen is terug te vinden – dan vraag ik me af of de academies van enig land de theosofie van de Alexandrijnse filosofen ooit beter hebben begrepen dan ze ons nu begrijpen. Wat weet men, wat kan men weten, over universele theosofie, tenzij men onder de meesters van wijsheid heeft gestudeerd? En terwijl men zo weinig begrijpt van Iamblichus, Plotinus, en zelfs Proclus, dat wil zeggen van de theosofie van de 3de en 4de eeuw, denkt men over de neo-theosofie van de 19de eeuw te kunnen oordelen!

Theosofie, zo beweren we, is afkomstig uit het Verre Oosten, evenals de theosofie van Plotinus en van Iamblichus en zelfs de mysteriën van het oude Egypte. Vermelden Homerus en Herodotus niet dat de oude Egyptenaren de 'Ethiopiërs van het Oosten' waren, die volgens hun beschrijving uit Laṅkā, of Ceylon, waren gekomen? Het wordt namelijk algemeen erkend dat zij die door die twee klassieke schrijvers *Ethiopiërs van het Oosten* worden genoemd, slechts een kolonie waren van zeer donkerhuidige Indiërs, de Dravidiërs van Zuid-India, die een reeds bestaande beschaving meebrachten naar Egypte. Deze migratie vond plaats in prehistorische tijden, door baron Bunsen pre-menitisch (vóór Menes) genoemd, tijden die echter een eigen geschiedenis hebben die te vinden is in de oude annalen van Kullūka-Bhaṭṭa. Bovendien, en nog afgezien van de esoterische leringen die aan een spottend publiek niet worden onthuld, maakt het historisch onderzoek van kol. Vans Kennedy, als sanskritist in India de grote rivaal van dr. Wilson, duidelijk dat het pre-Assyrische Babylonië een centrum van het brahmanisme en van het Sanskriet als priestertaal was. We weten ook, als

we *Exodus* mogen geloven, dat Egypte lang voor de tijd van Mozes zijn zieners, hiërofanten, en magiërs had, dat wil zeggen vóór de 19de dynastie. En tot slot ziet Brugsch-Bey in veel van de goden van Egypte immigranten van de overzijde van de Rode Zee en het ruime sop van de Indische Oceaan.

Of dat nu zo is of niet, de theosofie stamt rechtstreeks af van de grote boom van universele GNOSIS, een boom waarvan de weelderige takken zich als een gewelf over de hele aardbol uitspreiden, en, in een tijdperk dat in de bijbelse chronologie antediluviaal wordt genoemd, aan alle tempels en alle volkeren schaduw boden. Die gnosis vertegenwoordigt het geheel van alle wetenschappen, de verzamelde *kennis* van alle goden en halfgoden die vroeger op aarde waren geïncarneerd. Er zijn mensen die in hen de gevallen engelen of de vijand van de mensheid willen zien; die zonen van God die, toen ze zagen dat de dochters van de mensen mooi waren, hen tot vrouw namen en alle geheimen van hemel en aarde aan hen meedeelden. Ze doen maar. Wij geloven in avatāra's en in goddelijke dynastieën, in een tijdperk waarin er inderdaad 'reuzen op aarde' waren, maar het idee van 'gevallen engelen' of van Satan en zijn leger wordt door ons volledig verworpen.

'Wat is dan uw overtuiging of geloof?' vraagt men ons. 'Wat bestudeert u het liefst?'

'De WAARHEID', antwoorden we. De waarheid, waar die ook is te vinden; want ons hoogste streven is, evenals dat van Ammonius Saccas, om de verschillende religieuze stelsels met elkaar te verzoenen, om iedereen te helpen de waarheid in zijn eigen geloof te vinden, en hem tegelijkertijd ertoe te brengen haar in het geloof van een ander te erkennen. Wat doet de naam ertoe als de essentie dezelfde is? Plotinus, Iamblichus, en Apollonius van Tyana hadden alle drie – zo zegt men – de wonderbaarlijke gaven van de profetie, de helderziendheid, en de genezing, hoewel ze tot drie verschillende scholen behoorden. De profetie was een kunst die door zowel de joodse essenen en benim nabim als de priesters van heidense orakels werd beoefend. De leerlingen van Plotinus schreven aan hun meester wonderbaarlijke krachten toe; Philostratus beweerde hetzelfde over Apollonius, terwijl Iamblichus de reputatie genoot dat hij in de theosofische theürgie alle andere eclectici had overtroffen.

Ammonius verklaarde dat alle morele en praktische WIJSHEID in de boeken van Thoth of Hermes Trismegistus is te vinden. Maar Thoth betekent een 'college', een school of vergadering, en de werken met die

naam waren volgens de theodidaktos identiek met de leringen van de wijzen van het Verre Oosten. Pythagoras haalde zijn kennis uit India (waar hij in de oude manuscripten nog steeds vermeld staat onder de naam Yavanāchārya[1], de 'Griekse meester'); en Plato ontleende zijn kennis aan de boeken van Thoth-Hermes. Hoe het kwam dat de jonge Hermes – de herdersgod, 'de goede herder' genoemd, die toezicht hield op de kunst van de voorspelling en helderziendheid – werd geïdentificeerd met Thoth (of Thot) – de vergoddelijkte wijze, en de schrijver van het *Dodenboek* – kan alleen de esoterische leer aan de oriëntalisten onthullen.

Elk land heeft zijn verlossers gehad. Iemand die met behulp van de toorts van kennis de duisternis van onwetendheid verdrijft, en zo de waarheid onthult, verdient deze titel als teken van onze dankbaarheid evengoed als hij die ons van de dood redt door ons lichaam te genezen. Zo iemand heeft in onze verdoofde zielen het vermogen doen ontwaken om het ware van het valse te onderscheiden door een goddelijk licht te ontsteken dat tot dan toe afwezig was, en heeft recht op onze erkentelijkheid, want hij is onze schepper geworden. Wat doet de naam of het symbool ertoe dat een abstract denkbeeld verpersoonlijkt, als dat denkbeeld altijd hetzelfde en het ware is? Of dit concrete symbool nu de ene of de andere naam draagt, of de aardse naam van de verlosser in wie men gelooft nu Krishṇa is, of Boeddha, Jezus, of Asclepius – die ook de 'redder-god', Σωτηρ, wordt genoemd – één ding moeten we niet vergeten: de symbolen van de goddelijke waarheden zijn niet bedacht voor het vermaak van de onwetende; ze zijn de alfa en omega van het filosofisch denken.

Omdat theosofie de weg is die naar waarheid leidt, zowel in elke religie als in elke wetenschap, is het occultisme, zogezegd, de toetssteen en het universele oplosmiddel. Het is de draad van Ariadne die door de meester wordt gegeven aan de leerling die zich waagt in het labyrint van de mysteries van het zijn; de toorts die hem bijlicht in de gevaarlijke doolhof van het leven, dat voor altijd het raadsel van de sfinx is. Maar het licht dat door deze toorts wordt verspreid kan alleen worden waargenomen met het oog van de ontwaakte ziel, met onze spirituele zintuigen; het verblindt het oog van de materialist zoals de zon de uil verblindt.

---

[1] Een naam die is samengesteld uit Yavana of 'de Ioniër', en āchārya, 'leraar of meester'.

Omdat we geen dogma's of rituelen hebben – beide zijn slechts kluisters, een stoffelijk lichaam dat de ziel verstikt – maken we nooit gebruik van de 'ceremoniële magie' van de westerse kabbalisten; we kennen de gevaren ervan te goed om haar ooit toe te laten. In de Theosophical Society is elk lid vrij om te bestuderen wat hij maar wil, als hij zich maar niet waagt op onbekende gebieden die iemand ongetwijfeld naar zwarte magie zouden leiden, de tovenarij waartegen Éliphas Lévi zijn publiek zo openlijk heeft gewaarschuwd. De occulte wetenschappen zijn gevaarlijk voor wie ze niet goed begrijpt. Wie zich helemaal alleen aan de beoefening ervan wijdt, loopt het risico om gek te worden; en degenen die ze bestuderen zouden er goed aan doen zich in kleine groepen van drie tot zeven te verenigen. Deze groepen moeten uit een oneven aantal mensen bestaan om meer kracht te hebben. Ook al bestaat een groep uit heel verschillende mensen, als ze één verenigd lichaam vormt waarvan de zintuigen en de waarnemingen van de leden elkaar aanvullen en helpen – dat wil zeggen, dat de een aan de ander de ontbrekende eigenschap verschaft – dan zal die groep uiteindelijk een volmaakt en onoverwinnelijk lichaam vormen. 'Eendracht maakt macht.' De moraal van de fabel van de grijsaard die aan zijn zonen een bundel stokken nalaat die nooit van elkaar gescheiden mogen worden, is een waarheid die altijd een axioma zal blijven.

– 5 –

'De leerlingen (lanoe's) van de wet van het *diamanten hart* (magie) zullen elkaar bij hun lessen helpen. Een filoloog zal ten dienste staan van degene die zoekt naar de ziel van metalen (een scheikundige)', enz. (catechismus van de guptavidyā).

De niet-ingewijden zouden lachen als hun werd gezegd dat in de occulte wetenschappen een alchemist van nut kan zijn voor een filoloog en omgekeerd. Ze zullen het misschien beter begrijpen als hun wordt uitgelegd dat we met het woord taalkundige of filoloog iemand willen aanduiden die de universele taal van de corresponderende symbolen bestudeert, hoewel alleen de leden van de Esoterische Sectie van de Theosophical Society goed kunnen begrijpen wat de term 'filoloog' in die zin betekent. Alles in de natuur vertoont overeenkomsten en is onderling verbonden. Theosofie is in abstracte zin de witte straal waaruit de zeven kleuren van het zonnespectrum voortkomen, waarbij ieder mens één van deze stralen sterker in zich opneemt dan de andere zes.

Hieruit volgt dat zeven personen, ieder bezield met zijn specifieke straal, elkaar wederzijds kunnen helpen. Met de zevenvoudige stralenbundel die hun ten dienste staat, beschikken ze dan over de zeven natuurkrachten. Maar het is ook zo dat om dat doel te bereiken de keuze van die zeven personen die deel gaan uitmaken van de groep moet worden overgelaten aan een deskundige, een ingewijde in de wetenschap van de occulte stralen.

We komen hier echter op gevaarlijk terrein waar de esoterische sfinx het risico loopt van mystificatie te worden beschuldigd. Maar de orthodoxe wetenschap verschaft het bewijs voor onze beweringen, en we vinden een bevestiging ervan in de materialistische astrofysica. De zon is één; zijn licht schijnt voor iedereen; hij verwarmt zowel de onwetende als de geleerde astronoom. Wat de hypothesen over de dagster betreft, over zijn samenstelling en aard, hun aantal is legio. Geen van deze hypothesen bevat de volle waarheid, zelfs niet bij benadering. Ze zijn vaak bedachte theorieën die snel door een andere worden vervangen. De volgende verzen van Malherbe zijn méér van toepassing op wetenschappelijke theorieën dan op al het andere op aarde:

> En de roos, ze leefde zoals alle rozen,
> een ochtend lang.[1]

Elk van die theorieën kan toch – of ze nu het altaar van de wetenschap verfraaien of niet – een stukje van de waarheid bevatten. Na selectie, vergelijking, en analyse zouden al die hypothesen samen op een dag een sterrenkundig axioma kunnen opleveren, een feit in de natuur, in plaats van een hersenschim in een wetenschappelijk brein.

Dat wil niet zeggen dat we elk axioma dat door de academici wordt erkend, als een stukje van de waarheid aanvaarden. Een voorbeeld hiervan zijn de ontwikkeling en de fantastische gedaanteveranderingen van de zonnevlekken; de theorie van Nasmyth van dit moment. Sir William Herschel begon met er bewoners van de zon in te zien, mooie reusachtige engelen. Sir John Herschel bewaarde voorzichtig het stilzwijgen over deze hemelse salamanders, maar deelde de opvatting van Herschel sr. dat de zon slechts een mooie metafoor was, een māyā, en formuleerde daarmee een occult axioma. De zonnevlekken hebben hun Darwin gevonden in elke astronoom van naam. Ze werden achtereenvolgens opgevat als planeetgeesten, solaire stervelingen, vulkanische

[1] Malherbe, *Consolation à M. Du Perier sur la mort de sa fille*, 1598, strofe 4.

rookzuilen (waarschijnlijk voortgebracht door academische hersenen), ondoorschijnende wolken, en ten slotte als schaduwen in de vorm van wilgenbladeren ('willow-leaf theory'). Tegenwoordig is de god Sol gedegradeerd. Volgens de geleerden schijnt hij niets meer te zijn dan een reusachtig brok steenkool, dat nog gloeit, maar op het punt staat om in de haard van ons kleine stelsel uit te doven!

Hetzelfde geldt voor de beschouwingen die door leden van de Theosophical Society zijn gepubliceerd, wanneer de schrijvers ervan, ook al behoren ze tot de theosofische broederschap, nooit de echte esoterische leringen hebben bestudeerd. Deze beschouwingen zullen nooit meer zijn dan hypothesen die nauwelijks een straaltje waarheid bevatten, en verliezen zich in een warboel van fantasie en vaak grillige gedachten. Als men ze op hun inhoud selecteert en naast elkaar zet, kan men er niettemin in slagen uit deze ideeën een filosofische waarheid te distilleren. Want, laten we dat meteen zeggen, de theosofie onderzoekt, evenals de gewone wetenschap, de keerzijde van elke ogenschijnlijke waarheid. Ze bestudeert en analyseert elk feit dat door de natuurwetenschap naar voren wordt gebracht, en zoekt daarin naar de essentie en de uiteindelijke en occulte bron van elk kosmisch en fysiek verschijnsel, hetzij op ethisch, verstandelijk, of stoffelijk gebied. Kortom, de theosofie begint haar onderzoek daar waar dat van de materialisten ophoudt.

Men zal ons dan tegenwerpen: 'U biedt ons dus metafysica aan. Waarom zegt u dat niet meteen?'

Nee, het is geen metafysica zoals die term gewoonlijk wordt opgevat, al speelt ze soms die rol. De bespiegelingen van Kant, van Leibniz, en van Schopenhauer behoren tot het terrein van de metafysica, evenals die van Herbert Spencer. Maar toch, als men laatstgenoemde bestudeert, moet men onmiddellijk denken aan een 'vrouwe metafysica' die met haar wassen neus op het gemaskerd bal van de academische wetenschappen verschijnt. De metafysica van Kant of Leibniz staat – getuige haar monaden – boven de hedendaagse metafysica zoals een ballon in de wolken boven een uitgeholde pompoen in het veld staat. Niettemin is de ballon, hoe ver deze ook boven de pompoen staat, veel te kunstmatig om als voertuig te dienen voor de waarheid van de occulte wetenschap. Laatstgenoemde is een godin met misschien een wat al te weinig verhullend decolleté om bij onze fatsoenlijke geleerden in de smaak te vallen.

De Kantiaanse metafysica stelde haar bedenker in staat om, zonder enige hulp van de huidige methoden of van geperfectioneerde instru-

menten, te ontdekken dat de zon en de planeten een gemeenschappelijke oorsprong en essentie hebben; en Kant bevestigde dit, terwijl de beste astronomen zelfs in de eerste helft van de 19de eeuw dit nog steeds ontkenden. Maar diezelfde metafysica slaagde er niet in hem de ware aard van die essentie te laten inzien, evenmin als dat ze de moderne fysica heeft geholpen die ware aard te ontdekken, ondanks al haar luidruchtige hypothesen.

Theosofie, of beter gezegd de occulte wetenschappen die ze bestudeert, is dus meer dan eenvoudige metafysica. Ze is, als ik deze dubbele term mag gebruiken, meta-metafysica, meta-geometrie, enz., of een universeel transcendentalisme. De theosofie verwerpt het getuigenis van de fysieke zintuigen volledig, als dat niet wordt gesteund door helderziende en spirituele waarneming. Zelfs als er sprake is van de meest ontwikkelde vormen van helderziendheid of helderhorendheid, dan nog zal het definitieve getuigenis van beide worden verworpen, tenzij die termen de betekenis hebben van de φωτὸς (phōtos) van Iamblichus, of de extatische verlichting, de ἀγωγή μαντεία (agōgē manteia), van Plotinus en Porphyrius. Hetzelfde geldt voor de natuurwetenschappen. De bewijzen van het verstand op het aardse gebied, en ook die van onze vijf zintuigen, hebben de *goedkeuring* nodig van het zesde en het zevende zintuig van het goddelijk ego, voordat een feit door een echte occultist kan worden aanvaard.

De officiële wetenschap hoort wat we zeggen, en lacht dan. We lezen haar verslagen, we constateren de verheerlijking van haar zogenaamde vooruitgang, haar grote ontdekkingen, waarvan meer dan één het kleine aantal rijken nog rijker heeft gemaakt, en tegelijk miljoenen armen in een nog verschrikkelijker ellende heeft gestort, en we bemoeien ons niet met haar. Maar wij lachen op onze beurt, omdat we beseffen dat de natuurwetenschap wat haar kennis van de oorspronkelijke stof betreft nog geen stap verder is gekomen sinds de tijd van Anaximenes en de Ionische School.

In die richting zijn het mooiste werk en de waardevolste wetenschappelijke ontdekkingen van deze eeuw ongetwijfeld door de grote scheikundige William Crookes[1] gedaan. In zijn specifieke geval heeft zijn opmerkelijke intuïtie van de occulte waarheid meer diensten bewezen dan zijn wetenschappelijke eruditie. Bij zijn ontdekking van de

[1] Lid van de uitvoerende raad van de Londen Lodge van de Theosophical Society.

stralende stof of bij zijn onderzoek naar de protyle, of de oorspronkelijke stof,[1] zijn wetenschappelijke methoden of officieel goedgekeurde werkwijzen van weinig nut geweest.

– 6 –

Wat de theosofen die tot de officiële en orthodoxe wetenschap behoren op hun eigen terrein proberen te bereiken, dat bestuderen de occultisten of de theosofen van de 'innerlijke groep' volgens de methode van de esoterische school. Als die methode tot nu toe haar superioriteit alleen voor haar eigen leerlingen heeft bewezen, dat wil zeggen voor hen die zich onder ede hebben verbonden die nooit bekend te maken, dan pleit dat nog niet in haar nadeel. Niet alleen zijn de woorden magie en theürgie nooit goed begrepen, maar ook de term *theosofie* wordt verdraaid.

De definities ervan in encyclopedieën en woordenboeken zijn even absurd als grotesk. Webster, bijvoorbeeld, geeft zijn lezers de volgende verklaring van het woord theosofie: het betekent 'een rechtstreeks contact of communicatie met God en hogere geesten'; en verder 'het verwerven van *bovenmenselijke* en *bovennatuurlijke* kennis en macht door middel van *fysieke processen* [!?], die vergelijkbaar zijn met de theürgische handelingen van de platonisten of de scheikundige processen van de Duitse vuurfilosofen'. Dat is slechts onzinnige wartaal. Het is precies hetzelfde als wanneer men zou zeggen dat het mogelijk is het brein van een krankzinnige om te toveren in een brein zoals dat van Newton en er een wiskundig genie in te ontwikkelen, en wel door dagelijks vijf mijl op een houten paard te rijden.

Theosofie is synoniem met de jñānavidyā en de brahmavidyā[2] van de hindoes, en met de dzyan van de adepten van de overkant van de Himālaya, de wetenschap van de *echte* rāja-yogī's, die veel toegankelijker zijn dan men wel denkt. Ze heeft in het Oosten vele scholen, maar haar vertakkingen zijn nog talrijker. Elke vertakking heeft zich uiteindelijk losgemaakt van de moederstam – de OUDE WIJSHEID – en heeft een eigen vorm.

---

[1] Het homogene, niet-gedifferentieerde element dat hij meta-element noemt.

[2] De betekenis van vidyā kan men alleen weergeven met de term gnosis, de kennis van verborgen en spirituele dingen; of ook met de wijsheid van Brahman, dat wil zeggen van de God die alle goden in zich bevat.

Maar terwijl de vormen onderling verschilden, en zich met elke generatie steeds verder van het licht van de waarheid verwijderden, bleef de basis van de inwijdingswaarheden altijd dezelfde. De symbolen die werden gekozen om hetzelfde denkbeeld uit te drukken kunnen verschillen, maar in hun verborgen betekenis drukken ze dezelfde gedachte uit. Ragon, de geleerdste vrijmetselaar onder de 'zonen van de weduwe', heeft het goed geformuleerd. Er bestaat een priestertaal, de 'mysterietaal', en zonder haar goed te kennen komt men niet ver in de occulte wetenschap.

Volgens hem had 'een stad bouwen of stichten' dezelfde betekenis als 'een religie stichten'; daarom is die uitdrukking, die bij Homerus voorkomt, vergelijkbaar met een uitdrukking in de *Brāhmaṇa's* waarin wordt gesproken over het verstrekken van het 'somasap'. Ze betekent 'een esoterische school stichten', niet een 'religie', zoals Ragon beweert. Heeft hij zich vergist? We denken van niet. Maar zoals een theosoof van de Esoterische Sectie niet tegen een gewoon lid van de Theosophical Society zou zeggen wat hij gezworen heeft geheim te houden, op dezelfde manier voelde Ragon zich verplicht om aan zijn trinosofen slechts relatieve waarheden te onthullen. Toch is het meer dan zeker dat hij ten minste de beginselen van de MYSTERIETAAL heeft bestudeerd.

'Hoe kunnen we die taal leren?' vraagt men ons. Ons antwoord is: bestudeer en vergelijk alle religies. Om haar volledig te beheersen heeft men een meester, een guru, nodig. Om haar op eigen kracht te leren moet men niet alleen over genialiteit beschikken, men moet ook geïnspireerd zijn zoals Ammonius Saccas. Hij werd binnen de kerk aangemoedigd door Clemens van Alexandrië en Athēnagoras, beschermd door de geleerden van de synagoge en de academie, en vereerd door de heidenen; hij 'maakte zich de mysterietaal eigen, en onderwees de gemeenschappelijke oorsprong van alle religies, en één gemeenschappelijk geloof'. Hiervoor hoefde hij zijn school slechts te onderwijzen in de oude geschriften van Hermes, die Plato en Pythagoras zo zorgvuldig hadden bestudeerd en waaraan ze ieder hun eigen filosofie hadden ontleend.

Moeten we verbaasd zijn als Ammonius, toen hij in de eerste verzen van *Het evangelie volgens Johannes* dezelfde leringen aantrof als in de drie bovengenoemde filosofische stelsels, daaruit terecht concludeerde dat de grote nazarener de verheven kennis van de oude wijsheid in al haar oorspronkelijke zuiverheid wilde herstellen? We zijn het eens met Ammonius. De bijbelse verhalen en de mythen over de goden hebben

slechts twee mogelijke verklaringen: ze zijn óf edele en diepzinnige allegorieën waarin universele waarheden worden geschetst, óf fabeltjes om onwetende mensen zand in de ogen te strooien.

Daarom bevatten zowel de joodse als de heidense allegorieën alle waarheden, en kunnen ze slechts worden begrepen door iemand die de oude mysterietaal kent. Laten we eens kijken wat hierover wordt gezegd door prof. Alexander Wilder[1] uit New York, een van onze meest gerespecteerde theosofen, een fervent platonist en hebraïst die Grieks en Latijn even goed kent als zijn moedertaal:

> De basisgedachte van de neoplatonici was het bestaan van de ene en diepste essentie. Ze was de Diu of 'Heer van de hemelen' van de oude Indo-Europese volkeren, identiek met de Ἰάω (Iaō) van de Chaldeeën en Hebreeën, de Iabe van de Samaritanen, de Tiu of Tuïsto van de Noren, de Duw van de Keltische Britten, de Zeus van de Thraciërs, en de Jupiter van de Romeinen. Ze was het *zijn* [niet-zijn], het Facit, het ene en allerhoogste. Hieruit zijn door *emanatie* alle andere wezens voortgekomen. Hedendaagse schrijvers hebben hiervoor hun *evolutie*theorie in de plaats gesteld. Misschien zal een meer scherpzinnige denker ooit die twee stelsels tot één geheel verenigen. De namen van die verschillende godheden schijnen vaak te zijn bedacht zonder aan hun etymologische betekenis aandacht te besteden, maar hoofdzakelijk op grond van een of andere mystieke betekenis die wordt gehecht aan de numerieke waarde van de specifieke letters die worden gebruikt bij hun spelling van woorden.[2]

Die *numerieke* betekenis is een van de takken van de 'mysterietaal', of de oude priestertaal. Ze werd onderwezen in de 'kleine mysteriën', maar de taal zelf was alleen voorbehouden aan hoge ingewijden. De kandidaat moest als overwinnaar uit de verschrikkelijke beproevingen van de grote mysteriën tevoorschijn komen voordat deze daarin onderricht ontving. Dit is de reden waarom Ammonius Saccas, net als Pythagoras, zijn leerlingen onder ede liet beloven de hogere leringen nooit bekend te maken aan iemand die de voorbereidende leringen nog niet had ontvangen, en dus niet gereed was voor inwijding. Een andere wijze – die drie eeuwen eerder leefde – deed hetzelfde met zijn leerlingen toen hij tegen hen zei dat hij 'in gelijkenissen' (of parabels) sprak: 'Jullie mogen de geheimen van het koninkrijk van de hemel kennen,

---

[1] De eerste vicevoorzitter van de Theosophical Society toen ze werd opgericht.

[2] Alexander Wilder, *New Platonism and Alchemy*, 1869, blz. 9-10.

hun is dat niet gegeven . . . omdat zij ziende blind en horende doof zijn, en niets begrijpen.'[1]

De 'gelijkenissen' van Jezus waren dus onderdeel van de 'mysterietaal', de priestertaal van de ingewijden. Rome heeft de sleutel ertoe verloren. Door theosofie te verwerpen en de occulte wetenschappen anathema te verklaren verliest ze die sleutel voor altijd.

'Heb elkaar lief' zei die grote meester tegen hen die de mysteriën 'van het koninkrijk van God' bestudeerden. 'Breng altruïsme in praktijk, bewaar de eenheid, de goede verstandhouding en de harmonie in de groepen, jullie die neofieten en zoekers naar de ENE WAARHEID zijn geworden' zeggen andere meesters. 'Zonder eenheid, zonder sympathie in je denken en je gevoel, zal je niets bereiken. Wie tweedracht zaait, zal storm oogsten.'[2]

In Europa en vooral in Amerika zijn enkele van onze leden geleerde kabbalisten die goed thuis zijn in de *Zohar* en zijn talloze commentaren. Maar wat heeft ons dat gebracht, en wat voor goeds hebben ze tot nu toe voor de Theosophical Society gedaan, waarvan ze lid werden om ervoor te werken? In plaats van samen aan de slag te gaan en elkaar te helpen, bekijken de meesten van hen elkaar met achterdocht, en staan altijd klaar om elkaar belachelijk te maken en te bekritiseren. Afgunst, jaloezie, en een heel betreurenswaardig gevoel van rivaliteit vieren hoogtij in een organisatie waarvan het hoofddoel broederschap is! 'Zie hoe die christenen van elkaar houden!' zeiden de heidenen in de eerste eeuwen van de kerkvaders over hen die elkaar afmaakten in naam van de meester die aan hen een boodschap van vrede en liefde had nagelaten. Critici en onbevooroordeelde mensen beginnen over theosofen hetzelfde te zeggen, en ze hebben gelijk. Kijk eens welk lot onze tijdschriften – allemaal, met uitzondering van *The Path* uit New York – heeft getroffen. Sinds het vertrek van de voorzitter-stichter naar Japan, nu vijf maanden geleden, valt zelfs *The Theosophist*, het oudste van onze maandbladen, haar theosofische collega's en tijdgenoten van alle kanten aan. Op welke manier staan we dan boven de christenen van de eerste concilies?

'Eendracht maakt macht.' Hier ligt één van de oorzaken van onze zwakheid. Men adviseert ons de vuile was niet buiten te hangen. Ik heb een tegenovergestelde mening. Het is beter om onze onvolmaaktheden

---

[1] *Mattheus* 13:11, 13.

[2] Een Siamees en boeddhistisch spreekwoord.

openlijk te bekennen, met andere woorden onze eigen vuile was te doen, dan de zaken van onze theosofische broeders vuil te maken, zoals sommigen dat graag doen. Laten we in algemene termen spreken, onze fouten toegeven, alles wat niet theosofisch is aan de kaak stellen, maar laten we ons niet op een persoon richten. Dat is iets wat tot het karma van ieder individu behoort, en daar hebben de theosofische tijdschriften niets mee te maken.

Zij die succes willen hebben in de – theoretische of de praktische – theosofie, moeten bedenken dat verdeeldheid de belangrijkste oorzaak is dat iets mislukt. Laat een tiental vastberaden en eensgezinde theosofen de handen in elkaar slaan. Laten ze samenwerken, waarbij ieder zich toelegt op zijn favoriete tak van de universele wetenschap, zolang ze maar onderling in harmonie blijven. Dat zal nuttig zijn, zelfs voor gewone leden die niet veel om filosofisch onderzoek geven. Als zo'n groep, geselecteerd op basis van esoterische regels, alleen uit mystici zou bestaan; en als de leden ervan naar waarheid zouden streven en elkaar zouden bijstaan met de kennis waarover ieder van hen beschikt, dan zal ieder lid van zo'n groep in één jaar tijd in de heilige wetenschap meer vooruitgang boeken dan op eigen kracht in tien jaar. Wat nodig is in de theosofie is een gezonde ijver en geen rivaliteit; met andere woorden wie zich erop beroemt de eerste te zijn zal als laatste aankomen. In de echte theosofie zal de kleinste altijd de grootste worden.

De Theosophical Society telt echter meer *succesvolle* leerlingen dan men gewoonlijk denkt. Maar ze houden zich afzijdig, en werken in plaats van toespraken te houden. Ze zijn onze meest ijverige en toegewijde theosofen. Als ze een artikel publiceren, gebruiken ze niet hun eigen naam maar een pseudoniem. Sommigen van hen hebben een volmaakte kennis van de mysterietaal, en een oud boek of manuscript dat door de geleerden niet is te ontcijferen en in hun ogen slechts een verzameling uitspraken in strijd met de wetenschap is, is voor hen vaak een open boek.

Die toegewijde mannen en vrouwen zijn de zuilen van onze tempel. Alleen zij zorgen ervoor dat de aanhoudende activiteit van onze theosofische 'witte mieren' wordt tenietgedaan.

– 7 –

We denken dat we in dit artikel verschillende ernstige misvattingen over onze leringen en overtuigingen afdoende hebben weerlegd; hier-

toe behoort de onjuiste gedachte dat theosofen – of in ieder geval de stichters van de Society – polytheïsten en atheïsten zijn. We zijn noch het één noch het ander; evenmin als sommige gnostici, die geloofden in het bestaan van planetaire, solaire en lunaire goden, maar voor hen geen gebeden opzegden of altaren oprichtten. We geloven niet in een persoonlijke God *buiten de mens*. De mens is volgens Paulus en andere ingewijden *de tempel van God*. Maar we geloven wel in een absoluut en onpersoonlijk beginsel,[1] dat zo ver boven alle menselijke voorstellingen uitstijgt dat we iedereen die dat grote universele mysterie zou proberen te omschrijven, als een heiligschenner en een verwaande dwaas beschouwen. Het enige wat we over dit eeuwige en unieke beginsel weten, is dat het noch geest, noch stof, noch substantie, noch gedachte is, maar dat het al deze in zich bevat. Het is met andere woorden de 'God niet-iets' van Basilides waarvan zelfs de geleerde en onderlegde historici van het Musée Guimet[2] maar weinig hebben begrepen, want ze omschrijven de term nogal spottend als 'die God niet-iets die alles heeft verordend, alles heeft voorzien, hoewel deze noch een verstand noch een wil heeft'.

En omdat deze 'god niet-iets' identiek is met het parabrahman van de Vedānta – een hoogst filosofisch en verheven denkbeeld – is hij ook identiek met de ain sof van de joodse kabbalisten. Deze is ook 'de god die niet is', want 'ain' betekent niet-zijn of het absolute, het NIETS of τό οὐδέν ἔν [to ouden en] van Basilides. Dat alles betekent dat het menselijk denkvermogen dat tot dit stoffelijke gebied beperkt is, zich geen voorstelling kan maken van iets wat *is*, terwijl dat in geen enkele vorm bestaat. Het denkbeeld van een *zijn* dat beperkt is tot *iets* wat bestaat in substantie, werkelijk of potentieel, of in de aard van de dingen, of alleen in onze gedachten, en dat niet kan worden waargenomen door ons verstand dat alles conditioneert, zo'n zijn *bestaat voor ons niet*.

'Grote arhat, waar is dan volgens u het nirvāṇa?' vraagt een koning aan een eerbiedwaardige boeddhistische asceet, die hij uithoort over de goede Wet.

'Nergens, grote koning!' was het antwoord.

'Nirvāṇa bestaat dus niet?'

---

[1] Die overtuiging geldt alleen voor wie de opinie van de schrijfster deelt. Ieder lid heeft het recht te geloven in wat hij wil en zoals hij dat wil. Zoals we elders hebben gezegd, de TS is de 'republiek van het geweten'.

[2] Zie 'Essai sur le gnosticisme égyptien, ses développements et son origine égyptienne', *Annales du Musée Guimet*, deel 14, Parijs, 1887.

'Nirvāṇa *is*, maar bestaat niet.'

Hetzelfde geldt voor de God 'die niet is', een gebrekkige *letterlijke* vertaling, want esoterisch zou men moeten lezen de *god die niet bestaat, maar die is*. De wortel van οὐδέν is οὐδ-εἰς, en betekent 'en niet iemand', dat wil zeggen geen *persoon* of *iets*, maar de ontkenning van beide (het οὐδέν, onzijdig, wordt gebruikt als een bijwoord, 'in niets'). Dus het *to ouden en* van Basilides is volledig identiek met de 'en sof' of 'ain sof' van de kabbalisten. In de religieuze metafysica van de Hebreeën is het absolute een abstractie, 'zonder vorm of bestaan', 'zonder enige gelijkenis met iets anders'.[1] God is dus NIETS, zonder naam, en zonder eigenschappen; daarom wordt hij AIN SOF genoemd, want het woord ain betekent 'niets'.

Het is niet dit onveranderlijke en absolute beginsel – dat alleen potentieel een 'zijn' inhoudt – waaruit de goden of actieve beginselen van de gemanifesteerde wereld emaneren. Omdat het absolute geen enkele relatie met het voorwaardelijke of het beperkte heeft of kan hebben, komen de emanaties voort uit de 'God die spreekt' van Basilides, d.w.z. de logos, door Philo 'de tweede God' en de Schepper van de vormen genoemd. 'De tweede God is de wijsheid van de ENE God'.[2] 'Maar die logos, die 'wijsheid', is nog altijd een emanatie?' zal men ons tegenwerpen, 'want iets uit NIETS laten emaneren is een absurditeit!' Helemaal niet. In de eerste plaats is dat 'niets' een *niets* omdat het het absolute is, en dus het AL. Vervolgens is die 'tweede God' evenmin een emanatie als dat de schaduw die ons lichaam op een witte muur werpt een emanatie van dat lichaam is. Die God is in elk geval niet het gevolg van een oorzaak of een weloverwogen daad, van een bewuste en vaste wil. Hij is slechts het periodieke gevolg[3] van een eeuwige en onveranderlijke wet, buiten tijd en ruimte om, waarvan de logos of de scheppende intelligentie de *schaduw* of de *weerspiegeling* is.

'Maar dat is een absurde gedachte!' horen we iedereen zeggen die in een persoonlijke en antropomorfe god gelooft. 'Van die twee – de mens en zijn schaduw – is laatstgenoemde het *niets*, een optische illusie, en de mens die haar werpt is de intelligentie, hoe passief ook in dit geval!'

---

[1] Adolphe Franck, *La kabbale*, 1843, blz. 173.

[2] Philo Judaeus, *Quaestiones et solutiones in Genesim*, 2:62.

[3] Tenminste voor iemand die gelooft in een onafgebroken reeks 'scheppingen', die we 'de dagen en nachten' van Brahmā noemen, of de manvantara's en de pralaya's (perioden van ontbinding).

Zeker, maar dat is alleen zo op ons bestaansgebied, waar alles slechts illusie is, waar alles omgedraaid verschijnt zoals in een spiegel. Het gebied van de enige werkelijkheid wordt voor onze waarneming vervormd door de stof, de niet-werkelijkheid, en het heelal met zijn bewuste en intelligente wezens is – vanuit het gezichtspunt van de absolute werkelijkheid – maar een armzalig schimmenspel. Hieruit volgt dat de schaduw van de werkelijkheid op haar gebied begiftigd is met intelligentie en eigenschappen, terwijl het absolute – vanuit ons gezichtspunt – *juist omdat het absoluut is*, geen enkele voorwaardelijke eigenschap heeft. Men hoeft niet bedreven te zijn in de oosterse metafysica om dit te begrijpen; en het is niet nodig dat men een voortreffelijke paleograaf of paleoloog is om in te zien dat het stelsel van Basilides dat van de Vedānta is, hoezeer het misschien ook door de schrijver van *Philosophumena* is verwrongen en verminkt. Zelfs de fragmentarische samenvatting van de gnostische stelsels die dat werk ons geeft, bewijst dat volledig.

Alleen de esoterische leer kan alles verklaren wat onbegrijpelijk en chaotisch is in dat stelsel van Basilides, zoals het ons is overgeleverd door de kerkvaders, die beulen van de *Ketterijen*. De Pater innatus, of de niet-voortgebrachte God, de grote Archon (Ἄρχων) en de twee demiurgen, zelfs de 365 hemelen – het getal dat besloten ligt in de naam Abraxas, hun heerser – dat alles werd ontleend aan de stelsels uit India. Maar dit wordt allemaal ontkend in onze eeuw van pessimisme, waarin alles, zelfs het leven, door stoom of waterdamp wordt beheerst. Het is een tijd waarin niemand, behalve een paar excentriekelingen, zich interesseert voor het abstracte – en niets anders is eeuwig – en waarin de mens zo wordt meegesleept door de wervelwind van aardse en egoïstische beslommeringen, dat hij sterft zonder een moment oog in oog met zijn ziel te hebben geleefd.

Naast metafysica kan iedereen die lid wordt van de Theosophical Society er een wetenschap of activiteit naar zijn smaak vinden. Een astronoom zou door in oude Sanskrietboeken allegorieën en symbolen in verband met elke ster[1] te bestuderen meer wetenschappelijke ontdekkingen kunnen doen dan door alleen academische kennis te raadplegen. Een intuïtieve arts zou meer kunnen leren uit de werken van

[1] Elke god of godin van de 330.000.000 die deel uitmaken van het hindoepantheon wordt vertegenwoordigd door een ster. Omdat het aantal sterren en sterrenbeelden dat de astronomen kennen dat aantal niet haalt, zou men kunnen denken dat de oude Indiërs meer sterren kenden dan men nu kent.

Charaka[1], die in de 8ste eeuw in het Arabisch zijn vertaald, of uit de stoffige manuscripten in de bibliotheek van Adyar – die zoals alle andere werken niet worden begrepen – dan uit hedendaagse boeken over fysiologie. Theosofen met interesse in geneeskunde of *heelkunde* zouden er goed aan doen om de legenden en symbolen te onderzoeken die in verband met Asklēpios worden verteld en verklaard. Want ze zouden daarin, zoals Hippokratēs die op Kos de votiefstèles van het Asklēpieion raadpleegde,[2] recepten van geneesmiddelen kunnen vinden die in een moderne farmacopee[3] niet worden aangetroffen. Ze zouden dan misschien in staat zijn te genezen in plaats van te doden.

Laten we het voor de honderdste keer herhalen: de waarheid is één! Zodra haar dienaren niet al haar aspecten bespreken, maar alleen hun duizend-en-een meningen geven, is ze niet langer de goddelijke WAARHEID, maar slechts de verwarde echo van menselijke stemmen. Waar kunnen we haar in haar geheel vinden, al is het maar bij benadering? Bij de christelijke kabbalisten of bij de huidige Europese occultisten? Bij de hedendaagse spiritisten of bij de oude spirituele denkers?

Ooit zei een vriend tegen ons: 'In Frankrijk zijn er evenveel stelsels als er kabbalisten zijn. Ze beweren allemaal christen te zijn. Sommigen zijn aanhangers van de paus, en dromen zelfs van een pauselijke wereldkroon, de kroon van een caesar-paus. Anderen zijn tegen het pausdom, maar voor een christus, geen historische, maar een die is gecreëerd door hun eigen verbeelding, een christus die politicus is en anti-caesar, enz. Elke kabbalist denkt de verloren waarheid te hebben teruggevonden. Altijd is het zijn eigen kennis die de eeuwige waarheid is, en die van alle anderen niet meer dan een illusie . . . En altijd staat hij klaar om haar met zijn scherpe pen te verdedigen . . .'

'Maar de joodse kabbalisten,' vroeg ik hem, 'zijn die ook voor Christus?'

'Ach, ze zijn voor *hun* Messias. Het is slechts een kwestie van datum!'

---

[1] Charaka was een arts uit de vedische tijd. Volgens één legende was hij de incarnatie van de slang van Vishṇu, Śesha genaamd, die in Pātāla (de onderwereld) heerst.

[2] Strabo, *Geografie*, 14:2:19. Zie ook Pausanias over de stèles in de tholos van Epidaurus, *Beschrijving van Griekenland*, 2:27:3.

[3] Het is bekend dat iedereen die werd genezen in de Asklēpieia, in de tempel een ex-voto achterliet; en dat ze op de stèles de namen van hun ziekten en van de heilzame geneesmiddelen lieten beitelen. Onlangs is een groot aantal van die ex-voto's bij de Akropolis opgegraven. Zie Paul Girard, *L'Asclépieion d'Athènes*, Parijs, Thorin, 1882.

In de eeuwigheid kunnen geen anachronismen voorkomen. Maar, omdat die verschillende termen en stelsels, die tegenstrijdige leringen, niet allemaal volledig waar kunnen zijn, begrijp ik niet goed hoe de Franse kabbalisten kunnen beweren dat ze over kennis van de occulte wetenschappen beschikken. Ze bezitten de kabbala van Moses de León,[1] door hem in de 13de eeuw gecompileerd; maar zijn *Zohar* vertegenwoordigt, vergeleken met het *Boek van de getallen* van de Chaldeeën, ongeveer evenveel van het werk van rabbi Shimon ben Yochai als de *Poimandres* van de Griekse christenen van het echte boek van de Egyptische Thoth vertegenwoordigt. Het gemak waarmee de kabbala van Rosenroth en zijn middeleeuwse Latijnse manuscripten – gelezen volgens het systeem van de notarikon – worden veranderd in christelijke en trinitarische teksten, lijkt wel toverspel.

In handen van markies De Mirville en zijn vriend, chevalier Drach, een bekeerde rabbi, is de 'goede kabbala' een catechismus van de rooms-katholieke kerk geworden. De kabbalisten zijn daarmee misschien tevreden, maar wij houden ons liever aan de kabbala van de Chaldeeën, het *Boek van de getallen*. Iemand die met de letterlijke betekenis genoegen neemt, hult zich dan misschien in de mantel van de tannaim (de ingewijden van het oude Israël), maar in de ogen van een ervaren occultist zal hij slechts een wolf zijn die de slaapmuts van de grootmoeder van Roodkapje draagt. Maar de wolf zal de occultist niet verslinden zoals hij dat doet met Roodkapje die symbool staat voor de niet-ingewijde die verlangt naar mystiek, en die tussen zijn tanden terechtkomt. Het is eerder de 'wolf' die zal omkomen, wanneer hij in zijn eigen val verstrikt raakt.

De kabbalistische boeken hebben, evenals de *Bijbel*, hun letterlijke of exoterische betekenis, en hun werkelijke of esoterische betekenis. De sleutel tot de echte symboliek, en ook tot de hindoestelsels, ligt nu achter de hoge toppen van de Himālaya. Geen andere sleutel zou de bergplaatsen kunnen openen waar alle intellectuele schatten begraven liggen die daar duizenden jaren geleden werden opgeborgen door de oorspronkelijke vertolkers van de goddelijke wijsheid. Maar de grote

[1] Hij is de samensteller van de *Zohar* van Shimon ben Yochai, maar de oorspronkelijke teksten uit de eerste eeuwen zijn volledig verloren gegaan. Men beschuldigt hem ten onrechte ervan dat hij wat hij schreef zelf heeft bedacht. Hij heeft alles verzameld wat hij kon vinden, maar vulde de ontbrekende passages met zijn eigen kennis aan, waarbij hij door de gnostische christenen van Chaldea en Syrië werd geholpen.

cyclus, de eerste van het kaliyuga, loopt ten einde; de dag van de verrijzenis van al wat dood is kan niet meer veraf zijn. Emmanuel Swedenborg, de grote Zweedse ziener, heeft gezegd: 'Zoek het *verloren woord* onder de hiërofanten, in het grote Tartarije en in Tibet.'

Hoezeer de schijn misschien ook tegen de Theosophical Society spreekt, hoe impopulair ze misschien ook is onder mensen die een grote afschuw hebben van elke vernieuwing, één ding staat vast: wat jullie, onze tegenstanders, als een uitvinding van de 19de eeuw beschouwen, is zo oud als de wereld. Onze Society is de boom van broederschap, die is gegroeid uit een zaadje dat door de engel van naastenliefde en rechtvaardigheid in de aarde werd geplant op de dag dat de eerste Kaïn de eerste Abel doodde. Gedurende de vele eeuwen van de onderworpenheid van de vrouw en van het lijden van de armen, werd dit zaadje besproeid door alle bittere tranen van de zwakken en de verdrukten. Gezegende handen hebben die boom van de ene uithoek van de aarde naar de andere overgeplant, naar andere streken en in ver uiteenliggende tijdperken.

'Doe een ander niet aan wat je niet wil dat een ander jou aandoet', zei Confucius tegen zijn leerlingen. 'Houd van elkaar, en houd van elk levend wezen', predikte Gautama Boeddha aan zijn arhats. 'Houd van elkaar', klonk het als een getrouwe echo in de straten van Jeruzalem. De christelijke volkeren genieten de eer dit hoogste gebod van hun meester op een wel heel paradoxale manier te hebben gehoorzaamd! Caligula, de *heiden*, had gewild dat de mensheid maar één hoofd had om haar met één slag te kunnen onthoofden. De *christelijke* machthebbers gingen nog een stap verder dan dit verlangen, dat theorie was gebleven, door middelen te zoeken en te vinden om het in praktijk te brengen. Laten ze elkaar dus maar de keel afsnijden en verdergaan om in oorlogen op één dag meer mensen te vermoorden dan de caesars in een heel jaar doodden. Laten ze in naam van hun paradoxale religie hele landen en provincies ontvolken, en laten zij die met het zwaard doden ook door het zwaard omkomen. Wat hebben wij met dit alles te maken?

Theosofen zijn niet in staat hen tegen te houden. Het zij zo. Maar het is wel hun taak zoveel mogelijk overlevenden te redden. Als een kern van werkelijke broederschap hebben ze de opdracht om van hun Society de ark te maken die in de nabije toekomst bestemd is om de mensheid van de nieuwe cyclus het modderige water van de vloed van een materialisme zonder hoop, te laten oversteken. Dat water stijgt voortdurend en overstroomt op dit moment alle beschaafde landen.

Zullen we de goeden laten omkomen met de slechten, omdat we bang zijn voor de hatelijkheden van laatstgenoemden tegen de Theosophical Society of tegen onszelf? Kijken we toe hoe ze de een na de ander omkomen – de één van uitputting, de ander vergeefs op zoek naar een straal van de zon die voor iedereen schijnt – zonder hen een reddingsplank toe te werpen? Nooit!

Het is best mogelijk dat de mooie utopie, de droom van de filantroop die in een soort visioen de drievoudige wens van de Theosophical Society in vervulling ziet gaan, nog ver weg is. Volledige en onbeperkte vrijheid van denken voor iedereen, een gevoel van broederschap tussen arm en rijk, de gelijkwaardigheid van een aristocraat en iemand uit het volk, in theorie en praktijk, het zijn allemaal luchtkastelen, en wel om een goede reden. Dit alles moet spontaan en vrijwillig gebeuren, van beide kanten; maar voor de leeuw en het lam is het moment om naast elkaar te gaan liggen nog niet aangebroken. De grote hervorming moet tot stand komen zonder sociale onrust, zonder één druppel bloed te vergieten; en dat kan alleen gebeuren op basis van de axiomatische waarheid van de oosterse filosofie, die ons duidelijk maakt dat de grote verschillen in ons lot, onze maatschappelijke positie, en onze verstandelijke vermogens alleen zijn toe te schrijven aan de gevolgen van het persoonlijke karma van ieder mens. We oogsten slechts wat we hebben gezaaid.

De fysieke *persoonlijkheid* van ieder mens verschilt, maar het onstoffelijke wezen in hem, of de onsterfelijke *individualiteit*, emaneert uit dezelfde goddelijke essentie als die van zijn medemens. Wie goed doordrongen is van de filosofische waarheid dat elk ego begint en eindigt met het ondeelbare Al te zijn, kan niet minder van zijn medemens houden dan van zichzelf. Maar pas als dit een religieuze waarheid is geworden, kan zo'n hervorming plaatsvinden. Het egoïstische gezegde dat 'naastenliefde bij jezelf begint', of het andere, 'ieder voor zich, en God voor ons allemaal', zal de 'superieure' en christelijke volkeren er altijd toe brengen zich te verzetten tegen de praktische toepassing van deze mooie heidense zegswijze: 'Laat iedere rijke de arme als zijn zoon behandelen', en nog meer tegen de volgende: 'Geef eerst de hongerigen te eten, en eet dan zelf wat er overblijft.'

Maar er komt een tijd waarin die 'barbaarse' wijsheid van de 'minder ontwikkelde' volkeren meer zal worden gewaardeerd. Intussen moeten we proberen een beetje vrede op aarde te brengen in het hart van hen die lijden, door voor hen een tipje van de sluier op te lichten

die de goddelijke waarheid voor hen verbergt. De sterken moeten de weg wijzen aan de zwakken, en hen helpen de steile helling van het leven te beklimmen. Laten ze hun blik richten op het lichtbaken dat schittert aan de horizon, achter de mysterieuze en onbekende zee van de theosofische wetenschappen, zoals een nieuwe ster van Bethlehem, en laten de mensen in nood weer hoop koesteren.

H.P. Blavatsky

‘De kat heeft het gedaan!’

(Opgedragen aan elk lid van de TS dat de schoen past)

[“It’s the cat!”, *Lucifer*, juni 1889, blz. 265-70; *CW* 11:287-94]

Laat uw gehate naam [Pandarus] door schande worden gebrandmerkt;
Laten zedige matrones zich uit de voeten maken als uw naam wordt genoemd;
En laten blozende maagden als ze onze verslagen lezen
De zwarte bladzijde overslaan die uw verhaal vertelt,
En die het edele werk ontsiert. . . .

– John Dryden[1]

Een excuus is erger dan een leugen;
Want een excuus is een verborgen leugen.

– Alexander Pope[2]

‘De vrouw gaf mij van de boom, en ik heb ervan gegeten’, zei de eerste man, de eerste gluiperige lafaard, en daarmee schoof hij zijn eigen aandeel in de schuld af op zijn hulpeloze partner. Dit was volgens Pope misschien ‘*erger* dan een leugen’, maar in feite was het geen leugen. De leugen ontstond ook niet met de eerste man of vrouw. De leugen is het product van de latere beschaving, het wettige kind van EGOÏSME – dat bereid is om de hele mensheid aan zichzelf op te offeren – en

[1] *The Dramatick Works of John Dryden*, ‘Troilus and Cressida’, deel 5, 1735, blz. 102.

[2] *The Works of Alexander Pope*, ‘Thoughts on various subjects’, deel 7, 1824, blz. 317.

HUICHELARIJ, vaak voortgekomen uit angst. De erfzonde waarvoor, volgens de orthodoxe leer van de zondagsschool, de hele wereld werd vervloekt, werd verdronken, en geen vergeving kreeg tot het jaar 1 n.Chr., is niet de *grootste* zonde. De nakomelingen van Adam die de overtreding van hun voorvader overtroffen, vonden de leugen uit, en voegden daaraan het excuus en de uitvlucht toe.

'De kat heeft het gedaan', is een gezegde dat misschien bij de antediluviale mens ontstond toen een *werkelijke zonde* was begaan en er een zondebok nodig was. Maar pas bij de postdiluviale mens kreeg de 'kat' de schuld van iets wat zelfs nooit was gebeurd; iets wat een bedenksel was van het vruchtbare brein van de lasteraars, die nooit aarzelen om steeds afschuwelijk te liegen wanneer ze hun wrok tegen een broeder of medemens wensen te ventileren. Vruchten van verzoening, kinderen van verlossing, we liegen en zondigen er alleen maar gemakkelijker door. 'We hoeven ons niet te schamen', maar:

> *Een saluut* aan het beleid dat ermee begon
> Om met het hart te knoeien om zijn gedachten te verbergen,[1]

is het motto van de wereld. Is de wereld niet één gigantische leugen? Is er iets onder de zon dat zo'n rijke verscheidenheid en bijna ontelbare gradaties en tinten vertoont als liegen? Liegen is de gedragscode van onze eeuw, van het liegen in hogere kringen, als een noodzaak die als beschaving en goede manieren aan ons wordt opgelegd, tot individueel liegen, dat wil zeggen het uiten van een goede, regelrechte leugen, in de vorm van valse getuigenis, of zoals in het Russische gezegde: 'het overbrengen van een zonde van een ziek naar een gezond hoofd'. O leugen – uw naam is legio! Leugens en smoesjes zijn nu de kruipplanten op de bodem van ons morele en dagelijkse leven zoals paddenstoelen in bosmoerassen, en ze vertonen een even grote verscheidenheid. Beide zijn fungi; planten die houden van schaduwrijke hoekjes, en ze vormen allerlei schimmels en vuiligheid op de bodem van zowel het morele leven als de fysieke natuur. O, die rechtvaardige tong:

> Die zijn eerlijkheid niet zal verkopen, of geen leugen zal vertellen![2]

Zoals gezegd zijn er allerlei soorten leugens, bewuste en onbewuste, bedrog, misleiding, en laster – laatstgenoemde wordt vaak gevolgd

---

[1] Vgl. William Havard, *Regulus: A Tragedy*, 1745, blz. 57.
[2] Vgl. *Op.cit.*

door morele en fysieke ondergang – lichte verdraaiingen van de waarheid of uitvluchten, en opzettelijke dubbelhartigheid. Maar er zijn ook kleine leugentjes, in de vorm van schertsende krantenberichten, en onschuldige onjuiste voorstellingen, eenvoudig te wijten aan onwetendheid. Daartoe behoren de meeste krantenberichten over de Theosophical Society, en haar officiële *zondebok*: H.P. Blavatsky.

De laatste tijd komt men in serieuze artikelen over wetenschappelijke onderwerpen vaak de naam *Esoteric Buddhism* tegen; en die van 'Mw. Blavatsky' wordt nog vaker klakkeloos gebruikt. Laatstgenoemd feit is werkelijk heel, *heel* attent, en – althans in één opzicht – enorm vleiend!

Om in één adem te worden genoemd met Sir Monier Monier-Williams, KCIE, en prof. Bastian, is werkelijk een eer. Wanneer de *voortreffelijke* docent uit Oxford bijvoorbeeld besluit om een paar grote en gedurfde strepen door de feiten en de waarheid te zetten – ongetwijfeld om zijn vrome publiek een genoegen te doen – en zegt dat het boeddhisme nooit een occult of esoterisch stelsel van leringen heeft gehad dat aan het volk werd onthouden, wat gebeurt er dan? Onmiddellijk krijgt *Esoteric Buddhism*, figuurlijk gesproken, een blauw oog; de Theosophical Society, een paar schoppen; en ten slotte worden de hekken van de journalistieke kippenren wijd opengezet, en er volgt een hevige uitval naar 'Blavatsky & Co.' door een troep geïrriteerde ganzen die naar de theosofische hielen sissen en pikken. 'Onze voorouders hebben Rome gered!' kakelen ze, 'laten we het Britse Rijk beschermen tegen deze mensen die *aanspraak maken* op boeddhistische kennis!'

En dan heeft een 'correspondent' het geluk om te worden toegelaten tot het heiligdom van prof. Bastian. De Duitse etnoloog, 'gekleed als een alchemist uit de middeleeuwen', lacht om 'vragen over de trance van beroemde fakirs', en deelt de interviewer mee dat zulke trances nooit langer dan 'vijf à zes uur' duren. Dit leidt – het gewaad van een alchemist moet kennelijk goede associaties oproepen – in de Amerikaanse 'sabbatsrust-verstorende krant' dadelijk tot een strenge berisping aan ons adres. We lezen de volgende dag:

> De beroemde fakirs . . . hebben, hoezeer andere reizigers ook onder de indruk van hen waren, deze rustige Duitse filosoof beslist niet geïmponeerd, ook al beweert mw. Blavatsky het tegendeel.

Goed dan. En toch stelt prof. Bastian, ook al beweren alle 'correspondenten' het tegendeel, zich bloot aan heel schadelijke kritiek vanuit

het standpunt van de *feiten* en de *waarheid*. Verder twijfelen we eraan of prof. Bastian, een geleerde etnoloog, ooit naar hindoe-yogī's zou verwijzen als fakirs; laatstgenoemde term heeft namelijk uitsluitend betrekking op moslims. We betwijfelen nog meer of prof. Bastian, een nauwkeurige Duitser, zou ontkennen dat het vaak voorkomt dat yogī's en diezelfde 'fakirs' dagen- en soms wekenlang in diepe, doodse trance blijven; of zelfs dat eerstgenoemden soms 40 opeenvolgende dagen waren begraven, waarna ze weer tot leven werden gewekt, zoals Sir Claude Wade en anderen verklaren.

Maar dit alles is te oude en te goed gedocumenteerde geschiedenis om nog bewezen te hoeven worden. Wanneer de 'correspondenten' de betekenis en ook de juiste spelling van het woord dhyāna hebben geleerd – dat de genoemde 'correspondent' schrijft als diana – kunnen we met hen spreken over yogī's en fakirs, en hen wijzen op het grote verschil tussen die twee. Intussen kunnen we hen gerust overlaten aan hun eigen wazige ideeën: ze zijn de 'onschuldige buitenlanders' in het gebied van het verre Oosten, de blinde geleid door de blinde, en theosofische naastenliefde strekt zich zelfs uit tot critici en aartsvijanden.

Maar er zijn bepaalde andere dingen die we niet onweersproken kunnen laten. Terwijl de 'onschuldigen', verdwaald in de theosofische labyrinten, week na week en dag na dag hun eigen onschuldige leugentjes publiceren – 'kleine oprekkingen van de waarheid' zoals iemand ze noemde – vullen ze deze vaak aan met de slechte en kwaadaardige leugens van willekeurige correspondenten: ex-leden van de TS en hun vrienden. Deze onwaarheden die zijn ontstaan en ontwikkeld in de diepten van het innerlijk bewustzijn van onze meedogenloze vijanden, kunnen niet zo gemakkelijk worden genegeerd. Hoewel ze net als de doodkist van Mohammed in de leegte van de grenzeloze ruimte hangen, en dus op zichzelf een *ontkenning* zijn, zijn ze zo kwaadwillig vervlochten met afschuwelijke leugens gebaseerd op populaire en al sterk ingeburgerde vooroordelen dat ze, als ze niet worden weersproken, enorme schade zouden kunnen aanrichten.

Leugens worden steeds gemakkelijker aanvaard dan de waarheid, en worden steeds moeilijker losgelaten. Ze verduisteren de horizon van theosofische centra, en weerhouden onbevooroordeelde mensen ervan om de waarheid over theosofie en haar boodschapper, de Theosophical Society, te weten te komen. Hoe vreselijk kwaadaardig en wraakzuchtig sommige van deze vijanden zijn, blijkt uit het feit dat sommigen van hen niet aarzelen om moreel harakiri te plegen; om hun eigen reputatie

van eerlijkheid te gronde te richten om de mensen die ze haten hard te kunnen treffen, of dat in ieder geval te proberen. Waarom deze haat? Eenvoudig omdat laster – lelijke, ongegronde kwaadsprekerij – vaak wordt vergeven, en zelfs vergeten; maar waarheid nooit! Omdat ze die waarheid niet kunnen weerleggen, om goede redenen, wordt hun haat gewekt, want we haten alleen wat *we vrezen*. Daarom zullen ze *een leugen verzinnen*, en deze listig enten op een volkomen onjuiste, maar niettemin populaire beschuldiging, en slaken opnieuw de kreet: ‘De kat heeft het gedaan, de kat!’

Succes bij zo’n handelwijze hangt namelijk af van iemands gemoedsgesteldheid en onbeschaamdheid. We hebben een vriend die nooit de moeite neemt om iemand te overtuigen hem op zijn woord te geloven. Maar, wanneer hij merkt dat er aan zijn woorden wordt getwijfeld, zal hij op een zo rustig en onschuldig mogelijke manier zeggen: ‘Je weet heel goed dat *ik te onbeschaamd ben om te liegen*!’ Achter deze schijnbare paradox schuilt een grote psychologische waarheid. Onbeschaamdheid komt vaak voort uit twee volkomen tegenovergestelde gevoelens: onverschrokkenheid en lafheid. Een moedig mens zal nooit liegen; een lafaard liegt om het feit te verbergen dat hij er een is, en een leugenaar op de koop toe. Zo iemand zal nooit schuld bekennen evenmin als een zelfingenomen mens; dus, welke tegenslag een van beiden ook treft, ze zullen altijd proberen iemand anders de schuld te geven. Er is veel edelmoedigheid voor nodig, of een sterk plichtsbesef, om zijn fouten en tekortkomingen te bekennen. Daarom wordt gewoonlijk een zondebok gekozen, op wiens hoofd door de overtreders de zonden van de schuldigen worden gelegd. Deze zondebok wordt geleidelijk ‘de kat’.

De Theosophical Society heeft zogezegd haar eigen speciale ‘huiskat’, waaraan alle vroegere, huidige, en toekomstige misstappen van haar leden worden toegeschreven. Of een lid van de TS nu ruzie maakt met zijn schoonmoeder, zijn haar laat groeien, zijn schulden vergeet te betalen, of uit de gratie valt en uit de theosofische kring wordt geweerd om persoonlijke of familieredenen, gekwetste ijdelheid, of wat dan ook: onmiddellijk volgt de kreet – hetzij in Europa, Azië, Amerika, of elders – *De kat heeft het gedaan*! Kijk eens naar dit lid van de TS; hij ondergaat de hevige kwelling van een gedwarsboomde ambitie. Zijn verlangen om over zijn medeleden te heersen wordt gefrustreerd; hij is teleurgesteld, en koelt nu zijn woede op de ‘kat’. ‘De druiven zijn zuur’, verklaart hij, omdat ‘de kat’ ze niet voor hem heeft afgesneden,

en ze miauwt ook niet in harmonie met zijn viool. Daarom raakt de wijnstok 'uitgemergeld'.

Zie die andere 'ster' van de theosofie, die lijdt onder andere bittere gevoelens, niet benoemd, want onbeschrijflijk. Haat – 'tot men voor altijd verloren is' – woedt in dit *broederlijke* hart. Terwijl hij zich als een roofvogel stort op het door hem gekozen slachtoffer dat hij tot hoog in de wolken meevoert om het met grotere zekerheid te doden wanneer hij het laat vallen, blijft de zogenaamde wreker van zijn eigen denkbeeldige onrecht volkomen blind voor het feit dat hij door zijn gekozen slachtoffer zo hoog te verheffen hij het alleen maar méér uittilt boven alle mensen. Blinde hater, je kunt niet doden wat je haat, van welke hoogte je het ook neergooit; de 'kat' heeft negen levens, goede vriend, en zal altijd op haar pootjes terechtkomen.

De beste theosofen hebben een paar geloofsartikelen die, zodra erover wordt gesproken, op bepaalde personen en klassen van de maatschappij het effect hebben van een rode lap op een woedende stier. Een van deze is ons geloof – op zichzelf heel onschuldig en ongevaarlijk – in het bestaan van heel wijze en heilige personen, die door sommigen hun MEESTERS worden genoemd, terwijl anderen naar hen verwijzen als 'mahātma's'.

Deze kunnen al dan niet werkelijk bestaan (wij zeggen van wel); ze kunnen al of niet zo wijs zijn, of over de wonderbaarlijke vermogens beschikken die aan hen worden toegeschreven. Dit alles is een kwestie van *persoonlijke kennis*, of, in sommige gevallen, geloof. Toch leven er alleen al in India 350 miljoen mensen die sinds onheuglijke tijden geloven in hun grote yogī's en mahātma's, en die in elk tijdperk, van ontelbare eeuwen terug tot in onze huidige tijd, even zeker zijn van hun bestaan als van hun eigen leven. Moeten ze daarom worden behandeld als bijgelovige, door zichzelf misleide dwazen? Hebben ze meer recht op deze benaming dan de christenen van elke kerk die respectievelijk in vroegere en hedendaagse apostelen, heiligen, wijzen, aartsvaders, en profeten geloven?

Laat dat zo zijn; de lezer moet beseffen dat de schrijfster niet van plan is om zo'n overtuiging aan iemand op te dringen die dat niet wil, of hij nu een leek of een theosoof is. Die poging werd dwaas genoeg een paar jaar geleden in alle oprechtheid gedaan, en is mislukt. Meer dan dat, de gerespecteerde namen werden vanaf het begin door vriend en vijand zo ontheiligd dat het eens bijna onweerstaanbare verlangen de feitelijke waarheid bekend te maken aan mensen die *levende idea-*

len het meest nodig hadden, sindsdien geleidelijk zwakker is geworden. Het is nu vervangen door een hevige spijt ze ooit aan de schemering van de volksoverlevering te hebben ontrukt, en in het volle daglicht te hebben gebracht.

De wijze waarschuwing:

> Geef dat wat heilig is niet aan de honden,
> En gooi je parels niet voor de zwijnen[1]

wordt nu met letters van vuur op het hart gedrukt van degenen die zich eraan schuldig hebben gemaakt om de 'meesters' gemeengoed te maken. Zo wordt de wijsheid van de hindoe-boeddhistische allegorische leer die zegt, 'Er kunnen tijdens het kaliyuga geen mahātma's, geen arhats zijn', nog eens bevestigd. Datgene *waarin men niet gelooft, bestaat niet*. Omdat de meerderheid van de westerlingen hebben verklaard dat arhats en mahātma's niet bestaan, en een *verzinsel* zijn, bestaan ze niet voor de ongelovigen.

'De grote Pan is dood!' klaagde de mysterieuze stem boven de Ionische Zee, en onmiddellijk werden Tiberius en de heidense wereld tot wanhoop gebracht. De opkomende nazarenen verheugden zich daarover en schreven die dood toe aan de nieuwe 'God'. Beiden zijn dwazen, die maar weinig beseften dat Pan – de 'Al-natuur' – niet kan sterven. Dat wat gestorven was, was alleen hun verzinsel, het gehoornde monster met de poten van een geit, de 'god' van herders en van priesters die hun bestaan op dit populaire bijgeloof baseerden, en gebruikmaakten van de Pan *die ze zelf hadden bedacht*. WAARHEID kan nooit sterven.

We verheugen ons erover te bedenken dat de 'mahātma's' van degenen die probeerden hun eigen vluchtige reputatie op hen te baseren en ze als pauwenveren in hun hoed te steken, ook dood zijn. De 'adepten' van wilde hallucinaties, en al te slimme, ambitieuze plannen; de hindoewijzen, 1000 jaar oud; de 'mysterieuze vreemdelingen', en allerlei zaken die omgevormd werden tot handige haken waaraan de een 'opdrachten' geïnspireerd door zijn eigen walgelijke ondeugden ophangt; de ander, zijn eigen egoïstische doeleinden; een derde, een spotprent uit het astrale licht – zijn nu even dood als de 'god Pan', of als de spreekwoordelijke pier. Ze zijn in het niets verdwenen zoals dat met elk soort smerig 'bedrog' moet gebeuren.

---

[1] *Mattheus* 7:6.

Degenen die de 'mahātma's' die 1000 jaar oud zijn hebben bedacht, en inzien dat *bedrog* niet loont, zeggen misschien dat ze 'van hun fascinatie zijn genezen en tot de juiste conclusie zijn gekomen'. En deze *mogen* – en zullen *ongetwijfeld* – 'daarmee voor de dag komen en de fiolen van hun sarcasme over al hun *slachtoffers* uitstorten', hoewel *het nooit de laatste daad van hun* 'levensdrama' *zal zijn*. Want de werkelijke, de *echte* 'meesters', van wie de echte namen gelukkig nog nooit zijn bekendgemaakt, kunnen niet in het leven worden geroepen en gedood op de wenken en naar de wensen van een 'opportunist', binnen of buiten de TS. Maar de Pans van de moderne nimfen en de Luperci, de hebzuchtige priesters van de Arcadische god, zijn nu hopelijk dood en begraven.

Deze kreet, 'De kat heeft het gedaan!' zal de 'zondebok' van de Theosophical Society ten slotte heel trots maken. Het slachtoffer maakt zich er al niet meer druk om, en het wordt nu zelfs een gunstig en beslist hoopvol teken voor de zaak. Censuur is moeilijk wanneer deze verdiend is; wanneer ze onverdiend is, toont dit alleen aan dat de vervolgde partij meer inhoud heeft dan de vervolgers. Het aantal vijanden en de mate van hun felheid zijn meestal een indicatie van de verdienste en de waarde van de mensen die ze, als ze konden, van het oppervlak van de aarde zouden willen wegvagen. En daarom besluiten we met dit citaat van de oude Addison:

> 'Censuur', zegt een vindingrijke schrijver, 'is de belasting die een mens aan het publiek betaalt voor zijn eminentie.' Een eminent mens is dwaas als hij denkt dat hij daaraan kan ontkomen, en zwak als hij daardoor wordt beïnvloed. Alle illustere personen uit de oudheid, en in feite uit elk tijdperk in de wereld, hebben deze vurige vervolging ondergaan. Er is geen andere verdediging tegen laster dan onbekendheid; het is een soort bijverschijnsel van grootsheid, want satires en scheldwoorden zijn een essentieel onderdeel van een Romeinse triomf.[1]

Geachte, aardige vijanden van de 'Tartaarse feeks', wat werkt u hard om bij te dragen aan haar aanzien en roem, daar is geen twijfel aan!

---

[1] Joseph Addison, *The Spectator*, nr. 101, 26 juni 1711.

De macht van het vooroordeel

[‘Force of prejudice’, *Lucifer*, juli 1889, blz. 353-60; *CW* 11:330-40]

. . . veel overeenkomst is er niet
Tussen objecten en hoe het oog ze ziet.
Een eigen tint geven we aan elke omgangsvorm;
Door emotie verandert de kleur van onze norm,
Of door verbeelding die uitvergroot, overdrijft,
Afzwakt, verdraait, en alles in tienduizend schakeringen beschrijft.
– Alexander Pope[1]

‘Het is in feite sneller en gemakkelijker om vanuit onwetendheid tot kennis te komen dan vanuit onjuiste opvattingen’, zegt Henry St. John.

Maar wie zal in onze tijd van religies die naar elkaar knarsetanden, van ontelbare sekten, van ‘ismen’ en ‘isten’ die op elkaars hoofd een wilde fandango uitvoeren, ritmisch begeleid door geklepper met scheldwoorden in plaats van castagnetten – wie zal zijn fout erkennen? Niettemin kunnen ze niet allemaal gelijk hebben. Noch kan door een of andere redenering duidelijk worden gemaakt waarom mensen enerzijds zo koppig moeten vasthouden aan opvattingen die de meesten van hen hebben *overgenomen*, niet zelf hebben *gevormd*, terwijl ze zo wreed vijandig staan tegenover een ander stel opvattingen dat door iemand anders is ontwikkeld!

De geschiedenis van de theosofie en van de Theosophical Society is een treffende illustratie van deze waarheid. Het is niet dat de mensen niet verlangen naar iets nieuws, of dat de vooruitgang en de ontwikkeling van het denken niet worden verwelkomd. Onze tijd is even gretig om nieuwe idolen te vormen als om de oude goden ten val te brengen; even bereid om Bourgondische gastvrijheid te verlenen aan nieuwe ideeën, als om theorieën die hen nu achterhaald lijken zonder meer overboord te gooien. Deze nieuwe ideeën kunnen even dwaas zijn als groene komkommers in warme melksoep, en voor de grote meerderheid even ongewenst als een vlieg in de avondmaalswijn. Het is echter voldoende dat ze voortkomen uit een wetenschappelijk brein, een erkende ‘autoriteit’, om door wetenschapsfanatici met open armen te worden ontvangen.

---

[1] *The Works of Alexander Pope*, ‘Moral Essays’, deel 5, 1824, blz. 250-1.

Zoals we allemaal weten, rent in deze eeuw iedereen in onze samenleving – of hij nu verstandelijk ontwikkeld is, of dom en onwetend – steeds achter iets nieuws aan. In feite doet men dat nu nog meer dan de Athener in de dagen van Paulus. Helaas zijn de nieuwe rages waar men, evenals toen, achteraan rent, geen *waarheden* – hoezeer de moderne samenleving er ook prat op gaat dat we in een tijdperk van feiten leven – maar eenvoudig bevestigingen van religieuze of wetenschappelijke stokpaardjes. Iedereen is op zoek naar feiten: van de gewichtige conclaven van de wetenschap die het lot van de mensheid lijken te baseren op de juiste omschrijving van de anatomie van de zuigmond van een mug, tot de halfverhongerde broodschrijver op het oorlogspad naar sensationeel nieuws. Maar alleen *die* feiten die passen bij een van de vooroordelen en vooropgezette meningen die in het huidige denken de heersende krachten zijn, kunnen er zeker van zijn dat ze welkom zijn.

Alle andere feiten – elk nieuw of oud idee dat om een of andere mysterieuze reden impopulair en onaangenaam is voor de heersende autoriteiten van de 'ismen' – zal men heel snel hun impopulariteit laten voelen. Ze worden eerst met achterdocht bekeken, met opgetrokken wenkbrauwen en in verwondering, en daarna zullen ze plechtig en bijna a priori taboe worden verklaard, en zelfs overal en altijd een onpartijdige bespreking worden geweigerd. Mensen zullen er commentaar op beginnen te leveren, elke groepering in het licht van haar eigen vooroordelen en geliefde opvattingen. Elke groepering zal ze dan verkeerd voorstellen, en onderling vijandige groeperingen zullen hun bevindingen zelfs bundelen om zo met grotere zekerheid de indringer te verslaan, totdat iedereen en alles er als een bezetene tegen tekeergaat.

Alle religieuze *ismen* reageren op deze manier, en ook alle onafhankelijke organisaties, hetzij wetenschappelijk, agnostisch, secularistisch, of van vrijdenkers. Geen van deze heeft enig benul van wat theosofie of de Society met deze naam is; geen van hen heeft ooit de moeite genomen om beide te onderzoeken, en toch gaan ze allemaal op de stoel van Salomo zitten en oordelen ze over de gehate (want misschien gevaarlijke?) indringer, in het licht van hun respectieve misvattingen. Het is niet waarschijnlijk dat we ons werk zullen onderbreken om met religieuze fanatici over theosofie te twisten. Opmerkingen zoals die in het tijdschrift *Word and Work* zijn beneden alle peil, wanneer het 'de invloed van het spiritisme en zijn vooruitgang *in de nieuwe vorm van theosofie*' (?) bespreekt, en met een in heilig water getemperde voorhamer naar beide uithaalt door zowel spiritisme als theosofie eerst van

'bedrog' te beschuldigen, en vervolgens van *bezetenheid door de duivel*.[1] Maar als we naast sektarische fanatici, missionarissen en vage figuren in het algemeen, zulke heldere, nuchtere, intellectuele reuzen als Bradlaugh de gebruikelijke misvattingen en vooroordelen zien koesteren, dan wordt de zaak ernstiger.

Het is in feite zo ernstig dat we niet aarzelen hiertegen een eerbiedig maar krachtig protest aan te tekenen op de pagina's van ons *tijdschrift*, het enige orgaan dat waarschijnlijk alles wat we te zeggen hebben zal publiceren. Dit is een gemakkelijke taak. Bradlaugh heeft zojuist zijn opvattingen over theosofie gepubliceerd in een halve kolom van zijn *National Reformer* (30 juni); daarin vinden we in het artikel 'Some words of explanation' een half dozijn heel betreurenswaardige misvattingen over de veronderstelde opvattingen van theosofen. We publiceren dit onverkort, want het spreekt voor zich en toont de reden van zijn ongenoegen. Passages die we van plan zijn te betwisten zijn cursief gedrukt.

Enkele verklarende woorden

Naar aanleiding van de bespreking van het boek van mw. Blavatsky in de laatste *National Reformer* en een aankondiging in de *Sun* heb ik verschillende brieven ontvangen over het onderwerp theosofie. Men vraagt mij om uit te leggen wat theosofie is, en naar mijn opvattingen over theosofie. Het woord 'theosoph' is oud, en werd gebruikt door de neoplatonisten. Volgens het woordenboek schijnt haar nieuwe betekenis te zijn, 'iemand die beweert *kennis van God* te hebben, of van de wetten van de natuur door middel van innerlijke verlichting'. Een atheïst kan zeker geen theosoof zijn. Een deïst zou een theosoof kunnen zijn. *Een monist zou geen theosoof kunnen zijn. Theosofie moet in ieder geval dualisme omvatten*. De moderne theosofie verkondigt – volgens mw. Blavatsky, zoals uiteengezet in het nummer van vorige week – veel dat ik niet geloof, en beweert een aantal dingen die volgens mij zeker niet waar zijn. Ik heb niet de gelegenheid gehad om de twee boeken van mw. Blavatsky te lezen, maar ik heb in de afgelopen tien jaar veel publicaties van haar pen en van die van kolonel Olcott en andere theosofen gelezen.

---

[1] En het voegt eraan toe: 'Veel mensen die meer weten over het spiritisme dan wij, zijn ervan overtuigd dat er in sommige gevallen echte mededelingen vanuit de geestenwereld worden gedaan. Als die er zijn, dan hebben we geen twijfel over hun herkomst. Ze komen beslist van beneden, niet van boven.' O Sancta Simplicitas, die nog steeds in de *duivel* gelooft, ongetwijfeld door in de spiegel zijn gezicht te zien.

Volgens mij hebben ze geprobeerd om *een soort spiritisme in oosterse stijl te rehabiliteren*. Ik denk dat veel van hun beweringen volstrekt onjuist en hun redeneringen volstrekt ondeugdelijk zijn. Ik betreur het zeer dat mijn collega nogal plotseling, en zonder daarover met mij van gedachten te wisselen, zaken als feiten heeft aangenomen, die mij *zo onwerkelijk toeschijnen als fictie maar kan zijn*. Mijn spijt is des te groter omdat ik weet hoe toegewijd mw. Besant is aan elke zaak die zij juist acht. Ik weet dat ze alle standpunten waar ze achterstaat altijd serieus zal verdedigen, en ik volg de mogelijke ontwikkelingen van haar theosofische opvattingen met groot wantrouwen. Het redactionele beleid van deze krant is ongewijzigd, en staat zonder meer vijandig ten opzichte van alle vormen van theosofie. Ik zou er de voorkeur aan hebben gegeven over dit onderwerp te zwijgen, want openbare verklaringen van mensen die het oneens waren met mw. Besant toen zij het socialisme aannam, hebben ons beiden pijn gedaan; maar als ik haar artikel lees en de openbare mededeling dat ze lid is geworden van de theosofische organisatie, ben ik het aan degenen die mij om advies vragen verplicht om dit duidelijk te zeggen. C. Bradlaugh

Het is natuurlijk zinloos om te proberen Bradlaugh van zijn onvervalst materialistische en atheïstische standpunten te bekeren tot ons pantheïsme (want echte theosofie is precies dat), noch hebben we ooit door woord of daad geprobeerd om mw. Besant te bekeren. Ze heeft zich geheel uit eigen vrije wil en beweging bij ons aangesloten, hoewel het feit alle *oprechte* theosofen grenzeloze voldoening gaf, en ons persoonlijk meer plezier schonk dan we in lange tijd hebben gevoeld. Maar we zullen eenvoudig een beroep doen op Bradlaughs bekende gevoel voor rechtvaardigheid en eerlijkheid, en aan hem bewijzen dat hij zich vergist, in ieder geval wat de standpunten van kol. Olcott en de huidige schrijfster betreft, en ook bij zijn interpretatie van de term 'theosofie'.

Het volstaat om te zeggen dat als Bradlaugh iets wist van het reglement van onze Society, hij zou weten dat zelfs als hij, de leider van het secularisme, vandaag lid van de Theosophical Society werd, hij hiervoor *geen jota van zijn secularistische ideeën zou hoeven op te geven*. We hebben grotere atheïsten in de TS dan hij ooit was of kan zijn, namelijk hindoes die tot bepaalde alles ontkennende sekten behoren. Bradlaugh gelooft in het mesmerisme, in ieder geval heeft hij zelf grote genezende krachten, en kan daarom de aanwezigheid van zulke mysterieuze vermogens in sommige personen moeilijk ontkennen; maar als

je probeert om met de genoemde hindoes over mesmerisme of zelfs hypnose te spreken, dan zullen ze alleen maar hun schouders ophalen, en lachen.

Het lidmaatschap van de Theosophical Society betekent niet dat leden voor enige inmenging in hun religieuze, onreligieuze, politieke, filosofische, of wetenschappelijke overtuigingen hoeven te vrezen. De Society is geen sektarische of religieuze organisatie, maar eenvoudig een kern van mensen die toegewijd zijn aan het zoeken naar waarheid, waar die ook vandaan komt. Mw. Annie Besant had gelijk toen ze in hetzelfde nummer van de *National Reformer* verklaarde dat de drie doelstellingen van de Theosophical Society zijn:

> Het vormen van een universele broederschap zonder onderscheid van ras of geloof; het bevorderen van de studie van de literatuur en filosofie van de oude Indo-Europeanen; het onderzoeken van de onverklaarde wetten van de natuur, en van de paranormale vermogens die in de mens latent zijn. Wat religieuze opvattingen betreft, de leden zijn hierin volkomen vrij. De oprichters van de Society ontkennen een persoonlijke God; en een soort fijnzinnig pantheïsme wordt onderwezen als de theosofische opvatting van het heelal, maar zelfs deze wordt niet aan de leden van de Society opgelegd.

Hieraan voegt mw. Besant toe dat ze – en dit heeft ze zelf ondertekend – hoewel ze in de *National Reformer* haar redenen om zich bij de TS aan te sluiten niet volledig kan meedelen, niet

> de wens heeft om te verbergen dat deze vorm van pantheïsme voor een aantal problemen een oplossing lijkt te geven, vooral problemen in de psychologie, die door het atheïsme niet worden aangepakt.

We hopen oprecht dat ze niet zal worden teleurgesteld.

De tweede doelstelling van de TS, dat wil zeggen een esoterische interpretatie van de oosterse filosofie, heeft degenen die haar serieus bestuderen steeds naar de oplossing van tal van vraagstukken geleid. Alleen die andere mensen die, zonder dat ze van nature mystici zijn, zich roekeloos – uit ambitie, nieuwsgierigheid, of eenvoudig arrogantie – storten op de mysteries van de onverklaarde paranormale vermogens die latent in ieder mens aanwezig zijn (*in Bradlaugh zelf*, en in alle andere mensen), lijden gewoonlijk schipbreuk, en stellen de TS verantwoordelijk voor hun eigen mislukking.

Wat zou zelfs Bradlaugh ervan weerhouden om zich bij de TS aan te sluiten? We zullen de argumenten stuk voor stuk behandelen.

Kan Bradlaugh – omdat hij een individualist is, een Engelse radicaal van de oude school – geen sympathie voelen voor zo'n verheven idee als de universele broederschap van de mens? Zijn bekende goedhartigheid, zijn bewezen menslievendheid, zijn levenslange inzet voor de lijdenden en de onderdrukten, lijken, wat zijn theoretische opvattingen over het onderwerp ook zijn, in de praktijk het tegendeel te bewijzen. Maar als hij zich misschien vastklampt aan zijn theorieën, ongeacht wat hij in praktijk brengt, dan zullen we deze eerste doelstelling van de TS buiten beschouwing laten. Sommige leden van onze Society voelen, helaas, misschien even weinig sympathie als hij voor dit edele, maar misschien (voor Bradlaugh) enigszins utopische ideaal. Geen enkel lid is verplicht *volledige* sympathie te voelen voor elk van de drie doelstellingen. Om in aanmerking te komen voor het lidmaatschap van de TS is het voldoende als hij sympathie voelt voor een van de drie, en bereid is de andere twee niet te bestrijden.

Is het omdat hij een atheïst is? Om te beginnen betwisten we 'de nieuwe betekenis' die hij citeert uit het woordenboek dat 'een theosoof iemand is die beweert kennis van God te hebben'. Niemand kan aanspraak maken op *kennis* van 'God', het absolute en onkenbare universele beginsel; en oosterse theosofen (dus Olcott en Blavatsky) geloven niet in een persoonlijke god. Maar als Bradlaugh beweert dat in dat geval de naam een onjuiste benaming is, antwoorden we: theosophia betekent eigenlijk niet kennis van 'God', maar van goden, dat wil zeggen goddelijke, bovenmenselijke kennis. Bradlaugh zal toch niet beweren dat menselijke kennis het heelal uitputtend behandelt, en dat er buiten het menselijk bewustzijn geen wijsheid mogelijk is?

En waarom kan een *monist* geen theosoof zijn ? En waarom moet theosofie in ieder geval *dualisme* omvatten? Theosofie onderwijst een veel strikter en verdergaand monisme dan het secularisme. Het monisme van laatstgenoemde kan worden omschreven als materialistisch en worden samengevat in de woorden: 'Blinde kracht en blinde stof die uiteindelijk leiden tot denken.' Neem het ons niet kwalijk Bradlaugh, maar dit is *bastaard*-monisme. Het monisme van de theosofie is echt filosofisch. We beschouwen het heelal als één in essentie en oorsprong. En al spreken we over geest en stof als zijn twee polen, we stellen niettemin nadrukkelijk dat ze alleen als verschillend kunnen worden beschouwd vanuit het gezichtspunt van het menselijke, māyāvische (d.w.z. illusoire) bewustzijn.

We beschouwen daarom geest en stof *als één in essentie* en niet

als afzonderlijke en verschillende antithesen.

Wat zijn dan die 'zaken' die Bradlaugh omschrijft als 'zo onwerkelijk als fictie maar kan zijn'? We hopen dat hij niet verwijst naar die fysieke verschijnselen die het westerse denken helaas heeft verward met de filosofische theosofie? Ook al zijn deze manifestaties echt, omdat ze niet werden voortgebracht door 'goocheltrucs' van welke aard dan ook, toch zijn de beste ervan nooit meer dan psychische illusies, zoals de schrijfster zelf ze – tot afschuw van veel van haar vrienden die van verschijnselen houden – altijd heeft genoemd.

Deze 'onwerkelijkheden' waren allemaal prima als *speelgoed* in de kleutertijd van de theosofie; maar we kunnen Bradlaugh verzekeren dat al zijn secularisten lid kunnen worden van de TS zonder dat ooit van hen wordt verwacht dat ze daarin geloven, ook al heeft hijzelf dezelfde 'onwerkelijke' maar *weldadige* 'illusies' voortgebracht bij zijn vele mesmerische genezingen, waarover we langgeleden hebben gehoord. En de redacteur van de *National Reformer* zal de ethische en verheffende aspecten van de theosofie toch zeker niet 'onwerkelijk' noemen, waarvan de onmiskenbare invloed op de meeste theosofen – ondanks een kwaadsprekende en ruziënde minderheid – zo duidelijk is? En hij zal ook niet de verheffende en versterkende invloed ontkennen van een geloof zoals dat in reïncarnatie en karma, leringen die veel maatschappelijke vraagstukken duidelijk oplossen, waarvoor men elders vergeefs naar een oplossing zoekt?

De secularisten houden ervan om over de wetenschap te spreken als 'de verlosser van de mens', en zouden daarom bereid moeten zijn om nieuwe feiten te verwelkomen en naar nieuwe theorieën te luisteren. Maar zijn ze bereid om te luisteren naar theorieën en feiten afkomstig van volkeren die ze in hun bekrompen trots uitgeblust noemen? Want niet alleen worden deze theorieën en feiten door de orthodoxe westerse wetenschap niet erkend, maar ze worden geformuleerd in een onbekende vorm, en worden ondersteund door een manier van redeneren die niet het inductieve stelsel volgt, en die in de ogen van westerse denkers een twijfelachtige plek heeft veroverd.

De secularisten zullen, als ze consequente materialisten willen blijven, noodzakelijkerwijs meer dan de helft van het heelal buiten het bereik van hun verklaringen moeten laten: namelijk dat deel dat mentale verschijnselen omvat, vooral die van een relatief zeldzame en uitzonderlijke aard. Of denken ze misschien dat in de psychologie – de jongste wetenschap – alles al bekend is? Kijk maar naar de Society for

Psychical Research met haar grote lichten uit Cambridge – armzalige nakomelingen van Henry More – wat zijn haar inspanningen vruchteloos en krankzinnig, inspanningen die tot dusver alleen maar tot een nog grotere verwarring hebben geleid. En waarom? Omdat ze, heel dwaas, geprobeerd hebben om paranormale verschijnselen op fysieke basis te verklaren.

Geen enkele westerse psycholoog is tot nu toe in staat geweest om een adequate verklaring te geven van zelfs het eenvoudigste verschijnsel van bewustzijn: zintuiglijke waarneming. Gedachteoverdracht, hypnose, suggestie, en veel andere mentale en psychische verschijnselen, die vroeger als bovennatuurlijk of het werk van de duivel werden beschouwd, worden nu als puur natuurlijke verschijnselen erkend. En toch betreffen die 'onwerkelijkheden' waarover Bradlaugh spreekt in feite dezelfde vermogens, maar tien keer zo sterk. Deze vermogens werden gebruikt door degenen die de overlevering van duizenden jaren van studie en waarneming van zulke krachten, hun wetten en werkingen, hebben geërfd; geen wonder dat ze gevolgen teweegbrengen die aan de wetenschap onbekend zijn, maar die zijn alleen in de ogen van onwetendheid *bovennatuurlijk*.

Oosterse mystici en theosofen geloven *niet* in *wonderen*, evenmin als de secularisten; wat is er dan *bijgelovig* aan zulke studies?

Waarom moeten ontdekkingen die daarin zijn gedaan, en de wetten die worden geformuleerd in overeenstemming met nauwkeurig en behoedzaam onderzoek, als 'gerehabiliteerd spiritisme' worden beschouwd?

Het is een historisch erkend feit dat Europa de heropleving van zijn beschaving en cultuur, na de vernietiging van het Romeinse Rijk, dankt aan oosterse invloed. De Arabieren in Spanje en de Grieken van Constantinopel brachten alleen dat met zich mee wat ze uit landen die nog verder naar het oosten liggen, hadden verworven. Zelfs de glorie van de klassieke periode dankte haar oorsprong aan de kiemen die de Grieken uit Egypte en Fenicië hadden ontvangen. De verre, zogeheten antediluviale, voorouders van de Egyptenaren en die van de brahmanen uit India kwamen ooit voort uit dezelfde ontwikkelingslijn. Hoeveel de wetenschappelijke opvattingen over de genealogische en etnologische chronologie van gebeurtenissen ook variëren, het blijft een onbetwistbaar feit dat elke kiem van beschaving die het Westen heeft ontwikkeld uit het Oosten werd ontvangen.

Waarom zouden de Engelse secularisten en vrijdenkers in het alge-

meen, die zich zeker niet beroemen op hun denkbeeldige afstamming van de tien verloren stammen, zo terughoudend zijn om de mogelijkheid te erkennen dat ze verdere verlichting kunnen ontvangen vanuit dat Oosten, dat de bakermat van hun ras was? En waarom zouden zij, die meer dan anderen vrij zouden moeten zijn van vooroordelen, fanatisme, en bekrompenheid – de exclusieve voorrechten van *religieuze* organisaties – waarom, vragen we, zouden zij die aanspraak maken op vrijheid van denken, en zelf zoveel hebben geleden door fanatieke vervolging, waarom, in vredesnaam, zouden zij zich zo gemakkelijk laten verblinden door de vooroordelen die zij juist veroordelen?

Deze en veel andere soortgelijke gevallen maken volkomen duidelijk dat de Theosophical Society recht heeft op een eerlijk en onpartijdig onderzoek, en ook dat van alle nu bestaande 'ismen' en 'isten' onze organisatie *de enige is die volledig en absoluut vrij is van alle intolerantie, dogmatiek, en vooroordelen*.

De Theosophical Society is in feite, als organisatie, de enige die haar armen opent *voor iedereen*, waarbij ze aan niemand haar eigen specifieke opvattingen oplegt, die strikt beperkt zijn tot de kleine innerlijke groep binnen haar organisatie die Esoterische Sectie wordt genoemd. Ze is werkelijk universeel zowel in geest als in haar statuten. Ze erkent en koestert geen exclusiviteit, geen vooroordelen. Alleen in de TS ontmoeten mensen elkaar in een gemeenschappelijke zoektocht naar waarheid, op een basis waarbij alle dogmatisme, alle sektarisme, alle onderlinge partijhaat en veroordeling zijn uitgesloten; want ze aanvaardt elk greintje waarheid waar dit ook wordt gevonden, en wacht geduldig af tot het kaf dat ermee gepaard gaat er vanzelf afvalt. Ze erkent en kent maar één vijand – een vijand voor iedereen – namelijk het rooms-katholicisme, en vermijdt daarom vertegenwoordigers daarvan in haar gelederen, en dat alleen op grond van de oorbiecht. Maar zelfs deze uitzondering bestaat alleen voor de innerlijke groep, om redenen die zo duidelijk zijn dat het niet nodig is ze toe te lichten.

Theosofie is door en door monistisch. Ze zoekt de ene waarheid in alle religies, in alle wetenschap, in alle ervaring, en in elk filosofisch stelsel. Welk doel kan edeler, universeler, meeromvattend zijn?

Maar blijkbaar heeft de wereld nog niet geleerd om theosofie in dit licht te zien, en de noodzaak om ten minste enkele van de knapste koppen in de Engelssprekende landen af te helpen van de vooroordelen die voortkomen uit het onkruid dat door onze gewetenloze vijanden in hen is gezaaid, wordt op dit kritieke moment meer dan ooit gevoeld. In de

hoop deze denkers van zulke misvattingen te ontdoen, en het standpunt van de theosofie steeds duidelijker te maken, heeft de schrijfster een boek samengesteld, getiteld *De sleutel tot de theosofie*, dat nu wordt gedrukt, en binnenkort zal worden gepubliceerd. In dat boek worden in dialoogvorm de belangrijkste misvattingen over, en bezwaren tegen, theosofie en haar leringen bijeengebracht, en daarin worden meer gedetailleerde en vollediger argumenten gegeven als bewijs voor de beweringen die in dit artikel zijn gedaan.

De schrijfster zal ervoor zorgen dat een van de eerste exemplaren – niet aan de redacteur van de *National Reformer* – maar aan Bradlaugh *persoonlijk* wordt gestuurd. Omdat we al vele jaren zijn reputatie kennen, kunnen we onmogelijk geloven dat onze criticus zich ooit zou verlagen tot het voorbeeld van de meeste redacteuren – religieus of niet – om een werk *op gezag* te veroordelen, nog voordat hij de bladzijden ervan heeft opengesneden, alleen op grond van de impopulariteit van de schrijver en van het behandelde onderwerp.

In dat boek zal blijken dat de belangrijkste activiteit van theosofen het *zoeken naar waarheid* is, en het onderzoeken van die vraagstukken met betrekking tot natuur en mens die nu een mysterie zijn, maar die morgen toegankelijk kunnen worden voor de wetenschap. Is dit een werkwijze waartegen Bradlaugh zich zou verzetten? Behoort *zijn* oordeel tot de categorie van oordelen die nooit kunnen worden herzien? ‘Dit zal uw geloof en overtuiging zijn, en daarom is alle onderzoek nutteloos’, is een uitspraak van de rooms-katholieke kerk. Het kan niet die van de secularisten zijn, als ze trouw blijven aan hun eigen opvattingen.

Wereldverbetering of wereldverlossing

[‘World-improvement or world-deliverance’, *Lucifer*, juli 1889, blz. 430-7; *CW* 11:343-54]

> U moet zelf de inspanning verrichten. De tathāgata’s kunnen slechts de weg wijzen. Als u geen verstandige vriend vindt om u te vergezellen, die deugdzaam en wijs is, dan moet u alleen door het leven gaan, zoals een koning die afstand heeft gedaan van zijn veroverd koninkrijk. Het is beter om alleen door het leven te gaan; een dwaas is geen goed gezelschap. Laat men alleen door het leven gaan; zonder enig kwaad te doen, met weinig verlangens, zoals een olifant in het bos.
>
> – *Dhammapada*, 61, 276, 329, 330 en *Sutta-nipāta*, 1:3:12-13

Aan de redactrice van *Lucifer*[1]

Een heel belangrijke alinea die u heeft geschreven in nr. 3 van uw *Revue théosophique*, gepubliceerd in Parijs, 21 mei 1889 (blz. 6 en 7), heeft ernstige twijfel gewekt bij sommige van uw lezers in Duitsland; twijfels, waarschijnlijk veroorzaakt omdat we u niet begrijpen of omdat u zich zo beknopt uitdrukt. Sta me toe om onze kijk op de zaak te geven, en wilt u zo vriendelijk zijn op basis daarvan in het openbaar uw mening hierover te geven, misschien in *Lucifer*?

U sprak over de Indiase yogī’s en Europese ‘heiligen’ en zei:

> Daarom leert de oosterse wijsheid[2] ons dat de hindoe-yogī die zich in een ondoordringbaar bos afzondert, en de christelijke kluizenaar die zich, zoals vroeger gebruikelijk was, terugtrekt in de wildernis, beiden slechts grote egoïsten zijn. De een handelt in feite uitsluitend om in nirvāṇa een toevlucht te vinden om aan reïncarnatie te ontsnappen; de ander om zijn ziel te redden; beiden denken slechts aan zichzelf. Hun motief is puur persoonlijk, want, stel dat ze hun doel bereiken, lijken ze dan niet op laffe soldaten, die als de oorlog begint het leger verlaten om de kogels te ontlopen? Door zich af te zonderen helpt noch de yogī noch de ‘heilige’ iemand anders dan zichzelf;

---

[1] Dit is een brief van Hübbe-Schleiden met voetnoten van H.P. Blavatsky.

[2] De redactrice van *Lucifer* en de *Revue théosophique* bekent nalatig te zijn geweest. Ze had ‘de oosterse wijsheid’ nader moeten specificeren door toevoeging van het adjectief ‘esoterische’.

integendeel, ze tonen zich volkomen onverschillig voor het lot van de mensheid die ze ontvluchten en in de steek laten.[1]

U zegt niet duidelijk welke handelwijze u van een echte wijze verwacht; maar verderop verwijst u naar onze Heer, de Boeddha, en naar wat hij deed. We nemen graag zijn voorbeeld en ook zijn leringen aan als onze ideale voorschriften; maar uit het fragment dat ik hierboven heb geciteerd blijkt dat wat hij van zijn volgelingen verwachtte, niet echt overeenkomt met wat u van hen schijnt te verwachten.[2]

Hij onderwees dat de hele wereld, of de drie werelden, en in feite elk bestaan, lijden is, of leidt tot lijden en verdriet. De wereld en het bestaan zijn als zodanig lijden en kwaad. Het is een vergissing (avidyā) te geloven dat aan verlangens kan worden voldaan. Alle wereldse verlangens leiden uiteindelijk tot ontevredenheid, en het verlangen (de dorst) om te leven is de oorzaak van alle kwaad. Alleen degenen die ernaar streven zich te bevrijden (of te verlossen) van alle bestaan (van hun dorst naar

---

[1] Zie blz. 17-18 van dit deel van *H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen*.

[2] De westerse leerlingen en volgelingen van Boeddha en zijn ethiek leggen heel weinig nadruk op de letterlijke (en vaak fantasierijke) vertalingen van boeddhistische sūtra's door Europese oriëntalisten. Van zulke wetenschappers als Max Müller en Weber tot aan de laatste amateur-oriëntalist die liefhebbert in een boeddhisme dat door vertaling verminkt is en die prat gaat op zijn kennis, heeft tot nu toe geen enkele Sanskriet- of Pāli-geleerde goed begrepen wat er wordt onderwezen; dat blijkt uit Monier-Williams' onjuiste veronderstelling dat Boeddha nooit iets *esoterisch* heeft onderwezen! De nu verminkte en verkeerd begrepen tekst van het *Dhammapada* en het *Sutta-nipāta* vormt daarop geen uitzondering, en is dus voor ons geen bewijs. Nāgārjuna verkondigde als regel dat 'elke boeddha zowel een openbare als een mystieke leer heeft'. De 'exoterische is voor het volk en voor nieuwe volgelingen', tot wie onze correspondent duidelijk behoort. Deze zuivere waarheid werd zelfs begrepen door zo'n bevooroordeelde geleerde als Eerw. J. Edkins, die bijna zijn hele leven in China besteedde aan een studie van het boeddhisme, en die in zijn *Chinese Buddhism* zegt:

'De esoterische leer is voor de bodhisattva's en gevorderde leerlingen, zoals Kāśyapa. Ze wordt niet meegedeeld in de vorm van ondubbelzinnige taal, en kon dus niet *door Ānanda als duidelijk omschreven leringen in de sūtra's worden overgebracht*. Toch *ligt ze in feite besloten* in de *sūtra's*. De *Fa-hua-ching*, of de *Sūtra van de lotus van de goede wet*, bijvoorbeeld, die wordt beschouwd als het beste van de openbare leer, moet worden gezien als een soort oorspronkelijk document *van de esoterische leer*, *terwijl het wat de vorm betreft exoterisch is*.' (1880, hfst. 3, blz. 43; de cursivering is van ons.)

Bovendien zien we dat onze geleerde correspondent de basisgedachte van ons artikel 'Het lichtbaken van het onbekende' in het meinummer van de *Revue théosophique* helemaal niet heeft begrepen. We protesteren tegen zo'n interpretatie en zullen in de loop van dit artikel bewijzen dat deze onjuist is.

het bestaan), die het 'gelukkige leven' van een volmaakte monnik leiden, alleen zij zijn wijzen; alleen zij bereiken nirvāṇa en, wanneer ze sterven, paranirvāṇa, dat absoluut en onveranderlijk zijn is.[1]

Ongetwijfeld vindt er in de wereld een soort ontwikkeling of zogenaamde verbetering, evolutie en involutie, plaats; maar juist daarom leerde de Boeddha (zoals Krishṇa vóór hem) dat de wereld 'onwerkelijkheid, māyā, avidyā', is. Elke feitelijke bestaansvorm is geworden, heeft zich ontwikkeld tot wat hij is; hij zal blijven *veranderen*, en er zal een einde aan komen, zoals hij als vorm een begin had. *Absoluut zijn* zonder 'vorm' en 'naam' – alleen dit is de echte werkelijkheid, en is voor een echte wijze waard om naar te streven.[2]

Wat heeft onze Heer, de Boeddha, gedaan, en hoe heeft hij geleefd? Hij heeft op geen enkele manier geprobeerd om *de wereld te verbeteren*; hij heeft niet geprobeerd maatschappelijke problemen op te lossen, het probleem van de arbeiders op te lossen, of om de *wereldse* omstandigheden van de armen te verbeteren, noch die van de rijken; hij bemoeide zich niet met de wetenschap; hij onderwees geen *kosmologie* en dergelijke;[3] integendeel; hij leefde op een *spirituele* manier, hij bedelde voor zijn eten, en onderwees zijn volgelingen om dit ook te doen; hij vertrok, en onderwees zijn volgelingen om dit ook te doen, om al het wereldse leven en alle wereldse zaken op te geven, hun gezin achter te laten en altijd dakloos te zijn, zoals hij dat had gedaan en zoals hijzelf leefde.[4]

---

[1] Een exoterische en veel voorkomende fout. Nirvāṇa kan tijdens het leven van de mens worden bereikt, en na zijn dood in het manvantara of levens-kalpa waartoe hij behoort. Paranirvāṇa ('voorbij' nirvāṇa) wordt alleen bereikt wanneer het manvantara is afgelopen en tijdens de 'nacht' van het heelal, of pralaya. Dat is de esoterische leer.

[2] Precies; en dit is de theosofische leer.

[3] *Mālunkya Sutta* in Spence Hardy, *Manual of Buddhism*, 1853, blz. 375. *Saṃyutta Nikāya* aan het einde van het boek (Deel 3 van 'Phayre MS.'; ook *Cullavagga*, 9:1, 4).

[4] Ook dit klopt helemaal. Maar om te leven 'zoals hijzelf leefde', moet men 45 jaar *als een asceet* onder het volk, of in de *wereld*, blijven. Dit argument gaat dus rechtstreeks in tegen de hoofdgedachte van onze correspondent. Dat waartegen we in het bekritiseerde artikel protesteerden was niet het *ascetische leven*, dat wil zeggen het leven van iemand die, moreel en verstandelijk, geheel gescheiden leeft van de wereld, de steeds veranderende māyā met haar valse bedrieglijke genoegens, maar het leven van een *kluizenaar*, dat voor iedereen nutteloos is en voor hemzelf uiteindelijk evenzeer nutteloos is; en in ieder geval *volkomen egoistisch*. We geloven dat we onze geleerde criticus goed begrijpen als we zeggen

Hiertegen kan men niet inbrengen dat dit slechts de leer van het hīnayāna-stelsel is, en dat misschien het mahāyāna van de noordelijke boeddhisten het enig juiste is; want laatstgenoemde legt meer nog dan eerstgenoemde de nadruk op *zelf*verbetering en een permanente *terugtrekking* uit de wereld door de monnik, *tot* hij de volmaaktheid van een boeddha heeft bereikt. Toegegeven, het mahāyāna-stelsel zegt dat niet *elke* arahat al de hoogste volmaaktheid heeft bereikt; het onderscheidt śrāvaka's, pratyekaboeddha's en bodhisattva's, van wie alleen laatstgenoemden als de echte spirituele zonen van de Boeddha worden beschouwd, die zelf in hun laatste toekomstige leven boeddha zullen worden en die al de hoogste staat van extase, de bodhi-staat, hebben bereikt, die bijna nirvāṇa is.

Totdat een monnik of arhat voldoende in volmaaktheid en wijsheid is gevorderd, zal 'Boeddha spelen', en zich aan de wereld voordoen als een voorbeeld of als een leraar, hem waarschijnlijk niet alleen helemaal van zijn pad afbrengen, maar ook ergernis veroorzaken bij degenen die wél gekwalificeerd zijn voor dat werk en die wél geschikt zijn om als een ideaal voor anderen te dienen. Niemand van *ons* is een boeddha, en ik weet niet wie van ons een bodhisattva zou kunnen zijn; niet iedereen *kan* er een zijn, en de Boeddha zelf verwachtte niet dat iedereen er een zou worden, zoals duidelijk en herhaaldelijk wordt gezegd in het

---

dat hij in zijn brief de leer en het praktische werk van Gautama Boeddha aanvoert ter ondersteuning van het zich terugtrekken en afzonderen uit de wereld, in tegenstelling tot een tegenovergestelde gedragslijn. En hier maakt hij een fout, en wordt hij vatbaar voor een ernstiger en meer gerechtvaardigde kritiek dan die welke hij op ons wil leveren.

Gautama was nooit een *kluizenaar*, behalve tijdens de eerste zes jaar van zijn ascetische leven, de tijd die het hem kostte om 'het pad' volledig te betreden. In het 'Aanvullende verslag van de drie religies' (*San-kiau-yi-su*) wordt gesteld dat Boeddha in het *zevende* jaar van zijn beoefening van onthouding en eenzame meditatie dacht: 'Ik kan maar beter gaan eten, want anders zeggen de ketters dat nirvāṇa wordt bereikt door het lichaam uit te hongeren.' Toen at hij, ging hij voor zijn transformatie nog zes dagen zitten, en op de zevende dag van de tweede maand bereikte hij zijn eerste samādhi. Nadat hij 'het volmaakte inzicht in de hoogste waarheid had bereikt', stond hij op en ging naar Benares waar hij zijn eerste onderricht gaf. Vanaf die tijd *bleef* hij bijna een halve eeuw *in de wereld*, en onderwees de wereld over de verlossing. Zijn eerste volgelingen werden bijna allemaal upāsaka's (lekenbroeders); de neofieten mochten hun positie in het maatschappelijk leven behouden, en hoefden zelfs geen monnik te worden. En degenen die dat wel werden, werden meestal door de meester eropuit gestuurd om te reizen en bekeerlingen te maken, en iedereen die ze ontmoetten te onderwijzen in de leer van de vier edele waarheden.

Saddharma-puṇḍarīka, het belangrijkste mahāyāna-werk.[1] Maar laten we ter wille van de redenering aannemen dat we op een of andere manier geschikt zijn om voor 'de wereld' te dienen als wijzen en om 'de mensheid' te verbeteren, wat *kunnen* en *moeten* we dan doen?

---

[1] Onze correspondent is te goed op de hoogte van de boeddhistische sūtra's om niet bekend te zijn met het bestaan van het esoterische stelsel dat in de yogāchāra- of de contemplatieve mahāyāna-scholen wordt onderwezen. En in dat stelsel wordt het leven van een kluizenaar of yogī, met uitzondering van een paar jaar voorbereidend onderricht, *sterk afgekeurd* en EGOÏSME genoemd. In die schitterende bladzijden van *Het licht van Azië* (boek 5) staat bijvoorbeeld dat de Boeddha, wanneer hij met de yogī's die zichzelf martelen in debat gaat, hen berispt, en 'met een bedroefde blik' vraagt:

. . . Waarom voegen jullie ellende toe aan het leven
Dat al zo slecht is?

Wanneer hij als antwoord krijgt dat ze kortstondig martelingen ondergaan om de grotere vreugden van nirvāṇa te verkrijgen, wat zegt hij dan? Het volgende:

Maar al duren die vreugden duizend jaar . . . ten slotte vervagen ze . . .
Zeg eens! Leven uw goden voor altijd, broeders?
'Nee', zeiden de yogī's,
'Alleen het grote brahman is eeuwig, de goden leven tijdelijk.'

Als onze correspondent deze versregels had begrepen, zoals hij zou moeten, die niet rijmen maar woord voor woord betekenis hebben zoals in de sūtra's, dan zou hij een beter idee van de esoterische leer hebben dan hij nu heeft; en dan zou hij zich niet verzetten tegen wat wij zeiden; want niet alleen werden zelfmarteling, egoïstische afzondering, en een leven in de wildernis uitsluitend voor de eigen verlossing, in het mahāyāna (in het echte esoterische stelsel, niet de verminkte vertalingen die hij leest) veroordeeld, maar daarin wordt zelfs *het opgeven van nirvāṇa ter wille van de mensheid* gepredikt. Een van de basisregels daarvan is dat de gewone ethiek onvoldoende is om zich van wedergeboorte te verlossen; men moet de zes pāramitā's, of hoofddeugden, in praktijk brengen: (1) menslievendheid, (2) zuiverheid, (3) geduld, (4) werklust, (5) meditatie, (6) ongekunsteldheid (of openhartigheid, oprechtheid). En hoe kan een *kluizenaar* menslievendheid of werklust beoefenen als hij voor de mens wegloopt?

Bodhisattva's, die aan alle voorwaarden van het boeddhaschap hebben voldaan, hebben het recht om onmiddellijk nirvāṇa in te gaan, maar geven in plaats daarvan, uit onbeperkt medelijden met de lijdende onwetende wereld, liever deze staat van gelukzaligheid op en worden nirmāṇakāya's. Ze nemen de sambhogakāya (het onzichtbare lichaam) aan om de mensheid te dienen, dat wil zeggen ze *leiden een bewust leven na de dood* en lijden enorm bij het zien van menselijke ellende (waarvan ze het grootste deel, omdat het karmisch is, niet kunnen verlichten) opdat ze een kans hebben om enkelen te inspireren om op zoek te gaan naar de waarheid en zo zichzelf te redden (alles wat Schlagintweit en anderen over de nirmāṇakāya hebben geschreven is trouwens onjuist). Dat is de ware betekenis van de mahāyāna-leer. In een toespraak tot 'de boeddha's (of bodhisattva's) van

We willen beslist niets te maken hebben met de mensheid in de zin van de 'wereld', niets met *wereldse zaken* en *hun* verbetering. Wat moeten we anders doen dan daarover 'volkomen onverschillig' te zijn, en ze te 'ontvluchten en in de steek te laten'? Is dit 'leger' dat we in de steek laten, niet slechts 'de mensheid' die het *Dhammapada* terecht 'dwazen' noemt; en is het niet slechts dat 'wereldse leven' dat we volgens onze Heer Boeddha moeten opgeven? Waar anders zouden we naar moeten streven dan 'een toevlucht te vinden om aan reïncarnatie te ontsnappen', een toevlucht te nemen tot de Boeddha, zijn dharma, en zijn saṅgha![1]

---

belijdenis' zegt de discipel van de mahāyāna-school onder andere: 'Ik geloof dat niet alle boeddha's nirvāṇa ingaan', waarbij hij verwijst naar deze geheime leer.

[1] Het citaat waarmee onze correspondent zijn brief opent, heeft niet de strekking van de interpretatie die hij eraan geeft. Niemand die bekend is met de geest van de metaforen die in de boeddhistische filosofie worden gebruikt, zou ze zo lezen zoals Hübbe-Schleiden dat doet. De mens wordt aangeraden om alleen door het leven te gaan 'zoals een koning die afstand heeft gedaan van zijn veroverd koninkrijk', betekent dat hij die zijn hartstochten heeft overwonnen en voor wie wereldse māyā niet langer bestaat, zijn tijd niet hoeft te verspillen door te proberen mensen te bekeren die hem niet zullen geloven, maar dat hij ze beter aan hun karma kan overlaten; maar dat betekent zeker niet dat ze onontwikkelde dwazen zijn.

Het betekent evenmin dat de volgelingen de wereld moeten verlaten; 'Onze Heer' leerde ons evengoed als 'de Heer Jezus', de 'Heer Krishṇa', en andere 'Heren', allemaal 'zonen van God', om het 'wereldse' leven op te geven, niet om de *mensen* in de steek te laten, en zeker niet de lijdende, onwetende mensheid. Maar Heer Gautama Boeddha, of een van de andere hierboven genoemde Heren, zou ons beslist niet de afschuwelijke en egoïstische leer hebben onderwezen om 'volkomen onverschillig' te blijven voor de ellende van de mensheid, of voor hen die elke dag en elk uur de meer bevoorrechte mensen om hulp smeken. Dit is een schandelijk egoïstische en wrede levensfilosofie, wie haar ook aanneemt! Het is noch boeddhistisch, noch christelijk, noch theosofisch, maar de nachtmerrie van een leer van de slechtste scholen van pessimisme, die door Schopenhauer en Von Hartmann zelf waarschijnlijk zou worden veroordeeld!

Onze criticus ziet in het 'leger' van de mensheid die 'dwazen' waarnaar het *Dhammapada* verwijst. We vinden het jammer dat hij zichzelf uitscheldt, omdat we aannemen dat hij nog steeds tot de mensheid behoort, of hij wil of niet. En als hij ons in zijn grote bescheidenheid vertelt dat hij best bereid is in die vleiende categorie te vallen, dan antwoorden we dat geen echte boeddhist hem, volgens de aanbevelingen van het *Dhammapada*, als 'goed gezelschap' moet beschouwen. Dit geeft hem niet veel hoop op een schitterende toekomst met 'de Boeddha, zijn dharma, en zijn saṅgha'. Om het geheel van de mensheid 'dwazen' te noemen is hoe dan ook een riskante zaak; om het deel van de mensheid dat kreunt en lijdt onder de last van zijn nationale en individuele karma als zodanig te behandelen, en het onder dit voorwendsel hulp en sympathie te weigeren, is zonder meer

We denken bovendien dat de Boeddha ook op dit punt – evenals in elk ander opzicht – volkomen gelijk had, zelfs als men er als wetenschapper, historicus, of psycholoog naar kijkt, en niet als monnik. Welke echte en wezenlijke verbetering kan er in de 'wereld' worden teweeggebracht? Als maatschappelijke problemen worden opgelost, zou misschien een situatie kunnen worden bereikt waarin voor ieder mens voldoende wordt gezorgd, zodat hij meer vrije tijd aan zijn spirituele zelfverbetering *kan* wijden, als hij dat *zou willen*; maar als hij *zichzelf niet wil* verbeteren, zal de beste maatschappelijke structuur hem niet dwingen of helpen om dat te doen. Integendeel, mijn eigen ervaring is precies het tegenovergestelde. De spiritueel, of beter gezegd mystiek, hoogst ontwikkelde levende mens die ik ken is een arme gewone wever, en hij lijdt bovendien aan tuberculose; tot voor kort had hij een baan in een katoenspinnerij, waarin hij werd behandeld als een hond, zoals de meeste arbeiders door hun werkgevers. Toch is deze man in zijn innerlijk leven geheel onafhankelijk van zijn wereldse ellende; zijn hemelse, of beter gezegd goddelijke, vrede en tevredenheid zijn op elk gewenst moment zijn toevlucht, en niemand kan ze hem ontnemen. Hij is niet bang voor de dood, voor honger, pijn, gebrek, onrecht, of wreedheid![1]

U zult, neem ik aan, erkennen dat karma niet door externe oorzaken ontstaat, maar alleen door ieder individu voor zichzelf. Iedereen die zich geschikt en waardig heeft gemaakt voor een goede kans, zal deze zeker krijgen; en als u een ander en onwaardig mens in de beste omstandigheden plaatst, zal hij ze niet goed benutten; ze zullen hem eerder omlaagtrekken naar het slijk waar hij zo van houdt.

Maar misschien antwoordt u: het is niettemin onze plicht om voor de mensheid in het algemeen zoveel goede kansen te creëren als we kunnen, zodat iedereen die ze verdient, ze des te sneller kan krijgen. Precies! We zijn het daarmee volledig eens, en we doen in dit opzicht zeker ons best. Maar zal dit het spirituele welzijn van de 'mensheid' verbeteren? Nooit, geen greintje, denken we. De mensheid als *geheel*

---

weerzinwekkend. Hij die niet met de meester zegt: 'Alleen mededogen opent de poort om de hele mensheid te redden', is die meester onwaardig.

[1] En toch leeft deze man *in*, en met, de wereld; en dat feit is geen belemmering voor zijn *innerlijke* 'boeddhaschap'; *noch* zal hij ooit een 'deserteur' en een lafaard worden genoemd, benamingen die hij ronduit zou verdienen als hij zijn vrouw en familie in de steek had gelaten, in plaats van *voor hen* te werken, en niet voor zijn eigen 'geliefde' zelf.

zal altijd uit relatief dezelfde 'dwazen' blijven bestaan. Stel dat we erin geslaagd waren een ideale organisatie voor de mens te vormen, denkt u dan dat deze 'dwazen' daardoor iets wijzer zouden worden, of meer tevreden en gelukkig?[1]

Zeker niet, ze zouden altijd nieuwe behoeften, nieuwe eisen, nieuwe rechten bedenken; de 'wereld' zal altijd alleen naar 'wereldse volmaaktheid' streven. Onze huidige maatschappelijke structuur is sterk verbeterd ten opzichte van die van de middeleeuwen; maar toch, is men in onze tijd gelukkiger of tevredener dan onze voorouders in de tijd van de Nibelungen of van koning Arthur? Ik denk dat als de tevredenheid is veranderd, het in negatieve zin was; onze huidige eeuw is hebberiger en minder tevreden dan elke eeuw daarvoor. Wie een zelfverbetering verwacht door middel van een wereldverbetering of uiterlijke middelen en oorzaken, moet nog stevig uit de droom worden geholpen; en gelukkig is hij voor wie deze ervaring vóór het einde van zijn huidige leven komt!

Een knappe hedendaagse filosoof heeft de theorie bedacht dat de beste manier om zich van deze ellende van de 'wereld' te ontdoen is door onszelf zo goed mogelijk aan haar over te geven om dit kwalijke proces te versnellen zodat het zo snel mogelijk is afgelopen. Valse hoop! Avidyā heeft net zomin een einde als een begin. Een wereld heeft een begin en een einde, maar andere zullen daarna beginnen en eindigen, zoals de ene dag volgt op de andere; en zoals er een eindeloze reeks werelden vóór deze is geweest, zal er een eindeloze reeks na deze zijn. Causaliteit kan nooit een begin hebben gehad, noch kan ze een einde hebben. En elke 'wereld' die er ooit zal zijn, zal altijd een 'wereld' zijn, en dus lijden en 'kwaad'.[2]

Daarom kunnen bevrijding of verlossing (van de wereld), evenals

---

[1] Dit is niet onze zaak, maar die van hun respectieve karma. Volgens dit beginsel zouden we iedere uitgehongerde stakker een stuk brood moeten weigeren, want echt, morgen zal hij even hongerig zijn.

[2] En is het motto van onze correspondent daarom 'sauve qui peut' (berg je lijf)? Als de

Meest vereerde, wijste, beste, meest meedogende,
Leraar van nirvāṇa en de Wet

het harteloze beginsel 'après moi le deluge' (na mij de zondvloed) had onderwezen, denk ik niet dat de geleerde redacteur van *Die Sphinx* veel kans had gehad om tot het boeddhisme te worden bekeerd, zoals nu het geval is. Het is waar dat zijn boeddhisme niet veel beter lijkt te zijn dan de exoterische droge en half-

karma, nooit anders dan 'persoonlijk', of beter gezegd 'individueel', zijn. De wereld kan natuurlijk nooit verlost worden van zichzelf, van de 'wereld', van lijden en kwaad. En *niemand* kan daarvan verlost worden door een ander. U onderwijst beslist geen plaatsvervangend lijden! Of kan iemand *werkelijk* zijn medemens redden? Kan één appel een andere appel die ernaast hangt rijp maken?[1]

Wat kunnen we anders doen dan het 'gelukkige leven' van een monnik leiden, zonder verlangens en zonder pretenties? En als ons goede voorbeeld anderen tot ons aantrekt die op zoek zijn naar hetzelfde geluk, dan proberen we hen zo goed mogelijk te onderwijzen. Maar dit vormt een andere nogal twijfelachtige opgave voor ons! Niet alleen zijn we niet volledig geschikt om te onderwijzen, maar al zouden we dat wél zijn, dan hebben we de juiste personen nodig om onderwezen te worden, personen die niet alleen bereid maar ook geschikt zijn om naar ons te luisteren.[2]

Ondanks al deze moeilijkheden, en hoewel we ons heel bewust zijn van onze eigen incompetentie, durven we het toch aan om boeken en tijdschriften te publiceren, waarin we proberen Indiase religie-filosofie

---

gebroken schil, van Europese makelij, van die grootse vruchten van altruïstisch mededogen en medelijden voor alle wezens: het echte oosterse boeddhisme en vooral zijn esoterische leringen.

[1] Nee, maar de ene appel kan de andere afschermen van de zon, en hem zijn deel van het licht en de warmte ontnemen, en voorkomen dat hij rijpt, of met hem de gevaren delen van wormen en kwajongens, en zo dat gevaar halveren. Wat karma betreft is dit weer een misvatting. Er is zoiets als *nationaal* naast persoonlijk of *individueel* karma in deze wereld. Maar onze correspondent lijkt daarvan nooit te hebben gehoord, of het weer op zijn eigen manier verkeerd begrepen te hebben.

[2] Fais que dois, advienne que pourra (Doe wat er gedaan moet worden, wat er ook gebeurt). Wanneer maakte Boeddha een voorselectie van zijn publiek? Heeft hij niet – volgens de allegorie en de geschiedenis – voor demonen en goden, slechte en goede mensen, gepredikt, en hen bekeerd? Dr. Hübbe-Schleiden lijkt katholieker dan de paus, netter dan een ouderwetse Engelse huisvrouw, en zeker kieskeuriger dan Boeddha ooit is geweest. 'Plaatsvervangend lijden onderwijzen?', dat doen we beslist niet. Maar het is veiliger (en in ieder geval bescheidener) om een te hoge dunk te hebben van zijn medemensen dan om iedereen te beschouwen als het vuil onder zijn voeten. Als ik een dwaas ben, is dat geen reden waarom ik alle anderen als een dwaas zou moeten beschouwen. We laten de moeilijke taak om te onderscheiden wie wel en wie niet geschikt is om naar ons te luisteren over aan onze criticus, en zolang dit niet duidelijk is, gaan we liever ervan uit dat ieder mens in zijn natuur een gevoelige snaar heeft die zal meetrillen met vriendelijke woorden en woorden van waarheid, en daarop zal reageren.

naar beste kunnen uit te leggen. Zo kan iedereen die ogen heeft daarover lezen, en die oren heeft daarover horen, als zijn goede karma rijp is! Wat verwacht u nog meer van ons, agnams?[1] Moet ons eigenlijk niet verweten worden dat we werk op ons nemen waarvoor we – omdat we geen boeddha's zijn, en zelfs geen bodhisattva's – even slecht gekwalificeerd zijn als een rekruut geschikt is om als veldmaarschalk op te treden. En als u ons niets kunt verwijten, kunt u dan zeggen dat die 'yogī's' of 'heiligen' die u in uw bovenstaande fragment schijnt te veroordelen, zich in een betere positie bevonden en meer hadden kunnen doen? Als dat zo was, *wat* hadden ze dan moeten doen?

We zijn ons volkomen bewust dat een echte boeddhist en een wijze, of – zo u wilt – theosoof, altijd een op-en-top *altruïst* moet zijn. En als we altruïstisch handelen, is het misschien geen slechte indicatie voor wat we op een dag zouden kunnen *worden*; maar alles op zijn juiste tijd: altruïsme dat zich ontwikkelt en in praktijk wordt gebracht, moet hand in hand gaan met de ontwikkeling van competentie, anders kan het meer kwaad dan goed doen. Zo zijn we nog niet helemaal zeker of ons geweten ons niet moet bekritiseren voor ons goedbedoelde, maar gewaagde werk; en het enige excuus dat we kunnen vinden voor het volgen van de ingevingen van ons hart, is dat die personen die misschien werkelijk goed gekwalificeerd zijn, *niet* naar voren komen, ons *niet* helpen, en dit duidelijk noodzakelijke werk *niet* doen![2]

Hoogachtend,

Hübbe-Schleiden
Neuhausen, München, 1 juni 1889

---

[1] We verwachten van u dat u niet alle anderen als een 'agnam' beschouwt, als u met dit woord een onwetende bedoelt. Om te helpen de wereld te verlossen van de vloek van avidyā (onwetendheid) hoeven we slechts te leren van hen die meer weten dan wij, en zij die minder weten te onderwijzen. Dit is precies het doel dat ons voor ogen staat als we theosofische literatuur verspreiden en 'Indiase religie-filosofie' proberen toe te lichten.

[2] Dit is een nogal apocalyptische uitspraak. Ik denk echter dat ik het vaag begrijp. Degenen die 'goed gekwalificeerd zijn, komen *niet* naar voren, helpen ons *niet*, en doen dit duidelijk noodzakelijke werk *niet*'. Doen ZIJ dat niet? Hoe *weet* onze pessimistische correspondent dat? Ik 'denk' en 'vermoed' dat ze dat wel doen, en zelfs heel veel. Want als de TS en haar leden aan hun eigen lot en karma waren overgelaten, dan zou er door de meedogenloze vervolgingen, laster, schandalen die doelbewust op touw worden gezet, en de boosaardige haat van onze vijanden – openlijk en in het geheim – nu niet veel meer van over zijn.

– H.P. Blavatsky

Onze drie doelstellingen

[‘Our three objects’, *Lucifer*, september 1889, blz. 1-7; *CW* 11:391-400]

> Alle prestaties van het menselijk hart waarnaar we met bewondering of verbazing kijken zijn voorbeelden van de onweerstaanbare kracht van VOLHARDING. Hierdoor wordt de steengroeve tot een piramide, en worden verre landen door kanalen met elkaar verbonden . . . Door projecten waaraan onophoudelijk wordt gewerkt, worden na verloop van tijd de grootste moeilijkheden overwonnen, en bergen worden geëgaliseerd en oceanen begrensd door de nietige kracht van de mens. – Johnson[1]

> Zo is het, en zo moet het altijd zijn, beste kerels. Als de engel Gabriël uit de hemel naar beneden kwam en een succesvolle opstand leidde tegen de meest afschuwelijke en onrechtvaardige gevestigde belangen waaronder de arme oude wereld kreunt, dan zou hij ongetwijfeld jarenlang, waarschijnlijk eeuwenlang, zijn goede reputatie kwijtraken, niet alleen bij de handhavers van de genoemde gevestigde belangen, maar ook bij de vele mensen die hij had bevrijd. – Hughes[2]

Post nubila Phoebus. Na regen komt zonneschijn. Hiermee begint *Lucifer* aan zijn vijfde jaargang; en nadat de redactrice haar portie heeft gehad in de strijd van persoonlijkheden die in de laatste jaargang heeft gewoed, heeft ze het gevoel dat ze het recht heeft verworven op een periode van vrede. Bij haar besluit om hier nu onvoorwaardelijk van te genieten, wordt ze zowel gedreven door een gevoel van minachting voor de bekrompenheid, onwetendheid, en onverdraagzaamheid van haar tegenstanders als door een gevoel van uitputting door zulke vermoeiende futiliteiten. Ze zal dus voortaan, voor zover ze erin slaagt haar verontwaardiging en niet zo kalme temperament te beheersen, de lasterlijke verkeerde voorstellingen waarvan ze chronisch het slachtoffer lijkt te zijn, met minachting behandelen.

Het begin van een jaargang is het beste moment voor een terugblik; en daarvoor vragen we nu de aandacht van de lezer.

Terwijl een buitenstaander theosofie slechts kent zoals men in het

---

[1] Samuel Johnson, *The Rambler*, nr. 43, 14 augustus 1750.
[2] Thomas Hughes, *Tom Brown’s School Days*, 1857, blz. 214.

stof van de strijd vaag een onduidelijke vorm ziet, zouden de leden van onze Society toch moeten weten wat ze op het gebied van de door haar bekendgemaakte doeleinden doet. De vrees bestaat dat ze dit over het hoofd zien, te midden van het lawaai van de sensationele discussie over haar beginselen, en de laster waaraan haar functionarissen worden blootgesteld. Terwijl diegenen van de secularisten, christenen, en spiritisten die het meest bekrompen zijn, met elkaar wedijveren in hun pogingen om een van de leiders van de theosofie met smaad te overladen, en haar recht op waardering door het publiek te kleineren, werkt de Theosophical Society waardig verder aan het doel dat ze zich van begin af aan heeft gesteld.

Stilletjes, maar onstuitbaar, breidt ze het terrein van haar nuttige werk uit, en maakt haar naam geliefd onder verschillende volkeren. Terwijl haar lasteraars druk bezig zijn met hun onedele werk, schept ze de feiten voor haar toekomstige geschiedschrijving. Haar reputatie zal niet worden gevestigd door polemische pamfletten of sensationele krantenartikelen, maar door de zichtbare verwezenlijking van haar oorspronkelijke plan om een kern van universele broederschap te vormen, de oosterse literatuur en filosofie nieuw leven in te blazen, en het onderzoek naar de occulte vraagstukken van de natuurwetenschap en de psychologie te bevorderen. De Society is amper veertien jaar oud, maar kijk hoeveel ze heeft volbracht! En hoeveel werk daarvan van hoge kwaliteit is. Onze tegenstanders zijn misschien niet geneigd ons recht te doen, maar onze rechtvaardiging zal later ongetwijfeld komen. Laten de harde feiten intussen worden vastgelegd zonder opsmuk of overdrijving. We hebben ze ingedeeld in drie categorieën:

1. Broederschap

Toen we in februari 1879 in India aankwamen, was er geen eenheid tussen de rassen en sekten van het schiereiland, geen gevoel van een gemeenschappelijk openbaar belang, geen geneigdheid om de onderlinge band tussen de verschillende sekten van het oude hindoeïsme te ontdekken, of die tussen hen en islam, jainisme, boeddhisme, en zoroastrisme. Tussen de brahmaanse hindoes van India en hun verwanten, de hedendaagse Singalese boeddhisten, was er sinds het verre verleden geen enkel religieus contact geweest. En ook tussen de verschillende kasten van de Singalesen – want de Singalesen hangen in overeenstemming met hun oude hindoe-afkomst nog steeds het kastenstelsel aan,

ondanks de letter en de geest van hun boeddhistische religie – heerste er complete verdeeldheid, onderlinge huwelijksverboden, geen geest van patriottische homogeniteit, maar een rancuneus sektarisme en onderlinge vijandigheid.

Internationale onderlinge contacten, over maatschappelijke of religieuze zaken, tussen de Singalezen en de noordelijke boeddhistische volkeren, zijn er nooit geweest. Beide waren absoluut onwetend van en onverschillig voor de opvattingen, wensen, of aspiraties van de ander. Tot slot, de volkeren van Azië en die van Europa en Amerika hadden op het gebied van religieuze en filosofische vraagstukken geen enkele belangstelling voor elkaar. Het werk van de oriëntalisten, van Sir William Jones en Burnouf tot en met prof. Max Müller, had bij de geleerden een filosofische belangstelling gewekt, maar niet bij het volk. Als we aan het bovenstaande toevoegen dat alle oosterse religies, zonder uitzondering, dood werden gesmoord door het gifgas van westerse officiële wetenschap, door middel van de onderwijsinstellingen van Europese regeringen en zendeling-propagandisten, en dat de meeste afgestudeerden en studenten van Indiase, Ceylonese, en Japanse afkomst agnosten waren geworden en lasteraars van de oude religies, dan zien we wat een moeilijke taak het moet zijn geweest om uit deze chaos iets van harmonie te scheppen, en een verdraagzaam, zo niet vriendschappelijk gevoel te laten opbloeien, en deze haat, dit kwalijke wantrouwen, deze vijandschap, en onwetendheid over elkaar uit te bannen.

Tien jaar zijn verstreken, en wat zien we? Als we de punten één voor één bekijken, dan zien we dat in heel India eenheid en broederschap de oude verdeeldheid hebben vervangen, dat alleen al in India 125 afdelingen van onze Society zijn gestart, elk een kern van ons idee van broederschap, een centrum van religieuze en maatschappelijke eenheid. Tot hun leden behoren vertegenwoordigers van alle betere kasten en alle hindoesekten, en de meesten behoren tot die klasse van erfelijke geleerden en filosofen, namelijk de brahmanen, die de zendelingen vergeefs tot het christendom probeerden te bekeren; dit was de taak – een ijdele hoop – die de zending uit Oxford en Cambridge zichzelf had opgelegd. De voorzitter van onze Society, kol. Olcott, heeft heel India verschillende keren doorkruist, en op uitnodiging grote menigten toegesproken over theosofische thema's, en het zaad gezaaid van waaruit na verloop van tijd de rijke oogst van onze leer van broederschap en wederzijdse steun zal worden binnengehaald.

Dat dit vriendschappelijke gevoel groeit, is op verschillende manieren bewezen: ten eerste, door een niet eerder vertoonde samenkomst van volkeren, kasten, en sekten tijdens de jaarlijkse conventies van de Theosophical Society; ten tweede, door de snelle groei van een theosofische literatuur die onze altruïstische opvattingen steunt, door de oprichting van diverse tijdschriften in verschillende talen, en door de snelle beëindiging van sektarische controverses; ten derde, door het plotselinge ontstaan en de fenomenaal snelle groei van de patriottische beweging die is gecentraliseerd in de organisatie die het Indian National Congress wordt genoemd. Deze opmerkelijke politieke partij werd door enkele van onze Anglo-Indiase en hindoeïstische leden ontworpen naar het model en volgens de richtlijnen van de Theosophical Society, en is vanaf het begin geleid door onze eigen collega's, mensen die tot de meest invloedrijke in het Brits-Indiase rijk behoren.

Tegelijkertijd bestaat er geen enkel verband, afgezien van de daarbij betrokken personen, tussen de Congrespartij en haar moederorganisatie, onze Society. Ze zou waarschijnlijk nooit tot stand zijn gekomen, als kol. Olcott zelf in de verleiding was gekomen om zich op zijpaden van de menselijke broederschap – politiek, maatschappelijke hervormingen, enz. – te begeven, zoals veel mensen wilden dat hij zou doen. We wekten de slapende geest, en verwarmden het oude hart van de hindoes, en één opening die het nieuwe leven voor zichzelf maakte was deze Congrespartij. Dit alles is eenvoudig geschiedenis en kan niet worden betwist.

Maak de oversteek naar Ceylon, en kijk naar de wonderen die onze Society heeft verricht, iets wat blijkt uit de vele toespraken, verslagen, en andere officiële documenten die tot nu toe onder de aandacht van onze lezers en het grote publiek zijn gebracht. Mensen van verschillende kasten sluiten zich aan; de sektarische vijandschap is bijna verdwenen; er zijn op het eiland 16 afdelingen van de Society gevormd; de hele Singalese gemeenschap, kan men bijna zeggen, vraagt ons om raad, om een voorbeeld en leiderschap; een commissie van boeddhisten gaat met kol. Olcott naar India om een kokosnoot – een oud symbool van genegenheid en goodwill – te planten op het terrein van de hindoetempel in Tinnevelly, en mensen van aanzien uit Kandy, die zich tot nu toe met de hooghartige minachting van hun feodale tradities afzijdig hielden van de mensen in het laagland, worden voorzitters van onze afdelingen, en reizen zelfs rond als boeddhistische sprekers.

Ceylon was het centrum van waaruit de religie van Gautama naar Cambodja, Siam, en Birma stroomde; wat zou dan meer op zijn plaats zijn dan dat er vanuit dit Heilige Land een boodschap van broederschap naar Japan werd overgebracht! Hoe deze boodschap werd ontvangen, hoe ze werd overgebracht door onze voorzitter, en met welke prachtige resultaten, is in de hele westerse wereld te goed bekend om in dit verband het verhaal te hoeven herhalen. Het volstaat om te zeggen dat het tot de meest opvallende gebeurtenissen in de geschiedenis behoort, en een voldoende, onweerlegbaar en bekronend bewijs is van de uitvoerbaarheid van ons plan om het gevoel van universele broederschap onder alle volkeren, rassen, geslachten, kasten, en huidskleuren op te wekken.

Een bewijs van het praktische gezonde verstand van ons beleid is het ontwerpen van de 'boeddhistische vlag' als een conventioneel symbool van de religie vrij van alle sektarische vragen. Tot nu toe hebben de boeddhisten niet zo'n symbool gehad zoals christenen het kruis hebben, en dus ontbrak het hen aan een essentieel teken van hun gemeenschappelijke band, wat zogezegd het aandachtspunt is van de broederlijke kracht die onze Society probeert op te roepen. De boeddhistische vlag voorziet in deze behoefte. Ze is gemaakt in de gebruikelijke verhoudingen van lengte en breedte van nationale vlaggen, en bestaat uit zes verticale balken met de volgende kleuren: saffierblauw, goudgeel, karmozijnrood, wit, scharlaken, en een balk die alle andere kleuren combineert.

Hiervoor is geen willekeurige selectie van tinten gebruikt, maar de in de oude Pāli- en Sanskrietwerken beschreven tinten zoals die zichtbaar zijn in de psychosfeer of aura rondom de persoon van de Boeddha, en die traditioneel worden weergegeven als chromatische trillingen rond zijn afbeeldingen in Ceylon en andere landen. *Esoterisch* zijn ze in hun combinatie heel suggestief. De nieuwe vlag werd voor het eerst gehesen op ons hoofdkwartier in Colombo, en vervolgens overal in Ceylon met bijval aangenomen; en nadat ze door kol. Olcott in Japan werd geïntroduceerd, verspreidde ze zich over dat rijk, zelfs binnen de korte termijn van zijn recente bezoek.

Laster kan de minste van deze feiten niet uitwissen of ook maar kleineren. Ze zijn door de mist van de huidige haat gegaan naar de zonneschijn die alle gebeurtenissen voor het oog van de historicus duidelijk maakt.

2. Oosterse filosofie, literatuur, enz.

Iemand die niet bekend is met India en de hindoes, kan zich geen beeld vormen van het gevoel dat onder de jongere generatie van westers opgeleide hindoes heerste tegenover de religie van hun voorouders, toen we daar tien jaar geleden aankwamen. De materialistische en agnostische geesteshouding die in de westerse universiteiten heerst ten opzichte van religie in abstracte zin, was overgebracht naar de Indiase hogescholen door de Europese professoren die aan laatstgenoemde onderwijsinstellingen doceerden. De studieboeken gaven voedsel aan deze geest, en de ontwikkelde hindoes stonden, als klasse, heel sceptisch tegenover religieuze zaken, en volgden de rituelen en vieringen van de nationale religie alleen uit overwegingen van maatschappelijke noodzaak. Wat de zendingsscholen betreft, hun effect was alleen dat ze twijfel en vooroordelen tegen het hindoeïsme en alle religies zaaiden, zonder enig respect te oogsten voor het christendom of bekeerlingen te maken.

De remedie voor dit alles was natuurlijk om de vesting van scepsis en wetenschappelijke schijngeleerdheid, aan te vallen, en de wetenschappelijke basis van religie in het algemeen en van het hindoeïsme in het bijzonder te bewijzen. Deze taak werd vanaf het begin opgepakt en uitgevoerd tot de overwinning was bereikt, een resultaat dat duidelijk is voor iedere reiziger die zich op de hoogte stelt van de nu heersende opvattingen in India. De verandering is opgemerkt door Sir Richard Temple, Sir Edwin Arnold, mw. W.S. Caine, MP, Lady Jersey, Sir Monier-Williams, de primaat van India, de bisschoppen en aartsdiakens van de drie hoofddistricten van India, de bladen van de verschillende zendingsorganisaties, de rectoren en professoren van hun scholen, de correspondenten van Europese kranten, tal van Indiase schrijvers en redacteurs, congressen van Sanskriet-pandits, en is in termen van vurige dankbaarheid erkend in talloze speeches voor kol. Olcott tijdens zijn uitgebreide reizen.

Zonder overdrijving of gevaar voor tegenspraak kan worden bevestigd dat de inspanningen van de Theosophical Society in India de hindoefilosofie nieuw en krachtig leven hebben ingeblazen; de hindoereligie hebben laten opbloeien; de trouw van de ontwikkelde klasse aan de overtuigingen van hun voorouders hebben hersteld; een enthousiasme hebben gewekt voor Sanskrietliteratuur, zoals blijkt uit de heruitgave van oude encyclopedieën, geschriften en commentaren, de

stichting van vele Sanskrietscholen, de steun van autochtone vorsten aan het Sanskriet, en op andere manieren. Bovendien heeft de Society, door middel van haar verschillende literaire stichtingen en ondernemingen, over de hele wereld de kennis van en belangstelling voor Indiase filosofie verspreid.

De weerslag van dit werk is te zien in de grote vraag naar theosofische literatuur, en romans en tijdschriftverhalen die oosterse denkbeelden bevatten. Een ander belangrijk gevolg is de door de oosterse filosofie teweeggebrachte wijziging van de opvattingen van spiritisten, die echt is begonnen, met betrekking tot de bron van sommige intelligente krachten achter mediamieke verschijnselen. Nog een gevolg is de steunbetuiging van mw. Annie Besant – als gevolg van haar studie van de esoterische leer – vanuit de secularistische partij, een gebeurtenis die veel belangrijke consequenties heeft, zowel voor onze Society als voor het secularisme en het grote publiek. Sanskrietnamen die nooit eerder in het Westen werden gehoord zijn het lezerspubliek vertrouwd geworden, en werken zoals de *Bhagavad Gītā* zijn nu in boekwinkels in Europa, Amerika, en Australazië te vinden.

Ceylon was getuige van een opleving van het boeddhisme, de verspreiding van tienduizenden religieuze boeken, de vertaling van de *Boeddhistische catechismus* in vele talen van het oosten, westen, en noorden, de oprichting van theosofische middelbare scholen in Colombo, Kandy, en Ratnapura, de opening van bijna 50 scholen voor boeddhistische kinderen onder toezicht van onze Society, de toekenning van een nationale boeddhistische feestdag door de regering, en van andere belangrijke rechten, de oprichting van een halfwekelijks boeddhistisch tijdschrift in Colombo in de landstaal, en een in het Engels, beide samengesteld, gedrukt, en uitgegeven in de eigen drukkerij van de Society. Ceylon was ook getuige van het feit dat we uit Japan zeven intelligente jonge boeddhistische priesters hebben meegebracht om Pāli te leren onder de eerbiedwaardige hogepriester Sumangala, om zo aan hun eigen landgenoten de boeddhistische canon te kunnen toelichten zoals deze in het zuidelijk boeddhisme 25 eeuwen na het nirvāṇa van Boeddha bestaat.

Men kan dus niet betwijfelen of ontkennen dat de Theosophical Society binnen de eerste 14 jaar van haar bestaan, er boven alle verwachting in geslaagd is de eerste twee van de drie door haar bekendgemaakte doelstellingen te realiseren. Het is gebleken dat noch ras, noch geloof, noch huidskleur, noch oude antipathieën onoverkomelijke

belemmeringen zijn voor de verspreiding van de denkbeelden 'altruisme' en 'menselijke broederschap', ook al werd dit door theoretici die de mens als een louter fysiek vraagstuk beschouwen, en het innerlijke, grotere, hogere zelf negeren, misschien als een utopische droom gezien.

3. Occultisme

Hoewel slechts een minderheid van onze leden naar het mystieke neigt, ligt de sleutel tot bovengenoemde successen uiteindelijk in de erkenning van het feit van het hoger zelf – kleurloos, kosmopolitisch, onsektarisch, geslachtloos, onwerelds, altruïstisch – en door ons werk op basis daarvan te doen. Voor de secularist, de agnost, de pseudowetenschapper, zouden zulke resultaten onbereikbaar, zelfs ondenkbaar, zijn geweest. Vredesorganisaties zijn utopisch, want geen enkele argumentatie gebaseerd op exoterische overwegingen van maatschappelijke ethiek of eigenbelang, kan het hart van de heersers van volkeren afbrengen van egoïstische oorlogen en veroveringsplannen.

Maatschappelijke verschillen, het gevolg van lichamelijke evolutie en de fysieke omgeving, kweken rassenhaat en sektarische en maatschappelijke antipathieën die onoverkomelijk zijn als de buitenkant ervan wordt aangepakt. Maar omdat de menselijke aard altijd gelijk is, staan alle mensen open voor invloeden die zich richten tot het 'hart' van de mens en die een beroep doen op de menselijke intuïtie; en omdat er slechts één absolute waarheid bestaat, en deze de ziel en het leven is van alle menselijke geloofsovertuigingen, is het mogelijk om een wederzijds verbond voor het onderzoeken en verspreiden van die basiswaarheid tot stand te brengen. We weten dat een veelomvattende uitdrukking voor die eeuwige waarheid de 'geheime leer' is; we hebben deze verkondigd, hebben luisteraars getrokken, we hebben in zekere mate oude barrières omvergeworpen, onze kern van broederschap gevormd, en, door de literatuur van het oude India nieuw leven in te blazen, hebben we ervoor gezorgd dat waardevolle religieuze, filosofische, en wetenschappelijke leringen tot in de meest afgelegen landen werden verspreid.

Ook al hebben we in de Society geen reguliere scholen voor adeptschap geopend, we hebben ten minste een hoeveelheid bewijs aangedragen dat adepten bestaan, en dat adeptschap een logische noodzaak in de natuurlijke orde van menselijke ontwikkeling is. We hebben zo het Westen geholpen aan een waardiger ideaal van de menselijke mogelijk-

heden dan het vroeger bezat. De studie van de oosterse psychologie heeft het Westen een sleutel gegeven tot bepaalde mysteries die vroeger verbijstering wekten, zoals die op het gebied van mesmerisme en hypnose, en van de veronderstelde postume contacten van de ontlichaamde entiteit met de levenden. Ze heeft ook een theorie verschaft over de aard van kracht en stof en hun onderlinge verband, die in de praktijk kan worden geverifieerd door iedereen die de experimentele methoden van de oosterse scholen van occulte wetenschap leert en toepast.

Onze eigen ervaring leert ons, dat deze wetenschap en haar aanvullende filosofie licht werpen op een aantal van de diepste vraagstukken met betrekking tot mens en natuur; in de wetenschap overbruggen ze de 'onoverbrugbare kloof', in de filosofie maken ze het mogelijk om een consistente theorie te formuleren over de oorsprong en bestemming van de hemellichamen en hun voortbrengselen: de natuurrijken en verschillende gebieden. Waar Crookes stopt in zijn zoektocht naar de meta-elementen, en zich geen raad weet om de ontbrekende atomen in zijn hypothetische reeks van zeven op te sporen, schiet de Advaita-filosofie te hulp met haar geperfectioneerde evolutietheorie van gedifferentieerde uit ongedifferentieerde stof, prakriti uit mūlaprakriti – de 'wortelloze wortel'.

Met het verschijnen van *De sleutel tot de theosofie*, een nieuw boek dat duidelijk en in heldere taal uitlegt wat onze esoterische theosofie aanneemt en wat ze niet aanneemt en nadrukkelijk afwijst, zal er geen excuus meer zijn om bizarre beschuldigingen naar ons hoofd te slingeren. Nu zullen de 'correspondenten' van spiritistische en andere weekbladen, en ook degenen die gerespecteerde kranten teisteren met veroordelingen van de zogenaamde 'dogma's van de theosofen' die alleen in het hoofd van onze lasteraars hebben bestaan, moeten bewijzen wat ze aan ons toedichten, door naar het hoofdstuk en de bladzijde in onze theosofische publicaties, en vooral in *De sleutel tot de theosofie*, te verwijzen.

Ze kunnen zich niet langer beroepen op onwetendheid; en als ze ons nog steeds willen beschuldigen, moeten ze dat doen op grond van wat daarin wordt vermeld, want iedereen krijgt nu de gelegenheid om onze filosofie gemakkelijk te leren kennen.

Tot slot, onze Society heeft binnen de 14 jaar van haar bestaan meer gedaan om westerse denkers vertrouwd te maken met grootse oosterse denkbeelden en ontdekkingen dan elke andere organisatie in de afgelopen 19 eeuwen. Wat ze waarschijnlijk in de toekomst zal doen kan niet worden voorspeld, maar de ervaring rechtvaardigt de hoop dat dit

veel zal zijn, en dat ze het toch al brede terrein van haar nuttige activiteiten zal verruimen.

Filosofen en pseudofilosofen

['Philosophers and philosophicules', *Lucifer*, oktober 1889, blz. 85-91; *CW* 11:431-9]

> We zullen hun woorden vergeefs interpreteren op basis van de denkbeelden van onze filosofie en de lessen op onze scholen.
>
> – John Locke

> Kennis van de laagste soort is kennis die niet tot een geheel is gemaakt; wetenschap is kennis die gedeeltelijk tot een geheel is gemaakt; filosofie is kennis die volledig tot een geheel is gemaakt.
>
> – Herbert Spencer[1]

Tegen onze Society in het algemeen en theosofie in het bijzonder worden door muggenzifterige censoren nieuwe beschuldigingen geuit. We zullen ze een voor een samenvatten, en elke 'nieuwe' aanklacht bespreken.

We worden ervan beschuldigd dat de 'statuten en het reglement' van de Theosophical Society onlogisch zijn; en dat we bij de praktische toepassing ervan tegenstrijdig handelen. De beschuldigingen worden als volgt geformuleerd:

In de gepubliceerde 'statuten en het reglement' wordt grote nadruk gelegd op het absoluut niet-sektarische karakter van de Society. Er wordt voortdurend onderstreept dat ze geen geloof, geen filosofie, geen religie, geen dogma's, en zelfs geen eigen specifieke opvattingen heeft om te verkondigen, laat staan om ze aan haar leden op te leggen. En toch . . .

'Maar lieve hemel, is het niet evenzeer een onmiskenbaar feit dat de oprichters en vooraanstaande leden van de Society bepaalde zeer duidelijke opvattingen van filosofische en, strikt genomen, van religieuze aard hebben?'

'Zeker,' antwoorden we, 'maar wat is daaraan tegenstrijdig?

---

[1] Herbert Spencer, *First Principles of a New System of Philosophy*, 1872, blz. 134.

Noch de oprichters, noch de 'vooraanstaande leden', noch de meerderheid van hen, vormen de Society, maar ze zijn slechts een bepaald deel ervan; en die Society, die als organisatie geen geloofsovertuiging heeft, laat haar leden vrij te geloven wat ze willen.' Hierop wordt geantwoord:

'Dat is waar, maar deze leringen worden toch gezamenlijk 'theosofie' genoemd. Wat is uw verklaring hiervoor?'

We antwoorden: 'Het is een 'collectieve' fout om ze zo te noemen, een van die onnauwkeurige toepassingen van termen op dingen die zorgvuldiger zouden moeten worden gedefinieerd; en het verzuim van de leden om dit te doen heeft nu zijn gevolgen. In feite is het een even schadelijke vergissing als het door elkaar halen van de twee termen 'boeddhisme' en 'bodha-isme', waardoor de wijsheid-filosofie werd verward met de religie van Boeddha.'

Maar er wordt nog steeds nadrukkelijk betoogd dat wanneer deze leringen worden onderzocht, het heel duidelijk wordt dat al het werk dat de Society in het Oosten en het Westen als organisatie heeft gedaan van hen afhankelijk was. Dit is duidelijk het geval bij de leer van de eenheid die ten grondslag ligt aan alle religies en het bestaan, zoals de theosofen beweren, van een gemeenschappelijke bron die de wijsheid-religie van de geheime leer wordt genoemd, waaruit volgens dezelfde beweringen, alle bestaande vormen van religie direct of indirect zijn afgeleid. Als we dit toegeven, wordt er vervolgens bij ons op aangedrongen om uit te leggen hoe van de TS als organisatie kan worden gezegd dat ze geen specifieke opvattingen of leringen probeert in te prenten, geen geloofsbelijdenis en geen dogma's, als deze 'de ruggengraat van de Society, haar hart en ziel' zijn?

Hierop kunnen we alleen maar antwoorden dat ook dit een fout is. Dat deze leringen ontegenzeglijk de 'ruggengraat' van de theosofische organisaties *in het Westen* zijn, maar helemaal niet in het Oosten, waar bijna vijf keer zoveel afdelingen van de TS zijn als in het Westen. Waren deze bijzondere leringen 'het hart en de ziel' van de hele organisatie, dan zouden de theosofie en de TS in India en Ceylon na 1885 zijn gestorven, en dit is zeker niet het geval. Want niet alleen zijn ze in Adyar sinds dat jaar in feite opgegeven, omdat er niemand was om ze te onderwijzen, maar ze werden ook, terwijl sommige brahmaanse theosofen er alleen tegen waren dat die leringen werden bekendgemaakt, door andere brahmanen – de meer orthodoxe – bestreden, omdat ze een bedreiging vormden voor hun exoterische stelsels.

Dit zijn duidelijke feiten. En toch, ook al zeggen we dat de TS als organisatie geen specifieke religie onderwijst, maar alle religies tolereert en in feite accepteert door zich nooit te bemoeien met, of zelfs navraag te doen naar, de religieuze opvattingen van haar leden, dan nog zijn onze critici en zelfs vriendelijke tegenstanders niet tevreden. Integendeel, tien tegen één dat ze u zullen verbijsteren met het volgende opmerkelijke bezwaar:

'Hoe is dit mogelijk, aangezien het geloof in *Esoteric Buddhism* een absolute voorwaarde is om lid van uw Society te kunnen worden?'

Het is zinloos nog langer te protesteren; nutteloos om onze tegenstanders te verzekeren dat het geloof in het boeddhisme, hetzij esoterisch of exoterisch, in onze Society evenmin vereist of verplicht is als eerbied voor de aap-god Hanuman met zijn verschroeide staart, of het geloof in Mohammed met zijn heilig verklaarde merrie. Het is nutteloos te proberen uit te leggen dat, omdat er in de TS evenveel brahmanen, moslims, pārsī's, joden, en christenen zijn als boeddhisten, en zelfs meer, er niet van iedereen kan worden verwacht dat hij een volgeling van Boeddha wordt, en ook niet van het boeddhisme, hoe esoterisch dan ook. Evenmin kan men onze tegenstanders laten beseffen dat de occulte leringen – waarvan een paar basisleringen in grote lijnen in Sinnetts *Esoteric Buddhism* worden geschetst – niet de *hele* theosofie zijn, en zelfs niet alle geheime leringen van het Oosten omvatten, maar een heel klein deel daarvan: occultisme zelf is maar één van de wetenschappen van de theosofie, of de WIJSHEID-RELIGIE, en zeker niet de hele THEOSOFIE.

Deze ideeën lijken zo diep in het denken van de gemiddelde Engelsman geworteld te zijn, dat het net zoiets is als hem te vertellen dat er Russen zijn die noch nihilisten noch panslavisten zijn, en dat niet elke Fransman zijn dagelijkse maaltijd met kikkers bereidt; hij zal u eenvoudig niet willen geloven. Vooroordeel tegen theosofie lijkt onderdeel van het nationale sentiment te zijn geworden. Bijna drie jaar lang heeft de schrijfster – geholpen door een groot aantal theosofen – vergeefs geprobeerd een aantal van de meest fantasievolle hersenspinsels die zich in het denken van het publiek hadden gevormd, weg te vagen; en nu staat ze op het punt om in wanhoop de poging op te geven! Terwijl de helft van de Engelsen zullen volharden om theosofie en 'esoterisch boeddhisme' met elkaar te verwarren, zal de rest van hen de alom gerespecteerde titel Boeddha blijven uitspreken zoals zij dat doen, namelijk als het Engelse butter.

Zij zijn het ook die begonnen zijn met de stelling, die nu door de spottende pers algemeen wordt overgenomen, dat 'theosofie geen filosofie is, maar een religie', en 'een nieuwe sekte'.

Theosofie is beslist niet een filosofie, eenvoudig omdat ze elke filosofie omvat, en ook elke wetenschap en religie. Maar voordat we dit nogmaals bewijzen, is het misschien zinnig te vragen hoeveel van onze critici zo goed op de hoogte zijn van de juiste definitie van deze term die door Pythagoras de oorspronkelijke betekenis werd gegeven, dat ze het recht hebben haar zo oneerbiedig te ontzeggen aan een stelsel waarvan ze nog minder schijnen te weten dan van filosofie? Kennen ze de beste en meest recente omschrijvingen ervan, of zelfs de nu als verouderd beschouwde opvattingen van Sir W. Hamilton daarover? Het antwoord is blijkbaar nee, omdat ze niet inzien dat elk van deze definities aantoont dat theosofie juist de synthese is van filosofie in haar ruimste abstracte betekenis, en ook in haar specifieke kenmerken. Laten we nogmaals proberen een duidelijke en beknopte definitie van theosofie te geven, en aantonen dat ze de diepste kern en essentie van alle wetenschappen en stelsels is.

Theosofie is 'goddelijke wijsheid' of 'wijsheid van de goden'. Daarom moet ze het levenssap zijn van dat stelsel (filosofie) dat wordt omschreven als 'de wetenschap van goddelijke en menselijke dingen en de oorzaken waarin deze besloten liggen';[1] waarbij alleen theosofie de sleutels tot die 'oorzaken' bezit. Wanneer we eenvoudig denken aan haar meest elementaire onderverdeling, dan zien we dat filosofie de liefde voor en het zoeken naar wijsheid is, 'de kennis van verschijnselen, zoals deze verklaard worden door, en herleid worden tot, oorzaken en aanleidingen, krachten en wetten' (*Webster's Dictionary*). Toegepast op God of goden werd ze in elk land theologie; toegepast op de stoffelijke natuur werd ze natuurkunde en biologie genoemd; gerelateerd aan de mens, verscheen ze als antropologie en psychologie; en wanneer ze op de hogere gebieden is gericht, wordt ze metafysica genoemd.

Zo vormt de filosofie, 'de wetenschap van gevolgen op basis van hun oorzaken', de diepste betekenis van de leer van karma, de belangrijkste leer, onder verschillende namen, van elke religieuze filosofie, en een theosofische lering die niet tot maar één religie behoort maar ze allemaal verklaart. De filosofie wordt ook 'de wetenschap van moge-

---

[1] M. Tullius Cicero, *De officiis*, 2:5; geciteerd in Sir William Hamilton, *Lectures on Metaphysics and Logic*, 1859, deel 1, blz. 49.

lijke dingen, voor zover ze mogelijk zijn',[1] genoemd. Dit is rechtstreeks van toepassing op theosofische leringen, omdat ze *wonderen* verwerpen; maar ze kan moeilijk van toepassing zijn op theologie of op een dogmatische godsdienst, omdat die allemaal *opleggen dat men in onmogelijke dingen gelooft*; en evenmin op de hedendaagse filosofische stelsels van de materialisten die zelfs het 'mogelijke' verwerpen, wanneer dit hun beweringen tegenspreekt.

Theosofie beweert religie met wetenschap te verzoenen en haar te verklaren. G.H. Lewes zegt dat 'de filosofie, die haar meest ruime begrippen losmaakt van beide (theologie en wetenschap), een leer verschaft die een *verklaring geeft van de wereld en van de bestemming van de mens*'.[2] 'Het werk van de filosofie is het systematiseren van de begrippen die de wetenschap verschaft . . . De wetenschap verschaft de kennis, en de filosofie de leer.'[3] Laatstgenoemde kan alleen volledig worden op voorwaarde dat die 'kennis' en die 'leer' door de zeef van goddelijke wijsheid, of theosofie, zijn gegaan.

Ueberweg omschrijft filosofie als 'de wetenschap van de beginselen';[4] en, zoals al onze leden weten, daarop maakt de theosofie aanspraak in haar deelwetenschappen alchemie, astrologie, en de occulte wetenschappen in het algemeen.

Hegel ziet haar als 'de beschouwing van de zelf-ontwikkeling van het ABSOLUTE', of met andere woorden als 'de weergave van de idee' (*Darstellung der Idee*).

De hele geheime leer – waarvan het werk dat die naam draagt, slechts een atoom is – is zo'n beschouwing en verslag, voor zover eindige taal en beperkte gedachten de processen van het oneindige onder woorden kunnen brengen.

Op die manier wordt duidelijk dat theosofie geen 'religie' en nog minder 'een sekte' kan zijn; maar ze is in feite de kwintessens van de hoogste *filosofie* in alle en elk van haar aspecten. Na te hebben aangetoond dat ze onder elke omschrijving van filosofie valt, en daaraan volledig beantwoordt, kunnen we aan de eerder door Sir W. Hamilton geciteerde definities nog enkele toevoegen, en onze bewering bewijzen door aan te tonen dat in de theosofische literatuur hetzelfde wordt na-

---

[1] Wolff, *Philosophia rationalis*, §29; geciteerd in Hamilton, *Op.cit.*, blz. 49.

[2] *The History of Philosophy*, 1880, deel 1, Prolegomena, blz. xviii.

[3] *Op.cit.*

[4] Friedrich Ueberweg, *History of Philosophy, from Thales to the Present Time*, 1874, deel 1, blz. 1.

gestreefd. Dit is gemakkelijk genoeg. Want omvat 'theosofie' niet 'de wetenschap van de dingen die duidelijk uit eerste beginselen worden afgeleid',[1] en ook 'de wetenschappen van zintuiglijk waarneembare en abstracte waarheden'?[2] Verkondigt ze niet 'de toepassing van de logica op haar rechtmatige studieonderwerpen',[3] en maakt ze niet het onderzoek naar 'de wetenschap van de oorspronkelijke vorm van het ego, of denkende zelf',[4] tot één van haar 'rechtmatige studieonderwerpen', en onderwijst ze niet ook het geheim van 'de volkomen overeenstemming van het ideële met het werkelijke'?[5] Dit alles bewijst dat volgens elke – oude of nieuwe – definitie van filosofie, iemand die theosofie bestudeert, *de hoogste transcendentale filosofie* bestudeert.

We hoeven niet veel aandacht te besteden aan die dwaze uitspraken over theosofie en theosofen die bijna dagelijks in de pers zijn te vinden. Definities en betitelingen zoals 'nieuwbakken religie' en 'isme', 'het stelsel *bedacht* door de hogepriesteres van de theosofie', en andere even malle opmerkingen, kunnen aan hun lot worden overgelaten. In de meeste gevallen is er geen aandacht aan besteed, en dat zal ook niet gebeuren.

Onze eeuw wordt beschouwd als bij uitstek kritisch: een eeuw waarin men alles grondig analyseert, en waarin het publiek weigert om iets dat ter overweging wordt aangeboden aan te nemen voordat het volledig is onderzocht. Dat is waarop onze eeuw zich beroemt; maar dat is niet bepaald het oordeel van een onpartijdig waarnemer. Hoe dan ook, het is een sterk overdreven oordeel, want dit grondige analytische onderzoek waarop men zich beroemt, wordt alleen uitgevoerd naar dat wat op geen enkele manier botst met de nationale, maatschappelijke, of persoonlijke vooroordelen. Aan de andere kant wordt alles wat kwaadwillig, vernietigend voor iemands reputatie, verderfelijk, en lasterlijk is, met open armen ontvangen, vreugdevol aanvaard, en tot onderwerp van eeuwig openbaar geroddel gemaakt, zonder enig kritisch onderzoek of de minste aarzeling, maar in feite in een blind vertrouwen van de meest elastische soort. We dagen iedereen uit om dit te weerspreken.

In onze tijd worden impopulaire figuren en hun werk niet op hun intrinsieke waarde beoordeeld, maar alleen op de persoon van de

---

[1] Descartes geciteerd in Hamilton, *Lectures on Metaphysics and Logic*, 1859, deel 1, blz. 49.

[2] Condillac, geciteerd in Hamilton, *Op.cit*.

[3] Tennemann, geciteerd in Hamilton, *Op.cit*.

[4] Krug, geciteerd in Hamilton, *Op.cit*., blz. 50.

[5] Schelling, geciteerd in Hamilton, *Op.cit*.

schrijver en het vooroordeel over hem of haar bij het grote publiek. In veel kranten zal het literaire werk van een theosoof daarom nooit op zijn eigen merites worden beoordeeld, zonder geroddel over de auteur. Zulke kranten, die zich niet bewust zijn van de regel die als eerste door Aristoteles werd opgesteld, die zegt dat kritiek 'een standaard is om juist te oordelen', weigeren botweg om een theosofisch boek los te zien van de schrijver. In eerste instantie wordt zo'n boek beoordeeld overeenkomstig het vervormde beeld van de schrijver dat is ontstaan door de laster die in de kranten wordt herhaald. De persoon van de schrijver hangt als een donkere schaduw tussen het oordeel van de hedendaagse journalist en de onverbloemde waarheid; en dit heeft tot gevolg dat er in heel Europa en Amerika weinig redacteurs zijn die ook maar iets over de beginselen van onze Society weten.

Hoe kan theosofie, of zelfs de TS, dan juist worden beoordeeld? Het is niets nieuws om te zeggen dat een echte criticus tenminste iets moet weten over het onderwerp dat hij onderzoekt. Het is ook niet riskant om eraan toe te voegen dat geen enkele Thersitēs van de pers – van de grootste vis tot aan de kleinste guppy[1] – in de verste verte weet waar hij het over heeft; maar telkens wanneer het woord 'theosofie' is afgedrukt en de aandacht van de lezer trekt, wordt het gewoonlijk voorafgegaan en gevolgd door beledigende taal en scheldwoorden met betrekking tot sommige theosofen. De hedendaagse redacteur van het soort van een bekrompen opportunist is zoals de held van Byron: 'En omdat hij niet wist wat hij moest zeggen' – over dat wat zijn begrip te boven gaat – 'begon hij erop te vloeken'. Al dat gevloek is steeds gebaseerd op oude roddels over, en afgezaagde beschuldigingen van degenen die bij dwazen bekendstaan als de 'bedenkers' van theosofie. Als de eilandbewoners van de Stille Oceaan een eigen krant hadden, zouden ze de zendelingen er even zeker van hebben beschuldigd dat ze het christendom hadden bedacht om het fetisjisme van hun geboorteland schipbreuk te laten lijden.

Stralende goden van de waarheid, hoelang zal deze verschrikkelijke mentale blindheid van de 19de eeuwse pseudofilosofen voortduren? Hoelang nog moet hun verteld worden dat theosofie geen nationaal

[1] Van Jupiter Tonans van de *Saturday Review* tot aan de platvloerse redacteur van de *Mirror*. Eerstgenoemde kan, zoals wordt beweerd, een van de grootste autoriteiten op het gebied van het schermen zijn, en de andere even groot in gedachtelezen of 'spierlezen', maar beiden weten even weinig over theosofie, en zijn even blind voor haar werkelijke doeleinden als twee uilen bij daglicht.

eigendom en geen religie is, maar alleen de universele werkwijze van de wetenschap en de meest transcendentale ethiek die ooit bekend was; dat ze aan de basis ligt van elke ethische filosofie en religie; en dat noch de theosofie op zich, noch haar bescheiden en onwaardige voertuig, de Theosophical Society, ook maar iets te maken heeft met enige persoonlijkheid of persoonlijkheden! Door haar daarmee te identificeren toont men een jammerlijk gebrek aan logica en zelfs aan gezond verstand. Om de leringen en haar filosofie te verwerpen onder het voorwendsel dat er tegen haar leiders, of beter gezegd tegen een van de oprichters, verschillende beschuldigingen (tot nu toe onbewezen) zijn geuit, is dom, onlogisch en absurd. Het is in feite even belachelijk als het in de tijd van de Alexandrijnse school van het neoplatonisme – dat in essentie theosofie was – zou zijn geweest om de leer daarvan te verwerpen omdat Plato deze van Socrates verkreeg, en omdat de wijze uit Athene, afgezien van zijn stompe neus en kale hoofd, werd beschuldigd van 'godslastering en de ontaarding van de jeugd'.

Ja, vriendelijke en edelmoedige critici, u die zich christen noemt, en zich beroemt op de beschaving en vooruitgang van uw eeuw; men hoeft alleen het buitenste laagje weg te krabben om in u dezelfde wrede en bevooroordeelde 'barbaar' als vanouds aan te treffen. Als u de gelegenheid zou krijgen om in het openbaar een gerechtelijk oordeel uit te spreken over een theosoof, wie van u zou dan in uw 19de eeuw van het christendom beter zijn dan een van de 50 juryleden van de Atheense rechtbank die Socrates ter dood veroordeelden? Wie van u zou het beneden zich achten om een Melētus of een Anytus te worden, en theosofie en al haar aanhangers op basis van valse getuigenverklaringen tot een even schandelijke dood te veroordelen? De haat die blijkt uit uw dagelijkse aanvallen op de theosofen is voor ons een bewijs hiervan. Had Eliza Haywood u in gedachten toen ze over de veroordeling door de maatschappij het volgende schreef:

> O! Laat de wereld die zoveel bekritiseert,
> Deze belangrijke regel leren, en tolerant zijn voor elkaar;
> Maar de mens schept er, als een vijand van zijn eigen soort,
> Genoegen in om de fouten van zijn medemens te melden,
> Hij oordeelt streng over elke kleine overtreding,
> En is trots op lasterpraat . . .[1]

[1] Eliza Haywood, *Frederick, Duke of Brunswick-Lunenburgh*, 1729, 4de bedrijf, 1ste toneel.

Veel optimistische schrijvers zouden van onze op winst beluste eeuw een eeuw van filosofie willen maken en die de renaissance daarvan noemen. Buiten onze Society zien we geen enkele poging tot een filosofische heropleving, tenzij men de oorspronkelijke betekenis van het woord 'filosofie' uit het oog verliest. Want overal wordt met echte filosofie de spot gedreven. Een scepticus kan nooit naar die titel dingen. Wie zich kan voorstellen dat het heelal met zijn dienares de natuur door toeval worden beheerst, en, zoals de zwarte hen uit de fabel, tevoorschijn is gekomen uit een door zichzelf geschapen ei dat in de ruimte hangt, heeft noch het vermogen tot nadenken, noch het spirituele vermogen om abstracte waarheden te begrijpen; en die vermogens zijn de eerste vereisten voor een filosofische geest.

We zien dat het hele terrein van de moderne wetenschap bezaaid is met zulke materialisten, die niettemin als filosofen willen worden beschouwd. Ze geloven óf zoals de secularisten in niets, óf twijfelen op de manier van de agnostici. Als we de twee wijze aforismen van Bacon in herinnering roepen, wordt de hedendaagse materialist dus veroordeeld volgens de woorden van de grondlegger van zijn eigen inductieve methode, in tegenstelling tot de deductieve filosofie van Plato, die in de theosofie wordt aanvaard. Want zegt Bacon ons niet: 'Wanneer filosofie *oppervlakkig wordt bestudeerd* dan roept ze twijfels op; wanneer ze grondig wordt onderzocht, verdrijft ze deze'; en ook, 'door een *beetje* filosofie *neigt het denken van de mens tot atheïsme*, maar door diepe filosofie komt het menselijk denken tot religie'?

De logische conclusie van het bovenstaande is onmiskenbaar dat onze huidige darwinisten en materialisten en hun bewonderaars, onze critici, de filosofie heel 'oppervlakkig' moeten hebben bestudeerd. Dus, terwijl theosofen een legitiem recht hebben om 'filosofen' – echte 'liefhebbers van wijsheid' – te worden genoemd, zijn hun critici en lasteraars hooguit PSEUDOFILOSOFEN, de voortbrengselen van het moderne FILOSOFISME.

Herinneringen van een stervende

[‘Memory in the dying’, *Lucifer*, oktober 1889, blz. 125-9; *CW* 11:446-53]

In een oude brief van een MEESTER, die jaren geleden aan een lid van de Theosophical Society werd geschreven, vinden we de volgende veelbetekenende regels over de mentale toestand van een stervend mens:

> Op het laatste ogenblik wordt het hele leven in ons geheugen weerspiegeld en komt het uit alle vergeten hoeken en gaten tevoorschijn, beeld na beeld, het ene voorval na het andere. De stervende hersenen maken met een uiterste krachtsinspanning het geheugen vrij, en het geheugen geeft getrouw elke indruk weer die in de periode van activiteit van de hersenen daaraan werd toevertrouwd. Die indruk en gedachte die het sterkst waren, worden vanzelfsprekend het levendigst, en overleven als het ware alle overige, die nu vervagen en voor altijd verdwijnen, om pas in devachan opnieuw te verschijnen.
>
> Niemand sterft krankzinnig of onbewust, zoals sommige fysiologen beweren. Zelfs een waanzinnige, of iemand met een delirium tremens zal op het tijdstip van zijn dood dit ogenblik van volmaakte helderheid hebben, hoewel hij niet in staat is dit tegen de aanwezigen te zeggen. De persoon lijkt misschien vaak dood. Maar vanaf de laatste polsslag, vanaf en tussen de laatste hartenklop en het moment waarop de laatste vonk van dierlijke warmte het lichaam verlaat, overdenken de hersenen en doorleeft het ego in die luttele korte seconden opnieuw zijn hele leven. Spreek fluisterend, u die bij een sterfbed aanwezig bent en zich in de plechtige tegenwoordigheid van de dood bevindt. U moet vooral de stilte bewaren onmiddellijk nadat de dood haar klamme hand op het lichaam heeft gelegd. Spreek fluisterend, zeg ik, om de rustige stroom van gedachten niet te verstoren en het verleden niet te hinderen, dat druk bezig is zijn weerspiegeling op de sluier van de toekomst te werpen.[1]

De materialisten hebben bovenstaande uiteenzetting meer dan eens krachtig bestreden; de biologie en de (wetenschappelijke) psychologie, zo werd beweerd, waren beide tegen dit denkbeeld gekant, en terwijl de psychologen geen goede bewijzen hadden om zo’n hypothese te bevestigen, wezen de biologen het denkbeeld als onbetekenend ‘bijgeloof’

[1] Noot vert.: vgl. *De mahatma brieven aan A.P. Sinnett*, blz. 184-5.

af. Intussen boekt zelfs de biologie vooruitgang, en over haar meest recente resultaten vernemen we het volgende. Dr. Charles Féré heeft onlangs aan de Biologische Vereniging in Parijs een hoogst merkwaardig bericht gestuurd over de mentale toestand van stervenden, dat de bovenstaande regels schitterend bevestigt. Want dr. Féré vestigt de aandacht van de biologen juist op dat bijzondere verschijnsel van de levensherinneringen die 'beeld voor beeld' plotseling weer tevoorschijn komen op de onbeschreven muren van het geheugen uit alle lang verwaarloosde en vergeten 'hoeken en gaten' ervan.

We hoeven slechts aan twee van de talrijke voorbeelden aandacht te besteden die door deze wetenschapper in zijn verslag worden gegeven, om daarmee aan te tonen dat de leringen die we van onze oosterse meesters ontvangen, wetenschappelijk juist zijn.

Het eerste voorbeeld is dat van een stervende tuberculosepatiënt, bij wie de ziekte zich had ontwikkeld als gevolg van een ruggenmergaandoening. Zijn bewustzijn had hem al verlaten, toen de patiënt, weer tot leven gewekt door twee opeenvolgende injecties met een gram ether, zijn hoofd een beetje oprichtte, en snel begon te spreken in het Vlaams, een taal die niemand om hem heen, en ook hijzelf niet, verstond. Toen hem een potlood en een stuk wit karton werd gegeven, schreef hij heel snel enkele regels in die taal – foutloos, zoals later werd vastgesteld – viel terug op zijn kussen en stierf. Toen het geschrevene was vertaald, bleek het te verwijzen naar een heel prozaïsche aangelegenheid. Hij had zich plotseling herinnerd, schreef hij, dat hij iemand sinds 1868, dus ruim 20 jaar geleden, een bedrag van 15 frank verschuldigd was, en hij wenste dat dit bedrag zou worden betaald.

Maar waarom zou hij zijn laatste wens in het Vlaams schrijven? De overledene was geboren in Antwerpen, maar had zijn land in zijn kinderjaren verlaten zonder de taal ervan ooit te hebben gesproken, en omdat hij zijn hele leven in Parijs had gewoond, kon hij alleen Frans spreken en schrijven. Kennelijk emaneerde zijn terugkerende bewustzijn – die laatste flitsen uit zijn herinnering die hem in een soort panorama een terugblik op zijn hele leven toonden, zelfs tot in het onbelangrijke detail dat hij 20 jaar geleden enkele franken van een vriend leende – niet alleen uit zijn *fysieke* hersenen, maar veeleer uit zijn spirituele geheugen, dat van het *hoger ego* (manas of de reïncarnerende individualiteit). Het feit dat hij sprak en schreef in het Vlaams, een taal die hij op een leeftijd had gehoord toen hij zelf nog niet kon spreken, wijst ook daarop. *Het* EGO *is in zijn onsterfelijke aard bijna alwetend.*

De stof is immers niets meer dan 'het laatste stadium en een soort schaduw van het bestaan',[1] zoals Ravaisson, lid van het Institut de France, ons zegt.

Maar nu ons tweede geval.

Een patiënt die aan longtuberculose stierf, en eveneens door een etherinjectie werd bijgebracht, richtte zich tot zijn vrouw, en zei snel tegen haar: 'Je kunt die speld nu niet vinden; na die tijd is de hele vloer vernieuwd'. Dit betrof het verlies van een dasspeld 18 jaar eerder, een gebeurtenis die zo onbelangrijk was dat men haar bijna was vergeten, maar die toch weer opkwam in de laatste gedachten van de stervende, die nadat hij had gezegd wat hij had gezien, plotseling stopte met praten en zijn laatste adem uitblies. Zo zou elk van de duizend kleine dagelijkse gebeurtenissen en voorvallen in een heel leven op het allerlaatste ogenblik van het sterven in het opflikkerende bewustzijn kunnen worden teruggeroepen. Een lang leven wordt misschien opnieuw beleefd in het tijdsbestek van één korte seconde!

Een derde geval kan worden genoemd, dat nog sterker die bewering van het occultisme bevestigt dat al zulke herinneringen afkomstig zijn van het denkvermogen van het *individu*, en niet van het denkvermogen van het persoonlijke (lagere) ego. Een jong meisje dat tot haar tweeëntwintigste een slaapwandelaarster was geweest, verrichtte in somnambulistische toestand huishoudelijke taken die ze zich na haar ontwaken niet meer herinnerde.

Tot de andere psychische impulsen die zich uitsluitend tijdens haar slaap voordeden, behoorde een heimelijke neiging die aan haar waaktoestand geheel vreemd was. In de waaktoestand was ze wat haar persoonlijke eigendommen betreft tot op zekere hoogte openhartig, eerlijk, en heel zorgeloos. Maar in somnambulistische toestand pakte ze voorwerpen die van haar waren of die binnen haar bereik lagen, en verborg die met vindingrijke sluwheid. Omdat haar vrienden en familieleden deze gewoonte kenden, en twee kindermeisjes jarenlang haar handelingen tijdens haar nachtelijke omzwervingen hadden gadegeslagen, verdwenen er geen dingen die niet gemakkelijk op hun gebruikelijke plaats konden worden teruggezet.

Op een drukkend warme nacht toen het kindermeisje in slaap was gevallen, ging het meisje naar de studeerkamer van haar vader, een

---

[1] Vgl. Félix Ravaisson, *La philosophie en France au XIXe siècle*, 1867, blz. 282.

bekende notaris, die nog tot 's avonds laat had zitten werken. Toen hij net de kamer uit was, kwam de slaapwandelaarster binnen, en bemachtigde ze een testament dat op het bureau was achtergelaten en tevens enkele duizenden ponden aan obligaties en bankbiljetten. Daarna verborg ze deze in twee holle zuilen die in de bibliotheek waren nagemaakt om bij de andere massieve zuilen te passen; vóór haar vader terugkeerde sloop ze de kamer uit en ging weer naar haar eigen kamer en bed, zonder het kindermeisje wakker te maken, dat nog in de armstoel lag te slapen.

Omdat het kindermeisje nadrukkelijk ontkende dat de jongedame haar kamer had verlaten, werd de verdenking van de echte schuldige afgeleid, en kon men het geld niet terugvinden. Het verlies van het testament had een rechtszaak tot gevolg die haar vader bijna tot de bedelstaf bracht, zijn goede naam ruïneerde, en de familie in grote financiële problemen bracht. Ongeveer negen jaar later kreeg het meisje, nadat ze zeven jaar lang niet had geslaapwandeld, tuberculose, en daaraan bezweek ze uiteindelijk. Op haar sterfbed werd de sluier die voor haar fysieke geheugen had gehangen, opgelicht; haar goddelijk inzicht ontwaakte; de beelden van haar leven trokken aan haar innerlijk oog voorbij; en ze zag onder andere het tafereel van haar slaapwandelroof. Plotseling richtte ze zich op uit de lethargie waarin ze zich enkele uren had bevonden, haar gelaat vertoonde de sporen van een vreselijke emotie die in haar woedde, en ze riep uit: 'Ach, wat heb ik gedaan? . . . Ik heb het testament en het geld weggenomen. . . . Ga vlug zoeken in de namaakzuilen van de bibliotheek, ik heb . . .' Ze kon de zin niet afmaken, want de emotie doodde haar.

Maar men ging op zoek, en het testament en het geld werden in de eiken zuilen gevonden, zoals ze had verteld. Wat het geval nog vreemder maakt, is, dat deze zuilen zo hoog waren dat de slaapwandelaarster, zelfs staande op een stoel en met veel tijd tot haar beschikking en niet slechts enkele ogenblikken, er niet bij zou kunnen om de voorwerpen in de holte van de zuilen te laten vallen. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat extatici en convulsionnaires een abnormaal vermogen schijnen te bezitten om blinde muren te beklimmen en zelfs tot in de toppen van bomen kunnen klimmen.[1]

Maken deze feiten niet duidelijk dat een slaapwandelaar over een verstand en geheugen beschikt dat losstaat van het fysieke geheugen

[1] Zie de convulsionnaires van St. Médard en de bezetenen van Morzine.

van het wakende lager zelf, en dat het eerstgenoemde geheugen op het stervensuur actief is, terwijl het lichaam en de fysieke zintuigen ophouden te functioneren, en het verstand geleidelijk ontsnapt via het psychische en ten slotte het spirituele bewustzijn? En waarom niet? Zelfs de materialistische wetenschap begint nu meerdere feiten van de psychologie te erkennen die 20 jaar geleden vergeefs daarom zouden hebben gesmeekt. 'Het werkelijke bestaan,' zegt Ravaisson, 'waarvan al het andere slechts een onvolmaakte schets is, is dat van de ziel.' Dat wat het publiek gewoonlijk 'ziel' noemt, noemen wij 'reïncarnerend ego'. 'Zijn is leven, en leven is willen en denken', zegt de Franse wetenschapper.[1] Maar terwijl de fysieke hersenen in feite slechts een beperkt terrein bestrijken, en het gebied zijn waarin flitsen van onbegrensd en oneindig denken worden opgevangen, kan noch van de wil noch van het denken worden gezegd dat deze *daarin* worden voortgebracht, zelfs niet volgens de materialistische wetenschap, want de onoverbrugbare kloof tussen geest en stof wordt door zowel Tyndall als vele anderen erkend.

De menselijke hersenen zijn eenvoudig het kanaal tussen twee gebieden – het psychospirituele en het stoffelijke – waarlangs elk abstract en metafysisch idee vanuit het mānasische omlaag stroomt naar het lagere menselijke bewustzijn. Ideeën over het oneindige en het absolute bevinden zich dus niet in *onze* hersenen, en dat kan ook niet. Ze kunnen alleen betrouwbaar worden weerspiegeld door ons spirituele bewustzijn, om vandaar min of meer vaag te worden doorgezonden naar ons bewustzijn op dit gebied. Terwijl in ons geheugen zelfs de beelden van belangrijke gebeurtenissen vaak worden uitgewist, kan zelfs de meest onbeduidende daad uit ons leven niet verdwijnen uit het geheugen van de 'ziel', omdat dit voor haar geen HERINNERING is, maar een altijd aanwezige werkelijkheid op het gebied dat buiten ons begrip van ruimte en tijd ligt. 'De mens is de maatstaf van alle dingen', zei Aristoteles, en met de mens bedoelde hij beslist niet de mens van vlees, botten, en spieren!

Van alle diepzinnige denkers heeft Edgar Quinet, de schrijver van *La création*, dit denkbeeld het best tot uitdrukking gebracht. Als hij de mens bespreekt, die vol gevoelens en gedachten is waarvan hij zich óf helemaal niet bewust is, óf die hij slechts ervaart als vage indrukken, toont hij aan dat die mens zich slechts van een heel klein deel van zijn

[1] Félix Ravaisson, *La philosophie en France au XIXe siècle*, 1867, blz. 282.

morele wezen bewust is. 'De gedachten die we denken, maar niet kunnen beschrijven of onder woorden brengen, zoeken, wanneer ze eenmaal zijn verdrongen, een toevlucht in de diepste kern van ons wezen.' Indien ze vastberaden worden nagespeurd, 'trekken ze zich nog verder terug, nog dieper in – wie zal zeggen wat voor – vezels, waarin ze blijven bestaan om ongewild, en zonder dat we het weten, ons te beheersen en te beïnvloeden.'[1]

Ja, ze worden even onwaarneembaar als de trillingen van geluid en kleur, wanneer deze buiten het normale bereik liggen. Ze zijn onzichtbaar en ongrijpbaar, maar niettemin voortdurend werkzaam, en leggen zo de basis voor onze toekomstige handelingen en gedachten, en verkrijgen heerschappij over ons, hoewel we misschien nooit over ze nadenken, en niets afweten van het feitelijke bestaan en de aanwezigheid ervan. Quinet, de grote natuuronderzoeker, heeft groot gelijk wanneer hij spreekt over de mysteries die ons omringen: 'Mysteries, niet die van hemel of aarde, maar die welke in het merg van onze botten, in onze hersencellen, onze zenuwen, en vezels besloten liggen. Het is niet nodig', voegt hij eraan toe, 'om, als we het onbekende willen onderzoeken, onszelf te verliezen in het gebied van de sterren, zolang hier, vlakbij en *in ons*, het ongrijpbare verborgen ligt. . . . Zoals onze wereld grotendeels gevormd wordt door onwaarneembare wezens die de werkelijke bouwers van de continenten zijn, zo geldt dat ook voor de mens.'[2]

Inderdaad; omdat de mens een samenstel is van vage en voor hemzelf onbewuste gewaarwordingen, van onduidelijke gevoelens en verkeerd begrepen emoties, van voor altijd vergeten herinneringen, en kennis die aan de oppervlakte van zijn gebied *onwetendheid* wordt. En toch, terwijl in het leven van een gezond mens het fysieke geheugen vaak verduisterd is, en het ene feit een ander zwakker feit verdringt, schijnt dat wat wij 'geheugen' noemen, op het moment van de grote verandering die de mens de dood noemt, in al zijn kracht en levendigheid tot ons terug te keren.

Kan dit niet eenvoudig het gevolg zijn van het feit dat ten minste enkele seconden lang onze twee geheugens (of beter gezegd de twee toestanden, de hoogste en de laagste bewustzijnstoestand) samenvloeien, en zo een eenheid vormen, en dat de stervende zich op een gebied bevindt waar noch verleden noch toekomst bestaat, maar alles

---

[1] Vgl. Edgar Quinet, *La création*, 1870, deel 2, blz. 377.
[2] Quinet, *Op.cit.*, blz. 378-9.

één heden is? Zoals we allemaal weten, is het geheugen het sterkst als het om zijn vroegste associaties gaat, de tijd waarin de toekomstige mens nog slechts een kind is, en meer een ziel dan een lichaam; en als het geheugen deel uitmaakt van onze ziel, dan moet het, zoals Thackeray ergens zegt, noodzakelijkerwijs eeuwig zijn. Wetenschappers ontkennen dit; wij, theosofen, bevestigen dat dit zo is. Zij hebben voor wat ze geloven slechts ontkenning als bewijs; wij hebben om ons standpunt te steunen ontelbare feiten, zoals die welke we zo-even als voorbeeld noemden in de drie door ons beschreven gevallen. De schakels in de keten van oorzaak en gevolg met betrekking tot het denkvermogen zijn voor de materialisten een terra incognita, en moeten dat altijd blijven. Want, als ze, zoals Samuel Rogers zegt, tot de diepe overtuiging zijn gekomen dat:

> Onze gedachten die in de talloze hersenkamers sluimeren,
> door vele *verborgen* schakels verbonden zijn,[1]

en dat ze nog steeds niet in staat zijn deze schakels te ontdekken, hoe kunnen ze dan hopen ooit de mysteries van het hogere, spirituele, denken te ontraadselen!

'HPB'

Alchemie in de negentiende eeuw

['L'alchimie au dix-neuvième siècle', *La revue théosophique*, oktober, november, december 1889, blz. 49-57, 97-103, 145-49; *CW* 11:505-27]

De taal van oude scheikunde of alchemie was altijd, zoals die van oude religies, symbolisch.

We hebben in *De geheime leer* laten zien dat alles in deze wereld van gevolgen drie eigenschappen heeft, of de drievoudige synthese van de zeven beginselen. Om duidelijker te zijn: laten we zeggen dat alles wat in deze wereld bestaat, evenals de mens, drie beginselen en vier aspecten heeft. Zoals de mens een samengesteld wezen is, dat bestaat uit een lichaam, een denkende ziel, en een onsterfelijke geest, heeft alles in de natuur een objectieve buitenkant, een levende ziel, en een goddelijke vonk die zuiver spiritueel of subjectief is. Terwijl de eerste

[1] Samuel Rogers, *The Pleasures of Memory*, 1793, blz. 20.

stelling niet kan worden ontkend, geldt dat logischerwijs ook voor de tweede, want als de officiële wetenschap toegeeft dat metalen, houtsoorten, mineralen, poeders, en geneesmiddelen een invloed kunnen uitoefenen, dan neemt ze deze stilzwijgend aan. Wat de derde betreft, d.w.z. de aanwezigheid van een absolute kwintessens[1] in elk atoom, deze wordt door het materialisme, dat niet geïnteresseerd is in de anima mundi, volledig ontkend.

Laat het materialisme daaruit veel voldoening putten. Het materialisme is slechts een bewijs van morele en spirituele blindheid. Laat dan de blinden de blinden leiden, zonder ons er verder mee te bemoeien.

Dus elke wetenschap heeft, zoals alles, haar drie basisbeginselen, en kan worden beoefend door gebruik te maken van alle drie, of door maar één ervan. Voordat de alchemie als wetenschap bestond, werkte haar kwintessens alleen in de interacties van de natuur (zoals ze dat trouwens nog steeds doet) en op al haar gebieden. Toen er op aarde mensen verschenen, begiftigd met een superieure intelligentie, lieten ze haar werken, en daaruit leerden ze hun eerste lessen. Ze hoefden haar slechts te imiteren. Maar om dezelfde gevolgen te kunnen voortbrengen, moesten ze in hun menselijk gestel een vermogen ontwikkelen dat in occult taalgebruik kriyāśakti wordt genoemd. Dit vermogen, dat in zijn gevolgen *scheppend* is, is dat in feite alleen omdat het dient als het actieve instrument van die eigenschap op het objectieve gebied. Zoals een bliksemafleider de elektrische stroom geleidt, zo geleidt het vermogen kriyāśakti de scheppende kwintessens, en geeft er richting aan. In het wilde weg gebruikt kan ze doden; geleid door het menselijk verstand schept ze volgens een vooraf uitgedacht plan.

Zo ontstonden de alchemie, de magnetische magie, en veel andere takken van de boom van occulte wetenschap.

Toen er in de loop van de eeuwen volkeren verschenen die zich in hun harteloze egoïsme en arrogantie verre superieur achtten aan alle andere vroeger en nu levende volkeren, toen de ontwikkeling van kriyāśakti steeds moeilijker werd en dit goddelijke vermogen op aarde bijna verdween, vergaten die volkeren geleidelijk de wetenschap van hun verre voorouders. Ze gingen zelfs nog verder, en verwierpen zelfs de overlevering van hun antediluviale voorouders, en ontkenden met minachting het bestaan van een geest en een ziel in deze oudste weten-

---

[1] Noot vert.: De quinta essentia, of 'vijfde essentie', of aether, waaruit de lagere vier elementen worden afgeleid. Door de Romeinen anima mundi genoemd.

schap. Van de drie grote eigenschappen van de natuur aanvaardden ze alleen het bestaan van de stof, of beter gezegd haar illusoire aspect, want de materialisten erkennen zelf dat ze over de echte stof, of SUBSTANTIE, helemaal niets weten; en ze hebben deze beslist nooit waargenomen, zelfs geen glimp ervan.

Zo werd de moderne scheikunde geboren.

Alles verandert als gevolg van cyclische evolutie. De volmaakte cirkel wordt één, een driehoek, een viertal, en een vijftal. Het scheppende beginsel – voortgekomen uit de WORTELLOZE WORTEL van het absolute bestaan, dat begin noch einde heeft, en waarvan het symbool een slang is, of een perpetuum mobile, die haar staart inslikt om haar kop te bereiken – is de azoth van de alchemisten van de middeleeuwen geworden. De cirkel wordt een driehoek, die eruit emaneert, zoals Minerva uit het hoofd van Jupiter. De cirkel symboliseert het absolute; de rechterlijn of het rechterbeen symboliseert de metafysische synthese en de linker de fysieke synthese. Wanneer moeder natuur uit haar lichaam de horizontale lijn zal hebben gevormd die deze twee lijnen verenigt, dan is dat het moment voor het ontwaken van kosmische activiteit.

Tot dan is purusha, de geest, gescheiden van prakriti: de stoffelijke natuur, die nog niet is geëvolueerd. Hij heeft benen die alleen potentieel bestaan; hij kan zich nog niet bewegen, en heeft ook geen armen om te werken met de objectieve vorm van wereldse dingen. Zonder ledematen kan purusha pas beginnen te bouwen als hij op de nek van prakriti, de blinde, is geklommen;[1] de driehoek wordt dan een vijfhoek, de microkosmische ster. Vóór het bereiken van deze toestand moeten die twee (purusha en prakriti) zowel het stadium van het viertal als dat van het kruis dat voortbrengt, doorlopen. Dit is het kruis van de aardse magiërs, die pronken met hun ontwijde symbool, namelijk het kruis verdeeld in vier delen, dat men naar keuze als 'Taro', 'Tora', 'Ator', en 'Rota', kan lezen. De maagdelijke substantie, of adamitische aarde, de Heilige Geest van de oude alchemisten van het rozenkruis, is bij de kabbalisten – allemaal lakeien van de moderne wetenschap – Na_2CO_3, soda, en C_2H_6O, of alcohol, geworden!

Morgenster, dochter van de dageraad, hoe diep ben je van je verheven positie gevallen, arme alchemie! Alles gaat vervelen, alles gaat voorbij, alles gaat kapot, op onze oude planeet, die driemaal is verwoest. Maar dat wat was, is er nog altijd, en zal er altijd zijn, tot het

[1] Sāṅkhya-filosofie van Kapila.

einde der tijden. Woorden veranderen, en hun betekenis wordt al snel verdraaid. Maar eeuwige denkbeelden blijven altijd bestaan, en zullen nooit tot het verleden behoren. Onder de ezelshuid waarin de prinses-natuur zich heeft gehuld om de dwazen te misleiden, zoals in het sprookje van Perrault, zal de leerling van de filosofen van de oudheid altijd de waarheid herkennen, en haar vereren. Blijkbaar valt deze ezelshuid meer in de smaak bij de moderne pseudofilosofen en materialistische alchemisten die de levende ziel opofferen aan de dode vorm, dan de onverhulde prinses-natuur.

Daarom valt deze huid alleen van haar af voor de droomprins die in de ring die hem was gestuurd, een trouwring herkent. Aan alle hovelingen die zich verdringen rond vrouwe natuur, en haar stoffelijk omhulsel in stukken snijden, heeft ze niets dan haar opperhuid te bieden. Daarom troosten ze zich door nieuwe namen te geven aan dingen die zo oud zijn als de wereld, terwijl ze tegelijkertijd luid verklaren dat ze nieuwe ontdekkingen hebben gedaan. De necromantie van Mozes is het hedendaagse spiritisme geworden; en de wetenschap van de oude tempelingewijden, het magnetisme van de gymnosofisten van India, het weldadige en genezende mesmerisme van Asklēpios, 'de verlosser', worden nu alleen geaccepteerd als ze *hypnose* worden genoemd, met andere woorden *zwarte magie* als men er de juiste naam aan geeft.

Valse neuzen overal! Maar laten we blij zijn; hoe valser en langer ze zijn des te eerder zullen ze loslaten en vanzelf eraf vallen!

De hedendaagse materialisten willen ons doen geloven dat de alchemie, of de transmutatie van onedele metalen in goud en zilver, in alle tijden slechts pure kwakzalverij is geweest. Volgens hen is het geen wetenschap maar bijgeloof; en daarom is ieder mens die erin gelooft, of doet alsof hij erin gelooft, onnozel of een bedrieger. Onze encyclopedieën staan vol scheldwoorden voor alchemisten en occultisten.

Allemaal goed en wel, maar, academici, geef ons dan redenen die afdoende aantonen dat transmutatie *absoluut* onmogelijk is. Vertel ons hoe het komt dat zelfs in alkaliën een basis van metalen wordt gevonden. We kennen bepaalde geleerde natuurkundigen die denken dat het idee van het reduceren van de elementen tot hun oorspronkelijke toestand, en zelfs tot hun ene oorspronkelijke essentie (zie bijvoorbeeld Crookes en zijn meta-elementen), niet zo dom is als het op het eerste gezicht lijkt. Deze elementen kunnen – als u eenmaal de hypothese aanneemt dat ze allemaal vanaf het begin hebben bestaan in het stollingsgesteente waaruit de aardkorst *volgens u* is gevormd – heel goed

opnieuw worden opgelost en door een reeks transmutaties weer worden teruggebracht tot wat ze oorspronkelijk waren. Het gaat erom een oplosmiddel te vinden dat sterk genoeg is om in een paar dagen of zelfs een paar jaar tot stand te brengen waar de natuur eeuwen voor nodig heeft. De scheikunde, en vooral Crookes, heeft afdoende aangetoond dat er tussen metalen een verwantschap bestaat, die niet alleen duidelijk wijst op een gemeenschappelijke oorsprong maar ook op een identieke ontstaansgeschiedenis.

Geachte geleerden, u die zo hard lacht om de alchemie en de alchemisten, en die wetenschap negeert, hoe komt het dan dat een van uw beste scheikundigen, Berthelot – schrijver van *La synthèse chimique*, die goed thuis was in hun werken – wel moest erkennen dat de alchemisten *een diepgaande kennis van de stof hadden*?

En hoe komt het dat M.-E. Chevreul[1], die gerespecteerde geleerde, wiens kennis en ook de hoge leeftijd die hij in het volle bezit van al zijn vermogens heeft bereikt, onze huidige eeuw – met al zijn zelfgenoegzaamheid en die niet snel ergens van onder de indruk is – versteld heeft doen staan; hoe komt het dat hij die voor de industrie zoveel nuttige ontdekkingen heeft gedaan, zoveel werken over alchemie bezat?

Is het niet mogelijk dat de sleutel tot zijn lange levensduur kan worden gevonden in een van die vele werken die volgens u alleen maar een hoop dwaas en belachelijk bijgeloof bevatten?

Het feit dat deze grote geleerde, de nestor van de moderne scheikunde, de moeite nam om na zijn dood de vele werken over deze 'pseudowetenschap' die hij bezat, aan de Bibliotheek van het Museum na te laten, is een hele openbaring. We hebben ook niet gehoord dat de verlichte denkers van de wetenschap die aan dit heiligdom verbonden zijn, deze boeken over alchemie als waardeloze rommel in de prullenbak hebben geworpen, boeken die zogenaamd vol staan met fantastische droombeelden voortgebracht door zieke en gestoorde hersenen.

Trouwens, onze wetenschappers vergeten twee dingen: ten eerste, dat ze, omdat ze nooit de sleutel tot het *jargon* van deze hermetische boeken hebben gevonden, geen enkel recht hebben om te beoordelen of dit jargon waarheid of onwaarheid verkondigt; en ten tweede, dat de wijsheid zeker niet met hen werd geboren, en ook niet met onze tegenwoordige wijzen *zal sterven*.

---

[1] Noot vert.: Michel-Eugène Chevreul (1786-1889), een beroemde Franse scheikundige. Hij stierf toen hij 103 was.

Elke wetenschap, herhalen we, heeft *haar drie aspecten*; in ieder geval twee: het objectieve en het subjectieve. De alchemistische transmutaties, met of zonder het 'projectiepoeder', kunnen we in de eerste categorie onderbrengen; in de tweede, alle verstandelijke beschouwingen. De derde bevat een verborgen betekenis van de hoogste spiritualiteit. Maar, omdat de symbolen van de eerste twee categorieën identiek van vorm zijn, en bovendien, zoals ik in *De geheime leer* heb geprobeerd te bewijzen, zeven interpretaties hebben, afhankelijk van het gebied van de natuur – het fysieke, het psychische, of het zuiver spirituele – waarop men de symbolen betrekt, zal men gemakkelijk begrijpen dat het alleen aan hoge ingewijden is gegeven om het jargon van de hermetische filosofen juist te interpreteren.

En omdat er meer valse dan echte alchemistische geschriften in Europa zijn, zou zelfs Hermes er geen wijs meer uit kunnen worden. Wie weet bijvoorbeeld niet dat een bepaalde reeks formules een concrete toepassing kan hebben die van grote waarde is in de technische alchemie, terwijl dezelfde symbolen, als ze worden gebruikt om een idee weer te geven dat tot het terrein van de psychologie behoort, een heel andere betekenis zullen hebben? Onze overleden broeder Kenneth Mackenzie drukt dit goed uit wanneer hij over de hermetische wetenschappen zegt:

> . . . voor de praktiserende alchemist, die ernaar streefde om door de speciale regels van zijn kunst rijkdom te verwerven, was de ontwikkeling van een halfmystieke filosofie van secundair belang; en zijn doel moest worden nagestreefd zonder enige verwijzing naar zoiets als een theosofisch stelsel; terwijl de wijze die zich tot het hogere gebied van metafysische contemplatie had verheven, het louter stoffelijke deel van deze studies verwierp als verdere beschouwing onwaardig.[1]

Zo wordt duidelijk dat de symbolen die men gebruikt als gids bij de transmutatie van metalen, weinig te maken hebben met de methoden die we nu *scheikundig* noemen. Hier nog even een vraag: wie van onze grote wetenschappers zou figuren zoals Paracelsus, Van Helmont, Roger Bacon, Boerhaave, en veel andere beroemde alchemisten als bedriegers durven te behandelen?

Of, terwijl de academici zowel de kabbala als de alchemie negeren (hoewel ze hun inspiratie en hun beste ontdekkingen aan laatstge-

[1] Kenneth R.H. Mackenzie, *Royal Masonic Cyclopaedia*, 1877, blz. 310.

noemde ontlenen), beginnen de Europese kabbalisten en occultisten in het algemeen de geheime wetenschappen van het Oosten heimelijk te vervolgen. In feite bestaat de wijsheid van het Oosten niet voor onze wijzen van het Westen; ze stierf met de drie Wijzen uit het Oosten. Niettemin komt de alchemie – die, als men haar goed onderzoekt, de basis blijkt te zijn van alle occulte wetenschappen – uit het Verre Oosten. Er zijn mensen die beweren dat ze slechts de postume ontwikkeling is van de magie van de Chaldeeën. We zullen proberen te bewijzen dat laatstgenoemde slechts de erfgenaam was, eerst van de antediluviale alchemie, en later van die van de Egyptenaren. Olaus Borrichius, een autoriteit op dit gebied, zegt dat we haar oorsprong in de vroegste oudheid moeten zoeken.

In welke periode ligt de oorsprong van de alchemie? Er is in onze tijd geen schrijver die ons dat precies kan vertellen. Sommigen noemen Adam als haar eerste adept; anderen schrijven haar toe aan de loslippigheid van 'de zonen van God, die zagen hoe mooi de dochters van de mensen waren, en uit hen de vrouwen kozen die ze maar wilden'.[1]

Mozes en Salomo zijn latere adepten in die wetenschap, want ze werden voorafgegaan door Abraham, die op zijn beurt in de *wetenschap der wetenschappen* werd voorafgegaan door Hermes. Zegt Avicenna ons niet dat de *Smaragden tafel* – de oudste nog bestaande verhandeling over alchemie – op het lichaam van Hermes werd gevonden, dat eeuwen geleden in Hebron werd begraven door Sara, de vrouw van Abraham? Maar 'Hermes' is nooit de naam van een mens geweest, maar is een algemene titel, net zoals de term *neoplatonist* vroeger, en 'theosoof' nu. Wat is er in feite bekend over Hermes Trismegistus, 'de in drie opzichten grootste'? Minder dan over Abraham, zijn vrouw Sara, en zijn bijvrouw Hagar, wat volgens Paulus *een allegorie* is.[2] Hermes werd al in de tijd van Plato geïdentificeerd met de Thoth van de Egyptenaren. Maar dit woord thoth betekent niet alleen 'intelligentie', het betekent ook 'assemblee' en *school*. Thoth-Hermes is in feite slechts de personificatie van de stem (of het heilige onderwijs) van de priesterkaste van Egypte; d.w.z. de stem van de grote hiërofanten.

En als dit het geval is, in welk prehistorisch tijdperk is de hiërarchie van ingewijde priesters in het land *Chemi* dan begonnen? Zelfs als deze

---

[1] *Genesis* 6:2.

[2] Paulus legt het heel duidelijk uit. Volgens hem vertegenwoordigt Sara 'het hemelse Jeruzalem' en Hagar 'de berg Sinaï in Arabië', die 'het huidige Jeruzalem belichaamt' (*Galaten* 4:25-6).

vraag kon worden beantwoord, komt daarmee nog geen einde aan onze problemen. Want het oude China beweert net zozeer als het oude Egypte het vaderland van de alkahest en van de fysieke en transcendentale alchemie te zijn; en China zou heel goed gelijk kunnen hebben. Een zendeling, een oude inwoner van Peking, William A.P. Martin, noemt het de 'bakermat van de alchemie'. Bakermat is misschien niet helemaal het juiste woord, maar het is zeker dat het Hemelse Rijk het recht zou hebben om zich tot de oudste scholen van occulte wetenschappen te rekenen. In ieder geval is de alchemie vanuit China tot in Europa doorgedrongen, zoals we zullen bewijzen.

Intussen kan onze lezer kiezen; want een andere vrome zendeling, Hood, verzekert ons uitdrukkelijk dat de alchemie ontstond in de tuin 'aangelegd in het Eden van het Oosten'. Als we hem mogen geloven, is ze de uitvinding van Satan, die Eva verleidde in de vorm van een slang, maar die vergat om er patent op te nemen; en de beste man bewijst dit op grond van die naam. Het Hebreeuwse woord voor slang is nachash, meervoud nachashim. Zoals men ziet zijn de woorden chemie en alchemie afgeleid van deze laatste lettergreep, shim. Is dit niet zonneklaar, en vastgesteld overeenkomstig de strengste regels van de moderne filologie?

Laten we nu onze bewijzen geven.

De beste autoriteiten op het gebied van de oude wetenschappen – onder andere William Godwin – hebben aangetoond dat, hoewel de alchemie door bijna alle volkeren van de oudheid lang voor onze jaartelling op grote schaal werd bestudeerd, de Grieken haar pas na het begin van het christelijke tijdperk begonnen te bestuderen, en dat ze pas veel later voor iedereen toegankelijk werd. Men moet goed begrijpen dat hier alleen de leken-Grieken worden bedoeld, de niet-ingewijden. Want de adepten van de Griekse tempels van Magna Graecia kenden haar al sinds de tijd van de Argonauten. De oorsprong van de alchemie in Griekenland dateert dus uit deze tijd, zoals het allegorische verhaal van het 'Gulden Vlies' duidelijk aantoont.

Men hoeft immers slechts te lezen wat er over de expeditie van Jason – te goed bekend om hier nog eens het verhaal daarover te vertellen – in de *Suidae Lexicon* wordt gezegd:

> Δέρας, deras, het Gulden Vlies, dat Jason en de Argonauten, na een reis over de Zwarte Zee naar Colchis, mee terug namen, samen met Mēdea, de dochter van Aiētēs, koning van Aia. Wat ze meenamen was echter helemaal niet wat ze volgens de dichters hebben mee-

genomen, maar een boek geschreven op een huid (δέρμασι), waarin werd beschreven hoe goud door scheikundige middelen kan worden gemaakt. Tijdgenoten noemden deze ramshuid het Gulden Vlies, waarschijnlijk op grond van de grote waarde van de instructies die ze bevatte.

Deze uitleg is iets duidelijker en veel waarschijnlijker dan de geleerde hersenspinsels van onze huidige mythologen,[1] want we moeten niet vergeten dat het Colchis van de Grieken het tegenwoordige Imeretië aan de Zwarte Zee is; dat de Rioni, de grote rivier die het land doorkruist, de Phasis van de Ouden is, die zelfs nu nog gouddeeltjes meevoert; en dat de overleveringen van alle autochtone volkeren die langs de kust van de Zwarte Zee leven, zoals de Mingreliërs, de Abchaziërs en de Imeretiërs, deze oude legende van het Gulden Vlies uitvoerig beschrijven. Hun voorouders, zeggen ze, zijn allemaal 'goudmakers' geweest, dat wil zeggen ze bezaten het geheim van de transmutatie dat nu alchemie heet.

In elk geval is het een feit dat de Grieken, met uitzondering van hun ingewijden, de hermetische wetenschappen niet kenden tot de tijd van de neoplatonisten (tegen het einde van de vierde en vijfde eeuw), en niets wisten over de *echte* alchemie van de oude Egyptenaren, van wie de geheimen zeker niet algemeen bekend waren. In de derde eeuw van de christelijke jaartelling publiceerde keizer Diocletianus zijn beroemde edict, waarin hij opdracht gaf tot een heel zorgvuldige zoektocht in Egypte naar alle boeken die handelen over het maken van goud, en die hij in het openbaar liet verbranden. W. Godwin vertelt ons dat er daarna in het rijk van de farao's bovengronds geen enkel werk over alchemie was overgebleven, en er twee eeuwen lang niet over werd gesproken.

Hij zou eraan hebben kunnen toevoegen dat er *in het binnenste* van

---

[1] A. de Gubernatis (*Mythologie zoologique*, deel 1, 1874, blz. 427), die vindt dat, omdat de ram 'in het Sanskriet mesha of meha wordt genoemd, hij die uitstort of uitgiet', de ram van het Gulden Vlies van de Grieken daarom 'de wolk . . . die water maakt' (we vervangen het oorspronkelijke werkwoord 'urineren') moet zijn; en F.L.W. Schwartz, die de ramshuid vergelijkt met een stormachtige nacht, en ons vertelt dat 'de sprekende ram de stem is die uit een elektrisch geladen wolk schijnt te komen (*Der Ursprung der Mythologie*, 1860, blz. 219-20&vn), maken ons aan het lachen. Deze geleerden zitten zelf zo vol met wolken dat hun fantastievolle interpretaties door serieuze studenten nooit zullen worden aangenomen. En toch schijnt Paul Decharme, schrijver van *Mythologie de la Grèce antique*, hun opvattingen te delen.

de aarde nog steeds een groot aantal soortgelijke werken bestaan, in de vorm van papyrussen die met de mummies zijn begraven en die tienduizend jaar oud zijn. Waar het om gaat is om een verhandeling over alchemie te kunnen herkennen als deze de vorm heeft van een sprookje, zoals die van het Gulden Vlies, of van een 'verhaal' uit de tijd van de eerste farao's. Maar het was niet de in allegorieën van papyrussen verborgen geheime wijsheid die de alchemie of de hermetische wetenschappen in Europa introduceerde.

De geschiedenis leert dat de alchemie in China ruim zestien eeuwen voor onze jaartelling werd ontwikkeld, en dat ze nooit een grotere bloei had gekend dan tijdens de eerste eeuwen van het christendom. Tegen het einde van de vierde eeuw, toen het Oosten zijn poorten opende voor handel met de Latijnse volkeren, drong de alchemie opnieuw in Europa door. Byzantium en Alexandrië, de twee belangrijkste handelscentra, werden plotseling overspoeld met werken over transmutatie, terwijl bekend was dat Egypte er niet één meer had. Waar kwamen deze verhandelingen vol met aanwijzingen over hoe men goud kan maken en hoe men het menselijk leven kan verlengen, dan vandaan? Zeker niet uit de heiligdommen van Egypte, want deze Egyptische verhandelingen bestonden niet meer. We bevestigen dat de meeste ervan slechts min of meer juiste interpretaties waren van de allegorische verhalen over groene, blauwe, en gele draken, en roze tijgers, alchemistische symbolen van de Chinezen.

Alle verhandelingen die men nu in de openbare bibliotheken en musea van Europa kan vinden, zijn niets anders dan de gewaagde hypothesen van allerlei mystici uit verschillende tijden die op weg naar de grote inwijding halverwege zijn blijven steken. Maar men hoeft slechts enkele zogenaamde 'hermetische' verhandelingen te vergelijken met die welke onlangs uit China zijn meegebracht, om in te zien dat Thoth-Hermes, of beter gezegd de wetenschap met die naam, daaraan geen schuld heeft. Alles wat men van de middeleeuwen tot aan de 19de eeuw in Europa over alchemie wist, was vanuit China geïmporteerd en daarna omgezet in hermetische geschriften. De meeste van deze geschriften zijn door Grieken en Arabieren in de achtste en negende eeuw samengesteld, en in de middeleeuwen opnieuw samengesteld, en ze blijven onbegrepen in de negentiende eeuw. De Saracenen, van wie de beroemdste school voor alchemie zich in Bagdad bevond, en die nog oudere tradities voortzetten, hadden zelf het geheim ervan verloren. De grote Geber verdient eerder de titel van vader van de moderne schei-

kunde dan van de hermetische alchemie, ook al schrijft men de invoering van de alchemistische wetenschap in Europa aan hem toe.

Na het vandalisme van Diocletianus is de sleutel tot de geheimen van Thoth-Hermes alleen nog diep in de inwijdingscrypten van het oude Oosten te vinden.

Laten we het Chinese stelsel dan vergelijken met dat wat men de hermetische wetenschappen noemt.

1. Het tweevoudige doel dat beide scholen nastreven is identiek; het maken van goud, en het verjongen en verlengen van het menselijk leven door middel van het menstruum universale of de lapis philosophorum. Het derde doel, of de werkelijke betekenis van de 'transmutatie' – waaraan christelijke adepten totaal geen aandacht hebben besteed, omdat ze tevreden zijn met *hun geloof in de onsterfelijkheid van de ziel* – is door de volgelingen van de oude alchemisten nooit goed begrepen. Tegenwoordig wordt het, deels door onverschilligheid, deels door onbruik, volledig weggelaten uit het summum bonum (hoogste goed) dat door alchemisten in christelijke landen wordt nagestreefd. Niettemin zijn de *echte* oosterse alchemisten alleen in dit laatste doel geïnteresseerd. Alle *ingewijde adepten*, die goud verachten en een diepe onverschilligheid voor het leven hebben, hechten weinig waarde aan de eerste twee doeleinden van de alchemie.

2. Beide scholen erkennen het bestaan van *twee elixers*: het grote en het kleine. Laatstgenoemde werd op het fysieke gebied gebruikt voor de transmutatie van metalen en het herstel van de jeugd. Het grote 'elixer', dat alleen symbolisch een elixer was, schonk de grootste schat: *bewuste onsterfelijkheid van de geest*, het nirvāṇa door alle cyclussen heen, dat voorafgaat aan het paranirvāṇa, of de volledige vereenzelviging met de ENE essentie.

3. De beginselen die de basis van de twee stelsels vormen, zijn identiek, namelijk de samengestelde aard van de metalen en hun ontwikkeling uit eenzelfde kiem of oorsprong. Het Chinese teken tsing, dat 'kiem' betekent, en t'ai, 'moederschoot', die men in Chinese werken over alchemie voortdurend aantreft,[1] zijn de voorlopers van dezelfde woorden die men zo vaak aantreft in de alchemistische verhandelingen van de hermetici.

---

[1] W.A.P. Martin, 'Alchemy in China', *China Review*, januari 1879. Noot vert.: Opgenomen in zijn boek: *The Chinese: Their Education, Philosophy and Letters*, 1881, blz. 167-93. Voor citaat zie blz. 189 in dat boek.

4. Kwik en lood worden in het Oosten op dezelfde manier gebruikt als kwik en zwavel in het Westen; en, omdat ze nog zoveel andere ingrediënten gemeen hebben, zien we dat beide scholen van alchemie ze in een drievoudige betekenis gebruiken. En die derde betekenis ontgaat de Europese alchemisten.

5. De alchemisten van beide landen aanvaarden de leer van de cyclus van transmutaties, waarin de edelmetalen terugkeren naar hun basiselement.

6. De alchemie van beide scholen is nauw verbonden met astrologie en magie.

7. Tot slot: het taalgebruik van beide is *extravagant*, zoals wordt opgemerkt door de schrijver van 'Alchemy in China', die vindt dat de taal van de Europese alchemisten – die zo totaal anders is dan die van alle andere westerse wetenschappen, maar in zijn metaforische jargon de taal van de volkeren van het Verre Oosten volmaakt imiteert – een goed bewijs is dat de alchemie in Europa haar oorsprong had in het Verre Oosten.

En als we zeggen dat alchemie nauw verbonden is met *magie* en *astrologie*, moet men niet luid gaan protesteren. Het woord magie is een oude Perzische term en betekent *kennis* die alle wetenschappen omvat, zowel fysische als metafysische, die vroeger werden bestudeerd. De geleerde priesterkasten van de Chaldeeën onderwezen *magie*, waaruit het *gnosticisme* is voortgekomen. Werd Abraham niet een 'Chaldeeër' genoemd? En Jozef, een vrome jood, zei over de aartsvader dat hij *wiskunde* onderwees, of de esoterische wetenschap in Egypte, en daartoe behoorde de *wetenschap van de sterren*. Iemand die magie onderwees was noodzakelijkerwijs astroloog.

Maar het zou een grote fout zijn om de alchemie van de middeleeuwen te verwarren met de antediluviale alchemie. De alchemie die nu bekend is, beschikt over drie belangrijke middelen: de *steen der wijzen*, die dient voor de transmutatie van metalen; de *alkahest*, of het universele oplosmiddel; en het *elixir vitae*, dat de eigenschap heeft menselijk leven voor onbepaalde tijd te verlengen. Maar de echte filosofen en de ingewijden hielden zich niet bezig met de laatste twee. De drie alchemistische middelen zijn, zoals de drie-eenheid, *één en ondeelbaar*; ze zijn pas drie verschillende middelen geworden toen de wetenschap zich verlaagde tot het gebied van het menselijk egoïsme. Terwijl de priesterkaste, inhalig en ambitieus, de spirituele en absolute eenheid verpersoonlijkte door haar in drie *personen* te verdelen, scheidden de

pseudomystici de goddelijke kracht van de universele kriyāśakti, en maakten er drie middelen van. In zijn *Magia naturalis* zegt Giambattista della Porta dit duidelijk:

> Ik beloof je geen gouden bergen, noch de steen der wijzen . . . noch zelfs die gouden drank die degene die haar drinkt onsterfelijk maakt. . . . Dat is slechts een droom; immers, omdat de wereld aan verandering onderhevig is, zal alles wat ze voortbrengt worden vernietigd.[1]

Geber, de grote Arabische alchemist, is nog explicieter. Hij schijnt de volgende opmerkingen met een profetische blik op de toekomst te hebben geschreven:

> Zonen van kennis, als we iets voor u hebben verborgen, verbaas u daar dan niet over; want we hebben het niet voor u verborgen; maar we hebben alleen taal gebruikt die het verbergt voor slechte mensen, opdat onrechtvaardige en verdorven mensen het niet zullen begrijpen. Maar u, zonen van de waarheid, zoek en u zult dit meest voortreffelijke geschenk van God vinden, dat hij alleen voor u heeft bestemd. Zonen van dwaasheid, goddeloosheid en wereldse zaken, probeer deze kennis niet te doorgronden, want ze zou u vernietigen, en u minachting en diepe ellende bezorgen.[2]

Laten we eens kijken wat sommige andere schrijvers over het onderwerp te zeggen hebben. Terwijl ze begonnen te denken dat alchemie alleen maar een metafysische filosofie was in plaats van een fysische wetenschap (wat onjuist is), verklaarden ze dat de bijzondere transmutatie van onedele metalen in goud slechts een figuurlijke manier van uitdrukken was voor de transformatie van de mens, de bevrijding van zijn erfelijke tekortkomingen en van zijn zwakheden, om een staat van regeneratie te bereiken die hem tot een goddelijk wezen zou maken.

Dit is in feite de synthese van de transcendentale alchemie, en haar voornaamste doel; maar dit doel vertegenwoordigt nog niet *alle doeleinden* van die wetenschap. Aristoteles, die tegen Alexander zei dat 'de steen der wijzen helemaal geen steen is, dat hij in ieder mens is, overal, op elk moment, en het *uiteindelijke doel* van alle filosofen wordt genoemd',[3] vergiste zich in zijn eerste stelling, maar had wat de tweede

---

[1] Geciteerd in Alexander Wilder, *New Platonism and Alchemy*, 1869, blz. 25.
[2] Geciteerd in Alexander Wilder, *Op.cit*, blz. 26.
[3] *Op.cit*, blz. 27.

betreft gelijk. Op het fysieke gebied brengt het geheim van de alkahest een bestanddeel voort dat de steen der wijzen wordt genoemd; maar voor degenen die niets geven om vergankelijk goud, is de alkahest, zoals prof. Wilder ons vertelt, 'slechts de algeist, of goddelijke geest, die alles van grovere aard oplost, opdat de minder heilige beginselen worden verwijderd'.[1] Het elixir vitae zou dus slechts het water van het leven zijn, dat, zoals Godwin zegt, 'een universeel geneesmiddel is met de eigenschap om de mens te verjongen en hem eeuwig leven te schenken'.[2]

Zo'n veertig jaar geleden heeft dr. Hermann Kopp in Duitsland een *Geschichte der Chemie* gepubliceerd. Als hij over alchemie spreekt, opgevat in haar speciale rol van voorloper van de moderne scheikunde, maakt hij gebruik van een veelbetekenende uitdrukking die een pythagoreeër of een platonist onmiddellijk zou begrijpen: 'Indien met de term *wereld* de microkosmos die de mens voorstelt, wordt bedoeld, dan wordt het gemakkelijk om de geschriften van de alchemisten te interpreteren.'[3]

Eirenaeus Philalethes verklaart:

> De steen der wijzen vertegenwoordigt het grote heelal (of macrokosmos) en bezit alle krachten van het grote stelsel, die verzameld en besloten zijn in het kleine stelsel. Dit laatste heeft een magnetische kracht die vanuit het heelal zijn gelijke aantrekt. Het is een hemelse kracht die de hele schepping doordringt, maar die is belichaamd in een verkleinde versie van zichzelf [de mens].[4]

Luister naar wat Alipili in een van zijn vertaalde werken zegt:

> Hij die kennis heeft van de microkosmos kan niet lang onwetend blijven van kennis van de macrokosmos. Daarom hebben de Egyptenaren, ijvere natuuronderzoekers, zo vaak gezegd: 'Mens KEN UZELF'. Maar hun bekrompen discipelen, de Grieken, vatten deze uitspraak moralistisch op, en maakten in hun onwetendheid inscripties ervan in hun tempels. Maar ik zeg u, wie u ook bent, die tot in de diepste kern van de natuur wilt doordringen: als u dat wat u zoekt niet binnenin u vindt, zult u het nooit buiten u vinden. . . . Wie als natuuronderzoeker succes wil hebben, zal daarvoor geen ruimer of beter onderzoeksterrein vinden dan zichzelf. Daarom volg ik hier het

---

[1] *Op.cit.*
[2] *Op.cit.*
[3] *Op.cit.*; H. Kopp, *Geschichte der Chemie*, 1844, deel 2, blz. 233.
[4] Geciteerd in Alexander Wilder, *New Platonism and Alchemy*, 1869, blz. 27.

> voorbeeld van de Egyptenaren, en herhaal, overeenkomstig de waarheid die mij door ervaring duidelijk is geworden, met luide stem en uit het diepst van mijn ziel, diezelfde woorden van de Egyptenaren: 'Mens ken uzelf, want de schat der schatten ligt in u verborgen.'[1]

Eirenaeus Philalethes Cosmopolita, een Engelse alchemist en hermetische filosoof, zinspeelde in 1669 op de vervolging waarvan de filosofie het voorwerp was, en schreef:

> Velen (die niet bekend zijn met deze kunst) denken dat men om de vruchten ervan te genieten, dit of dat zou moeten doen; dat dachten wij eerst ook, maar omdat we voorzichtiger zijn geworden door het grote gevaar dat we hebben gelopen [en minder ambitieus zijn met betrekking tot de drie middelen die de alchemie ons biedt], hebben we voor een meer geheime methode gekozen.[2]

En de alchemisten deden er goed aan om dit te doen. Want in een tijdperk waarin mannen en vrouwen voor een klein religieus meningsverschil als ketters werden behandeld, vogelvrij werden verklaard, en verbannen, en waarin die wetenschap werd gestigmatiseerd als *tovenarij*, was het volgens prof. A. Wilder heel begrijpelijk

> dat mensen die afwijkende ideeën koesteren, om met elkaar te communiceren een symbolentaal en wachtwoorden zouden bedenken die voor hun bloeddorstige tegenstanders onbekend blijven.[3]

De schrijver herinnert ons aan de hindoe-allegorie van Krishṇa die zijn geadopteerde moeder opdraagt in zijn mond te kijken. Ze deed dat, en zag daarin het hele universum. Dit komt precies overeen met de kabbalistische leer die stelt dat de microkosmos slechts een getrouwe afspiegeling van de macrokosmos is; een fotografische kopie voor wie dat begrijpt. Cornelius Agrippa, misschien wel de bekendste alchemist, zegt daarom:

> Er is iets dat door God is geschapen, het onderwerp van alle verwondering op aarde en in de hemel; het is in feite dierlijk, plantaardig, en mineraal; het is overal te vinden, aan weinigen bekend, en wordt door niemand met zijn juiste naam aangeduid, maar het wordt ver-

---

[1] *Op.cit.*, blz. 27-8; Alipili, *Centrum Naturae Concentratum: or the Salt of Nature Regenerated*, 1696, blz. 78-80.

[2] Wilder, *Op.cit.*, blz. 26; Eyraeneus Philaletha Cosmopolita (George Starkey), *Secrets Reveal'd*, 1645, blz. 33.

[3] Wilder, *Op.cit.*, blz. 26.

> borgen in getallen, symbolen, en raadsels, zonder welke noch de alchemie noch de natuurlijke magie haar perfectie kan bereiken.[1]

De toespeling wordt nog duidelijker als we een bepaalde passage uit *Alchemist's Encheiridion* (1672) lezen:

> Ik zal nu in deze verhandeling de natuurlijke toestand van de steen der wijzen aan u duidelijk maken, gehuld in zijn *drievoudige* gewaad, deze steen van rijkdom en menslievendheid . . . die alle geheimen bevat, en die een goddelijk mysterie is . . . waarvan de verheven aard in de wereld geen gelijke kent. Let dus goed op wat ik zeg, en bedenk dat hij een drievoudig gewaad heeft, namelijk lichaam, ziel, en geest.[2]

Met andere woorden, die steen bevat het geheim van de transmutatie van metalen, dat van het elixer voor een lang leven, en van *bewuste onsterfelijkheid*.

De filosofen uit de oudheid wilden vooral dit laatste geheim graag ontdekken, terwijl ze het aan de huidige pseudofilosofen overlieten om zich bezig te houden met de eerste twee. Het is het Woord of de 'onuitsprekelijke naam', waarvan Mozes zei dat het niet nodig is om het op verre plaatsen te zoeken, want 'het Woord is heel dichtbij, het is in je mond en in je hart'.[3]

Philalethes, de Engelse alchemist, zegt hetzelfde, maar met andere woorden:

> In de wereld zullen onze geschriften als een tweesnijdend mes zijn; sommigen zullen er kunstwerken mee uitsnijden, anderen zullen er alleen hun vingers aan snijden; maar men kan ons dit niet verwijten, omdat we iedereen die aan dit werk begint ernstig waarschuwen dat hij zich dan gaat bezighouden met de hoogste filosofie die in de natuur bestaat. En hoewel we in het Engels schrijven, zullen onze geschriften voor sommigen die denken dat ze ons goed begrijpen, even moeilijk als Grieks blijven, terwijl ze onze denkbeelden volledig verkeerd interpreteren; want is het denkbaar dat zij die niets van de natuur weten, wijzen worden door boeken te lezen die de natuur verklaren?[4]

Espagnet waarschuwt zijn lezers op eenzelfde manier:

---

[1] Wilder, *Op.cit.*, blz. 28; Heinrich Cornelius Agrippa, *De occulta philosophia*, boek 2, hfst. 4.

[2] Wilder, *Op.cit.*, blz. 28.

[3] *Deuteronomium* 30:14.

[4] Wilder, *Op.cit.*, blz. 29; Eirenaeus Philalethes, *Ripley Reviv'd*, 1678, blz. 159-60.

> Laat een zoeker naar waarheid gebruikmaken van maar een paar schrijvers die een goede reputatie hebben en die waarheidslievend zijn; laat hij dingen die snel worden begrepen wantrouwen, vooral wat betreft mystieke namen en geheime werkingen; want de waarheid ligt verborgen in duisternis, en filosofen schrijven het meest misleidend wanneer ze duidelijk lijken te schrijven, en het meest waarheidsgetrouw wanneer ze zich duister uitdrukken.[1]

De waarheid kan niet aan het grote publiek worden gegeven; nu nog minder dan toen de apostelen werd geadviseerd om geen parels voor de zwijnen te werpen. Alle passages die we zojuist hebben geciteerd zijn dus evenzoveel bewijzen van dat wat we naar voren hebben gebracht. Afgezien van de scholen van adepten die voor westerlingen bijna ontoegankelijk zijn, bestaat er in de hele wereld geen enkel boek – en in Europa al helemaal niet – over occulte wetenschap, en zeker niet over alchemie, dat in duidelijke en nauwkeurige taal geschreven is, of dat het publiek een stelsel en een werkwijze biedt die kunnen worden gevolgd zoals in de natuurwetenschap. Elke verhandeling die afkomstig is van een ingewijde of een adept, oud of recent, *kan niet alles onthullen*, maar beperkt zich ertoe licht te werpen op bepaalde onderwerpen die, zo nodig, mogen worden bekendgemaakt aan hen die het verdienen te *weten*, terwijl ze versluierd blijven voor hen die het niet verdienen om de waarheid te ontvangen, omdat ze er misbruik van zouden maken.

Iemand die zich beklaagt over de onduidelijkheid en verwarring die lijken te overheersen in de geschriften van de leerlingen van de oosterse school, en de werken uit de middeleeuwen of van de moderne tijd, die helder lijken te zijn geschreven, daartegenover zou stellen, bewijst daarmee slechts dat hij óf het publiek misleidt door zichzelf te misleiden, óf de moderne kwakzalverij promoot, *terwijl hij weet* dat hij zijn lezers bedriegt. Het is gemakkelijk om semi-moderne werken te vinden die nauwkeurig en methodisch zijn geschreven, maar die slechts de *persoonlijke* opvattingen van de schrijver geven, dat wil zeggen die slechts van waarde zijn voor hen die *absoluut niets* over de echte occulte wetenschap weten.

Er wordt veel ophef gemaakt over Éliphas Lévi, die in zijn eentje in feite misschien meer erover wist dan al onze grote Europese magiërs

---

[1] Wilder, *Op.cit.*, blz. 29; Jean d'Espagnet, *Arcanum Hermeticae philosophiae opus*, canon 9.

van 1889 tezamen. Maar als u eenmaal het half dozijn boeken van abbé Louis Constant heeft gelezen, herlezen, en uit het hoofd heeft geleerd, hoeveel bent u dan in de praktische occulte wetenschap opgeschoten, of zelfs in uw begrip van de theorieën van de kabbalisten? Zijn stijl is poëtisch en heel charmant. Zijn paradoxen – en bijna elke zin in zijn boeken is er een – zijn geheel Frans van geest. Maar als u eenmaal heeft geleerd om die boeken van begin tot eind uit het hoofd op te zeggen, wat heeft u dan geleerd? Niets, helemaal niets, behalve misschien de Franse taal. We kennen een aantal leerlingen van de grote hedendaagse magiër – in Engeland, in Frankrijk, en Duitsland – allemaal serieuze mensen met een sterke wil, van wie sommigen jaren hebben opgeofferd aan een studie van deze boeken.

Tijdens zijn gedwongen afwezigheid schonk een van zijn leerlingen hem meer dan tien jaar lijfrente, en daarnaast 100 frank per brief. Deze persoon wist na tien jaar minder over magie en de kabbala dan iemand die tien jaar chela is bij een Indiase astroloog! We hebben zijn brieven over magie in verschillende delen met manuscripten in de bibliotheek in Adyar, geschreven in het Frans en vertaald in het Engels, en we dagen de bewonderaars van Éliphas Lévi uit om ons ook maar één persoon te noemen die een occultist zou zijn geworden, zelfs in theorie, door het onderwijs van de Franse magiër te volgen. Hoe kan dat, als immers duidelijk is dat hij zijn geheimen van een ingewijde had? Eenvoudig omdat hij *nooit het recht had verkregen om op zijn beurt anderen in te wijden*. Zij die iets over de occulte wetenschap weten, zullen ons begrijpen; de *bewonderaars* zullen ons tegenspreken, en ons om die harde waarheden eerder haten.

De occulte wetenschap, of beter gezegd de sleutel die als enige hun jargon en hun symbolen kan verklaren, kan niet kan worden bekendgemaakt. Ze is alleen occult zolang ze onbekend blijft voor de niet-ingewijde sterveling – vergelijk de sfinx die sterft zodra haar raadsel door een Oedipus wordt opgelost. En de occulte wetenschap kan niet worden gekocht of verkocht. Een rozenkruiser *wordt*, 'hij wordt niet gemaakt', zegt een oud spreekwoord van de hermetische filosofen, waaraan de occultisten toevoegen: 'De wetenschap van de goden wordt door geweld verkregen; ze moet worden veroverd, en wordt niet automatisch geschonken.' Dit is precies wat de schrijver van *Handelingen van de Apostelen* (8:20) bedoelde toen hij schreef over het antwoord dat Petrus aan Simon Magus gaf: 'Je zult in het verderf worden gestort, jij met je geld, omdat je denkt het geschenk van God

te kunnen kopen.' Occulte kennis moet niet worden gebruikt om geld te verdienen, noch om enig egoïstisch doel te dienen, zelfs niet voor persoonlijke trots.

Laten we verder gaan en ronduit zeggen dat indien de transmutatie zelf, of het denkbeeld van het verwerven van rijkdom, het enige motief zou zijn – afgezien van een uitzonderlijk geval waarin goud zou dienen om een heel volk te redden – ze zwarte magie wordt. Daarom kunnen noch de geheimen van de magie, noch van het occultisme of de alchemie ooit worden onthuld zolang onze mensheid het gouden kalf met steeds grotere bezetenheid aanbidt.

Welke waarde zouden al die werken dan kunnen hebben die ons beloven de *sleutel* van inwijding te geven tot een van deze twee wetenschappen, die in feite slechts één wetenschap zijn?

Adept-ingewijden zoals Paracelsus of Roger Bacon begrijpen we heel goed. Eerstgenoemde was een van de grote pioniers van de moderne scheikunde; de tweede een pionier van de natuurkunde. Roger Bacon laat dat duidelijk zien in zijn *De mirabili potestate artis et naturae* (De wonderbaarlijke krachten van de wetenschap en de natuur). Alle wetenschappen van onze tijd worden erin aangekondigd. Hij spreekt daarin over buskruit, en voorspelt het gebruik van stoom als stuwkracht. De hydraulische pers, de duikklok, en de caleidoscoop worden alle daarin beschreven; hij voorspelt de uitvinding van vliegende machines, gebouwd op een zodanige manier dat degene die in deze machine zit – waarin iedereen gemakkelijk een soort moderne luchtballon zal herkennen – slechts aan een instrument hoeft te draaien om de beweging van kunstmatige vleugels op gang te brengen die onmiddellijk tegen de lucht beginnen te slaan zoals vliegende vogels. Hij verdedigt ook zijn broeders alchemisten tegen de beschuldiging dat ze gebruikmaken van geheimschrift.

> De reden voor deze geheimhouding onder alle wijzen is de minachting en onverschilligheid van het volk voor de geheimen van wijsheid, en het volk weet ook niet hoe zulke uitstekende zaken moeten worden gebruikt. Want als ze toevallig een waardevol denkbeeld begrijpen, maken ze misbruik van hun kennis, waardoor veel mensen, en soms een heel volk, worden benadeeld en in het ongeluk gestort. Dat alles bewijst dat iemand die een geheim bekendmaakt erger is dan een dwaas, tenzij hij het versluiert voor het volk, en het zo aflevert dat zelfs een geleerde veel moeite moet doen om het te begrijpen. . . . Sommigen hebben hun geheimen verborgen door een

> bepaalde manier van schrijven, en gebruiken bijvoorbeeld alleen medeklinkers, zodanig dat iemand die dat soort geschriften leest de werkelijke betekenis ervan pas kan ontcijferen als hij de betekenis van de woorden kent [het hermetische jargon]. Dit soort geheimschrift was in gebruik bij de joden, de Chaldeeën, de Syriërs, de Arabieren, en zelfs bij de Grieken, en was vroeger sterk verbreid, vooral onder de joden.[1]

Dit wordt bewezen door de Hebreeuwse manuscripten van het Oude Testament, de boeken van Mozes of de *Pentateuch*, die door de invoering van de masoretische punten tien keer zo raadselachtig zijn geworden. Maar wat geldt voor de *Bijbel*, die men met behulp van de massora en de listen van de kerkvaders alles kon laten zeggen wat men wilde, behalve dat wat deze werkelijk zegt, geldt ook voor de kabbalistische en alchemistische boeken. Omdat de sleutel tot beide in Europa al eeuwen verloren is gegaan, dient de kabbala (de *goede* kabbala van markies De Mirville, volgens de ex-rabbi, chevalier Drach, de vrome en meest katholieke hebraïst) nu als getuige à décharge voor zowel het Nieuwe als het Oude Testament. Volgens de huidige kabbalisten is de *Zohar* een boek met profetieën *van de katholieke dogma's van de Latijnse kerk*, en is zo de hoeksteen van het evangelie; en dat zou best waar kunnen zijn als tegelijkertijd wordt erkend dat in de evangeliën en in de *Bijbel* elke naam symbolisch is en elk verhaal allegorisch, net zoals het geval is met alle heilige geschriften die aan de christelijke canon zijn voorafgegaan.

Laten we, vóór we dit artikel dat al te lang is geworden besluiten, kort samenvatten wat we hebben gezegd.

Ik weet niet of onze argumenten en overvloedige citaten enig effect op onze lezers zullen hebben. Maar waar ik zeker van ben is dat ons artikel voor de kabbalisten en 'meesters' van deze tijd het effect heeft van een rode lap op een stier in de arena; maar we zijn al lang niet meer bang voor de meest spitse horens. Deze 'meesters' danken al hun wetenschap aan de letter van de kabbala, en aan de fantasierijke interpretaties die enkele mystici van de vorige en van de huidige eeuw eraan hebben gegeven, waarop de 'ingewijden' van bibliotheken en musea op hun beurt variaties hebben gemaakt; en daarom zullen ze die met hand en tand verdedigen. Het publiek ziet slechts rook en vuur, en wie het

[1] Wilder, *Op.cit*., blz. 30; Roger Bacon, *De mirabili potestate artis et naturae*, hfst. 8. Noot vert.: in het Engels vertaald als *Friar Bacon, his Discovery of the Miracles of Art, Nature and Magick*, 1659, hfst. 8, blz. 37-9.

hardst schreeuwt is de winnaar. Maar: Magna est veritas et praevalebit.[1]

1. Er is gezegd dat de alchemie vanuit China in Europa is doorgedrongen, en sinds de alchemie (evenals de astrologie) in handen van niet-ingewijden is gevallen, is ze niet langer de zuivere en goddelijke wetenschap van de scholen van de Egyptische Thoth-Hermes van de eerste dynastieën.

2. Het is ook zeker dat de *Zohar*, waarvan Europa en andere christelijke landen fragmenten bezitten, niet de *Zohar* is van Shimon ben Yochai, maar een compilatie van oude geschriften en overleveringen die door Moses de León van Guadalajara in de 13de eeuw zijn verzameld, die volgens Mosheim in veel gevallen de interpretaties heeft gevolgd die christelijke gnostici in Chaldea en Syrië hem gaven toen hij daar naartoe was gegaan om ze te zoeken. De echte, oude *Zohar* treft men in haar geheel slechts aan in het Chaldeeuwse *Boek van de getallen*, waarvan nu slechts twee of drie onvolledige exemplaren bestaan, die in het bezit zijn van ingewijde rabbi's. Een van hen woonde in Polen, in strikte afzondering; en hij vernietigde zijn exemplaar vóór hij in 1817 stierf; de andere rabbi, de wijste van Palestina, emigreerde enkele jaren geleden uit Jaffa.

3. Van de echte boeken van Hermes rest alleen een fragment dat bekendstaat als de *Smaragden tafel*, waarover we later zullen spreken. Alle geschriften die zijn gebaseerd op de boeken van Thoth werden in Egypte in opdracht van Diocletianus in de derde eeuw van onze jaartelling vernietigd en verbrand. Alle andere, waaronder *Poimandres*, zijn in hun huidige vorm slechts min of meer vage en onjuiste herinneringen opgeschreven door verschillende Griekse en zelfs Latijnse schrijvers, die vaak niet aarzelden om hun eigen interpretaties te laten doorgaan voor echte hermetische fragmenten. En zelfs als er bij toeval nog enkele zouden bestaan, dan zouden ze voor de huidige 'meesters' even onbegrijpelijk zijn als de boeken van de alchemisten uit de middeleeuwen.

Een bewijs hiervoor zijn hun eigen persoonlijke en oprechte bekentenissen waarvan we enkele passages hebben geciteerd. We hebben laten zien welke redenen ze hiervoor geven: (a) hun geheimen waren te heilig om door onwetenden te worden ontwijd, en waren in hun verhandelingen alleen opgeschreven en verklaard om door een klein aantal ingewijde adepten te worden gebruikt; en ze waren te gevaarlijk om ze

[1] De waarheid is groot en zal zegevieren.

in handen te geven van degenen die in staat zijn ze te misbruiken; (b) in de middeleeuwen werden tien keer zoveel voorzorgsmaatregelen genomen, want anders riskeerde men om levend te worden geroosterd voor de grotere heerlijkheid van God en zijn kerk.

4. De sleutel tot het jargon van de alchemisten, en tot de werkelijke betekenis van de symbolen en allegorieën van de kabbala, is alleen in het Oosten te vinden. Deze is in Europa nooit teruggevonden, dus wat kunnen onze moderne kabbalisten dan als leidraad gebruiken om de waarheid te herkennen in de geschriften van de alchemisten en in die enkele verhandelingen die door *echte ingewijden* zijn geschreven en nog steeds in onze nationale bibliotheken zijn te vinden?

Uit dit alles volgt dat zodra de kabbalisten – de 'uitverkorenen van God' en de moderne 'profeten' inbegrepen – de helpende hand afwijzen die in deze eeuw als enige de sleutel tot de oude esoterie en tot de wijsheid-religie kan verschaffen, ze de enige kans laten schieten om de oorspronkelijke waarheden te bestuderen en ervan te profiteren.

Het is in ieder geval niet de Oosterse School die daar minder van wordt.

We hebben ons laten vertellen dat veel Franse kabbalisten vaak de mening hebben uitgesproken dat de Oosterse School nooit veel waard kan zijn, of zich kan laten voorstaan op geheimen die de Europese occultisten niet kennen, eenvoudig omdat *ze vrouwen tot haar gelederen toelaat*.

Hierop zouden we kunnen antwoorden door een fabel te herhalen die werd verteld door broeder Joseph N. Nutt, 'grootmeester' van de vrijmetselaarsloge voor vrouwen in de Verenigde Staten, om te laten zien waartoe de vrouw in staat zou zijn als ze niet werd belemmerd door een 'man', hetzij mens of God:

> Een leeuw komt langs een monument waarop in relief een atletische en sterke man is afgebeeld die de kaken van een leeuw openscheurt, en zegt: 'Als het afgebeelde tafereel door een leeuw was gemaakt, dan zouden de rollen van de twee figuren zijn omgekeerd!'[1]

Hetzelfde geldt voor de vrouw. Als zij de taferelen van het menselijk leven mocht weergeven, dan zou ze de rollen omkeren. Zij was de eerste die de man naar de boom van kennis leidde, en hem het verschil

[1] Grand Chapter, Staat New York, Orde van de Ster van het Oosten. Lezing en verhandelingen van het Grand Chapter: 'Woman and the Eastern Star', 4 april 1877.

tussen goed en kwaad leerde; en als men haar rustig haar gang had laten gaan, zou ze hem naar de boom van het leven hebben gebracht *en hem zo onsterfelijk hebben gemaakt*.

H.P. Blavatsky

De vloedgolf

[‘The tidal wave’, *Lucifer*, nov. 1889, blz. 173-8; *CW* 12:1-8]

Een vloedgolf van [daden en gedachten van] verheven zielen
Stroomt ons diepste wezen binnen,
En tilt ons onbewust
Boven onze kleine zorgen uit.

– Longfellow, *Santa Filomena*

De grote psychische en spirituele verandering die nu op het gebied van de menselijke ziel plaatsvindt, is heel opmerkelijk. Ze begon bij de aanvang van het nu snel voorbijgaande laatste kwart van de 19de eeuw, en eindigt – volgens een mystieke profetie – ten goede of ten kwade van de beschaafde mensheid, met de huidige cyclus die in 1897 wordt afgesloten. Maar de grote verandering voltrekt zich niet in plechtige stilte, en wordt ook niet alleen door enkelingen opgemerkt. Integendeel, ze maakt zich kenbaar te midden van een oorverdovend rumoer van verhitte discussies, een strijd tussen openbare meningen; daarmee vergeleken is zelfs het onafgebroken, steeds hardere geschreeuw van het grootste politieke conflict niet meer dan het geritsel van jong gebladerte in een bos op een warme lentedag.

De geest van de mens, die zo lang aan het oog was onttrokken, zorgvuldig was verborgen en verbannen uit de arena van de moderne wetenschap, is ten slotte ontwaakt. Hij treedt nu naar voren en eist met luide stem zijn niet erkende, maar altijd legitieme rechten op. Hij weigert om nog langer te worden vertrapt onder de niets ontziende voet van het materialisme, het onderwerp van speculatie te zijn van kerken, en tot een eindeloze bron van inkomsten te worden gemaakt door hen die zichzelf hebben opgeworpen als zijn universele beschermers. Eerstgenoemde wil aan de goddelijke tegenwoordigheid elk bestaansrecht ontzeggen, laatstgenoemden willen dat hun kerkbestuur gewapend met geldzakjes en collectebussen zijn bestaansrecht benadrukt en bewijst.

Maar de geest in de mens – de directe, hoewel nu slechts gebroken straal en emanatie van de universele geest – is ten slotte ontwaakt. Terwijl de geest zo vaak werd bespot, vervolgd en vernederd door onwetendheid, ambitie en hebzucht, terwijl hij zo vaak door krankzinnige *trots* werd veranderd 'in een blinde zwerver, vergelijkbaar met een dwaas bespot door een groot aantal dwazen', in het rijk van illusie, bleef hij tot nu toe ongehoord en genegeerd. De geest in de mens is nu teruggekeerd, en is, zoals King Lear, van schijnbare krankzinnigheid bij zinnen gekomen, verheft zijn stem, en spreekt op die gezaghebbende toon waarnaar de Ouden ontelbare eeuwen in eerbiedige stilte hebben geluisterd, tot ze verdoofd door het kabaal en rumoer van beschaving en cultuur hem niet meer konden horen.

Kijk om u heen! Denk na over wat u ziet en hoort, en trek daaruit uw conclusies. De eeuw van grof materialisme, van blindheid en krankzinnigheid, gaat snel voorbij. Een doodstrijd tussen mystiek en materialisme is niet langer nabij, maar woedt reeds. En de partij die de overwinning behaalt op dit belangrijke moment wordt meester van de situatie en van de toekomst; d.w.z. wordt de alleenheerser en enige beschikker over de *miljoenen* mensen die al geboren zijn of geboren zullen worden, tot het einde van de 20ste eeuw.

Als men op de tekenen van de tijd mag afgaan, zullen de animalisten [zij die in de mens alleen een dier zien] niet de overwinnaars blijven. Daarvoor staan de vele dappere en productieve schrijvers garant die de laatste tijd zijn opgestaan om het recht van de geest om over de stof te heersen, te verdedigen. Er zijn veel eerlijke en naar spirituele vooruitgang strevende zielen die zich nu als een blinde muur verheffen tegen de stortvloed van modderig water van het materialisme. En terwijl ze het hoofd bieden aan de tot nu toe heersende stroom, die nog steeds de resten van het wrak van de onttroonde, verlaagde menselijke geest naar onbekende diepten meevoert, roepen ze uit: 'Tot hier en niet verder!'

Te midden van al deze uiterlijke strijd en verstoring van de maatschappelijke harmonie; te midden van de verwarring en de zwakke en laffe aarzelingen van het grote publiek dat vastzit in de bekrompen vormen van gebruiken, fatsoen, en schijnheiligheid; te midden van de doodse stilte van de publieke opinie die gedurende het hele midden van de 19de eeuw elke verwijzing naar ziel en geest en hun goddelijke werking uit de literatuur had verbannen – beginnen we nu een nieuw geluid te horen. Als een helder, duidelijk, verreikend teken van hoop verkon-

digt de stem van de grote menselijke ziel, niet langer op bedeesde toon, de opkomst en bijna de wederopstanding van de menselijke geest bij het grote publiek. Hij ontwaakt nu in de voorhoede van de vertegenwoordigers van filosofie en wetenschap; hij spreekt in zowel de minst ontwikkelde als de meest ontwikkelde mensen, en spoort iedereen tot handelen aan.

De hernieuwde, levengevende geest in de mens bevrijdt zich dapper van de zware boeien van het tot nu toe allesoverheersende dierlijke en stoffelijke leven. Zie, zo zegt de dichter, hoe hij, opstijgend op zijn brede, witte vleugels, de gebieden van het ware leven en het ware licht binnenvliegt; vanwaar hij, kalm en goddelijk, met oprecht mededogen, nadenkt over de vergulde afgodsbeelden van de huidige materialistische cultus met hun lemen voeten, die tot nu toe de ware en levende goden voor het kortzichtige volk verborgen hebben gehouden.

Literatuur – zo schreef een criticus eens – is het openlijk beschrijven van het maatschappelijke leven met al zijn zonden en al zijn daden van laagheid en van heldendom. In dit opzicht is een boek van veel groter belang dan een mens. Boeken vertegenwoordigen niet één mens, maar ze weerspiegelen een groot aantal mensen. Vandaar dat de grote Engelse dichter-filosoof over boeken zei, dat hij wist dat ze even moeilijk zijn te vernietigen en even hardnekkig zijn als de tanden van de mythische draak; versnipper ze en er zullen gewapende strijders uit voortkomen. Het vernietigen van een goed boek, staat gelijk met het doden van een mens.

De 'dichter-filosoof' heeft gelijk.

Er is in de literatuur een nieuw tijdperk aangebroken, dat staat vast. Nieuwe gedachten en nieuwe interesses hebben nieuwe mentale behoeften geschapen; daarom begint een nieuwe generatie van schrijvers op te staan. En deze nieuwe generatie zal geleidelijk en onmerkbaar de oude verdrijven, die ouderwetse conservatievelingen die in naam nog regeren, maar eerder door de macht der gewoonte dan door voorkeur. Iemand die halsstarrig en als een papegaai de oude literaire vormen herhaalt en wanhopig vasthoudt aan de gebruiken van uitgevers, zal niet in de nieuwe behoeften kunnen voorzien; noch degene die zijn eigen bekrompen partijgeest verkiest boven het zoeken naar de zo lang verbannen geest van de mens en de nu verloren WAARHEDEN; niet deze mensen maar diegenen die afscheid nemen van hun dierbare 'autoriteit', zullen de vlag van de *toekomstige mens* dapper omhooghouden en met zich meedragen. Zij zijn het ten slotte die, te midden van de nu alge-

meen heersende verering van de stof, van materiële belangen en van EGOÏSME, dapper hebben gestreden voor de mensenrechten en *de goddelijke natuur van de mens*, en die, als ze zegevieren, in de komende eeuw de leraren van het volk en daardoor hun weldoeners zullen worden.

Maar wee de 20ste eeuw als de nu heersende denkrichting zegeviert, want dan zou de geest opnieuw de gevangene worden en het zwijgen worden opgelegd tot het einde van het tijdperk dat nu aanbreekt. De fanatieke letterknechten, of de barbaren en vandalen die de nieuwe denkwijze bestrijden, of de huidige *roundheads*, volgelingen van de oude puriteinse religieuze en maatschappelijke gebruiken, zullen nooit de beschermers en redders van het nu herrijzende denken en de herrijzende geest van de mens worden. Deze maar al te bereidwillige verdedigers van de oude cultus en de middeleeuwse dwaalleren van hen die elke vergissing van hun geloofsgemeenschap of partij als een relikwie beschermen, die angstvallig hun eigen denken bewaken opdat het, wanneer het volwassen wordt, geen nieuwere en betere ideeën overneemt – zij zijn niet degenen die de wijzen van de toekomst worden. Het uur van het nieuwe historische tijdperk heeft niet voor hen geslagen, maar voor mensen die hebben geleerd uiting te geven aan de aspiraties en de fysieke behoeften van de opkomende generaties en van het volk dat nu met voeten wordt getreden.

Om het *individuele* leven met zijn fysiologische, psychische en spirituele mysteriën volledig te begrijpen, moet men zich – met alle kracht van onzelfzuchtige filantropie en liefde voor zijn medemensen – wijden aan de studie en het leren kennen van het *collectieve* leven, of de mensheid. Zonder vooroordelen en zonder vooringenomenheid en ook zonder de geringste angst voor mogelijke gevolgen in de een of andere richting moet men de diepe en meest innerlijke gevoelens en de aspiraties van het grote en lijdende hart van het arme volk kunnen lezen, begrijpen, en *in gedachten houden*. Daarvoor moet men eerst 'zijn ziel in harmonie brengen met die van de mensheid', zoals de oude filosofie leert; moet men de juiste betekenis van elke regel en elk woord van de snel omslaande bladzijden van het levensboek van de MENSHEID grondig leren kennen, en doordrongen zijn van de waarheid dat laatstgenoemde als geheel onscheidbaar is van zijn eigen ZELF.

Hoeveel van zulke serieuze lezers van het levensboek zijn er te vinden in onze eeuw die zich beroemt op wetenschap en cultuur? We bedoelen natuurlijk niet alleen schrijvers, maar veeleer de praktische en nog niet erkende, zij het welbekende, filantropen en altruïsten van onze

eeuw; de vrienden van het volk, zij die de mens onzelfzuchtig liefhebben, en de verdedigers van het recht van de mens op vrijheid van geest. Er zijn maar weinig van dat soort mensen; want ze vormen de fine fleur van de eeuw, en zijn gewoonlijk martelaren die het slachtoffer zijn van de vooringenomen menigte en van opportunisten. Zoals die prachtige 'sneeuwbloemen' van Noord-Siberië, die, om uit de koude bevroren grond omhoog te schieten, zich door een dikke laag hardbevroren sneeuw moeten heenwerken, evenzo moeten die zeldzame figuren hun leven lang strijd leveren tegen koude onverschilligheid, menselijke wreedheid, en de egoïstische altijd spottende wereld van de rijken.

Toch kunnen alleen zij die taak die doorzettingsvermogen vereist, volbrengen. Alleen zij hebben de opdracht om de 'upper ten' van de maatschappelijke ladder van de brede en gemakkelijke weg van rijkdom, verwaandheid, en zinloze genoegens te leiden naar het steile en doornige pad van hogere ethische vraagstukken, naar het besef van verhevener morele plichten dan die ze nu nastreven. Zij zijn het die, terwijl ze zelf al een verhoogde zielenactiviteit vertonen en tegelijkertijd over literaire talenten beschikken, de plicht hebben de slapende 'Bella en het Beest' in hun betoverde 'kasteel van lichtzinnigheid' bewust te maken van het ware leven en het ware licht. Laten alle mensen die dat kunnen, met deze gedachte duidelijk voor de geest, onbevreesd doorgaan, en dan zullen ze slagen. Het zijn de rijken die zich als eersten moeten beteren, als we de armen willen helpen, want in eerstgenoemden ligt de wortel van het kwaad waarvan de 'onterfde' klassen slechts de wildgroei zijn. Dit lijkt op het eerste gezicht misschien paradoxaal, maar het is waar, zoals kan worden aangetoond.

Gezien de ontaarding van elk ideaal en ook van de edelste aspiraties van het menselijk hart, die nu in de hogere klassen elke dag meer op de voorgrond treedt, wat kan men dan nog van de 'grote menigte' verwachten? Het hoofd moet leiding geven aan de voeten, en laatstgenoemde kunnen nauwelijks verantwoordelijk worden gehouden voor hun daden. Werk daarom aan de morele renaissance van de ontwikkelde maar veel immorelere klassen voordat u probeert hetzelfde te doen voor onze onwetende jongere broeders. Dit laatste werd jaren geleden geprobeerd, en er wordt tot op de dag van vandaag aan gewerkt, maar zonder zichtbare goede resultaten.

Is het niet duidelijk dat dit komt doordat de overgrote meerderheid van de vrijwilligers – afgezien van een paar serieuze, oprechte, en alles opofferende werkers op dat gebied – bestaat uit diezelfde frivole, ultra-

egoïstische klassen, die 'liefdadigheid spelen' en waarvan de ideeën voor de verbetering van de fysieke en morele status van de armen beperkt zijn tot de gedachte dat dit alleen door geld en de *Bijbel* kan worden bereikt. Wij zeggen dat geen van beide iets goeds tot stand kan brengen, want het preken van de letterlijke tekst en gedwongen bijbellezen leiden tot irritatie en later tot atheïsme, en geld dat als tijdelijke hulp wordt gegeven komt vaak terecht in de kassa van kroegen in plaats van dat er brood mee wordt gekocht. De wortel van het kwaad heeft dus een morele, niet een fysieke oorzaak.

Als ons wordt gevraagd wat dan wél zal helpen, dan antwoorden we zonder omhaal: theosofische literatuur. En we voegen er onmiddellijk aan toe dat we met deze uitdrukking noch boeken over adepten of paranormale verschijnselen noch publicaties van de Theosophical Society bedoelen.

Maak gebruik en profiteer van de 'vloedgolf' die nu met succes de helft van de mensheid overspoelt. Vertel over de ontwakende geest van de mensheid, over de menselijke geest, en over de geest in de mens, deze drie in één en het ene in ons allemaal. Dickens en Thackeray die beiden een eeuw te laat werden geboren – of een eeuw te vroeg – verschenen tussen twee vloedgolven van menselijk, spiritueel denken in, en al hebben ze individueel goede diensten bewezen en de aanzet tot bepaalde gedeeltelijke hervormingen gegeven, toch slaagden ze er niet in de maatschappij en het volk te bereiken.

Wat Europa nu nodig heeft, is een dozijn schrijvers zoals Dostojevski. Zijn boeken zijn voor de meeste mensen terra incognita, maar zijn bij de ontwikkelde klassen op het vasteland van Europa, en ook in Engeland en Amerika, wél bekend. De Russische romanschrijver heeft namelijk het volgende gedaan: dapper en onbevreesd zei hij de meest onwelkome waarheden tegen de hogere en *zelfs de regerende klassen* – en dit laatste is nog veel gevaarlijker dan het eerste. Maar let op, de meeste bestuurshervormingen in de laatste twintig jaar zijn het gevolg van de stille en *onwelkome* invloed van zijn pen. Zoals een van zijn critici opmerkt, kwamen de grote door hem geuite waarheden zo levendig en krachtig bij alle klassen binnen dat mensen met opvattingen die diametraal tegenover de zijne stonden, toch alleen de warmste sympathie konden voelen voor deze dappere schrijver en hem dat ook zeiden.

> In de ogen van iedereen, vriend of vijand, werd hij de spreekbuis van de niet te onderdrukken behoefte die door de maatschappij werd gevoeld, en niet langer kon worden uitgesteld, om met abso-

lute oprechtheid in de diepste diepten van haar eigen ziel te kijken, en de onpartijdige rechter te worden over haar eigen activiteiten en haar eigen aspiraties.

Elke nieuwe denkrichting, elke nieuwe tendens van de eeuw heeft altijd haar rivalen als vijanden gehad en zal die ook altijd hebben; sommigen werken haar krachtig tegen maar zonder succes, anderen doen dit heel knap. Maar ze zijn allemaal altijd uit hetzelfde hout gesneden. Ze maken bezwaar en verzetten zich op basis van dezelfde uiterlijke, egoïstische en wereldse doeleinden, dezelfde materiële doeleinden en berekeningen als die waardoor hun tegenstanders worden geleid. Terwijl ze op andere problemen wijzen en andere methoden bepleiten, houden ze in feite geen moment op om net als hun tegenstanders te leven voor een wereld met dezelfde en gemeenschappelijke belangen, en ook blijven ze vasthouden aan dezelfde basisopvattingen over het leven.

Wat nodig was, was iemand die boven elke partijdigheid of strijd om de macht staat, die zijn eerdere levenservaring meebrengt als een garantie voor de oprechtheid en eerlijkheid van zijn opvattingen en doeleinden; iemand wiens persoonlijke lijden een imprimatur zou geven aan de kracht van zijn overtuigingen, een schrijver ten slotte met een onmiskenbaar literair talent: want alleen zo iemand kon woorden uitspreken die de ware geest konden wakker roepen in een maatschappij die in een verkeerde richting was afgedreven.

Precies zo iemand was Dostojevski – de patriot-gevangene, de uit Siberië teruggekeerde galeislaaf, de overal in Europa en Rusland bekende schrijver, de pauper die werd bedolven door spontane steunbetuigingen, de ontroerende bard, arm in elk opzicht, beledigd, gekrenkt, vernederd, hij die zonder enige genade de plagen en wonden van zijn tijd onthulde.

Dit soort schrijvers zijn in deze tijd van herontwaken nodig; niet schrijvers die om geld of roem schrijven, maar onbevreesde apostelen van het levende woord van de waarheid, morele heelmeesters van de pijnlijke zweren van onze eeuw. Frankrijk heeft haar Zola, die genadeloos, maar toch levensgetrouw, wijst op de ontaarding en morele melaatsheid van zijn volk. Maar hoewel Zola de verdorvenheid van de lagere klassen bekritiseert, heeft hij nooit met zijn pen durven uithalen naar hogere klassen dan die van de petite bourgeoisie; het immorele gedrag van de hoogste klassen wordt door hem genegeerd. Resultaat: de boeren, die geen romans lezen, zijn door zijn geschriften helemaal niet beïnvloed, en de bourgeoisie, die weinig om het gewone volk

geeft, reageerde zodanig op *Pot-Bouille* dat de Franse realist elk verlangen verloor om zijn vingers nog eens te branden aan hun gezinsleven. Vanaf het begin heeft Zola een pad gevolgd dat, al bracht het hem roem en fortuin, toch niets heeft opgeleverd waarvoor hij geëerd zou moeten worden.

Of theosofen, nu of in de toekomst, dit idee ooit praktisch zullen uitwerken is twijfelachtig. Voor het schrijven van romans met een morele strekking die diep genoeg gaat om de maatschappij te raken, is een groot literair talent nodig, en een *geboren* theosoof zoals Dostojevski dat was; Zola is totaal niet met hem te vergelijken. Zulke talenten komen in alle landen echter maar zelden voor. Maar zelfs als men zulke grote gaven mist, kan men op kleinere en bescheiden schaal goeddoen door in onpersoonlijke verhalen aan de hemeltergende wandaden en misstanden aandacht te schenken en ze aan het licht te brengen, door woorden en daden, door publicaties en door het voorbeeld te geven.

Laat de kracht van dat voorbeeld anderen ertoe brengen het te volgen; en dan, in plaats van onze leringen en aspiraties te bespotten, zullen de mensen van de 20ste, of zelfs de 19de eeuw, een duidelijker beeld hebben, en met kennis van zaken en overeenkomstig de feiten oordelen in plaats van vooroordelen te koesteren op basis van diepgewortelde misvattingen. Dan en niet eerder zal de wereld moeten erkennen dat ze ongelijk had, en dat alleen de theosofie geleidelijk een mensheid kan creëren die even harmonisch en eenvoudig van ziel zal zijn als de kosmos zelf; maar om dat te bereiken moeten theosofen op die manier handelen. Moeten we, na velen te hebben geholpen om zijn geest te laten ontwaken – we zeggen dit zonder omhaal, en dagen iedereen uit te bewijzen dat dit niet zo is – nu stoppen, in plaats van met de *vloedgolf* verder te zwemmen?

Genialiteit

[‘Genius’, *Lucifer*, november 1889, blz. 227-33; *CW* 12:13-22]

O genialiteit, geschenk van de hemel, goddelijk licht!
Omringd door vele gevaren bent u gedoemd te schijnen!
Lichamelijke zwakte zal vaak uw kracht indammen,
Zal vaak uw energie smoren, uw zaak belemmeren;
En gespannen zenuwen zullen u dwingen
Uw edele inspanningen te beperken, te worstelen met pijn;
Of gebrek (beklagenswaardige gast!) . . .
– George Crabbe, *Tales*, XI, regels 1-7

Onder de vele tot nu toe onopgeloste vraagstukken rondom het mysterie van het denken neemt het onderwerp genialiteit een belangrijke plaats in. Wat is genialiteit, en waar komt ze vandaan, wat is haar bestaansreden, en waarom komt ze zo zelden voor? Is ze werkelijk ‘een geschenk van de hemel’? En als dat zo is, waarom zijn dan voor de een zulke geschenken weggelegd, en is de ander gedoemd traag van geest of zelfs verstandelijk beperkt te zijn? Alleen voor een materialist is het denkbaar om het verschijnen van geniale mannen of vrouwen als een puur toevallige gebeurtenis te beschouwen, een willekeurige beloning, of als iets dat alleen door fysieke oorzaken wordt bepaald. Zoals een schrijver terecht opmerkt, blijft dan alleen het volgende alternatief nog over, namelijk om in te stemmen met iemand die in een *persoonlijke* god gelooft, en ‘het verschijnen van elk afzonderlijk individu toe te schrijven aan *een bijzondere daad van de goddelijke wil en scheppende energie*’, of ‘om in de hele reeks van zulke individuen één grote wilsuiting, uitgedrukt in een eeuwige, onschendbare wet, te herkennen’.

Genialiteit is volgens de omschrijving van Coleridge ongetwijfeld – althans naar alle uiterlijke schijn – ‘het vermogen tot groei’; toch is het voor de innerlijke intuïtie van de mens de vraag of het genialiteit is – een abnormaal talent van het denken – die groeit en zich ontwikkelt, of dat de fysieke hersenen, het *voertuig ervan*, door een of ander mysterieus proces geschikter worden om de innerlijke en goddelijke aard van de menselijke overziel te ontvangen en *van binnen naar buiten* te manifesteren. Misschien stonden de filosofen uit de oudheid in hun eenvoudige wijsheid dichter bij de waarheid dan onze moderne wijsneuzen,

toen ze de mens begiftigden met een beschermende godheid, een geest die ze *genius* noemden. De substantie van deze entiteit, om nog maar niet te spreken van haar *essentie* (lezer, let op het verschil), en de manifestatie van beide zijn afhankelijk van het organisme van degene die ze bezielt. Zoals Shakespeare zegt over de genialiteit van grote figuren: wat wij gewaarworden van zijn substantie 'is niet hier';

> Want wat u ziet is maar het kleinste deel
> En het minste deel van de mens:
> Ik zeg u, mevrouw, als het hele gestel hier zou zijn
> Dat het een zodanige grote, verheven hoogte heeft,
> Dat uw dak niet hoog genoeg zou zijn om het te bevatten.
> – *Henry VI*, 1ste deel, 2de bedrijf, 3de toneel

Dit is precies wat de esoterische filosofie leert. De vlam van het genie wordt niet door de hand van een mens ontstoken, alleen door die van zijn eigen geest. De aard van de spirituele entiteit zelf, van ons ego, weeft voortdurend nieuwe levensdraden in het web van reïncarnatie op het weefgetouw van de tijd, van elk begin tot elk einde van de grote levenscyclus.[1] Dit ego manifesteert zich door middel van zijn persoonlijkheid meer dan in de gemiddelde mens; vandaar dat wat wij 'de uitingen van genialiteit' in iemand noemen slechts de min of meer succesvolle pogingen van dat ego zijn om zich te manifesteren op het uiterlijke gebied van zijn objectieve vorm – de mens van stof – in het gewone dagelijkse bestaan van die mens. De ego's van een Newton, een Aeschylus, of een Shakespeare zijn van dezelfde essentie en substantie als de ego's van een domkop, een onbenul, een dwaas, of zelfs een idioot; en de mate waarin hun bezielende genii zich manifesteren hangt af van de fysiologische en stoffelijke structuur van de fysieke mens.

Geen enkel ego verschilt van een ander ego in zijn oorspronkelijke essentie en aard. Dat wat de ene sterveling tot een groot mens maakt en de ander tot een gewoon, onbeduidend persoon, is, zoals gezegd, de kwaliteit en de gesteldheid van het fysieke omhulsel, en het vermogen of onvermogen van de hersenen en het lichaam om het licht van de ware *innerlijke* mens door te geven en tot uitdrukking te brengen; en deze geschiktheid of ongeschiktheid is op haar beurt het gevolg van karma. Of, om een andere vergelijking te maken, de fysieke mens is het muziekinstrument, en het ego de uitvoerend kunstenaar. Eerst-

[1] De periode van één volledig manvantara bestaande uit zeven ronden.

genoemde – het instrument – bepaalt of er een volmaakt klinkende melodie kan worden voortgebracht; en hoe bekwaam de kunstenaar ook is, hij kan uit een kapot of slecht gebouwd instrument geen vlekkeloze harmonie voortbrengen. Deze harmonie hangt af van hoe getrouw de onuitgesproken goddelijke gedachte in de diepten van de subjectieve of innerlijke natuur van de mens, door woorden of daden, naar het objectieve gebied kan worden overgebracht. De fysieke mens kan – als we de beeldspraak voortzetten – een kostbare Stradivarius zijn, of een goedkope, gebarsten viool, of iets daartussenin, in de handen van de Paganini die hem bezielt.

Alle volkeren van de oudheid wisten dit. Maar al hadden ze alle hun mysteriën en hiërofanten, de grote metafysische leer kon niet aan alle in dezelfde mate worden onderwezen; en terwijl enkele uitverkorenen zulke waarheden bij hun inwijding ontvingen, mocht het volk ze slechts heel voorzichtig naderen en moest op grote afstand blijven. 'Uit het GODDELIJKE AL komt Amon voort, de goddelijke wijsheid . . . geef haar niet aan de onwaardigen', zegt een boek van Hermes. Paulus, de 'kundige bouwmeester',[1] herhaalt slechts Thoth-Hermes als hij tegen de Corinthiërs zegt: 'wij verkondigen wijsheid onder hen die volmaakt zijn [de ingewijden] . . . de wijsheid van God in een MYSTERIE, zelfs de *verborgen* wijsheid'.[2]

Toch worden de Ouden tot op deze dag op grond van hun 'heldenverering' beschuldigd van godslastering en fetisjisme. Maar hebben de huidige historici ooit de reden voor die verering begrepen? We denken van niet. Anders zouden ze gelijk hebben ingezien dat wat 'vereerd' werd, of beter gezegd dat waaraan eer werd betoond, niet de mens van vlees en bloed was, en ook niet de *persoonlijkheid* – zoals dat met de held of heilige zus-of-zo vaak gebeurt in de roomse kerk, een kerk die eerder het lichaam dan de ziel verheerlijkt – maar de goddelijke gekerkerde geest, de *verbannen* 'god' *binnen* die persoonlijkheid.

Wie, in de wereld van niet-ingewijden, is zich bewust van het feit dat zelfs de meeste magistraten (de archonten van Athene, in de Engelse *Bijbel* verkeerd vertaald met 'vorsten') – van wie het de plicht was de stad op zulke processies voor te bereiden – de ware betekenis van de zogenaamde 'verering' niet kenden? Volkomen terecht ver-

[1] *1 Cor.* 3:10. Een absoluut theürgische, maçonnieke, en occulte term. Door deze te gebruiken bewijst Paulus zelf een ingewijde te zijn en het recht te hebben anderen in te wijden.

[2] *Op.cit.,* 2:6-7.

klaarde Paulus: 'Wij verkondigen wijsheid . . . die geen van de archonten van deze wereld (de wereld van niet-ingewijden) kende'; 'niet de wijsheid van deze wereld', maar de *verborgen wijsheid* van de MYSTERIËN. Want, zoals de brief van de apostel vervolgens verklaart, geen enkele niet-ingewijde, zelfs geen 'archont' of heerser *buiten de tempel* van de heilige mysteriën, kent de taal en de geheimen van de ingewijden; niemand, 'behalve de geest van de mens (het ego), die *in hem* is'.[1]

Zouden de hoofdstukken 2 en 3 van *1 Corinthiërs* ooit worden vertaald in de geest waarin ze werden geschreven – zelfs hun letterlijke tekst is nu misvormd – dan zouden aan de wereld bijzondere dingen worden onthuld. De wereld zou onder andere over een sleutel beschikken tot vele tot nu toe onverklaarde gebruiken van het oude heidendom; een daarvan is het mysterie van de genoemde heldenverering. En de wereld zou vernemen dat, wanneer de straten van de stad die zo'n mens eerde bestrooid waren met rozen voor de doortocht van de held van de dag, wanneer elke burger zich geroepen voelde in eerbied te buigen voor hem die aldus werd geëerd, en wanneer priester en dichter in hun geestdrift wedijverden om de naam van de held na zijn dood onsterfelijk te maken, de occulte filosofie ons dan kan vertellen waarom dit werd gedaan.

Die filosofie zegt: 'Zie in elke manifestatie van genialiteit – *wanneer deze samengaat met deugd* – in de krijgsman of de bard, de grote schilder, kunstenaar, staatsman of wetenschapper, die hoog boven het grote publiek uitstijgt, de onmiskenbare tegenwoordigheid van de hemelse banneling, het goddelijk ego, van wie u de gevangenbewaarder bent, o mens van stof!' Zo heeft dat wat wij *goddelijke verering* noemen, betrekking op de onsterfelijke, innerlijke god, en niet op de dode muren of de menselijke tabernakel die hem omsluiten. En dit gebeurde met stilzwijgende erkenning van de inspanningen van de goddelijke gevangene, die onder de moeilijke omstandigheden van incarnatie niettemin erin slaagde zich kenbaar te maken.

Het occultisme verkondigt daarom niets nieuws wanneer het de bovenstaande filosofische stelling bevestigt. Het bespreekt deze duidelijke metafysische waarheid, en legt slechts de laatste hand aan het beeld door bepaalde details toe te lichten. Het leert bijvoorbeeld dat de aanwezigheid van verschillende scheppende krachten in de mens, die gezamenlijk genialiteit worden genoemd, niet het gevolg is van blind

---

[1] *Op.cit.*, 2:11.

toeval, noch van innerlijke eigenschappen verkregen door erfelijke aanleg – hoewel dat wat bekend is als atavisme deze vermogens vaak versterkt – maar van een opeenstapeling van voorafgaande individuele ervaringen van het ego in zijn vorige leven, en levens. Hoewel het ego in diepste essentie en van nature alwetend is, heeft het toch de ervaring van aardse dingen nodig, aards op het objectieve gebied, d.m.v. zijn *persoonlijkheden*, om die abstracte alwetendheid daarin te verwezenlijken. Het ontwikkelen van bepaalde begaafdheden in de loop van een lange reeks incarnaties in het verleden, zo voegt onze filosofie eraan toe, moet in een of ander leven ten slotte zijn hoogtepunt bereiken in een volledige ontplooiing van *genialiteit* in de een of andere richting.

Grote genialiteit, die echt en aangeboren is en niet louter een abnormale ontwikkeling van ons menselijk intellect, kan dus nooit iets nabootsen of zich verlagen tot imitatie, maar zal altijd authentiek zijn, *sui generis*[1] in haar creatieve impulsen en in wat ze tot stand brengt. Zoals de reusachtige Indiase lelies die opschieten uit kloven en spleten van de wolken koesterende en kale rotsen van de hoogste Nilgiri-bergplateaus, zo heeft ware genialiteit alleen maar een gelegenheid nodig om tevoorschijn te komen en voor iedereen zichtbaar op te bloeien op de meest onvruchtbare grond, want haar invloed is altijd onmiskenbaar. Genialiteit zal, om een populaire zegswijze te gebruiken, evenals moordzucht, vroeg of laat naar buiten komen, en hoe meer ze onderdrukt en verborgen wordt, des te groter zal de lichtgloed van de plotselinge uitbarsting zijn.

Kunstmatige genialiteit daarentegen – zo vaak met eerstgenoemde verward, en die in feite slechts het resultaat is van langdurige studie en training – zal bij wijze van spreken nooit meer zijn dan de vlam van een lamp die buiten de ingang van de tempel brandt; ze werpt misschien een lang lichtspoor over de weg, maar ze laat de binnenkant van het gebouw in het duister. En omdat elk vermogen en elke eigenschap in de natuur tweevoudig is – ze kunnen alle voor twee doeleinden worden gebruikt, ten goede of ten kwade – zal ook kunstmatige genialiteit zichzelf verraden. Omdat ze is voortgekomen uit de chaos van de aardse gewaarwordingen van de waarnemings- en herinneringsvermogens, maar met een eindig geheugen, zal ze altijd de slaaf van het lichaam blijven; en dat lichaam zal – door zijn onbetrouwbaarheid en de natuurlijke neiging van de stof tot wanorde – onvermijdelijk zelfs de grootste

[1] Vertaling: Van zijn eigen soort, enig in zijn soort, uniek.

zogenaamde genialiteit terugvoeren tot haar eigen oorspronkelijke element, dat weer de chaos, of het *kwade*, of de aarde is.

Er bestaat dus tussen de ware en de kunstmatige genialiteit, de ene voortkomend uit het licht van het onsterfelijke ego, de andere uit het vergankelijke dwaallicht van het aardse of zuiver menselijke intellect en de dierlijke ziel, een kloof die alleen kan worden overbrugd door iemand die steeds naar het hogere streeft; iemand die nooit, zelfs niet als hij zich in de diepten van de stof bevindt, die leidende ster, de goddelijke ziel en het denkvermogen, of wat wij buddhi-manas noemen, uit het oog verliest. Laatstgenoemde hoeft niet, zoals het intellect, te worden ontwikkeld. De woorden van de dichter die zegt dat het licht van genialiteit

> Indien niet beschermd, bijgesteld, en met zorg gevoed,
> Snel sterft, of wegkwijnt in een rusteloze gloed . . .[1]

kunnen alleen betrekking hebben op kunstmatige genialiteit, die het resultaat is van beschaving en een scherp intellect. Het is niet het rechtstreekse licht van de mānasaputra's, de zonen van wijsheid, want echte genialiteit, die aan de vlam van onze hogere natuur, of het ego, is ontstoken, kan niet sterven. Daarom is ze zo uiterst zeldzaam. Lavater heeft berekend dat 'de verhouding waarin genialiteit (in het algemeen) voorkomt vergeleken met het alledaagse één op de miljoen is; maar dat genialiteit zonder tirannie, zonder arrogantie, die over de zwakken oordeelt met redelijkheid, over de superieuren met menselijkheid, en over de gelijken met rechtvaardigheid, maar in één op de 10 miljoen gevallen voorkomt'.

Dit is werkelijk interessant, hoewel niet erg vleiend voor de *menselijke natuur*, indien Lavater met 'genialiteit' slechts het hogere type menselijk intellect bedoelde, ontwikkeld door oefening, 'beschermd, bijgesteld, gevoed', en niet de genialiteit waar wij het over hebben. Bovendien leidt zulke genialiteit degene in wie zich dit kunstmatige licht van een aards verstand manifesteert, al snel naar de uitersten van voor- en tegenspoed. Evenals de goede en de kwade genii uit het verleden, met wie de menselijke genialiteit zo toepasselijk dezelfde naam deelt, neemt ze haar hulpeloze eigenaar bij de hand en voert hem de ene dag tot het toppunt van roem, fortuin, en glorie, maar werpt hem de andere dag in de afgrond van schande, wanhoop, en vaak misdaad.

---

[1] *Remains of the Rev. Carlos Wilcox*, 1828, blz. 207.

Volgens Lavater, de grote gelaatkundige, bestaan er in onze wereld meer voorbeelden van de eerste dan van de tweede soort genialiteit, omdat het, zoals het occultisme ons leert, voor de persoonlijkheid met haar gevoelige fysieke zintuigen en tattva's gemakkelijker is naar het lagere viertal te neigen, dan zich te verheffen tot haar [hogere] triade; daarom weet de moderne filosofie, hoewel heel bedreven in het bespreken van deze lagergeplaatste genialiteit, niets van haar hogere spirituele vorm – die van 'één op de 10 miljoen'. Het is dan ook niet meer dan logisch dat de beste hedendaagse schrijvers, die de ene met de andere soort verwarren, er niet in geslaagd zijn *ware* genialiteit te omschrijven. Als gevolg daarvan horen en lezen we voortdurend veel dingen die voor een occultist nogal tegenstrijdig lijken. 'Genialiteit vraagt om oefening', zegt de een; 'genialiteit is ijdel en zelfgenoegzaam', verklaart een ander; terwijl een derde het *goddelijk licht* wel definieert maar het kleineert op het procrustesbed van zijn eigen intellectuele bekrompenheid. Hij zal spreken over de grote excentriciteit van de genialiteit, en terwijl hij haar in de regel in verband brengt met een 'ontvlambare aard', zal hij zelfs aantonen dat ze 'vatbaar is voor elke hartstocht en zelden voor een verfijnde smaak!' (Lord Kames).

Het heeft geen zin om dit tegen te spreken of tegen hen te zeggen dat oorspronkelijke en grote genialiteit de meest verblindende stralen van het menselijk intellect doet verbleken, zoals de zon het licht van een vuur in het open veld tenietdoet; dat ze nooit excentriek is, maar wél altijd *sui generis*; en dat een mens die met ware genialiteit begiftigd is nooit kan toegeven aan zijn fysieke, dierlijke hartstochten. Volgens een occultist kan alleen een grote altruïstische figuur zoals Boeddha of Jezus en enkele van hun trouwe navolgers in onze historische periode als iemand met volledig ontwikkelde GENIALITEIT worden beschouwd.

Daarom heeft ware genialiteit maar weinig kans om in onze tijd van beleefdheidsvormen, schijnheiligheid, en opportunisme goed te worden ontvangen. Naarmate de beschaving in de wereld toeneemt, neemt haar egoïsme toe, en stenigt ze haar ware profeten en genieën ten gunste van de hen na-apende schaduwen. Slechts de steeds groeiende massa van onwetende miljoenen, het hart van het grote publiek, is in staat om de ware 'grote ziel' vol goddelijke liefde voor de mensheid, vol goddelijk mededogen voor de lijdende mens, intuïtief aan te voelen. Daarom is alleen het volk nog in staat om een genie te herkennen, want zonder deze kwaliteiten heeft niemand recht op die naam.

In kerk of staat is nu geen enkel genie te vinden, en dit blijkt uit hun eigen erkenning. Het lijkt langgeleden dat de 'doctor angelicus' in de 13de eeuw paus Innocentius IV de les las. Laatstgenoemde was aan het opscheppen over de miljoenen die hij had opgehaald met de verkoop van absoluties en aflaten, en zei tegen Thomas van Aquino dat 'de tijd voor de kerk voorbij was waarin ze kon zeggen: 'Van zilver en goud bezit ik niets!'' 'Dat is waar,' was het snedige antwoord, 'maar de tijd is ook voorbij waarin ze tegen de verlamde kon zeggen: 'Sta op en loop.'' Niettemin is de dagelijkse kruisiging van hun ideale meester door zowel kerk als staat vanaf die tijd en nog veel eerder, tot vandaag aan toe nooit opgehouden. Terwijl iedere christelijke staat breekt met haar wetten en tradities, met elk gebod dat in de bergrede wordt gegeven, rechtvaardigt en verdedigt de christelijke kerk dit via haar eigen bisschoppen die in wanhoop verkondigen dat 'een christelijke staat op basis van christelijke beginselen *onmogelijk* is'.[1] En dus is het in beschaafde staten niet mogelijk om te leven zoals Christus (of Boeddha).

De occultist dan, voor wie 'ware genialiteit synoniem is met op zichzelf bestaand en onbeperkt bewustzijn', dat min of meer getrouw in de mens wordt weerspiegeld, slaagt er niet in om in de huidige definities van die term iets te vinden dat bij benadering juist is. De esoterische interpretatie die theosofie eraan geeft, zal op haar beurt ongetwijfeld met spot worden ontvangen. Het denkbeeld alleen al dat ieder mens met een 'ziel' in zich, het voertuig van (een) genie is, zal zelfs gelovigen heel absurd voorkomen, terwijl de materialist het als 'grof bijgeloof' zal willen bestrijden. Wat de opvatting van het volk betreft – de enige die bij benadering juist is omdat ze zuiver intuïtief is – daarmee zal zelfs geen rekening worden gehouden.

Dezelfde rekbare en altijd van pas komende betiteling 'bijgeloof' zal opnieuw worden gebruikt om te verklaren waarom er nog nooit een algemeen erkend genie is geweest – van welke aard ook – zonder dat zich een zekere hoeveelheid eigenaardige, fantasievolle, en vaak mysterieuze verhalen en legenden aan zo'n unieke figuur hebben gehecht, die hem hebben achtervolgd en zelfs hebben overleefd. Toch voelt alleen het eenvoudige en daarom zogenaamd *onontwikkelde* volk – juist omdat het niet sofistisch redeneert – wanneer het met een uitzon-

---

[1] Zie H.P. Blavatsky, 'Going to and fro in the Earth', *Lucifer*, november 1889, blz. 251-4; *CW* 12:55-7.

derlijke, niet-alledaagse figuur in aanraking komt, dat er in hem iets meer schuilt dan alleen de mens van vlees en verstand. En omdat die mensen zich in de tegenwoordigheid voelen van dat wat in de overgrote meerderheid altijd verborgen blijft, van iets wat voor hun nuchtere verstand onbegrijpelijk is, ervaren ze hetzelfde ontzag dat volksmassa's in de oudheid voelden toen hun verbeelding, die zich vaak minder vergiste dan het ontwikkelde verstand, van hun helden goden maakte, en leerde dat

> de zwakken moeten buigen voor, de trotsen moeten bidden tot,
> onzichtbare krachten machtiger dan zij . . .[1]

Dit wordt nu BIJGELOOF genoemd.

Maar wat is bijgeloof? We zijn werkelijk bang voor dat wat we niet kunnen verklaren. Zoals kinderen in het donker zijn we allemaal geneigd, zowel de ontwikkelde als de onontwikkelde, om die duisternis te bevolken met zelfgeschapen schimmen; maar deze 'schimmen' bewijzen op geen enkele manier dat die 'duisternis' – die slechts een ander woord is voor het *onzichtbare* – een ander *wezen* bevat dan wijzelf. Al is 'bijgeloof' in zijn overdreven vorm een akelige nachtmerrie – als een geloof in dingen die onze fysieke zintuigen *te boven* gaan – toch houdt het ook de voorzichtige erkenning in dat er in het heelal en om ons heen dingen zijn waarvan we niets afweten. In deze betekenis wordt 'bijgeloof' een onberedeneerbaar gevoel van half ontzag, half ontzetting, vermengd met bewondering en eerbied, of met angst, afhankelijk van dat wat onze intuïtie ons ingeeft. En dit is heel wat redelijker dan met de al te geleerde wijsneuzen te herhalen dat er niets, 'absoluut niets in die duisternis aanwezig is', en ook dat er niets kan zijn, omdat zij, de wijsneuzen, er niets in hebben kunnen ontdekken.

E pur si muove![2] Waar rook is, moet vuur zijn; waar stoom is, moet water zijn. Onze bewering berust slechts op de ene, eeuwige, axiomatische waarheid: nihil sine causa.[3] Genialiteit en onverdiend lijden zijn bewijzen voor een onsterfelijk ego en reïncarnatie in onze wereld. En wat die andere dingen betreft, namelijk de laster en spot waarmee zulke theosofische leringen worden begroet: Fielding, op zijn manier een soort genie, heeft daarop al meer dan een eeuw geleden een goed ant-

---

[1] Alexander Pope, *Essay on Man*, 1881, 3:251, blz. 55.
[2] En toch beweegt ze! – Galileo.
[3] Er bestaat niets zonder oorzaak.

woord gegeven. Hij heeft nooit een grotere waarheid geuit dan op de dag waarop hij schreef: '*Al maakt bijgeloof een mens tot een dwaas*, SCEPSIS MAAKT HEM GEK.'

HPB

1890

1890!

Bij het aanbreken van het nieuwe jaar

[‘1890! On the New Year’s morrow’, *Lucifer*, januari 1890, blz. 357-364; *CW* 12:67-78]

> De sluier die het gelaat van de toekomst omhult, wordt door de hand van mededogen geweven. – Bulwer Lytton

Een gelukkig Nieuwjaar aan iedereen! Dit is gemakkelijk genoeg gezegd, en iedereen verwacht zo’n groet. Maar of die wens, hoewel hij misschien voortkomt uit een oprecht hart, voor zelfs maar enkelen verwezenlijkt zal worden, is moeilijker te zeggen. Volgens onze theosofische leringen is iedere man of vrouw in meerdere of mindere mate begiftigd met een magnetische potentialiteit, die geholpen door een oprechte, maar vooral door een sterke, onverzettelijke *wil*, de krachtigste magische hefboom is die de natuur de mens ter beschikking heeft gesteld – zowel ten goede als ten kwade.

Laten wij, theosofen, dan die wil gebruiken om een oprechte groet en een gelukswens in het nieuwe jaar te sturen aan ieder levend wezen onder de zon – vijanden en meedogenloze lasteraars incluis. Laten we proberen vooral welwillend en vergevensgezind te zijn tegenover onze vijanden en belagers, ongeacht of ze eerlijk of oneerlijk zijn, opdat niet sommigen van ons onbewust een groet van ‘het boze oog’ in plaats van een zegening uitzenden. Zo’n gevolg wordt maar al te gemakkelijk verkregen, zelfs zonder hulp van de occulte combinatie van de twee getallen, de 8 en de 9, van het jaar dat achter ons ligt, en van het jaar dat zojuist begonnen is. Maar nu deze twee getallen ons zo aangrijnzen, zou een boze wens eenvoudig fataal zijn.

‘Wel, wel!’ horen we enkele lezers al roepen, die toevallig dit artikel lezen. ‘Hier hebben we weer een *nieuw* bijgeloof van die rare theosofen: laat maar horen . . .’

Dat zult u, zeer geliefde critici, maar het is geen *nieuw*, maar een heel oud bijgeloof, waarin alle Caesars en wereldpotentaten ooit geloofden. Ze waren bang voor het getal 8, omdat dit gebaseerd is op de *gelijkheid van alle mensen*. Uit de eeuwige *eenheid* en het mysterieuze

getal *zeven*, uit de hemel en de zeven planeten en de sfeer van de vaste sterren, werd in de filosofie van de rekenkunde de ogdoade (het achttal) geboren. Het was *het eerste kubieke getal van de even getallen*, en werd daarom als heilig beschouwd.[1] In de oosterse filosofie symboliseert het getal 8 de gelijkheid van eenheden, de orde en symmetrie in de hemel, op aarde omgevormd tot ongelijkheid en verwarring door egoïsme, die grote rebel tegen de verordeningen van de natuur.

'Het cijfer 8 of ∞ wijst op de eeuwige en regelmatige beweging van het heelal',[2] zegt Ragon. Maar, hoewel het als kosmisch getal volmaakt is, is het ook het symbool voor het lager zelf, de dierlijke natuur van de mens. Daarom voorspellen we uit de combinatie die de jaartallen nu te zien geven, onheil voor het *onzelfzuchtige* deel van de mensheid. Want de twee centrale cijfers 89 in het jaartal 1890 zijn slechts een herhaling van de laatste twee cijfers in 1889. En de *negen* was een cijfer dat door de Ouden zeer werd gevreesd. Voor hen was het een symbool voor grote veranderingen, zowel kosmische als maatschappelijke, en in het algemeen voor onbestendigheid – het trieste symbool voor de kwetsbaarheid van menselijke aangelegenheden.

Het cijfer 9 stelt de aarde voor onder de invloed van een *kwaadaardig beginsel*; en de kabbalisten beweren bovendien dat het ook het vermenigvuldigen en voortplanten symboliseert. Dat wil zeggen dat het jaar 1890 zich voorbereidt om alle onheil dat zijn voorganger 1889 heeft veroorzaakt, opnieuw voort te brengen, en daaraan nog heel wat eigen onheil zal toevoegen. *Driemaal drie* is volgens Pythagoras het grote symbool voor de *belichaming*, of de materialisatie van de geest – en daarom het symbool voor de grove stof.[3] Elke stoffelijke uitgebreidheid, elke cirkelvormige lijn, werd door het getal 9 weergegeven, want de Ouden hadden veel dingen opgemerkt die de filosofen van onze tijd niet zien, of waaraan ze geen enkel belang hechten. Niettemin is de

---

[1] Zoals door J.-M. Ragon, de vrijmetselaar-occultist, wordt aangetoond, had de gnostische ogdoade acht sterren, die de 8 kabiren van Samothrakē, de 8 *beginselen* van de Egyptenaren en Feniciërs, de 8 goden van Xenokratēs, en de 8 hoeken van de kubusvormige steen voorstelden. (*Orthodoxie maçonnique . . . Maçonnerie occulte*, 1853, blz. 435vn.)

[2] *Op.cit.*, blz. 435.

[3] De reden hiervoor is dat volgens de pythagoreeërs elk van de drie elementen waaruit ons lichaam is samengesteld een *drievoudige* samenstelling heeft: water bevat aarde en vuur; aarde bevat water- en vuurdeeltjes; en vuur wordt getemperd door waterbolletjes en deeltjes aarde die het vuur tot voedsel dienen. Vandaar dat de stof het 'negenvoudige omhulsel' wordt genoemd.

natuurlijke verdorvenheid van dit cijfer en getal verschrikkelijk. Omdat het getal 9 aan de hemellichamen is gewijd, wordt het ook als symbool voor de cirkelomtrek beschouwd (360˚), omdat de in graden uitgedrukte waarde daarvan 9 is, namelijk 3 + 6 + 0.

Dit cijfer is daarom ook het symbool van het menselijk hoofd – vooral het hoofd van de tegenwoordige gemiddelde mens, dat vaak voor een 9 wil doorgaan, hoewel het nauwelijks een 3 is. Bovendien bezit deze gezegende 9 het eigenaardige vermogen om bij iedere vermenigvuldiging, of men dit wil of niet, steeds zichzelf als product te geven; d.w.z. wanneer 9 met zichzelf of met een ander getal wordt vermenigvuldigd, zal dit onbeschaamde, kwaadaardige getal een product opleveren waarvan de som van de cijfers altijd 9 is – een wrede truc van de stoffelijke natuur, die zich bij de minste aanleiding reproduceert. Het is daarom te begrijpen dat de Ouden het getal 9 als symbool voor de stof aannamen, en wij, de huidige occultisten, zien het als het symbool voor het *materialisme* van onze eeuw – de noodlottige *negen*tiende eeuw, die gelukkig ten einde begint te lopen.

Wanneer deze antediluviale wijsheid van de eeuwen niet tot de hersenen van onze tegenwoordige wetenschappers en wiskundigen kan doordringen, dan weten we echt niet wat dit wél zou kunnen. De occulte toekomst van 1890 ligt verborgen in het exoterische verleden van 1889 en de acht daaraan voorafgaande jaren.

Ongelukkigerwijs – of moeten we zeggen gelukkigerwijs – wordt de mens, als collectief geheel, in deze duistere cyclus het vermogen onthouden om in de toekomst te kunnen zien. Of we in onze mystieke beschouwing nu kijken naar de gewone zakenman, de losbol, de materialist, of de fanaticus, maakt geen verschil. Omdat de zakenman gedwongen is zijn aandacht te bepalen tot zijn dagelijkse aangelegenheden, aapt hij de voorzorg van de mier na door een voorraad aan te leggen voor de winter van de oude dag, terwijl hij die door het lot en de karmische illusies wordt uitverkoren zijn best doet de krekel te evenaren in zijn aanhoudende, sjirpende zomerzang. Door de egoïstische zorg van de een en de volslagen zorgeloosheid van de ander gaan beiden voorbij aan elke ernstige plicht tegenover de mensheid, en zijn zich daarvan vaak helemaal niet bewust. En wat de laatste twee betreft, namelijk de materialist en de fanaticus, hun liefde voor, en plicht tegenover, hun medemens begint en eindigt bij henzelf.

De meeste mensen zijn alleen gesteld op anderen die met hun denkwijzen instemmen, en geven niets om de toekomst van de volkeren of

van de wereld; en evenmin denken ze, als ze dat niet hoeven, aan het leven na de dood. Als gevolg van hun verschillende psychische gesteldheden hoopt de een dat de dood hem door gouden portalen naar een traditionele hemel zal leiden, verwacht een ander dat de dood hem via met zwaveldamp gevulde spelonken naar een hel van asbest zal voeren, terwijl een derde denkt naar de rand van de afgrond van niet-bestaan te zullen worden geleid. En zie, hoe ze allemaal – de materialisten uitgezonderd – met angst de dood tegemoet zien! Zou deze angst niet ten grondslag kunnen liggen aan de afkeer die sommige mensen van theosofie en metafysica hebben? Maar niemand in deze eeuw – die zelf op haar einde afstevent – heeft tijd of zin om meer dan een vluchtige gedachte aan de toekomst te wijden, of aan die onverbiddelijke bezoeker die niemand van ons zal overslaan.

Wat de toekomst betreft, daarin heeft men misschien gelijk. De toekomst ligt in het heden, en beide omsluiten het verleden. Rahel gaf blijk van een uitzonderlijk occult inzicht toen hij een opmerking maakte die, *esoterisch* beschouwd, volkomen juist is. Hij zei dat 'de toekomst niet van voren komt om ons tegemoet te treden, maar van achteren over ons heen stroomt'. Voor de occultist en de gewone theosoof liggen toekomst en verleden besloten in elk moment van hun leven, en daarom in het eeuwige *heden*. Het verleden is als een stroom die woest komt aanstormen, en die we voortdurend, zonder een moment rust, onder ogen moeten zien; elke golf, elke druppel ervan is een gebeurtenis, groot of klein. Maar zodra we haar onder ogen hebben gezien, en of ze ons nu vreugde of verdriet brengt, ons verheft of uit evenwicht brengt, het volgende moment is ze weggevoerd en achter ons verdwenen om vroeg of laat in de oceaan van vergetelheid te worden opgenomen.

Het ligt aan ons hoe we op elke gebeurtenis reageren: we kunnen haar uit ons geheugen wissen, zodat ze voor ons niet meer bestaat, óf we kunnen uit ons vroegere verdriet promethische gieren scheppen – die 'donker-gevleugelde vogels, de belichaamde herinneringen uit het verleden', die in Sala's levendige verbeelding 'krijsend rondcirkelen boven het meer van de Lethe'. In het eerste geval zijn we echte filosofen; in het tweede – bange, zelfs laffe soldaten van het leger dat de mensheid wordt genoemd, en dat in de grote levensstrijd onder bevel staat van 'koning karma'.

Gelukkig zijn die krijgers die de dood beschouwen als een tedere en barmhartige moeder. Ze wiegt haar afgematte kinderen aan haar koude, zachte borst in een zoete slaap, om ze even later, gelukkig, en bevrijd

van alle pijn, weer wakker te roepen, en schenkt een tienvoudige compensatie voor iedere traan of bittere zucht. Na de dood een vergeten van elk kwaad – hoe gering ook – dit is het mooiste kenmerk van het 'paradijs' waarin wij geloven. Ja, het vergeten van pijn en verdriet, en alleen de levendige herinnering aan, zelfs het nogmaals doorleven van, elk gelukkig moment van ons aardse drama; en als zo'n moment nooit voorkwam in ons trieste leven, dan de glorieuze verwezenlijking van elk rechtmatig, welverdiend, maar onbevredigd verlangen dat we ooit hadden, een verwezenlijking die even echt is als het leven zelf en 77 maal zevenvoudig versterkt.

De christenen – voornamelijk die van het vasteland van Europa – vieren hun nieuwjaarsdagen met veel vertoon. Die dag is het devachan van de kinderen en bedienden, en ieder wordt geacht er een feest van te maken, van koningen en koninginnen tot kruiers en keukenmeiden. Het feest is natuurlijk zuiver heidens, zoals op enkele uitzonderingen na al onze *feestdagen* zijn. De goede oude heidense gebruiken zijn nog niet uitgestorven, zelfs niet in het protestantse Engeland, hoewel daar het Nieuwjaar niet meer als een feestdag wordt beschouwd – wat heel jammer is. De geschenken, die men in het oude Rome strenae (nu het Franse woord étrennes) noemde, worden nog steeds over en weer aangeboden.

Evenals vroeger groet men elkaar met de woorden: Annum novum faustum felicemque tibi;[1] het is waar dat de bestuurders geen witte zwaan meer aan Jupiter offeren, en de priesters geen wit stierkalf meer aan Janus. Maar bestuurders, priesters, en alle anderen verorberen nu gretig op hun kerst- en nieuwjaarsmaaltijden dikke, vette ossen en kalkoenen, ter herinnering aan de zwaan en het stierkalf. De vergulde dadels, de gedroogde en vergulde pruimen en vijgen die de tribunen op weg naar het Capitool in hun handen hielden, zijn nu terechtgekomen in de kerstboom voor de kinderen. Maar wanneer de moderne Caligula geen stapels koperen muntstukken met een Januskop meer ontvangt, dan komt dit omdat zijn eigen afbeelding die van de god op elk geldstuk heeft vervangen, en omdat kopergeld niet meer door koninklijke handen wordt aangeroerd. Ook is de gewoonte om zijn soeverein strenae aan te bieden in Engeland nog niet zo heel lang geleden afgeschaft. Disraeli deelt ons in zijn *Curiosities of Literature* mee dat men na de dood van koningin Elizabeth I 3000 japonnen in haar garderobe vond,

[1] Vertaling: een voorspoedig en gelukkig Nieuwjaar voor u.

het resultaat van de nieuwjaarsbelasting van haar trouwe onderdanen, van hertogen tot vuilnismannen.

Zoals in het oude Rome een succes op die dag als een gunstig voorteken voor het hele jaar werd beschouwd, zo vindt men die opvatting ook nu nog in veel christelijke landen, vooral in Rusland. Zijn de maretak en de hulst een christelijk symbool geworden, omdat ze in plaats van op Nieuwjaar nu op eerste kerstdag worden gebruikt? Het afsnijden van de maretak van de heilige eik op nieuwjaarsdag is nog een overblijfsel van een gebruik van de oude druïden van het heidense Brittannië. Het christelijke Brittannië is op zijn manier nog even heidens als ooit.

Maar er is meer dan één reden waarom Engeland het Nieuwjaar als een van zijn christelijke feestdagen zou moeten opnemen. Dat 1 januari op de 8ste dag na Kerstmis valt, komt volgens de wereldse en kerkelijke geschiedenis voort uit het feit dat die dag het feest van de besnijdenis van Christus is, zoals vijf dagen later Driekoningen wordt gevierd. Het is echter een even onbetwistbaar als algemeen bekend feit dat lang vóór de komst van de drie zoroastrische magiërs, lang vóór de besnijdenis van Christus, of zelfs lang vóór zijn geboorte, 1 januari de eerste dag van het kalenderjaar van de Romeinen was, die toen op dezelfde manier werd gevierd als nu. Het is moeilijk te begrijpen waarom het christendom, nadat het zich de joodse geschriften en ook hun merkwaardige chronologie had toegeëigend, het niet juist vond om ook de joodse Rosj Hasjana (het begin van het jaar) over te nemen, in plaats van het heidense Nieuwjaar.

Zodra men in elk land boven het eerste hoofdstuk van *Genesis* de woorden: '4004 vóór Christus' plaatste, zou alleen al de logica erop moeten hebben gewezen dat de kalender van de talmud de voorkeur verdiende boven de Romeins-heidense. Alles scheen de kerk daartoe uit te nodigen. Steunend op het onweerlegbare gezag van openbaring verzekert de rabbijnse overlevering ons dat op de eerste dag van de maand tisjri de Here God van Israel de wereld schiep – precies 5848 jaar geleden. Vervolgens is er dat andere historische feit dat onze aartsvader Adam geschapen werd op de eerste verjaardag van dezelfde tisjridag – dus een jaar later. Dit is van het grootste belang, uiterst veelzeggend, en onderstreept nadrukkelijk onze spreekwoordelijke westerse ondankbaarheid. En, als we dit mogen zeggen, het is bovendien nog gevaarlijk ook. Want diezelfde eerste dag van tisjri wordt ook 'jom hadin', de dag van het oordeel, genoemd. De joodse El Shaddai, de

Almachtige, is actiever dan de 'Vader' van de christenen. Laatstgenoemde zal ons slechts oordelen na de vernietiging van de wereld, op de grote dag waarop de bokken en de schapen elk op de hun toegewezen plek zullen staan, in afwachting van eeuwige gelukzaligheid of verdoemenis.

El Shaddai oordeelt echter, zoals de rabbi's ons vertellen, op elke verjaardag van de schepping van de wereld – d.w.z. op elke nieuwjaarsdag. Omringd door zijn aartsengelen heeft de God van genade de astrosiderische aantekenboeken opengeslagen, en luid wordt Hem uit deze verslagen de naam voorgelezen van iedere man, iedere vrouw en ieder kind. De onbeduidendste gedachte en de geringste daad van ieder mens (of geldt dit alleen voor de joden?) staan in de verslagen vermeld. Indien van de sterveling, wiens naam is opgelezen, het aantal goede daden dat van de slechte overtreft, dan zal deze dat hele jaar blijven leven. Ter wille van hem bezoekt de Heer dan een paar christelijke farao's met rampen en plagen, en levert hen dan uit aan de goed bevonden sterveling om ze helemaal kaal te plukken. Maar indien het aantal slechte daden het aantal goede overtreft – wee dan de schuldige; onmiddellijk wordt hij veroordeeld om dat jaar met de dood te worden gestraft, en daarna wordt hij naar Sheol gestuurd.

Dit betekent dat joden het geschenk van het leven als iets heel kostbaars beschouwen. Christenen zijn evenzeer aan het leven gehecht als joden, en beiden zijn gewoonlijk heel bang als de dood nabij komt. Waarom dit zo is, is nog nooit duidelijk gemaakt. Men doet de schepper hiermee weinig eer aan, want dit roept de gedachte op dat geen van de christenen bijzonder graag de onuitsprekelijke glorie van de 'Vader' van aangezicht tot aangezicht wil aanschouwen. Dierbare, liefhebbende kinderen!

Een vrome rooms-katholiek verzekerde ons eens dat dit niet zo was, en schreef deze angst toe aan een *eerbiedig ontzag* van de stervende. En bovendien trachtte hij zijn toehoorders ervan te overtuigen dat de heilige inquisitie haar 'ketters' uit pure christelijke zachtmoedigheid naar de brandstapel verwees. Op deze manier, zo verklaarde hij, kon hun geen aards kwaad meer overkomen, want de moederkerk wist heel goed dat Vader God beter voor de geroosterde slachtoffers zou zorgen dan wanneer een aardse autoriteit die mensen rauw en levend in handen krijgt. Dit geeft misschien een verkeerde voorstelling van zaken, maar was niettemin in alle christelijke menslievendheid bedoeld.

We hebben ook een andere, minder menslievende reden gehoord

voor het verbranden van ketters en van iedereen die volgens de kerk uit de weg moet worden geruimd, en hiermee vergeleken ziet de calvinistische leer van voorbeschikking tot eeuwige gelukzaligheid of verdoemenis er heel rooskleurig uit. Men zegt dat in geheime documenten in het archief van het Vaticaan wordt verklaard dat de verbranding tot het laatste atoom vlees, nadat de botten in kleine stukjes waren gebroken, een bepaald doel had.

Dit gebeurde om te verhinderen dat de 'vijand van de kerk' zou deelnemen aan het laatste bedrijf van het werelddrama – volgens de theologische opvatting – namelijk de 'opstanding van de doden', of van alle vlees, op de dag van het oordeel. Omdat de kerk zich tot op heden tegen crematie verzet op basis van dezelfde overtuiging – namelijk dat het voor een gecremeerde 'slapende' die bij het trompetgeschal van de engel ontwaakt, niet mogelijk zal zijn om op tijd zijn verstrooide ledematen te verzamelen – lijkt het ons aannemelijk en heel waarschijnlijk dat dit de reden was voor ketterverbranding.

De zee staat de doden die ze in zich heeft af, en de dood en de hel staan hun doden af (*Openbaring* 20:13), maar aan het aardse vuur mag zo'n vrijgevigheid niet worden toegeschreven, noch wordt het geacht dezelfde asbest-achtige kenmerken van het orthodoxe hellevuur te bezitten. Zodra het lichaam verbrand is, is het zo goed als vernietigd ten aanzien van de laatste opstanding van de doden. Indien de verborgen reden van de ketterverbranding van de inquisitie een feit is – en omdat een autoriteit ons daarvan op de hoogte stelde, koesteren we persoonlijk daarover niet de minste twijfel – dan valt er voor de heilige inquisitie en de pausen maar weinig aan te merken op de protestantse leer van predestinatie.

Laatstgenoemde leer geeft de 'verdoemden' die, zoals in *Openbaring* wordt verzekerd, op het laatste uur door de hel worden afgestaan, nog enige kans om vergiffenis te worden geschonken. Maar als de dingen in de natuur zo verlopen als de theologie van Rome verordent, dan zouden de arme 'ketters' in een veel benarder positie verkeren dan alle 'verdoemden'. Logische vraag: Wie van beiden, de God van de calvinisten of de jezuïet van God, die als eerste het verbranden uitvond, overtreft de ander in verfijnde en duivelse wreedheid? Zal deze vraag in 1890 even onbeslist blijven als in 1790?

Maar de inquisitie met haar pijnbank, brandstapel, en duivelse martelingen is nu, zelfs in Spanje, gelukkig afgeschaft. Als dit niet het geval was geweest, dan zouden deze regels nooit zijn geschreven, en zou

onze Society nu niet zulke ijverige en goede theosofen hebben in het land van Torquemada, waar het verbranden van mensen hoogtij vierde. Een gelukkig NIEUWJAAR wordt hun toegewenst, evenals aan alle broeders, overal op aarde. Wij theosofen, aan wie men zo vriendelijk de bijnaam 'dwazen die overal zevenvouden zien' heeft gegeven, zouden echter voor *ons* Nieuwjaar aan een andere dag de voorkeur geven. Evenals de afvallige keizer voelen velen van ons nog een sterke, aanhoudende liefde voor de poëtische, schitterende goden van de Olympus, voor wie we graag de Thessaloniër met zijn dubbele gezicht zouden opgeven.

1 januari werd altijd meer aan Janus dan aan Juno gewijd, en janua, met de betekenis 'de poort die het jaar opent', zou ook voor elke andere dag in januari kunnen gelden. 3 januari bijvoorbeeld was gewijd aan Minerva-Athēna, de godin van de wijsheid, en aan Isis, 'zij die leven voortbrengt', de oude beschermvrouw van de goede stad Lutetia. Sindsdien is moeder Isis, evenals Lutetia, het slachtoffer geworden van het geloof van Rome en van de beschaving. Beide namen werden in de Juliaanse kalender (het erfstuk van de heidense Julius Caesar dat door het christendom tot in de 13de eeuw werd gebruikt) veranderd. Isis werd omgedoopt in Genoveva en werd een zalig verklaarde heilige en martelares; Lutetia werd voor de verandering Parijs genoemd, dat haar oude beschermvrouw behield, maar met een fopneus op.[1] Het leven zelf is een sombere maskerade, waarbij op elk moment de spookachtige danse macabre wordt gedanst; waarom zouden dan kalenders en zelfs de godsdienst niet aan de verkleedpartij mogen deelnemen?

Kortom, 4 januari zou door theosofen – en vooral door esoterici – als hun Nieuwjaar moeten worden gekozen. Januari valt in het teken Capricornus, de mysterieuze Makara van hindoemystici; de kumāra's zouden tijdens dit 10de teken van de dierenriem in de mensheid zijn geïncarneerd. Eeuwenlang is 4 januari gewijd geweest aan Mercurius-Budha[2], of Thoth-Hermes. Zo valt alles samen om deze dag tot een

---

[1] Deze feestdag (3 januari) blijft dus onveranderd die van de beschermvrouw van Lutetia-Parijs, en tot op de huidige dag wordt dus in elke Parijse en Latijnse kerk aan *Isis* religieuze eer bewezen.

[2] Omdat 4 januari gewijd was aan Mercurius, die de Grieken Hermes noemden, namen de rooms-katholieken de heilige Hermes in hun kalender op. Hetzelfde gebeurde met de 9de van die maand. Deze dag werd door de heidenen altijd gevierd als de dag van de 'overwinnende zon', maar de rooms-katholieken hebben het zelfstandig naamwoord in een eigennaam veranderd en maakten er de

feestdag te maken die door iedereen die de oude wijsheid bestudeert, moet worden gevierd. Of men deze dag nu aanduidt met Budh of Budha, zijn Vedische naam, of met Mercurius, . . . zijn Romeinse naam, of met Hermes of Thoth, zijn Grieks-Egyptische naam, die dag lijkt ons in elk opzicht geschikter dan 1 januari, de dag van Janus, de god met zijn twee gezichten, de 'god van de weerhanen'. Maar 1 januari is een bij uitstek goed gekozen dag om door alle politieke opportunisten over de hele wereld te worden gevierd.

Arme oude Janus! Wat een uitdrukking van verbijstering moet er niet op zijn twee gezichten te lezen zijn geweest bij de laatste klokslag om middernacht op 31 december! We kunnen ons die oude gezichten wel voorstellen. Het ene is bedroefd gekeerd naar het verleden, waar het dode lichaam van 1889 in de snel opkomende nevels aan het verdwijnen is. Het treurende oog van de God volgt peinzend de belangrijkste gebeurtenissen die op het afgelopen jaar staan afgedrukt: de bouwvallige Eiffeltoren; . . . de verschillende abdicaties, afzettingen, en zelfmoorden van koninklijke personen; de hegira van aristocratische Mohammeds, en meer van zulke grillen en fiasco's van de beschaving. Dit is het Janusgezicht van het verleden.

Het andere, het gezicht van de toekomst, kijkt nieuwsgierig de andere kant op, en staart in de donkere diepten van de schoot van de toekomst; de hopeloze leegte in het wijdgeopende oog verraadt de onwetendheid van de God. Nee, noch de twee gezichten, noch de vier hoofden van Janus met hun acht ogen zoals hij soms wordt afgebeeld, kunnen de dikke sluiers doordringen die de karmische mysteries omhullen die in het nieuwe jaar vanaf het moment van zijn geboorte besloten liggen. Wat zult u de wereld brengen, o noodlottig jaar 1890, met uw middencijfers tussen de één en de nul, of symbolisch tussen de rechtopstaande levende mens, de personificatie van het stichten van kwaad, en de wereld van de stof![1]

Men ziet dat u de 'griep' al op zak heeft, want ze puilt daaruit. Het nieuws uit Amerika houdt al een waarschuwing in voor de mensen die iedere dag in de straten van Londen gedood zullen worden door over de elektrische draden te struikelen, die tijdens de rage van de nieuwe

---

heilige Nicanor van (van het Griekse nikaō, overwinnen), die ze op 10 januari eer bewijzen.

[1] Alleen wanneer de nul op zichzelf staat en niet door een ander cijfer wordt voorafgegaan, wordt hij het symbool van de oneindige kosmos en van de absolute godheid.

'verlichting' overal worden gespannen. Ziet u, o Janus, gezeten zoals zuster Anna op de balustrade die beide jaren scheidt, een kleine David die de reus Goliath velt, het kleine Portugal dat Groot-Brittannië verslaat, of het althans zijn *prestige* ontneemt, aan de horizon van de tropische streken van Afrika? Of moet u de wenkbrauwen fronsen over een hindoe-śūdra die wordt bijgestaan door een boeddhistische bonze uit het hemelse rijk? Komen ze niet om twee derde van de Anglikaanse geestelijken te bekeren tot de religie van de azuurblauwe Krishṇa en tot die van de Boeddha met hangende oren zoals van een olifant, die vriendelijk glimlacht en met gekruiste benen op een lotus zit, die veel weg heeft van een kool? Want dit zijn de theosofische *idealen* – ja de theosofie zelf, de goddelijke wijsheid – volgens de verwrongen voorstelling daarvan in het grof materialistische, alles antropomorfiserende denken van een gemiddelde Britse filistijn.

Welke onbeschrijfelijke nieuwe gruwelen zult u, o jaar 1890, voor de ogen van de wereld onthullen? Zal u, hoewel u onbewogen bent en om elke tragedie van het leven lacht, nog spotten wanneer Janus – die op grond van de sleutel in zijn rechterhand ook Janitor, de poortwachter van de hemel wordt genoemd, een functie die hem al eeuwen was toevertrouwd vóór hij de heilige Petrus werd – de sleutel gebruikt? Pas nadat hij deur na deur van elk van de 365 dagen (in feite 'de geheime kamers van Blauwbaard') heeft ontsloten, die, o mysterieuze vreemdeling, uw toekomstige voortbrengselen zullen worden, zullen de volkeren kunnen beslissen of u een 'gelukkig' dan wel een onheilsjaar was.

Laat intussen ieder volk en iedere lezer die over de geheimen van de toekomst iets te weten willen komen, hun toevlucht zoeken bij hun respectieve goden. Zo zou een Amerikaan zich, zoals Nicodemus, kunnen wenden tot één van zijn drie levende en nu gereïncarneerde christussen, die zich alle drie op hun beurt Jezus noemen, en die goed gedijen onder de met sterren bezaaide vrijheidsvlag. Het staat de spiritist vrij zijn favoriete medium te raadplegen, dat Saul zou kunnen laten verschijnen of de geest van Debora zou kunnen oproepen om zijn klant te helpen en te informeren. De gentleman-sportman kan zijn schreden richten naar het mysterieuze verblijf van de jockey van zijn rivaal, en de gewone politicus zou de geheime politie, een beroepshandlijnkundige of een astroloog, enz., kunnen consulteren. Maar wat onszelf betreft, we stellen ons vertrouwen in getallen en alleen in dat gezicht van Janus dat het verleden wordt genoemd. Want, zou Janus zelf de toekomst kennen? Of '. . . misschien kent zelfs hij die niet'.

Was Cagliostro een ‘charlatan’?

[‘Was Cagliostro a ‘charlatan’?’, *Lucifer*, januari 1890, blz. 389-95; *CW* 12:78-88]

Het zonder schadeloosstelling wegsturen van de slachtoffers,
Hoe hooggeplaatst de misdadiger ook is,
En hoe laaggeplaatst de onrechtvaardig behandelden ook zijn,
Is verdorven, slap, en verachtelijk.
Het verlaagt en onteert een koning, en zou hem moeten onttronen.
– Tobias Smollett, *The Regicide*, 4de bedrijf, 9de toneel

Het noemen van de naam Cagliostro heeft een tweeledig effect. Bij de ene groep mensen komt er uit het schimmige verleden een hele reeks wonderbaarlijke gebeurtenissen op, bij anderen, kinderen van een te realistisch tijdperk, roept de naam Alexander, graaf Cagliostro, verbazing zo niet minachting op. Mensen kunnen niet begrijpen dat deze ‘tovenaar en goochelaar’ (lees ‘charlatan’) ooit met recht zo’n indruk op zijn tijdgenoten kon hebben gemaakt. Dit geeft de sleutel tot de postume reputatie van de Siciliaan bekend als Giuseppe Balsamo – die reputatie die iemand die hem vertrouwde, een broeder vrijmetselaar, ertoe bracht te zeggen dat ‘Cagliostro (net als vorst Bismarck en sommige theosofen) heel goed de meest bespotte en meest gehate man in Europa kan worden genoemd’. Niettemin moet niemand vergeten dat Schiller en Goethe, ondanks de gewoonte om hem met scheldnamen te overladen, tot zijn grote bewonderaars behoorden, en dat bleven ze tot hun dood. Toen Goethe in Sicilië rondreisde, besteedde hij veel tijd aan het verzamelen van informatie over ‘Giuseppe Balsamo’ in zijn vermoedelijke geboorteland, en op basis van deze uitvoerige aantekeningen schreef de auteur van *Faust* zijn toneelstuk ‘Der Gross-Cophta’.

Dat deze bewonderenswaardige man in Engeland zo weinig respect geniet, is te danken aan Carlyle. De meest onverschrokken waarheidlievende historicus van zijn tijd – hij die de leugen in welke vorm dan ook verafschuwde – heeft het stempel van zijn eerlijkheid en bekende naam verleend aan het grootste historische onrecht dat iemand ooit door vooroordelen en onverdraagzaamheid is aangedaan, en dit onrecht daarmee bekrachtigd. Dit als gevolg van valse berichten die bijna allemaal afkomstig waren van een groep waaraan hij niet

Alessandro Cagliostro 1743-1795(?)

minder een hekel had dan aan onwaarheid, namelijk de jezuïeten, of – de vleesgeworden leugen.

De naam Giuseppe Balsamo – weergegeven volgens kabbalistische methoden betekent deze naam 'hij die werd gestuurd', of 'hij aan wie was gegeven', en ook 'heer van de zon' – toont aan dat deze niet zijn echte familienaam was. Zoals Kenneth R.H. Mackenzie, lid van de TS, opmerkt, hadden bepaalde theosofen tegen het einde van de 18de eeuw de gewoonte om elke naam die occulte broederschappen gaven aan leerlingen die bestemd waren voor het werk in de wereld, om te zetten in een oosterse vorm. Wie ook Cagliostro's ouders zijn geweest, hun naam was niet 'Balsamo'. Dat is in ieder geval zeker. En omdat iedereen weet dat hij in zijn jeugd woonde bij, en onderricht werd door, een man die Althotas zou heten, 'een grote hermetische oosterse wijze', of met andere woorden een adept, is het niet moeilijk om de overlevering aan te nemen dat laatstgenoemde hem zijn symbolische naam gaf. Maar met nog grotere zekerheid is bekend dat hij bij enkele van de meest gerespecteerde wetenschappers van zijn tijd in hoog aanzien stond.

In Frankrijk zien we dat Cagliostro – nadat hij eerder diende als vertrouwelijke vriend en assistent scheikundige in het laboratorium van

Pinto, de grootmeester van de Ridders van Malta – de vriend en beschermeling wordt van de vorst en kardinaal De Rohan. Een adellijke Siciliaanse vorst eerde hem met zijn steun en vriendschap, evenals veel andere edelen. 'Is het dan mogelijk', vraagt Mackenzie terecht, 'dat een man met zulke innemende manieren een liegende bedrieger zou kunnen zijn zoals zijn vijanden proberen te bewijzen?'

De problemen in zijn leven werden in de eerste plaats veroorzaakt door zijn huwelijk met Lorenza Serafina Feliciani, een instrument van de jezuïeten; en ook door zijn bijzondere goedhartigheid, en het blinde vertrouwen dat hij stelde in zijn vrienden, van wie sommigen verraders en zijn bitterste vijanden werden. Geen van de misdaden waarvan hij ten onrechte wordt beschuldigd zou kunnen leiden tot de vernietiging van zijn eer en postume reputatie, maar alles was te wijten aan zijn zwakheid voor een onwaardige vrouw, en het bezit van bepaalde geheimen van de natuur, die hij niet aan de kerk wilde onthullen.

Als Siciliaan werd Cagliostro natuurlijk geboren in een familie van rooms-katholieken, wat hun naam ook was, en werd door de monniken van de 'Goede Broederschap van Castiglione' opgevoed, zoals zijn biografen ons vertellen; dus moest hij uit levensbehoud uiterlijk geloof in en respect voor een kerk belijden, waarvan het traditionele beleid altijd is geweest, 'hij die niet met ons is, is tegen ons', en om de vijand onmiddellijk in de kiem te vernietigen. En toch wordt Cagliostro alleen hierom zelfs tot op de dag van vandaag ervan beschuldigd een spion van de jezuïeten te zijn geweest, en dit door vrijmetselaars die de laatsten zouden moeten zijn om zo'n beschuldiging te uiten tegen een geleerde broeder die door het Vaticaan zelfs méér werd vervolgd als vrijmetselaar dan als occultist. Als dat het geval was geweest, zouden diezelfde jezuïeten zijn naam dan zelfs tot op de huidige dag belasteren?

Als hij voor hen had gewerkt, zou hij dan niet hebben laten zien dat hij voor hun doeleinden van nut is, want een man met zulke onbetwistbare verstandelijke gaven zou *de opdrachten van hen die hij diende* niet hebben kunnen verknallen of negeren. Maar wat zien we in plaats daarvan? Cagliostro wordt ervan beschuldigd de meest sluwe en succesvolle bedrieger en charlatan van zijn eeuw te zijn; beschuldigd van lidmaatschap van het kapittel van de jezuïeten van Clermont in Frankrijk; en in Rome te verschijnen in kerkelijke kleding (als bewijs voor zijn band met de jezuïeten). Toch wordt deze 'sluwe bedrieger' door de inspanningen van diezelfde jezuïeten berecht en veroordeeld tot een smadelijke dood, die pas later werd omgezet in levenslange gevange-

nisstraf, als gevolg van een mysterieuze interventie of invloed die werd uitgeoefend op de paus!

Zou het niet welwillender en meer in overeenstemming met de waarheid zijn om te zeggen dat Cagliostro door zijn banden met de oosterse occulte wetenschap, zijn kennis van vele geheimen – die voor de roomse kerk dodelijk zijn – zich eerst de vervolging van de jezuieten op de hals haalde, en ten slotte de meedogenloosheid van de kerk? Zijn eigen eerlijkheid, die hem verblindde voor de tekortkomingen van hen van wie hij hield, en die hem ertoe bracht vertrouwen te stellen in twee schurken zoals markies Agliato en Ottavio Nicastro, ligt ten grondslag aan alle beschuldigingen van fraude en bedrog waarmee hij nu wordt overladen. En de zonden van deze twee hoge heren – later wegens gigantische zwendel en moord terechtgesteld – betrekt men nu op Cagliostro. Niettemin is bekend dat hij en zijn vrouw (in 1770) beiden berooid achterbleven nadat Agliato er met al hun geld vandoor was gegaan, zodat ze al bedelend door Piedmont en Genève moesten reizen.

Kenneth Mackenzie heeft bewezen dat Cagliostro zich nooit heeft beziggehouden met politieke intriges – de belangrijkste activiteit van de jezuïeten. 'Hij stond beslist niet als zodanig bekend bij hen die angstvallig waakten over het archief van degenen die voorbereidingen troffen voor de revolutie, en zijn optreden als voorstander van revolutionaire beginselen is niet op feiten gebaseerd.' Hij was eenvoudig een occultist en een vrijmetselaar, en als zodanig moest hij lijden door toedoen van diegenen die, wat het nog erger maakt, eerst probeerden hem te doden door levenslange opsluiting en vervolgens het gerucht verspreidden dat hij hun laaghartige instrument was geweest. Dit uitgekookte plan was in zijn helse geslepenheid de bedenkers ervan meer dan waardig.

Er zijn in Cagliostro's biografieën veel punten die aantonen dat hij de oosterse leer van de 'beginselen' in de mens onderwees, en dat 'God' zich in de mens bevindt – als een werkelijke ontwikkelingsmogelijkheid (het 'hoger zelf') – en in elk levend ding en zelfs atoom – als een latente mogelijkheid – en dat hij de meesters van een broederschap diende waarvan hij de naam *niet wilde* bekendmaken, omdat hij dat op grond van zijn gelofte *niet kon doen*. Zijn brief aan de nieuwe mystieke maar nogal bonte Broederschap, de (Loge van) Philalethen, vormt hiervoor een bewijs. Deze Loge betrof, zoals alle vrijmetselaars weten, een rite opgericht in Parijs in 1773 in de Loge des Amis Réunis,

gebaseerd op de beginselen van het martinisme[1], en waarvan de leden in het bijzonder de occulte wetenschappen bestudeerden. De moederloge was een filosofische en *theosofische* loge, en daarom had Cagliostro gelijk dat hij haar telg, de Loge van Philalethen, wenste te zuiveren. De *Royal Masonic Cyclopaedia* zegt over dit onderwerp het volgende:

> De Loge van Philalethen (of liefhebbers van de waarheid) kwam op 15 februari 1785 plechtig bijeen – met Savalette de Langes, koninklijke penningmeester; Tassin, de bankier, en Tassin, een officier in koninklijke dienst – in een broederlijke conventie in Parijs. . . . Vorsten (Russische, Oostenrijkse, en andere), dienaren van de kerk, raadsleden, ridders, financiers, advocaten, baronnen, theosofen, domheren, kolonels, theürgen, ingenieurs, letterkundigen, artsen, kooplieden, postmeesters, hertogen, ambassadeurs, chirurgen, linguïsten, belastinginspecteurs, en in het bijzonder twee mensen uit Londen – Boosie, een koopman, en Brooks – namen deel aan deze conventie, en aan de lijst kunnen worden toegevoegd graaf Cagliostro en Mesmer, 'de uitvinder', zoals Thory hem beschrijft (*Acta Latomorum*, deel 2, blz. 95), 'van de leer van het magnetisme'! Ongetwijfeld heeft Frankrijk nooit eerder, en daarna nooit meer, zo'n bekwame groep mensen bij elkaar gezien om de wereld op orde te brengen![2]

De klacht van de Loge was dat Cagliostro, die eerst had beloofd de leiding ervan op zich te nemen, zijn aanbod introk, omdat de 'conventie' niet de constitutie van de Egyptische Rite wilde aannemen, en evenmin wilden de Philalethen erin toestemmen om hun archief aan de vlammen prijs te geven, en dat waren zijn noodzakelijke voorwaarden. Het is vreemd dat broeder K.R.H. Mackenzie en andere vrijmetselaars dachten dat zijn antwoord aan die Loge afkomstig was 'uit een jezuïtische bron'. De stijl ervan is juist oosters, en geen enkele Europese vrijmetselaar – en al helemaal geen jezuïet – zou op die manier schrijven. Het antwoord luidt als volgt:

> De onbekende grootmeester van de echte vrijmetselarij heeft zijn oog laten vallen op de Philalethen. . . . Geroerd door hun toewijding en het oprechte nastreven van hun doel, zal hij hun de helpende hand

---

[1] De martinisten waren mystici en theosofen die beweerden het geheim te bezitten om met (elementale and planetaire) geesten van de buitenaardse sferen te communiceren. Sommigen van hen waren praktiserende occultisten.

[2] Kenneth R.H. Mackenzie, *Royal Masonic Cyclopaedia*, 1877, blz. 95.

> reiken, en stemt ermee in om een straal licht in de duisternis van hun tempel te laten schijnen. Het is de wens van de onbekende grootmeester om aan hen het volgende te bewijzen: *het bestaan van één God* – de basis van hun geloof; *de oorspronkelijke waardigheid van de mens*; *zijn vermogens en bestemming*. . . . Door daden en feiten, door het getuigenis van de zintuigen, zullen ze GOD, de MENS en de spirituele wezens [beginselen] die tussen hen in zijn geschapen, leren kennen; de echte vrijmetselarij geeft daarvoor de symbolen en wijst de echte weg. Laten de Philalethen dan de leringen van deze echte vrijmetselarij in zich opnemen, zich onderwerpen aan de regels van haar hoogste chef, en de constitutie ervan aannemen. Maar bovenal laat het heiligdom gezuiverd zijn, laten de Philalethen weten dat licht alleen kan afdalen naar de tempel van geloof [gebaseerd op kennis], niet naar die van scepsis. Laten ze die nutteloze verzameling van hun archief prijsgeven aan de vlammen, want de tempel van de waarheid kan alleen op de ruïnes van de toren van verwarring worden gevestigd.[1]

In het occulte taalgebruik van sommige occultisten stond 'Vader, zoon en engelen' voor het samengestelde symbool van de fysieke en astro-spirituele MENS.[2] Johann G. Gichtel (eind 17de eeuw), de vurige vereerder van Böhme, de ziener over wie Saint-Martin vertelt dat hij *getrouwd* was 'met de hemelse Sophia' – de goddelijke wijsheid – maakte gebruik van deze uitdrukking. Daarom valt gemakkelijk te begrijpen wat Cagliostro bedoelde met de Philalethen door met behulp van hun 'zintuigen' het bestaan te bewijzen van 'God, de mens en de tussenliggende [tussen God (ātman) en de mens (het ego) in] spirituele wezens'. Noch is het moeilijker om zijn ware bedoeling te begrijpen wanneer hij in zijn afscheidsbrief de broeders verwijt: 'We hebben u de waarheid aangeboden; u heeft die hooghartig afgewezen. We hebben haar aangeboden omwille van haarzelf, en u heeft haar geweigerd, *omdat u houdt van vormen* . . . Kunt u uzelf verheffen tot (*uw*) God en de *kennis van uzelf* met behulp van een secretaris en een vergadering?' enz.[3]

---

[1] *Op.cit.*, blz. 96.

[2] Zie de 'drie beginselen' en de 'zeven vormen van de natuur' door Böhme, en doorgrond hun occulte betekenis, om uzelf hiervan te overtuigen.

[3] De verklaring op gezag van Beswick dat Cagliostro onder de naam graaf Grabianca lid was van de Loge des Amis Réunis is niet bewezen. Er was in die tijd in Frankrijk een Poolse graaf met die naam, een mysticus die wordt genoemd in de brieven van Madame De Krüdner, in het bezit van de familie van de schrijf-

Er zijn veel absurde en volkomen tegenstrijdige verklaringen over Joseph Balsamo, de zogenaamde graaf Cagliostro, waarvan een aantal door Alexandre Dumas werden opgenomen in zijn *Mémoires d'un médecin*, met die vruchtbare afwisseling van waarheid en werkelijkheid die zo kenmerkend is voor de romans van Dumas père. Maar al bezit de wereld over die opmerkelijke en ongelukkige man heel veel gevarieerde informatie die het grootste deel van zijn leven betreft, over de laatste tien jaar en over zijn dood is niets met zekerheid bekend, afgezien van de legende dat hij in de gevangenis van de inquisitie stierf.

Het is waar dat de Italiaanse geleerde Giovanni Sforza onlangs enkele fragmenten heeft gepubliceerd uit de privécorrespondentie van Lorenzo Prospero Bottini, ambassadeur van de Republiek Lucca in Rome aan het einde van de 18de eeuw, en deze hebben dit grote hiaat enigszins aangevuld. Deze correspondentie met Pietro Calandrini, grootkanselier van de genoemde republiek, start in 1784, maar de echt interessante informatie begint pas in 1789 in een brief van 6 juni van dat jaar, en zelfs dan vernemen we niet veel. Deze spreekt over de 'beroemde graaf Cagliostro, die onlangs met zijn vrouw vanuit Trente via Turijn in Rome is aangekomen. Mensen zeggen dat hij op Sicilië is geboren en heel rijk is, maar niemand weet waar die rijkdom vandaan komt. Hij heeft een introductiebrief van de bisschop van Trente aan Albani. . . . Zijn dagelijkse levenswandel evenals zijn persoonlijke en maatschappelijke standing zijn tot dusver onberispelijk. De vele mensen die contact met hem zoeken, horen uit zijn eigen mond bevestigd wat er over hem wordt gezegd.'[1]

Uit een andere brief vernemen we dat Rome een ondankbare bodem voor Cagliostro bleek te zijn. Hij was van plan om zich in Napels te vestigen, maar dat plan kon niet worden uitgevoerd. De Vaticaanse autoriteiten, die de graaf tot dan toe ongemoeid hadden gelaten, wisten plotseling hun zware hand op hem te leggen. In een brief van 2 januari 1790, nog geen jaar na Cagliostro's komst, staat:

> . . . afgelopen zondag vond er een geheime en bijzondere kerkvergadering plaats in het Vaticaan. Deze (kerkvergadering) bestond uit de

---

ster, en die, zoals Beswick zegt, samen met Mesmer en graaf Saint-Germain, tot de Loge van Philalethen behoorde. Waar zijn de manuscripten en documenten van Savalette de Langes die hij na zijn dood aan de filosofische Schotse Rite heeft nagelaten? Zijn ze verloren gegaan?

[1] Vgl. Giovanni Sforza, 'La fine di Cagliostro', *Archivio Storico Italiano*, 5de reeks, deel 7, 1891, blz. 144.

> staatssecretaris en Antonelli, Pallotta en Campanelli, en de vicegerent fungeerde als secretaris. Het doel van die geheime kerkvergadering blijft onbekend, maar openbare geruchten gaan dat ze werd bijeengeroepen naar aanleiding van de plotselinge arrestatie in de nacht van zaterdag op zondag van graaf Cagliostro, zijn vrouw, en een kapucijner monnik, Fra Giuseppe da S. Maurizio. De graaf is opgesloten in kasteel Sant'Angelo, de gravin in het klooster van Santa Apollonia, en de monnik in de gevangenis van Ara Coeli. . . . Die monnik, die zich 'pater Svizzero' noemt, wordt beschouwd als een bondgenoot van de beroemde avonturier [Cagliostro]. Tot de misdaden waarvan hij wordt beschuldigd behoort ook die van de verspreiding van een boek van een onbekende schrijver, getiteld *Le tre sorelle* [De drie zusters], dat veroordeeld is tot openbare verbranding. Het doel van dit werk is 'om drie adellijke figuren *af te breken*'.[1]

Het werkelijke doel van deze heel opmerkelijke misinterpretatie is gemakkelijk te raden. Het was een boek over alchemie; de 'drie zusters' zijn symbolen voor de drie 'beginselen' in hun dubbele symboliek. Op het gebied van de occulte scheikunde 'breken' ze het drieledige ingrediënt 'af' dat wordt gebruikt bij de transmutatie van metalen; op spiritueel gebied breken ze de drie 'lagere' *persoonlijke* 'beginselen' in de mens af, een verklaring die iedere theosoof zal begrijpen.

Het proces tegen Cagliostro duurde lang. In een brief van 17 april 1790 schrijft Bottini aan zijn correspondent in Lucca dat de beroemde 'tovenaar' voor het eerst voor de heilige inquisitie is verschenen. De werkelijke oorzaak van de traagheid van het proces was dat de inquisitie, met al zijn behendigheid bij het fabriceren van bewijzen geen zwaarwegend bewijs kon vinden om de schuld van Cagliostro aan te tonen. Niettemin werd hij op 7 april 1791 ter dood veroordeeld. Hij werd beschuldigd van veel verschillende misdaden, de belangrijkste daarvan waren dat hij een vrijmetselaar en een 'illuminist' was, een 'tovenaar' die zich met verboden studies bezighield; hij werd ook ervan beschuldigd de spot te drijven met het *heilige* geloof, de samenleving te schaden, grote geldbedragen te bezitten die *door onbekende middelen waren verkregen*, en anderen – ongeacht geslacht, leeftijd, en maatschappelijke positie – aan te moedigen hetzelfde te doen.

Kortom, de ongelukkige occultist werd tot een oneervolle dood veroordeeld voor daden zoals die tegenwoordig dagelijks en in het openbaar door meer dan één grootmeester van de vrijmetselaars worden

[1] Vgl. *Op.cit.*, blz. 145-6.

Fort San Leo[1]

verricht, evenals door honderdduizenden kabbalisten en vrijmetselaars met een mystieke inslag. Na deze uitspraak werden documenten, diploma's van buitenlandse hoven en organisaties, vrijmetselaars-insignes en familierelikwieën van de 'aartsketter' door de openbare beulen op het Piazza della Minerva in het bijzijn van een enorme mensenmassa plechtig verbrand. Eerst werden zijn boeken en instrumenten door het vuur verslonden. Daaronder was het manuscript over de Egyptische vrijmetselarij, dat dus niet langer als getuige *ten gunste* van de verguisde man kan dienen. En toen de veroordeelde occultist moest worden overgedragen aan de burgerlijke rechtbank, gebeurde er iets mysterieus.

Een vreemdeling, die niemand ooit eerder in het Vaticaan had gezien, en die daarna nooit meer werd gezien, verscheen en verzocht een persoonlijke audiëntie bij de paus, en zond hem via de kardinaalsecretaris een *woord* in plaats van een naam. Hij werd onmiddellijk ontvangen, maar bleef slechts enkele minuten bij de paus. Nauwelijks was hij weg of zijne heiligheid gaf opdracht de doodstraf van de graaf om te zetten in een levenslange gevangenisstraf in het fort dat kasteel San Leo wordt genoemd, en de hele zaak moest in het diepste geheim worden uitgevoerd. De monnik Svizzero werd veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf, en gravin Cagliostro werd in vrijheid gesteld, maar

[1] https://it.wikipedia.org/wiki/Forte_di_San_Leo.

alleen om na een nieuwe aanklacht wegens ketterij te worden opgesloten in een klooster.

Maar wat was het kasteel San Leo? Het staat nu op de grens van Toscane en behoorde toen tot de Pauselijke Staat, in het hertogdom Urbino. Het is gebouwd op de top van een enorme rots, bijna loodrecht aan alle kanten; om in die tijd in het 'kasteel' te komen, moest men plaatsnemen in een soort open mand die door middel van touwen en katrollen omhoog werd gehesen. Een misdadiger werd in een speciale kist geplaatst, waarna de cipiers deze 'met de snelheid van de wind' omhoogtrokken. Op 23 april 1791 steeg Giuseppe Balsamo – als we hem zo moeten noemen – in de kist voor misdadigers *op naar de hemel*, en werd levenslang opgesloten in dat graf voor de levenden.

Giuseppe Balsamo wordt voor de laatste keer genoemd in de correspondentie van Bottini in een brief van 10 maart 1792. De ambassadeur spreekt over iets wonderbaarlijks dat Cagliostro in zijn gevangenis tijdens zijn vrije uren heeft verricht. Een lange roestige spijker die door de gevangene uit de vloer was gehaald, werd door hem zonder hulp van gereedschap getransformeerd in een scherpe driehoekige stiletto – zo soepel, magnifiek en scherp alsof deze van het edelste staal was gemaakt. Men zag alleen dat het een oude spijker was door de kop, die de gevangene zo had gelaten om als handvat te dienen. De staatssecretaris gaf opdracht om deze van Cagliostro af te pakken en naar Rome te brengen, en zijn bewaking te verdubbelen.

En nu komt de laatste trap van de ezel tegen de stervende of dode leeuw. Luigi Angiolini, een Toscaanse diplomaat, schrijft het volgende:

> Diezelfde Cagliostro, die zovelen liet geloven dat hij een tijdgenoot van Julius Caesar was geweest, die zoveel roem verkreeg en die invloed had op zoveel vrienden, stierf ten slotte op 26 augustus 1795 aan een beroerte. Semproni liet hem begraven in een houtschuur beneden, waaruit boeren regelmatig stalen. De sluwe kapelaan nam terecht aan dat de man die tijdens zijn leven de wereld zo'n bijgelovige angst had ingeboezemd, de mensen na zijn dood met dezelfde angstige gevoelens zou vervullen, en zo de dieven op een afstand zou houden.[1]

Maar toch heb ik een vraag! Was Cagliostro werkelijk dood en begraven in 1795, in San Leo? En zo ja, waarom zouden de beheerders van kasteel Sant'Angelo in Rome naïeve toeristen het kleine vierkante

[1] Vgl. *Op.cit.*, blz. 150.

gat laten zien waarin Cagliostro zou zijn opgesloten en 'gestorven'? Waarom bestaat er zoveel onduidelijkheid of oneerlijkheid, en zoveel meningsverschil hierover? Dan zijn er vrijmetselaars die tot op heden in Italië opmerkelijke verhalen vertellen. Sommigen zeggen dat Cagliostro op onverklaarbare manier uit zijn hooggelegen gevangenis ontsnapte, waardoor zijn cipiers zich gedwongen voelden om het nieuws van zijn dood en begrafenis te verspreiden. Anderen beweren dat hij niet alleen ontsnapte, maar, dankzij het levenselixer, nog steeds leeft, ook al is hij meer dan 130 jaar oud!

'Waarom is hij,' vraagt Bottini, 'als hij werkelijk de vermogens bezat waarop hij aanspraak maakte, niet uit het gezicht van zijn cipiers verdwenen, en op die manier aan de vernederende straf ontsnapt?'

We hebben gehoord van een andere gevangene, die in elk opzicht groter was dan Cagliostro ooit beweerde te zijn. Ook over die gevangene werd spottend gezegd: 'Anderen heeft hij gered, maar zichzelf redden kan hij niet . . . laat hij dan nu van het kruis afkomen, dan zullen we in hem geloven.'[1]

Hoelang zullen welwillende mensen – met zo'n ongekende onverschilligheid – biografieën van levende mensen blijven schrijven en de reputatie van de doden verwoesten op basis van onbeduidende en vaak volkomen onjuiste roddels van mensen die gewoonlijk de slaaf van vooroordelen zijn!?

We zijn genoodzaakt te denken: zolang ze niets weten over de wet van karma en zijn ijzeren rechtvaardigheid.

HPB

---

[1] *Mattheus* 27:42.

Het laatste lied van de zwaan

[‘The last song of the swan’, *Lucifer*, februari 1890, blz. 445-53; *CW* 12:104-16]

. . . ik voorzie
Voor de mensheid nog wel een eeuw of meer [ellende],
En ik ben gestuurd voor het harde werk, om een pad uit te hakken
Tussen de doornen – die zich in mijn vlees dringen – om op blote voeten
De weg te gaan, en die te effenen met bloed en uitputting.
Ik zal mijn botten neerleggen
In een gevaarlijke scheur in het onderbroken pad.
Mensen zullen in betere tijden kunnen staan waar ik gevallen ben,
En verder reizen, zingend in volmaakte koren,
Terwijl ik de weg alleen ben gegaan . . .

– Theodore Parker[1]

Waar komt de poëtische maar – zelfs voor een mythe – heel fantasierijke gedachte vandaan over zwanen die hun eigen begrafenisliederen zingen? Daarover bestaat een Oud-Noorse legende, maar die is niet ouder dan de middeleeuwen. De meesten van ons hebben de ornithologie bestudeerd; en in onze eigen jonge jaren hebben we uitvoerig kennisgemaakt met allerlei soorten zwanen. In die jaren vol vertrouwen en eeuwig zonlicht bestond er een mysterieuze aantrekkingskracht tussen onze ondeugende hand en de sneeuwwitte veren van de stompe staart van die sierlijke, maar scherpe klanken uitstotende koning van de watervogels. De hand die verraderlijk koekjes aanbood, terwijl de andere hand een of twee veren uittrok, werd vaak gestraft; maar evenzo de oren.

Weinig geluiden zijn wat kakofonie betreft te vergelijken met de roep van die vogel – of het nu de ‘fluitende’ (cygnus americanus) of de ‘trompetterende’ zwaan betreft. Zwanen snuiven, klepperen, krijsen en sissen, maar ze zingen beslist niet, vooral niet wanneer ze lijden onder de vernedering van een onrechtvaardige aanval op hun staart. Maar luister naar de legende. ‘Als de zwaan voelt dat hij sterft, heft hij zijn

[1] Octavius Brooks Frothingham, *Theodore Parker: A Biography*, 1874, ‘Uit zijn dagboek’, blz. 476.

kop hoog op, en barst uit in een langdurig, melodieus gezang – een hartverscheurend lied van de dood – de edele vogel stuurt een melodieus protest naar de hemel, een jammerklacht die mens en dier tot tranen roert, en waardoor het hart van iedereen die het hoort wordt aangegrepen.'

Precies: 'iedereen die het hoort'. Maar wie heeft dat lied ooit door een zwaan horen zingen? We aarzelen niet om het aannemen van zo'n uitspraak, zelfs als een poëtische vrijheid, een van de talloze paradoxen van onze onlogische tijd en van de menselijke geest te noemen. We hebben er persoonlijk geen bezwaar tegen dat Fénélon, de aartsbisschop en redenaar, de 'zwaan van Cambrai' wordt genoemd, maar we protesteren om Shakespeare hetzelfde dubieuze compliment te geven. Ben Jonson was onverstandig om het grootste genie waarop Engeland zich kan beroemen de 'lieflijke zwaan van Avon' te noemen; en wat de bijnaam van Homerus, de 'zwaan van Meander', betreft, dit is eenvoudig postume laster die *Lucifer* nooit sterk genoeg kan afkeuren en tegenspreken.

Laten we het fictieve idee liever toepassen op dingen dan op mensen, door te bedenken dat de zwaan – een symbool voor het hoogste brahman en voor een van de avatāra's van de amoureuze Jupiter – ook een symbool was voor cyclussen; in ieder geval voor het laatste gedeelte van elke belangrijke cyclus in de geschiedenis van de mens. Een symbool dat voor de lezer misschien zowel vreemd als moeilijk te verklaren is. Maar het heeft zijn bestaansreden. Het werd waarschijnlijk ingegeven door de zwaan die graag in cirkels zwemt, en zijn lange en sierlijke hals tot een ring buigt, en het was alles welbeschouwd geen slechte typering. In ieder geval was de oudere gedachte treffender, relevanter, en zeker logischer dan de latere die de keel van de zwaan met muzikaliteit begiftigde en van hem een lieflijke zanger en bovendien een ziener maakte.

Het laatste lied van de zwaan van de huidige 'cyclus' voorspelt niet veel goeds. Sommigen horen hem krijsen als een uil, en krassen zoals de raaf van Edgar Allan Poe. De combinatie van de cijfers 8 en 9, waarover in het redactionele artikel van vorige maand[1] werd gesproken, heeft al haar vruchten afgeworpen. Nauwelijks hadden we gesproken

[1] Noot vert.: '1890! Bij het aanbreken van het nieuwe jaar', zie blz. 139 van dit boek.

over de angst die de Caesars en wereldpotentaten van vroeger hadden voor het cijfer 8, dat op de *gelijkheid van alle mensen* is gebaseerd, en over zijn fatale combinatie met het cijfer 9, dat de aarde voorstelt onder invloed van een slecht beginsel, of dat beginsel begon een trieste ravage aan te richten onder de arme potentaten en in de hoogste kringen – hun onderdanen.

De influenza heeft de laatste tijd een vreemde en mysterieuze voorliefde voor royalty getoond. Een voor een heeft ze leden daarvan door de dood op één en hetzelfde niveau geplaatst met hun kamerheren en keukenmeiden. Sic transit gloria mundi![1] Haar eerste slachtoffer was de keizerin-weduwe van Duitsland; dan de ex-keizerin van Brazilië, de hertog van Aosta, prins Willem van Hessen-Philippsthal, de hertog van Montpensier, de vorst van Schwarzburg-Rudolstadt, en de vrouw van de hertog van Cambridge; naast een aantal generaals, ambassadeurs, staatslieden, en hun schoonmoeders. Waar, wanneer, bij welk slachtoffer zult u ophouden met uw zeis, o 'onschuldige' en 'ongevaarlijke' influenza?

Ieder van deze koninklijke en semi-koninklijke zwanen heeft zijn laatste lied gezongen, en is 'naar die bestemming' gegaan waaruit *iedere* 'reiziger terugkeert' – ondanks het aforistische vers dat het tegenovergestelde beweert.[2] Ja, zij zullen nu het grote mysterie zelf oplossen, en de theosofie en haar leringen zullen meer aanhangers en gelovigen krijgen onder de royalty in 'de hemel', dan ze nu bij die hogere klasse op aarde heeft.

Wat is die influenza die ten onrechte de 'Russische' wordt genoemd, maar die – zolang ze aanhoudt – veeleer de zondebok lijkt te zijn voor de fouten en gebreken van de medische stand en zijn chique artsen? Medische autoriteiten hebben daarover nu en dan iets gezegd dat heel geleerd klinkt, maar dat ons erg weinig vertelt over haar ware aard. Ze schijnen af en toe een pathologische aanwijzing te hebben gevonden die nogal vaag wijst – als dat al het geval is – op een bacteriële oorzaak; maar ze zijn nog even ver van een oplossing voor het mysterie als altijd. De vele en gevarieerde gevallen hebben veel praktische lessen opgeleverd, maar de conclusies die men daaruit heeft kunnen trekken, lijken beperkt of ontoereikend te zijn geweest.

---

[1] Vert.: Zo gaat de heerlijkheid van de wereld voorbij!

[2] Noot vert.: Verwezen wordt naar Shakespeare's *Hamlet*, 3:1: 'death, the undiscover'd country from whose bourn no traveller returns' (de dood, het niet ontdekte land – die bestemming waaruit geen enkele reiziger terugkeert).

Wat is nu eigenlijk dat onbekende monster dat lijkt te reizen met de snelheid van sensationeel nieuws dat de wereld in wordt gezonden om een medemens te onteren; dat bijna alomtegenwoordig is; en dat bij de keuze van zijn slachtoffers zo'n vreemd onderscheid maakt? Waarom valt het naar verhouding veel meer de rijken en de machtigen aan dan arme en minder belangrijke mensen? Is het inderdaad slechts 'een actieve microbe' zoals dr. Symes Thompson ons wil laten geloven? En klopt het dat de influenza-bacil zojuist in Wenen door dr. Jolles en dr. Weichselbaum is ontdekt – of is het maar een valkuil en een illusie zoals zoveel andere dingen? Wie weet?

Niettemin is het gezicht van onze onwelkome gast, de zogenaamde 'Russische influenza', tot op heden gesluierd, maar zijn lichaam drukt zwaar op velen, vooral op ouderen en zwakken, en is voor heel zieke mensen bijna altijd fataal. Een grote medische autoriteit op het gebied van epidemieën, dr. Zdekauer, heeft onlangs beweerd dat deze ziekte ooit de voorloper van cholera was – in ieder geval in St. Petersburg. Dit is, op zijn zachtst gezegd, een heel vreemde verklaring. Dat wat nu 'influenza' wordt genoemd, stond eerder bekend als de griep, en laatstgenoemde was in Europa bekend als een epidemie, eeuwen voor de cholera in de zogenaamd beschaafde landen voor het eerst verscheen. De biografie en de geschiedenis van influenza, alias 'griep', zijn voor sommige lezers misschien interessant. Het volgende hebben we uit gezaghebbende bronnen verzameld.

Het eerste geval ervan dat door de medische wetenschap is opgetekend, was op Malta in 1510. In 1577 groeide de jonge influenza uit tot een vreselijke epidemie, die van Azië naar Europa trok om vervolgens in Amerika te verdwijnen. In 1580 werden Europa, Azië, en Amerika door een nieuwe griepepidemie bezocht; deze *doodde de oude mensen, de zwakken, en de heel zieke mensen*. In Madrid was het sterftecijfer enorm hoog, en alleen al in Rome stierven 9000 mensen eraan. In 1590 verscheen de influenza in Duitsland; vandaar ging ze in 1593 naar Frankrijk en Italië. In 1658-1663 bezocht ze alleen Italië; in 1669 Holland; in 1675 Duitsland en Engeland; en in 1691 Duitsland en Hongarije. In 1729 leed heel Europa vreselijk onder deze 'onschuldige' bezoeker. Alleen al in Londen stierven er in de eerste week 908 mensen aan; meer dan 60.000 mensen leden eraan, en in Wenen stierf 30 procent aan zware catarre of influenza.

In 1732 en 1733 trof een nieuwe griepepidemie Europa, Azië, en Amerika. Ze was bijna net zo algemeen verspreid in de jaren 1737 en 1743, toen in Londen in één week meer dan 1000 mensen eraan stierven. In 1762 heerste ze in het Britse leger in Duitsland. In 1775 was het aantal vee en huisdieren dat erdoor werd gedood bijna ontelbaar. In 1782 werden *op één dag* 40.000 mensen ziek in St. Petersburg. In 1830 maakte de influenza met succes een reis om de wereld – alleen die keer als wegbereider voor de cholera. Ze kwam weer terug van 1833 tot 1837. In het jaar 1847 werden in Londen meer mensen door haar gedood dan door de cholera. Ze nam opnieuw een epidemisch karakter aan in Frankrijk in 1858.

We vernemen uit de Petersburgse *Novoje Vremja* dat dr. August Hirsch heeft aangetoond dat er van 1510 tot 1850 driehonderd grote epidemieën van griep of influenza zijn geweest, zowel algemene als lokale, ernstige als zwakke. Volgens bovengenoemd gegeven kan de influenza die dit jaar in St. Petersburg heel zwak is geweest, nauwelijks 'Russisch' worden genoemd. Uit wat over haar kenmerken bekend is, blijkt daarentegen dat ze onpartijdig kosmopolitisch van aard is. Door de uitzonderlijke snelheid waarmee ze zich voordeed, verwierf ze in Wenen de naam blitz catarre. Ze heeft niets gemeen met de gewone griep, die men bij koud en vochtig weer zo gemakkelijk oploopt; en ze schijnt geen speciale ziekte teweeg te brengen die kan worden gelokaliseerd, maar alleen fataal in te werken op het zenuwstelsel en vooral de longen. De meeste sterfgevallen aan influenza treden op als gevolg van longverlamming.

Dit alles is heel betekenisvol. Een ziekte die epidemisch maar niet besmettelijk is; die overal optreedt, op zowel schone als smerige plekken, onder zowel hygiënische als onhygiënische omstandigheden, en die dus kennelijk geen besmettingshaarden nodig heeft om van daaruit te beginnen; een epidemie die zich als een luchtstroom onmiddellijk verspreidt, en hele landen en werelddelen omsluit; die tegelijkertijd een zeeman midden op de oceaan velt en een koninklijke telg in zijn paleis; de uitgehongerde stakker in de Whitechapels van de wereld, weggezakt in en doordrenkt van het vuil, en de aristocraat in zijn sanatorium in de hoge bergen (zoals Davos in Engadin),[1] waar ze niet kan worden toe-

[1] 'Kolonel George Napier zal de begrafenis van zijn vader, Lord Napier van Magdala, niet kunnen bijwonen door een ernstige aanval van influenza in Davos, Zwitserland.' De *Morning Post* van 21 januari 1890.

geschreven aan een gebrek aan sanitaire voorzieningen – zo'n ziekte kan niet worden vergeleken met epidemieën van de gewone soort, zoals cholera.

Ze kan evenmin worden toegeschreven aan parasieten of een of andere soort microscopische microben. Om dit te bewijzen werden Pasteur, de 'microbe-killer' zelf, en zijn team van assistenten meedogenloos aangevallen door die goede oude influenza. Lijkt het er daarom niet op dat de oorzaken van influenza eerder kosmisch dan bacterieel zijn; en dat ze veeleer gezocht moeten worden in die abnormale veranderingen in onze atmosfeer die de laatste jaren over de hele aardbol de seizoenen hebben ontregeld, dan in iets anders?

Er wordt nu niet voor het eerst beweerd dat al die mysterieuze epidemieën zoals de huidige influenza zijn toe te schrijven aan een abnormale overmaat aan ozon in de lucht. Verschillende gerenommeerde artsen en scheikundigen zijn het in zoverre met de occultisten eens dat ze erkennen dat het smaakloze, kleurloze, reukloze gas, bekend als zuurstof – 'de levensonderhouder' van al wat leeft en ademt – van tijd tot tijd ruzie krijgt met zijn collega's en broeders, wanneer het probeert hen in volume en gewicht te overtreffen, en zwaarder wordt dan gewoonlijk. Kortom – zuurstof wordt ozon. Dat verklaart waarschijnlijk de eerste symptomen van influenza. Wanneer zuurstof neerdaalt en zich met opmerkelijke snelheid over de aarde verspreidt, zal ze natuurlijk een nog grotere verbranding teweegbrengen; vandaar de verschrikkelijke hitte in het lichaam van de patiënt, en de verlamming van vrij zwakke longen.

Wat zegt de wetenschap over ozon? 'Het is de overmaat van laatstgenoemde door de krachtige werking van elektriciteit in de lucht, die bij nerveuze mensen dat onverklaarbare gevoel van angst en depressie teweegbrengt dat ze vóór een storm zo vaak ervaren.' En vervolgens: 'De hoeveelheid ozon in de atmosfeer varieert met de meteorologische toestand *volgens wetten die tot nu toe aan de wetenschap onbekend zijn*.' Ze zeggen wijselijk dat een zekere hoeveelheid ozon nodig is voor de ademhaling en de bloedsomloop. Aan de andere kant 'prikkelt een teveel aan ozon de ademhalingsorganen, en als er in de lucht meer dan 1% van aanwezig is, doodt ze degene die haar inademt.' Dit volgt min of meer de occulte gedachtegang. 'De ware ozon is het levenselixer',[1] zegt *De geheime leer*. Laat de lezer het bovenstaande vergelij-

[1] Vgl. *De geheime leer*, 1:173vn.

ken met wat hij in hetzelfde boek vindt over lucht[1] vanuit een hermetisch en occult standpunt gezien, en dan zal hij beter begrijpen wat sommige theosofen over de huidige influenza denken.

Hieruit volgt dat de mystiek ingestelde correspondent die in *Novoje Vremja*[2] schreef en verstandig advies gaf over de influenza die toen net was begonnen, wist waar hij het over had. Hier volgt een samenvatting van wat hij daarover zei:

> Zo wordt duidelijk dat de werkelijke oorzaak van deze gelijktijdige verspreiding van de epidemie door het hele keizerrijk, onder de meest uiteenlopende weersomstandigheden en klimaten, ergens anders moet worden gezocht dan in onvoldoende hygiënische en sanitaire omstandigheden . . . De zoektocht naar de oorzaken van die ziekte en van haar verspreiding is niet alleen een taak van de artsen, maar *zou ook een passende taak zijn voor meteorologen, astronomen, natuurkundigen, en natuuronderzoekers in het algemeen*, en zou officieel en feitelijk onafhankelijk van de medici moeten worden uitgevoerd.

Dit leidde tot een storm van protest door vakmensen. De voorzichtige suggestie werd taboe verklaard en bespot; en opnieuw werd een Aziatisch land – China, dit keer – opgeofferd als zondebok voor de zonde van FOHAT en zijn al te actieve voortbrengselen. Wanneer royalty en de heersers van dit ondermaanse gebied door influenza en andere soortgelijke zaken en onbekende kwalen voldoende zijn gedecimeerd, zullen de ongelovige Thomassen van de wetenschap misschien van idee veranderen. Dit zal alleen maar een rechtvaardige straf zijn voor het verachten van de 'occulte' wetenschappen, en het opofferen van de waarheid aan hun persoonlijke vooroordelen.

Intussen is het laatste doodslied van de zwaan van deze cyclus begonnen; maar weinig mensen schenken er aandacht aan, want de meerderheid heeft alleen oren om niet te horen, en ogen om blind te blijven. Maar degenen die dat wel doen, vinden het lied van deze cyclus triest, heel triest, en verre van melodieus. Ze beweren dat, afgezien van de influenza en andere kwalen, de helft van de beschaafde wereld wordt bedreigd met een gewelddadige dood, deze keer dankzij

[1] Vgl. *De geheime leer*, 2:125-7&127vn.
[2] Nr. 4931, 19 november, oude stijl, 1889.

de verwaandheid van wetenschappers en het hebzuchtige egoïsme van het speculeren. Dit is de belofte die de nieuwe rage 'elektrische verlichting' elke grote stad biedt vóór de stervende cyclus een lijk wordt. Dit zijn feiten, en geen 'dwaze speculaties van onwetende theosofen'. De laatste tijd stuurt Reuter bijna dagelijks van die fijne waarschuwingen de wereld in zoals de volgende over elektrische bedrading in het algemeen, en elektrische bedrading in Amerika in het bijzonder:

> Vandaag wordt uit Newburgh, New York State, weer een dodelijk ongeluk gemeld als gevolg van de bovengrondse bedrading voor elektrische verlichting. Het blijkt dat een paard tijdens het mennen met zijn neus een ijzeren luifelpaal aanraakte en als dood neerviel. Een man die toesnelde om het dier overeind te helpen raakte het hoofdstel van het paard aan en viel meteen dood neer; en een andere man die eerstgenoemde probeerde op te tillen kreeg een vreselijke schok. De oorzaak van het ongeval schijnt te zijn geweest dat een elektrische draad los was geraakt, en op een ijzeren staaf lag die de luifelpaal met het gebouw verbond, en dat de volle kracht van de elektriciteit via de paal de grond instroomde. Het isolatiemateriaal van de draad was door de regen geheel doorweekt geraakt.[1]

Dit is een hoopgevend perspectief, en het lijkt erop dat dit een van de 'laatste liederen van de zwaan' van *praktische* beschaving was. Maar er is enige troost – zelfs op dit elfde uur van onze eeuw van moeilijke woorden en schoppen tegen de waarheid. Onverschrokken geestelijken vermannen zich en durven in het openbaar hun werkelijke gevoelens te uiten, met grondige minachting voor 'de volledige nonsens van de goedkope 'religieuze praatjes' die in deze tijd algemeen zijn'.[2] Ze verzamelen dagelijks meer moed; en kranten die tot dusver heel conservatief waren, zijn niet bang meer om hun correspondenten, wanneer daartoe reden is, de mogelijkheid te bieden om tegen vrome praatjes en bekrompen mensen in te gaan. Ja, de persoon die in de *Morning Post* de nuttige maar onwelkome waarheid naar buiten bracht, was zo'n uitzondering waardig. Een correspondent, W.M. Hardinge, die schrijft over zuster Rose Gertrude, die zojuist is vertrokken naar de leprakolonie op het eiland Molokai, stelt voor om 'op een of andere manier een portret van deze jongedame aan de collectie van

---

[1] Eerw. Hugh B. Chapman, predikant van St. Luke's, Camberwell, in de *Morning Post* van 21 januari 1890.

[2] *Op.cit.*

een van onze nationale musea toe te voegen', en zegt vervolgens:

> Edward Clifford zou daarvoor zeker een geschikte kunstenaar zijn. Ik zou zelf graag eraan willen meewerken om ervoor te zorgen dat een bekwame schilder het gezicht waarachter zo'n heilige ziel schuilt permanent vastlegt. Zo'n voorbeeld – helaas maar al te zeldzaam in Engeland – zou meer opleveren dan voorschriften.[1]

Amen. Mensen krijgen in chique kerken meer voorschriften en gezwollen taal dan hun lief is; maar van echt praktisch christusachtig werk in het dagelijks leven zien we – met uitzondering van zogenaamde filantropen die dit doen om in het openbaar te worden geprezen en in kranten met naam te worden genoemd – *niets*. Bovendien is zo'n voorbeeld zoals de vrijwillige martelgang die door zuster Rose Gertrude is gekozen overal 'heel zeldzaam', laat staan in Engeland. De jonge heldin, evenals haar edele voorganger, pater Damiaan,[2] is een echte theosoof in het dagelijks leven en de praktijk – laatstgenoemde is het hoogste ideaal van iedere echte volgeling van de wijsheid-religie. Vergeleken met dit praktische theosofische werk zijn religie en dogma, theologische en scholastische verschillen, zelfs esoterische kennis zelf, maar secundaire bijkomstigheden, onbelangrijke details. Al deze moeten voorrang verlenen aan en opzijgaan voor altruïsme (echt Boeddha- en Christus-achtig altruïsme, natuurlijk, niet het theoretische gebazel van positivisten) zoals de flikkerende tongen van gaslicht in straatlantaarns verbleken en verdwijnen als de zon opkomt.

Zuster Rose Gertrude is niet alleen een grote en heilige heldin, maar ook een spiritueel mysterie, een EGO dat louter verstandelijk of zelfs spiritueel niet is te doorgronden. Helemaal waar, we horen over hele nonnenkloosters die zich vrijwillig hebben aangemeld voor datzelfde werk in Molokai, en we geloven het graag, hoewel deze verklaring meer wordt gedaan voor de verheerlijking van Rome dan voor Christus en zijn werk. Maar, zelfs als het waar is, is het aanbod niet vergelijkbaar. We hebben nonnen gekend die bereid waren een brandende prairie over te steken om aan het kloosterleven te ontsnappen. Een van hen erkende, gekweld door wanhoop, dat de dood zoet is, en zelfs het voor-

---

[1] *Op.cit.*

[2] *De sleutel tot de theosofie* (blz. 221-2) laat zien hoe theosofen denken over pater Damiaan.

uitzicht van *fysieke folteringen* in de hel de voorkeur heeft boven het leven in een klooster en zijn *morele* martelingen. Voor hen is het vooruitzicht om zich een paar jaar vrijheid en frisse lucht te verschaffen tegen de prijs van het sterven aan lepra nauwelijks een offer, maar een keuze van de minste van twee kwaden.

Het geval van zuster Rose Gertrude is echter heel anders. Haar leven in persoonlijke vrijheid, met een rustig thuis en een liefdevolle familie, alles wat dierbaar is voor een jong meisje, gaf ze op om onopvallend een heldendaad, een heel ondankbare taak, te verrichten waarmee ze haar medemensen niet eens van de dood en uit hun lijden kan redden, maar alleen hun morele en fysieke folteringen kan verzachten en verlichten. Ze zocht geen bekendheid, en deinsde terug voor de bewondering of zelfs de hulp van mensen. Ze voerde eenvoudig de opdracht van *haar* MEESTER uit – naar de letter. Ze was bereid om in dit leven onbekend en onbeloond een bijna zekere dood tegemoet te zien, waaraan jarenlange onophoudelijke fysieke foltering door de meest weerzinwekkende ziekte voorafgaan. En ze deed dit niet zoals de schriftgeleerden en farizeeën, die hun voorgeschreven taken op straat en in openbare synagogen verrichten, maar zoals de meester had bevolen: alleen, in de binnenkamer van haar innerlijke leven en van aangezicht tot aangezicht met alleen 'haar Vader in het verborgene', terwijl ze probeerde om de grootste en edelste van alle menselijke handelingen te verbergen, zoals een ander probeert een misdaad te verbergen.

Daarom hebben we gelijk als we zeggen dat – in ieder geval in onze eeuw – zuster Rose Gertrude, zoals pater Damiaan vóór haar, een *spiritueel mysterie* is. Ze is de zeldzame manifestatie van een 'hoger ego' dat vrij is van de ketenen van alle elementen van haar lager ego; ze werd door deze elementen alleen beïnvloed voor zover de misvattingen van haar aardse zintuiglijke waarnemingen – over religieuze plichtplegingen – nog duidelijk getuigen van dat wat in haar persoonlijkheid nog menselijk is, namelijk haar verstandelijke vermogens. Vandaar de onophoudelijke en onvermoeibare zelfopoffering van zulke zielen aan wat *religieuze* plicht lijkt te zijn, maar die in feite de essentie en het wezen van de sluimerende individualiteit is – 'goddelijk mededogen' dat 'geen eigenschap' is maar 'de WET der WETTEN, eeuwige harmonie, alaya's ZELF'.[1]

Het is dit mededogen, gekristalliseerd in ons diepste wezen, dat dag

[1] Zie *De stem van de stilte*, 2020, blz. 67.

en nacht mensen zoals pater Damiaan en zuster Rose Gertrude toefluistert: 'Kan er gelukzaligheid zijn wanneer al wat leeft moet lijden? Zult u gered worden en de hele wereld horen klagen?'[1] Maar de 'persoonlijkheid' – die door training en religieus onderwijs blind is geworden voor de werkelijke aanwezigheid en aard van het HOGER ZELF – herkent zijn stem niet, maar verwart deze in haar hulpeloze onwetendheid met de uiterlijke en externe vorm, die ze als een goddelijke werkelijkheid heeft leren beschouwen; ze stuurt gedachten en gebeden, waarvan de verwezenlijking in haar ZELF ligt, naar de hemel en naar buiten in plaats van ze naar binnen te richten. Ze zegt in de mooie woorden uit het boek van Dante Gabriel Rossetti, die een hogere toepassing hebben:

> . . . Want zie! Uw wet is aanvaard,
> Dat mijn liefde erop gericht moet zijn
> Om u te dienen en te eren;
> Dat doe ik dus; en groot is mijn vreugde,
> Als dienaar van uw voorschrift.[2]

Waardoor wortelde deze blindheid zich zo diep in de menselijke natuur? De oosterse filosofie antwoordt ons met twee betekenisvolle woorden die, net als andere termen, door onze huidige generatie verkeerd worden begrepen: māyā en avidyā, of 'illusie' en dat wat eerder het tegenovergestelde van esoterische kennis is, of het gebrek aan die kennis, en niet 'onwetendheid' zoals het gewoonlijk wordt vertaald.

Wat we hier hebben gezegd zal op de meeste van onze oppervlakkige critici ongetwijfeld overkomen als bepaalde geleerde woorden en toespraken van mw. Partington[3]. Mensen die geloven dat ze elk mysterie van de natuur in de vingers hebben, en ook zij die beweren dat de officiële wetenschap als enige het recht heeft om voor de mensheid de mysteries op te lossen die diep verborgen liggen in de complexe samenstelling van de mens – zullen ons nooit begrijpen. En omdat ze onze werkelijke bedoeling niet kunnen begrijpen, kunnen ze, door gebruik te maken van de tegenwoordige gewoonte om alles te ontkennen, proberen, zoals ze dat altijd hebben gedaan, om met hun weten-

---

[1] *Op.cit.*, blz. 68.

[2] Dante Gabriel Rossetti, *Dante and his circle: with the Italian poets preceding him*, 1874, blz. 331. Deze tekst is van de Italiaanse dichter Pannucio dal Bagno Pisano.

[3] Mw. Partington is een sprookjesfiguur die de getijdegolven probeert op te dweilen.

schappelijke zwabbers het water van de grote oceaan van occulte kennis op te dweilen en weg te werken.

Maar de golven van guptavidyā hebben deze kusten niet bereikt om slechts een plas of een modderpoel te vormen, en een serieuze krachtmeting met die golven zal een even ongelijke strijd blijken te zijn als die van Dame Partington met het water van de Atlantische Oceaan. Wel, het doet er weinig toe, want duizenden theosofen zullen ons gemakkelijk begrijpen. Immers, de aan de aarde gebonden waakhond die door vooroordeel aan de stof is geketend, kan misschien blaffen en janken naar de vogel die boven de zware aardse mist uit komt, maar hij kan nooit beletten dat ze hoog opstijgt. Evenmin kunnen onze vijf algemeen erkende en beperkte zintuigen ons innerlijke begrip beletten om raadsels te onderzoeken, te ontdekken, en vaak op te lossen die ver buiten het bereik van eerstgenoemde verborgen liggen – en dus ook buiten het onderscheidingsvermogen van degenen die een zesde en zevende zintuig in de mens ontkennen.

De serieuze occultist en theosoof ziet en erkent de occulte en spirituele mysteries en diepe geheimen van de natuur zowel in elk vliegend stofdeeltje als in de grote manifestaties van de menselijke natuur. Voor hem zijn er overal bewijzen voor het bestaan van een universele geestziel, en het kleine nest van de kolibrie is net zo'n groot raadsel als het gouden ei van Brahmā. Ja, hij erkent dit alles, buigt met diepe eerbied voor het mysterie van zijn eigen innerlijke heiligdom, en herhaalt de woorden van Victor Hugo:

> Het nest dat de vogel bouwt,
> Zo klein,
> Is iets diepzinnigs.
> Als ook maar één ei uit het bos
> Wordt weggenomen,
> Dan zou het evenwicht van de wereld verstoord raken.

De cyclus rolt voort

[‘The cycle moveth’, *Lucifer*, maart 1890, blz. 1-10; *CW* 12:120-32]

> Laat de grote wereld steeds voortgaan met de gonzende routine van verandering. – Tennyson, *Locksley Hall*, regel 182

> Het doel van gisteren zal het uitgangspunt van morgen zijn.
> – Carlyle

De grote mysticus van de 18de eeuw, Louis Claude de Saint-Martin – de ijverige volgeling van Jacob Böhme – zei in zijn laatste levensjaren vaak: ‘Ik zou graag meer mensen hebben ontmoet die waarheden proberen te ontdekken, want alleen die mensen leven echt.’

Deze opmerking houdt in dat er aan het einde van de 18de eeuw, afgezien van de kleine kring van mystici die in elk tijdperk heeft bestaan, nog minder mensen waren die over een goede psychische intuïtie beschikten dan nu. Dat waren echt jaren van volledige zielenblindheid en gebrek aan spiritualiteit. In die eeuw heersten de grootste chaotische duisternis en spirituele verwarring in hersenen die te vol zaten met louter wetenschappelijke kennis, en ze hielden het hele volk in hun macht. Het gebrek aan inzicht van de ziel bleef niet beperkt tot de ‘veertig onsterfelijken’ van de Franse Academie, noch tot hun minder pretentieuze collega’s in Europa in het algemeen, maar had bijna alle klassen van de maatschappij besmet, en werd een chronische ziekte genaamd scepsis en ontkenning van alles behalve de stof.

De boodschappers die in het laatste kwart van elke eeuw periodiek naar het Westen werden gestuurd – sinds in Europa de mysteriën die als enige de sleutel tot de natuurgeheimen bezaten door heidense en christelijke veroveraars waren vernietigd – verschenen die keer tevergeefs. Aan Saint-Germain en Cagliostro worden alleen in populaire romans echte paranormale krachten toegeschreven, terwijl ze in encyclopedieën – waarschijnlijk om het denken van de komende generaties beter te kunnen verblinden – als louter slimme charlatans worden beschreven. De enige van wie de vermogens en kennis gemakkelijk hadden kunnen worden getest door de exacte wetenschap, en zo een sterke schakel tussen fysica en metafysica had kunnen vormen – Friedrich Anton Mesmer – was uit de wetenschappelijke arena weggehoond door

de grootste 'geleerde onbenullen' op spiritueel gebied van Europa. Bijna een eeuw lang, namelijk van 1770 tot 1870, was er een zware spirituele duisternis over het westelijk halfrond gevallen, die over *beschaafde* volkeren ging heersen, alsof ze daartoe voorbestemd was.

Maar rond het midden van de 19de eeuw verscheen er in Amerika een onderstroom, die tussen 1850 en 1860 de Atlantische Oceaan overstak. In het kielzog daarvan kwam het verbazingwekkende medium voor fysieke manifestaties, D.D. Home. Nadat hij stormenderhand de Tuilerieën en het Winterpaleis had veroverd, kon zijn licht niet langer onder de korenmaat worden gezet. Al enkele jaren voor zijn komst trad er een verandering op in de geest van de droom van bijna elke beschaafde gemeenschap in de twee werelden, en er was nu als reactie een grote kracht aan het werk.

Wat hield deze in? Eenvoudig het volgende. Tijdens de grootste euforie over de onafhankelijkheid van de exacte wetenschap, en het roekeloze triomfantelijke uitroepen van de overwinning op de ruïnes van de fundamenten – zoals sommige darwinisten naïef hadden gehoopt – van oud bijgeloof en oude overtuigingen, en tijdens de grootste stilte van de volledige verwerping daarvan, stak er vanuit geheel onverwachte hoek een wind op. Eerst was deze betekenisvolle inblazing een nauwelijks waarneembare beroering, het spelen van de wind in de tuigage van een trots schip – het schip dat 'materialisme' wordt genoemd en waarvan de bemanning haar passagiers vrolijk naar de maalstroom van vernietiging voert.

Al snel wakkerde de wind aan, en ten slotte stond er een storm. Ze bereikte elk uur meer onheilspellend de oren van de beeldenstormers, en woedde ten slotte luid genoeg om door iedereen te worden gehoord die oren heeft om te horen, ogen om te zien, en een verstand om te kunnen onderscheiden. Het was de innerlijke stem van het volk, hun spirituele intuïtie – die traditionele vijand van kil verstandelijk redeneren, de werkelijke oorsprong van het materialisme – die uit zijn lange cataleptische slaap was ontwaakt. En als gevolg daarvan verschenen al die idealen van de menselijke ziel die zo lang waren vertrapt onder de voeten van hen die het bijgeloof in de wereld wilden uitroeien – de zelfbenoemde leiders van een nieuwe mensheid – plotseling temidden van al die razende elementen van het menselijk denken, en verhieven hun stem, zoals Lazarus die zich verhief uit zijn graf, en eisten erkenning.

Dit werd teweeggebracht door de invasie van 'geest'-manifestaties, toen mediamieke verschijnselen zich als een griepepidemie over heel

Europa hadden verspreid. Deze verschijnselen, hoe onbevredigend de filosofische interpretatie ervan ook was, konden niet worden ontkend, omdat ze even echt en waar als de waarheid zelf zijn; en omdat hun aard onmiskenbaar was, ging men ze beschouwen als duidelijke bewijzen van leven aan gene zijde – waarbij ze bovendien veel ruimte lieten voor allerlei metafysische perspectieven. Dit gebeurde zodra de inspanningen van de materialistische wetenschap om ze te ontkrachten mislukten. Denkbeelden zoals het voortbestaan van de mens na de dood, en de onsterfelijkheid van de geest, konden niet langer als hersenspinsels belachelijk worden gemaakt.

Als eenmaal de echtheid van zulke transcendente verschijnselen is bewezen, en dat ze buiten het rijk van de stof liggen, en dat ze niet door middel van *fysieke* wetenschap kunnen worden onderzocht – ongeacht of deze verschijnselen op zich al of niet het *bewijs voor onsterfelijkheid* bevatten, terwijl ze aantonen dat er onzichtbare en spirituele gebieden bestaan waar andere krachten aan het werk zijn dan die waarmee de wetenschap bekend is – dan blijkt dat ze buiten het terrein van het materialisme liggen. Overschrijd de lijn van de stof met maar één stap, en het gebied van de geest wordt oneindig. Daarom zouden mensen die erin geloven niet langer met maatschappelijke verstoting moeten worden bedreigd en vogelvrij worden verklaard; dit temeer omdat toen deze manifestaties begonnen bijna alle leden van de Europese hogere klassen vurige 'spiritisten' werden. Om tegenstand te bieden aan de sterke vloedgolf van de cyclus waren op een bepaald moment maar een handjevol mopperende en allesontkennende conservatievelingen overgebleven, vergeleken met het grote aantal gelovigen.

Zo werd nog eens aangetoond dat het menselijk leven van zijn hogere zin en betekenis wordt beroofd als het verstoken is van alle wereld-idealen en -overtuigingen – waarin de hele filosofische en beschaafde oudheid, in historische tijden aangevoerd door Socrates en Plato, door Pythagoras en de Alexandrijnse neoplatonisten, geloofde. De wereld-idealen kunnen nooit helemaal uitsterven. Wanneer ze door de vaderen zijn verbannen, zullen ze door de kinderen met open armen worden ontvangen.

Laten we in herinnering roepen hoe dit alles is gebeurd.

Zoals gezegd, kwam er tussen het derde en vierde kwart van de 19de eeuw in Europa een reactie op gang – zoals dat al eerder in de Verenigde Staten was gebeurd. De dagen van een vastberaden opstand van de ziel tegen het kille dogmatisme van de wetenschap en de nog

killere leer van de scholen van Büchner en Darwin, waren aangebroken op hun vooraf vastgestelde moment volgens de cyclische wet. Onze oudere lezers kunnen zich de veelbetekenende loop van de gebeurtenissen goed herinneren. Laten ze bedenken hoe de golf van mystiek in Amerika in de eerste 12 of 15 jaar in zijn vrije loop stokte door maatschappelijke, en vooral religieuze, vooroordelen, en ten slotte door elke kunstmatige dam heen brak en Europa overspoelde, te beginnen met Frankrijk en Rusland en ten slotte Engeland – het traagste land om nieuwe ideeën te aanvaarden, ook al kunnen deze ons waarheden opleveren die zo oud zijn als de wereld.

Niettemin verkreeg het 'spiritisme', zoals het al snel werd genoemd, ondanks alle tegenstand, in Groot-Brittannië haar burgerrechten. Gedurende enkele jaren heerste het onverdeeld. Maar in feite waren de verschijnselen ervan, de paranormale en mesmerische manifestaties, slechts de cyclische pioniers van de heropleving van de prehistorische theosofie en het occulte gnosticisme van de antediluviale mysteriën. Dat zijn feiten die geen intelligente spiritist zal ontkennen; want in feite is het moderne spiritisme slechts een prille heropleving van ruwe theosofie, en moderne theosofie een renaissance van het oude spiritualisme.

Zo waren de wateren van de grote 'spirituele' overstroming noch oorspronkelijk noch zuiver. Toen ze als gevolg van de cyclische wet voor het eerst verschenen, en zich manifesteerden in Rochester, waren ze overgeleverd aan de genade en ondeugende grillen van twee meisjes om er een naam en een interpretatie aan te geven. Toen deze wateren na de damdoorbraak doordrongen tot in Europa, droegen ze dus het schuim, afval, en wrakhout van oude hypothesen en vaag geschetste aspiraties, gebaseerd op uitspraken van de genoemde meisjes. Maar de gretigheid waarmee het 'spiritualisme' en haar tweelingzuster spiritisme, ondanks al hun onnozelheid, door bijna alle beschaafde volkeren van Europa werden ontvangen, bevat een prachtige les. In dit hartstochtelijke streven van de menselijke ziel – deze onstuitbare vlucht van de hogere elementen in de mens naar hun vergeten goden en de god in hem – hoorde men de stem van het geweten van het volk.

Het was een onmiskenbaar en niet mis te verstaan antwoord van de innerlijke natuur van de mens op het zelfgenoegzame, handenwrijvende materialisme van die tijd, waaruit als ontsnapping slechts een andere vorm van kwaad bestond: het aanhangen van het dogmatische, kerkelijke conventionalisme van staatsreligies. Het was een luid, hartstochtelijk protest tegen beide, het aansturen op een middenweg tussen twee

uitersten: namelijk tussen een geloof in een persoonlijke God van oneindige liefde en genade dat eeuwenlang werd afgedwongen door de duivelse middelen van het zwaard, vuur, en de martelingen van de inquisitie; en anderzijds – als een natuurlijke reactie daarop – de volledige ontkenning van zo'n God, en met hem van een oneindige geest, van een universeel beginsel dat zich manifesteert als onveranderlijke WET.

Echte wetenschap had wijselijk geprobeerd om af te rekenen met de verstandelijke slavernij van de mensheid en haar orthodoxe, paradoxale God; *pseudo*-wetenschap had door drogredenen geprobeerd om met elk geloof, behalve aan de stof, af te rekenen. De haters van de geest van de wereld, die God in de natuur evenzeer ontkennen als een buitenkosmische godheid, troffen jarenlang voorbereidingen om een kunstmatige, zielloze mensheid te scheppen; en het was alleen maar rechtvaardig dat hun karma een menigte pseudo-'geesten' of zielen stuurde om hun inspanningen te dwarsbomen.

Zal iemand ontkennen dat de hoogste en beste vertegenwoordigers van de materialistische wetenschap zijn gezwicht voor de fascinatie van de dwaallichten die er op het eerste gezicht uitzagen als het meest tastbare bewijs voor een onsterfelijke ziel van de mens[1] – dat wil zeggen het zogenaamde *contact tussen de doden en de levenden*?[2] Maar wat ze ook precies waren, de meeste van deze abnormale verschijnselen waren echt en spontaan, en iedereen die in hun ziel de heilige vonk

---

[1] Laat de lezers de namen in herinnering roepen van verschillende vooraanstaande schrijvers en wetenschappers die openlijk spiritisten waren geworden. Om er slechts een paar te noemen: prof. Hare, Epes Sargent, Robert Dale Owen, Judge Edmonds, enz., in Amerika; de professoren Butlerov, Wagner, en, groter dan zij, wijlen dr. Pirogov (zie zijn postume 'Memoires', gepubliceerd in *Ruskaya Starina*, 1884-1886), in Rusland; Zöllner, in Duitsland; Camille Flammarion, de astronoom, in Frankrijk, en, last but not least, A. Russell Wallace, W. Crookes, Balfour Stewart, enz., in Engeland, gevolgd door een aantal wetenschappelijke sterren van tweede magnitude.

[2] We hopen dat de weinige vrienden die we in de gelederen van de spiritisten nog over hebben ons niet verkeerd begrijpen. We verwerpen de zogenaamde 'geesten' van de seances van professionele mediums, en ontkennen de mogelijkheid van zulke manifestaties van geesten op het fysieke gebied. Maar we geloven beslist in spiritistische verschijnselen, en in het contact met geesten of ego's – van belichaamde en ontlichaamde entiteiten; maar voegen eraan toe dat, omdat laatstgenoemde zich niet op ons gebied kunnen manifesteren, het het ego van de levende mens is dat het ego van de dode persoonlijkheid ontmoet door op te stijgen naar het devachanische gebied, iets wat kan worden bereikt in trance, tijdens de slaap in dromen, en op andere subjectieve manieren.

van intuïtie had, werd erdoor meegesleept en overtuigd. Sommigen klampten zich eraan vast, omdat ze zelf – door het opgeven van idealen, het afbrokkelen van de goden en van het geloof in elk centrum van beschaving – stierven van spirituele honger; anderen omdat ze, terwijl ze leefden te midden van de sofistische verdraaiing van elke edele waarheid, liever een zwakke benadering van de waarheid hadden dan helemaal geen waarheid.

Maar op veel mensen, of ze nu geloofden in het 'spiritisme' en het aanhingen of niet, maakte de spirituele en psychische evolutie van de cyclus een onuitwisbare indruk; en zulke ex-materialisten konden nooit terugkeren naar hun iconoclastische denkbeelden. Het enorme en steeds groeiende aantal mystici in deze tijd toont beter dan wat ook de onmiskenbaar occulte werking van de cyclus aan. Duizenden mannen en vrouwen die tot geen enkele kerk, geloofsgemeenschap, of organisatie behoren, die noch theosofen noch spiritisten zijn, zijn toch in feite leden van de stille broederschap. De leden daarvan kennen elkaar vaak niet, omdat ze tot volkeren behoren die ver uit elkaar leven, maar ieder van hen draagt in zijn gelaatsuitdrukking het teken van het mysterieuze karmische zegel – het zegel dat hem of haar maakt tot een lid van de broederschap van de uitverkorenen van het denken.

Omdat ze hun aspiraties niet in hun respectieve orthodoxe geloof kunnen vervullen, hebben ze zich in hun ziel, zo niet officieel, losgemaakt van hun kerk, en besteden de rest van hun leven aan de verering van verhevener en zuiverder idealen dan intellectuele beschouwingen kunnen geven. Hoe gering is hun aantal en hoe zelden ontmoet men zulke mensen, en toch zijn het er velen, als ze zich zouden bekendmaken. Gedreven door diezelfde zoektocht naar een 'leven in de geest' en een 'leven van waarheid', die elke serieuze theosoof voortstuwt door jaren van morele laster en openbare verstoting; bewogen door dezelfde onvrede over de gedragsnormen van de moderne samenleving, en door minachting voor de nog steeds triomfantelijke, populaire denkwijze die zich schaamteloos de achtenswaardige betiteling 'wetenschappelijk' en 'vooraanstaand', 'pionier' en 'liberaal', toe-eigent, en deze voorrechten slechts gebruikt om de lafaards en egoïsten te overheersen – betreden deze oprechte mannen en vrouwen liever alleen en zonder hulp het smalle en doornige pad dat voor iemand ligt die noch gezaghebbers erkent noch buigt voor huichelarij.

Ze kunnen de profeten van het moderne denken, evenals de huichelaars van de door de tijd onteerde en door dogma's besmeurde mario-

netten van kerkelijke conventies, dan wel zonder protest achter zich laten; toch dragen ze in het stille heiligdom van hun ziel dezelfde grootse idealen als alle mystici, en zijn ze echte theosofen de facto zo niet de jure. We ontmoeten zulke mensen in elke hoek van de samenleving, in elke maatschappelijke klasse. Ze zijn te vinden onder kunstenaars en schrijvers, in de aristocratie en in de handel, onder de hooggeplaatsten en de rijken, evenals onder de eenvoudigen en de armen. Een van de meest prominente in deze eeuw is graaf L. Tolstoi, een levend voorbeeld van de occulte werking van deze altijd voortrollende cyclus – en in deze periode een van de tekenen van de tijd. Luister naar enkele regels uit de geschiedenis van de psychospirituele evolutie van deze aristocraat, de grootste schrijver van het hedendaagse Rusland, geschreven door een van de beste feuilletonisten in St. Petersburg.

> De meest bekende van onze Russische schrijvers, de 'woordkunstenaar', die werkelijkheidsgetrouw schrijft zoals Shakespeare, een heidense dichter, iemand die in zijn literaire producties in zekere zin het leven ter wille van het leven vereerde, an sich und für sich – zoals de volgelingen van Hegel zouden zeggen – zijgt plotseling boven zijn toverpalet neer, verzonken in kwellende gedachten; en onmiddellijk begint hij zichzelf en de wereld de meest diepzinnige en onoplosbare vragen te stellen. . . . De schrijver van de *De kozakken* en *Familiegeluk*, gekleed als boer en met schoenen van lindenbast, gaat te voet als pelgrim op zoek naar goddelijke waarheid. Hij gaat naar de bossen, naar de afgelegen skits[1] van de raskolniki[2], bezoekt de monniken van Optina Poestin, en brengt zijn tijd door met vasten en bidden. Zijn bellettrie en filosofie verruilt hij voor de *Bijbel* en de geschriften van de kerkvaders; en als een vervolg op *Anna Karenina* creëert hij zijn *Mijn biecht* en *Uitleg van het Nieuwe Testament*.

Het feit dat graaf Tolstoi, ondanks al zijn bevlogen ernst, geen orthodox christen is geworden, noch is gezwicht voor de verleidingen van het spiritisme (zoals zijn recente satire op mediums en 'geesten' bewijst), belet hem op geen enkele manier om een volwaardig mysticus te zijn. Welke mysterieuze invloed heeft hem plotseling in die vreemde richting gedreven, vrijwel zonder overgangsperiode? Welk

---

[1] Skit is de hut van een religieuze kluizenaar.

[2] Raskolniki, andersdenkenden; een tot nu toe vervolgde en verboden sekte in Rusland.

onverwacht denkbeeld of inzicht leidde hem naar die nieuwe denkwijze? Is er iemand, behalve hijzelf of die echte 'geesten' die dat waarschijnlijk niet rondvertellen in een moderne seancekamer, die dat weet?

En toch is graaf Tolstoi geen opzichzelfstaand voorbeeld van het werk van die mysterieuze cyclus van psychische en spirituele evolutie die nu volop actief is – een werk dat, stil en ongemerkt, de meest grootse en prachtige structuren van materialistische theorieën tot stof zal vermalen, en in een paar dagen het intellectuele werk van jaren tot niets zal reduceren. Wat is die morele en onzichtbare kracht? Alleen de oosterse filosofie kan dat verklaren.

In 1875 is de Theosophical Society opgericht. Ze kwam in de wereld met de duidelijke bedoeling om een bondgenoot te worden van de spiritistische beweging en deze te helpen en aan te vullen – natuurlijk in haar hogere en meer filosofische aspect. Ze slaagde er echter alleen in om van de spiritisten haar bitterste vijanden te maken, haar meest onvermoeibare vervolgers en aanklagers. De belangrijkste reden daarvoor kan misschien worden gevonden in het feit dat veel van hun beste en meest ontwikkelde vertegenwoordigers met lichaam en ziel overstapten naar de Theosophical Society.

Theosofie was in feite het enige stelsel dat een filosofische verklaring, een logische bestaansreden, voor de mediamieke verschijnselen gaf. Sommige van haar leringen zijn ongetwijfeld onvolledig en onbevredigend, maar dat komt alleen door de menselijke gebreken van haar vertegenwoordigers, niet door een fout in het stelsel zelf of in haar leringen. Deze zijn gebaseerd op eerbiedwaardige oude filosofieën, op de ervaring van mensen en volkeren die dichter bij de bron van de dingen staan dan wij, en op de verslagen van talloze generaties van wijzen die antwoord kregen op hun vragen aan de sfinx van de natuur, die nu zwijgt over de geheimen van leven en dood – deze leringen moeten toch zeker als iets betrouwbaarder worden beschouwd dan de uitspraken van sommige 'intelligenties'.

Of het intellect en bewustzijn van laatstgenoemden nu *teweeggebracht* en kunstmatig zijn – zoals wij denken – of voortkomen uit een persoonlijke bron en entiteit, doet er niet toe. Zelfs de *exoterische* filosofieën van de oosterse wijzen – denkstelsels met een grandeur en logica die weinig mensen zullen ontkennen – komen in alle basisleringen overeen met onze theosofische leringen. De ware aard van de wezens die 'geesten van de doden' worden genoemd en als zodanig worden aanvaard, is zowel de spiritisten als hun mediums onbekend –

want dat zeggen ze zelf. Voor de meest ontwikkelde spiritisten blijft het tot op de dag van vandaag een onuitgemaakte zaak. De theosofen verschillen met hen evenmin van mening over hun hogere opvatting over geesten.

Omdat het echter niet het doel van dit artikel is om de belangrijkste twee bewegingen van deze eeuw te vergelijken, noch hun relatieve waarde of superioriteit te bespreken, zeggen we meteen dat we ze alleen naar voren brengen om de aandacht te vestigen op de verbazingwekkende recente ontwikkelingen van deze occulte cyclus. Terwijl de enorme aantallen aanhangers van zowel de theosofie als het spiritisme, binnen of buiten onze respectieve organisaties, laten zien dat beide bewegingen slechts het noodzakelijke en, om zo te zeggen, karmisch voorbeschikte werk van deze tijd waren, en dat beide op het juiste uur werden geboren en de juiste taak op het juiste moment vervulden, zijn er andere en nog belangrijker tekenen van de tijd.

Een paar jaar geleden hebben we in druk voorspeld dat veel van onze vijanden, na een korte cyclus van laster en vervolging, zouden bijdraaien, terwijl anderen, ten einde raad, ons voorbeeld zouden volgen en mystieke societies oprichten. Net als Egypte in de profetie van Hermes, werd theosofie door 'goddeloze buitenstaanders' (in ons geval, degenen buiten haar gelederen) beschuldigd van het aanbidden van duivels en hersenschimmen, en van het onderwijzen van 'ongeloofwaardige mysteries aan het nageslacht'. Het is niet de schuld van goede christelijke priesters en geestelijken dat onze 'heilige schriftgeleerden en hiërofanten' zich niet op aarde bekendmaken; en evenals de Egyptenaren in de eerste eeuwen van het nieuwe geloof en het nieuwe tijdperk moesten wij, uit angst voor een nog grotere ontheiliging van heilige dingen en namen, het weinige van de esoterische kennis dat aan de wereld mocht worden verstrekt, dieper begraven dan ooit.

Maar in de afgelopen drie jaar is dit alles snel veranderd, en de vraag naar mystieke informatie werd zo groot dat de Theosophical Publishing Society niet genoeg medewerkers kon vinden om aan de vraag te voldoen. Zelfs *De geheime leer*, onze diepzinnigste publicatie, bleek – ondanks haar schrikbarend hoge prijs, een samenzwering van doodzwijgen, en de hatelijke en minachtende opmerkingen erover in sommige kranten – financieel een succes te zijn. Zie de verandering. Dat waarover theosofen nog maar een paar jaar geleden nauwelijks durfden te spreken uit angst om voor gek te worden uitgemaakt, wordt nu door sprekers bekendgemaakt, en door mystieke geestelijken open-

lijk gesteund. Terwijl de orthodoxen zich haasten om van de oude hel en het met saffieren geplaveide Nieuwe Jeruzalem af te komen, zien de meer liberalen nu achter de christelijke sluiers en bijbelse benamingen onze leer van karma, reïncarnatie, en God als een abstract beginsel.

Zo is de kerk langzaam aan het wegglijden naar filosofie en pantheïsme. Dagelijks herkennen we een aantal van onze leringen die tevoorschijn komen als religieuze, poëtische, en zelfs wetenschappelijke beschouwingen: en deze worden met respect besproken door dezelfde kranten die de theosofische bron ervan niet zullen erkennen, en ook niet zullen ophouden om de voorraadschuur van zulke mystieke ideeën – de Theosophical Society – te kleineren. Ongeveer een jaar geleden riep een kleingeestige criticus in een krant die we niet hoeven te noemen:

> Om een indruk te geven van de volkomen *onwetenschappelijke* ideeën waarmee het werk (*De geheime leer*) vol staat, is het voldoende erop te wijzen dat de schrijfster weigert te geloven in het bestaan van *anorganische* stof en aan atomen intelligentie toeschrijft.

En nu zien we dat Edisons opvatting over de stof met goedkeuring en sympathie wordt geciteerd door het Londense *Harper's Magazine*, waarin we lezen:

> Ik geloof niet dat de stof inert is, en dat er een kracht van buitenaf op inwerkt. Het lijkt mij dat elk atoom een zekere mate van primitieve intelligentie bezit: kijk naar de duizend manieren waarop waterstofatomen zich verbinden met andere atomen. . . . Wil je zeggen dat ze dit zonder intelligentie doen?

Edison is een theosoof, maar niet een erg actieve. Niettemin schijnt het feit dat hij lid is hem te inspireren met theosofische waarheden.

'Theosofen geloven in reïncarnatie!' zeggen onze christelijke vijanden minachtend. 'Er is geen woord te vinden dat onze Verlosser ooit heeft gezegd, dat zou kunnen worden geïnterpreteerd als strijdig met het moderne geloof in reïncarnatie', predikt Eerw. Bullard, en zet daarmee, heel verstandig, de achterdeur open voor de dag waarop dit boeddhistische en brahmaanse 'idiote geloof' gemeengoed zal zijn geworden. Theosofen geloven dat de eerste mensenrassen zo etherisch waren als hun astrale lichaam nu is, en noemen ze chhāyā's (schaduwen). En luister nu wat de Engelse hofdichter in zijn laatste boek, *Demeter, and other Poems*, schrijft:

De geest in de mens en de geest die ooit een mens was,
Maar zich niet geheel van de mens kan bevrijden,
Roepen naar elkaar door een ochtendschemer
Vreemder dan de aarde ooit heeft gezien; de *sluier*
Scheurt, en de stemmen van de dag
Worden gehoord door de stemmen van de duisternis.
Er is geen plotselinge hemel noch plotselinge hel voor de mens, . . .
Eonische evolutie, snel of langzaam,
Door alle sferen – een steeds grotere hoogte,
En een steeds kleiner wordende aarde.[1]

– 'The ring', regels 32-43

Dit geeft ons de indruk dat Lord Tennyson theosofische boeken heeft gelezen, of door dezelfde grootse waarheden wordt geïnspireerd als wij.

'O!' horen we sommige sceptici uitroepen, 'maar dit zijn poëtische vrijheden. De schrijver gelooft geen woord ervan.' Hoe weet u dit? Maar zelfs al zou dit zo zijn, hier is nog een bewijs voor de cyclische evolutie van onze theosofische denkbeelden, dat hopelijk niet als 'kerkelijke vrijheden' zal worden betiteld. Een van de meest gewaardeerde en sympathieke Londense predikanten, Eerw. G.W. Allen, heeft zojuist onze theosofische schoenen aangetrokken en heeft ons goede voorbeeld gevolgd door een 'Christo-Theosophical Society' op te richten. Zoals uit de tweeledige benaming blijkt, moet haar programma noodzakelijkerwijs beperkter zijn dan het onze, want in de woorden van haar circulaire 'is ze (uitsluitend) bestemd om dat terrein te bestrijken dat (de oorspronkelijke of 'Moeder-') Society op dit moment niet bestrijkt.'

Hoezeer onze gewaardeerde vriend en collega in de theosofie zich misschien ook vergist door te denken dat de leringen van de Theosophical Society niet evenzeer het *esoterisch* christendom omvatten als het esoterische aspect van alle andere wereldreligies, toch zal zijn nieuwe Society ongetwijfeld goed werk doen. Want, als de gekozen naam ook maar iets betekent, dan is het dat het werk en de studie van de leden noodzakelijkerwijs theosofisch moeten zijn. Het bovenstaande wordt nog eens bewezen door wat de circulaire van de 'Christo-Theosophical Society' in de volgende woorden omschrijft:

> Men neemt aan dat tegenwoordig veel mensen ontevreden zijn met de grove en onfilosofische verkondiging van het christendom zoals

[1] De cursivering is van ons – HPB.

> deze zo vaak in preken en theologische geschriften plaatsvindt. Sommige van deze mensen voelen zich genoodzaakt elk geloof in het christendom op te geven, maar velen van hen doen dit met tegenzin, en zouden graag een presentatie van de oude waarheden verwelkomen die overeenstemt met de conclusies van de rede en de bevestiging van onmiskenbare intuïtie. Er zijn ook vele anderen die alleen maar het gevoel hebben dat de waarheden van hun religie voor hen in de praktijk weinig betekenen, en dat ze weinig macht hebben om hun dagelijks leven en karakter te veranderen en te veredelen. De Christo-Theosophical Society doet een beroep op deze mensen, en nodigt hen uit om samen een poging te doen om tot zo'n begrip van de christelijke waarheid te komen, en om die macht te bereiken die de diepe verlangens van het menselijk hart tevreden kunnen stellen, en die de kracht geeft om onszelf te beheersen en voor anderen te leven.

Dit is bewonderenswaardig, en toont duidelijk aan dat het haar doel is om de heel verderfelijke invloeden van exoterische en dogmatische theologie tegen te gaan, en dat is precies wat wij de hele tijd al proberen te doen. Elke gelijkenis houdt hier echter op, want ze schijnt niets te maken te hebben met de *universele* theosofie, maar alleen met sektarische theosofie. We zijn erg bang dat de 'C-TS' door

> die mensen uit te nodigen om lid van haar te worden die, terwijl ze ernaar verlangen de mysteries van goddelijke waarheid steeds beter te begrijpen, *toch als basis van hun filosofie willen vasthouden aan de christelijke leer van God als de Vader van alle mensen, en van Christus als zijn openbaring van zichzelf aan de mensheid*

daardoor de 'de mysteries van goddelijke waarheid' beperkt tot één enkele en de jongste van alle religies, en de avatāra's tot maar één mens. We hopen van harte dat de leden van de Christo-Theosophical Society in staat zijn om deze Scylla te vermijden zonder in Charybdis te vallen.

We stuiten op nog een probleem, en vragen om uitleg. 'De Society', zegt de circulaire, 'bestaat niet uit leraren en leerlingen. We zijn allemaal leerlingen.' Dit, samen met de hoop die een paar regels hoger duidelijk wordt uitgesproken, dat de leden 'een presentatie van de oude waarheden zullen verwelkomen . . . in overeenstemming met de conclusies van de rede,' enz., leidt tot een logische vraag: Wie van de 'leerlingen' gaat de genoemde waarheden presenteren aan de andere leerlingen? Dan komt de onvermijdelijke redenering dat wie deze 'leer-

ling' ook is, hij, zodra hij met zijn 'presentatie' begint, of hij wil of niet, een 'leraar' wordt.

Maar dit is alles welbeschouwd een kleinigheid. We zijn te trots en te tevreden over de eer die op die manier aan de theosofie wordt betoond, en over het feit dat een vertegenwoordiger van de anglicaanse kerk ons spoor volgt, om aanmerkingen te maken over details, of om iets anders te doen dan de Christo-Theosophical Society het beste toe te wensen.

Kosmisch denkvermogen

['Kosmic mind', *Lucifer*, april 1890, blz. 89-100; ook *The Theosophist*, mei 1890, blz. 414-24; *CW* 12:133-50]

> Wat ook de laya (homogene) toestand verlaat wordt actief bewust leven. Individueel bewustzijn emaneert uit en keert terug tot absoluut bewustzijn, dat eeuwige BEWEGING is.
>
> – *Esoterische axioma's*

> Wat het ook is dat denkt, dat begrijpt, dat iets wil, en dat handelt, het is iets hemels en goddelijks, en moet daarom noodzakelijkerwijs eeuwig zijn. – Cicero, *Tusculanae disputationes*, 1:27

Edisons opvatting over de stof werd in ons artikel van maart[1] geciteerd. G. Parsons Lathrop zegt in *Harper's Magazine* dat deze grote Amerikaanse elektrotechnicus denkt dat atomen 'een zekere mate van intelligentie bezitten', en geeft aan dat hij zich bezighield met andere soortgelijke dagdromerijen. In de *Review of Reviews* van februari wordt de uitvinder van de grammofoon de les gelezen over dit soort fantasieën, en het blad merkt kritisch op dat 'Edison zich vaak overgeeft aan dromerijen', omdat zijn 'wetenschappelijke verbeelding' voortdurend actief is.

Het zou heel goed zijn als de wetenschappers hun 'wetenschappelijke verbeelding' iets meer zouden gebruiken en hun dogmatische en ijskoude ontkenningen iets minder. Er zijn dromen en dromen. In die merkwaardige toestand van bestaan die, zoals Byron dat noemt, ons in staat stelt 'met gesloten ogen te zien', neemt men vaak meer werkelijke

[1] Zie 'De cyclus rolt voort', blz. 182 van dit boek.

feiten waar dan wanneer men wakker is. Verbeelding is ook een van de sterkste krachten in de menselijke natuur, of met de woorden van Dugald Stewart 'ze is de grote motor van menselijke activiteit en de belangrijkste bron van menselijke vooruitgang. . . . Vernietig dit vermogen, en de toestand van de mens zal even weinig veranderen als die van dieren.'[1] Ze is de beste gids voor onze blinde zintuigen, zonder welke laatstgenoemde ons nooit verder dan de stof en haar illusies zouden kunnen brengen.

De grootste ontdekkingen van de moderne wetenschap zijn te danken aan dat verbeeldingsvermogen van de uitvinders. Maar wanneer is er ooit iets nieuws naar voren gebracht, wanneer is er ooit een theorie verkondigd die in strijd was met een ingeburgerde voorganger, zonder dat de orthodoxe wetenschap haar eerst links liet liggen, en probeerde de kop in te drukken? Ook Harvey werd eerst als een 'dromer' en een dwaas beschouwd. Alle moderne wetenschap bestaat per slot van rekening uit 'werkhypothesen', het resultaat van 'wetenschappelijke verbeelding', zoals Tyndall dat treffend beschreef.

Moeten dan de gedachten dat er een bewustzijn in elk atoom is en dat de mens het vermogen heeft om de cellen en atomen van zijn lichaam volledig te beheersen als een droom worden afgedaan, omdat deze tot nu toe nooit het imprimatur van de pausen van de exacte wetenschap hebben verkregen? Het occultisme onderwijst dezelfde leer. Het occultisme zegt ons dat elk atoom, zoals de monade van Leibniz, op zichzelf een klein heelal is, en dat elk orgaan en elke cel in het menselijk lichaam een eigen denkvermogen heeft, en dus geheugen, ervaring, en onderscheidingsvermogen. Het denkbeeld van een universeel leven dat uit individuele atomaire levens is samengesteld, is een van de oudste leringen van de esoterische filosofie; en de recente hypothese van de hedendaagse wetenschap, namelijk die over het *kristallijne leven*, is de eerste straal van de aloude lichtbron van kennis die onze wetenschappers heeft bereikt. Indien van planten kan worden aangetoond dat ze zenuwen, gevoel en instinct (slechts een ander woord voor bewustzijn) hebben, waarom zouden de cellen van het menselijk lichaam die dan niet kunnen bezitten?

De wetenschap verdeelt de stof alleen maar in organische en anorganische verbindingen omdat ze het denkbeeld van een *absoluut leven*

---

[1] Dugald Stewart, *Elements of the Philosophy of the Human Mind*, 1814, deel 1, blz. 443-4.

en van een levensbeginsel als een entiteit verwerpt; anders zou ze de eerste zijn om in te zien dat *absoluut leven* geen punt in de ruimte of een atoom kan voortbrengen dat in essentie anorganisch is. 'Maar het occultisme', zegt de wetenschap, 'onderwijst mysteries'; en het mysterie *gaat tegen het gezonde verstand in*, zoals ook metafysica, volgens Tyndall, slechts een vorm van poëzie is. Voor de wetenschap bestaat er niet zoiets als een mysterie, en omdat een levensbeginsel voor het verstand van onze beschaafde volkeren *fysiek gezien* altijd een mysterie is en moet blijven, moeten zij die zich met dit onderwerp bezighouden, noodzakelijkerwijs óf dwazen óf schurken zijn.

Dixit. Niettemin kunnen we met een Franse prediker herhalen: 'het mysterie is het noodlot van de wetenschap.' De officiële wetenschap is aan alle kanten omringd en ingesloten door ontoegankelijke, voor altijd ondoorgrondelijke mysteries. En waarom? Eenvoudig omdat de natuurwetenschap door haar aard gedoemd is om als een hamster vooruit te gaan in een rad van stof dat door onze vijf zintuigen wordt beperkt. En hoewel ze erkent even weinig te weten over de vorming van stof als over de ontwikkeling van een eenvoudige cel, en hoewel ze evenmin kan verklaren wat dit, dat, of iets anders eigenlijk is, wil ze toch een dogma maken van wat leven, stof, of de rest niet is. Het komt hierop neer, in de woorden die pater Félix vijftig jaar geleden aan de Franse academici heeft gericht, en die als een waarheid als een koe bijna onsterfelijk zijn geworden. 'Heren, u verwijt ons dat we mysteries verkondigen. . . . Maar neem elke wetenschap die u maar wilt, volg het indrukwekkende betoog van haar gevolgtrekkingen . . . en wanneer u bij de oerbron daarvan aankomt, staat u oog in oog met het onbekende!'[1]

Om nu eens en voor altijd de onrust in het denken van theosofen over dit veelbesproken onderwerp weg te nemen, zijn we van plan te bewijzen dat de moderne wetenschap, dankzij de fysiologie, zelf op het punt staat te ontdekken dat bewustzijn universeel is, en daarmee de 'dromen' van Edison te bevestigen. Maar voor we dat doen, willen we eerst aantonen dat ook al zijn veel wetenschappers daarvan volledig overtuigd, er maar weinig de moed hebben om dit openlijk te erkennen, zoals wijlen dr. N.I. Pirogov in St. Petersburg in zijn nagelaten 'Memoires' heeft gedaan. Door de publicatie daarvan bracht die

---

[1] *Le mystère et la science*, lezing van pater Félix van de Notre-Dame. Vgl. Des Mousseaux, *Les hauts phénomènes de la magie*, 1864, blz. xiv-xix.

grote chirurg en patholoog bij zijn collega's grote verontwaardiging teweeg. Wat nu? vroeg het publiek. Hij, dr. Pirogov, die we bijna beschouwden als de belichaming van Europese geleerdheid, hecht waarde aan het bijgeloof van dwaze alchemisten? Hij, die in de woorden van een tijdgenoot:

> de belichaming was van exacte wetenschap en exacte redeneringen, die honderden en duizenden menselijke organen had ontleed, en die even vertrouwd was met alle mysteries van de chirurgie en anatomie als wij met de meubels in ons huis; de geleerde voor wie de fysiologie geen geheimen meer kende, en aan wie Voltaire, meer dan aan wie dan ook, ironisch had kunnen vragen of hij niet tussen de blaas en de blinde darm de onsterfelijke ziel had gevonden – diezelfde Pirogov blijkt na zijn dood hele hoofdstukken in zijn literaire nalatenschap gewijd te hebben aan wetenschappelijke bewijzen . . .[1]

Voor wat? Wel, voor het bestaan in elk organisme *van een afzonderlijke* LEVENSKRACHT, onafhankelijk van enig natuur- of scheikundig proces. Evenals Liebig erkende hij de bespotte en verbannen homogeniteit van de natuur – een levensbeginsel – die veroordeelde en onfortuinlijke teleologie, of de wetenschap van de uiteindelijke oorzaken van de dingen, die net zo filosofisch is als dat ze *onwetenschappelijk* is, als we keizerlijke en koninklijke academies moeten geloven. Zijn onvergeeflijke zonde in de ogen van de dogmatische moderne wetenschap was deze: De grote anatoom en chirurg had het 'lef' in zijn 'Memoires'[2] te verklaren:

> We hebben geen reden om de mogelijkheid te verwerpen dat er wezens bestaan met vermogens die hen tot *de rechtstreekse belichaming van het universele denkvermogen* maken – een perfectie die voor ons eigen (menselijk) denken onbereikbaar is. . . . Want we hebben niet het recht te beweren dat de mens de hoogste uitdrukking van het goddelijke scheppende denken is.

Dit is in het kort de ketterij van iemand die hoog stond aangeschreven onder de exacte wetenschappers van deze eeuw. Zijn 'Memoires' laten duidelijk zien dat hij niet alleen geloofde in een universele godheid, goddelijke ideatie, of in het hermetische 'goddelijke denken', en

---

[1] *Novoje Vremja*, 1887.

[2] Een verwijzing naar dr. Nikolay Ivanovich Pirogov, *Voprosy zhizni. Dnevik starogo vracha*, 1887; vgl. de Engelse vertaling hiervan: *Questions of Life. The Diary of an old Physician*, 1991, blz. 55-7.

een levensbeginsel, maar dit ook onderwees, en probeerde het wetenschappelijk aan te tonen. Zo voert hij aan dat universeel denkvermogen geen fysiek-scheikundige, of mechanistische, hersenen als overdrachtsorgaan nodig heeft. Hij gaat zelfs zover dat hij dit in de volgende veelzeggende woorden onderkent:

> Onze rede moet *noodzakelijkerwijs* erkennen dat er een oneindig en eeuwig denkvermogen bestaat, dat de oceaan van het leven beheerst. *. . . Het denken en de scheppende ideatie manifesteren zich, geheel volgens de wetten van verbondenheid en oorzakelijkheid, heel duidelijk in het universele leven zonder dat daar grijze hersenmassa aan te pas komt. . . . Dit organiserende levensbeginsel* wordt, terwijl het de krachten en elementen richt op de vorming van organismen, *zelfwaarnemend, zelfbewust, als ras of als individu*. De substantie, *die door het levensbeginsel wordt beheerst en geleid, wordt volgens een algemeen vastomlijnd plan in verschillende soorten georganiseerd.*

Hij licht deze opvatting nader toe door te bekennen dat hij zichzelf tijdens zijn lange leven vol studie, waarnemingen, en experimenten er nooit van kon overtuigen,

> dat onze hersenen het enige orgaan van denken in het hele universum zijn; dat alles in deze wereld, behalve *dat* orgaan, geen intelligentie heeft en onbewust is, en dat alleen het menselijk denken de zin en betekenis van alles in het heelal kan verklaren.

En hij voegt verwijzend naar Moleschotts kille materialisme hieraan toe:

> Hoeveel vis en erwten ik ook eet, ik zal nooit erin toestemmen mijn ego af te staan om te worden opgesloten in een product dat door de moderne *alchemie* terloops aan urine is onttrokken [fosfor]. Indien het door onze opvattingen van het heelal ons lot is tot illusies te vervallen, dan heeft die 'illusie' tenminste het voordeel dat ze heel troostrijk is, want ze toont me een intelligent heelal en de activiteit van krachten die harmonisch en intelligent daarin werken; en dat mijn 'ik' niet het product van scheikundige en histologische elementen is, maar een *belichaming van een gemeenschappelijk universeel denkvermogen*. Van laatstgenoemde ben ik me vaag bewust, en ik stel me voor dat het handelt met vrije wil en bewustzijn volgens dezelfde wetten die mijn eigen denkvermogen leiden, maar dan zonder die beperking die onze menselijke bewuste individualiteit belemmert.

Want zoals deze grote filosoof en wetenschapper elders opmerkt:

> *Het onbegrensde en het eeuwige is niet alleen een uitgangspunt van ons denkvermogen en onze rede, maar is zelf ook een gigantisch feit.* Wat zou er van ons ethische of morele beginsel worden als niet de eeuwigdurende en volledige waarheid daaraan ten grondslag lag!

De hierboven gegeven fragmenten, letterlijk vertaald uit de bekentenissen van iemand die gedurende zijn lange leven een ster van de hoogste categorie op het gebied van pathologie en chirurgie was, laten zien dat hij doordrongen en vol was van de filosofie van een doordacht en wetenschappelijk mysticisme. Als we de 'Memoires' van deze man met een wetenschappelijke reputatie lezen, zijn we er trots op om te zien dat hij de basisleringen en opvattingen van de theosofie bijna volledig erkent. Met zo'n strikt wetenschappelijke denker in de gelederen van de mystici worden de idiote grimassen, de goedkope spot, en de sarcastische opmerkingen van sommige Europese en Amerikaanse 'vrijdenkers' aan het adres van onze edele filosofie bijna een compliment. Meer dan ooit doen ze ons denken aan de angstige, schrille kreet van een nachtuil die snel wegvliegt om zich in zijn donkere bouwvallen voor het licht van de morgenzon te verbergen.

De vooruitgang van de fysiologie zelf is, zoals gezegd, een duidelijk bewijs dat de dageraad van die dag waarop de erkenning van een alomtegenwoordig denkvermogen een voldongen feit zal zijn, niet ver af is. Het is *slechts* een kwestie van tijd.

We zijn namelijk bang dat dit erkende doel en de theorieën van enkele van de beste hedendaagse fysiologen nogal eens met elkaar in tegenspraak zijn, ondanks dat de fysiologie zich erop beroemt dat haar onderzoek slechts dient om alle levensfuncties in kaart te brengen en deze duidelijk te ordenen door aan te tonen wat hun verband is met de wetten van de natuur- en scheikunde, en dus in hun uiteindelijke vorm met de mechanistische wetten. Hoewel maar weinigen van hen zo openlijk als dr. Pirogov zouden durven terugkeren tot het 'achterhaalde bijgeloof' van het *vitalisme* en het streng verbannen levensbeginsel, het principium vitae van Paracelsus, worden de knapste vertegenwoordigers van de fysiologie door sommige feiten volledig verrast.

Helaas is deze tijd niet bevorderlijk voor de ontwikkeling van morele moed. Voor de meesten is de tijd om te handelen volgens het edele denkbeeld 'beginselen, niet mensen' nog niet gekomen. En toch zijn er uitzonderingen op deze algemene regel, en de fysiologie – waarvan het de

bestemming is de dienares van occulte waarheden te worden – heeft laatstgenoemde niet zonder hun getuigen gelaten. Er zijn er die al krachtig tegen sommige tot nu toe geliefde stellingen hebben geprotesteerd. Bijvoorbeeld: sommige fysiologen beginnen al te ontkennen dat er in levende wezens alleen krachten en substanties van de zogenaamde 'onbezielde' natuur actief zijn. Want zoals ze terecht redeneren:

> Het feit dat we andere krachten in levende wezens verwerpen *berust geheel en al op de beperkingen van onze zintuigen*. We gebruiken immers voor onze waarnemingen van zowel de bezielde als de onbezielde natuur dezelfde organen; en deze organen kunnen slechts van een beperkt spectrum van bewegingen indrukken ontvangen. Trillingen die langs de vezels van onze gezichtszenuwen naar de hersenen gaan, dienen zich in ons bewustzijn aan als gewaarwordingen van licht en kleur; trillingen die ons bewustzijn raken via onze gehoororganen doen zich aan ons voor als geluiden; al onze indrukken, door welke van onze zintuigen ook opgevangen, zijn het gevolg van niets anders dan bewegingen.[1]

Zo luiden de leringen van de natuurwetenschap, en ze waren in grote lijnen die van het occultisme, eonen en millennia geleden. Een heel belangrijk verschil tussen beide stelsels is echter dat de officiële wetenschap in beweging eenvoudig een blinde, redeloze kracht of wet ziet, terwijl het occultisme de beweging tot aan haar oorsprong volgt, en haar vereenzelvigt met universele goddelijkheid, en deze eeuwige onophoudelijke beweging de 'grote adem' noemt.[2]

Hoe beperkt de opvatting van de moderne wetenschap over de genoemde kracht ook is, ze stemt toch genoeg tot nadenken om de volgende opmerking te kunnen ontlokken aan een groot wetenschapper, de huidige professor in de fysiologie aan de universiteit van Bazel, die als een occultist spreekt.

> Het zou dwaas zijn om te verwachten dat we met behulp van onze uiterlijke zintuigen in de bezielde natuur ooit iets anders kunnen ontdekken dan in de onbezielde natuur.[3]

En onmiddellijk voegt de spreker eraan toe dat de mens – omdat hij 'naast zijn fysieke zintuigen' ook begiftigd is 'met een *innerlijk zin-*

---

[1] Vgl. Gustav von Bunge, *Vitalismus und Mechanismus*, 1886, blz. 3-4. Dit betreft een openbare lezing die hij heeft gehouden.

[2] Zie *De geheime leer*, 1:32-3.

[3] Gustav von Bunge, *Op.cit.*, blz. 4.

tuig', een gewaarwording die hem de mogelijkheid geeft de toestanden en verschijnselen van zijn eigen bewustzijn waar te nemen – '*dit* zintuig moet gebruiken wanneer hij met de bezielde natuur te maken heeft'; dit is een overtuiging die het occultisme verdacht nadert. Hij ontkent bovendien de veronderstelling dat de toestanden en verschijnselen van het bewustzijn in feite dezelfde manifestaties van beweging zijn als die in de uiterlijke wereld, en hij ondersteunt zijn ontkenning door erop te wijzen dat niet al dat soort toestanden en manifestaties noodzakelijkerwijs ruimtelijke uitgebreidheid bezitten. Volgens hem houdt dat slechts verband met onze voorstelling van ruimte die in ons bewustzijn ontstaan is door het gezichtsvermogen, de tastzin, en de 'spierzintuigen', terwijl alle andere zintuigen, met al hun werkingen, neigingen, en alle eindeloze reeksen voorstellingen, geen uitgebreidheid in de ruimte hebben maar alleen in de tijd.

Hij zegt daarom:

> Van een mechanistische[1] werking kan dus geen sprake zijn. Tegenstanders zullen misschien aanvoeren dat dit slechts in schijn zo is, terwijl deze in feite allemaal ruimtelijke uitgebreidheid hebben. Maar dat argument zou geheel onhoudbaar zijn. Onze enige reden om aan te nemen dat door de zintuigen waargenomen voorwerpen in de uiterlijke wereld zo'n uitgebreidheid hebben, berust op het feit dat ze dit *schijnen* te hebben voor zover ze door de gezichts- en tastzintuigen kunnen worden waargenomen. Voor het gebied van onze *innerlijke* zintuigen geldt die schijnbare reden echter niet, en is er geen grond om haar aan te nemen.[2]

Het slotargument van de spreker is voor theosofen heel interessant. Deze fysioloog uit de moderne school van het materialisme zegt:

> Een dieper en meer rechtstreeks inzicht in *onze innerlijke natuur* toont ons dus een wereld *die totaal verschilt van de wereld waarvan we ons op basis van de uiterlijke zintuigen een voorstelling maken*, toont ons de meest heterogene vermogens, toont ons voorwerpen die in de ruimte geen uitgebreidheid hebben, en verschijnselen die niets met mechanistische wetten te maken hebben.[3]

---

[1] Noot vert.: Het mechanisme is een filosofisch stelsel dat alle natuurverschijnselen door waarneembare, fysieke werkingen probeert te verklaren. Het tegenovergestelde van het mechanisme is het vitalisme.

[2] *Op.cit.*, blz. 5.

[3] Vgl. *Op.cit.*, blz. 5.

Tot dusver baseerden de tegenstanders van het vitalisme en het 'levensbeginsel', en ook de volgelingen van de mechanistische theorie van het leven, hun opvattingen op het veronderstelde feit dat naarmate de fysiologie vorderingen maakte, haar onderzoekers er meer en meer in slaagden de door haar beschreven werkingen in verband te brengen met de wetten *van de blinde stof*. 'Al die manifestaties die men altijd had toegeschreven aan een 'mysterieuze levenskracht',' zeiden ze, 'kunnen nu door fysische en scheikundige wetten worden verklaard.'[1] En ze drongen luidruchtig aan, en doen dat nog, op de erkenning van het feit dat het slechts een kwestie van tijd is dat zegevierend zal worden aangetoond dat het hele levensproces in zijn indrukwekkende totaliteit niets mysterieuzers is dan een heel ingewikkeld verschijnsel van beweging dat uitsluitend door de krachten van de onbezielde natuur wordt beheerst.

Maar hier hebben we een professor in de fysiologie die beweert dat de geschiedenis van de fysiologie, jammer voor hen, precies het tegenovergestelde aantoont; en hij gebruikt de volgende veelzeggende woorden:

> Ik beweer dat hoe nauwkeuriger en veelzijdiger onze experimenten en waarnemingen zijn, hoe dieper we tot de feiten doordringen, hoe meer we proberen de levensverschijnselen te doorgronden, des te meer we tot de overtuiging komen dat zelfs die verschijnselen waarvan we dachten dat we ze al door fysische en scheikundige wetten konden verklaren, *in werkelijkheid ondoorgrondelijk zijn*. Ze zijn in feite veel ingewikkelder, en zoals we er nu voor staan, *zullen ze zich niet lenen voor enige mechanistische verklaring*.[2]

Dit is een vreselijke slag voor de opgeblazen windbuil die we kennen als het materialisme, en die zowel leeg als opgezwollen is. Een Judas in het kamp van de apostelen van ontkenning – de 'animalisten'! Maar de professor uit Bazel is geen opzichzelfstaande uitzondering, zoals we zojuist hebben laten zien; en er zijn verschillende fysiologen die zijn manier van denken delen; sommigen van hen gaan bijna zover dat ze *vrije wil* en *bewustzijn* in de eenvoudigste monadische protoplasmen aannemen!

De ene ontdekking na de andere wijst in deze richting. Bijzonder interessant is het werk van enkele Duitse fysiologen met betrekking tot

---

[1] *Op.cit.*, blz. 5-6.
[2] Vgl. *Op.cit.*, blz. 6.

gevallen van bewustzijn en een zeker onderscheidingsvermogen – men zou bijna zeggen *denkvermogen* – in de amoeben. Amoeben of animalculen zijn, zoals iedereen weet, microscopische klompjes protoplasma, zoals de vampyrella spirogyra, een heel eenvoudige cel, een druppel protoplasma, vormloos en bijna zonder structuur. Toch vertoont ze in haar gedrag iets waarvoor zoölogen, als ze het niet denkvermogen of vermogen tot redeneren noemen, een andere omschrijving moeten vinden, een nieuwe term moeten bedenken. Want luister wat Cienkowski[1] erover zegt. Wanneer hij deze microscopische, gladde, baksteenrode cel bespreekt, beschrijft hij de manier waarop deze tussen andere waterplanten speurt naar één ervan, genaamd spirogyra, en deze ook vindt, terwijl ze elk ander voedsel afwijst.

Onder een sterke microscoop bestudeerde hij haar omzwervingen en zag dat ze, als ze honger heeft, eerst haar pseudopodiën, schijnvoetjes waarmee ze kruipt, naar buiten brengt. Daarop begint ze zich te verplaatsen, tot ze tussen vele verschillende planten een spirogyra ontdekt, waarna ze zich naar een van de cellen daarvan begeeft en erbovenop gaat zitten, de wand doorboort, de inhoud van één cel uitzuigt en dan verdergaat naar een andere waar ze hetzelfde proces herhaalt. Deze natuuronderzoeker zag haar nooit enig ander voedsel gebruiken, en ze raakte nooit een van de talrijke planten aan die door Cienkowski op haar weg waren gezet. Over een andere amoebe – de colpodella pugnax – zegt hij dat hij ontdekte dat deze een soortgelijke voorkeur voor chlamydomonas vertoonde, waarvan ze uitsluitend leeft; hij schrijft: 'nadat ze een gaatje in het lichaam van een chlamydomonas heeft gemaakt, zuigt ze het chlorofyl daarvan op en gaat dan verder'.[2] En hij voegt er deze betekenisvolle woorden aan toe: 'De handelwijze van deze monaden bij hun zoektocht naar voedsel en de opname ervan is zo verbazingwekkend dat men geneigd is er *bewust handelende wezens* in te zien!'[3]

Niet minder interessant zijn de waarnemingen van Th.W. Engelmann[4] van de arcella, een ander eencellig organisme, dat iets com-

---

[1] L. Cienkowski, 'Beiträge zur Kenntniss der Monaden', *Archiv für mikroskopische Anatomie*, jaargang 1, nr. 1, december 1865, blz. 203-32.

[2] *Op.cit.*, blz. 211.

[3] *Op.cit.*

[4] Th.W. Engelmann, 'Beiträge zur Physiologie des Protoplasma', *Archiv für die gesammte Physiologie des Menschen und der Thiere*, Bonn, 1869, 2de jaargang, blz. 307-22.

plexer is dan de vampyrella. Hij onderzoekt ze onder zijn microscoop in een waterdruppel die onderaan een dekglaasje hangt; ze liggen onderin de waterdruppel op hun rug, op hun bolle kant, zodat de pseudopodiën, de uit de cel geprojecteerde voetjes of handjes, geen houvast vinden, en de amoebe er hulpeloos bij ligt. Onder deze omstandigheden wordt het volgende merkwaardige feit waargenomen:

> Na enige tijd beginnen ze grote luchtbellen te vormen, waardoor ze lichter worden dan water en naar de bovenkant van de druppel worden getild. Als hun voetjes naar boven gekeerd blijven kunnen ze daarmee houvast krijgen aan het glas en zich voortbewegen. Als dit gebeurt dan worden de luchtbelletjes direct kleiner. . . . Maak ze met een dunne naald voorzichtig los van het glas en breng ze nogmaals naar beneden naar het oppervlak aan de onderkant van de waterdruppel, en ze zullen hetzelfde proces herhalen, waarbij ze zo nodig de details aanpassen, en nieuwe middelen uitdenken om hun gewenste doel te bereiken. . . .
>
> Als de arcella onderin de druppel op zijn rug ligt dan gebeurt het soms ook dat zich alleen aan één kant luchtbelletjes beginnen te ontwikkelen. Deze zorgen ervoor dat die kant van de cel lichter wordt waardoor die omhooggaat en tegelijkertijd de andere kant van het wezen in contact brengt met de onderkant van de waterdruppel, en daarmee zijn pseudopodiën, de schijnvoetjes, een houvast biedt aan de oppervlakte van de waterdruppel. Dan is hij in staat zich in zijn geheel om te keren en weer te 'staan' op al zijn pseudopodiën. Hierna verdwijnen de luchtbelletjes weer snel, en gaat hij aan de wandel.
>
> Iets soortgelijks gebeurt met de arcellen die bovenin de waterdruppel met hun rug naar boven zweven. Nadat ze enige tijd vergeefs geprobeerd hebben zich ergens met hun pseudopodiën aan vast te houden, worden de luchtbelletjes aan de ene kant kleiner. Daardoor zinkt deze kant en neemt de arcella een scheve en daarna verticale positie aan. Uiteindelijk slaagt hij erin houvast te krijgen en zich volledig om te draaien. . . .
>
> Probeer ze in zo ongelukkig mogelijke posities te brengen, en telkens zullen ze zich op een of andere manier daaruit kunnen redden. En zodra ze daarin zijn geslaagd verdwijnen de luchtbelletjes. Het is onmogelijk te ontkennen dat deze feiten *wijzen op de aanwezigheid van een of ander* PSYCHISCH *proces in het protoplasma*.[1]

---

[1] Vgl. *Op.cit*. blz. 307-9, 311. Noot vert.: Blavatsky citeert Engelmann op basis van Gustav von Bunge in *Vitalismus und Mechanismus*, maar Von Bunge

Onder de honderden gevallen waarbij Aziatische volkeren worden beschuldigd van onterend *bijgeloof* gebaseerd op 'grove onwetendheid', is er niet een zo ernstig als die welke hen beschuldigt van en veroordeelt voor het personifiëren en *zelfs vergoddelijken* van de belangrijkste organen van en *in* het menselijk lichaam. Horen we die 'aartsdomme dwazen' van hindoes immers niet spreken over de pokken als een godin, waarbij ze het pokkenvirus personifiëren? Lezen we niet over tāntrika's, een mystieke sekte die eigennamen geven aan zenuwen, cellen, en aderen, terwijl ze verschillende lichaamsdelen met godheden in verband brengen en vereenzelvigen, en aan hun werkingen en fysiologische processen intelligentie en wat al niet toedichten? De ruggengraat met zijn wervels, vezels, zenuwknopen, het ruggenmerg, enz.; het hart, de vier hartkamers, de boezems en ventrikels, de kleppen, enz.; de maag, lever, longen, en milt, alles heeft zijn specifieke goddelijke naam, en men gelooft dat ze *bewust handelen* en handelen onder de machtige wil van de yogī, van wie het hoofd en het hart de zetels van Brahmā zijn, en van wie de verschillende lichaamsdelen alle het werkterrein zijn van een of andere godheid!

Dit is werkelijk *onwetendheid*. In het bijzonder wanneer we bedenken dat genoemde organen en het hele lichaam van de mens uit cellen is samengesteld, en dat deze cellen nu als individuele organismen worden erkend en – wie weet – misschien op een dag zullen worden erkend als *een onafhankelijk denkend ras* dat de wereld genaamd mens bewoont! Daar ziet het echt naar uit. Want werd tot nu toe niet aangenomen dat alle verschijnselen van assimilatie en van voedselopname door het darmkanaal verklaard kunnen worden door de wetten van diffusie en endosmose? Maar helaas, de fysiologen hebben nu ontdekt dat de werking van het darmkanaal tijdens het opnameproces niet overeenkomt met de werking van het kunstmatige membraan in de dialysator. Er is nu duidelijk aangetoond dat

> deze wand bedekt is met epitheelcellen, en dat elke epitheelcel zelf een organisme is, een levend wezen, met heel complexe functies. Verder weten we dat zo'n cel door middel van actieve samentrekkingen van zijn protoplasmalichaam voedsel opneemt op dezelfde raadselachtige manier die we bij de zelfstandige amoeben en ani-

---

beschrijft de experimenten deels in eigen woorden en is op sommige punten onnauwkeurig. Daarom is dit fragment vervangen door een tekst die gebaseerd is op het oorspronkelijke artikel van Engelmann.

> malculen waarnemen. We kunnen in het darmepitheel van koudbloedige dieren zien hoe deze cellen uitspruitsels – pseudopodiën – uit hun samentrekbare, gladde protoplasmalichamen projecteren, en die pseudopodiën, of schijnvoetjes, nemen uit het voedsel vetdruppels op, zuigen deze op in hun protoplasma en zenden ze door naar de chylvaten. . . .
>
> De lymfecellen reizen vanuit het lymfeweefsel tussen de epitheelcellen door tot aan het oppervlak van de darmen, nemen daaruit de druppels vet op, en met hun buit beladen keren ze terug naar de chylvaten. Zolang we niets wisten van deze activiteit van de cellen konden we niet verklaren waarom de vetbolletjes wél door de darmwand heen drongen naar de chylvaten, terwijl de kleinste pigmentkorrels die in de darm werden gebracht dit niet deden. Maar nu weten we dat alle eencellige organismen over dit vermogen beschikken om specifiek voedsel te selecteren: het nuttige op te nemen en het onbruikbare en schadelijke te verwerpen.[1]

En als de eenvoudigste en meest elementaire cellen in vorm- en structuurloze *klompjes* protoplasma bij de keuze van hun voedsel over dit *onderscheidingsvermogen* beschikken, waarom – zo vraagt de spreker zich af – de epitheelcellen van ons darmkanaal dan niet? Indien de vampyrella zijn zo begeerde spirogyra te midden van honderden andere planten herkent, zoals hierboven werd aangegeven, waarom zou dan een epitheelcel zijn zo begeerde vetdruppel niet *waarnemen*, *kiezen*, en *selecteren* in plaats van een pigmentkorreltje?

Maar men zal ons vertellen dat alleen denkende wezens kunnen 'waarnemen, kiezen, en selecteren', of in ieder geval dat alleen het *instinct* van dieren met meer structuur dan de cel protoplasma binnen of buiten de mens dat kan. Goed, maar omdat we vertalen uit de lezing van een geleerde fysioloog en uit het werk van andere geleerde natuurwetenschappers, kunnen we alleen zeggen dat deze geleerde heren toch wel zullen weten waarover ze spreken; hoewel ze waarschijnlijk niet op de hoogte zijn van het feit dat hun *wetenschappelijk* proza slechts één stap verwijderd is van het *onwetende, bijgelovige*, maar tamelijk dichterlijke 'gewauwel' van de hindoe-yogī's en -tāntrika's.

Hoe dan ook, onze professor in de fysiologie komt in conflict met de materialistische theorieën over diffusie en endosmose. Gewapend met de feiten van een duidelijk waarneembaar onderscheidingsvermogen en *een denkvermogen* in de cellen, toont hij aan de hand van tal-

[1] Gustav von Bunge, *Vitalismus und Mechanismus*, 1886, blz. 6, 7.

loze voorbeelden aan dat het onjuist is om bepaalde fysiologische processen door mechanistische theorieën te willen verklaren; bijvoorbeeld suiker moet in de lever in glucose worden omgezet om in het bloed te kunnen worden opgenomen. Fysiologen hebben grote moeite dit proces te verklaren, en *beschouwen het als onmogelijk om dit onder de wetten van de endosmose te laten vallen*. Naar alle waarschijnlijkheid spelen de lymfecellen bij de opname van in water opgeloste voedingsstoffen een even actieve rol als de peptonen, een proces dat door F. Hofmeister[1] duidelijk is aangetoond.

Kortom, de arme endosmose, die een gemakkelijke verklaring bood, is onttroond en verbannen uit de groep actieve dienaren van het menselijk lichaam, als overbodig en nutteloos. Ze heeft haar stem verloren als het gaat om de werking van klieren en andere uitscheidingsorganen te verklaren, en de epitheelcellen hebben haar plaats ingenomen. De mysterieuze keuzevermogens om bepaalde stoffen in het bloed op te nemen en andere af te wijzen, om opgenomen stoffen door middel van scheiding en synthese om te zetten, om enkele van deze gevormde producten te geleiden naar kanalen waardoor ze uit het lichaam worden afgevoerd, en andere door te sturen naar het lymfestelsel en de bloedvaten – dit alles is het werk van de cellen. '*Het is duidelijk dat hierbij geen enkele sprake is van diffusie of endosmose*',[2] zegt de fysioloog uit Bazel. '*Het is volkomen zinloos om te proberen deze verschijnselen door scheikundige wetten te verklaren*.'[3]

Maar heeft de fysiologie misschien op andere punten meer succes? Nu ze tekortschiet wat betreft de wetten van de voedselopname, heeft ze dan misschien voor haar mechanistische theorieën enige troost gevonden als het gaat om de werking van spieren en zenuwen, die ze met behulp van wetten van de elektriciteit probeerde te verklaren? Helaas kon ze, afgezien van enkele vissoorten, bij andere levende organismen, laat staan het menselijk lichaam, met geen mogelijkheid elektrische stroom als de belangrijkste leidende factor aanwijzen. De elektrobiologie heeft op het gebied van zuiver dynamische elektriciteit hopeloos gefaald. Zolang men onbekend is met 'fohat', kan geen enkele elektrische stroom de werking van een spier of zenuw afdoende verklaren!

Maar er bestaat zoiets als de fysiologie van de zintuigen. Hier

---

[1] F. Hofmeister, 'Untersuchungen über Resorption und Assimilation der Nährstoffe', *Archiv für Experimentelle Pathologie und Pharmakologie*, deel 19, 1885.

[2] Gustav von Bunge, *Op.cit.*, blz. 9.

[3] *Op.cit.*, blz. 10.

bevinden we ons niet langer op terra incognita, en voor al dat soort verschijnselen bestaat reeds een puur fysieke verklaring. Het verschijnsel van het zien, het oog met zijn optische instrument, zijn camera obscura, bestaat ongetwijfeld. Maar het feit dat de reproductie van een beeld van dingen op het netvlies en die op een fotografische plaat volgens dezelfde brekingswetten tot stand komen, is *geen levensverschijnsel*. Hetzelfde beeld kan in *een dood oog* worden teweeggebracht. Het levensverschijnsel is gebaseerd op *de evolutie en ontwikkeling van het oog zelf*. Hoe komt dit wonderbaarlijke en ingewikkelde proces tot stand? Hierop antwoordt de fysiologie: 'Dat weten we niet', want voor de oplossing van dit grote vraagstuk

> is de fysiologie nog geen stap verder. We kunnen weliswaar de opeenvolgende stadia van de ontwikkeling en vorming van het oog waarnemen, maar *waarom* ze elkaar opvolgen en *wat* hun oorzakelijk verband is, daarover weten we helemaal niets. Het tweede levensverschijnsel in het oog is zijn accommodatievermogen. En hier staan we weer tegenover de werking van zenuwen en spieren – onze oude onoplosbare raadsels. Hetzelfde geldt voor alle zintuigorganen. . . . Hetzelfde geldt ook voor alle andere onderdelen van de fysiologie. We hadden gehoopt de verschijnselen van de bloedsomloop door de wetten van de hydrostatica of hydrodynamica te verklaren. Natuurlijk volgt het bloed de wetten van de hydrodynamica, maar dit gebeurt volkomen *passief*. Wat de *actieve* functies van het hart en de vasculaire spieren betreft: *niemand heeft deze ooit door fysieke wetten kunnen verklaren*.[1]

De cursief gedrukte woorden in de conclusie van de knappe professor zijn een occultist waardig. Hij schijnt in feite een aforisme uit de 'elementaire aanwijzingen' van de esoterische fysiologie van het *praktisch* occultisme te herhalen:

> *Het raadsel van het leven ligt besloten in het actief handelen van een levend organisme*.[2] *Het begrip 'activiteit' hebben we niet op basis van onze zintuiglijke waarnemingen gecreëerd, maar op basis*

---

[1] *Op.cit.*, blz. 11.

[2] *Leven* en *activiteit* zijn slechts verschillende namen voor hetzelfde denkbeeld, of wat nauwkeuriger is, het zijn twee woorden die wetenschappers niet aan een duidelijk afgebakend begrip koppelen. Niettemin, en misschien juist daarom, moeten ze deze wel gebruiken, want ze bevatten het raakpunt tussen de moeilijkste vraagstukken waarover de grootste denkers van de materialistische school ooit zijn gestruikeld. (Vgl. *Op.cit.*, blz. 12vn.)

> *van zelfbeschouwing*, op basis van het beschouwen van onze wil, hoe hij ons bewustzijn binnentreedt, en hoe hij zich aan ons innerlijke zintuig kenbaar maakt. Wanneer ditzelfde iets onze uiterlijke zintuigen beroert, herkennen we het niet meer. We zien alles wat eromheen gebeurt (de bewegingsverschijnselen), maar de essentie van dat verschijnsel zien we niet, omdat we het waarnemingsorgaan daarvoor missen. We kunnen die essentie alleen hypothetisch aannemen, en dat doen we als we over 'actieve bewegingen' spreken. Dit doet iedere fysioloog, want hij kan niet buiten zo'n hypothese; en dit is een eerste poging tot een *psychologische verklaring* van alle levensverschijnselen. . . .
>
> En als we blijkbaar met behulp van alleen de natuurwetenschap en scheikunde de levensverschijnselen niet kunnen verklaren, wat kunnen we dan van andere hulpwetenschappen van de fysiologie – zoals morfologie, anatomie, en histologie – verwachten?
>
> Ik beweer dat ook deze ons voorlopig niet dichter bij de oplossing van dit raadsel zullen brengen. Want, wanneer we met behulp van scalpel en microscoop erin geslaagd zijn de organismen in hun meest elementaire bestanddelen te ontleden en we bij de eenvoudigste cellen uitkomen, ligt het grootste vraagstuk nog vóór ons. De eenvoudigste cel, een microscopisch stukje protoplasma, zonder vorm of structuur, vertoont nog alle essentiële levensfuncties: voedselopname, groei, voortplanting, beweging, gevoel – ja zelfs die functies die vergelijkbaar zijn met het 'sensorium', het gevoelsleven van hogere dieren.[1]

Voor het materialisme is dit echt een verschrikkelijk probleem! Zullen onze cellen, en de uiterst kleine monaden in de natuur, ons dat kunnen verschaffen wat de argumenten van de grootste pantheïstische filosofen tot dusver niet hebben opgeleverd? Laten we het hopen. En als ze daarin slagen, dan zullen de 'bijgelovige en onwetende' oosterse yogī's, en zelfs hun exoterische volgelingen, in het gelijk worden gesteld. Want van dezelfde fysioloog vernemen we dat

> de epitheelcellen een groot aantal gifstoffen niet doorlaten, ook al zijn deze stoffen goed oplosbaar in de maag- en darmsappen. We weten zelfs dat als we deze gifstoffen rechtstreeks in het bloed injecteren, ze juist in omgekeerde richting via de darmwand uitgescheiden worden, en dat hierbij de *lymfecellen* waarschijnlijk weer een actieve rol spelen.[2]

---

[1] *Op.cit.*, blz. 12-13.
[2] *Op.cit.*, blz. 8.

Indien de lezer *Webster's Dictionary* opslaat, zal hij daar bij de woorden 'lymphatic' en 'lymph' een opmerkelijke verklaring vinden. Etymologen denken dat het Latijnse woord lympha afgeleid is van het Griekse woord nymphē, 'een nimf, of *lagere godin*'. 'De dichters noemden de muzen soms *nimfen*. Vandaar [volgens Webster] dat alle mensen die in een staat van vervoering verkeerden, zoals zieners, dichters, waanzinnigen, enz., door nimfen bevangen (νυμφόληπτοι) zouden zijn.'

De godin van de vochtigheid (de Griekse en Latijnse nymph of lymph) zou volgens Indiase legenden zijn voortgekomen uit de *poriën* van een van de goden, hetzij de god van de oceaan, Varuṇa, of een lagere 'riviergod', afhankelijk van de specifieke overtuiging en voorkeur van de gelovigen. Het staat dus vast dat de oude Grieken en Romeinen het 'bijgeloof' van de hindoes deelden. Dit bijgeloof betekent dat ze tot op de dag van vandaag beweren dat elk stoffelijk atoom van de vier (of vijf) elementen een emanatie is van een lagere god of godin, die zelf weer een emanatie van een hogere godheid is; en bovendien dat elk van deze atomen – omdat het Brahmā is, die onder andere Aṇu, of *atoom*, wordt genoemd – zodra het wordt geëmaneerd, *begiftigd wordt met zijn eigen soort bewustzijn* en met vrije wil, binnen de grenzen van de wet.

Hij die weet dat de *kosmische* trimūrti (drie-eenheid) – bestaande uit Brahmā, de schepper, Vishṇu, de instandhouder, en Śiva, de vernietiger – een schitterend en heel wetenschappelijk symbool is voor het *stoffelijk* heelal en zijn geleidelijke evolutie; en die het bewijs daarvoor vindt in de etymologie van de namen van deze godheden[1] *plus* de leringen van de guptavidyā, of esoterische kennis, weet ook hoe hij dit 'bijgeloof' op de juiste manier moet opvatten. De belangrijkste vijf namen van Vishṇu zijn: Aṇu (atoom) – elke godheid van de trimūrti wordt zo genoemd; Bhūtātman, 'één met de geschapen of geëmaneerde wereldsubstanties'; Pradhānātman, 'één met de zintuigen'; Paramātman, 'allerhoogste ziel'; en Ātman, 'kosmische ziel, of universeel denkvermogen', en tonen voldoende aan waarom de oude hindoes aan elk atoom denkvermogen en bewustzijn toeschreven en het een bepaalde naam van een god of godin gaven. Geef hun pantheon, bestaande uit 30 crores (of 300 miljoen) godheden, een plaats in de

[1] Brahmā komt van de wortel brih, 'uitzetten', 'verspreiden'; Vishṇu van de wortel viś, 'binnentreden in', 'doordringen van', het stoffelijk heelal. Wat Śiva – de beschermheer van de yogī's – betreft, de etymologie van zijn naam zou voor de gewone lezer *onbegrijpelijk* blijven.

macrokosmos (het heelal) of in de microkosmos (de mens), en dit aantal zal niet overdreven blijken te zijn, omdat het betrekking heeft op de atomen, cellen, en moleculen van al wat is.

Dit is ongetwijfeld te poëtisch en te diepzinnig voor onze huidige generatie, maar het is volgens ons beslist even wetenschappelijk als, zo niet wetenschappelijker dan, de leringen die op de meest recente ontdekkingen van de *fysiologie* en de *biologie* gebaseerd zijn.

Waarom ik niet naar India terugkeer

[Open brief aan de Indiase leden van de TS, april 1890; *CW* 12:157-67]

Aan mijn broeders van Āryāvarta

In april 1890 is het vijf jaar geleden dat ik uit India ben weggegaan.

Veel vriendelijke woorden heb ik ontvangen van veel van mijn hindoebroeders sinds mijn vertrek; vooral dit jaar (1890) heb ik, toen ik levensgevaarlijk ziek was, van verschillende Indiase afdelingen meelevende brieven ontvangen, en verzekeringen dat ze mij – voor wie India en de hindoes lange tijd dierbaarder zijn geweest dan mijn eigen land – nog niet waren vergeten.

Het is daarom mijn plicht toe te lichten waarom ik niet naar India terugkeer en wat – nu ik formeel aan het hoofd ben komen te staan van de theosofische beweging in Europa – mijn standpunt is over de nieuwe bladzijde die in de geschiedenis van de Theosophical Society is opgeslagen. Het is namelijk niet alleen op grond van mijn slechte gezondheid dat ik niet naar India terugga. Zij die mij in Adyar van de dood hebben gered, en sindsdien nog twee keer, zouden me daar even gemakkelijk in leven kunnen houden als hier. Er is een veel ernstiger reden voor. Wat me te doen staat is hier voor mij uitgestippeld, en ik heb onder de Engelsen en Amerikanen dat aangetroffen waarnaar ik in India tot dusver vergeefs heb gezocht.

De afgelopen drie jaar ben ik in Europa en Amerika met honderden mannen en vrouwen in contact gekomen die de moed hebben om openlijk uit te komen voor hun overtuiging dat de meesters echt bestaan, en die voor theosofie werken volgens *hun* richtlijnen en onder *hun* leiding, die ze via mij ontvangen.

In India daarentegen zijn sinds mijn vertrek de ware geest van toe-

wijding aan de meesters en de moed om hun bestaan te erkennen, gestaag afgenomen. De strijd en conflicten die in Adyar tussen persoonlijkheden woeden, worden steeds groter; verschillende stafleden hebben zonder aanleiding en volkomen onterecht hun vijandigheid – bijna haat – op mij gericht. Er schijnt de afgelopen drie jaar in Adyar een vreemde en griezelige invloed actief te zijn. Zodra een Europeaan die zich sterk met de theosofie verbonden voelt, heel toegewijd is aan de zaak, en een persoonlijke vriend van mijzelf of de voorzitter is, een voet binnen het hoofdkwartier zet, wordt hij binnen de kortste keren een persoonlijke vijand van een van ons beiden, en, wat erger is, ten slotte brengt hij de zaak schade toe en laat haar in de steek.

Men moet begrijpen dat ik hier niemand beschuldig. Omdat ik enigszins bekend ben met de kaliyuga-krachten die aan het werk zijn om de theosofische beweging tegen te werken en te vernietigen, kijk ik met andere ogen naar hen die, de een na de ander – en volledig buiten mijn schuld – mijn vijanden zijn geworden.

Een belangrijke factor bij de poging om Āryāvarta opnieuw te laten ontwaken, die onderdeel was van het werk van de Theosophical Society, was het ideaal van de meesters. Maar door gebrek aan inzicht, tact, en onderscheidingsvermogen, en als gevolg van de vrijheden die men zich ten aanzien van hun namen en *persoonlijkheden* heeft veroorloofd, zijn er volkomen onjuiste opvattingen over hen ontstaan. Ik had plechtig gezworen en beloofd om nooit de hele waarheid aan iemand te onthullen, behalve aan hen die, zoals Dāmodar, uiteindelijk door hen waren uitgekozen en geroepen. Het enige wat ik mocht onthullen was dat er ergens zulke grote figuren leefden, dat sommigen van hen hindoes waren, dat ze meer kennis hadden van de oude wijsheid van guptavidyā dan wie dan ook, dat ze alle siddhi's hadden verworven – de echte siddhi's, niet die uit de volksverhalen en de verhullende oude geschriften – en verder dat ik een chela van een van hen was.

In de verbeelding van sommige hindoes ontstonden echter algauw de meest wilde en belachelijke voorstellingen over hen. Ze werden 'mahātma's genoemd, maar niettemin werden ze door sommige overenthousiaste vrienden met hun vreemde, fantasievolle beschrijvingen omlaaggehaald; onze tegenstanders die een mahātma als een volmaakte jīvanmukta omschrijven, betoogden dat een mahātma geen enkel contact kan onderhouden met personen die in de wereld leven. Ze beweerden ook dat er in dit tijdperk, het kaliyuga, helemaal geen mahātma's kunnen bestaan.

Ondanks deze aanvankelijke misvattingen heeft het denkbeeld van het bestaan van meesters, en het geloof in hen, in India reeds zijn vruchten afgeworpen. Hun grootste wens was om de ware religieuze en filosofische geest van het oude India levend te houden; om de oude wijsheid zoals die besloten ligt in de darśana's en *Upanishads* te verdedigen tegen de systematische aanvallen van de zendelingen; en tot slot om de sluimerende ethische en vaderlandslievende geest wakker te maken in jongeren die deze door hun schoolopleiding vrijwel kwijt zijn. In deze richting is veel bereikt dankzij en door de Theosophical Society, ondanks al haar fouten en tekortkomingen.

Zou een Tukaram Tatya zonder theosofie het onschatbare werk doen wat hij nu doet? Vóór hem was niemand in India op het idee gekomen om dit te doen. Zou India zonder de Theosophical Society ooit van plan zijn geweest de geleerde maar niet-spirituele oriëntalisten de taak uit handen te nemen om de heilige boeken van het Oosten nieuw leven in te blazen, te vertalen, uit te geven, en een veel betere vertaling te verkopen tegen een veel lagere prijs dan ooit in Oxford was gedaan? Zou onze geachte en toegewijde broeder Tukaram Tatya zelf ooit op de gedachte zijn gekomen om dit te doen als hij geen lid van de Theosophical Society was geworden? Zou het 'Indian National Congress' ooit tot stand zijn gekomen zonder de Theosophical Society?

Het allerbelangrijkste is dat voor ten minste één van u de Society van groot nut is geweest; en als de Society India niets anders heeft gebracht dan die ene toekomstige adept (Dāmodar) die nu het vooruitzicht heeft op een dag een mahātma te worden, ondanks kaliyuga, dan zou dit alleen al een bewijs zijn dat de Society niet vergeefs in New York werd opgericht en naar India werd overgebracht. Ten slotte, als er onder de driehonderd miljoen mensen in India iemand daadwerkelijk kan bewijzen dat theosofie, de Theosophical Society, of mijn onbeduidende persoon, het land of een hindoe ook maar het geringste kwaad hebben aangedaan, of dat de stichters zich schuldig hebben gemaakt aan de verbreiding van verderfelijke leringen of het geven van slecht advies – alleen in dat geval kan het mij als een misdaad worden aangerekend dat ik het ideaal van de meesters naar voren heb gebracht en de Theosophical Society heb opgericht.

Ja, mijn beste en onvergetelijke hindoebroeders, alleen al de naam van de heilige meesters, die in vroeger tijden over heel India werd aangeroepen met verzoeken om hun zegen – alleen al hun naam heeft in uw land een enorme verandering ten goede teweeggebracht. Noch aan

kolonel Olcott, noch aan mij heeft u iets te danken, maar zeer zeker aan deze namen, die voor u pas sinds een paar jaar een vertrouwd begrip zijn geworden.

Zo gebeurde het dat, zolang ik in Adyar verbleef, alles probleemloos verliep, omdat bijna altijd een van de meesters bij ons was, en hun geest de Theosophical Society steeds voor echte schade behoedde. Maar in 1884 vertrokken kol. Olcott en ikzelf voor een bezoek aan Europa, en terwijl we weg waren, sloeg de Padri-Coulomb-bliksem in. In november keerde ik terug en werd levensgevaarlijk ziek. Het was in die tijd en tijdens de afwezigheid van kol. Olcott die in Birma was, dat de kiem voor alle toekomstige conflicten, en – laat ik dat er meteen bij zeggen – voor het uiteenvallen van de Theosophical Society, door onze vijanden werd gelegd. Dat de Society door de Patterson-Coulomb-Hodgson-samenzwering en de halfhartigheid van de voornaamste theosofen niet ter plekke is ingestort, zou al voldoende bewijs moeten zijn voor het feit dat ze werd beschermd.

Sommige halfhartige figuren, die in hun overtuigingen geschokt waren, begonnen zich af te vragen: 'Als de meesters echte mahātma's zijn, waarom hebben ze dan zulke dingen laten gebeuren, of waarom hebben ze dan niet hun vermogens gebruikt om dit complot of deze samenzwering teniet te doen, of zelfs een individu uit te schakelen?' Toch was al vaak verklaard dat geen enkele adept van het rechterpad zal ingrijpen in de rechtmatige werking van karma. Zelfs de grootste yogī kan de loop van karma niet afwenden of de natuurlijke gevolgen van handelingen lang tegenhouden, en zelfs dan zullen deze gevolgen later met tienvoudige kracht terugkomen, want zo is de occulte wet van karma en de nidāna's.

Evenmin zal het meest wonderbaarlijke paranormale verschijnsel bijdragen aan echte spirituele ontwikkeling. Ieder van ons moet zijn moksha of nirvāṇa door eigen verdienste verkrijgen, en niet doordat een guru of deva onze tekortkomingen helpt te verbergen. Het is geen verdienste om als een zuivere deva of god geschapen te zijn; maar de eeuwige gelukzaligheid van moksha begint te dagen voor de mens die door zijn eigen persoonlijke inspanningen *als een god* en godheid wordt. Het is de taak van karma de schuldigen te straffen en niet de plicht van een meester.

Wie naar de leringen van de meesters handelt en het leven leidt waarvan de meesters de beste voorbeelden zijn, zal door hen nooit in de steek worden gelaten, en zal altijd kunnen rekenen op hun wel-

dadige hulp, of die hulp nu in zichtbare of onzichtbare vorm wordt gegeven. Hierbij richt ik me natuurlijk tot hen die hun geloof in de meesters nog niet helemaal hebben verloren; zij die nooit in hen hebben geloofd of opgehouden zijn in hen te geloven, moeten dat zelf weten. Niemand, behalve misschien op een dag zijzelf, zal daar minder van worden.

Wat mijzelf betreft, wie kan mij ervan beschuldigen dat ik als een bedriegster heb gehandeld? Of dat ik bijvoorbeeld zelfs maar een cent van wie dan ook heb aangenomen? Dat ik ooit om geld heb gevraagd of dit heb geaccepteerd, ondanks het feit dat mij herhaaldelijk grote bedragen werden aangeboden? Zij die hierover toch anders denken, zullen een verklaring moeten vinden voor wat zelfs mijn lasteraars onder de christelijke priesters en in de Society for Psychical Research tot op heden niet hebben kunnen verklaren, namelijk het motief voor zo'n bedrog.

Ze zullen er een verklaring voor moeten vinden waarom ik, in plaats van geld aan te nemen en te verdienen, al mijn inkomsten uit het schrijven voor de kranten weggaf aan de Society; waarom ik mijzelf zowat om zeep heb geholpen door jaar in jaar uit voortdurend te hard te werken, totdat mijn gezondheid het begaf, zodat ik al lang geleden aan de gevolgen van deze vrijwillige zware arbeid zou zijn gestorven als mijn meester me niet weer had gered. Wat de absurde 'Russische-spionnetheorie' betreft, mocht de een of andere dwaas er nog iets van geloven, deze vindt geen gehoor meer bij de in India wonende Engelse overheidsambtenaren.

Als op dat kritieke moment de leden van de Society, en vooral de staf in Adyar, zowel hindoes als Europeanen, zich als één man hadden opgesteld, standvastig in hun overtuiging van het werkelijke bestaan en de macht van de meesters, zou de theosofie er zegevierender dan ooit uit tevoorschijn zijn gekomen; hun angst zou niet bewaarheid zijn, hoe listig de juridische valstrikken voor mij ook waren opgesteld, en wat voor fouten en verkeerde beoordelingen ik, hun eenvoudige vertegenwoordigster, bij de afwikkeling van deze zaak ook had gemaakt.

Maar de loyaliteit en moed van de staf van Adyar, en van de paar Europeanen die op de meesters vertrouwden, waren niet tegen de beproeving opgewassen. Ondanks mijn hevige protest werd ik haastig van het hoofdkwartier afgevoerd. Ziek als ik was, eigenlijk stervende volgens de artsen, verzette ik me toch, en zou voor de theosofie in India tot mijn laatste adem hebben gevochten, als ik loyale steun had ge-

kregen. Maar sommigen waren bang voor juridische verwikkelingen, anderen voor het Gouvernement, terwijl mijn beste vrienden de waarschuwingen van de artsen geloofden dat ik zou sterven als ik in India bleef. En dus werd ik naar Europa gestuurd om op krachten te komen, met de belofte dat ik snel zou kunnen terugkeren naar mijn geliefde Āryāvarta.

Welnu, ik vertrok, en onmiddellijk ontstonden er intriges en gerucht-ten. Al in Napels hoorde ik dat ik van plan zou zijn om in Europa 'een concurrerende Society' op te richten en Adyar uiteen te laten vallen (!!). Ik kon er alleen maar om lachen. Vervolgens ging het gerucht dat ik door de meesters *in de steek was gelaten*, ontrouw aan hen was geweest, dit en dat had gedaan. Niets hiervan berustte op enige waarheid of feiten. Toen werd ik ervan beschuldigd hooguit een hallucinerend medium te zijn dat 'spoken' voor levende meesters had aangezien; terwijl anderen verklaarden dat de echte H.P. Blavatsky dood was – gestorven door onverstandig met kuṇḍalinī om te gaan – en dat de vorm meteen in bezit was genomen door een dugpa chela, die de huidige HPB was. Weer anderen beschouwden me als een heks, een tovenares, die met een eigen agenda de rol speelde van filantroop en van iemand die van India houdt, terwijl ik in werkelijkheid uit was op de ondergang van iedereen die de pech had door mij te worden gehypnotiseerd.

In feite zijn de paranormale vermogens die door mijn vijanden aan mij worden toegeschreven zodra een feit of een 'occult verschijnsel' niet weggeredeneerd kan worden, zo groot dat deze alleen al van mij een zeer opmerkelijk adept zouden maken – onafhankelijk van meesters of mahātma's. Kortom, tot 1886, toen het SPR-rapport werd gepubliceerd en deze zeepbel boven onze hoofden uiteenspatte, werd de lijst met valse beschuldigingen steeds langer, en elke postbezorging voegde er weer iets nieuws aan toe. Ik zal niemand bij name noemen; noch doet het ertoe wie iets heeft gezegd en wie het heeft herhaald.

Eén ding staat vast; met uitzondering van kol. Olcott scheen iedereen de meesters uit zijn gedachten te bannen en hun geest uit Adyar. Elke denkbare dwaasheid werd met deze heilige namen in verband gebracht, en ik alleen werd verantwoordelijk gehouden voor elke onaangename gebeurtenis die plaatsvond, en voor elke fout die werd gemaakt. In een brief die ik in 1886 van Dāmodar ontving, bracht hij me ervan op de hoogte dat de invloed van de meesters in Adyar elke dag zwakker werd; dat ze geregeld werden voorgesteld als minder dan 'tweederangs yogī's', dat hun bestaan door anderen volledig werd ont-

kend, terwijl zelfs zij die in hun bestaan geloofden en trouw aan hen waren gebleven, bang waren om zelfs maar hun namen te noemen. Ten slotte drong hij er sterk bij mij op aan terug te keren, met de verzekering dat de meesters er natuurlijk voor zouden zorgen dat mijn gezondheid er niet onder zou lijden.

In die geest schreef ik aan kol. Olcott, verzocht hem dringend mij te laten terugkeren, en beloofde hem dat ik zo nodig in Pondicherry zou gaan wonen, als mijn aanwezigheid in Adyar niet gewenst was. Hierop ontving ik het belachelijke antwoord dat ik, als ik zou terugkeren, meteen als Russische spionne naar de Andamanen zou worden gestuurd; maar kol. Olcott kwam er algauw achter dat dit niet waar was. Het gemak waarmee men zo'n armzalig excuus aangreep om me uit Adyar weg te houden, geeft een duidelijk beeld van de ondankbaarheid van diegenen voor wie ik mijn leven en gezondheid in de waagschaal heb gesteld.

Met het volkomen absurde excuus dat mijn erfgenamen in geval van mijn overlijden een aandeel in de bezittingen in Adyar zouden kunnen opeisen, stuurde de voorzitter mij zelfs – voor zover ik heb begrepen, op aanraden van de Uitvoerende Raad – een rechtsgeldig document ter ondertekening, waarbij ik formeel afstand deed van elk recht op het hoofdkwartier, of zelfs om er te wonen zonder toestemming van de Raad. En dat terwijl ik een paar duizend rupees van mijn eigen geld en mijn aandeel in de opbrengst van *The Theosophist* had besteed aan de aankoop van het huis en de inrichting ervan. Niettemin heb ik de akte van afstand zonder één woord van protest ondertekend. Ik begreep dat ik niet gewenst was, en ik bleef in Europa ondanks mijn vurige verlangen naar India terug te keren. Toen mijn grote wens om terug te keren werd beantwoord met slappe excuses en smoesjes, ingegeven door mensen die mij vijandig gezind waren, moest ik toch wel denken dat al mijn gezwoeg met ondankbaarheid was beloond.

Het gevolg hiervan is overduidelijk. U bent maar al te goed bekend met de stand van zaken in India om in details te hoeven treden. Kortom, sinds mijn vertrek is niet alleen de activiteit van de beweging geleidelijk afgenomen, maar hebben ook degenen voor wie ik de diepste gevoelens van genegenheid koesterde en die ik behandelde zoals een moeder haar eigen zonen, zich tegen mij gekeerd. Terwijl ik in het Westen – nadat ik de uitnodiging om naar Londen te komen had aanvaard – mensen aantrof die, ondanks het SPR-rapport en de wilde verdachtmakingen en veronderstellingen die de ronde deden, geloven in

de waarheid van de grootse Zaak waarvoor ik heb gestreden, en in mijn oprechtheid.

In opdracht van de meester begon ik in het Westen een nieuwe beweging volgens de oorspronkelijke richtlijnen; ik richtte het tijdschrift *Lucifer* op, en de Loge die mijn naam draagt. Gezien het schitterende werk dat kol. Olcott en anderen in Adyar hebben verricht op het gebied van de tweede doelstelling van de TS, namelijk het bevorderen van de bestudering van oosterse literatuur, was ik van plan hier vooral aandacht te besteden aan de twee andere doelstellingen. Iedereen weet met wat voor succes. Tot tweemaal toe werd kol. Olcott gevraagd hiernaartoe te komen, en daarna hoorde ik dat ik in India weer welkom was – althans bij sommigen.

Maar de uitnodiging kwam te laat; mijn arts zou er geen toestemming voor geven, en als ik trouw wil blijven aan mijn levensopdracht en geloften, kan ik nu niet op het hoofdkwartier leven, want de meesters en hun geest zijn daar zo goed als verbannen. De aanwezigheid van hun portretten zal niet helpen; ze zijn een dode letter. De waarheid is dat ik nooit naar India kan terugkeren in een andere functie dan als hun trouwe vertegenwoordigster. En tenzij zijzelf in de Raad in hoogst eigen persoon verschijnen (iets wat ze zeker nooit zullen doen), is het onwaarschijnlijk dat enig advies van mij over occulte richtlijnen gehoor zal vinden, omdat mijn feitelijke contact met de meesters wordt betwijfeld, en door sommigen zelfs glashard wordt ontkend; bovendien heb ik zelf geen enkel recht op het hoofdkwartier, dus waarom zou ik in Adyar willen wonen?

De zaak zit zo. Vanuit mijn standpunt zijn halve maatregelen erger dan helemaal geen. Men moet óf alle vertrouwen in mij hebben, óf oprecht geen vertrouwen in mij hebben. Niemand, geen enkele theosoof, wordt gedwongen in mij te geloven, maar het heeft geen enkele zin dat mensen mij vragen hen verder te helpen, als ze niet in mij geloven. Hier in Europa en Amerika hebben veel mensen zich volledig voor de theosofie ingezet; als gevolg daarvan hebben de theosofie en de Theosophical Society in de afgelopen drie jaar in het Westen een bijzonder hoge vlucht genomen.

Dit komt vooral doordat steeds meer leden de Zaak en de meesters toegewijd waren. Hierdoor werd ik in staat gesteld en aangemoedigd om een Esoterische Sectie op te richten, waarin ik iets van wat ik zelf heb geleerd kan doorgeven aan hen die vertrouwen in mij hebben, en die dit vertrouwen waarmaken door hun belangeloze werk voor de

theosofie en de TS. In de toekomst is het dan ook mijn bedoeling om mijn leven en energie aan de Esoterische Sectie te wijden en aan het onderricht van degenen die mij vertrouwen. Het zou zinloos zijn om de korte tijd die mij nog rest te gebruiken om mezelf te verantwoorden tegenover hen die twijfelen aan het bestaan van de meesters, en dat alleen omdat ze mij verkeerd begrijpen, en ze zo een excuus hebben om mij te wantrouwen.

Om misverstand te vermijden wil ik er meteen bij zeggen dat ik de exoterische leiding van het Europese werk alleen heb aanvaard om ervoor te zorgen dat diegenen die de theosofie werkelijk na aan het hart ligt en die daarvoor en voor de Society werken, niet worden gehinderd door hen die niets voelen voor de theosofie zoals die door de meesters is uiteengezet, en haar en de Society zelfs tegenwerken. Deze mensen proberen de invloed van het goede werk dat verricht is te ondermijnen en ongedaan te maken, zowel door openlijk het bestaan van de meesters te ontkennen, als door een bittere vijandigheid tegenover mij te betonen, en ook door samen te werken met de ergste vijanden van onze Society.

Halve maatregelen, ik herhaal het, zijn niet meer mogelijk; óf ik heb de waarheid over de meesters verteld zoals ik die ken en ik leer wat mij door hen is onderwezen, óf ik heb zowel hen als de esoterische filosofie uitgevonden. Sommige esoterici van de innerlijke groep zeggen dat, als ik dit laatste heb gedaan, ik zelf een 'meester' moet zijn. Hoe dan ook, er is voor dit dilemma geen alternatief.

Als India ooit een beroep op mij wil doen, dan zal de kracht daarvan alleen afhangen van de inzet van de broeders daar voor de theosofie, en van hun trouw aan de meesters. Mijn aanwezigheid onder u is niet noodzakelijk om u van de waarheid van de theosofie te overtuigen, evenmin als deze noodzakelijk is voor uw Amerikaanse broeders. Een overtuiging die afbrokkelt wanneer een bepaalde figuur niet meer in de buurt is, is niets waard. Bedenk bovendien dat ik verdere bewijzen en leringen alleen aan de Esoterische Sectie kan geven, en wel om de volgende reden: de leden daarvan zijn de enigen die ik het recht heb eruit te zetten als ze openlijk ontrouw zijn aan hun gelofte (*niet aan mij*, HPB, maar aan hun *hoger zelf* en het *mahātmische aspect van de meesters*), een recht dat ik niet kan uitoefenen ten aanzien van de TS-leden in het algemeen; toch is dit de enige manier om een zieke tak van de gezonde stam af te snijden, en de boom op die manier voor infectie te behoeden. Ik kan me alleen bekommeren om

diegenen die zich niet meteen van de wijs laten brengen door elke vorm van laster, elke hatelijke opmerking, verdachtmaking of kritiek, ongeacht van wie deze afkomstig is.

Daarom moet men goed begrijpen dat ik de rest van mijn leven zal wijden aan hen die in de meesters geloven, en bereid zijn om voor theosofie te werken zoals zij die opvatten, en voor de TS zoals die op basis van hun richtlijnen werd opgericht.

Als mijn hindoebroeders echt en oprecht verlangen om een nieuwe bloeiperiode van India in te luiden, als ze ooit de dagen willen doen herleven, ten tijde van India's oude glorie, waarin de meesters vrijelijk onder de mensen verkeerden, en aan hen raad en leringen gaven, laten ze dan alle angst en aarzeling opzijzetten en een nieuwe bladzijde in de geschiedenis van de theosofische beweging opslaan. Laten ze zich dapper verzamelen rond de voorzitter-stichter, of ik in India ben of niet, en ook rond die paar echte theosofen die altijd trouw zijn gebleven, en alle lasteraars en eerzuchtige ontevreden mensen trotseren – zowel buiten als binnen de Theosophical Society.

H.P. Blavatsky

Gedachten over elementalen

['Thoughts on the elementals', *Lucifer*, mei 1890, blz. 177-88; *CW* 12:187-205. In juni 1896 verscheen in *Lucifer* een uitgebreidere versie van dit artikel onder de titel ''Spirits' of various kinds'; deze vertaling van het artikel uit 1890 is aangevuld met vertalingen van de extra alinea's in het latere, uitgebreidere artikel.]

De schrijfster heeft vele jaren gewijd aan de studie van die onzichtbare wezens – bewuste, halfbewuste, en volledig onbewuste – waaraan in elk land onder de zon andere namen werden gegeven, en die bekendstaan onder de algemene naam 'geesten'. De lijst met namen die alleen al in de rooms-katholieke kerk aan deze bewoners van goede of slechte sferen wordt gegeven is eindeloos. De grote kyriologie van hun symbolische namen is een studie op zich. Lees een verslag van de schepping in het eerste het beste *Purāṇa*, en zie hoeveel verschillende namen worden gegeven aan deze goddelijke en halfgoddelijke wezens (het product van de twee soorten schepping – de prākrita en de vaikrita of padma, de primaire en de secundaire), alle ontwikkeld uit het lichaam

van Brahmā. Alleen al de ūrdhvasrotasas[1] van de derde schepping omvatten een verscheidenheid aan wezens met genoeg kenmerken en bijzonderheden om daarop een leven lang te kunnen studeren.

Hetzelfde geldt voor de Egyptische, Chaldeeuwse, Griekse, Fenicische, of andere verslagen. De menigten van die wezens zijn talloos. De oude heidenen, en vooral de neoplatonisten van Alexandrië, wisten waarover ze het hadden, en maakten een onderscheid tussen de soorten. Niemand van hen beschouwde ze vanuit een bepaalde geloofsovertuiging zoals de christelijke kerken dat doen. Integendeel, ze zijn veel verstandiger met hen omgegaan, omdat ze een beter en groter onderscheid tussen de aard van deze wezens maakten dan de kerkvaders. Volgens het beleid van laatstgenoemden werden al die engelen die niet erkend werden als de dienaren van de joodse Jehovah, uitgeroepen tot *duivels*.

De gevolgen van dit geloof, later verheven tot een dogma, zien we nu in het karma van de vele miljoenen spiritisten, opgevoed en grootgebracht met de geloofsovertuigingen van hun kerken. Ook al heeft een spiritist zich misschien al jaren geleden van theologische en kerkelijke overtuigingen losgemaakt; en is hij misschien een vrijzinnig christen, een deïst, of een atheïst, die heel wijselijk het geloof in duivels heeft verworpen, en te verstandig om zijn bezoekers als zuivere engelen te beschouwen; en neemt hij volgens zichzelf een redelijke tussenpositie in, hij zal nog steeds geen andere geesten erkennen dan die van de doden.

Dit is zijn karma, en ook dat van de kerken gezamenlijk. Bij laatstgenoemde is zo'n koppig fanatisme, zo'n vooroordeel, slechts logisch; het is hun beleid. In het onafhankelijke spiritisme is het onvergeeflijk. Er kunnen over dit onderwerp niet twee meningen bestaan. Het is of een geloof in, of een volledige verwerping van, het bestaan van alle 'geesten'. Als iemand een scepticus en een ongelovige is, dan hebben we niets te zeggen. Maar als hij eenmaal gelooft in spoken en geesten verandert de zaak. Welke man of vrouw die vrij is van vooroordelen en vooropgezette meningen, kan geloven dat er in een oneindig heelal van leven en bestaan – of bijvoorbeeld in alleen ons zonnestelsel – dat er in al deze grenzeloze ruimte waarin de spiritist zijn 'zomerland' plaatst, slechts *twee soorten bewuste wezens* zijn: mensen en hun geesten; belichaamde stervelingen en niet belichaamde onsterfelijken?

---

[1] De ūrdhvasrotasas, de goden, zo genoemd omdat bij hen enkel de aanblik van voedsel het eten ervan heeft vervangen; 'want alleen al het aanschouwen van ambrosia schenkt voldoening', zegt de commentator van het *Vishṇu-Purāṇa*.

De toekomst heeft voor de mensheid vreemde verrassingen in petto, en het zal niet zo lang meer duren vóór de theosofie, of beter gezegd haar aanhangers, volledig in het gelijk worden gesteld. Het heeft geen zin om te twisten over een onderwerp dat door theosofen zo uitvoerig is besproken, en de schrijvers alleen maar smaad, veroordeling, en vijandschap bracht. Daarom zullen we geen extra moeite doen om nog meer te zeggen. De elementalen en de elementaren van de kabbalisten en theosofen zijn vaak genoeg belachelijk gemaakt. Van Porphyrius tot aan de demonologen van de afgelopen eeuwen werd feit na feit gegeven, en bewijs op bewijs gestapeld, maar met even weinig effect als een sprookje dat in een kinderkamer wordt verteld.

Dat vreemde boek met het verhaal over de oude graaf De Gabalis[1], dat door Abbé de Villars is vereeuwigd, is nu in het Engels vertaald en uitgegeven in Bath. Wie van humor houdt wordt geadviseerd om het te lezen, en erover na te denken. Dit advies wordt gegeven om een vergelijking te kunnen maken. De schrijfster las het jaren geleden, en heeft het nu opnieuw gelezen met evenveel aandacht als vroeger, zelfs nog meer. Haar bescheiden mening over het werk is – als iemand die wil horen – dat men er maanden in kan zoeken zonder ooit een duidelijk verschil te vinden tussen de 'geesten' van de seancekamers en de sylfen en undinen van de Franse satire.

Er ligt een sinistere ondertoon in de vrolijke grappen en grollen van de schrijver, die, terwijl hij de dingen waarin hij geloofde bespotte, waarschijnlijk een voorgevoel had van zijn eigen snel werkende karma[2] in de vorm van moord.

De manier waarop hij graaf De Gabalis introduceert, verdient aandacht.

> Op een gedenkwaardige dag was ik verbaasd, toen ik een edele figuur zag binnenkomen, die me plechtig groette, en in het Frans, maar met een accent van een vreemdeling, tegen me zei: 'Vereer, mijn zoon, vereer de grootse God van de wijzen, en word niet verwaand omdat hij u een van de kinderen van wijsheid stuurt, om u lid te maken van hun organisatie, en u deelgenoot te maken van de wonderen van zijn almacht.'[3]

---

[1] Henri de Montfaucon de Villars, *Le Comte de Gabalis, ou Entretiens sur les sciences secrètes*, 1670.

[2] Het werk werd gepubliceerd in Parijs in 1670, en in 1675 werd de schrijver wreed vermoord onderweg van Languedoc, zijn geboortestreek, naar Lyon.

[3] *Sub-mundanes; or, the Elementaries of the Cabala: being the History of*

Er kan maar één antwoord worden gegeven aan mensen die, terwijl ze van zulke werken gebruikmaken, lachen om het occultisme. 'Servitorissimo' doet dit ook, op zijn eigen schertsende manier in zijn inleidende 'Brief aan mijn Heer' in deze Engelse vertaling van *Le Comte de Gabalis*:

> Ik zou hem [de schrijver van *Le Comte De Gabalis*] hebben overgehaald om de hele opzet van zijn werk te wijzigen, want deze grappige manier van presenteren lijkt mij niet gepast voor zijn onderwerp. Deze mysteries van de kabbala zijn ernstige zaken, die veel van mijn vrienden serieus bestuderen . . . en het is ongetwijfeld heel gevaarlijk om er grappen over te maken.

Verbum satis sapienti.[1]

Ze zijn beslist 'gevaarlijk'. Maar sinds de geschiedenis gedachten en feiten begon vast te leggen, heeft de ene helft van de mensheid de andere helft altijd bespot en haar meest geliefde overtuigingen belachelijk gemaakt. Dit kan echter een feit niet veranderen in fictie, noch kan het de sylfen, undinen, en gnomen in de natuur – als die er zijn – vernietigen; de kans is veel groter dat laatstgenoemden, in samenwerking met de salamanders, de ongelovigen vernietigen en schadeverzekeringsmaatschappijen benadelen, ook al geloven deze nog veel minder in wraakzuchtige salamanders dan in vuur dat door toeval ontstaat.

Theosofen geloven evenzeer in geesten als de spiritisten, maar er zijn evenveel soorten geesten als soorten vliegende dieren. Daartoe behoren naast bloeddorstige haviken en vampiervleermuizen ook duiven en nachtegalen. Ze geloven in 'engelen', want velen hebben ze gezien

> . . . aan het bed van de zieke –
> Hun stem was gedempt, hun tred geruisloos.
> Waar mensen aangeslagen treurden,
> Daar stonden ze tussen de levenden en de doden.

Maar dit waren niet de drietenige materialisaties van een hedendaags medium. En als al onze leringen aan flarden werden gescheurd door de 'grappenmakerij' van De Villars, dan zou deze toch geen af-

---

Spirits, reprinted from the Text of the Abbé De Villars, Physio-Astro-Mystic, wherein is asserted that there are in existence on earth rational creatures besides man, Robert H. Fryer (uitgever), Bath, 1886, blz. 19.

[1] Vertaling: Voor een wijze is één woord voldoende.

breuk kunnen doen aan de beweringen van de occultisten dat hun leringen *historische en wetenschappelijke feiten* zijn, ongeacht de vorm waarin ze aan niet-ingewijden worden gepresenteerd. Sinds de eerste koningen 'bij de gratie van God' begonnen te regeren, zijn talloze generaties van grappenmakers overleden die waren aangesteld om majesteiten en hoogheden te vermaken; en de meeste van deze banale figuren hadden meer wijsheid in lijf en leden dan al hun koninklijke meesters tezamen in hun hersenloze hoofd. Alleen zij hadden het onschatbare voorrecht om aan het hof de *waarheid* te spreken, en om die waarheden werd altijd gelachen . . .

We zijn van het onderwerp afgedwaald; maar werken zoals *Comte de Gabalis* moeten rustig worden geanalyseerd, en hun ware aard moet aan het licht worden gebracht, opdat ze niet als een moker worden gebruikt om werken te verpulveren die *geen* humoristische toon aanslaan wanneer ze over mysterieuze, zo niet in alle opzichten heilige zaken spreken, en zeggen wat ze te zeggen hebben. En we beweren nadrukkelijk dat er in de geestige spot en grootspraak van die 'satire', die vol staat met bij uitstek occulte en werkelijke feiten, meer waarheden worden uitgesproken dan de meeste mensen, en vooral spiritisten, zouden willen ontdekken.

Als we één voorbeeld geven en aantonen dat dit feit zich nu ook bij mediums voordoet, dan is dat voldoende om te bewijzen dat we gelijk hebben.

Er is elders gezegd dat witte magie weinig verschilde van tovenarij, behalve in haar uitwerking en resultaten; het *goede of slechte motief* is allesbepalend. Veel van de eerste voorschriften en voorwaarden om lid te worden van organisaties van *adepten*, van hetzij het rechter- of het linkerpad, zijn op veel punten identiek. Zo zegt Gabalis tegen de schrijver:

> De *wijzen* zullen u nooit tot hun organisatie toelaten als u vanaf de dag van vandaag geen afstand kunt doen van een activiteit die niet met wijsheid mag rivaliseren. U moet afzien van elk vleselijk contact met vrouwen.[1]

Dit is een absolute voorwaarde voor praktiserende occultisten – rozenkruisers of yogī's, Europeanen of Aziaten. Maar het is er ook een voor de dugpa's en jādūgars (tovenaars) van Bhutan en India, en voor

---

[1] Henri de Montfaucon de Villars, *Sub-mundanes*, 1886, blz. 27.

de voodoo-priesters en naguals van New Orleans en Mexico,[1] echter met een extra clausule in de statuten van laatstgenoemde, en dit is om vleselijk contact te hebben met mannelijke en vrouwelijke djinns, elementalen of demonen, noem ze zoals u wilt.[2]

'Ik vertel je niets anders dan de beginselen van de oude kabbala',[3] verklaart De Gabalis aan zijn leerling. En hij deelt hem mee dat de elementalen (die hij elementaren noemt) – de bewoners van de vier elementen, namelijk de sylfen, undinen, salamanders, en gnomen – vele eeuwen leven, maar dat hun ziel niet onsterfelijk is. 'Wat de eeuwigheid betreft . . . ze moeten uiteindelijk tot niets uiteenvallen.'[4] De man die zich een rozenkruiser noemt, vervolgt:

> Onze voorgangers, de filosofen, die van aangezicht tot aangezicht met God spraken, beklaagden zich bij hem over het noodlot van deze wezentjes [de elementalen]; en God, wiens genade grenzeloos is, liet hen weten dat het niet onmogelijk is om voor dit kwaad een oplossing te vinden. Hij reikte hen de gedachte aan dat zoals de mens door het verbond dat hij met God heeft gesloten deelgenoot is gemaakt van de godheid, zo zouden de sylfen, gnomen, nimfen, en salamanders door het verbond dat zij met de mens konden sluiten, kunnen deelhebben aan onsterfelijkheid. Een vrouwelijke nimf of een sylfide wordt dus onsterfelijk en kan het geluk schenken waarnaar wij streven, als ze zo fortuinlijk is *om met een wijze te trouwen*; een gnoom of een sylf houdt op sterfelijk te zijn zodra *hij een van onze dochters huwt*.[5]

Nadat de 'wijze' dit mooie voorbeeld van advies over praktische tovenarij heeft gegeven, zegt hij ten slotte:

---

[1] We spreken hier over de bekende oude statuten van de tovenarij van de Aziaten evenals die van de demonologie van Europa. De heks moest afstand doen van haar echtgenoot, de tovenaar van zijn echtelijke rechten op zijn wettelijke menselijke vrouw, zoals de dugpa tot op de dag van vandaag afziet van contact met levende vrouwen; en ook de voodoo-priester in New Orleans doet dit wanneer hij *van zijn vermogens gebruikmaakt*. Elke kabbalist weet dit.

[2] De joodse kabbalist uit Polen en Galicië roept, als hij uit is op wraak, de hulp in van de vrouwelijke geest van Nergal, en vraagt haar hem met macht te vervullen. De moslim-tovenaar, van een vrouwelijke djinn; een Russische koldun, van een overleden heks (vyed'ma). De Chinese boosaardige tovenaar heeft een vrouwelijke *hun* in huis die tot zijn beschikking staat. Bovenstaand contact zou *magische* vermogens en *goddelijke kracht* geven.

[3] *Op.cit.*, blz. 29.

[4] *Op.cit.*, blz. 31.

[5] *Op.cit.*, blz. 31-2.

> Nee, nee! Onze *wijzen* hebben nooit de fout gemaakt dat ze de val van de eerste engelen toeschreven aan hun liefde voor *vrouwen*, evenmin als dat ze de mens in de macht van de *duivel* hebben gebracht . . . Er was niets misdadigs aan dit alles. Ze waren sylfen die probeerden onsterfelijk te worden. Hun onschuldige activiteiten, waaraan de *filosofen* helemaal geen aanstoot konden nemen, leken ons zo gerechtvaardigd dat we allemaal met algemene instemming besloten hebben om *vrouwen* af te zweren, en ons volledig te wijden aan het onsterfelijk maken van de nimfen en sylfen.[1]

En zo zijn er bepaalde mediums, vooral die in Amerika en Frankrijk, die beweren geest-echtgenoten en -echtgenotes te hebben. We kennen persoonlijk zulke mediums, mannen en vrouwen, en die in Nederland zullen dit feit niet ontkennen, want het ligt nog vers in hun geheugen dat sommige van hun collega's en geloofsgenoten onlangs aan dood en waanzin ontsnapten door theosoof te worden. Alleen door ons advies op te volgen konden ze zich uiteindelijk verlossen van hun geest-consorten van beide geslachten.

Wordt ons in dit geval verteld dat het lasterpraat en een verzinsel is? Laten buitenstaanders die, evenals de spiritisten, geneigd zijn om in die nachtelijke en dagelijkse omgang met de zogenaamde 'geesten van de doden' niets anders te zien dan een heilig, en in ieder geval een onschuldig, tijdverdrijf, dan goed opletten. Laten zij die onze waarschuwingen bespotten en erom lachen, een onpartijdig onderzoek instellen en het mysterie en de achterliggende beginselen verklaren van feiten zoals het *echte huwelijk* met mannelijke en vrouwelijke geesten dat in het denken van bepaalde mediums en sensitieven bestaat. Krankzinnigheid en hallucinatie zullen als verklaring nooit voldoen, wanneer ze worden geconfronteerd met de *onweerlegbare feiten* van GEEST-MATERIALISATIES.

Als er 'geesten' zijn die thee en wijn kunnen drinken, appels en taart kunnen eten, de bezoekers van seancekamers kunnen kussen en aanraken, en dit zijn allemaal feiten die zijn bewezen en ook het bestaan van die bezoekers zelf – waarom *zouden diezelfde geesten dan geen echtelijke plichten kunnen vervullen*? En wie zijn die 'geesten', en wat is hun aard? Zullen we ons door de spiritisten laten vertellen dat de geesten van mw. De Sévigné of van Delphine * * * – één van die schrijfsters van wie we de naam niet noemen uit respect voor de na-

[1] *Op.cit.*, blz. 33.

bestaanden – in feite de 'geesten' van die twee overleden dames waren? Dat laatstgenoemde een 'spirituele' affiniteit voelde voor een dwaas, oud, en slonzig Canadees medium en zo zijn *gelukkige echtgenote* werd, zoals hij in het openbaar trots vertelt, en dat het resultaat van die verbintenis een hele groep 'spirituele' kinderen is *die met deze heilige geest werden verwekt*? En *wie* is de astrale echtgenoot – de nachtelijke gemaal van een bekend vrouwelijk medium uit New York dat de schrijfster persoonlijk kent?

Laat de lezer zoveel mogelijk informatie verzamelen over deze laatste ontwikkeling van spiritueel (?) contact. Laat hij serieus hierover nadenken, en dan *Comte De Gabalis* lezen, vooral de appendix ervan met zijn gedeelten in het Latijn; en dan zal hij de volle ernst van de *zogenaamde* scherts in het genoemde werk misschien meer gaan beseffen,[1] en de werkelijke waarde van de spotternij erin begrijpen. Hij ziet dan duidelijk de sterke overeenkomst tussen de faunen, saters en incubi van Hiëronymus, de sylfen en nimfen van graaf De Gabalis, de 'elementaren' van de kabbalisten – en al die poëtische, spirituele 'Lillies' van de 'Harris gemeenschap', de astrale 'Napoleons', en andere overleden Don Juans van het 'zomerland', de '*spirituele* lievelingen van voorbij het graf' van de hedendaagse wereld van mediums.

Ondanks deze grote reeks feiten wordt ons in de spiritistische tijdschriften week in week uit verteld dat we, op zijn best, niet weten waar we het over hebben. 'Plato' (tussen twee haakjes, een aanmatigend pseudoniem om aan te nemen), een ontevreden ex-theosoof, vertelt de spiritisten[2] niet alleen dat reïncarnatie niet bestaat, omdat de astrale 'geest' van een overleden vriend hem dat vertelde (echt een waardevol en betrouwbaar bewijs), maar ook dat onze hele filosofie daardoor waardeloos blijkt te zijn! Karma, zo wordt ons verteld, is onzin. 'Zon-

---

[1] *Sub-mundanes; or, the Elementaries of the Cabala*; met een verhelderende appendix uit het werk *Demoniality or incubi en succubi*, van Eerw. pater Sinistrari Ameno. Het door een zogenaamde duivel gegeven antwoord (blz. 133) aan St. Antonius over het stoffelijke bestaan van de incubi en succubi zou ook nu misschien voldoen: Nadat 'de gezegende St. Antonius' de kleine bosdwerg had gevraagd wie hij was, antwoordde deze: 'Ik ben een sterveling, en een van de bewoners van de wildernis, die door de adel, die zich daarover allerlei verkeerde voorstellingen vormt, worden vereerd onder de namen faunen, saters, en incubi', of 'geesten van de doden', zou dit elementaal, het voertuig van een elementaar, eraan hebben kunnen toevoegen. Dit is een verhaal van Hiëronymus, die het helemaal geloofde, en wij ook, met een aantal aanpassingen.

[2] Vgl. *Light*, 1 januari 1887, blz. 11.

der karma kan reïncarnatie niet standhouden', en, omdat zijn *astrale* informant 'op het gebied van zijn huidige bestaan de reïncarnatietheorie heeft onderzocht, en hij zegt dat hij over de waarheid daarvan geen enkel feit of spoor kan vinden', *moet* deze 'astrale' informant *worden geloofd*. Hij *kan niet* liegen. Want 'een man die scheikunde heeft gestudeerd heeft recht op een mening, en heeft het recht verdiend om op de verschillende theorieën en feiten hierover commentaar te leveren . . . vooral als hij, tijdens zijn leven op aarde – op grond van zijn onderzoek naar de geheimen van de natuur, en om zijn eerlijkheid – gerespecteerd en bewonderd werd'.[1]

Laten we hopen dat de 'astrale dubbels' van zulke eminente scheikundigen als Crookes en Butlerov, als ze het lichaam hebben verlaten, niet te vaak zullen terugkomen om met stervelingen te praten. Anders zouden hun postmortale berichten, omdat ze de scheikunde zo veel en zo goed hebben bestudeerd, een grotere reputatie van onfeilbaarheid verkrijgen dan misschien goed zou zijn voor de vooruitgang van de mensheid en de ontwikkeling van haar verstandelijke vermogens. Maar het bewijs is ongetwijfeld overtuigend genoeg voor de huidige generatie spiritisten, omdat de naam die door het 'astrale dubbel van een overleden vriend' werd aangenomen, die van een gerespecteerd en waarheidlievend mens was.

Het lijkt er dus op dat meer dan veertig jaar ervaring met geesten, die meer hebben gelogen dan dat ze de waarheid vertelden, en veel meer kwaad dan goed deden, daar niets aan afdoet. En zo moeten ook de 'geest-echtgenoten en -echtgenotes' worden geloofd als ze zeggen dat ze dit of dat zijn. Want, zoals 'Plato' redeneert: 'Er is geen vooruitgang zonder kennis, en kennis van waarheid die op feiten is gebaseerd, is de hoogste vooruitgang; en als astrale dubbels vooruitgang boeken, wat volgens deze geest *zo is*, dan is de filosofie van het occultisme wat reïncarnatie betreft onjuist, en hoe weten we dan dat de vele andere punten juist zijn, aangezien daar geen bewijs voor is?'[2]

Dit is hogere filosofie en logica. 'Het hoogtepunt van wijsheid is het

---

[1] De argumenten en bewijzen die tegen de filosofie van het Oosten worden ingebracht zijn opmerkelijk. Dit is ongetwijfeld een goed bewijs dat de occultisten gelijk hebben als ze zeggen dat de meeste van die 'geesten' zelfs geen 'liegende' geesten zijn, maar eenvoudig lege, redeloze schillen die alleen iets zinnigs kunnen zeggen met behulp van de hersenen van de *bezoekers* en van het medium als verbindende schakel.

[2] *Op.cit.*, blz. 11.

raadplegen van geesten', zou Dēmosthenēs eraan hebben toegevoegd, als hij had geweten waar hij ze moest zoeken, maar dit alles laat nog steeds de vraag open: 'Wie zijn die geesten?' Want, 'als geleerden het oneens zijn', is er ruimte voor twijfel. En naast het veelzeggende feit dat geesten – evenals spiritualisten en spiritisten – wat hun opvattingen over reïncarnatie betreft verdeeld zijn, is het zo dat 'niet iedereen een goede verdediger van de waarheid is, of geschikt is om voor de zaak van de waarheid de handschoen op te nemen', zegt Sir T. Browne. Dit is geen respectloze uithaal naar 'Plato', wie hij ook mag zijn, maar een axioma. Een vooraanstaand wetenschapper, prof. W. Crookes, gaf ooit een heel verstandige definitie van de waarheid door te laten zien hoe noodzakelijk het is om een onderscheid te maken *tussen waarheid en nauwkeurigheid*.

Iemand kan heel waarheidlievend zijn – merkte hij op – dat wil zeggen hij kan vervuld zijn van een verlangen om zowel waarheid te ontvangen als te onderwijzen; maar tenzij die persoon over een groot natuurlijk observatievermogen beschikt, of door een of andere wetenschappelijke studie getraind is om te observeren, aantekeningen te maken, te vergelijken, en nauwkeurig en in detail alles te beschrijven, zal hij niet in staat zijn om op een betrouwbare, nauwkeurige en dus waarheidsgetrouwe manier verslag uit te brengen over zijn bevindingen. Zijn bedoelingen kunnen oprecht zijn, maar als hij een beetje enthousiast is, zal hij altijd geneigd zijn te generaliseren, iets wat zowel onjuist als gevaarlijk kan zijn. Kortom, zoals een andere eminente wetenschapper, Sir John Herschel, het zegt:

> Het belangrijkste, en in feite het enige, kenmerk van de waarheid is haar vermogen om de test van universele ervaring te doorstaan, en onveranderd uit elke mogelijke vorm van eerlijke discussie tevoorschijn te komen.[1]

Er zijn maar weinig, of geen, spiritisten die de edele eigenschappen, die volgens prof. Crookes vereist zijn, in zich verenigen; met andere woorden hun waarheidlievendheid wordt altijd gehinderd door hun enthousiasme; daardoor hebben ze de afgelopen veertig jaar verkeerde conclusies getrokken. Men kan ons antwoorden – en met recht, dat moet worden erkend – dat het mes van deze wetenschappelijke definitie aan twee kanten snijdt; dat wil zeggen dat theosofen op zijn minst

[1] John F.W. Herschel, *Preliminary Discourse on the Study of Natural Philosophy*, 1851, blz. 10.

in dezelfde positie verkeren als de spiritisten; dat ze enthousiast, en dus ook goedgelovig zijn. Maar in dit geval is het anders. De vraag is niet wat spiritisten of theosofen persoonlijk denken over de aard van geesten en de waarheidsgetrouwheid van hun uitspraken; maar wat de 'universele ervaring', die volgens Sir John Herschel is vereist, zegt. Spiritisme is nog maar een jonge filosofie (als ze al filosofie is, iets wat we tot nu toe ontkennen).

Occultisme en de oosterse filosofie betreffen – of ze nu absoluut of relatief waar zijn – leringen die uit de verre oudheid tot ons zijn gekomen. In de geschriften en overleveringen van het Oosten, in de talloze fragmenten en manuscripten die ons zijn nagelaten door de neoplatonische theosofen, in de levensbeschouwingen van filosofen zoals Porphyrius en Iamblichus, in die van de middeleeuwse theosofen, enz., ad infinitum, treffen we precies dezelfde verklaringen aan over de zeer uiteenlopende, en vaak gevaarlijke, aard van al die genii, demonen, goden, lares, en 'elementaren', die nu allemaal met elkaar worden verward en op een hoop gegooid onder de naam 'geesten'. We moeten dus wel erkennen dat ze iets bevatten 'dat de test van *universele ervaring* doorstaat' en dat 'onveranderd tevoorschijn komt' uit elke mogelijke vorm van waarneming en ervaring.

Theosofen geven slechts het resultaat van de ervaring van de grijze oudheid; spiritisten blijven bij hun eigen opvattingen, die zo'n 40 jaar geleden zijn ontstaan, en die gebaseerd zijn op hun emoties en niet aflatende enthousiasme. Maar stel aan een onpartijdige, onbevooroordeelde getuige van het doen en laten van de 'geesten' in Amerika – die geen theosoof of spiritist is – de volgende vraag: 'Wat is het verschil tussen de vampier-bruid van wie Apollonius van Tyana een jonge vriend zou hebben bevrijd terwijl deze nachtelijke succubus bezig was deze vriend langzaam te doden, en de geest-echtgenotes en geest-echtgenoten van de mediums?' Er is helemaal geen verschil, zou het juiste antwoord zijn. Wie niet terugdeinst voor deze afschuwelijke opleving van middeleeuwse demonologie en hekserij, kan in ieder geval begrijpen waarom geen van de vele vijanden van de theosofie – die de geheimen van de 'geestenwereld' onthult, en geesten die zich voordoen als eminente figuren ontmaskert – zo bitter en zo onverzoenlijk zijn als de spiritisten.

'Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum'[1] . . .

---

[1] Vergilius, *Aeneis*, 3:658: 'een afschuwelijk monster, misvormd, ontzettend groot, van zijn ooglicht beroofd'; dit gaat over Polyphemus.

is de beste omschrijving die kan worden toegepast op de meeste 'Lillie's' en 'Joe's' van de geestenwereld. Maar terwijl de spiritisten vastbesloten zijn om in geen andere 'geesten' te geloven dan die van de 'dierbare overledenen', beweren wij helemaal niet dat er naast *natuurgeesten* of elementalen, schillen, of elementaren, en 'goden' en genii, geen andere geesten afkomstig uit onzichtbare gebieden bestaan; of geen werkelijk heilige en edele geesten die met stervelingen communiceren. Want dat is niet zo. Wat de occultisten en kabbalisten altijd al hebben gezegd, en de theosofen nu herhalen, is dat heilige geesten geen dubieuze seancekamers zullen bezoeken, noch zullen ze met levende mannen en vrouwen huwen.

Het geloof in het bestaan van onzichtbare maar vaak aanwezige bezoekers uit betere en slechtere werelden dan de onze is te diep geworteld in het hart van de mens om er door de koude hand van het materialisme of zelfs van de wetenschap gemakkelijk uit te kunnen worden gerukt. Beschuldigingen van bijgeloof, gepaard gaand met spot, hebben hooguit geleid tot nog meer hypocrisie en huichelarij onder de ontwikkelde klassen. Want er zijn weinig of geen mensen bij wie het geloof in zulke bovenmenselijke en bovenzinnelijke wezens niet in het diepst van hun ziel sluimert; en dat geloof zal bij de eerste de beste gelegenheid in hen ontwaken. Veel wetenschappers, die na hun kindertijd het geloof in elfen en feeën hebben verloren, en die zouden blozen als ze worden beschuldigd van geloof in hekserij, zijn niettemin het slachtoffer geworden van de listen van 'Joe's', en 'Daisy's', en andere spoken en 'geesten van overledenen'. En als ze eenmaal de Rubicon zijn overgestoken, zijn ze niet meer bang voor spot. Deze wetenschappers verdedigen het werkelijke bestaan van gematerialiseerde en andere geesten uit alle macht alsof het een wiskundige wet betreft.

Hebben onze hedendaagse fysiologen een verklaring gevonden voor die aspiraties van de ziel die de menselijke natuur ingeboren schijnen te zijn, en die slechts sluimeren tot ze tot intensievere activiteit ontwaken; voor die verlangens om de grens van de stof te overschrijden, die veel geharde sceptici hebben veranderd in fanatieke gelovigen bij de eerste tekenen van wat voor hen onweerlegbaar bewijs is; voor al deze psychische verschijnselen van het menselijk gemoed? Zal het oordeel blijven 'non compos mentis'[1] of 'slachtoffer van fraude en manipulatie'? enz. Als we zeggen dat er maar 'een handjevol' ongelovigen zijn, dan is die

[1] Vertaling: 'niet bij zijn volle verstand'.

uitspraak geen onderschatting; want zij die het hardst protesteren tegen vernederend bijgeloof, de 'occulte rage', enz., zijn niet de grootste sceptici. Bij de eerste de beste gelegenheid zullen zij als eersten bezwijken en zich overgeven. En wanneer men serieus het groeiende aantal miljoenen spiritisten, occultisten, en mystici in Europa en Amerika telt, kan men best weigeren om met Carrington te treuren over het 'vertrek van de elfjes'. Ze zijn weg, zegt de dichter:

> Ze zijn weggevlogen,
> Prachtige verhalen van onze voorvaderen, geweven
> In het web van bijgeloof toen de tijd nog jong was.
> En hoewel geliefd en gekoesterd, zijn ze weggevlogen,
> Bij het zien van de staf van de wetenschap![1]

Wij beweren dat ze dat helemaal niet hebben gedaan; integendeel, deze 'elfjes' – vooral de mooie – dreigen onder hun nieuwe maskers en namen de wetenschap te ontwapenen en haar 'staf' te breken.

Het geloof in 'geesten' is gerechtvaardigd, omdat het berust op het gezag van experiment en waarneming; het levert bovendien bewijs voor een ander geloof dat eveneens als bijgeloof wordt beschouwd, namelijk polytheïsme. Laatstgenoemde is gebaseerd op een natuurfeit: geesten die voor goden werden aangezien, zijn door mensen in alle tijden gezien – vandaar het geloof in vele en verschillende goden. Monotheïsme daarentegen berust op een zuivere abstractie. Wie heeft God gezien? We bedoelen die God, de oneindige en de almachtige, de ene over wie monotheïsten zoveel praten.

Als de mens goddelijke inmenging ten behoeve van hem eenmaal als zijn recht beschouwt, dan is polytheïsme het meest logisch en verenigbaar met de filosofieën van het Oosten, die allemaal – pantheïstisch of deïstisch – verklaren dat het ENE een oneindige abstractie is, een absoluut iets wat het begripsvermogen van het eindige volkomen overstijgt. Zo'n geloofsovertuiging is ongetwijfeld filosofischer dan die religie waarvan de theologie op één plaats verkondigt dat God een mysterieus en zelfs onbegrijpelijk wezen is – 'niemand kan hem zien en in leven blijven'[2] – en hem tegelijkertijd beschrijft als een zo menselijke en zo kleingeestige God dat hij zich bezighoudt met de broeken[3] van zijn uit-

---

[1] N.T. Carrington, 'The Pixies of Devon', *The Literary Souvenir*, red. Alaric A. Watts, 1829, blz. 358.

[2] *Exodus* 33:20.

[3] 'Je moet ook linnen broeken voor hen maken die hun geslachtsdelen bedek-

verkoren volk, terwijl hij nalaat om iets duidelijks over de onsterfelijkheid van hun ziel te zeggen, of over hun voortbestaan na de dood!

Dus geloof in een menigte en menigten spirituele entiteiten, die in verschillende gebieden en sferen van het heelal verblijven, in feite in *bewuste binnenkosmische wezens*, is logisch en redelijk, terwijl het geloof in een *buitenkosmische* God absurd is. En als Jehovah, die zo jaloers was dat hij zijn joden beval dat ze geen andere God zouden hebben dan hij, genereus genoeg was om Mozes aan de farao te schenken om als godheid voor de Egyptische monarch te dienen,[1] waarom zouden de 'heidenen' dan niet hun eigen goden mogen kiezen? Als we eenmaal in het bestaan van onze ego's geloven, dan kunnen we heel goed in dhyāni-chohans geloven.

Zoals Hare het zegt: 'de mens is een samengesteld wezen dat bestaat uit een spiritueel lichaam en een lichaam van vlees; de engelen zijn zuivere geesten en staan in dit opzicht dichter bij God, maar zij zijn in alle opzichten geschapen en eindig, terwijl God *oneindig en niet geschapen is*.'[2] En als God dit laatste is, dan is God niet een 'wezen' maar een *onstoffelijk beginsel*, dat niet godslasterlijk geantropomorfiseerd mag worden. De engelen of dhyāni-chohans zijn de 'levenden'; dat beginsel is de 'op zichzelf bestaande', eeuwige, en allesdoordringende OORZAAK van alle oorzaken, en slechts het abstracte noumenon van de 'rivier van het leven', waarvan de steeds voortrollende golven zowel engelen als mensen scheppen, waarbij eerstgenoemde eenvoudig 'een hogere soort mensen zijn', zoals Young intuïtief opmerkt.

Het is dus het goed recht van het volk om in een veelheid van goden te geloven; door ze nu geesten, engelen, en demonen te noemen, zijn die christelijke volkeren niet minder polytheïstisch dan hun heidense broeders. De huidige 20 of 30 miljoen spiritisten bekommeren zich even angstvallig om hun doden als de huidige Chinezen en hindoes zich bekommeren om de *hun*[3], bhūta's, en piśācha's – de heidenen doen

---

ken; ze moeten van de heupen tot op de dijen reiken' (*Exodus* 28:42). GOD als linnenhandelaar en kleermaker!

[1] Vgl. *Exodus* 7:1: 'Ik zal ervoor zorgen dat je als een god voor de farao staat, en je broer Aäron zal je profeet zijn.'

[2] Julius Charles Hare, *Sermons Preacht in Herstmonceux Church*, 1849, blz. 469.

[3] In China is de *hun* 'de *tweede* ziel, of menselijke levenskracht, het beginsel dat de geestverschijning bezielt' zoals door missionarissen uit China wordt uitgelegd; eenvoudig het *astrale*. De *hun* verschilt echter van de 'Voorvader' zoals in India de bhūta's verschillen van de pitri's.

dat echter alleen om ze van hun postmortale streken af te houden.

Anderzijds hebben we in de proloog van *De geheime leer* volledig aangetoond dat de aanbidding van engelen en geesten door roomskatholieken en christenen van de oosterse kerken, die honderden miljoenen mannen, vrouwen, en kinderen vertegenwoordigen, en die bovendien menigten heiligen vereren, evenzeer afgoderij is als elke aanbidding van afgoden in India en China. Het enige verschil dat men kan zien is dat de heidenen hun religie in alle eerlijkheid polytheïsme noemen, terwijl de kerken en protestantse spiritisten hun polytheïsme – al of niet bewust – maskeren door hun religie monotheïstisch te noemen.

Het onderwerp geesten heeft in de Indiase 'afgoderij' een filosofische achtergrond die duidelijk ontbreekt in westerse omschrijvingen ervan. De deva's zijn, zogezegd, de belichaamde krachten van toestanden van de stof, verfijnder dan die waarmee wij bekend zijn.[1] In de *Veda's* wordt gezegd dat er elf goden zijn; elk van hen is de vertegenwoordiger van de klasse waartoe hij behoort. Elk van deze klassen is weer onderverdeeld in drie, en zo krijgt men de 33 klassen van primaire goden, die men in stelsels van zowel hindoes als boeddhisten kan vinden,[2] zoals blijkt als men Beals *Catena of Chinese Buddhism* erop naslaat. Elk van deze 33 klassen kan bijna tot in het oneindige verder worden onderverdeeld zoals de stoffelijke monaden van Leibniz; een feit dat tot uitdrukking wordt gebracht door het aantal goden dat door de hindoes wordt opgegeven als 33 crores (33 × 10.000.000). De sleutel tot de esoterische betekenis van deze goden zou de moderne natuurwetenschap, en de scheikunde in het bijzonder, in staat stellen een vooruitgang te boeken die ze anders in geen duizend jaar zou bereiken, omdat elke god rechtstreeks is verbonden met, en een vertegenwoordiger heeft in, zijn lichamelijke structuur, om het zo te beschrijven, in onzichtbare atomen en zichtbare moleculen – fysische en scheikundige deeltjes.[3]

Hoewel deze goden in sommige opzichten 'hoger staan dan de mens', moet beslist niet worden geconcludeerd dat de latente vermogens van de menselijke geest inferieur zijn aan die van de deva's. Hun vermogens zijn verder ontwikkeld dan die van de gewone mens, maar hun ontwikkeling heeft uiteindelijk een uiterste grens, terwijl die grens

---

[1] Zie *De geheime leer* (1:675ev): 'Goden, monaden, en atomen'.
[2] Zie Chinese, Birmaanse, en Siamese mythologieën.
[3] Zie nogmaals 'Goden, monaden, en atomen'.

voor de menselijke geest niet geldt. Dit feit wordt in het *Mahābhārata* goed gesymboliseerd door de overwinning die Arjuna in zijn eentje behaalt – onder de naam Nara (een mens) – op de hele menigte deva's en devayoni's (de lagere elementalen). En in de *Bijbel* wordt naar ditzelfde vermogen in de mens verwezen, want Paulus zegt duidelijk tegen zijn publiek 'Weet u niet dat wij over engelen zullen oordelen?'[1] en spreekt over het astrale lichaam van de mens, het soma psychikon, en het spirituele lichaam, soma pneumatikon, dat 'geen vlees en botten heeft', maar toch een uiterlijke vorm heeft.

Een adept kan, door zich aan een specifiek programma van training en inwijding te onderwerpen, de status van een deva bereiken, maar door zo'n programma te volgen wordt hij uitgesloten van verdere vooruitgang op het echte pad.[2] Het verhaal over Nahusha geeft een glimp van de waarheid zoals die aan ingewijden bekend is.

De rangorde van wezens die deva's worden genoemd – waarvan te veel soorten zijn om hier te beschrijven – wordt in een aantal occulte verhandelingen gegeven. Er zijn hoge en lage deva's, hogere elementalen en zij die veel lager dan de mens en zelfs de dieren staan. Maar deze waren allemaal mensen, of zullen dat worden, en eerstgenoemden zullen worden wedergeboren op hogere planeten en in andere manvantara's. Eén ding kan echter worden vermeld. De pitri's, of onze 'maanvoorouders', en het contact van stervelingen met hen, zijn door spiritisten meerdere keren genoemd als een argument dat hindoes in 'geesten' geloven, en ze zelfs vereren. Dit is een grote vergissing. Men raadpleegde nooit de afzonderlijke pitri's, maar hun gezamenlijke *verzamelde wijsheid*; die wijsheid wordt *mystiek* en allegorisch weergegeven op de verlichte kant van de maan.

Wat de brahmanen oproepen zijn niet 'de geesten' van de overleden *voorouders* – de volle betekenis van die term is te vinden in deel 2 van *De geheime leer*, waar het ontstaan van de mens wordt beschreven. De meest ontwikkelde menselijke geest zal, als hij zijn woning van klei verlaat, altijd verklaren: 'nacha punarāvarti' – 'ik zal niet terugkomen' – en bevindt zich dan buiten het bereik van een levend mens. Maar om de aard van de 'maanvoorouders' en hun verband met de 'maan' volledig te begrijpen, zou men occulte geheimen moeten onthullen die niet

---

[1] *1 Corinthiërs* 6:3.

[2] Vgl. Godolphin Mitford, 'The elixir of life', *The Theosophist*, maart en april 1882; zie ook *Five Years of Theosophy*, 1885, blz. 1-32.

voor het publiek bestemd zijn. Daarom geven we hierover slechts de volgende wenken.

Een van de Sanskrietnamen van de maan is Soma, die ook, zoals bekend, de naam is van de mystieke drank van de brahmanen, en zo het verband tussen die twee laat zien. Een 'soma-drinker' verwerft het vermogen zich rechtstreeks in verbinding te stellen met de verlichte kant van de maan, en ontleent zo inspiratie aan *de geconcentreerde mentale energie van de gezegende voorouders*. Deze 'concentratie', en het feit dat de maan de voorraadschuur is van die energie, is het geheim waarvan niet méér moet worden onthuld dan het feit dat een bepaalde invloed vanuit de verlichte kant van de bol voortdurend over de aarde wordt uitgestort.

Dat wat één stroom schijnt te zijn (voor de onwetende) heeft een *tweevoudige aard* – één die leven en wijsheid schenkt, de andere die dodelijk is. *Wie de eerste van de tweede kan scheiden, zoals Kalahaṃsa de melk van het water scheidde dat ermee vermengd was, en zo blijk gaf van grote wijsheid – zal zijn beloning krijgen.* Het woord pitri betekent ongetwijfeld voorouder; maar dat wat wordt opgeroepen is esoterisch de maanwijsheid, en niet de 'maanvoorouder'. Deze wijsheid werd opgeroepen door Qūthāmā, de Chaldeeër, in *De landbouw van de nabateeërs*[1], die 'de openbaringen van de maan' opschreef. Maar er zit ook een andere kant aan. Terwijl de meeste brahmaanse religieuze ceremoniën verband houden met de volle maan, vinden de duistere ceremoniën van de tovenaars plaats tijdens nieuwe maan en het laatste kwartier. Als de verloren mens, of tovenaar, het einde van zijn verdorven carrière bereikt, daalt al het slechte karma en de kwaadaardige inspiratie op hem neer als een duistere demon van het kwaad van 'de *donkere kant* van de maan', die een terra incognita is voor de wetenschap, maar bekend terrein voor de adept.

De tovenaar, de dugpa, die zijn helse rituelen altijd uitvoert op de dag van de nieuwe maan – wanneer de heilzame invloed van de pitri's op haar dieptepunt is – kristalliseert wat van de satanische energie van zijn voorgangers in het kwaad, en wendt het voor zijn eigen verachtelijke doeleinden aan; terwijl de brahmaan, aan de andere kant, de energie die hem door zijn pitri's is nagelaten voor goede doeleinden gebruikt. . . . Dit is daarom het echte spiritisme waarvan het hart en de ziel door de moderne spiritisten volledig over het hoofd wordt gezien.

---

[1] Ibn Wahshiyya, *Nabatean Agriculture*.

Als de dag van de volledige onthulling aanbreekt, zal men inzien dat het zogenaamde 'bijgeloof' van het brahmanisme – en de oude heidenen in het algemeen – louter natuur- en psychische wetenschappen waren die, uit angst voor ontheiliging en misbruik, voor de wereldse ogen van het onwetende publiek waren verborgen door allegorische en symbolische sluiers die de moderne wetenschap niet heeft kunnen doorgronden.

We beweren daarom dat geen enkele theosoof, evenmin als elke andere filosofische of wetenschappelijke vereniging, ooit heeft geloofd in, of heeft geholpen bij de verspreiding van, 'onterend bijgeloof'.

Als sommige theosofen – in feite de meesten van hen – openlijk hun geloof in dhyāni-chohans (mensen zonder lichaam uit andere voorgaande manvantara's) erkennen, in pitri's (onze werkelijke voorouders) en de menigten andere geesten – van deze aarde, of van lager of hoger dan deze aarde – dan handelen ze niet slechter dan de hele christelijke wereld dat deed, doet, en zal doen. In dit opzicht handelen ze veel eervoller dan mensen die dat geloof verbergen en onder de roos houden.

Het enige verschil tussen de 'geesten' van andere verenigingen, geloofsgemeenschappen en organisaties, en die van ons zit in hun namen, en in dogmatische beweringen over hun aard. De entiteiten die door miljoenen spiritisten worden aangezien voor de 'geesten van de doden', en die door de roomse kerk de duivels van de menigte van Satan worden genoemd, zien wij niet zo. We noemen ze dhyāni-chohans, deva's, pitri's, hoge en lage elementalen – en kennen ze als de 'goden' van de heidenen, soms onvolmaakt, maar nooit helemaal. Elke klasse heeft in de natuur zijn eigen naam, zijn plaats, en zijn functies; en elke menigte is de bekroning van zijn eigen bijzondere sfeer, zoals de mens de bekroning van zijn wereld is; er bestaat dus een natuurlijke en logische noodzakelijkheid in de kosmos.

HPB

Zwarte magie in de wetenschap

[‘Black magic in science’, *Lucifer*, juni 1890, blz. 265-75; *CW* 12:214-28]

> Begin het onderzoek waar de huidige speculatie haar ongelovige vleugels sluit. – Bulwer-Lytton, *Zanoni*

> De vierkante ontkenning van gisteren is het wetenschappelijke axioma van vandaag geworden.
> – *Aforismen van het gezonde verstand*

De Frygische dactylen, de ingewijde priesters, die ‘tovenaars en uitbanners van ziekten’ werden genoemd, genazen duizenden jaren geleden door magnetische behandelingen. Er werd beweerd dat ze deze genezende krachten hadden verkregen van de machtige adem van Kybelē, de veelborstige godin, de dochter van Caelus en Terra. Haar genealogie en de daaraan verbonden mythen tonen aan dat Kybelē de verpersoonlijking en het symbool van de levensessentie was, waarvan de bron door de Ouden tussen de aarde en de sterrenhemel werd gelokaliseerd, en ze werd beschouwd als de levensbron van al wat leeft en ademt. De berglucht die zich dichter bij die bron bevindt, versterkt de gezondheid en verlengt het leven van de mens. Daarom vertelt de mythe over Kybelē dat zij als kind op een berg door dieren werd grootgebracht. Dit was voordat Magna en Bona Dea, de vruchtbare Mater, werd omgevormd tot Ceres-Dēmētēr, de beschermvrouw van de Eleusinische mysteriën.

Dierlijk magnetisme (nu suggestie en hypnotisme genoemd) was de belangrijkste behandelmethode in de theürgische mysteriën, evenals in de Asklēpieia – de geneestempels van Asklēpios, waar de patiënten, als ze eenmaal waren toegelaten, magnetisch werden behandeld in hun slaap tijdens het proces van ‘incubatie’.

Deze scheppende en levenschenkende kracht – die ontkend wordt en waar om wordt gelachen als ze theürgische magie wordt genoemd, en die de afgelopen honderd jaar ervan beschuldigd wordt dat ze hoofdzakelijk gebaseerd is op bijgeloof en bedrog als ze wordt aangeduid als mesmerisme – wordt nu hypnose, charcotisme, suggestie, ‘psychologie’, en wat al niet, genoemd. Maar welke term ook wordt gebruikt, deze zal altijd vaag blijven als ze niet juist wordt omschreven. Want wanneer ze samen met al haar hulpwetenschappen wordt omschreven –

die allemaal wetenschappen binnen *de* wetenschap zijn – zal men ontdekken dat ze mogelijkheden bevat waarvan de oudste en geleerdste professoren van de orthodoxe natuurwetenschap zelfs nog nooit hebben gedroomd.

Deze 'zogenaamde autoriteiten' weten in feite evenveel als pasgeboren baby's, wanneer ze met de mysteries van het antediluviale 'mesmerisme' worden geconfronteerd. Zoals al vaker is gezegd, hebben de verschillende vormen van magie, witte en zwarte, goddelijke en duivelse, zich allemaal uit één bron ontwikkeld. De 'adem van Kybelē' – ākāśa-tattva in India – is de belangrijkste factor en ligt ten grondslag aan de zogenaamde 'wonderen' en 'bovennatuurlijke' verschijnselen van alle tijden, en alle landen. De ouder-bron of essentie is alomvattend, en haar uitwerkingen zijn dus ontelbaar. Zelfs de grootste adepten kunnen niet zeggen waar haar mogelijkheden ophouden.

De sleutel tot het alfabet van deze theürgische krachten was verloren gegaan nadat de laatste gnosticus de dood was ingejaagd door de meedogenloze vervolging van de kerk; en toen de mysteriën, hiërofanten, theofanie en theürgie geleidelijk uit het denken van de mensen verdwenen tot ze daarin niet meer dan een vage overlevering waren, werd dit alles uiteindelijk vergeten. Maar in de periode van de renaissance ontdekte een geleerde theosoof in Duitsland, een vuurfilosoof, zoals ze zich noemden, enkele verloren geheimen van de Frygische priesters en van de Asklēpieia. Het betreft de grote en onfortuinlijke arts-occultist, Paracelsus, de grootste alchemist van die tijd. Dit genie was de eerste die tijdens de middeleeuwen openlijk aanbeval om bij het genezen van bepaalde ziekten een magneet te gebruiken.

Theophrastus Paracelsus – een 'kwakzalver' en 'dronken bedrieger' volgens de wetenschappelijke 'baby's' van zijn tijd en hun opvolgers in onze tijd – maakte in de 17de eeuw een begin met iets wat in de 19de eeuw een winstgevende bedrijfstak is geworden. Hij was de uitvinder van gemagnetiseerde armbanden, riemen, ringen, kragen en beenbanden, die hij gebruikte om verschillende spier- en zenuwziekten te genezen; zijn magneten genazen echter veel effectiever dan de elektrische riemen van deze tijd. Van Helmont, de opvolger van Paracelsus, en Robert Fludd, de alchemist en rozenkruiser, gebruikten ook magneten bij de behandeling van hun patiënten. Mesmer in de 18de, en de markies De Puységur in de 19de eeuw volgden slechts in hun voetsporen.

In het grote door Mesmer opgerichte sanatorium in Wenen maakte hij gebruik van magnetisme, elektriciteit, metalen en verschillende

soorten hout. Zijn basisleer was die van de alchemisten. Hij geloofde dat metalen, en ook houtsoorten en planten, allemaal een verwantschap vertonen, en nauw verband houden, met het menselijk organisme. Alles in het heelal heeft zich ontwikkeld uit één homogene oersubstantie die gedifferentieerd is in talloze soorten materie, en alles is erop gericht om daarnaar terug te keren. Het geheim van genezing ligt volgens hem in de kennis van overeenkomsten en affiniteiten tussen verwante atomen.

Zoek dat soort metaal, hout, steen, of plant dat de grootste overeenstemmende affiniteit heeft met het lichaam van de zieke; en dat middel zal, door hetzij intern of extern gebruik, de patiënt extra kracht geven om tegen de ziekte te vechten (die zich gewoonlijk ontwikkelt doordat een vreemd element zijn gestel is binnengedrongen) en deze uit te drijven, wat steevast tot zijn genezing zal leiden. Anton Mesmer heeft op die manier veel verbazingwekkende genezingen tot stand gebracht. Patiënten met hartziekte werden beter. Een dame uit hogere kringen, die tot de dood was veroordeeld, werd volledig genezen door sympathetische toepassing van bepaalde houtsoorten. Mesmer zelf, die aan ernstige reumatiek leed, genas deze volledig door middel van speciaal daarvoor gemaakte magneten.

In 1774 stuitte hij toevallig op het theürgische geheim van directe overdracht van levenskracht; en hij was daarin zo geïnteresseerd dat hij zijn oude methoden achter zich liet om zich geheel aan deze nieuwe ontdekking te wijden. Vanaf dat moment *mesmeriseerde* hij met zijn blik en met strijkbewegingen; magneten gebruikte hij niet meer. De mysterieuze effecten van zulke manipulaties werden door hem dierlijk magnetisme genoemd. Dit leverde Mesmer een groot aantal volgelingen en discipelen op. Met de *nieuwe* kracht werd in bijna elke Europese stad geëxperimenteerd; overal bleek deze een feit te zijn.

Rond 1780 vestigde Mesmer zich in Parijs, en al snel lag de hele metropool, van de koninklijke familie tot de laatste hysterische bourgeoise, aan zijn voeten. De geestelijkheid werd bang en riep: 'de duivel'! De bevoegde 'aderlatende artsen' voelden een groeiend tekort in hun portemonnee; en de aristocratie en het hof werden alleen al door de opwinding bijna gek. Het heeft geen zin om maar al te bekende feiten te herhalen, maar het geheugen van de lezer kan worden opgefrist met een paar details die hij misschien vergeten is.

De officiële academische wetenschap was in die tijd erg trots. Na eeuwen van algemene onwetendheid en van mentale stagnatie op het gebied van de geneeskunde werden er eindelijk een aantal vastberaden

stappen in de richting van echte kennis gezet. De natuurwetenschappen hadden onmiskenbaar succes geboekt, en schei- en natuurkunde maakten goede vorderingen. Omdat de geleerden van een eeuw geleden nog niet die sublieme hoogte van bescheidenheid hadden bereikt die hun huidige opvolgers zo karakteriseert, waren ze heel verwaand over hun grootsheid. Het moment van prijzenswaardige bescheidenheid, gevolgd door een bekentenis over de relatieve onbeduidendheid van de kennis van die periode – en zelfs van de tegenwoordige kennis, nu we het toch daarover hebben – vergeleken met wat de Ouden wisten, was nog niet aangebroken. Dat waren dagen van naïeve opschepperij, van de pauwen van de wetenschap die allemaal hun staart uitspreidden en universele erkenning en bewondering opeisten.

De Sir Oracle's waren niet zo talrijk als nu, maar hun aantal was aanzienlijk. En waren de Dulcamara's van de jaarmarkten niet juist verbannen? Waren de aderlatende artsen niet bijna verdwenen om plaats te maken voor gediplomeerde artsen met koninklijke volmacht om naar goeddunken te doden en te begraven? Daarom werd de knikkebollende 'godheid' in zijn academische stoel beschouwd als de enige bevoegde autoriteit om uitspraken te doen over onderwerpen die hij nooit had bestudeerd, en over dingen waarvan hij nooit had gehoord. Het was de HEERSCHAPPIJ VAN DE REDE, en van de wetenschap die in haar kinderschoenen stond; het begin van de grote dodelijke strijd tussen theologie en feiten, spiritualiteit en materialisme.

Bij de ontwikkelde klassen van de maatschappij had te veel geloof plaatsgemaakt voor helemaal geen geloof. De cyclus van wetenschapsverering was juist begonnen met haar pelgrimages naar de Academie, de Olympus waar de 'veertig godheden' hun heiligdom hadden, en met haar aanvallen op iedereen die weigerde luidkeels bewondering te tonen, enthousiast te zijn als een jong kalf, voor de Tempel van de Wetenschap. Toen Mesmer aankwam, was Parijs in zijn loyaliteit verdeeld tussen de kerk die alle verschijnselen – behalve haar eigen goddelijke wonderen – aan de duivel toeschreef, en de Academie die in God noch duivel geloofde, maar alleen in haar eigen onfeilbare wijsheid.

Maar er waren denkers die beide overtuigingen onbevredigend vonden. Nadat Mesmer heel Parijs ertoe had gebracht om zijn zalen te vullen, en uren te wachten om plaats te nemen in een stoel rond het wonderbaarlijke *baquet*, dachten sommige mensen dat het tijd was om achter de echte waarheid te komen. Ze legden hun legitieme verlangens voor aan de koning, en deze beval zijn geleerde Academie onmiddel-

lijk om de zaak te onderzoeken. Toen ontwaakten de 'godheden' uit hun chronische slaap en vormden een onderzoekscommissie, waar ook Benjamin Franklin lid van werd, en selecteerden enkele van de oudste, verstandigste en kaalste van hun 'baby's' om op de commissie toe te zien. Dit was in 1784. Iedereen kent het rapport van laatstgenoemde en het uiteindelijke oordeel van de Academie. De hele zaak lijkt nu op een generale repetitie van het toneelstuk, waarvan een van de bedrijven zo'n tachtig jaar later werd opgevoerd door de 'Dialectical Society' van Londen en enkele van de grootste wetenschappers van Engeland.

Een tegenrapport van dr. Jussieu, een academicus van de hoogste rang, en een tegenrapport van de hofarts Deslon mochten niet baten. Beiden waren ooggetuigen van de meest frappante verschijnselen en verzochten de medische faculteit een zorgvuldig onderzoek naar de therapeutische invloed van het magnetische fluïdum in te stellen, maar hun verzoek werd afgewezen. De Academie geloofde haar meest vooraanstaande wetenschappers niet. Zelfs B. Franklin, die zo goed thuis was in de kosmische elektriciteit, wilde de bron en de oorsprong ervan niet erkennen, en beweerde evenals Bailly, Lavoisier, Magendie, en anderen, dat het mesmerisme een hersenschim is. Het tweede onderzoek dat op het eerste volgde – namelijk in 1825 – had al geen beter resultaat. Het rapport werd opnieuw de mond gesnoerd.[1]

Zelfs nu experimenten uitvoerig hebben aangetoond dat 'mesmerisme' of dierlijk magnetisme, tegenwoordig bekend als hypnotisme (een werkelijk armzalig effect van de 'adem van Kybelē'), een *feit* is, ontkennen de meeste wetenschappers nog steeds het bestaan ervan. Zelfs het hypnotisme dat maar een bescheiden plaats inneemt in de majestueuze reeks experimentele psychomagnetische verschijnselen schijnt voor onze darwinisten en haeckelianen te onvoorstelbaar, te mysterieus, te zijn. Er is namelijk veel morele moed voor nodig om de argwaan van je collega's, de twijfel van het publiek, en het gelach van dwazen, onder ogen te zien. 'Mysterie en kwakzalverij gaan hand in hand', zeggen ze; en 'zelfvertrouwen en de waardigheid van het beroep', zoals Magendie opmerkt in zijn *Physiologie humaine*, 'eisen dat de goed geïnformeerde arts moet bedenken hoe gemakkelijk het mysterie afglijdt tot kwakzalverij'. Het is jammer dat de 'goed geïnformeerde arts' niet bedenkt dat ook de fysiologie een en al mysterie is – van A tot Z een diep, onverklaarbaar mysterie – en zich afvraagt of

[1] Zie *Isis ontsluierd*, 1:242-7.

hij op basis van die 'waarheid als een koe' de biologie en de fysiologie niet overboord moet gooien als de grootste kwakzalverij in de moderne wetenschap.

Niettemin hebben sommigen van de goedbedoelende minderheid van onze artsen het onderzoek naar hypnotisme serieus genomen. Maar zelfs zij, die met tegenzin gedwongen waren de echtheid van zijn verschijnselen te erkennen, zien in zulke manifestaties nog steeds geen hogere factor aan het werk dan de puur materiële en fysieke krachten, en ontzeggen deze hun rechtmatige naam: dierlijk magnetisme. Maar zoals Eerw. H.R. Haweis (over wie dadelijk meer) onlangs in de *Daily Graphic* heeft gezegd:

> De verschijnselen van Charcot zijn niettemin op veel punten identiek aan de mesmerische verschijnselen, en het hypnotisme moet, strikt genomen, eerder worden beschouwd als een tak van mesmerisme dan als iets wat ervan verschilt. Hoe dan ook, Mesmers feiten, die nu algemeen worden aangenomen, werden aanvankelijk krachtig ontkend.[1]

En ze worden nog steeds ontkend.

Maar terwijl ze het mesmerisme ontkennen, storten ze zich nu overhaast op het hypnotisme – ondanks de nu wetenschappelijk erkende gevaren van deze wetenschap – op het gebied waarvan de Franse artsen ver voor liggen op de Engelse. De Franse artsen zeggen dat er tussen het mesmerisme (of magnetisme zoals ze het op het vasteland van Europa noemen) en het hypnotisme 'een afgrond ligt'. Het ene is heilzaam, het andere schadelijk, zoals overduidelijk is; hypnose wordt namelijk zowel volgens het occultisme als de moderne psychologie veroorzaakt door zenuwfluïdum te onttrekken aan de capillaire zenuwen, die zogezegd de schildwachten zijn die de deuren van onze zintuigen openhouden, en die, wanneer ze door hypnose verdoofd worden, toelaten dat deze worden gesloten.

A.H. Simonin onthult veel nuttige waarheid in zijn uitstekende werk, *Solution du problème de la suggestion hypnotique*.[2] Zo toont hij aan dat, terwijl 'in het magnetisme (mesmerisme) de proefpersoon een grote ontwikkeling van morele vermogens vertoont'; zijn gedachten en

---

[1] *The Daily Graphic*, Londen, 12 mei 1890.

[2] Zie de recensie van zijn werk in het *Journal du magnétisme*, mei, juni 1890, opgericht in 1845 door baron Du Potet, en nu onder redactie van H. Durville, in Parijs.

gevoelens 'verhevener worden, en de zintuigen een abnormale scherpte verkrijgen'; in het hypnotisme, daarentegen, 'wordt de proefpersoon *eenvoudig een spiegel*'. Suggestie is de echte motor van elke handeling van de gehypnotiseerde; en als er soms 'schijnbaar wonderbaarlijke handelingen plaatsvinden, dan is dit toe te schrijven aan de hypnotiseur, niet aan de proefpersoon'. Nogmaals. . . . 'bij hypnose bereikt het instinct, dat wil zeggen het *dierlijke*, zijn hoogste ontwikkeling; zozeer zelfs dat het aforisme 'de uitersten raken elkaar' het meest van toepassing is op magnetisme en hypnotisme.'

Deze woorden gelden ook voor het verschil tussen de gemesmeriseerde en de gehypnotiseerde proefpersonen. 'Bij de een worden zijn ideële natuur, zijn morele zelf – de weerspiegeling van zijn goddelijke aard – naar hun uiterste grenzen gevoerd, en de proefpersoon wordt bijna een hemels wezen (een engel). Bij de ander zijn het zijn instincten die zich op een heel verrassende manier ontwikkelen. De gehypnotiseerde verlaagt zich naar het niveau van het dier. Magnetisme ('mesmerisme') is vanuit een fysiologisch oogpunt pijn verlichtend en genezend; en hypnose, dat slechts het gevolg van een onevenwichtige toestand is, is heel gevaarlijk.'

Zo heeft het ongunstige rapport dat Bailly aan het einde van de 18de eeuw heeft opgesteld, in deze tijd afschuwelijke gevolgen gehad, maar het heeft ook zijn karma. Terwijl het bedoeld was om de 'mesmerische' waanzin te vernietigen, werkte het ook als een genadeslag voor het vertrouwen van het publiek in wetenschappelijke decreten. In onze tijd staat de verklaring van onmacht van de Royal Colleges en Academies op de beurs van de wereldopinie genoteerd tegen een prijs die bijna even laag is als de verklaring van onmacht van het Vaticaan. De dagen van gezag, hetzij menselijk of goddelijk, zijn snel aan het verdwijnen; en we zien aan de horizon van de toekomst al één hoogste tribunaal gloren, waarvoor de mens zal buigen – het tribunaal van feiten en waarheid.

Ja, aan dit tribunaal, dat geen hoger beroep kent, betuigen zelfs liberale geestelijken en beroemde predikanten in onze tijd hun respect. De rollen zijn nu omgekeerd, en in veel gevallen zijn het de opvolgers van degenen die eeuwenlang met hand en tand streden voor het werkelijke bestaan van de duivel en zijn directe betrokkenheid bij paranormale verschijnselen, die in het openbaar de wetenschap verwijten maken. Een opmerkelijk voorbeeld hiervan is te vinden in een uitstekende brief (eerder al genoemd) door Eerw. Haweis aan *The Daily Graphic*. De geleerde predikant lijkt onze verontwaardiging te delen over de oneer-

lijkheid van de moderne wetenschappers, over hun onderdrukking van de waarheid en ondankbaarheid tegenover hun oude leraren. Zijn brief is zo interessant dat de beste punten ervan in ons tijdschrift moeten worden vereeuwigd. Hier volgen enkele fragmenten. Zo vraagt hij:

> Waarom kunnen onze wetenschappers niet zeggen: 'We hebben geblunderd met het mesmerisme; het is grotendeels waar'? Niet omdat ze wetenschappers zijn, maar eenvoudig omdat ze mensen zijn. Het is zonder twijfel vernederend om, als je in naam van de wetenschap dogmatisch was, dan te zeggen: 'Ik had het mis.' Maar is het niet vernederender als men door de mand valt; en is het niet het meest vernederend om, na wanhopig te kronkelen en zich in bochten te wringen in de meedogenloze mazen van een aaneenschakeling van feiten, plotseling in elkaar te zakken en het gehate net een 'geschikt omhulsel' te noemen, en te zeggen dat je het niet erg vindt om erin gevangen te worden?
>
> Dit is volgens mij precies wat Charcot en de Franse hypnotisten en hun medische bewonderaars in Engeland doen. Sinds Mesmer in 1815 op 80-jarige leeftijd is overleden, hebben de Franse en Engelse academici, met een aantal prijzenswaardige uitzonderingen, de feiten en de theorieën van Mesmer belachelijk gemaakt en ontkend. Maar nu, in 1890, stemt plotseling een groot aantal wetenschappers ermee in om – terwijl ze de naam Mesmer zo goed mogelijk uitwissen – hem van al zijn verschijnselen te beroven, die ze zich heimelijk toe-eigenen onder de naam 'hypnotisme', 'suggestie', 'therapeutisch magnetisme', 'psychopathische massage', en wat al niet. Ach: 'Wat zegt een naam?'
>
> Ik geef meer om dingen dan namen, maar ik betuig eerbied aan die baanbrekende denkers die zijn verstoten, onder de voet gelopen, en gekruisigd door de orthodoxen van alle eeuwen, en ik denk dat het minste dat de wetenschappers voor figuren zoals Mesmer, Du Potet, Puységur, Mayo, en Elliotson kunnen doen – nu ze er niet meer zijn – is om voor hen 'grafmonumenten op te richten'.

Maar Haweis zou in plaats daarvan eraan hebben kunnen toevoegen: de amateurhypnotisten van de wetenschap graven met hun eigen handen het graf van het verstand van veel mannen en vrouwen; ze onderwerpen en verlammen de vrije wil van hun 'proefpersonen', veranderen onsterfelijke mensen in zielloze, onverantwoordelijke automaten, en bedrijven met evenveel onverschilligheid vivisectie op *hun ziel* als dat ze vivisectie bedrijven op het lichaam van konijnen en honden. Kortom, ze ontwikkelen zich snel tot 'tovenaars', en veranderen de

wetenschap in een breed terrein van zwarte magie. De eerw. schrijver laat de boosdoeners echter gemakkelijk vrijuit gaan; hij merkt op dat hij 'het onderscheid' [tussen mesmerisme en hypnotisme] accepteert 'zonder zich aan een of andere theorie te binden', en voegt eraan toe:

> Ik ben vooral geïnteresseerd in de feiten, en ik wil weten waarom deze genezingen en abnormale toestanden als moderne ontdekkingen worden betiteld, terwijl de 'academici' hun grote voorgangers nog steeds bespotten of negeren, zonder zelf een theorie te hebben waarover ze het eens kunnen zijn of een enkel feit dat nieuw kan worden genoemd. De waarheid is dat we gewoon al blunderend moeizaam terugkeren naar de oude niet meer gebruikte mijnen van de Ouden; de herontdekking van deze occulte wetenschappen verloopt precies zoals het langzame herstel van de schilder- en beeldhouwkunst in het moderne Europa. Hier is de geschiedenis van de occulte wetenschap in een notendop. (1) Ooit bekend. (2) Verloren. (3) Herontdekt. (4) Ontkend. (5) Opnieuw bevestigd, en geleidelijk, onder nieuwe namen, zegevierend. Het bewijs voor dit alles is uitputtend en overvloedig.
>
> Het volstaat om hier op te merken dat Diodorus Siculus vermeldt hoe de Egyptische priesters eeuwen voor Christus helderziendheid, voor therapeutische doeleinden opgewekt, aan Isis toeschreven. Strabo schrijft hetzelfde toe aan Serapis, terwijl Galenus een tempel in de buurt van Memphis noemt die beroemd is om zijn genezing door hypnose. Pythagoras, die het vertrouwen van de Egyptische priesters won, is er vol van. Aristophanēs beschrijft in *Plutus* [728] in detail een mesmerische genezing: καὶ πρῶτα μὲν δὴ τῆς κεφαλῆς ἐφήψατο, enz., 'en eerst begon hij het hoofd te behandelen'.
>
> Caelius Aurelianus beschrijft behandelingen voor ziekte 'waarbij de handen van de bovenste naar de onderste delen worden geleid'. En er was een oud Latijnse spreekwoord – ubi dolor ibi digitus: 'Waar pijn, daar vinger.' Ik heb niet genoeg tijd om te vertellen over Paracelsus (1462)[1] en zijn 'diepe geheim van het magnetisme'; over Van Helmont (1644)[2] en zijn 'vertrouwen in de kracht van de hand bij ziekte'. Veel in de geschriften van die twee figuren werd pas in deze tijd duidelijk door de *experimenten van Mesmer*, en met het oog op de moderne hypnotisten moeten we ons vooral op hem en zijn leerling richten. Hij beweerde zonder twijfel een dierlijk magnetisch fluïdum over te brengen, iets wat de hypnotisten volgens mij ontkennen.

---

[1] Deze datum is onjuist. Paracelsus werd in 1493 in Zürich geboren.

[2] Dit is de datum van de dood van Van Helmont; hij werd geboren in 1577.

Ja, ze ontkennen het. Maar dat deden de wetenschappers met meer dan één waarheid. Het ontkennen van een 'dierlijk magnetisch fluïdum' is zeker niet absurder dan het ontkennen van de bloedsomloop, zoals ze zo ijverig hebben gedaan.

Haweis geeft nog wat meer details over het mesmerisme die misschien interessant zijn. Zo herinnert hij ons aan het antwoord dat door de onrechtvaardig behandelde Mesmer aan de academici werd geschreven na hun ongunstige rapport, en noemt het 'profetische woorden'.

> 'U zegt dat Mesmer voor altijd de moed zal verliezen. Al is dit misschien zijn lot, het is niet het lot van de waarheid, die van nature onvergankelijk is, en vroeg of laat in hetzelfde of een ander land stralender dan ooit zal schitteren, en haar triomf zal haar armzalige lasteraars vernietigen.' Mesmer verliet Parijs vol afschuw, en trok zich terug in Zwitserland om daar te sterven; maar de vermaarde dr. Jussieu werd een bekeerling. Lavater bracht Mesmers methode naar Duitsland, terwijl Puységur en Deleuze deze overal op het platteland van Frankrijk verspreidden, en talloze 'sociétés harmoniques' oprichtten die zich bezighielden met de studie van therapeutisch magnetisme en de daaraan verbonden verschijnselen van gedachteoverdracht, hypnotisme, en helderziendheid.
>
> Ongeveer 20 jaar geleden leerde ik de oude baron Du Potet[1] kennen, misschien wel de beroemdste volgeling van Mesmer. Rond de therapeutische en mesmerische verrichtingen van deze man woedde tussen 1830 en 1846 in heel Frankrijk een bittere controverse. Een moordenaar was opgespoord, veroordeeld en geëxecuteerd, uitsluitend op basis van bewijsmateriaal dat door een van Du Potets helderzienden was geleverd. De kantonrechter heeft dat in een openbare rechtszitting toegegeven. Dit was zelfs voor een sceptisch Parijs te veel, en de Academie besloot om opnieuw bijeen te komen en, zo mogelijk, het bijgeloof de kop in te drukken.

---

[1] Baron Du Potet was jarenlang erelid van de Theosophical Society. Eigenhandig geschreven brieven van hem werden ontvangen, en in Adyar, ons hoofdkwartier, bewaard, waarin hij zich beklaagt over de luchthartige onwetenschappelijke manier waarop het mesmerisme (dat toen op het punt stond het 'hypnotisme' van de wetenschap te worden) 'door de huidige charlatans' werd behandeld. Als hij nog had geleefd om te zien dat de heilige wetenschap in de vorm van hypnotisme tot een grote karikatuur is verworden, dan zou zijn machtige stem een einde hebben kunnen maken aan de huidige verschrikkelijke misstanden en de ontaarding tot een commerciële poppenkastvertoning. Gelukkig voor hem, en ongelukkig voor de waarheid, is de grootste meester van het mesmerisme in het Europa van deze eeuw dood.

Jules Denis Du Potet (1796-1881)

> Ze kwamen bijeen, maar vreemd genoeg veranderden ze deze keer van mening. Itard, Fouquier, Guersant, Bourdois de la Motte, de crème de la crème van de Franse Academie, verklaarden dat de verschijnselen van het mesmerisme echt zijn – genezingen, trances, helderziendheid, gedachteoverdracht, zelfs het lezen uit gesloten boeken. En vanaf die tijd werd een uitgebreide nomenclatuur bedacht, waarbij ze de verafschuwde namen van de onvermoeibare geleerden die de wetenschappelijke goedkeuring hadden afgedwongen, zoveel mogelijk uitwisten, terwijl ze de belangrijkste feiten die door Mesmer, Du Potet, en Puységur waren bevestigd, registreerden als verschijnselen waaraan niet werd getwijfeld, en die volgens een of andere theorie door de medische wetenschap moesten worden aanvaard.

Dan is het de beurt van dit mistige eiland en zijn benevelde wetenschappers. De schrijver vervolgt:

> Intussen was Engeland koppiger. In 1846 gaf de beroemde dr. Elliotson, een geziene arts met een grote praktijk, de beroemde Harveian Oration[1], waarin hij erkende in mesmerisme te geloven. Hij

[1] Noot vert.: Jaarlijkse lezing gehouden door het Royal College of Physicians van Londen, in 1656 gestart door William Harvey, die de bloedsomloop heeft ontdekt.

werd door de artsen zo scherp bekritiseerd dat hij zijn praktijk verloor, en toen hij stierf was hij bijna geruïneerd, een gebroken mens. Het mesmerische ziekenhuis aan Marylebone Road was door hem opgericht. Het mesmerisme was met succes toegepast bij de operaties, en alle verschijnselen die onlangs in Leeds en elders tot tevredenheid van de artsen zijn opgetreden, werden al in Marylebone 56 jaar geleden teweeggebracht. 35 jaar geleden heeft prof. Lister hetzelfde gedaan, maar door de introductie van chloroform, die als verdoving sneller en betrouwbaarder is, raakte de mesmerische behandeling enige tijd buiten gebruik. De algemene interesse voor mesmerisme is weggeëbd, en het mesmerische ziekenhuis aan Marylebone Road, dat uit de gratie was sinds het werk van Elliotson werd tegengehouden, werd ten slotte gesloten.

De laatste tijd zien we wat het lot van Mesmer en het mesmerisme is. Mesmer wordt in één adem genoemd met graaf Cagliostro, en het mesmerisme zelf wordt zelden genoemd; maar we horen wél veel over elektrobiologie, therapeutisch magnetisme, en hypnotisme. O, schimmen van Mesmer, Puységur, Du Potet, Elliotson – sic vos non vobis![1] Nog steeds zeg ik, palmam qui meruit, ferat.[2] In de tijd dat ik baron Du Potet kende, stond hij al met één been in het graf, en was bijna 80 jaar oud. Hij was een vurig bewonderaar van Mesmer. Hij had zijn hele leven gewijd aan therapeutisch magnetisme, en hij was er volkomen zeker van dat er een echte magnetische aura van mesmerist naar patiënt gaat. 'Ik zal je dit laten zien', zei hij op een dag, toen we beide aan het bed van een patiënt stonden die in zo'n diepe trance verkeerde dat we naalden in haar handen en armen konden steken zonder de minste reactie of beweging op te roepen.

De oude baron vervolgde: 'Ik zal in elk deel van haar lichaam kleine stuiptrekkingen veroorzaken, eenvoudig door met mijn hand een halve meter boven het lichaamsdeel te bewegen, zonder enig contact.' Hij begon bij de schouder, die al snel begon te schokken. Toen de rust was hersteld, probeerde hij de elleboog, toen de pols, en daarna de knie; de stuiptrekkingen werden heviger naarmate de behandeling vorderde. 'Ben je helemaal overtuigd?' Ik zei: 'Volledig'. Hij vervolgde: 'Op elke patiënt die ik heb getest, kan ik door een stenen muur heen invloed uitoefenen op een moment en plaats dat de patiënt zich niet bewust is van mijn aanwezigheid of mijn doel.' Du Potet voegde eraan toe: 'Dit was een van de ervaringen die

---

[1] Vert.: U heeft het gedaan, maar niet voor uzelf (d.w.z. een ander gaat met de eer strijken).

[2] Vert.: Ere wie ere toekomt.

de academici in Parijs het meest verbijsterden. Ik herhaalde het experiment keer op keer onder alle mogelijke proefvoorwaarden, met bijna onveranderlijk succes, tot de grootste scepticus zich gewonnen moest geven.'

We hebben de wetenschap ervan beschuldigd in volle vaart af te glijden naar de maalstroom van zwarte magie, door iets in praktijk te brengen wat de oude psychologie – de belangrijkste tak van de occulte wetenschap – altijd als tovenarij heeft beschouwd als het op de innerlijke mens wordt toegepast. We zijn bereid ons standpunt te verdedigen. We zijn van plan dit een dezer dagen te bewijzen, in enkele toekomstige artikelen, waarbij we ons baseren op gepubliceerde feiten en de handelingen die bij het hypnotisme van de vivisectoren zelf worden verricht. Dat ze onbewuste tovenaars zijn doet niets af aan het feit dat ze wel degelijk de zwarte kunst beoefenen. Kortom, de situatie is als volgt. De minderheid van de geleerde artsen en andere wetenschappers experimenteert met 'hypnotisme' omdat ze er iets in is gaan zien. Maar de meerderheid van de leden van het Royal College of Physicians ontkent nog steeds het feitelijke bestaan van dierlijk magnetisme in zijn mesmerische vorm, zelfs onder de huidige naam: hypnotisme. Eerstgenoemden, die totaal onbekend zijn met de basiswetten van het dierlijk magnetisme, experimenteren op goed geluk, bijna in het wilde weg.

Als ze verklaren (a) dat hypnotisme *geen* mesmerisme is, en (b) dat een magnetische aura of fluïdum dat uitgaat van de mesmerist (of hypnotiseur) een grote misvatting is, dan hebben ze, als ze consequent willen zijn, natuurlijk niet het recht om de wetten van de oudere wetenschap toe te passen op de jongere. Ze laten zich dus in met de gevaarlijkste natuurkrachten, en wekken deze op zonder precies te weten wat ze doen. In plaats van ziekten te genezen – het enige doel waarvoor dierlijk magnetisme onder zijn nieuwe naam mag worden gebruikt – doordrenken ze de proefpersonen vaak met hun eigen fysieke en mentale kwalen en slechte eigenschappen. Hiervoor, en voor de onwetendheid van hun collega's van de minderheid, is de ongelovige meerderheid van sadduceeën in hoge mate verantwoordelijk. Want door hen tegen te werken belemmeren ze de vrijheid van handelen, en maken ze misbruik van de hypocratische eed, om het de gelovigen onmogelijk te maken om veel van wat ze anders zouden kunnen doen, te erkennen en ook te doen. Maar zoals dr. A. Teste in zijn boek terecht

zegt: 'Er zijn bepaalde ongelukkige waarheden die hen die erin geloven, in opspraak brengen, en vooral zij die zo eerlijk zijn om ze openlijk te verkondigen.'[1] Het spreekt dus vanzelf dat het daarom niet op de juiste manier wordt bestudeerd.

Jaren geleden werd opgemerkt:

> Het is de taak van de Academie en de medische autoriteiten om het mesmerisme [dat wil zeggen de occulte wetenschappen in de juiste geest] te bestuderen en aan experimenten te onderwerpen; en ten slotte om het gebruik en de toepassing ervan niet toe te staan aan personen die onbekend zijn met deze kunst, die deze misbruiken en tot voorwerp van winstbejag en speculatie maken.[2]

Hij die deze grote waarheid verkondigde, was 'de roepende in de woestijn'. Maar zij die enige ervaring met de occulte psychologie hebben, zouden een stap verder gaan. Ze zouden zeggen dat het de verantwoordelijkheid van elk wetenschappelijk college – van elke regering – is om een einde te maken aan dit soort openbare vertoningen. Door met de magische invloed van de menselijke wil te experimenteren op een zwakkere wil; door het bestaan van de talloze *occulte* krachten in de natuur te ridiculiseren, maar ze tegelijkertijd toch op te roepen en te gebruiken onder het voorwendsel dat ze *geen* zelfstandige krachten zijn, zelfs niet psychisch van aard, maar 'verband houden met bekende wetten van de stof' (Binet en Féré), zijn die geleerden in feite verantwoordelijk voor alle ernstige gevolgen die uit hun gevaarlijke openbare experimenten voortvloeien en zullen voortvloeien.

Karma, de verschrikkelijke maar rechtvaardige vergeldende wet, zal iedereen straffen die in de toekomst de meest verschrikkelijke gevolgen teweegbrengt, die in het openbaar worden vertoond voor het vermaak van het volk. Denk daarbij alleen al aan de gevaren die ontstaan door nieuwe vormen van ziekten, mentale en fysieke, verwekt door zo'n krankzinnige uitoefening van de psychische wil! Dit is op moreel gebied even slecht als de injectie van dierlijke stoffen in het menselijk bloed, volgens de beruchte methode van Brown-Séquard, op fysiek gebied. Lachen ze om de occulte wetenschap en bespotten ze het mesmerisme? Toch zullen ze nog voor het einde van deze eeuw onomstotelijke bewijzen hebben dat de gedachte van een misdaad die

---

[1] Alphonse Teste, *A Practical Manual of Animal Magnetism*, 1843, blz. 29-30.

[2] Rapport van de Académie Nationale de Médecine, 1825, geciteerd in Alphonse Teste, *Op.cit.*, blz. 21.

iemand als experiment wordt ingegeven, niet zo gemakkelijk door een omgekeerde stroom van de wil kan worden verwijderd, als dat ze werd ingegeven.

Ze zullen ontdekken dat terwijl de uiterlijke vorm van het idee van een 'ingegeven' misdaad in de wil van de hypnotiseur kan vervagen, *de actieve levende kiem* die kunstmatig is ingeprent niet verdwijnt; als die eenmaal in het centrum van de menselijke – of beter gezegd dierlijke – begeerten is achtergelaten, kan die daar soms jarenlang sluimeren, om plotseling door een of andere onvoorziene omstandigheid te ontwaken en werkelijkheid te worden. Er zijn gevallen bekend van schreeuwende kinderen die door een dwaze kinderjuffrouw tot stilte werden gemaand met het angstbeeld van een monster, een duivel die in de hoek staat, die 20 of 30 jaar later door hetzelfde beeld krankzinnig werden. Er zijn mysterieuze, geheime laden, donkere hoeken en bergplaatsen in het labyrint van ons geheugen, nog onbekend aan de fysiologen, en die slechts één keer, zelden twee keer, in het leven van een mens opengaan, en dat alleen onder heel abnormale en bijzondere omstandigheden. Maar als dat gebeurt, betreft het altijd een heldendaad die verricht wordt door iemand die daar het minst op voorbereid was, of er wordt een verschrikkelijke misdaad begaan waarvan de reden voor altijd een mysterie blijft. . . .

Zo zijn experimenten met 'suggestie' door personen die onbekend zijn met de occulte wetten, een heel gevaarlijk tijdverdrijf. De actie en reactie van denkbeelden op het *innerlijk lager ego* is nog nooit bestudeerd, want dat ego zelf is voor de wetenschappers terra incognita (zelfs als het door hen niet wordt ontkend). Bovendien vormen zulke vertoningen voor een onkritisch publiek op zichzelf een gevaar. Geleerden die onmiskenbaar wetenschappelijk geschoold zijn, experimenteren in het openbaar met hypnotisme, en geven daarmee de goedkeuring van hun naam aan zulke vertoningen. En dan kan elke onwaardige denker die slim genoeg is om het proces te begrijpen, door oefening en doorzettingsvermogen hetzelfde vermogen in zichzelf ontwikkelen voor zijn eigen egoïstische, vaak criminele, doeleinden. Het resultaat is, karmisch gezien, als volgt: voor iedere hypnotist, voor iedere wetenschapper, hoe goed zijn bedoelingen ook zijn en hoe eerbiedwaardig hij ook is, geldt dat hij, zodra hij de mogelijkheid heeft gecreëerd dat hij onbewust de leraar is geworden van iemand die slechts leert om de heilige wetenschap te misbruiken, moreel gezien natuurlijk de medeplichtige wordt van elke misdaad die daardoor wordt begaan.

Dat is het gevolg van openbare experimenten met 'hypnose', die dan leiden tot ZWARTE MAGIE, en dat in feite zijn.

Een astrale profeet

['An astral prophet', *Lucifer*, juni 1890, blz. 297-301; *CW* 12:228-33]

Iedere ontwikkelde Engelsman heeft wel eens van generaal Jermolov gehoord, een van de grote militaire helden van deze tijd; en indien hij enigszins met de geschiedenis van de Kaukasische oorlogen bekend is, moet hij met de heldendaden van een van de belangrijkste veroveraars van dat land van onneembare bolwerken bekend zijn, waar Shamil en zijn voorgangers jarenlang de tactiek van een geoefend Russisch leger trotseerden.

Hoe het ook zij, de vreemde gebeurtenissen die door de Kaukasische held zelf worden beschreven, zullen mensen met belangstelling voor psychologie misschien interesseren. Hier volgt een letterlijke vertaling uit V. Potto's Russische boek *Kavkazskaia voina* (De oorlog in de Kaukasus), uit deel 2, het hoofdstuk 'De laatste jaren van Jermolov' (blz. 829-32):

> Stil en onmerkbaar gingen in Moskou de laatste dagen voorbij die de held waren toebedeeld. Op 12 april 1861 stierf hij in zijn 85ste jaar, gezeten in zijn geliefde leunstoel met één hand op tafel, de ander op zijn knie; slechts enkele minuten tevoren klakte hij nog zachtjes met zijn hakken op de vloer, zoals een oude gewoonte van hem was.
>
> Het is onmogelijk de gevoelens van Rusland bij het bericht van zijn dood beter weer te geven dan door het overlijdensbericht uit de [Russische krant] *Kavkaz* te citeren, waarin geen woord stond dat niet verdiend was.
>
> 'Op 12 april om 11.45 uur 's morgens blies artillerie-generaal Aleksej Petrovitsj Jermolov, beroemd in heel Rusland, in Moskou zijn laatste adem uit. Iedere Rus kent deze naam die verbonden is aan de schitterendste verslagen van onze nationale roem: Valutino, Borodino, Kulm, Parijs, en de Kaukasus zullen de naam van deze held voor altijd aan het nageslacht doorgeven, de trots en het sieraad van het Russische leger en volk. . . . De diensten die Jermolov zijn land heeft bewezen, zullen we niet opsommen. Zijn naam en zijn eretitels zijn: een echte zoon van Rusland, in de volle betekenis van het woord.'

Het is een opmerkelijk feit dat zijn dood er niet aan ontkwam zijn eigen legende te hebben – een van een vreemde en mystieke aard. Een vriend die Jermolov goed kende, schreef over hem:

Eens, toen ik uit Moskou zou vertrekken, bezocht ik Jermolov om afscheid van hem te nemen; en ik kon bij mijn vertrek mijn ontroering niet verbergen.

'Wees niet bang,' zei hij tegen me, 'we zullen elkaar weerzien, ik zal niet sterven vóór uw terugkeer.'

Dat was 18 maanden vóór zijn dood.

'Alleen God is meester over leven en dood!', merkte ik op.

'En ik zeg u heel nadrukkelijk dat ik niet binnen een jaar zal sterven, maar iets later', antwoordde hij. 'Kom mee', en met deze woorden ging hij me voor naar zijn studeerkamer, waar hij uit een afgesloten kast een beschreven vel papier nam dat hij voor me neerlegde. Hij vroeg: 'Wiens handschrift is dit?' 'Het is uw handschrift', zei ik. 'Lees het dan!' Ik voldeed aan zijn verzoek.

Het was een soort memorandum, een verslag van datums vanaf het jaar waarin Jermolov tot de rang van luitenant-kolonel werd bevorderd, dat als een soort programma elke belangrijke gebeurtenis aangaf die in zijn leven – vol met zulke gebeurtenissen – zou plaatsvinden.

Hij volgde me tijdens het lezen, en toen ik bij de laatste alinea was gekomen, bedekte hij de laatste regel met zijn hand. 'Dit hoeft u niet te lezen', zei hij. 'In deze regel worden het jaar, de maand en de dag van mijn dood aangegeven. Alles wat u heeft gelezen was door mij van tevoren opgeschreven, en is tot in de kleinste details in vervulling gegaan; en dit is hoe ik ertoe kwam het op te schrijven.

Toen ik nog een jonge luitenant-kolonel was, werd ik voor mijn werk naar een provinciestadje gestuurd. Mijn verblijf bestond uit twee kamers – een voor de bedienden, de andere voor mijn eigen gebruik. Er was geen andere toegang tot de laatste dan via de eerste. Eens, laat in de avond, had ik aan mijn tafel zitten schrijven. Toen ik klaar was, stak ik mijn pijp aan, leunde achterover in mijn stoel en verzonk in dromerij, tot ik plotseling, toen ik mijn ogen opende, aan de andere kant van de tafel een vreemde voor me zag staan, een man die, naar zijn kleding te oordelen, tot de lagere klassen van de maatschappij behoorde. Vóór ik tijd had hem te vragen wie hij was of wat hij wilde, zei de vreemdeling: 'Pak uw pen en schrijf.' Omdat ik de invloed van een onweerstaanbare macht voelde, gehoorzaamde ik stilzwijgend. Toen dicteerde hij me alles wat mij in mijn hele leven zou overkomen, en noemde tot slot de datum en het uur van mijn dood. Bij het laatste woord verdween hij uit het gezicht.

> Enige minuten verliepen vóór ik mijn volle bewustzijn had herwonnen; toen sprong ik op van mijn stoel en stormde de aangrenzende kamer in, die de vreemdeling wel had moeten passeren. Toen ik de deur opende zag ik mijn klerk bij kaarslicht zitten schrijven, en mijn adjudant lag te slapen op de grond voor de deur van de ingang, die stevig was afgesloten en vergrendeld. Op mijn vraag: 'Wie is hier zojuist binnen geweest?', antwoordde de klerk verbaasd: 'Niemand.' Tot op heden heb ik dit nooit aan iemand verteld. Ik wist van tevoren dat, terwijl sommigen me ervan zouden verdenken alles te hebben verzonnen, anderen mij zouden beschouwen als iemand die aan hallucinaties lijdt. Voor mijzelf persoonlijk is de hele zaak echter *een volstrekt onbetwistbaar feit*, een objectief en tastbaar feit, waarvan dit geschreven document het bewijs is.'

De laatste datum die op dat stuk stond, bleek na de dood van de generaal juist te zijn. Hij stierf op die dag en dat uur en in het jaar, die in zijn eigen handschrift stonden genoteerd.

Jermolov is in Orel begraven. Een eeuwig brandende lamp, gemaakt van een granaathuls, brandt vóór zijn graf. In het gietijzer van de huls zijn door een ongeoefende hand deze woorden gegrift: 'De Kaukasische soldaten die bij de Gunib[1] dienden.' De eeuwig brandende lamp is door de toewijding en dankbare liefde van de lagere rangen van het Kaukasische leger geplaatst, die met elkaar uit hun karige soldij (kopeke voor kopeke, werkelijk!) het benodigde geld inzamelden. En dit eenvoudige monument wordt meer gewaardeerd en bewonderd dan het kostbaarste mausoleum. Er bestaat in Rusland voor Jermolov geen ander monument. Maar de trotse en verheven rotsen van de Kaukasus zijn het onvergankelijke voetstuk waarop iedere echte Rus steeds het majestueuze beeld van generaal Jermolov zal zien, omgeven door een aureool van eeuwige en onsterfelijke roem.

En nu nog enkele woorden over de aard van de verschijning.

Ongetwijfeld is elk woord van generaal Jermolovs beknopte en heldere verhaal tot de laatste letter waar. Hij was een bijzonder nuchter,

---

[1] 'Gunib' is de naam van het laatste bolwerk van de Circassiërs, waar de beroemde Murid Shamil, de priester-vorst van de bergbewoners, na een jarenlange wanhopige strijd door de Russen werd verslagen en gevangengenomen. Gunib is een reusachtige rots, die lange tijd onneembaar werd geacht maar ten slotte door de Russen met een enorm verlies aan mensenlevens werd bestormd en beklommen. De inname daarvan maakte feitelijk een einde aan de oorlog in de Kaukasus, een strijd die meer dan 60 jaar had geduurd, en stelde de verovering daarvan zeker. (Redactie *Lucifer*).

oprecht mens, scherpzinnig en zonder een spoor van mysticisme in zich, een echte soldaat, achtenswaardig en rechtdoorzee. Bovendien werd deze episode in zijn leven door zijn oudste zoon bevestigd met wie de schrijfster en haar familie – toen we in Tiflis woonden – jarenlang persoonlijk in contact stonden. Dit alles is een goede waarborg voor de echtheid van het verschijnsel, waarvoor het geschreven document dat door de generaal werd nagelaten en dat de juiste en nauwkeurige datum van zijn dood bevatte, nóg een bewijs verschaft.

En wat te zeggen van de mysterieuze bezoeker? Spiritisten zullen daarin natuurlijk een overleden entiteit, een 'gematerialiseerde geest', zien. Ze zullen beweren dat alleen een *menselijke* geest een hele reeks gebeurtenissen kan voorspellen en zo duidelijk in de toekomst kan zien. Dat zeggen wij ook. Maar terwijl we het op dit punt met hen eens zijn, verschillen we over al het andere van mening: terwijl spiritisten zouden zeggen dat de verschijning die van een geest was, onafhankelijk en verschillend van het hoger ego van de generaal, beweren wij juist het tegenovergestelde, en zeggen dat het zijn hoger ego was. Laten we dit eens zo objectief mogelijk bespreken.

Wat is de reden voor of het achterliggende beginsel van zo'n verschijning of voorspelling; en waarom zou u of bijvoorbeeld ik, eenmaal gestorven zijnde, verschijnen aan een volkomen vreemde, om hem in te lichten over wat er met hem zal gebeuren? Indien de generaal in de bezoeker een geliefd familielid, zijn eigen vader, moeder, broer, of beste vriend had herkend, en van hem een waardevolle waarschuwing had ontvangen, dan zou daarin, hoe beperkt dit bewijs ook zou zijn, nog iets kunnen zitten om zo'n theorie op te baseren. Maar hiervan was absoluut geen sprake: eenvoudig 'een vreemde, een man die, naar zijn kleding te oordelen, tot de lagere klassen van de maatschappij behoorde'. Indien dit zo was, waarom zou de ziel van een arme, van het lichaam gescheiden handelaar of arbeider de moeite nemen om zomaar aan een vreemde te verschijnen? En indien de 'geest' zo'n gedaante alleen maar *aannam*, waarom dan in vredesnaam deze vermomming en maskerade, zo'n postmortale mystificatie?

Indien zulke bezoeken door een 'geest' uit vrije wil worden gebracht, indien een overleden entiteit zulke onthullingen kan doen wanneer hij maar wenst en onafhankelijk van enige vastgestelde wet voor het verkeer tussen de twee werelden, wat kan dan als reden voor die specifieke 'geest' worden aangevoerd om hem ertoe te brengen de voorspellende Cassandra voor de generaal te spelen? Geen enkele.

Door dit vol te houden voegt men eenvoudigweg aan de theorie van 'het bezoek van een geest' een dwaas en afstotend aspect toe, en trekt men de heiligheid van de dood nog meer in het belachelijke. Het *materialiseren* van een *onstoffelijke* geest – een goddelijke adem – staat in de beschouwingen van de spiritisten op één lijn met het antropomorfiseren van het absolute door de theologen. Deze twee standpunten hebben een bijna niet te overbruggen kloof geslagen tussen enerzijds de theosofen-occultisten en de spiritisten, en anderzijds de theosofen en de kerkelijke christenen.

En nu geef ik aan hoe een theosoof-occultist de verschijning van een 'geest' in overeenstemming met de esoterische filosofie zou verklaren. Hij zou beginnen de lezer eraan te herinneren dat het hogere bewustzijn in ons, met zijn eigen wetten en voorwaarden voor manifestatie, nog nagenoeg volledig terra incognita is voor ons allemaal (dus ook voor de spiritisten) en in het bijzonder voor de wetenschappers. Vervolgens zou hij de lezer herinneren aan een van de basisleringen van het occultisme. Hij zou zeggen dat er, afgezien van de 'goddelijke alwetendheid' in zijn eigen wezen en werkgebied, voor het *individuele* onsterfelijke ego in alle eeuwigheid noch *verleden*, noch *toekomst*, maar alleen een eeuwigdurend HEDEN bestaat. Als deze leer eenmaal wordt aanvaard, of eenvoudig als hypothese wordt aangenomen, is het niet meer dan logisch dat het hele leven, van geboorte tot dood, van de persoonlijkheid die door dat ego wordt bezield, voor het hoger ego even duidelijk zichtbaar zal zijn, als het onzichtbaar is voor en verborgen blijft aan de beperkte visie van zijn tijdelijke en sterfelijke vorm. Daarom moet er volgens de occulte filosofie het volgende zijn gebeurd.

Generaal Jermolov vertelde zijn vriend dat hij, toen hij tot *laat in de avond* had zitten schrijven, plotseling in dromerij was verzonken, en dat hij, toen hij zijn ogen opende, opeens een vreemde vóór hem zag staan. Die dromerij betekende heel waarschijnlijk dat hij door vermoeidheid en te veel werk plotseling in slaap viel, waarin een mechanische werking van zuiver somnambulistische aard optrad. Toen de *persoonlijkheid* zich opeens bewust werd van de tegenwoordigheid van haar hoger ZELF, kwam de slapende menselijke automaat onder de invloed van de individualiteit, en onmiddellijk hervatte de hand, die vele uren met schrijven bezig was geweest, mechanisch zijn taak. Bij het ontwaken dacht de *persoonlijkheid* dat het voor hem liggende document gedicteerd was door een bezoeker wiens stem hij had gehoord,

terwijl hij in werkelijkheid eenvoudig de diepste gedachten (of moeten we zeggen kennis) van zijn eigen goddelijk 'ego' – een profetische, want alwetende geest – had vastgelegd. De 'stem' van laatstgenoemde was eenvoudig een interpretatie door het fysieke geheugen, op het moment van ontwaken, van de verstandelijke kennis over het leven van de sterfelijke mens, die door het hogere bewustzijn op het lagere was geprojecteerd. Voor alle andere details die door het geheugen zijn vastgelegd, bestaat eveneens een logische verklaring.

Zo behoort de vreemdeling, gekleed als een arme, kleine handelaar of arbeider, die *van buitenaf* tegen hem sprak, evenals de 'stem', tot die groep verschijnselen die we kennen als de *gedachteassociaties* en *herinneringen* in onze dromen. De beelden en taferelen die we in onze slaap zien, de gebeurtenissen die in onze dromen uren, dagen, soms jaren lijken te duren, vergen in feite allemaal minder tijd dan een bliksemflits bij het ontwaken als we tot ons volle bewustzijn terugkeren. De fysiologie geeft talrijke voorbeelden van zulke gevallen van het vermogen en de snelheid van de verbeelding. We verzetten ons tegen de materialistische *conclusies* van de moderne wetenschap, maar niemand kan de *feiten* ontkennen, die tijdens vele jaren van experimenten en waarnemingen met geduld en zorg door haar specialisten zijn vastgelegd, en deze steunen ons betoog. Generaal Jermolov had enkele dagen tevoren in een kleine stad een onderzoek ingesteld, en bij die officiële bezigheid had hij waarschijnlijk tientallen mensen van de armste klassen ondervraagd; en dit verklaart dat zijn verbeelding, levendig als de werkelijkheid zelf, hem het beeld van een kleine handelaar ingaf.

Laten we de ervaringen en verklaringen van een lange reeks filosofen en ingewijden raadplegen, die grondig bekend zijn met de mysteries van het innerlijk zelf, vóór we aan 'geesten van overledenen' handelingen toeschrijven waarvan het motief nooit op enige redelijke gronden zou kunnen worden verklaard.

HPB

Verkeerde opvattingen over *De geheime leer*

[‘Mistaken notions on *The Secret Doctrine*’, *Lucifer*, juni 1890, blz. 333-5; *CW* 12:234-7]

Sinds de publicatie van *De geheime leer* hebben onderzoekers van de theosofie (buiten de innerlijke kring van occulte wetenschappen) erover geklaagd dat de in dat boek voorkomende leringen hen niet bevredigen. Een van hen vermeldt de uitvoerige en hevige kritiek erop door een oude, eigenlijk onbelangrijke, maar meedogenloze vijand, en verwijt mij dat ik ruimte heb gelaten voor zulke kritiek door te weinig rekening te houden met de huidige wetenschap en het huidige denken (!); een andere klaagt erover dat mijn uitleg onvolledig is. Hij zegt:

> Al tien jaar lees ik de theosofische literatuur zorgvuldig. Ik heb *De geheime leer* gelezen en herlezen en passages nauwkeurig gerangschikt, en niets is ontmoedigender dan te ontdekken dat sommige van de beste verklaringen van occulte leringen, zodra ze iets duidelijker beginnen te worden, ontsierd worden door een verwijzing naar een of andere exoterische filosofie of religie die het betoog onderbreekt waardoor de uitleg onvolledig blijft. . . . We kunnen gedeelten begrijpen, maar van leringen zoals parabrahman (het absolute), de 1ste en 2de logos, geest, stof, fohat, enz., kunnen we ons geen duidelijk beeld vormen.

Dit is het rechtstreekse en natuurlijke gevolg van de volkomen onjuiste opvatting dat het werk dat ik *De geheime leer* heb genoemd door mij ooit bedoeld was om precies aan te sluiten bij de huidige wetenschap, of om ‘occulte leringen’ uit te leggen. Ik hield en houd me meer bezig met *feiten* dan met wetenschappelijke hypothesen. Mijn voornaamste en enige doel was om duidelijk te maken dat de basisbeginselen van elke exoterische religie en filosofie, oud of nieuw, van begin tot eind slechts de echo zijn van de oorspronkelijke ‘wijsheidreligie’. Ik probeerde aan te tonen dat de BOOM VAN KENNIS, zoals de waarheid zelf, één was; en dat de bladeren van de twijgen, de stam en de hoofdtakken, hoeveel ze ook in vorm en kleur verschillen, toch tot dezelfde oude boom behoren, in de schaduw waarvan de (nu) esoteri-

sche religieuze filosofie van de rassen die op aarde aan onze huidige mensheid voorafgingen, zich had ontwikkeld en was gegroeid.

Dit doel heb ik volgens mij in de eerste twee delen van *De geheime leer* zoveel mogelijk verwezenlijkt. Ik had niet de intentie om de occulte filosofie van de esoterische leringen aan de hele wereld uit te leggen, want dan zou de kwalificatie 'geheim' de betekenis hebben gekregen van een zogenaamd geheim dat hardop op het toneel wordt verklapt. Het was eenvoudig mijn bedoeling om dat wat bekendgemaakt kon worden te presenteren en dit te vergelijken met de geloofsovertuigingen en dogma's van vroegere en tegenwoordige volkeren, om op deze manier de oorspronkelijke bron van laatstgenoemde te laten zien en hoe verminkt ze waren geworden.

Indien mijn werk in deze tijd van materialistische opvattingen en van een wereldwijde beeldenstorm voor gewone mensen te vroeg komt, dan is dat jammer voor hen. Maar het kwam niet te vroeg voor de serieuze onderzoekers van de theosofie – behalve misschien voor degenen die hadden gehoopt dat een verhandeling over zulke ingewikkelde overeenstemmingen tussen de religies en filosofieën uit het bijna vergeten verleden en die van de huidige tijd even eenvoudig kon zijn als een goedkope sensatieroman uit een boekenstalletje. Zelfs als men één filosofisch stelsel tegelijk bestudeert, hetzij van Kant, Herbert Spencer, Spinoza, of Hartmann, vereist dit meer dan een paar jaar. Is het daarom niet vanzelfsprekend dat een boek waarin enkele tientallen filosofieën en meer dan een half dozijn wereldreligies worden vergeleken – een werk dat de wortels heel voorzichtig moet blootleggen, omdat het alleen kan *zinspelen* op hier en daar verborgen bloesems – niet na één keer lezen kan worden begrepen, noch zelfs na verschillende keren, tenzij de lezer voor zichzelf een systeem hiervoor uitwerkt?

Dat dit kan worden gedaan, en in feite wordt gedaan, laten 'twee studenten van de Esoterische School' zien. Ze zijn nu bezig een synthese te maken van de 'geheime leer', en ze doen dit op een heel heldere en veelomvattende manier in dit tijdschrift. Evenmin als alle anderen hebben ze dit werk na één keer lezen onmiddellijk begrepen. Maar ze gingen heel serieus aan het werk. Ze maakten voor zichzelf een index, waarbij ze de inhoud in twee delen rangschikten – het *exoterische* en het *esoterische*; en nu ze dit voorbereidende werk hebben voltooid, leggen ze het eerste gedeelte voor aan het lezerspubliek, terwijl ze het tweede voor zichzelf bewaren om ervan te leren. Waarom zou niet iedere serieuze theosoof hetzelfde doen?

Er zijn verschillende manieren om kennis te verwerven: (a) door blindelings de uitspraken van kerk of wetenschap te aanvaarden; (b) door beide te verwerpen en te beginnen om zelf de waarheid te zoeken. De eerste methode is gemakkelijk en daardoor verkrijgt men maatschappelijk respect en wordt men geprezen; de andere is moeilijk en vereist een buitengewone toewijding aan de waarheid, het negeren van rechtstreeks persoonlijk voordeel, en een onwrikbaar doorzettingsvermogen. Zo was het in oude tijden en zo is het ook nu nog, behalve misschien dat zo'n toewijding aan de waarheid in onze tijd zeldzamer is geworden. De onwil van de huidige oosterse onderzoeker om zelf na te denken is nu in feite even groot als de onwil van westerlingen met hun onredelijke en veeleisende kritiek op de gedachten van anderen.

Hij eist en verwacht dat zijn 'pad' wordt aangelegd met alle moderne gemakken, verhard, voorzien van sneltreinen en telegraafverbindingen, en zelfs verrekijkers waarmee hij, terwijl hij rustig zit, het werk van anderen kan inspecteren; en terwijl hij hen bekritiseert, zoekt hij de gemakkelijkste weg om de occultist en de amateur onderzoeker van de theosofie uit te hangen. Het ware 'pad' naar esoterische kennis is heel anders. De toegang is overwoekerd door doornstruiken van verwaarlozing, eeuwenoude karikaturen van de waarheid blokkeren de weg die verduisterd is door de trotse minachting van zelfgenoegzaamheid, en elke waarheid is onherkenbaar verdraaid.

Alleen al het overschrijden van de drempel vereist jarenlange onafgebroken inspanningen, die vaak onbeloond blijven, en wanneer hij eenmaal de toegangspoort is gepasseerd, moet de vermoeide pelgrim te voet verder klimmen, want het smalle pad leidt naar gevaarlijke bergen, onmetelijk hoog en onbekend, behalve voor hen die de in wolken gehulde top eerder hebben bereikt. Zo moet hij stap voor stap klimmen, en elke centimeter vóór hem moet hij door eigen inspanning veroveren; hij gaat verder, geleid door vreemde wegwijzers waarvan hij de betekenis alleen kan vaststellen door het ontcijferen van de verweerde, half uitgewiste inscripties, want wee hem als hij, in plaats van ze te bestuderen, erbij gaat zitten en koeltjes verklaart dat ze niet te ontcijferen zijn. De 'leer van het oog' is māyā; alleen die van het 'hart' kan van hem een uitverkorene maken.

Moeten we ons erover verbazen dat zo weinigen het doel bereiken, dat zo velen worden geroepen maar zo weinigen worden uitverkoren? Wordt de reden hiervoor niet uitgelegd in drie regels op blz. 25 van *De stem van de stilte*? Deze zeggen: 'Eerstgenoemden herhalen trots: 'Zie,

ik weet'; de anderen, zij die in alle eenvoud wijsheid hebben vergaard, erkennen op zachte toon: 'aldus heb ik gehoord''; en daarom worden ze de enige 'uitverkorenen'.

Hedendaagse apostelen en pseudomessiassen

['Modern apostles and pseudo-messiahs', *Lucifer*, juli 1890, blz. 379-83; *CW* 12:256-62]

Er is voor zover we ons herinneren waarschijnlijk nooit een periode geweest die meer 'heilige roepingen' en geloofsverkondigers heeft voortgebracht dan de huidige. Deze trend lijkt zo'n honderd jaar geleden te zijn begonnen. Vóór die tijd zou het gevaarlijk zijn geweest om die dingen te beweren die nu gebruikelijk zijn. Maar de profeten in die vroegere tijd waren dun gezaaid vergeleken met deze tijd waarin ze legio zijn.

Van een of twee was de invloed groot; van anderen, met opvattingen die gevaarlijk veel leken op een veel voorkomende vorm van waanzin – vrijwel nihil. Iedereen zal een groot verschil zien tussen Ann Lee, die op dit moment een groot aantal volgelingen heeft, en Joanna Southcote, van wie de hallucinatie langgeleden, en in haar eigen tijd, rationeel denkende mensen deed glimlachen. De eerbiedwaardige shaker-dame[1], de 'vrouw' van *Openbaring* 12, onderwees enkele waarheden naast verwarde ideeën over de praktische toepassing ervan. In een nogal losbandige tijd kwam zij tenminste met een ideaal van een zuivere manier van leven dat altijd een beroep doet op de spirituele aard en aspiraties van de mens.

Daarna volgde een periode van moreel verval in de messiaanse opvattingen en activiteiten. De polygamie die werd onderwezen en beoefend door Joseph Smith en Brigham Young is een van de vreemdste kenmerken van een moderne openbaring of zogenaamde religie. Deze leiders van de blinden waren beiden voorbeelden van geloofsijver en martelaarschap – de een zonder kennis, en de ander erger dan nutteloos. Het voorspelde meer losbandige profeten, en meer rampzalige gebeurtenissen.

---

[1] Noot vert.: Ann Lee (1736-1784), stichtster van de shakers.

Met de verspreiding van de cultus van het spiritisme is de messiasmanie enorm toegenomen, en zowel mannen als vrouwen werden in de maalstroom ervan getrokken. Als er een sterk verlangen bestaat om op een of andere manier het religieuze of sociale aspect van de wereld te hervormen, een persoonlijke verontwaardiging over sommige van haar aspecten, en een geloof in visioenen en boodschappen, dan stond de uitkomst vast: de 'messias' verscheen met een universeel wondermiddel voor de kwalen van de mensheid. Als hij (heel vaak zij) hierop geen aanspraak maakte, werd het voor hem gedaan. Talloze mensen werden meegesleept door de magnetische kracht, de welsprekendheid, de moed, die ene gedachte van de tijdelijke apostel, en accepteerden hem of haar, om heel uiteenlopende redenen, als de profeet van het uur en van alle tijden.

Victoria Woodhull was hevig verontwaardigd over de onderworpenheid van de vrouw in het huwelijk en stond op om vrijheid te verkondigen. De intense krachten in en rondom haar weerstonden belediging, laster, en bedreigingen. Wat ze precies heeft gezegd, of wat zijzelf bedoelde, is nu niet gemakkelijk te achterhalen. Als ze in feite vrije liefde predikte, predikte ze slechts de verdoemenis van de vrouw. Als ze alleen maar maatschappelijke maskers wegnam, en witgepleisterde graven plunderde,[1] deed ze de mensheid een dienst. De mens is tot zo'n stoffelijk niveau afgedaald dat het onmogelijk is de seksuele begeerte te onderdrukken – maar de verheerlijking ervan betekent ongetwijfeld zijn ondergang.

Sommigen zagen in haar leringen een vorm van vrijheid waarnaar hun eigen sympathieën en verlangens uitgingen, en hun zwakheden en dwaasheden hebben voorgoed de genadeslag gegeven aan elke echte of ingebeelde leer over de vrije liefde, door wie ook verkondigd. Victoria Woodhull werd zwijgzaam, en haar meest recente interpretaties van de Hof van Eden en de zondeval waarmee ze de stilte heeft verbroken, komen wat waarheid en duidelijkheid betreft zelfs niet in de buurt van Laurence Oliphants flarden van inspiratie met betrekking tot de betekenis van sommige oude allegorieën in het boek *Genesis*. Hoewel hij niet inzag dat de filosofie van reïncarnatie – met haar onweerlegbare logica – de sleutel tot het leven van de mens bevat, gaf hij enkele treffende glimpen van de waarheid in zijn *Scientific Religion*.

---

[1] Noot vert.: Symbolisch voor het ontmaskeren van huichelaars. Vergelijk *Mattheus* 23:27.

Toch moeten we erkennen wat we aan Victoria Woodhull te danken hebben. Ze was een invloedrijke figuur in het land, en nadat ze was verschenen, en het denken van slome mensen had wakker geschud, werd het mogelijk om over het maatschappelijke vraagstuk en zijn enorme problemen te spreken en te schrijven. Door zoveel gemeende en geveinsde onzin begon men naar een beetje wijsheid te luisteren.

Hierna traden in het spiritisme talloze kleinere lichten naar voren. Sommigen pleitten openlijk voor seksuele vrijheid, en werden omringd door invloeden van de gevaarlijkste soort. De vrede en het geluk van veel gezinnen werden vernietigd door deze leringen, om nooit meer terug te keren. Ze verwoestten de zwakken en onvoorzichtigen, die vele uren van wanhoop oogstten, en die door de wereld ten onrechte als verdorvenen werden beschouwd. De kruistocht tegen deze duidelijk zichtbare gevaren van het spiritisme werd ten slotte hevig, maar ook al nam men er in het openbaar afstand van – een gemeenschap zoals Oneida Creek zou nooit populair kunnen worden! – het verborgen gif kruipt door slinkse kanalen, en is een van de eerste strikken waarvoor een mediamieke geïnteresseerde in het spiritisme moet oppassen. 'Vrije liefde' zou de wereld verlossen, intussen is ze een schande geworden.

Er is een ongeschreven geschiedenis in het spiritisme, die geen van haar slimme verdedigers ooit zal vastleggen. Sommige van zijn nieuwste messiassen en hun aanspraken worden genegeerd, en hun namen worden nauwelijks genoemd, maar we horen niets over het broeikasproces waardoor hun abnormale toestand werd voortgebracht. Sommigen van hen zijn in feite slachtoffers van hun geloof – mensen die als ze hun moed en het geloof op een beter doel hadden gericht een blijvende overwinning zouden hebben behaald. En sommigen van hen zijn dwaze draaikolken waarin de onervarenen uiteindelijk worden verzwolgen.

De verheerlijking van begeerte – en de mens heeft de eeuwigdurende behoefte om van de bittere vrucht daarvan verlost te worden – is het zekerste teken van morele ontaarding. Vrijheid om lief te hebben op basis van onze zintuigen is de grootste slavernij. Vanaf het begin heeft de natuur die weg omringd met ziekte en dood. Hoe ongelukkig talloze huwelijken ook zijn, hoe miserabel de door de mens gemaakte wetten die het huwelijk op het laagste gebied plaatsen ook zijn, de verlossing door vrije liefde is een nieuwe influistering van de slang in het oor van de hedendaagse Eva.

Niemand ontkent dat het spiritisme aspecten heeft die in sommige

opzichten nuttig zijn geweest. Hiermee hebben we echter niets te maken. We wijzen nu op de manier waarop het een veel voorkomende illusie heeft versterkt.

De beweringen over de voorspellingen voor het jaar 1881, de twee getuigen, en de vrouw bekleed met de zon, zijn zo gevarieerd en divers dat men zich in een groep veiliger voelt. Een goed begrip van de kabbalistische allegorie, en de symbolische gangen en kamers van de Grote Piramide, zou deze ideeën onmiddellijk verjagen en deze verlichte gedachten duidelijk maken. Om de witte stralen van de waarheid te kunnen onderscheiden van de invloeden vanuit de astrale sfeer, vereist een training die gewone mediums, of ze zich nu spiritisten noemen of niet, niet hebben gevolgd. Onwetendheid maakt vrijmoedig, en de zwakken zullen de vrijmoedigen altijd aanbidden.

Sommige van deze apostelen keuren zowel spiritisme als theosofie af; sommigen aanvaarden laatstgenoemde, maar verweven haar dan tot een eigen versie; en sommigen zijn blijkbaar onafhankelijk van enige andere cultus naar voren gekomen, door de kracht van hun eigen of andermans overtuiging.

Niemand kan twijfelen aan het poëtische karakter van de inspiratie van Thomas Lake Harris. Hij had een goed verstand en hart voor poëzie. Als hij geen grote aanspraken had gemaakt, zou hij minstens als een man met literaire kwaliteiten worden beschouwd, en een hervormer met wie andere hervormers de hand zouden willen schudden. Zijn gedicht over de vrouw[1] moet weerklank vinden in ieder nadenkend mens. Maar door zich een persoonlijk voorrecht en gezag over anderen aan te matigen, en door zijn 'vrije liefde theorieën', is hij op een kale kust gestrand.

Er is in de Verenigde Staten iemand die zich een reïncarnatie van Boeddha noemt, en ook iemand die verklaart een reïncarnatie van Christus te zijn. Beiden hebben volgelingen; beiden werden geïnterviewd en spraken naar beste kunnen. Zij en anderen zoals zij hebben wonderbaarlijke inzichten, verlichtende gedachten, kennis die niet algemeen is, gekregen, en hebben dingen ervaren die op een bijzondere manier hun uiteindelijke bestemming aangeven. Er wordt zelfs hier en daar gefluisterd over bovennatuurlijke geboorten. Maar ze beschikten niet over het helderziende oog dat deze feiten in het juiste perspectief kon zien, en ze op de juiste manier kon interpreteren. Koningen en

---

[1] *Star-flowers: A Poem of the Woman's Mystery*.

potentaten verschijnen, en dromers van dromen, maar er is nooit een profeet of Daniël in hun midden. En het resultaat is droevig om te zien, want ieder van hen lijkt de kroon op zijn eigen hoofd te zetten.

Alleen al omdat de theosofie de waarheid en de leugen van deze paranormale ervaringen, openbaringen, of misleidingen, al naar het geval, duidelijk aan de mensen heeft voorgelegd, en de achterliggende principes ervan heeft verklaard, is men haar dankbaarheid verschuldigd. Ze gaf aan dat de mens zich tot een hoogte kan ontwikkelen – en bewees dit onmiskenbaar aan een aantal personen – die alle krachten of vermogens van een geïnspireerd medium dat zichzelf misschien als boodschapper voor de hele wereld ziet, te boven gaat. Ze plaatste persoonlijke zuiverheid op een niveau waaraan 90% van deze verkondigers met hun aanspraken niet kon voldoen, en toonde aan dat zo'n voorwaarde van zuiverheid, die elke populaire opvatting daarover ver overstijgt, de absolute en noodzakelijke basis was voor spiritueel inzicht en resultaat.

Ze sloeg de bodem weg onder de voeten van die arme mannen en vrouwen die hadden geluisterd naar de zogenaamde boodschappen van engelen, dat ze de uitverkorenen van de hemel waren, en wereldomvattende taken moesten volbrengen. De Jeanne d'Arcs, de christussen, de boeddha's, de Michaels, werden door de theosofie waarheden voorgehouden waarvan ze nog nooit hadden gedroomd, en gaven die ze nooit hadden bezeten en die in stilte en met machtige kracht werden aangewend door mensen van wie de geschiedenis zelfs de namen niet kent, en die alleen door geheime discipelen, of hun collega's, werden herkend. Deze enthousiaste hervormers werd iets hogers dan roem voor ogen gesteld: en dat was waarheid. Iets hogers dan de zuiverste vereniging tussen een man en een vrouw in de diepste spirituele genegenheid, werd getoond; het was de onsterfelijke vereniging van de ziel van de mens met God.

Overal waar theosofie bekend wordt, is het onmogelijk voor de misleiden om anderen op een dwaalspoor te brengen, of om de misleiden te volgen. Ze ontsluit een nieuwe weg, een vergeten filosofie die door de eeuwen heen heeft bestaan, een kennis over de psychische aard van de mens, die de werkelijke status onthult van zowel de katholieke heilige als het spiritistische medium dat door de kerk wordt veroordeeld. Ze brengt hervormers samen, werpt licht op hun pad, en leert hun hoe ze het meest doeltreffend een gewenst doel kunnen nastreven, maar verbiedt ieder van hen een kroon of scepter aan te nemen, en verlost hen

evenzeer van een zinloze doornenkroon. Hypnotiserende en astrale invloeden trekken zich terug, en de hemel wordt helder genoeg voor een hoger licht. Ze brengt het 'Zie hier en zie daar!' tot zwijgen, en verklaart dat de christus, evenals het koninkrijk van de hemel, binnenin ons is. Ze beschermt en benut in ieder mens elke aspiratie en kwaliteit om de mensheid te dienen, en toont hem hoe hij dit kan doen. Ze werpt het duizelingwekkende voetstuk omver, en zorgt ervoor dat de mens met beide benen op de grond komt te staan. Daarom is ze op deze manier, en in alle andere opzichten, de beste verlosser en redder van onze tijd.

Het opsommen van de verschillende 'messiassen' en hun opvattingen en werken zou boekdelen vullen. Het is niet nodig. Als aanspraken met elkaar in strijd zijn, kunnen ze natuurlijk niet allemaal waar zijn. Sommigen hebben minder grote misvattingen onderwezen dan anderen. Dat is bijna het enige verschil. En sommigen hebben verfijnde vermogens in gevaar gebracht en verlamd, omdat ze werden geleid door iets wat ze niet begrepen.

Naast theosofen kunnen rationeel denkende mensen van één ding zeker zijn. En dat is dat dienstbaarheid aan de mensheid voor haar genoeg beloning is, en dat holle vaten het hardst klinken. Als men iets weet over de filosofie van het leven, over het vermogen van de mens om misstanden recht te zetten en anderen te onderwijzen, als men begrijpt hoe men zich een weg kan banen door de ingewikkelde doolhof van het bestaan op deze aardbol, en als men iets van blijvend en spiritueel nut tot stand brengt, dan vernietigt men daarmee elk verlangen of elke gedachte om zich voor te doen als een door de hemel gezonden verlosser van mensen.

Door een klein beetje zelfkennis zien we namelijk in dat we werkelijk gelijkwaardig zijn, en dit is democratischer dan de meeste ultraradicalen kunnen verlangen. In de beste praktische hervormers van de uiterlijke misstanden die we hebben gekend, zoals slavernij, beroving van de rechten van de vrouw, gewettigde tirannie, onderdrukking van de armen, is het nooit opgekomen om zich als messias voor te doen. Eer, die als zodanig waardeloos is, vergezelde hen ongevraagd, want aan de vruchten kent men de boom, en tot op de huidige dag 'volgen hun werken hen'. Op de ziel die zich opoffert voor anderen zijn deze edele woorden van de dichter steeds meer van toepassing:

> Troost u – u heeft krachten achtergelaten
> Die voor u zullen werken; lucht, aarde, en hemel.
> Er is geen windvlaag die u zal vergeten;

U heeft grote bondgenoten.
Uw vrienden zijn vreugde, strijd,
En liefde, en de onoverwinnelijke geest van de mens![1]

Met de komst van de theosofie heeft de messias-manie zeker zijn tijd gehad, en er zal een einde aan komen. Want als ze één ding heel duidelijk onderwijst, of heeft onderwezen, dan is het dat de 'eersten de laatsten, en de laatsten de eersten zullen zijn'. En met echte spirituele groei, en echte verlichting, groeit het vermogen van de theosoof om werkelijk vriendschap te sluiten met zijn medemensen en ze te helpen, terwijl hij de meest bescheiden, de zwijgzaamste, de meest beschermde onder de mensen wordt.

Mensen die in zekere zin verlossers van hun ras waren, hebben bestaan en zullen bestaan. Zelden is er een bekend geweest. Zeldzaam zijn de gevallen waarin het gunstig of mogelijk is geweest om als zodanig bekend te staan. Daarom zullen alleen dwazen binnenstormen 'waar engelen zich niet durven te begeven'.

– Spectator

Twee soorten wijsheid

['The dual aspect of wisdom', *Lucifer*, september 1890, blz. 1-9; *CW* 12:309-20]

Ja, jullie zijn werkelijk onovertroffen, en met jullie zal de wijsheid sterven! – *Job* 12:1

En de wijsheid wordt bevestigd door haar daden. – *Matth.* 11:19

Voor elke redactie is het een voorrecht – en soms ook een bezoeking – om veel brieven met raadgevingen te ontvangen, en dit is een lot waaraan ook de redactieleden van *Lucifer* niet ontkomen. Omdat ze zijn opgevoed met de aforismen van alle tijden, zijn ze zich bewust dat 'hij die een raad kan opvolgen, hoger staat dan hij die raad geeft', en daarom zullen ze alle goede en bruikbare suggesties van vrienden dankbaar aanvaarden; maar de laatste brief die we hebben ontvangen voldoet niet aan die voorwaarde. In dit geval verkondigt onze raad-

[1] William Wordsworth, *To Toussaint L'Ouverture*, 1803.

gever zelfs niet zijn eigen wijsheid, maar die van de eeuw waarin we leven, en brengt zijn eigen reputatie als scherp waarnemer ernstig in gevaar door op het altaar van hedendaagse pretenties te offeren.

Ter verdediging van de 'wijsheid' van onze eeuw leest hij ons de les, en verwijt ons 'aan de barbaarse oudheid de voorkeur te geven boven onze moderne beschaving en haar onschatbare zegeningen', en te vergeten dat 'de wijsheid van onze eigen tijd, vergeleken met de ontwakende instincten van het verleden, in geen enkel opzicht *filosofisch* de mindere is, zelfs niet van die van de eeuw van Plato'. Hij zegt ons ten slotte dat wij theosofen 'te veel houden van het nevelachtige verleden, en ons glorierijke [?] heden, het stralende middaguur van de hoogste beschaving en cultuur, te weinig recht doen'!

Dit alles is een kwestie van smaak. Het staat onze correspondent vrij zijn eigen denkbeelden te koesteren, maar dat geldt ook voor ons. In zijn ogen lijkt de Piramide van Gizeh misschien maar een molshoop vergeleken met de Eiffeltoren, of lijken de hangende tuinen van Semiramis op een moestuintje vergeleken met het terrein van Crystal Palace. Maar als hij ons serieus 'uitdaagt' om aan te tonen 'in welk opzicht onze eeuw van snelle vooruitgang en gigantisch denken' – een vooruitgang die echter een beetje wordt geremd doordat onze Huxleys door Spurgeons, en de vrouwelijke classici en wiskundigen door de 'heilsoldates', worden bekritiseerd – de mindere is van de eeuwen van, laat ons zeggen, een pantoffelheld als Socrates of een boeddha met gekruiste benen, dan zullen we hem antwoorden, en natuurlijk onze persoonlijke mening geven.

Onze tijd staat volgens ons lager in wijsheid dan elke andere tijd, want elke dag blijkt duidelijker dat *waarheid en recht worden geminacht, en zonder deze kan er geen wijsheid zijn*. Omdat onze beschaving, opgebouwd uit misleiding en schone schijn, op zijn best een prachtig groen moeras lijkt, een veenlaag boven een dodelijke modderpoel. Omdat deze eeuw van beschaving en aanbidding van de stof niet aanmoedigt tot ethisch handelen en geen beloning kent voor morele waarden – hoewel ze prijzen en premies uitreikt voor elk '*best* ding' onder de zon, van de zwaarste baby en de grootste orchidee tot aan de sterkste bokser en het vetste varken. Omdat ze verenigingen heeft ter voorkoming van fysieke wreedheid tegenover dieren, maar geen enkele met het doel morele wreedheid die tegenover mensen wordt begaan, te voorkomen. Omdat ze wettelijk en stilzwijgend elke vorm van verdorvenheid aanmoedigt, van de verkoop van whisky tot gedwongen prostitutie,

en diefstal uitgelokt door hongerlonen, Shylock-achtige afpersingen, huur- en pachtgeld, en andere zegeningen van onze beschaafde tijd. Omdat, ten slotte, deze eeuw, hoewel ze is uitgeroepen tot een van fysieke en morele vrijheid, in werkelijkheid de eeuw is van de wreedste morele en mentale slavernij, die nooit eerder zo erg is geweest.

Slavernij aan de staat en aan *mensen* is slechts verdwenen om plaats te maken voor verslaving aan *dingen* en aan *het zelf*, aan de eigen ondeugden en dwaze maatschappelijke gewoonten en gebruiken. Snelle beschaving, aangepast aan de behoeften van de hogere en middenklassen heeft de hongerende massa slechts tot diepere ellende gedoemd. Terwijl ze de eerste twee groepen op gelijk niveau bracht, bracht ze hen er steeds meer toe de deugd te veronachtzamen terwille van uiterlijke vorm en schijn, en daardoor raakte de moderne mens op afschuwelijke wijze gevangen, en werd slaafs afhankelijk van onbezielde dingen, die ieder *beschaafd mens* als eerste en dure plicht moet gebruiken en dienen.

Waar is dan de wijsheid van onze moderne tijd?

In feite zijn er maar een paar regels voor nodig om aan te tonen waarom we voor de oude wijsheid buigen, terwijl we volstrekt weigeren in onze moderne beschaving enige wijsheid te zien. Maar wat bedoelt onze criticus met het woord 'wijsheid'? Hoewel we nooit overdreven veel bewondering voor Lactantius hebben gehad, moeten we toch erkennen dat zelfs deze onwetende kerkvader, met al zijn smalende kritiek op het heliocentrische stelsel, die term heel juist definieerde toen hij zei dat 'wijsheid ten eerste wordt gekenmerkt door het onderscheiden van wat onwaar is, en ten tweede door het kennen van wat waar is'. En als dat zo is, welke kans heeft onze eeuw van falsificaties, van de herziene bijbelteksten tot aan natuurboter, om aanspraak te kunnen maken op 'wijsheid'? Maar voor we over dit onderwerp de degens kruisen, doen we er misschien goed aan om zelf een definitie van de term te geven.

Laten we vooropstellen dat wijsheid, in elk geval volgens het gebruik in de Europese talen, op zijn best een rekbare betekenis heeft. Het heeft geen duidelijke betekenis tenzij het wordt voorafgegaan door een omschrijvend adjectief. In de *Bijbel* wordt het Hebreeuwse equivalent chokhmah (in het Grieks: sophia) op heel uiteenlopende dingen – abstracte en concrete – toegepast. Zo vinden we 'wijsheid' als het kenmerk van zowel goddelijke inspiratie als aardse geslepenheid; in de betekenis van de verborgen kennis van de esoterische wetenschap en in

die van blind geloof; de 'angst voor de Heer', en de tovenaars van de farao. De term is zowel van toepassing op Christus als op tovenarij, want de heks Sedecla wordt ook aangeduid als de '*wijze vrouw* van Endor'.

Van de vroegste christelijke oudheid af, te beginnen met Jacobus (3:13-17), tot de laatste calvinistische dominee, die in de hel en de eeuwige verdoemenis een bewijs ziet voor de '*wijsheid* van de Almachtige', gebruikte men het woord in heel verschillende betekenissen. Maar Jacobus onderwijst twee soorten wijsheid; een leer waarmee we het volledig eens zijn. Hij trekt een scherpe scheidslijn tussen de goddelijke of noëtische 'sophia' – de wijsheid van boven – en de aardse, psychische en duivelse wijsheid – de sophia ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης (3:15).

Voor een echte theosoof is er geen andere wijsheid dan eerstgenoemde. Men zou willen dat zo iemand met Paulus kon verklaren dat hij die wijsheid uitsluitend spreekt onder 'volmaakten', d.w.z. zij die ingewijd zijn in haar mysteries, of ten minste vertrouwd zijn met het ABC van de heilige wetenschap. Maar hoe groot zijn fout ook was, hoe voorbarig zijn poging de zaden van *de ware en eeuwige gnosis* op onbewerkte grond te zaaien, zijn motieven waren zuiver en zijn bedoeling was onzelfzuchtig, en *daarom* werd hij gestenigd. Als hij slechts had geprobeerd een of ander eigen verzinsel te prediken, of als hij het uit winstbejag had gedaan, wie zou hem dan eruit gepikt hebben en geprobeerd hebben hem te vernietigen te midden van honderden andere valse sekten, dagelijkse 'samenkomsten' en dwaze 'genootschappen'?

Hij was echter een ander geval. Hoe voorzichtig hij ook was, hij sprak 'niet de wijsheid van deze wereld', maar *waarheid* of de 'verborgen wijsheid . . . die geen van de machthebbers van deze wereld heeft gekend',[1] laat staan de archonten van onze moderne wetenschap. De 'psychische' wijsheid die Jacobus aards en duivels noemt heeft echter in alle tijden bestaan, van de dagen van Pythagoras en Plato, toen er op elke filosoof negen sofisten waren, tot in ons huidige tijdperk. Op zulke wijsheid kan onze eeuw gerust aanspraak maken. Bovendien is het een kleed waarin men zich gemakkelijk kan hullen; er was nooit een tijd waarin kraaien weigerden zich met pauwenveren te tooien, als ze daartoe de kans kregen.

Maar we hebben nu, evenals toen, het recht de gebruikte termen te

[1] *1 Corinthiërs* 2:6-8.

analyseren, en met de woorden van het boek *Job*, die veelbetekenende allegorie over karmische zuivering en inwijdingsrituelen, te vragen: 'Maar de (ware) wijsheid – waar moet je haar zoeken, en het inzicht – waar is het te vinden?' en ook in zijn woorden te antwoorden: 'De oudste heeft wijsheid; en in lengte van dagen groeit inzicht' (*Job* 28:12 en 12:12).

Hier moeten we opnieuw een twijfelachtige term uitleggen, namelijk het woord 'oudste'. Volgens de interpretatie van de orthodoxe kerken heeft het in de mond van Job de ene betekenis, maar volgens de kabbalisten een heel andere, terwijl het in de gnosis van de occultist en theosoof duidelijk een derde betekenis heeft, dezelfde die het in het oorspronkelijke boek *Job* had, een pre-mozaïsch werk en een erkende verhandeling over inwijding. Zo past de kabbalist het adjectief 'oudste' toe op het geopenbaarde WOORD of de LOGOS (dabar) van de altijd verborgen en onkenbare godheid. In een van zijn visioenen gebruikt ook Daniël het als hij spreekt over Jahveh – de androgyne Adam-Kadmon. De kerkelijk gelovige verbindt het aan zijn antropomorfe Jehovah, de 'Here God' van de vertaalde *Bijbel*.

De oosterse occultist gebruikt de mystieke term echter alleen als hij op het reïncarnerend hoger ego doelt. Want omdat de goddelijke wijsheid het gehele oneindige heelal doordringt, en ons onpersoonlijk HOGER ZELF daarvan een onlosmakelijk deel is, kan het ātmische licht van laatstgenoemde alleen worden geconcentreerd in datgene wat hoewel eeuwig toch geïndividualiseerd is, d.w.z. in het noëtische beginsel, de gemanifesteerde God in ieder denkend wezen, of ons hoger manas verenigd met buddhi. Dit collectieve licht is de 'wijsheid van boven', die telkens als ze op het persoonlijk ego neerdaalt, 'zuiver, vredig en mild' blijkt te zijn. Vandaar de uitspraak van Job: 'de oudste [of buddhi-manas] heeft wijsheid'. Want alleen het goddelijk spirituele 'ik' is eeuwig, en hetzelfde in alle levens; terwijl de 'persoonlijkheden' die het achtereenvolgens bezielt, voorbijgaand zijn, en veranderen als de schaduwen van een reeks caleidoscopische vormen in een toverlantaarn.

Het is de 'oudste', omdat het – of het nu sophia, Krishṇa, buddhi-manas, of christos wordt genoemd – altijd de 'eerstgeborene' van alaya-mahat, de universele ziel en de intelligentie van het heelal, is. Daarom moet Jobs uitspraak esoterisch luiden: 'de oudste [het hoger ego van de mens] heeft wijsheid, en in lengte van dagen [of met het aantal reïncarnaties] groeit inzicht'. Niemand kan in één leven werke-

lijke en uiteindelijke wijsheid leren kennen; en elk nieuw leven, of we nu reïncarneren om voorspoed of ellende te ervaren, is een nieuwe les die we ontvangen van de strenge, maar altijd rechtvaardige onderwijzer – HET KARMISCHE LEVEN.

Maar de wereld – en in elk geval de westerse wereld – weet niets hiervan, en weigert ook maar iets te leren. Voor haar is elk denkbeeld over het goddelijk ego of over zijn vele levens 'heidense dwaasheid'. De westerse wereld verwerpt deze waarheden, en wil geen andere *wijzen* erkennen dan die ze zelf heeft gemaakt, geschapen naar haar eigen beeld, geboren in haar eigen christelijke tijdperk en volgens haar eigen leringen. De enige door haar begrepen en toegepaste 'wijsheid' is de psychische, de 'aardse en duivelse' wijsheid waarover Jacobus spreekt, en zo wordt de term verkeerd toegepast en de werkelijke wijsheid gedegradeerd.

En toch zijn er, zonder haar vele varianten in aanmerking te nemen, zelfs van die 'aardse' wijsheid twee soorten op onze aardbol – de werkelijke en de schijnbare. Er gaapt tussen deze twee, zelfs voor de oppervlakkige waarnemer van deze drukke, verdorven wereld, een diepe afgrond, maar hoe weinig mensen zullen erkennen dat ze die zien! De reden daarvoor ligt voor de hand. Het menselijk egoïsme is zo groot dat, zodra ook maar het geringste persoonlijk belang op het spel staat, de mensen doof en blind worden voor de waarheid, en dit doen ze even vaak bewust als onbewust. En velen zijn evenmin in staat, waar dat raadzaam is, het verschil te zien tussen mensen die wijs zijn en zij die slechts wijs *schijnen*; want laatstgenoemden worden voornamelijk zo gezien omdat ze zo knap de eigen loftrompet steken. Tot zover wat 'wijsheid' in de aardse wereld betreft.

In de wereld van de onderzoekers van mystieke kennis is het bijna nog erger. Er is bij deze dingen sinds de dagen van de oudheid een vreemde verandering opgetreden. Toen zagen de echte wijzen het als hun eerste plicht hun kennis te verbergen, omdat ze haar te heilig achtten om daarover iets aan het gewone volk te vertellen. Terwijl de middeleeuwse rozenkruiser, de echte filosoof, met het voorbeeld van Socrates voor ogen, dagelijks herhaalde dat het enige wat hij wist was dat hij niets wist, verkondigt zijn hedendaagse zogenaamde opvolger door middel van de pers openlijk dat zulke mysteries in de natuur en haar occulte wetten waarvan hij niets afweet, nooit hebben bestaan.

Er was een tijd waarin een mens voor het verwerven van de goddelijke wijsheid (sapientia) zijn hele leven moest opofferen en daaraan

wijden. Het hing bijvoorbeeld af van de zuiverheid van motieven van de kandidaat, van zijn moed en onafhankelijkheid van geest; maar nu hoeft men om een diploma in wijsheid en adeptschap te ontvangen alleen schaamteloze brutaliteit te tonen. Nu krijgt iemand die zich 'Adeptus' noemt een diploma in goddelijke wijsheid toegekend en uitgereikt door een officiële meerderheid van stemmen van wereldse en gemakkelijk te vangen meeuwen, terwijl een troep van het dak van de Tempel van de Wetenschap verjaagde eksters, haar op elke markt en jaarbeurs aan de wereld zal verkondigen.

Zeg het publiek dat nu, evenals in het verleden, de werkelijke en oprechte waarnemer van het leven en de daaraan ten grondslag liggende verschijnselen, de verstandige samenwerker met de natuur, door grondig in haar mysteries door te dringen, een 'wijze', in wereldse zin van het woord, kan worden, maar dat een *materialist* aan de natuur nooit een van haar geheimen van een hoger gebied zal ontwringen – en men zal u vol minachting uitlachen. Voeg eraan toe dat geen 'wijsheid van boven' op iemand neerdaalt, behalve op de absolute voorwaarde dat elk atoom egoïsme – of verlangen naar persoonlijk voordeel – op de drempel van het occulte wordt achtergelaten, en uw toehoorders zullen onmiddellijk verklaren dat u geschikt bent voor een psychiatrische inrichting. Toch is dat een heel oude waarheid.

De natuur geeft haar diepste geheimen alleen vrij – en ze verleent alleen *echte wijsheid* – aan hem die de waarheid alleen ter wille van de waarheid zoekt, en naar kennis verlangt om anderen, en niet zijn eigen onbelangrijke persoon, te helpen. En omdat bijna iedere kandidaat voor het adeptschap en de magie juist dat *persoonlijk voordeel* zoekt, en maar enkelen bereid zijn tegen zo'n hoge prijs en met zo weinig voordeel voor zichzelf in het vooruitzicht onderricht te ontvangen, worden de werkelijk wijze occultisten met elke eeuw zeldzamer. Hoeveel mensen zullen niet het dwaallicht van voorbijgaande roem verkiezen boven het bestendige, steeds toenemende licht van eeuwige, *goddelijke* kennis, als dit laatste voor ieder, behalve voor zichzelf, een licht onder de korenmaat moet blijven?

Hetzelfde is het geval in de wereld van de materialistische wetenschap, waar we een grote schaarste aan echte geleerden zien te midden van een grote groep oppervlakkige wetenschappers, die niettemin allemaal als Archimedessen en Newtons willen worden beschouwd. Zo boven, zo beneden. Wetenschappers die kennis zoeken terwille van de waarheid en de feiten zelf, en deze, hoe onaangenaam ook, bekend-

maken – en niet om de twijfelachtige eer om de wereld hun favoriete onderwerp op te dringen – kan men op de vingers van één hand tellen, terwijl het aantal huichelaars legio is. In onze tijd schijnt de reputatie van geleerdheid veeleer door hypnotische suggestie te worden gevestigd dan door werkelijke verdienste. De menigte kruipt voor iemand die zich aan haar opdringt: vandaar het uitgelezen gezelschap mensen, aan wie men in wetenschap, kunst en literatuur gezag toekent; en als men hen zo gemakkelijk aanvaardt komt dat juist door de enorme verwaandheid en geldingsdrang van, in elk geval, de meerderheid van hen.

Hoeveel van zulke mensen zouden er na grondig onderzoek overblijven, die het werkelijk verdienen om zelfs in wereldse zin 'wijs' te worden genoemd? We vragen hoeveel van de zogenaamde 'autoriteiten' en 'leiders' zouden veel beter blijken te zijn dan zij van wie een echte 'wijze' eens zei 'dat ze blinde leiders van de blinden zijn'? Dat noch onze moderne docenten, noch onze predikers 'wijsheid van boven' verkondigen, is volledig aangetoond. Het is niet bewezen door enige persoonlijke onjuistheid in hun uitspraken of door misslagen in hun leven, want 'fouten maken is menselijk', maar door onweerlegbare feiten.

Wijsheid en *waarheid* zijn synoniem, en wat onjuist en verderfelijk is, kan niet *wijs* zijn. Daarom, als het waar is, zoals een bekende vertegenwoordiger van de Engelse Kerk ons zegt, dat het in de praktijk toepassen van de Bergrede zijn land in minder dan drie weken volledig zou ruïneren; en als het niet minder waar is, zoals een literair criticus van de wetenschap verklaart, dat 'A.R. Wallace in zijn laatste boek de doodsklok van het darwinisme luidt'[1] – een reeds door Quatrefages voorspelde gebeurtenis – dan kunnen we nog slechts uit twee mogelijkheden kiezen. We moeten óf de theologie en de wetenschap op blind gezag en in blind vertrouwen aanvaarden, óf beide onwaar en onbetrouwbaar noemen.

Er is echter nog een derde mogelijkheid: namelijk *doen alsof we in beide tegelijk geloven*, en, zoals velen doen, niets zeggen, maar daarmee zouden we zondigen tegen de theosofie en toegeven aan de vooroordelen van de maatschappij – en dat weigeren we. Meer dan dit: we verklaren openlijk dat geen van beide, theoloog noch geleerde, gezien dit alles het recht heeft te beweren, de één dat hij goddelijke inspiratie

[1] Zie Samuel Butler, 'The deadlock of darwinism', in *The Universal Review*, april 1890.

predikt, en de ander exacte wetenschap. Eerstgenoemde streeft namelijk dat na, d.w.z. de ethiek van Christus, wat volgens eigen zeggen gevaarlijk is voor mens en staat; en de ander (in de persoon van de eminente natuurwetenschapper A.R. Wallace, zoals Samuel Butler aantoont) onderwijst darwinistische evolutie, waarin hij niet langer gelooft, en dat bovendien een stelsel is dat, als de tegenstanders van Darwin gelijk hebben, *in de natuur nooit heeft bestaan.*

Toch zou iedereen die de door de wereld gekozen autoriteiten 'onwijs' of 'leugenachtig', of hun respectieve handelwijze oneerlijk, zou willen noemen, onmiddellijk het zwijgen worden opgelegd. De verheven wijsheid van de godsdienst van wijlen kardinaal Newman, of van de Engelse Kerk, of ook van onze grote hedendaagse wetenschappers, in twijfel te trekken, betekent zondigen tegen de Heilige Geest en de beschaving. Wee hem die weigert de 'uitverkorenen van de wereld' te erkennen. Hij moet buigen voor de een of voor de ander, hoewel, als de een waar is, de ander onjuist moet zijn; en als de 'wijsheid' van bisschop noch geleerde 'van boven' komt – wat nu met zekerheid is bewezen – dan is hun 'wijsheid' op haar best 'aards, psychisch, duivels'.

Onze lezers moeten bedenken dat niets van het bovenstaande bedoeld is als een gebrek aan respect voor de *ware* leringen van Christus, of voor *ware* wetenschap; evenmin beoordelen we personen, maar alleen de stelsels van onze beschaafde wereld. Omdat we vrijheid van denken als de enige weg zien om in de toekomst die wijsheid te bereiken waarvan iedere theosoof zou moeten houden, erkennen we voor onze vijanden het recht op dezelfde vrijheid als voor onze vrienden. We betwisten slechts hun aanspraak op wijsheid – zoals we dat woord opvatten.

Evenmin veroordelen we de 'wijze mensen' van onze tijd – we hebben in het diepst van ons hart alleen medelijden met hen – voor hun poging om de enige handelwijze te volgen die hun hoge 'gezag' kan handhaven; want ze zouden, zelfs als ze dat wilden, niet anders kunnen handelen als ze hun *prestige* onder de menigte willen behouden, en niet snel door hun collega's willen worden verstoten. De partijgeest is met betrekking tot de oude gewoonten en gebaande wegen zo sterk dat het inslaan van een zijweg opzettelijk verraad betekent. Om tegenwoordig op een bepaald gebied als een autoriteit te worden beschouwd, moet een wetenschapper, of hij wil of niet, het metafysische verwerpen, en moet een theoloog minachting tonen voor de materialistische leringen. Dit alles is een wereldse handelwijze en

praktisch gezond verstand, maar niet de *wijsheid* van Job of Jacobus.

Is het dan te vergezocht als we onze woorden op levenslange waarneming en ervaring baseren, en onze gedachten naar voren brengen over de snelste en doeltreffendste middelen om in de huidige wereld algemeen gerespecteerd en een 'autoriteit' te worden? Betoon liefdevol begrip voor de gevoelige plekken van de stokpaardjes van alle partijen, en bied aan om scherprechter van de reputaties van impopulaire personen en zaken te worden. Leer dat het grote geheim om tot macht te komen, schuilt in de kunst om in te spelen op de geliefde vooroordelen, de sympathieën en antipathieën van de wereld. Is aan deze hoofdvoorwaarde eenmaal voldaan, dan zal iemand die haar in praktijk brengt zeker de ontwikkelden en hun volgelingen – de minder ontwikkelden, zij die de regel volgen om zich aan de veilige kant van de publieke opinie op te stellen – naar zich toe trekken.

Dit zal tot een volmaakte harmonie van gelijktijdig handelen leiden. Want terwijl de ontwikkelden zich bij voorkeur verschuilen achter de verstandelijke bolwerken van de geliefde leiders van het wetenschappelijk denken, en 'jurare in verba magistri',[1] transformeren de minder ontwikkelden zich tot getrouwe napraters van hun meerderen, en herhalen als goedgedresseerde papegaaien de uitspraken van hun directe leiders. De aforistische regel van Artemus Ward, de beroemde performer – 'Krab mijn rug, meneer de redacteur, en ik zal die van u krabben' – blijkt tegenwoordig altijd op te gaan.

De 'rijzende ster', of hij nu theoloog, politicus, schrijver, geleerde, of journalist is, moet beginnen de rug van de voorkeur en de vooroordelen van het grote publiek te krabben – een hypnotische werkwijze die zo oud is als de ijdelheid van de mens. Langzamerhand begint de gehypnotiseerde menigte te spinnen, en is voor 'suggestie' gereed. Wijs haar op alles wat u wilt dat men gelooft, en onmiddellijk zal ze uw liefkozingen beantwoorden en spinnen bij al uw stokpaardjes, en op haar beurt alles koesteren wat de theoloog, politicus, schrijver, geleerde, of journalist in overweging geeft. Dit is eenvoudig het geheim om een autoriteit of een 'leider' te worden; en dat is het geheim van onze hedendaagse wijsheid.

En dat is ook het 'geheim' en de ware reden voor de impopulariteit van *Lucifer* en voor het ostracisme dat dezelfde hedendaagse wereld op de Theosophical Society toepast, want noch *Lucifer*, noch de Society

[1] Vertaling: Zweren bij het woord van de meester.

waarvan het het tijdschrift is, heeft ooit de gulden regel van Artemus Ward gevolgd. Geen echte theosoof zou erin toestemmen de fetisj van een populaire leer te worden, evenmin als hij zich tot slaaf zou maken van een kwijnend stelsel, waarin de letter heerst en waaruit de geest voorgoed is gevlogen. Hij zou ook bij niemand of niets in het gevlei proberen te komen, en zou altijd weigeren geloof voor te wenden in iets wat hij niet gelooft of kan geloven, omdat hij anders zijn eigen ziel verraadt.

Daar waar anderen 'de schoonheid en de zegeningen van de moderne beschaving' zien, ziet de theosoof daarom slechts morele laagheid en de capriolen van de clowns van de zogenaamde centra van beschaving. In zijn ogen is niets zo goed van toepassing op de huidige modieuze wereld als Sidney Smiths beschrijving van paaps ritualisme: 'Pose en bedrog, buigingen en knievallen, buigen naar rechts, reverences naar links, en een enorme hoeveelheid heren- (en vooral dames-) hoedenmode.' De moderne beschaving kan voor sommige wereldsgezinden ongetwijfeld een grote bekoring hebben, maar voor een theosoof kunnen al haar zegeningen de kwaden die ze in de wereld heeft gebracht nauwelijks goedmaken. Deze zijn zo talrijk dat deze voortbrengselen van de beschaving en de vooruitgang van de natuurwetenschap, waarvan de meest recente prestaties beginnen met vivisectie en eindigen met verbeterde moord[1] door middel van electriciteit, in dit artikel niet kunnen worden opgesomd.

Ons antwoord zal ons ongetwijfeld niet meer vrienden dan vijanden opleveren, maar daar kunnen we niets aan doen. Ons tijdschrift wordt misschien 'pessimistisch' genoemd, maar niemand kan het verwijten laster of leugens te publiceren, of andere dingen dan die waarvan we oprecht overtuigd zijn dat ze waar zijn. Hoe dan ook, we hopen dat het ons nooit aan morele moed ontbreekt om voor onze mening uit te komen of de theosofie en haar Society te verdedigen. Ook al verzet 90% van elke landsbevolking zich tegen de Theosophical Society – waar ze ook verschijnt – ze zullen nooit de waarheden die ze verkondigt kunnen onderdrukken.

Laten de materialisten, de spiritisten, alle kerkgemeenschappen, religieuze fanatici en beeldenstormers, bekrompen mensen, na-apende volgelingen en blinde discipelen, lasteren, beledigen, liegen, veroorde-

---

[1] Noot vert.: H.P. Blavatsky doelt hier op de elektrische stoel die op 6 augustus 1890 voor het eerst werd gebruikt.

len, en elke denkbare onwaarheid over ons publiceren – ze zullen de theosofie niet uitroeien, of zelfs haar Society omverwerpen, zolang haar leden standhouden. Laten zelfs zulke vrienden en *raadgevers* zoals degene die we nu antwoord geven, zich met walging afwenden van hen die hij vergeefs toespreekt – het doet er niet toe, want onze twee levenspaden gaan in recht tegenovergestelde richtingen. Laat hij zich aan zijn 'aardse' wijsheid houden, wij zullen ons aan die zuivere straal houden 'die van boven komt', van het licht van de 'oudste'.

Wat heeft WIJSHEID, theosofie – de wijsheid 'vol mededogen en goede vruchten, onpartijdig en niet schijnheilig'[1] – te maken met onze wrede, egoïstische, geslepen, en schijnheilige wereld? Wat hebben de goddelijke sophia en de verbeteringen van de moderne beschaving en wetenschap, de geest en de dodende letter, gemeen? Weinig, omdat in dit evolutiestadium de wijste mens op aarde, volgens de wijze Carlyle slechts 'een slim kind is dat de letters spelt van een in hiërogliefen geschreven profetisch boek, waarvan de verklaring in de *eeuwigheid* ligt'.[2]

Vragen en antwoorden

['Queries and answers', *Lucifer*, september 1890, blz. 55-8; *CW* 12:321-7]

Een 'abonnee' in Amerika vraagt ons om 'commentaar' te geven op een bijzonder verslag in de *Chicago Tribune*, dat hij ons stuurt. We zijn hiertoe des te meer bereid, omdat het een heel vernuftig nieuw bedacht 'trucje' bevat om de werkelijke aard vast te stellen van de 'groeiende mangoboom', 'de jongen en de mand', en andere soortgelijke verschijnselen teweeggebracht door Indiase 'goochelaars', en een zogenaamd 'wetenschappelijke' verklaring daarvan. Deze verschijnselen zijn echter zo oud als de weg naar Rome, en bekend aan iedere occultist, en daar is nooit een geheim van gemaakt. Het opschrift van het artikel 'HET IS ALLEEN MAAR HYPNOSE' – (is het *alleen dat*?) pretendeert het geheim ervan te onthullen, en de interviewer van de man uit Chicago lijkt erg trots op deze prestatie van zijn landgenoot. Maar eerst de feiten; laten we eens kijken:

---

[1] *Jacobus* 3:17.
[2] Thomas Carlyle, *Sartor Resartus*, boek 1, hfst. 5.

'HOE INDIASE FAKIRS HUN TOESCHOUWERS MISLEIDEN'.

Fred S. Ellmore, een jonge inwoner van Chicago, demonstreert de waarheid van zijn theorie in Gaya, India – Mangobomen, babies, en andere objecten gemaakt door de fakir blijken scheppingen van de verbeelding te zijn – Hoe een sluw plan werd uitgevoerd.

Bijna elke reiziger die uit India terugkeert, brengt min of meer wonderbaarlijke verhalen mee over de prestaties van Indiase fakirs of goochelaars. Niemand heeft ooit een van deze verhalen gehoord zonder benieuwd te zijn naar de verklaring van het mysterie. Allerlei theorieën zijn naar voren gebracht, die allemaal min of meer onbevredigend zijn. Het was uiteindelijk aan een jongeman uit Chicago om een heldere verklaring te geven en een absoluut bewijs te leveren voor de juistheid daarvan. Zijn ontdekking zou overal in de wereld de aandacht kunnen trekken en hij zou even bekend kunnen worden als de ontdekker van elektriciteit.

Dat zou ongetwijfeld kunnen als twee onbeduidende punten geen feit waren: (a) als wat hij heeft ontdekt niet al eeuwenlang in het Oosten bij de occultisten bekend was als GUPTAMĀYĀ of 'geheime illusie'; en (b) als de Theosophical Society niet al meer dan vijftien jaar bestond om het 'Ellmore'-verhaal te vertellen aan iedere goedgelovige die geneigd is te geloven in de *wonderbaarlijke en bovennatuurlijke* aard van de zogenaamde 'goochelarij' in India. Het is ruim tien jaar geleden dat al deze verschijnselen – die niet zo wonderbaarlijk en paranormaal zijn omdat ze eenvoudig wetenschappelijk en op basis van *natuurlijke* beginselen te verklaren zijn – door de schrijfster, toen ze in Simla was, regelmatig werden beschreven als 'psychologische trucs', tot grote afschuw van haar overenthousiaste vrienden.

Wat deze *psychologische trucs* in feite inhouden en wat het verschil is tussen deze en 'tovenarij' zal verderop worden toegelicht. En nu wat het verhaal in de *Tribune* betreft. De interviewer geeft elk detail over Frederick S. Ellmore, beschrijft zijn jeugd en zijn studententijd, vermeldt de kleur van zijn haar en het adres en huisnummer waar zijn familie woont, en schetst dan hoe hij met een vriend en klasgenoot, George Lessing – de een 'een enthousiast fotograaf' en de ander een bekwame kunstenaar en tekenaar – verblijft in het land van de heilige koe en de sluwe *fakir*.

In een gesprek met een man van de *Tribune* over zijn opmerkelijke ervaring in India zei Ellmore: 'We hadden veel in West-India rondgereisd en daarna enige tijd in Calcutta doorgebracht.

Van daaruit gingen we naar het noorden, en verbleven kort in Rajmahal en Dinapur. Vanuit laatstgenoemde stad gingen we naar het zuiden naar Gaya, waar we in juli aankwamen. Lessing en ik hadden vaak gesproken over de Indiase fakirs en hun wonderbaarlijke prestaties, en hadden besloten om hun vermogens zorgvuldig te onderzoeken. Dus waren we voortdurend aan het uitkijken naar een uitstekende goochelaar.

Op een middag stormde Lessing de kamer binnen waar ik een beetje lag te dutten en vertelde me dat er voor het huis een fakir op het punt stond om met zijn optreden te beginnen. Ik was even blij als hij. Geen van ons beiden was er tot nu toe in geslaagd om een van die kerels te zien, maar we hadden een plannetje bedacht dat we zouden uitvoeren wanneer zich daarvoor een gelegenheid voordeed. Ik was onder de indruk van een theorie dat de verklaring van al hun zogenaamde bovennatuurlijke prestaties in hypnose kon worden gevonden, maar ik wist niet hoe ik dat moest onderzoeken, totdat Lessing met dit plan kwam om mijn theorie te toetsen. Terwijl de fakir doorging met zijn optredens, zou Lessing een snelle potloodschets maken van wat hij zag, terwijl ik op hetzelfde moment met mijn camera een foto zou maken.

Omdat we dit plan wilden uitvoeren, verlieten we ons verblijf, en troffen daar de fakir aan en een menigte Indiërs en een of twee Europeanen. De fakir zag er vreemd uit. Zijn haar was lang en samengeklit, en zijn baard hing laag op zijn borst. Zijn enige sieraad was een koperen ring of armband gedragen om zijn rechterarm tussen de pols en de elleboog. Zijn ogen waren opvallend door zowel hun glans als hun intense diepte, als ik het zo kan noemen. Ze leken bijna gitzwart te zijn en lagen ongewoon diep in zijn hoofd. Toen we de kleine kring rondom hem betraden, werden we door die ogen van top tot teen opgenomen. Hij had op de grond een grofgeweven tapijt met een eigenaardig patroon uitgespreid, ongeveer 120 cm breed en 180 cm lang. Rechts van hem stond een kleine aardewerken kom, en op zijn knieën lag een muziekinstrument dat er vreemd uitzag.

Nadat hij het sein had gekregen dat alles gereed was, nam hij de kom in zijn handen en strooide de inhoud – een roodkleurig, zandachtig mengsel – uit op het tapijt. Hij roerde er met zijn vingers door, blijkbaar om te laten zien dat het geen verborgen voorwerpen bevatte. Hij deed het zand weer in de kom en plaatste deze midden op het tapijt, ongeveer een meter voor zijn knieën, en dekte haar af met een kleine sjaal, nadat hij eerst een aantal zaden van de mangovrucht in het mengsel had geplaatst. Daarna speelde hij een vreemd

wijsje op zijn fluit, waarbij hij heen en weer wiegde, en terwijl hij dat deed, nam hij met zijn betoverende ogen langzaam iedere toeschouwer in zich op. Het heen en weer wiegen en fluit spelen duurde twee of drie minuten. Toen stopte hij plotseling en lichtte een hoek van de sjaal op. We zagen verschillende groene scheuten, 5 tot 8 centimeter lang. Hij legde de sjaal terug, speelde nog wat op zijn fluit, en ik zou gezworen hebben dat ik zag dat de sjaal een meter de lucht in werd geduwd. Opnieuw stopte hij en verwijderde de sjaal. Deze keer was er een complete boom te zien, ruim 60 cm hoog, met lange slanke platte bladeren. Lessing stootte me aan, en ik nam mijn foto terwijl hij een ruwe schets maakte.

Terwijl we naar deze schepping van de vreemde oude man keken, leek deze voor onze ogen te verdwijnen. Toen deze was verdwenen, haalde hij de kom weg en spreidde de sjaal op de grond voor hem uit. Toen was er nog meer muziek, en werd er meer heen en weer gewiegd, en er werd meer naar de grond gekeken, en toen we naar de vieze vierkante lap keken die hij op de grond had gelegd, zagen we daaronder de contouren van een bewegend voorwerp. Terwijl we toekeken greep hij de sjaal bij de twee uiteinden en griste hem van de grond. Op de plek waar hij even tevoren had gelegen, zat de vreemdste gerimpelde Indiase baby die ik ooit op mijn reizen had gezien. Lessing bedwong zijn zenuwen beter dan ik. Ik zou vergeten zijn waarmee ik bezig was als hij me niet daaraan had herinnerd. Ik nam de foto, en hij maakte zijn schets. De baby zat daar maar even, daarna bedekte de fakir hem weer met zijn sjaal, haalde een mes tevoorschijn waarmee hij maaide en inhakte op de plek waar het kind had gezeten. Het volgende moment wierp hij de sjaal weg, en toen was daar niets.

We hadden nauwelijks tijd om van onze verbazing te bekomen toen de fakir van onder zijn knie een kluwen grijs touw tevoorschijn haalde. Hij nam het losse uiteinde tussen zijn tanden, en gooide de kluwen met een snelle beweging in de lucht. In plaats van terug te komen, ging deze steeds verder omhoog tot hij uit het gezicht was verdwenen, en alleen het lange slingerende uiteinde overbleef. Toen we weer omlaag keken, nadat we hadden geprobeerd om te zien waar de kluwen gebleven was, waren we allemaal verbaasd dat we naast de fakir een jongen van ongeveer zes jaar oud zagen staan. Hij was er niet toen de kluwen de lucht in werd gegooid, maar nu wel, en op commando van de fakir liep hij naar het touw en begon erin te klimmen, haast als een aap die in een wijnrank klimt. Toen hij begon, bepaalde ik zijn afstand en nam een foto van hem, en Lessing maakte tegelijkertijd een schets. De jongen verdween toen hij een

punt had bereikt, ongeveer 10 meter van de grond; we konden hem in ieder geval niet meer zien. Even later verdween het touw. Toen stond de fakir op, rolde zijn tapijt op, nam de kom weg, en begaf zich onder de menigte en vroeg om een gift.

Ik beschikte niet over de middelen om de Kodak films te ontwikkelen, en Lessing nam deze mee, samen met meer dan duizend andere negatieven die moesten worden ontwikkeld. De foto's van de fakir, en een paar andere, ontving ik vanmiddag. Na het vertrek van de fakir voltooide Lessing zijn schetsen, en liet ze bij mij achter. Door de schetsen van Lessing te vergelijken met de foto's zult u zien dat de camera in geen enkel geval de verbazingwekkende aspecten van de voorstelling had vastgelegd. Bijvoorbeeld, Lessings schets toont de boom die uit de struik was gegroeid, terwijl de camera laat zien dat daar geen struik was. Lessing zag een baby, en ik ook, en hij heeft er een treffende schets van gemaakt, maar de camera laat zien dat er geen baby was. Lessings schets van het lichaam dat in het touw klom is een bewijs dat hij het zag, maar de camera zegt dat er geen jongen en geen touw was. Op grond daarvan moet ik wel geloven dat mijn theorie dat de fakir eenvoudig de hele menigte had gehypnotiseerd, volkomen juist is, maar mijn camera kon hij niet hypnotiseren. Ik ga het hele voorval beschrijven en laat kopieën maken van de afbeeldingen en zal ze aan de London Society for Psychical Research sturen. Ik twijfel er niet aan dat ze er goed gebruik van zal maken.'

Ook wij twijfelen daar niet aan. De 'SPR' zal zeker 'even goed gebruikmaken' van de schetsen door Lessing, en de foto's gemaakt door Ellmore, als ze heeft gemaakt van de honderden van haar seances met spiritistische mediums, en van het bewijsmateriaal geleverd door de *Theosophist*: omdat ze niet in staat is om de zaken terug te voeren tot haar geliefde 'telepathische invloed', zal ze de hele reeks bovengenoemde verschijnselen van de 'goochelaar' als hocus-pocus, en manipulatietrucs à la 'Maskelyne en Cook' bestempelen. Want dit is gewoonlijk de enige verklaring die door die 'geleerde' Society wordt gegeven van alles wat ze niet begrijpt en niet kan begrijpen.

We wensen Ellmore en Lessing veel plezier toe, en zullen over het onderwerp iets zeggen waar ze hun voordeel mee kunnen doen.

Ten eerste vragen we hun waarom ze de 'goochelaar' een 'fakir' noemen? Als hij het ene, is kan hij niet het andere zijn; want een fakir is eenvoudig een toegewijde moslim die al zijn tijd besteedt aan daden van heiligheid, zoals dagenlang op één been staan, of op zijn hoofd, en

die geen enkele aandacht besteedt aan andere verschijnselen. Hun 'goochelaar' kan ook geen yogī zijn; laatstgenoemde titel is onverenigbaar met het 'vragen van een gift' na het vertonen van zijn paranormale vermogens. De man die ze dus in Gaya zagen, was eenvoudig – zoals ze terecht opmerken – een goochelaar die voor publiek optreedt, of zoals hij in India meestal wordt genoemd, een jādūgar (tovenaar) en een 'voortbrenger van illusies', of hij nu hindoe of moslim is.

Als een echte goochelaar, dat wil zeggen iemand die pretendeert de bovennatuurlijke verschijnselen of siddhi's van een yogī te vertonen, heeft hij net zo goed als Hoffman of Maskelyne en Cook het recht om gebruik te maken van goocheltrucs. Laatstgenoemde heren en ook alle 'tovenaars van het noorden' worden bij deze uitgenodigd om bovengenoemde goochelaarsverschijnselen te herhalen, als ze dat kunnen, gekleed, of eigenlijk *bijna naakt*, zoals die goochelaars, en onder de blote hemel in plaats van onder het dak en het plafond van een zaal of theater. *Ze zullen dit nooit kunnen*. En waarom? Omdat deze 'goochelaars' niet zomaar wat goocheltrucs toepassen. Ze zijn echte psychologen, mesmeristen, begiftigd met de meest uitzonderlijke vermogens die in Europa tot nu toe onbekend zijn, en niet worden uitgeoefend, behalve in enkele uitzonderlijke gevallen.

Als we ons baseren op de logica van de analogie, kunnen we ons met betrekking tot dit punt afvragen: *Als eenmaal wordt bewezen dat eenvoudige beroepsgoochelaars blijken te beschikken over deze uitzonderlijke vermogens van fascinatie, zoals het betoveren van een publiek dat vaak uit enkele honderden of zelfs duizenden mensen bestaat, wie kan dan ontkennen dat getrainde adepten in het occultisme over dezelfde vermogens beschikken, maar dan twintig keer zo sterk*? Deze noot moet de Society for Psychical Research in de toekomst kraken als ze het getuigenis van Ellmore ooit zal aanvaarden, wat we betwijfelen. Maar als het wordt aanvaard, welk recht zullen haar leden of het publiek dan hebben om te twijfelen aan de beweringen dat grote yogī's en geleerde adepten en 'mahātma's' veel wonderbaarlijker verschijnselen teweegbrengen?

Het feit alleen al dat een heel publiek ziet dat een touw in de lucht wordt gegooid,[1] waarvan het uiteinde in de wolken lijkt te zijn bevestigd, dat een jongen erin omhoogklimt, een baby onder een mand ziet, en een mangoboom ziet groeien – terwijl er in feite noch een touw noch een jongen, noch een baby, noch een mangoboom is – geeft ons het

[1] Zie *Isis ontsluierd*, 1:130-1, 618ev.

recht dit het grootst mogelijke mentale wonder te noemen. Het is inderdaad een 'psychologische truc', maar een die nooit kan worden geevenaard, of zelfs worden benaderd, door een fysiek verschijnsel, hoe verbazingwekkend ook. 'Het is *maar* hypnose', zegt u. Dan weten degenen die dat zeggen niet het verschil tussen hypnose, dat in het beste geval slechts een puur fysiologische manifestatie is zelfs in handen van de meest wilskrachtige en geleerde mensen die daarmee experimenteren, en echt mesmerisme, laat staan de mahāmāyā of zelfs de guptamāyā van het oude en het hedendaagse India. We dagen iedereen uit, van Charcot en Richet tot aan alle tweederangs hypnotiseurs, onder wie de grootste fysieke mediums, om dat teweeg te brengen wat Ellmore en Lessing aan hun 'goochelaar' toeschrijven.

Het is nutteloos om degenen die niet kunnen begrijpen hoe groot het belang van die psychospirituele kracht in de mens is, die de *Tribune* zo onwetend en zo dwaas 'hypnose' noemt, iets daarover te vertellen. We weigeren eenvoudig hen te antwoorden. Tegen die anderen die ons wel begrijpen, zeggen we *ja*; het is betovering, fascinatie, psychologie, noem het zoals u wilt, maar het is geen 'hypnose'. Laatstgenoemde is een afwijkend gedrag dat bij verschillende mensen successievelijk wordt teweeggebracht door een ander persoon, door contact, door het staren naar een lichtpuntje of door manipulatie; maar wat is dit vergeleken met de collectieve en ogenblikkelijke betovering van honderden mensen door één vluchtige blik van de 'goochelaar' (zie eerder), hoewel die blik 'iedereen van top tot teen in zich opnam'.

Geen enkele theosoof die iets van het occultisme begrijpt, heeft zulke verschijnselen ooit anders uitgelegd dan als het resultaat van fascinatie en betovering; en als men beweert dat ze iets anders zijn, zou dat neerkomen op het onderwijzen van het bovennatuurlijke en wonderen, dat wil zeggen iets wat in de natuur onmogelijk is. Alleen al in Engeland zijn er veel theosofen die op elk gewenst moment kunnen bevestigen dat hen jarenlang is geleerd dat de fysieke verschijnselen in India het gevolg zijn van betovering en de paranormale vermogens van de goochelaars. Maar niemand in de Theosophical Society is ooit op de gedachte gekomen om de ontdekking en verklaring van het mysterie van de mangoboom voor zichzelf op te eisen, want het is een leer die al eeuwenlang bekend is, en nu opnieuw aan iedereen *die het wil weten*, wordt onderwezen.

Niettemin zijn we allemaal, zoals aan het begin van dit artikel werd gezegd, aan Ellmore en zijn vriend veel dank verschuldigd voor hun

slimme idee om deze trucs met behulp van foto's te onderzoeken; want geen betovering (of zoals de verslaggever Ellmore laat zeggen: 'hypnose') kan de camera beïnvloeden. Bovendien lijken zowel de jonge reiziger als de verslaggever van de *Tribune* alleen maar voor de Theosophical Society te hebben gewerkt. Men kan gerust voorspellen dat niemand, ook de Society for Psychical Research niet, veel aandacht aan Ellmore's 'ontdekking' zal besteden, omdat die, ondanks de onjuiste naam 'hypnose', slechts een feit en een waarheid is. Alleen de Theosophical Society zal ervan profiteren dat opnieuw een van haar leringen door onafhankelijk en onmiskenbaar bewijs wordt bevestigd.[1]

[1] Extra bevestiging van de occulte leer wordt gegeven in een brochure getiteld *Materialism, Agnosticism, and Theosophy*, uitgegeven door het Pacific Coast Committee for Theosophical Works: 'In verband met dit punt (d.w.z. nevelvlekken) heeft Mw. Blavatsky, die doorn in het oog van zowel religie als wetenschap, ongeveer drie jaar geleden verklaard dat als de wetenschappers instrumenten konden perfectioneren die krachtig genoeg zijn om deze nevelvlekken goed te onderzoeken, ze de onjuistheid van deze veronderstelling van de universele werking van de zwaartekracht zouden inzien. Deze gedachte bleef onopgemerkt.

. . . Maar onlangs heeft een Californische wetenschapper heel onverwachts deze schijnbaar vruchteloze opmerking bevestigd. Een van de eerste resultaten van het hemelonderzoek met de grote Lick-telescoop was de voorzichtige mededeling van prof. Holden dat de rangschikking van de stof van de nevelvlekken erop schijnt te wijzen dat er een andere kracht dan de zwaartekracht daarbij betrokken was.'

Psychische en noëtische activiteit

[‘Psychic and noetic action’, *Lucifer*, oktober 1890, blz. 89-98; november 1890, blz. 177-85; *CW* 12:350-74]

. . . Ik maakte de mens rechtvaardig en goed,
Sterk genoeg om stand te houden, maar vrij om te zondigen,
Zo schiep ik alle hemelse machten
En geesten, zij die standhielden en zij die tekortschoten.
Zij die standhielden hielden stand, en zij die zondigden zondigden –
in alle vrijheid. – Milton, *Paradise Lost*, 3:98-108

. . . De veronderstelling dat het *denkvermogen een werkelijk bestaand wezen* is waarop door de hersenen kan worden ingewerkt, en dat kan inwerken op het lichaam via de hersenen, is de enige die overeenstemt met de door ervaringen bevestigde feiten.
– George T. Ladd, *Elements of Physiological Psychology*, blz. 667

Een nieuwe invloed, een ademtocht, een geluid ‘als van een krachtige voortjagende wind’ heeft plotseling enkele theosofische hoofden bereikt. Een idee, eerst vaag, groeide na verloop van tijd tot een heel duidelijke vorm, en schijnt nu zeer actief in te werken op het denken van sommige van onze leden. Het komt hierop neer: indien we bekeerlingen willen maken dan moeten de enkele ex-occulte leringen die openbaar worden gemaakt, voortaan *meer ondergeschikt gemaakt worden aan, of zelfs volledig in overeenstemming worden gebracht met, de moderne wetenschap*.

Er wordt op aangedrongen dat de zogeheten esoterische[1] (of ex-esoterische) leer van de kosmogonie, antropologie, etnologie, geologie, psychologie, en vooral metafysica, na zó te zijn *aangepast* om respect te betuigen aan het moderne (dus *materialistische*) denken, voortaan niet meer de ‘wetenschappelijke filosofie’ mag tegenspreken (in ieder geval *niet in het openbaar*). Laatstgenoemde betreft – zo vermoeden we – de fundamentele en aanvaarde opvattingen van de grote Duitse scholen, of van Herbert Spencer en sommige andere Engelse sterren van geringer gewicht; en niet alleen deze, maar ook de conclu-

[1] We zeggen ‘zogeheten’, omdat niets wat openlijk uitgegeven is of in druk is verschenen nog langer *esoterisch* kan worden genoemd.

sies die daaruit door hun min of meer daarin onderrichte discipelen kunnen worden getrokken.

Dit is echt een hele onderneming, en een die bovendien volledig in overeenstemming is met de handelwijze van de middeleeuwse sofisten, die de waarheid verwrongen en zelfs onderdrukten, indien deze in botsing kwam met de *goddelijke openbaring*. Onnodig te zeggen dat wij dit geschipper van de hand wijzen. Het is heel goed mogelijk – ja, waarschijnlijk en bijna onvermijdelijk – dat er bij het weergeven van de diepzinnige metafysische leringen van het oosterse occultisme 'veel en vaak grote fouten worden gemaakt'. Deze moeten dan echter allemaal aan de vertolkers en niet aan het stelsel zelf worden toegeschreven. Ze moeten op gezag van diezelfde leer worden verbeterd, getoetst aan de leringen die zijn voortgekomen uit de rijke en stevige bodem van de guptavidyā, en niet aan de speculaties die vandaag opbloeien om morgen weer te sterven op het stuifzand van de huidige wetenschappelijke gissingen – met name waar het psychologie en psychische verschijnselen betreft.

Wij houden ons aan ons motto: 'Er is geen religie hoger dan de waarheid', en weigeren dan ook beslist om voor de *fysieke* wetenschap te buigen. We kunnen echter dit zeggen: als de zogenaamd *exacte* wetenschappen hun inspanningen slechts tot het fysieke gebied van de natuur beperkten, als ze zich uitsluitend bezighielden met de geneeskunde, de scheikunde en de fysiologie – binnen de rechtmatige grenzen hiervan – dan zouden de occultisten de eersten zijn om hulp te zoeken bij de moderne wetenschappen, hoe talrijk hun blunders en fouten ook zijn.

Maar als de fysiologen van de moderne 'animalistische'[1] school eenmaal de grens van de stoffelijke natuur overschrijden, en als ze zich

[1] 'Animalisme' is een heel geschikt woord om te gebruiken (wie het ook heeft bedacht) in tegenstelling tot Tylors term 'animisme', die hij toepast op alle 'lagere rassen' van de mensheid die geloven dat de ziel een afzonderlijke entiteit is. Hij vindt dat de woorden psyche, pneuma, animus, spiritus, enz., allemaal behoren tot dezelfde cyclus van bijgeloof in de 'lagere stadia van beschaving', terwijl prof. A. Bain al deze onderscheidingen bovendien betitelt als een 'veelheid van zielen', een 'dubbel materialisme'. Dit is opmerkelijk, omdat de geleerde schrijver van *Mind and Body* (blz. 190vn) even geringschattend spreekt over het 'materialisme' van Erasmus Darwin in zijn *Zoonomia* (Section 2:2:7), waarin de grondlegger van de moderne evolutieleer de term 'denkbeeld' definieert 'als een samentrekking, een beweging of een groepering van de vezels waaruit het direct waarnemende zintuigorgaan bestaat'.

als een soort paus uitspreken over de hogere functies en verschijnselen van het denkvermogen, en zeggen dat een zorgvuldige analyse hen ervan heeft overtuigd dat de mens evenmin als het dier een vrij handelend wezen is en zelfs nog minder verantwoordelijkheid heeft, dan heeft de occultist veel meer recht om daartegen te protesteren dan de gemiddelde hedendaagse 'idealist'. En de occultist beweert dat geen enkele materialist – een bevooroordeelde en op zijn best eenzijdige getuige – met gezag kan spreken over mentale fysiologie of wat nu door hen fysiologie van de ziel wordt genoemd.

Het zelfstandig naamwoord fysiologie kan niet op het woord 'ziel' worden toegepast, tenzij met ziel alleen het lagere *psychische* denkvermogen wordt bedoeld, of dat wat bij de mens (evenredig met de ontwikkeling van zijn hersenen) zich ontwikkelt tot *verstand* en bij het dier tot een *hoger* instinct. Maar sinds de grote Charles Darwin heeft onderwezen dat 'onze denkbeelden dierlijke bewegingen zijn van het zintuigorgaan' wordt voor de moderne fysioloog alles mogelijk.

Zo is het dus, tot groot verdriet van onze wetenschappelijk ingestelde leden, weer eens de plicht van *Lucifer* om aan te tonen hoezeer wij en de exacte wetenschap met elkaar overhoop liggen, of liever hoever de conclusies van die wetenschap afwijken van de waarheid en de feiten. Met 'wetenschap' bedoelen we natuurlijk de meerderheid van de wetenschappers; gelukkig kunnen we zeggen dat de beste minderheid aan onze kant staat, tenminste wat de vrije wil van de mens en de onstoffelijkheid van zijn denkvermogen betreft. De studie van de 'fysiologie' van de ziel, van de wil van de mens en van zijn *hogere bewustzijn* vanuit het standpunt van de geest en de vermogens tot manifestatie daarvan, kan nooit kort worden samengevat in een stelsel van algemene denkbeelden die in een aantal korte formuleringen worden weergegeven; evenmin als de vele mysteries van de *psychologie van de stoffelijke natuur* enkel door analyse van haar fysieke verschijnselen kunnen worden opgelost. *Er is evenmin een specifiek wilsorgaan* als dat er een *fysieke* basis is voor de activiteiten van het zelfbewustzijn.

> Indien vervolgens naar de *fysieke basis* voor de activiteit van het zelfbewustzijn wordt gevraagd, kan er geen antwoord of zelfs maar een suggestie worden gegeven. Juist door haar aard kan die verbazingwekkende, toetsende werking van het denkvermogen, waarin het zichzelf ziet als het subject van zijn eigen toestanden, geen stoffelijk substraat dat daarmee overeenkomt hebben. Het is onmogelijk een fysiologisch proces te specificeren dat deze verbindende wer-

> king weergeeft; het is zelfs onmogelijk zich voor te stellen hoe de beschrijving van zo'n proces op een begrijpelijke manier met dit unieke mentale vermogen in verband kan worden gebracht.[1]

Het hele conclaaf van de psychofysiologen kan dus worden uitgedaagd om bewustzijn op de juiste manier te definiëren, en daarin zullen ze zeker niet slagen, omdat zelfbewustzijn alleen aan de mens toebehoort en voortkomt uit het ZELF, het hoger manas. Want terwijl het psychische element (of kāma-manas)[2] eigen is aan zowel het dier als de mens – de veel hogere ontwikkelingsgraad daarvan in de mens berust slechts op de grotere volmaaktheid en gevoeligheid van zijn hersencellen – zal geen enkele fysioloog, zelfs niet de scherpzinnigste, ooit het mysterie van het menselijk denkvermogen in zijn hoogste spirituele manifestatie, of in zijn tweevoudige aspect van het psychische en het noëtische (of het mānasische),[3] kunnen oplossen, of zelfs de ingewikkelde werkingen van eerstgenoemde op het zuiver stoffelijke gebied begrijpen, tenzij hij iets afweet van het bestaan van dit tweevoudige element en bereid is dat te erkennen.

Dit betekent dat hij zou moeten toegeven dat er een lager (of dierlijk) en een hoger (of goddelijk) denkvermogen in de mens is, of wat het occultisme het 'persoonlijk' en het 'onpersoonlijk' ego noemt. Want tussen het psychische en het noëtische, tussen de *persoonlijkheid* en de *individualiteit*, bestaat dezelfde afgrond als tussen een Jack the Ripper en een heilige boeddha. We zeggen dat een fysioloog, tenzij hij dit alles aanvaardt, steeds in een moeras zal belanden. We zijn van plan dit te bewijzen.

Zoals iedereen weet, verwerpt de overgrote meerderheid van onze geleerden het denkbeeld van een vrije wil. Dit onderwerp is een vraagstuk dat denkers eeuwenlang heeft beziggehouden; elke filosofische school heeft dit op haar beurt onderzocht zonder ooit dichter bij een oplossing te komen. En ook al behoort het tot de belangrijkste filosofische dilemma's, toch beweren de moderne 'psychofysiologen' heel rustig en arrogant dat ze de gordiaanse knoop voorgoed hebben doorgehakt. Voor hen is het gevoel dat er een persoonlijke vrij handelende

---

[1] George T. Ladd (prof. in de filosofie aan Yale University), *Elements of Physiological Psychology, etc.*, 1887, blz. 545.

[2] Of wat de kabbalisten nefesh, de 'levensadem', noemen.

[3] We geven de voorkeur aan het Sanskrietwoord manas (denkvermogen) boven het Griekse woord nous (noëtisch), omdat laatstgenoemde term in de filosofie zo gebrekkig wordt begrepen, en geen duidelijke betekenis oproept.

entiteit bestaat een misvatting, een illusie, 'de collectieve hallucinatie van de mensheid'.

Deze overtuiging heeft als uitgangspunt dat er geen mentale activiteit mogelijk is zonder de hersenen, en dat er geen hersenen kunnen zijn zonder lichaam. Omdat laatstgenoemde bovendien onderworpen is aan de algemene wetten van een stoffelijke wereld, waar alles gebaseerd is op noodzakelijkheid, en waar geen spontaniteit bestaat, moeten onze huidige psychofysiologen elke spontaniteit bij het menselijk handelen willens en wetens verwerpen. Hier hebben we bijvoorbeeld een professor in de fysiologie uit Lausanne, A.A. Herzen, die vindt dat het toekennen van een vrije wil aan de mens een heel *onwetenschappelijke* dwaasheid is. Dit orakel zegt:

> In het grenzeloze natuur- en scheikundige laboratorium dat de mens omringt, vertegenwoordigt het organische leven een heel onbelangrijke groep verschijnselen; en onder laatstgenoemde is de plaats die wordt ingenomen door het leven dat het stadium van bewustzijn heeft bereikt, zo uiterst gering dat het absurd is de mens aan de algemene wet te onttrekken, om aan hem een subjectieve spontaniteit, of een vrije wil die buiten die wet staat, toe te kunnen schrijven.[1]

Voor de occultist die het verschil tussen de psychische en de noëtische elementen in de mens kent, is dit pure onzin, ondanks de stevige wetenschappelijke basis ervan. Want wanneer de schrijver de vraag stelt: 'indien psychische verschijnselen niet het resultaat zijn van moleculaire beweging, waar blijft die beweging dan na de zintuiglijke centra bereikt te hebben?'[2] Dan antwoorden we dat we dit feit nooit hebben ontkend. Maar wat heeft dit met de vrije wil te maken? Dat elk verschijnsel in het zichtbare heelal zijn oorsprong vindt in beweging, is een oud axioma in het occultisme; evenmin betwijfelen we dat de psychofysioloog het hele conclaaf van de exacte wetenschap tegen zich krijgt als hij erkent dat een hele reeks fysieke verschijnselen op een gegeven moment in het luchtledige kan verdwijnen.

Wanneer prof. Herzen dus beweert dat de genoemde kracht bij het bereiken van de hoogste zenuwcentra niet verdwijnt, maar onmiddellijk wordt omgezet in een andere reeks, namelijk die van psychische

---

[1] Vgl. A.I. Herzen, 'Une lettre inédite sur la volonté', *Revue philosophique de la France et de l'étranger*, jaargang 1, nr. 2, 1876, blz. 291.

[2] A.A. Herzen, *Grundlinien einer allgemeinen Psychophysiologie*, 1889, blz. 30.

manifestaties zoals gedachten, gevoelens, en bewustzijn, zoals diezelfde psychische kracht bij werk van fysieke aard (bijvoorbeeld van de spieren) in het fysieke wordt omgezet, dan is het occultisme het met hem eens, want het is de eerste die zal zeggen dat alle psychische activiteit, van haar laagste tot haar hoogste manifestaties, 'niets anders dan beweging' is.

Ja, ze *is* BEWEGING, maar niet een en al 'moleculaire' beweging, zoals de schrijver ons wil doen geloven. Beweging als de GROTE ADEM[1] – *en dus tegelijkertijd geluid* – is het substraat van kosmische beweging. Ze is zonder begin en zonder einde, het ene *eeuwige leven*, de basis en genesis van het subjectieve en het objectieve heelal, want LEVEN (of zijn-heid) is de bron en oorsprong van bestaan of zijn. Maar moleculaire beweging is de laagste en meest stoffelijke van zijn eindige manifestaties. En indien de algemene wet van behoud van energie de moderne wetenschap tot de conclusie brengt dat psychische activiteit slechts een speciale vorm van beweging vertegenwoordigt, leidt diezelfde wet de occultisten tot dezelfde overtuiging – en bovendien tot nog iets anders wat de psychofysiologie volledig buiten beschouwing laat.

Indien laatstgenoemde pas in deze eeuw heeft ontdekt dat psychische (wij zeggen zelfs spirituele) activiteit aan dezelfde algemene en onveranderlijke wetten van beweging onderworpen is als elk ander gemanifesteerd verschijnsel op het objectieve gebied van de kosmos, en dat in zowel de organische als de *anorganische* (?) werelden elke manifestatie, hetzij bewust of onbewust, slechts het resultaat vertegenwoordigt van een complex van oorzaken, dan betekent dit voor de occulte filosofie alleen maar het abc van haar wetenschap. 'De hele wereld is in de svara; svara is de geest zelf' – het ENE LEVEN of *beweging*, zeggen de oude boeken van de occulte filosofie van de hindoes. 'De juiste vertaling van het woord svara is de *stroom van de levensgolf*', zegt de schrijver van 'Nature's finer forces',[2] en hij verklaart:

---

[1] Zie *De geheime leer*, deel 1, onder die term.

[2] *The Theosophist*, feb. 1888, blz. 275, door Rama Prasad, voorzitter van de Meerut Theosophical Society. Zoals in het door hem geciteerde occulte boek staat: 'Het is de svara die vorm heeft gegeven aan de eerste accumulaties van de onderverdelingen van het heelal; de svara veroorzaakt evolutie en involutie; de svara is God, of beter gezegd de grote kracht zelf (Maheśvara). De svara is de manifestatie van de invloed op de stof van die kracht die we in de mens kennen als *de kracht die zichzelf kent* [mentaal en psychisch bewustzijn]. Men moet

> Die golfvormige beweging is de oorzaak van de evolutie van de kosmische ongedifferentieerde stof tot het gedifferentieerde heelal. . . . Waar komt deze beweging vandaan? Deze beweging is de geest zelf. In het woord ātman [universele ziel] dat in het boek wordt gebruikt, ligt het denkbeeld van eeuwige beweging besloten, want het komt van de wortel *at*, eeuwige beweging; en het is opmerkelijk dat de wortel *at* verband houdt met, en in feite slechts een andere vorm is van, de wortel *ah*, adem, en van *as*, zijn. De oorsprong van al deze wortels is het geluid voortgebracht door de adem van dieren [levende wezens]. . . . De oerstroom van de levensgolf is dus dezelfde die in de mens de vorm van de inademende en uitademende beweging van de longen aanneemt, en dit is de allesdoordringende bron van evolutie en involutie van het heelal.

Tot zover wat betreft *beweging* en het 'behoud van energie' uit oude *boeken over magie*, geschreven en onderwezen eeuwen vóór het ontstaan van de inductieve en exacte moderne wetenschap. Want wat zegt laatstgenoemde méér dan die boeken wanneer ze bijvoorbeeld over een bezield *mechanisme* verklaart:

> Van het onzichtbare atoom tot het in de ruimte verloren hemellichaam, *alles is onderhevig aan beweging*. . . . De moleculen worden op een bepaalde afstand van elkaar gehouden door de beweging die ze bezielt, en vertonen een constante verhouding tot elkaar die ze alleen verliezen door toevoeging of vermindering van een bepaalde hoeveelheid beweging.[1]

Maar het occultisme gaat een stap verder. Hoewel het erkent dat beweging op *het stoffelijke gebied* en het behoud van energie twee fundamentele wetten, of beter gezegd twee aspecten van dezelfde alomtegenwoordige wet (svara), zijn, ontkent het zonder meer dat deze iets te maken hebben met de *vrije wil* van de mens die tot een heel ander gebied behoort. Wanneer Herzen het heeft over zijn *ontdekking* dat psychische activiteit slechts beweging is, en het gevolg van een complex van oorzaken, merkt hij op dat, omdat dit zo is, er geen verdere discussie kan zijn over spontaniteit in de zin van een door het menselijk orga-

---

begrijpen dat de werking van deze kracht nooit ophoudt. Ze is . . . onveranderlijk bestaan', en dit is de 'beweging' van de wetenschappers en de universele *levensadem* van de occultisten.

[1] *La machine animale: locomotion terrestre et aérienne*, door E.J. Marey, professor aan het Collège de France, en lid van de Franse Academie van Geneeskunde, 1873, blz. 5.

nisme gecreëerde energie; hij voegt eraan toe dat het bovenstaande een eind maakt aan elke aanspraak op een *vrije wil*![1] De occultist ontkent deze conclusie. De werkelijkheid van de psychische (wij zeggen mānasische of noëtische) *individualiteit* van de mens vormt voldoende bewijs tegen die veronderstelling; want als deze conclusie juist is of als ze in feite, zoals de schrijver het uitdrukt, *de collectieve hallucinatie van de hele mensheid door de eeuwen heen* is, dan betekent dat ook het einde van psychische individualiteit.

Met 'psychische' individualiteit bedoelen we dat zelfbeschikkende vermogen dat de mens in staat stelt omstandigheden te veranderen. Plaats een half dozijn dieren van dezelfde soort in dezelfde omstandigheden, en hun gedragingen zullen niet identiek zijn, maar wél sterk op elkaar lijken; plaats een half dozijn mensen in dezelfde omstandigheden en hun gedragingen zullen evenveel verschillen als hun karakters, d.w.z. hun *psychische individualiteit*.

Maar als we de 'psychische individualiteit' de hogere zelfbewuste wil noemen, en de psychofysiologie zelf aantoont dat *de wil geen eigen orgaan bezit*, hoe willen de materialisten dit begrip dan in verband brengen met 'moleculaire' beweging? Zoals prof. George Ladd zegt:

> De verschijnselen van het menselijk bewustzijn moeten worden beschouwd als een andere vorm van activiteit van het werkelijke wezen dan de bewegende moleculen van de hersenen. Ze vereisen een subject of basis die anders van aard is dan de fosforhoudende vetten van de hersenmassa, van het geheel van zenuwvezels en zenuwcellen van de hersenschors. Dit werkelijke wezen dat zich dus onmiddellijk weerspiegelt in de verschijnselen van bewustzijn, en zich indirect aan anderen manifesteert door middel van veranderingen van het lichaam, is het *denkvermogen* [manas]. Hieraan moeten de verstandelijke verschijnselen worden toegeschreven, die zo laten zien wat het *is* door wat het *doet*.
>
> De zogenaamde verstandelijke 'vermogens' zijn slechts de gedragslijnen in het bewustzijn van dit werkelijke wezen. In feite ontdekken we, met behulp van de enige beschikbare onderzoeksmethode, dat dit werkelijke wezen dat denkvermogen wordt genoemd zich gedraagt volgens bepaalde voortdurend terugkerende patronen: daarom schrijven we er bepaalde vermogens aan toe. De verstandelijke vermogens zijn dus geen entiteiten die op zichzelf bestaan. . . .

---

[1] Vgl. A.A. Herzen, *Grundlinien einer allgemeinen Psychophysiologie*, 1889, blz. 76-7.

> Ze zijn de gedragslijnen, in het bewustzijn, van het denkvermogen. En de aard van de verschillende handelingen waardoor ze worden gekenmerkt, is alleen maar verklaarbaar door het bestaan aan te nemen van een werkelijk wezen dat denkvermogen[1] wordt genoemd, en dat moet worden onderscheiden van de werkelijke wezens die de fysieke moleculen van de hersenmassa worden genoemd.[2]

En na te hebben aangetoond dat we bewustzijn moeten beschouwen *als een eenheid* (nog een occulte stelling), voegt de schrijver eraan toe:

> We trekken dan uit de voorafgaande overwegingen de volgende conclusie: *het subject van alle bewustzijnstoestanden is een werkelijke entiteit, denkvermogen genoemd, die onstoffelijk van aard is en die handelt en zich ontwikkelt volgens eigen wetten, maar die ook specifiek in verband staat met bepaalde stoffelijke moleculen en de massa die de substantie van de hersenen vormen.*[3]

Dit 'denkvermogen' is manas, of beter gezegd zijn lagere weerspiegeling, die, telkens wanneer ze zich losmaakt van kāma, tijdelijk de gids van de hoogste verstandelijke vermogens wordt en dan het orgaan van de vrije wil in de fysieke mens is. Daarom is deze veronderstelling van de nieuwste psychofysiologie ongegrond, en de schijnbare onmogelijkheid om het bestaan van een vrije wil in overeenstemming te brengen met de wet van behoud van energie is een grote misvatting. Dit werd goed aangetoond in de 'Scientific letters' van 'Elpay' in een kritiek op dat werk. Maar om dit punt afdoende te bewijzen en op te lossen hoeft men niet zo hoog (hoog voor ons, tenminste) te grijpen als de occulte wetten, maar heeft men alleen een beetje gezond verstand nodig. Laten we de zaak objectief analyseren.

Iemand, een zogenaamde wetenschapper, beweert dat er, omdat 'psychische activiteit onderworpen is aan de algemene en onveranderlijke wetten van beweging, *in de mens geen vrije wil* is'. De 'analytische methode van de exacte wetenschap' heeft het aangetoond, en materialistische wetenschappers hebben besloten de 'resolutie aan te

---

[1] Het hoger manas of 'ego' (kshetrajña) is de 'zwijgende toeschouwer' die zich vrijwillig 'opoffert'; het lager manas, zijn vertegenwoordiger, is in feite een heerszuchtige dwingeland.

[2] G.T. Ladd, *Elements of Physiological Psychology – A Treatise of the activities and nature of the mind, from the Physical an Experimental Point of View*, 1887, blz. 606-7.

[3] *Op.cit.*, blz. 613.

nemen' dat dit feit door hun volgelingen zo moet worden aanvaard. Maar er zijn andere en veel grotere wetenschappers die er anders over dachten. Sir William Lawrence, de eminente arts, bijvoorbeeld, verklaarde in zijn lezingen:

> De filosofische leer van de ziel en haar afzonderlijke bestaan hebben niets te maken met het fysiologische vraagstuk, maar berusten op een heel ander soort bewijs. Deze verheven leringen kunnen nooit worden bevestigd door het werk van de anatoom en de fysioloog. Een onstoffelijk en spiritueel wezen zou nooit kunnen worden ontdekt tussen het bloed en vuil van de ontleedkamer.[1]

Laten we nu op basis van de verklaringen van de materialist onderzoeken hoe dit universele middel dat 'analytische methode' wordt genoemd, in dit specifieke geval wordt toegepast. De schrijver van de *Psychophysiologie* ontleedt psychische activiteit in haar samenstellende elementen, herleidt deze tot beweging, en, omdat hij er niet in slaagt daarin het minste spoor van vrije wil of spontaniteit te ontdekken, trekt hij overhaast de conclusie dat beide helemaal niet bestaan, en niet worden aangetroffen in die psychische activiteit die hij zojuist heeft ontleed. 'Zijn de drogreden en onjuistheid van zo'n onwetenschappelijke werkwijze niet overduidelijk?' vraagt zijn criticus; en redeneert dan heel juist:

> Op deze manier, en vanuit het standpunt van deze analytische methode, zou men met hetzelfde recht elk verschijnsel in de natuur kunnen ontkennen. Want wanneer de onderzoeker geluid en licht, warmte en elektriciteit, evenals alle andere scheikundige processen, in hun respectieve elementen ontleedt, wordt hij dan niet teruggeleid naar dezelfde beweging, waarin alle kenmerken van de gegeven elementen verdwijnen, en slechts 'de trillingen van de moleculen' achterblijven? En volgt hieruit noodzakelijkerwijs dat warmte, licht, en elektriciteit daarom alleen maar illusies zijn in plaats van de feitelijke manifestatie van de kenmerken van onze werkelijke wereld? Zulke kenmerken zijn natuurlijk niet terug te vinden in de samenstellende delen, eenvoudig omdat we niet kunnen verwachten dat een deel de eigenschappen van het geheel zou bevatten.
>
> Wat zouden we zeggen van een scheikundige die, na water in zijn elementen waterstof en zuurstof te hebben ontbonden, zonder daarin

[1] W. Lawrence, *Lectures on Comparative Anatomy, Physiology, Zoology and the Natural History of Man*, 1848, blz. 6.

> de specifieke kenmerken van water te ontdekken, zou beweren dat deze kenmerken helemaal niet bestaan en ook niet in water kunnen worden ontdekt? Wat te denken van een oudheidkundige die na het bestuderen van losse lettertekens in een tekst, en die in elke afzonderlijke letter geen betekenis kan ontdekken, zou beweren dat er in geen enkel gedrukt document zoiets als betekenis is te vinden? En doet de schrijver van *Psychophysiologie* niet precies hetzelfde, wanneer hij het bestaan van vrije wil of spontaniteit in de mens ontkent omdat dit kenmerkende vermogen van de hoogste psychische activiteit niet is te vinden in de samenstellende delen die hij heeft geanalyseerd?

Van elk afzonderlijk stuk steen, of hout, of ijzer, dat eens deel uitmaakte van een gebouw dat nu tot een ruïne is geworden, kan niet worden verwacht dat daarin een spoor van de architectuur van dat gebouw is te vinden – in ieder geval niet voor een scheikundige. Een psychometrist zou dit wél kunnen, want die bezit een vermogen dat de wet van behoud van energie veel duidelijker aantoont dan enige fysieke wetenschap, en laat zien dat deze evenzeer in de subjectieve of psychische werelden als op de objectieve en stoffelijke gebieden werkt.

Het ontstaan van geluid op dit gebied moet worden herleid tot dezelfde beweging, en tijdens dit verschijnsel vindt dezelfde wisselwerking van krachten plaats als bij elke andere manifestatie. Moet een natuurkundige die het geluid in zijn samenstellende trillingen ontleedt en er niet in slaagt daarin enige harmonie of speciale melodie te ontdekken, het bestaan hiervan dan ontkennen? En bewijst dit niet dat de analytische methode, die zich uitsluitend met de samenstellende delen moet bezighouden en niet met hun *combinaties*, de natuurkundige ertoe brengt om heel vaag te spreken over beweging, trilling, en wat al niet, en hem *de harmonie die door bepaalde combinaties van die beweging*, of de 'harmonie van de trillingen', *wordt voortgebracht*, geheel uit het oog doet verliezen? De kritiek is daarom terecht als ze de materialistische psychofysiologie ervan beschuldigt dit belangrijke onderscheid over het hoofd te zien, en als ze beweert dat zorgvuldige waarneming van de feiten bij de eenvoudigste fysieke verschijnselen een vereiste is, maar dat dit nog meer geldt voor zulke ingewikkelde en belangrijke vraagstukken als psychische kracht en vermogens. En toch worden in de meeste gevallen al die essentiële verschillen over het hoofd gezien, en wordt de analytische methode op een heel willekeurige en bevooroordeelde manier toegepast.

Het is dan ook geen wonder dat de psychofysioloog die de psychi-

sche activiteit tot haar basiselementen van beweging herleidt, en haar daarbij van alle essentiële kenmerken berooft, haar ten slotte vernietigt; en nadat ze is vernietigd, spreekt het vanzelf dat hij niet in staat is datgene te vinden wat er niet langer in bestaat. Kortom hij vergeet, of beter gezegd hij negeert opzettelijk, het feit dat hoewel de psychische manifestaties, evenals alle andere verschijnselen op het stoffelijk gebied, uiteindelijk in verband *moeten* staan met de wereld van trilling (want 'geluid' is het substraat van het universele ākāśa), ze toch van oorsprong tot *een andere en hogere wereld* van HARMONIE behoren. Elpay doet enkele opmerkelijke, harde uitspraken over de veronderstellingen van hen die hij 'fysicobiologen' noemt.

> Onbewust van hun fout identificeren de psychofysiologen de samenstellende elementen van psychische activiteit met die activiteit zelf: vandaar de conclusie vanuit het standpunt van de analytische methode dat het hoogste, onderscheidende kenmerk van de menselijke ziel – de vrije wil, spontaniteit – een illusie is en geen psychische werkelijkheid. Maar dat identificeren heeft, zoals we zojuist hebben aangetoond, niet alleen niets te maken met de wetenschap, maar is eenvoudig ontoelaatbaar, want het is in strijd met alle fundamentele wetten van de logica, op grond waarvan al deze zogenaamde fysicobiologische conclusies die uit de genoemde identificatie voortvloeien, in rook opgaan.
>
> Dus door psychische activiteit voornamelijk tot beweging te herleiden, bewijst men nog niet dat 'vrije wil een illusie is'. En, wat geldt voor water, waarvan de specifieke eigenschappen niet van hun werkelijkheid kunnen worden beroofd, hoewel ze niet te vinden zijn in zijn samenstellende gassen, geldt ook voor de specifieke eigenschap van psychische activiteit: spontaniteit kan niet aan de psychische werkelijkheid worden ontzegd, ook al komt deze eigenschap niet voor in die eindige elementen waarin de psychofysioloog de betreffende activiteit met zijn mentale scalpel ontleedt.

Deze methode is 'kenmerkend voor de moderne wetenschap die probeert om *de aard* van de voorwerpen van haar onderzoek vast te stellen door middel van een gedetailleerde beschrijving van hun *ontwikkeling*', zegt G.T. Ladd. En hij voegt eraan toe:

> Het universele proces van 'wording' is bijna verpersoonlijkt en vergoddelijkt om er de ware basis van al het eindige en concrete bestaan van te maken. . . . Er wordt geprobeerd om alle zogenaamde ontwikkeling van het denken toe te schrijven aan de evolutie van de

> hersenstof, als gevolg van puur fysieke en mechanische oorzaken. Deze poging ontkent dus dat er een werkelijke entiteit, het denkvermogen genoemd, moet worden aangenomen die een ontwikkelingsproces volgens haar eigen wetten ondergaat. . . . Anderzijds zijn alle pogingen om de regelmatige toename in complexiteit en veelomvattendheid van de verstandelijke verschijnselen te verklaren door de fysieke evolutie van de hersenen te volgen, voor veel denkers volkomen ontoereikend. We aarzelen niet om te verklaren dat wij tot deze groep behoren.
>
> Die ervaringsfeiten die een verband aantonen tussen de volgorde waarin het lichaam en het denkvermogen zich ontwikkelen, en zelfs een bepaalde noodzakelijke afhankelijkheid van laatstgenoemde van eerstgenoemde, moeten natuurlijk worden erkend, maar ze zijn evenzeer verenigbaar met een andere opvatting over de ontwikkeling van het denkvermogen. Deze andere opvatting heeft het bijkomende voordeel dat ze ruimte creëert voor veel andere ervaringsfeiten die heel moeilijk met een materialistische theorie in overeenstemming zijn te brengen. Al met al *is de geschiedenis van de ervaringen van ieder individu zodanig dat men moet uitgaan van een werkelijke entiteit (een denkvermogen) die een ontwikkelingsproces ondergaat dat in verband staat met de veranderende toestand of ontwikkeling van de hersenen, maar dat toch haar eigen aard en wetten volgt*.[1]

Hoe dicht dit laatste 'uitgangspunt' van de wetenschap de leringen van de occulte filosofie nadert, zullen we in het tweede deel van dit artikel aantonen. Intussen besluiten we met een antwoord op de meest recente materialistische misvatting, die in enkele woorden kan worden samengevat. Omdat elke psychische activiteit de zenuwcellen als basis heeft, waarvan ze het bestaan vooropstelt en die onontbeerlijk zijn voor haar werking, en omdat de activiteit van de zenuwcellen slechts moleculaire beweging is, is het niet nodig een bijzondere en psychische kracht te formuleren om de werking van onze hersenen te verklaren. *Vrije wil zou* de wetenschap *dwingen* een onzichtbare *vrije-willer* aan te nemen, een schepper van die bijzondere kracht.

We zijn het ermee eens dat het helemaal niet nodig is om een schepper voor die bijzondere of enige andere kracht te veronderstellen. Noch heeft iemand ooit zoiets absurds beweerd. Maar er is een verschil tussen *scheppen* en *leiden*, en in het laatste geval is helemaal geen sprake

---

[1] G.T. Ladd, *Elements of Physiological Psychology*, 1887, blz. 614-6.

van een of andere schepping van de bewegingsenergie, noch van enige andere bijzondere energie. Het psychische denkvermogen (in tegenstelling tot het mānasische of noëtische denkvermogen) zet deze energie van de 'entiteit' alleen maar om volgens haar 'eigen aard en wetten', zoals Ladd het zo treffend zegt.

De 'entiteit' schept niets, maar brengt slechts een natuurlijke wisselwerking tot stand, die zowel met de natuurwetten als met *haar eigen wetten* in overeenstemming is; omdat ze de kracht moet gebruiken, geeft ze er richting aan, kiest de paden waarlangs ze zal voortgaan, en wekt haar op. En omdat haar activiteit een eigen aard heeft, en onafhankelijk is, brengt ze deze energie uit deze wereld van disharmonie over naar haar eigen sfeer van harmonie. Als ze niet *onafhankelijk* was, zou ze dit niet kunnen doen. De vrijheid van de menselijke wil staat buiten kijf. Daarom is er, zoals al werd opgemerkt, geen sprake van schepping maar alleen van *leiding*. Moeten we dan zeggen dat de kapitein het schip niet bestuurt, omdat hij de stoom in de ketel niet schept?

En bewijst onze weigering om de misvattingen van sommige psychofysiologen als het *laatste* woord van de wetenschap aan te nemen, opnieuw dat de vrije wil een hallucinatie is? We vinden het *animalistische* denkbeeld belachelijk. Hoeveel wetenschappelijker en logischer, en bovendien zowel poëtisch als groots, is de leer van de *Kaṭhopanishad* (1:3:3), die in een prachtige en beschrijvende metafoor zegt: 'De zintuigen zijn de paarden, het lichaam is de wagen, het denkvermogen (kāma-manas) zijn de teugels, en het intellect (of de vrije wil) is de wagenmenner.' Er schuilt werkelijk meer exacte wetenschap in zelfs de minder belangrijke *Upanishads* – die duizenden jaren geleden werden samengesteld – dan in al het materialistische geraaskal van de hedendaagse 'fysicobiologie' en 'psychofysiologie' bij elkaar!

> Kennis van het verleden, het heden, en de toekomst is belichaamd in kshetrajña (het 'zelf'). – occulte axioma's

Nu we hebben uitgelegd waarover en waarom wij, als occultisten, het oneens zijn met de materialistische fysiologische psychologie, kunnen we ingaan op het verschil tussen de psychische en de noëtische verstandelijke functies, waarvan de noëtische door de officiële wetenschap niet worden erkend.

Daarnaast vatten wij theosofen de termen 'psychisch' en 'psy-

chisme' enigszins anders op dan het grote publiek, de wetenschap, of zelfs de theologie – laatstgenoemde geeft er een betekenis aan die zowel door de wetenschap als door de theosofie wordt verworpen – en het grote publiek heeft een heel vaag begrip van wat in feite met die termen wordt bedoeld. Voor velen is er weinig tot geen verschil tussen 'psychisch' en 'psychologisch', waarbij beide woorden op een of andere manier verband houden met de *menselijke* ziel. Sommige hedendaagse metafysici zijn wijselijk overeengekomen om het woord denkvermogen (pneuma) los te koppelen van ziel (psychē), omdat het eerste het rationele, spirituele deel is, en het andere, psychē, het levende beginsel in de mens, de adem die hem *bezielt* (van anima, ziel).

Als dit zo is, waarom zou men dan aan dieren een ziel ontzeggen? Deze worden net zo goed als de mens doordrongen door het levensbeginsel, de nefesh uit hoofdstuk 2 van *Genesis*. De ziel is zeker niet het denkvermogen; evenmin kan een verstandelijk zwaar gehandicapte, die geen denkvermogen heeft, een 'zielloos' wezen worden genoemd. De fysiologen beschrijven de menselijke ziel in relatie tot de zintuigen, lusten, verlangens, en begeerten, die mens en dier met elkaar gemeen hebben, en begiftigen haar vervolgens met een goddelijk verstand, met spirituele en rationele vermogens die slechts een *bovenzinnelijke* oorsprong kunnen hebben. Hierdoor maken ze van dit onderwerp een ondoordringbaar mysterie.

In de moderne wetenschap hebben 'psychologie' en 'psychisme' alleen maar betrekking op toestanden van het zenuwstelsel, en worden mentale verschijnselen teruggebracht tot uitsluitend moleculaire activiteit. Het hogere noëtische karakter van het 'denkende beginsel' wordt door zowel fysiologen als psychologen volledig genegeerd, en zelfs als 'bijgeloof' verworpen. In feite is de psychologie in veel gevallen een synoniem geworden van de psychiatrie. Omdat onderzoekers van de theosofie het hiermee niet eens kunnen zijn, hebben ze de leringen aanvaard die ten grondslag liggen aan de aloude oosterse filosofische stelsels. Wat deze inhouden zal hierna worden belicht.

Om de voorgaande en nog volgende argumenten beter te begrijpen wordt de lezer verzocht het artikel 'The dual aspect of wisdom'[1] te raadplegen, en zich op de hoogte te stellen van de twee kanten van datgene wat in de *Brief van Jacobus* (3:15, 17) zowel de *duivelse*, *aardse* wijsheid als de 'wijsheid van boven' wordt genoemd. In een ander arti-

[1] *Lucifer*, sep. 1890, blz. 3; zie 'Twee soorten wijsheid', blz. 262 van dit boek.

kel, 'Kosmic mind',[1] wordt bovendien verklaard dat de oude hindoes aan elke cel van het menselijk lichaam een bewustzijn toekenden, en aan elk de naam van een god of godin gaven.

In zijn boek zegt prof. Ladd dat atomen wetenschappelijk en filosofisch gezien 'bovenzinnelijke wezens' zijn.[2] Het occultisme beschouwt elk atoom[3] als een 'onafhankelijke entiteit', en elke cel als een 'bewuste eenheid'. Het verklaart dat zodra zulke atomen zich tot cellen groeperen, deze elk hun eigen soort bewustzijn krijgen, en een *vrije wil om binnen de grenzen van de wet te handelen*. We zitten ook niet helemaal zonder wetenschappelijke bewijzen voor zulke beweringen, zoals de twee bovengenoemde artikelen duidelijk aantonen. Bovendien komt meer dan één geleerde fysioloog van de gulden minderheid tegenwoordig snel tot de overtuiging dat het geheugen geen eigen zetel, geen specifiek orgaan in de menselijke hersenen, heeft maar *zetels* in elk orgaan van het lichaam.

Prof. Ladd schrijft:

> Er bestaat geen goede reden om over een specifiek orgaan of een zetel voor het geheugen te spreken. Elk orgaan – elk gebied, elk deel – van het zenuwstelsel heeft zijn eigen geheugen.[4]

De zetel van het geheugen is dus zeker niet hier of daar, maar is overal verspreid in het menselijk lichaam. Door het orgaan ervan in de hersenen te lokaliseren beperkt en verkleint men het universele denkvermogen en zijn talloze stralen (de mānasaputra's) die ieder denkend mens doordringen. Omdat we vooral voor theosofen schrijven, geven we weinig om de psychofobe vooroordelen van de materialisten die dit misschien lezen en minachtend hun neus ophalen voor het genoemde 'universele denkvermogen' en de hogere noëtische ziel van de mens. Maar wat is herinnering, vragen we. 'Zowel de zintuiglijke voorstelling als het herinneringsbeeld zijn voorbijgaande fasen van bewustzijn',[5] wordt ons geantwoord. Maar wat is bewustzijn zelf? vragen we verder. 'We kunnen bewustzijn niet omschrijven',[6] vertelt prof. Ladd ons.

---

[1] *Lucifer*, april 1890; zie 'Kosmisch denkvermogen', blz. 185 van dit boek.
[2] G.T. Ladd, *Elements of Physiological Psychology*, 1887, blz. 676.
[3] Een van de namen van Brahmā is aṇu, of 'atoom'.
[4] *Op.cit.*, blz. 553.
[5] *Op.cit.*, blz. 546.
[6] *Op.cit.*, blz. 544.

De fysiologische psychologie verwerpt de verschillende bewustzijnstoestanden dus op grond van de persoonlijke en niet te controleren hypothesen van anderen en vraagt ons daarmee genoegen te nemen; en dit met betrekking tot 'een onderwerp van de hersenfysiologie *waarover deskundigen en beginnelingen even weinig weten*',[1] om de scherpe opmerking van Ladd te gebruiken. De ene hypothese staat dus tegenover de andere, en dan kunnen we ons evengoed vasthouden aan de leringen van onze zieners als aan de vermoedens van hen die zowel die zieners als hun wijsheid ontkennen. Temeer omdat diezelfde eerlijke wetenschapper vertelt dat indien

> metafysica en ethiek hun feiten en conclusies niet kunnen voorschrijven aan de fysiologische psychologie . . . deze wetenschap die op haar beurt haar mythen en fabels als een goed geverifieerde beschrijving van de hersenprocessen presenteert, de metafysica en ethiek niet kan voorschrijven welke conclusies ze uit de feiten over het bewustzijn moeten trekken.[2]

Volgens de metafysica van de occulte fysiologie en psychologie bestaat er in de sterfelijke mens een onsterfelijke entiteit, het 'goddelijk denkvermogen', of nous, waarvan het zwakke en maar al te vaak verwrongen spiegelbeeld datgene is wat we in de mens 'denkvermogen' en intellect noemen – een entiteit die gedurende elke incarnatie vrijwel losstaat van eerstgenoemde. Daarom zeggen we dat de *twee* bronnen van 'geheugen' in deze twee 'beginselen' besloten liggen. Deze twee onderscheiden we als het hoger manas (denkvermogen of ego) en het kāma-manas, d.w.z. het rationele maar aardse of fysieke intellect van de mens, gehuld in en geketend door de stof, en daarom onderworpen aan de invloed ervan. Met andere woorden: het albewuste ZELF, dat periodiek reïncarneert – in feite het WOORD dat is vleesgeworden – en dat altijd hetzelfde is, terwijl zijn weerspiegelde 'dubbel' met elke nieuwe incarnatie en persoonlijkheid verandert en daarom slechts gedurende één levensperiode bewust is.

Laatstgenoemd 'beginsel' is het lager zelf, of datgene wat, terwijl het zich manifesteert door middel van ons *organische* systeem en op dit gebied van illusie handelt, zichzelf beschouwt als het ego sum, en zo vervalt tot wat de boeddhistische filosofie brandmerkt als de 'ketterij van afgescheidenheid'. Het hoger zelf noemen we INDIVIDUALITEIT, het

---

[1] *Op.cit.*, blz. 544.
[2] *Op.cit.*, blz. 544.

lager zelf, persoonlijkheid. Uit de eerste vloeit het *noëtische* element voort, uit de tweede het *psychische* – d.w.z. hooguit 'aardse wijsheid', omdat ze beïnvloed wordt door alle chaotische prikkels van de menselijke of beter gezegd *dierlijke begeerten* van het menselijk lichaam.

Het 'hoger ego' kan niet rechtstreeks op het lichaam inwerken, omdat zijn bewustzijn tot een heel ander gebied en gebieden van ideatie behoort. Het 'lager' zelf doet dit wél, en zijn activiteit en gedrag *hangen af van zijn vrije wil en keuze* om meer naar zijn ouder ('de Vader in de Hemel') te neigen of naar het 'dier' dat het bezielt, de mens van vlees. Het 'hoger ego' is, als deel van de essentie van het UNIVERSELE DENKVERMOGEN, onvoorwaardelijk alwetend op zijn eigen gebied, en slechts potentieel alwetend in onze aardse sfeer, omdat het uitsluitend door middel van zijn alter ego, het persoonlijk zelf, kan werken.

Hoewel het 'hoger ego' dus het voertuig is van alle kennis van verleden, heden, en toekomst, en hoewel zijn 'dubbel' vanuit deze bron af en toe glimpen opvangt van wat de menselijke zintuigen te boven gaat en die doorgeeft aan bepaalde hersencellen (waarvan de wetenschap de functie niet kent), en zo van de mens een ziener, waarzegger, en profeet maken; toch heeft de herinnering aan vroegere gebeurtenissen – vooral de aardse of stoffelijke – haar zetel alleen in het persoonlijke ego. Geen enkele herinnering aan een zuiver alledaagse activiteit, van fysieke, egoïstische, of lagere mentale aard, zoals eten en drinken, zinnelijke genoegens ervaren, geld verdienen ten nadele van zijn medemens, enz., heeft ook maar iets te maken met het 'hoger' denkvermogen of ego. En zulke herinneringen staan op het fysieke gebied niet rechtstreeks in verband met onze hersenen of met ons hart – want beide zijn de organen van een hogere kracht dan de *persoonlijkheid* – maar alleen met onze begeerte-organen, zoals lever, maag, milt, enz.

Het is dan ook logisch dat de herinnering aan zulke gebeurtenissen het eerst wordt opgeroepen in het orgaan dat oorspronkelijk de aanzet gaf tot de activiteit die men zich daarna herinnerde, en deze doorgaf aan ons 'zintuiglijk denken', dat duidelijk *verschilt van het 'bovenzinnelijk denken'*. Alleen de hogere vormen hiervan, de bovenbewuste verstandelijke ervaringen, kunnen in verband staan met de hersen- en hartcentra. Aan de andere kant kunnen de herinneringen aan fysieke en egoïstische (of persoonlijke) daden samen met de verstandelijke ervaringen van een aards karakter en van aardse biologische functies, noodzakelijkerwijs alleen in verband worden gebracht met de moleculaire samenstelling van verschillende kāmische organen en met de 'dynami-

sche associaties' van de delen van het zenuwstelsel in elk specifiek orgaan.

Dus als prof. Ladd, nadat hij heeft aangetoond dat elk deel van het zenuwstelsel een eigen geheugen heeft, eraan toevoegt: 'Deze opvatting vormt de kern van elke theorie die bewuste verstandelijke herinnering beschouwt als slechts één vorm of fase van het biologische feit van een organisch geheugen',[1] moet hij tot die theorieën ook de occulte leer rekenen. Want geen enkele occultist zou zo'n lering beter kunnen uitdrukken dan de professor, die zijn redenering besluit met de woorden: 'We kunnen dus met recht spreken over het geheugen van het eindorgaan van het gezicht of van het gehoor, over het geheugen van het ruggenmerg en van de verschillende zogenaamde 'centra' van reflexen die tot het ruggenmerg behoren, over het geheugen van de medulla oblongata, het cerebellum, enz.'[2] Dit is de kern van de occulte leer, zelfs in de tantra-werken.

In feite heeft elke cel in ons lichaam *zijn eigen geheugen*. Als namelijk elke cel begiftigd is met een 'eigen soort' bewustzijn, dan moet elke cel noodzakelijkerwijs ook een eigen soort geheugen hebben, en eveneens haar eigen psychische en noëtische activiteit. De impuls waarmee de *psychische* (of psychomoleculaire) kracht reageert op de invloed van zowel een fysieke als een *metafysische* kracht,[3] zal *van buiten naar binnen* werken, terwijl die van de noëtische kracht (zullen we die spiritueel-dynamisch noemen?) *van binnen naar buiten* werkt. Zoals ons lichaam het omhulsel is van de innerlijke 'beginselen' (ziel, denkvermogen, leven, enz.), zo vormt de cel het lichaam waarin haar 'beginselen' – de (voor onze zintuigen en begrip) onstoffelijke atomen die deze cel samenstellen – verblijven.

De activiteiten en het gedrag van de cel worden bepaald door de noëtische of de psychische kracht, die ze óf naar binnen óf naar buiten drijft, waarbij de noëtische kracht geen relatie heeft met de *fysieke* cellen zelf. Terwijl de fysieke cellen dus werken volgens de onvermijdelijke wet van het behoud en de wisselwerking van fysieke energie, werken de atomen, omdat ze psychospirituele en *geen fysieke eenheden* zijn, *volgens eigen wetten*, zoals prof. Ladds 'entiteit' (ons 'denkvermogen-ego') dat doet in zijn heel filosofische en wetenschappelijke

[1] *Op.cit.*, blz. 553.

[2] *Op.cit.*, blz. 553-4.

[3] We hopen van harte dat deze heel *onwetenschappelijke* uitdrukking geen enkele 'animalist' een zenuwinzinking zal bezorgen.

hypothese. Elk menselijk orgaan, en elke cel daarin, heeft net als een piano zijn eigen toetsenbord, alleen met dit verschil dat dit gewaarwordingen optekent en doorgeeft in plaats van klanken. Elke toets bevat de mogelijkheid tot goed of kwaad, om harmonie of disharmonie voort te brengen. Dit hangt af van de gegeven impuls en de daaruit voortvloeiende combinaties, van de kracht van de aanslag van de kunstenaar, die werkelijk 'twee gezichten' heeft.

De werking van het ene of het andere 'gezicht' bepaalt de aard en het dynamische karakter van het gemanifesteerde verschijnsel als een daaruit voortvloeiende handeling, hetzij fysiek of mentaal. Het hele leven van de mens wordt namelijk geleid door deze entiteit met twee gezichten. Indien de impuls van de 'wijsheid van boven' komt, en de aangewende kracht noëtisch of spiritueel is, zijn de gevolgen ervan handelingen die de goddelijke drijfveer waardig zijn; indien ze uit de 'aardse, duivelse wijsheid' (psychische kracht) voortkomt, dan zullen de handelingen van de mens egoïstisch zijn, alleen gebaseerd op de behoeften van zijn fysieke, dus dierlijke, natuur. Het bovenstaande klinkt voor de gewone lezer misschien als pure onzin; maar iedere theosoof zal begrijpen dat er zowel mānasische als kāmische organen in hem zijn, hoewel de cellen van zijn lichaam op fysieke én op spirituele impulsen reageren.

Dit lichaam, dat door het materialisme en door de mens zelf zo ontwijd is, is in feite de tempel van de heilige graal, het heilige der heiligen van het verhevenste mysterie van de natuur in ons zonnestelsel. Dat lichaam is een eolusharp die met twee stel snaren is bespannen, het ene gemaakt van zuiver zilver, het andere van kattendarmen. Wanneer de adem van de goddelijke wilsuiting zacht over de zilveren snaren strijkt, wordt de mens gelijk aan *zijn* god, maar het andere stel snaren voelt dit niet; dat heeft een straffe aardse wind nodig, doortrokken van dierlijke emanaties om zijn dierlijke snaren in trilling te brengen. Het fysieke, lagere denkvermogen functioneert door in te werken op de fysieke organen en hun cellen; maar *alleen* het hogere denkvermogen kan de atomen beïnvloeden die in deze cellen op elkaar inwerken, en alleen deze wisselwerking kan in de hersenen via het 'centrale' ruggenmerg een mentale weergave teweegbrengen van spirituele denkbeelden die elk voorwerp op dit stoffelijk gebied ver te boven gaan.

De verschijnselen van het goddelijk bewustzijn moeten worden beschouwd als de activiteit van ons denkvermogen op een ander en hoger gebied door middel van iets wat minder substantieel is dan de

bewegende moleculen van onze hersenen. Ze kunnen niet worden verklaard als eenvoudig het gevolg van het fysiologische hersenproces, want laatstgenoemde maakt ze alleen maar mogelijk of geeft ze een definitieve vorm voor concrete manifestatie. Het occultisme onderwijst dat de lever- en miltcellen het meest onderworpen zijn aan de invloed van ons 'persoonlijk' denkvermogen, terwijl het hart bij uitstek het orgaan is waarin het 'hoger' ego handelt door middel van het lager zelf.

Evenmin kunnen de beelden van, of de herinnering aan, zuiver aardse gebeurtenissen rechtstreeks worden doorgegeven door middel van mentale waarnemingen in de hersenen, want de hersenen zijn de directe ontvanger van de indrukken van het hart. Al dergelijke herinneringen moeten eerst worden geprikkeld door en opgeroepen in de organen die de verschillende oorzaken in gang hebben gezet. Met andere woorden, indien dat wat 'gedachteassociatie' wordt genoemd, veel te maken heeft met het oproepen van herinneringen, dan geldt dit nog meer voor de wisselwerking tussen de persoonlijke 'denk-entiteit' en de organen van het menselijk lichaam.

Een hongerige maag roept een beeld op van een vroeger feestmaal, omdat die gebeurtenis in het *persoonlijk* denkvermogen wordt weerspiegeld en herhaald. Maar zelfs vóór het geheugen van het persoonlijk zelf het beeld vanuit de astrale verslagen weergeeft waarin de dagelijkse ervaringen van de mens tot in detail zijn vastgelegd, heeft het geheugen van de maag dit al opgeroepen. En zo gaat het met alle organen van het lichaam. Zij brengen volgens hun dierlijke behoeften en verlangens de elektrovitale vonken voort die het bewustzijnsveld van het lager ego laten oplichten; en op hun beurt activeren deze vonken de herinneringen die daarin zijn opgeslagen. Zoals al is gezegd, is het lichaam een groot klankbord, waarin elke cel een lang verslag van indrukken in zich draagt die verband houden met het moederorgaan, en elke cel een eigen soort geheugen en bewustzijn heeft, of noem het instinct als u wilt. Overeenkomstig de aard van het orgaan zijn deze indrukken fysiek, psychisch, of mentaal, al naar gelang ze in verband staan met het ene of het andere gebied.

Alleen bij gebrek aan een betere term kunnen ze 'bewustzijnstoestanden' worden genoemd, want er zijn toestanden van instinctief, mentaal, en zuiver abstract, of spiritueel, bewustzijn. Indien we al die 'psychische' activiteit tot hersenwerk herleiden, dan is dat alleen omdat in de woning genaamd het menselijk lichaam de hersenen de voordeur zijn, en dat is de enige deur die naar buiten, naar de ruimte leidt. Alle

andere zijn binnendeuren, doorgangen in het privégebouw, waardoor de overbrengers van herinneringen en gevoelens onophoudelijk heen en weer reizen. De helderheid, levendigheid, en intensiteit daarvan zijn afhankelijk van de gezondheid en het organische welzijn van de overbrengers. Maar de werkelijkheid ervan, in de zin van waarheidsgetrouwheid of juistheid, is afhankelijk van het 'beginsel' waaruit ze voortkomen, en van de mate waarin het noëtische óf het phrēnische ('kāmische', aardse) beginsel in het lager manas de overhand heeft.

Het occultisme leert dat de hogere denk-entiteit, het blijvende en onsterfelijke, uit de goddelijke homogene essentie van 'alaya-ākāśa'[1], of mahat, bestaat, terwijl haar spiegelbeeld, het persoonlijk denkvermogen, als tijdelijk 'beginsel', uit de substantie van het astrale licht bestaat. Als zuivere straal van de 'zoon van het universele denkvermogen' kan ze geen functies verrichten in het lichaam, en staat ze machteloos tegenover de onstuimige organen van de stof. Terwijl haar innerlijke essentie dus mānasisch is, is haar 'lichaam', of beter gezegd het werkende beginsel, heterogeen en doortrokken van het astrale licht, het laagste aspect van ether. Het is onderdeel van de opdracht van de mānasische straal om zich geleidelijk te bevrijden van het blinde, bedrieglijke element dat, hoewel het op dit gebied een actieve spirituele entiteit van hem maakt, hem toch zo nauw in contact met de stof brengt dat het zijn goddelijke natuur geheel benevelt en zijn intuïtie afstompt.

Dit brengt ons ertoe om onderscheid te maken tussen het zuiver noëtische en het aardse psychische visioen van het zienerschap en het mediumschap. Het eerste kan op twee manieren worden verkregen: (a) als het *geheugen* en de instinctieve, onafhankelijke activiteit van alle stoffelijke organen en zelfs van de cellen in het fysieke lichaam door de wil worden uitgeschakeld, wat gemakkelijk is wanneer het licht van het hoger ego de hartstochtelijke aard van het persoonlijk lager ego voorgoed heeft verteerd en onderworpen, maar dit vereist adeptschap; en (b) als reïncarnatie van iemand die door in een vorig leven heel zuiver te leven en in de juiste richting te werken bijna de heiligheid van een yogī had verkregen.

Er is ook een derde mogelijkheid om in mystieke visioenen het gebied van het hoger manas te bereiken, maar dit gebeurt slechts zelden en heeft niets te maken met de wil van de ziener, maar wordt ver-

[1] Een andere naam voor het universele denkvermogen.

oorzaakt door extreme zwakte en uitputting van het stoffelijk lichaam door ziekte en lijden. De zieneres van Prevorst was een voorbeeld van deze derde categorie, en Jakob Böhme van de tweede. In alle andere gevallen van abnormaal zienerschap, van zogenaamde helderhorendheid, helderziendheid, en trance, is het eenvoudig *mediumschap*.

Wat is een medium? Men neemt aan dat een medium, wanneer daarmee tenminste geen hulpmiddel wordt bedoeld, een tussenpersoon is door wie een ander persoon of wezen zich manifesteert of een bericht doorgeeft. Omdat spiritisten geloven in communicatie met geesten van overledenen, en dat deze zich kunnen manifesteren door middel van sensitieve personen, of deze zo kunnen beïnvloeden dat ze 'boodschappen' van hen doorgeven, beschouwen ze het mediumschap als een zegen en een groot voorrecht. Wij theosofen daarentegen, die niet zoals de spiritisten in de 'communicatie met geesten' geloven, beschouwen deze gave als een van de gevaarlijkste zenuwziekten.

Een medium is eenvoudig iemand bij wie het 'astrale' licht in het persoonlijke ego of aardse denkvermogen (psychē) zozeer overheerst dat het hele fysieke gestel daarvan doortrokken is. Elk orgaan en elke cel is daardoor afgestemd op en onderhevig aan een enorme en abnormale spanning. Het denkvermogen bevindt zich steeds op het gebied van, en is geheel gedompeld in, dat bedrieglijke licht waarvan de *ziel* goddelijk, maar het lichaam – de lichtgolven op de lagere gebieden – hels is; want deze zijn slechts de zwarte en verminkte weerspiegelingen van de aardse herinneringen. Het ongeoefende oog van het arme medium kan de donkere nevel, de dichte mist van aardse emanaties, niet doorboren om daarachter het schitterende gebied van eeuwige waarheden te zien. Het ziet de dingen niet scherp. Zijn zintuigen zijn niet in staat om het ware van het valse te onderscheiden, want ze zijn vanaf zijn geboorte gewend aan de onnatuurlijke vervorming van beelden die heen en weer worden geslingerd op de caleidoscopische golven van het astrale gebied.

En zo ziet hij de bleke, zielloze lijken die zich in de ongestructureerde velden van kāmaloka bewegen aan voor levende beelden van de 'dierbare overledenen'; de onsamenhangende echo's van eens menselijke stemmen, die in zijn gedachten opkomen, roepen bij hem samenhangende zinnen op die hij herhaalt zonder te weten dat ze hun uiteindelijke vorm en glans in de binnenste diepten van zijn eigen hersenwerkplaats ontvingen. De beelden en geluiden die het medium nu met een gevoel van gelukzaligheid en vertrouwen vervullen, zouden

zijn hart doen verstijven van afschuw als hij de ware aard ervan kon zien en horen. Hij gelooft echt dat de onmetelijke vergezichten die hem getoond worden, de werkelijke spirituele wereld zijn, het verblijf van de gezegende engelen die geen lichaam meer hebben.

We geven hier de hoofdlijnen en feiten van het mediumschap, omdat er in een artikel als dit geen plaats is voor uitzonderingsgevallen. We beweren – omdat we helaas een tijd lang persoonlijk zulke ervaringen hebben gehad – dat mediumschap over het algemeen heel gevaarlijk is; en dat paranormale ervaringen, indien ze klakkeloos worden aanvaard, er alleen toe leiden dat men zonder het te beseffen anderen bedriegt, omdat het medium het eerste door zichzelf misleide slachtoffer is. Bovendien is een te nauwe omgang met de 'oude aardse slang' besmettelijk. De odische en magnetische stromen van het astrale licht zetten vaak aan tot moord, dronkenschap, immoreel gedrag, en, zoals Éliphas Lévi het uitdrukt, 'lage naturen kunnen halsoverkop worden meegesleurd door de blinde krachten [van dat *licht*] die door misvatting en zonde in beweging zijn gezet.'[1]

De grote magiër van de 19de eeuw bevestigt het voorgaande als hij over het astrale licht zegt:

> We hebben gezegd dat er om magische kracht te verkrijgen, twee dingen nodig zijn: de wil vrijmaken van alle slavernij, en deze met volledige beheersing uitoefenen.
>
> De oppermachtige wil [van de adept] wordt in onze symboliek voorgesteld door de vrouw die de slangenkop verplettert, en door de schitterende engel die de draak bedwingt en hem met zijn speer onder zijn voet houdt; de grote magische kracht, de tweevoudige lichtstroom, het levende astrale *vuur* van de aarde, wordt in de oude theogonieën voorgesteld door een slang met de kop van een stier, een ram, of een hond. Het is de dubbele slang van de caduceus, het is de oude slang van *Genesis*, maar het is ook de *koperen slang van Mozes* gekronkeld om de tau, dat wil zeggen het voortbrengende liṅga.
>
> Het is ook de bok van de heksensabbat, en de Bafomet van de tempeliers; het is de hylē van de gnostici; het is de dubbele slangenstaart die de poten vormt van de zonnehaan van de Abraxas; ten slotte is het de duivel van Eudes de Mirville. Maar in werkelijkheid is het de blinde kracht die zielen [d.w.z. het lager manas, of nefesh]

[1] Éliphas Lévi, *Dogme et rituel de la haute magie*, 1861, deel 2, hfst. 6, blz. 102-3.

> moeten overwinnen om zich te bevrijden van de aardse banden; want als hun wil hen niet bevrijdt van deze *noodlottige aantrekking*, zullen ze door de kracht die hen heeft voortgebracht, worden meegesleurd in de stroom, en zullen ze *terugkeren tot het centrale, eeuwige, vuur*.[1]

Het 'centrale eeuwige vuur' is die ontbindende kracht die geleidelijk het kāmarūpa, of de 'persoonlijkheid', verteert en verbrandt in kāmaloka, waar het na de dood heen gaat. Het is echt zo dat de mediums worden aangetrokken door het astrale licht; het is de directe oorzaak van het feit dat hun persoonlijke 'zielen' worden geabsorbeerd in de kracht die hun aardse beginselen heeft voortgebracht. En daarom zegt dezelfde occultist:

> Alle magische verrichtingen bestaan daarin zich te *bevrijden* uit de kronkels van de oude slang, vervolgens de voet op haar kop te plaatsen, en haar volledig de wil op te leggen. 'Ik zal u', zo zegt de slang in het bijbelverhaal 'alle koninkrijken van de aarde geven, als u neerknielt en mij aanbidt.' De ingewijde moet antwoorden: 'Ik zal niet neerknielen, maar u zult aan mijn voeten kruipen; u zult mij niets geven, maar ik zal van u gebruikmaken en van u nemen wat ik maar wens. Want *ik ben uw heer en meester*!'[2]

En op die manier deelt het persoonlijke ego, dat één wordt met zijn goddelijke ouder, in de onsterfelijkheid van laatstgenoemde. In het andere geval . . .

Maar genoeg. Gezegend is hij die de tweeledige machten die in het astrale licht werken heeft leren kennen; driemaal gezegend is hij die de noëtische van de psychische werking van de god met 'twee gezichten' in zichzelf heeft leren onderscheiden, en die de macht kent van zijn eigen geest – de 'kracht van de ziel'.

---

[1] *Op.cit.*, blz. 101-2. Vgl. *Isis ontsluierd*, 1:203.
[2] *Op.cit.*, blz. 102. Vgl. *Isis ontsluierd*, 1:204.

Hypnose, en haar verband met andere vormen van betovering

[‘Hypnotism, and its relations to other modes of fascination’, *Lucifer*, december 1890, blz. 295-301; *CW* 12:394-403]

We worden door ‘H.C.’ en andere leden gevraagd om onderstaande vragen te beantwoorden. We zullen dit doen, maar onder één voorbehoud: onze antwoorden zullen alleen vanuit het standpunt van het occultisme worden gegeven, zonder aandacht te schenken aan die hypothesen van de moderne (een ander woord voor ‘materialistische’) wetenschap die misschien in strijd zijn met de esoterische leringen.

Vraag: Wat is hypnose, en in hoeverre verschilt ze van dierlijk magnetisme (of mesmerisme)?

Antwoord: Hypnose is de nieuwe wetenschappelijke naam voor het oude, domme ‘bijgeloof’ dat ‘fascinatie’ of ‘betovering’ wordt genoemd. Het is een achterhaalde *leugen* omgezet in een moderne *waarheid*. Het feit bestaat, maar de wetenschappelijke verklaring ervan schiet nog tekort. Sommigen denken dat *hypnose* het gevolg is van een kunstmatig teweeggebrachte prikkeling van de zenuwuiteinden; dat deze prikkeling naar de hersencellen wordt overgebracht en door uitputting een toestand teweegbrengt die slechts een andere vorm van slaap (hypnosis of hupnos) is; anderen denken dat het eenvoudig een zelf voortgebrachte toestand van verdoving is, hoofdzakelijk teweeggebracht door verbeelding, enz.

Wanneer de hypnotische toestand wordt teweeggebracht door de Braid-methode, die zuiver mechanisch is, namelijk door te staren naar een fel lichtpunt, een stuk metaal, of een kristal, is er geen sprake van dierlijk magnetisme. Wanneer ze tot stand wordt gebracht door ‘mesmerische’ strijkbewegingen op de proefpersoon uit te voeren, is er wél sprake van ‘dierlijk magnetisme’ (of mesmerisme). Bij de Braid-methode wordt geen gebruik gemaakt van elektropsychische en zelfs niet van elektrofysiologische stromen, maar alleen van de mechanische moleculaire trillingen van het metaal of van het kristal waar de proefpersoon naar staart. Het *oog* – het meest occulte orgaan aan de oppervlakte van ons lichaam – dient als medium tussen het stukje metaal of

kristal en de hersenen, en brengt de moleculaire trillingen van de zenuwcentra in de hersenen in harmonie met de trillingen van het glinsterende voorwerp (dat wil zeggen maakt het trillingsgetal in de hersenen gelijk aan dat van het voorwerp). En deze harmonie veroorzaakt de hypnotische staat.

Maar in het geval van strijkbewegingen zou de beste naam voor hypnose ongetwijfeld 'dierlijk magnetisme' zijn, of de veel bespotte term 'mesmerisme'. Bij hypnose door middel van strijkbewegingen is het namelijk de menselijke wil van de hypnotiseur zelf die, bewust of onbewust, op het zenuwstelsel van de proefpersoon inwerkt. En ook hier wordt door middel van trillingen – maar dan *atomaire*, niet *moleculaire* – die door de energie van de WIL in de ether van de ruimte (dus op een heel ander gebied) worden voortgebracht, de superhypnotische staat (d.w.z. 'suggestie', enz.) opgewekt. De trillingen die we 'wilstrillingen' noemen en hun aura zijn namelijk totaal andere trillingen dan die welke eenvoudig door gewone, mechanische moleculaire beweging worden voortgebracht, en ze zijn op een andere laag van de kosmo-aardse gebieden actief. Het is hier natuurlijk essentieel dat men een duidelijk begrip heeft van dat wat in het occultisme onder *wil* wordt verstaan.

Vr.: Bij beide (hypnose en dierlijk magnetisme) vindt er een wilsuiting plaats van de kant van de hypnotiseur of de magnetiseur; een overbrengen van iets van hem naar de proefpersoon. Wat wordt er in beide gevallen overgebracht?

Antw.: Dat wat wordt overgebracht heeft in Europese talen geen naam, en als we het eenvoudig als *wil* beschrijven, verliest het alle betekenis. De oude en vrij algemeen 'taboe' verklaarde woorden 'betovering', 'fascinatie', en 'bezwering', en vooral het werkwoord 'beheksen', gaven de feitelijke handeling die plaatsvindt tijdens zo'n overbrenging veel duidelijker weer dan de moderne en nietszeggende termen 'hypnotiseren' en 'biologeren'. Het occultisme noemt de kracht die wordt overgebracht het 'aurisch fluïdum', om het te onderscheiden van het 'aurisch licht'; het 'fluïdum' is een groep samenhangende atomen op een hoger gebied, en een neerdaling naar dit lagere gebied, in de vorm van ontastbare en onzichtbare, plastische substanties, voortgebracht en geleid door de machtige wil; het 'aurisch licht', of dat wat Reichenbach od noemt, een licht dat alle wezens en voorwerpen in de natuur omhult, is daarentegen slechts de astrale weerspiegeling die de voorwerpen zelf uitstralen; zijn specifieke kleur en kleuren, de combi-

naties en variaties daarvan, geven het stadium aan van de guṇa's, of eigenschappen en kenmerken, van elk voorwerp of ieder persoon in het bijzonder – waarbij de menselijke aura het krachtigst van alle is.

Vr.: Waarop berust vampirisme?

Antw.: Als men met dit woord doelt op de onvrijwillige overdracht van een gedeelte van iemands levenskracht door een soort occulte osmose van de ene persoon naar een ander, waarbij laatstgenoemde met zo'n vampiriserend vermogen begiftigd is, of beter gezegd behept is, dan kan de werking daarvan alleen begrijpelijk worden wanneer we de aard en essentie van het semi-substantiële 'aurische fluïdum' grondig bestuderen. Dit endosmotische en exosmotische proces kan, evenals elk ander occult natuurproces, ten goede of ten kwade worden toegepast, en wel bewust of onbewust.

Wanneer een gezonde magnetiseur een patiënt magnetiseert en vastberaden is om zijn pijn te verlichten en hem te genezen, dan is de uitputting die de magnetiseur ondervindt evenredig aan de verlichting die hij heeft geboden; endosmose heeft plaatsgevonden, waarbij de genezer een gedeelte van zijn levensaura heeft afgestaan dat de zieke ten goede komt. Vampirisme daarentegen is een blind en mechanisch proces, gewoonlijk in gang gezet zonder medeweten van de vampier of van degene die gevampiriseerd wordt. Het is bewuste of onbewuste *zwarte magie*, al naar gelang het geval. In het geval van adepten en tovenaars wordt dit proces bewust uitgevoerd en geleid door de wil. In beide gevallen vindt de overbrenging plaats door middel van een magnetisch en aantrekkend vermogen, waarvan de gevolgen aards en fysiologisch zijn, maar dat wordt opgewekt en in gang gezet op het vierdimensionale gebied – het rijk van de atomen.

Vr.: Onder welke omstandigheden is hypnose 'zwarte magie'?

Antw.: Onder die welke we zojuist hebben beschreven, maar voor een volledige bespreking van het onderwerp met zelfs maar een paar voorbeelden is meer ruimte nodig dan we tot onze beschikking hebben. We volstaan met te zeggen dat zodra het motief waardoor de hypnotiseur wordt gedreven egoïstisch is, of schadelijk voor enig levend wezen, al dat soort handelingen door ons worden beschouwd als zwarte magie. Het gezonde levensfluïdum dat op de patiënt wordt overgebracht door de arts die hem mesmeriseert kan hem genezen, en doet dat ook; maar een teveel ervan kan doden.

[Deze bewering wordt toegelicht in ons antwoord op vraag 7, waarin we een experiment beschrijven waarbij trillingen een wijnglas laten uiteenspatten.]

Vr.: Is er enig verschil tussen hypnose teweeggebracht door mechanische middelen zoals draaiende spiegels, en die welke optreedt door de rechtstreekse blik van een hypnotiseur (fascinatie)?

Antw.: Het verschil is volgens ons al aangegeven in het antwoord op de eerste vraag. De blik van een hypnotiseur heeft meer kracht, en is daarom gevaarlijker, dan de eenvoudige mechanische strijkbewegingen van een hypnotiseur, die in negen van de tien gevallen niet weet hoe hij zijn wil moet gebruiken en dit dus niet kan. Wie de esoterische wetenschap bestudeert, moet weten dat eerstgenoemde handeling volgens de wetten van occulte overeenstemming plaatsvindt op het eerste stoffelijke gebied (het laagste), terwijl de tweede, waarvoor een goed geconcentreerde wil nodig is, verricht moet worden op het *vierde* gebied als de hypnotiseur een niet-ingewijde beginneling is, en op het *vijfde* gebied als hij ook maar een beetje een occultist is.

Vr.: Waarom brengt een stukje kristal of een glimmende knoop de ene mens in een hypnotische toestand, terwijl dit op een ander geen enkele invloed heeft? Een antwoord hierop zou volgens ons meer dan één probleem oplossen.

Antw.: De wetenschap heeft een aantal uiteenlopende hypothesen over dit onderwerp naar voren gebracht, maar heeft tot nu toe geen enkele daarvan definitief aangenomen. Dit komt omdat al deze speculaties ronddraaien in de vicieuze cirkel van materieel-fysieke verschijnselen met hun blinde krachten en mechanische theorieën. Het 'aurisch fluïdum' wordt door de wetenschappers niet erkend, en wordt door hen daarom verworpen. Maar hebben ze niet jarenlang geloofd in de kracht van metaaltherapie, die de invloed van deze metalen toeschrijft aan de inwerking van hun elektrische 'fluïdums' of stromen op het zenuwstelsel? Ze dachten dit eenvoudig omdat ze een analogie hadden ontdekt tussen de werking van het zenuwstelsel en elektriciteit. Deze theorie werd verworpen omdat ze in tegenspraak was met de meest zorgvuldige waarnemingen en experimenten.

Ze werd tegengesproken door twee belangrijke feiten die tijdens de metaaltherapie duidelijk werden: (a) beslist niet elk metaal had op elke zenuwaandoening invloed – een patiënt was voor een bepaald metaal

gevoelig, terwijl alle andere geen enkel effect op hem hadden; en (b) de gevallen van patiënten die door bepaalde metalen werden beïnvloed waren zeldzaam en uitzonderlijk. Dit toonde aan dat 'elektrische fluïdums' die invloed hebben op ziekten en ze genezen, slechts in de verbeelding van de theoretici bestonden. Als ze echt bestonden, dan zouden *alle* metalen op *alle* patiënten enige invloed hebben gehad, en zou elk metaal afzonderlijk invloed hebben gehad op elke zenuwzieke, omdat de omstandigheden om zulke fluïdums voort te brengen in alle besproken gevallen precies dezelfde waren. En nadat dr. Charcot dr. Burq, de *eens* verguisde ontdekker van de metaaltherapie, had gerehabiliteerd, begonnen Shiff en anderen iedereen te verguizen die in elektrische fluïdums geloofde, en deze schijnt men nu in te ruilen voor 'moleculaire beweging', die het laatste woord van de fysiologie is – natuurlijk alleen *voorlopig*.

Maar de vraag is nu: Zijn de ware aard, de werking, en de toestand van die 'beweging' beter bekend dan de aard, de werking, en de toestand van de 'fluïdums'? Dat valt te betwijfelen. In elk geval is het occultisme zo vrij om te beweren dat elektrische of magnetische fluïdums (die twee zijn in feite hetzelfde) *hun essentie en oorsprong danken aan diezelfde moleculaire beweging* – die nu *energie van het atoom*[1] wordt genoemd – waaraan elk ander verschijnsel in de natuur is toe te schrijven. Immers, als de naald van een galvanometer of elektrometer niet uitslaat en dus geen elektrische of magnetische fluïdums registreert, bewijst dit helemaal niet dat er geen fluïdums zijn, maar éénvoudig dat, omdat deze naar een ander en hoger gebied zijn overgegaan, de elektrometer niet langer kan worden beïnvloed door de energie die op een gebied werkt waarmee het instrument geen enkel verband heeft.

Het bovenstaande moest worden uitgelegd om aan te tonen dat de aard van de kracht die van een mens of een voorwerp op een ander wordt overgebracht, door hypnose, elektriciteit, metaaltherapie, of 'fascinatie', in essentie dezelfde is, slechts verschilt in graad, en aangepast is aan het subgebied van de stof waarop ze actief is; zoals iedere occultist weet, zijn er op ons aardse gebied, evenals op elk ander gebied, zeven subgebieden.

Vr.: Zit de wetenschap er helemaal naast met haar definitie van hypnotische verschijnselen?

---

[1] In het occultisme heeft het woord 'atoom' een andere betekenis dan in de moderne wetenschap. Zie blz. 293 in dit boek.

Antw.: Tot op heden heeft ze er geen definitie voor. Als er één punt is waarop het occultisme het met de meest recente ontdekkingen van de natuurwetenschap (tot op zekere hoogte) eens is, dan is het dat alle lichamen die de eigenschap bezitten om metaaltherapeutische of andere soortgelijke verschijnselen teweeg te brengen, ondanks hun grote verscheidenheid, één kenmerk gemeen hebben. Het zijn allemaal bronnen en voortbrengers van snelle moleculaire trillingen, die door een intermediair, of door direct contact, aan het zenuwstelsel worden doorgegeven, en zo de frequentie van de zenuwtrillingen wijzigen – de enige voorwaarde daarvoor is dat ze zogezegd in *harmonie* moeten zijn.

Het woord harmonie betekent niet noodzakelijkerwijs gelijkheid van aard of essentie, maar alleen gelijkheid van graad, een overeenkomst wat betreft dichtheid en doordringbaarheid, en gelijke mogelijkheden voor de intensiteit van geluid of beweging: een klok kan in harmonie zijn met een viool, een fluit met het geluid van een dier of een menselijke stem. Bovendien verandert het trillingsgetal – vooral in een dierlijke cel of orgaan – met de gezondheidstoestand en met de algemene conditie. Daarom kunnen de zenuwcentra in de hersenen van een gehypnotiseerd persoon, hoewel ze potentieel en wat de essentiële oorspronkelijke activiteit betreft volledig in harmonie zijn met het voorwerp waarnaar hij staart, er toch, als gevolg van een organische storing op dat moment, mee in strijd zijn omdat ze een ander trillingsgetal hebben. In zo'n geval komt de hypnotische toestand niet tot stand; of het kan gebeuren dat er tussen zijn zenuwcellen en de cellen van het kristal waarnaar hij moet staren, helemaal geen harmonie bestaat, en in dat geval kan dat voorwerp nooit enig effect op hem hebben.

Dit komt er dus op neer dat als men bij experimenten met hypnose verzekerd wil zijn van een goed resultaat, er aan twee voorwaarden moet zijn voldaan; (a) omdat elk organisch of anorganisch object in de natuur gekenmerkt wordt door zijn vaste, moleculaire trillingen, moet men uitzoeken welke objecten in harmonie *zullen* meetrillen met een of ander menselijk zenuwstelsel, en (b) men moet bedenken dat de moleculaire trillingen van het object alleen invloed op het zenuwstelsel kunnen hebben als de frequenties van hun respectieve trillingen samenvallen, d.w.z. als hun trillingsgetal overeenstemt, wat, in geval van hypnose die door mechanische middelen wordt opgewekt, door middel van het oog wordt bereikt.

Hoewel het verschil tussen hypnose teweeggebracht door mechanische middelen en die welke rechtstreeks wordt opgewekt door de sta-

rende blik van de hypnotiseur, *plus* zijn wil, afhangt van het gebied waarop dat verschijnsel wordt teweeggebracht, wordt de 'fascinatie' of de onderwerpende invloed toch door dezelfde kracht voortgebracht. In de fysieke wereld en haar stoffelijke gebieden wordt die kracht BEWEGING genoemd; in de mentale en metafysische werelden staat ze bekend als WIL – de tovenaar met vele gezichten die overal in de natuur actief is.

Het trillingsgetal (moleculaire beweging) van metalen, houtsoorten, kristallen, enz., verandert onder invloed van warmte, koude, enz., en hetzelfde gebeurt met het trillingsgetal van de moleculen van de hersenen: dat wil zeggen, de frequentie wordt hoger of lager. En dit is wat er in feite bij hypnose plaatsvindt. In het geval van het staren stemt het oog – het belangrijkste instrument van de wil van de hypnotiseur, maar een slaaf en een verrader wanneer deze wil sluimert – zonder dat de patiënt of proefpersoon zich ervan bewust is, de trillingen van de zenuwcentra van zijn hersenen automatisch af op de snelheid van de trillingen van het voorwerp waarnaar hij staart, door de frequentie ervan op te vangen en die naar de hersenen over te brengen. Maar in het geval van toegepaste strijkbewegingen is het de wil van de hypnotiseur die vanuit zijn oog straalt, die de vereiste harmonie teweegbrengt tussen zijn wil en de wil van de proefpersoon.

Van twee voorwerpen die harmonisch op elkaar zijn afgestemd – bijvoorbeeld twee snaren – zal de ene altijd krachtiger zijn dan de andere, en dus overheersen en zelfs het vermogen bezitten om zijn zwakkere 'medetriller' te vernietigen. Dit is zó waar dat we een beroep kunnen doen op de natuurwetenschap om dit feit te bevestigen. Neem bijvoorbeeld de 'gevoelige vlam'. De wetenschap zegt dat als een toon wordt aangeslagen die in harmonie is met het trillingsgetal van zijn moleculen, de vlam onmiddellijk op dit geluid (de toon) zal reageren en zal dansen en zingen op de maat van de klanken. Maar de occulte wetenschap voegt hieraan toe dat als het geluid wordt versterkt, de vlam *ook kan worden uitgedoofd*.[1]

Een ander bewijs: Neem een wijnglas, of een tumbler van dun en helder glas; breng een bepaalde toon voort door er met een zilveren lepel zachtjes tegen te tikken; breng vervolgens diezelfde toon voort door met een natte vinger over de rand ervan te wrijven, en als u het goed doet, zal het glas onmiddellijk barsten en uiteenspatten. Het glas dat ongevoe-

---

[1] Zie *Isis ontsluierd*, 2:711-2.

lig is voor elk ander geluid, zal niet bestand zijn tegen de grote intensiteit van zijn eigen grondtoon, want die trilling zal zo'n beroering onder zijn deeltjes teweegbrengen dat de hele structuur uiteenvalt.

Vr.: Wat gebeurt er met ziekten die door hypnose zijn genezen; zijn ze werkelijk genezen of worden ze uitgesteld, of komen ze terug in een andere vorm? Zijn ziekten karma; en zo ja, is het wel goed om te proberen ze te genezen?

Antw.: Hypnotische suggestie kan voor altijd genezen, en kan dit ook niet doen. Het hangt helemaal af van de kracht van de magnetische band tussen de hypnotiseur en de patiënt. Als de ziekte karmisch van aard is, zal ze slechts worden uitgesteld en in een andere vorm terugkeren, niet per se als ziekte maar als een ander soort straffend kwaad. Het is altijd 'goed' om te proberen lijden te verlichten waar dat mogelijk is, en ons best daarvoor te doen. Als iemand terecht in de gevangenis zit en kou vat in zijn vochtige cel, moet de gevangenisarts dan niet proberen hem daarvan te genezen?

Vr.: Is het nodig dat de 'suggesties' van de hypnotiseur worden uitgesproken? Is het niet genoeg als hij ze denkt, en is zelfs hij misschien soms onwetend of zich niet bewust van de neiging die hij zijn proefpersoon inprent?

Antw.: Als het rapport[1] tussen beiden voor eens en altijd tot stand is gebracht, is het beslist niet nodig dat de suggesties worden uitgesproken. De gedachte is machtiger dan het gesproken woord wanneer de wil van de proefpersoon werkelijk is onderworpen aan die van de hypnotiseur. Maar, aan de andere kant, als de 'suggestie' niet enkel het welzijn van de proefpersoon dient, en niet volkomen vrij is van elk egoïstisch motief, dan is een suggestie door *gedachteoverdracht* een daad van *zwarte magie* met veel meer kwade gevolgen dan een *uitgesproken* suggestie. Het is altijd verkeerd en ongeoorloofd om iemand van zijn vrije wil te beroven, tenzij dit voor zijn eigen bestwil of dat van de samenleving is; en zelfs dan moet het met veel onderscheidingsvermogen gebeuren. Het occultisme beschouwt al zulke onbezonnen pogingen als zwarte magie en tovenarij, hetzij bewust of onbewust.

Vr.: Beïnvloeden het motief en het karakter van de hypnotiseur het onmiddellijke of toekomstige resultaat?

---

[1] Noot vert.: geestelijke verbinding.

Antw.: Ze bepalen of zijn behandeling met hypnose tot witte of zwarte magie leidt, zoals het laatstgegeven antwoord laat zien.

Vr.: Is het verstandig om hypnose niet alleen te gebruiken om iemand van een ziekte af te helpen, maar ook van een slechte gewoonte, zoals liegen of alcoholisme?

Antw.: Dit is een daad van menslievendheid en vriendelijkheid, en komt dichtbij wijsheid. De beëindiging van zijn slechte gewoonten draagt weliswaar niets bij aan zijn goede karma (dit zou wél zo zijn als hij zich persoonlijk had ingespannen om zich uit eigen vrije wil te beteren, iets waarvoor een zware mentale en fysieke strijd nodig is), maar een geslaagde 'suggestie' zal hem niettemin ervoor behoeden meer slecht karma voort te brengen, en nieuwe fouten toe te voegen aan de lijst van zijn vroegere misstappen.

Vr.: Wat gebeurt er met een gebedsgenezer als hij succes heeft; op welke manier houdt hij zijn beginselen en zijn karma dan voor de gek?

Antw.: De verbeelding is een krachtig hulpmiddel bij elke gebeurtenis in ons leven. De verbeeldingskracht laat zich leiden door geloof, en beide zijn tekenaars die aan de *wil* de schetsen leveren om meer of minder diep te griffen op de rotsen van de hindernissen en tegenstand waarmee het levenspad bezaaid is. Paracelsus zegt:

> Geloof moet de verbeelding bevestigen, want geloof vormt de basis van de *wil*. . . . Een vastbesloten wil is het begin van alle magische handelingen. . . . Omdat mensen zich geen volmaakt beeld vormen van, en geen vertrouwen hebben in, het resultaat, is de uitkomst van de magie onzeker, terwijl deze toch volkomen zeker zou kunnen zijn.[1]

Dat is het hele geheim.

De helft, zo niet twee derde, van onze kwalen en ziekten zijn het product van onze verbeeldingskracht en angst. Vernietig alle angst, en geef een andere richting aan de verbeelding, en de natuur zal de rest doen. Er is niets schadelijks of zondigs aan deze methoden als zodanig. Ze worden pas gevaarlijk als het vertrouwen van de gebedsgenezer in zijn vermogens te hoogmoedig en te uitgesproken wordt; en als hij begint te denken dat hij door zijn wil ziekten kan verdrijven waarvoor in feite, om niet noodlottig af te lopen, de onmiddellijke hulp van bekwame artsen vereist is.

---

[1] *De Pestilitate*, boek 1.

1891

Over reuzen

[‘Going to and fro in re-giants’, *Lucifer*, januari 1891, blz. 436-7; *CW* 13:111-3]

De reuzen van vroeger zijn fictie, zeggen de geleerden van het moderne Westen. Telkens wanneer de botten van een zogenaamd reuzenras worden gevonden, wat al snel als excuus wordt gebruikt voor de verheerlijking van *Genesis* 6:4[1], komt er een Cuvier om het bijgeloof in de kiem te smoren door aan te tonen dat het slechts de botten van een dinotherium giganteum van de familie van tapirs zijn. De ‘geheime leer’ is een sprookje, en de rassen van reuzen die aan de onze voorafgingen zijn een hersenspinsel van de Ouden, en nu van theosofen.

Laatstgenoemden zijn best bereid toe te geven dat de reuzen en reuzinnen van 2 tot 3 meter die in onze huidige tijd af en toe voorkomen geen volledig bewijs vormen. Ze zijn geen reuzen in de strikte zin van het woord, hoewel de wetenschappelijk aangetoonde *neiging om terug te keren tot het oorspronkelijke type* nog steeds aanwezig is. Maar voor een volledig bewijs zouden de skeletten van onze moderne Goliaths, en de bouw van hun botten, in breedte en dikte in verhouding moeten staan tot de lengte van het lichaam en ook de grootte van het hoofd. Aangezien dit niet het geval is, kan de abnormale lengte zowel te wijten zijn aan hypertrofische oorzaken als aan *atavisme*.

Op al deze problemen is steeds één antwoord gegeven: ‘de tijd zal het leren’. ‘Als de skeletten van de prehistorie er tot dusver niet in zijn geslaagd (wat beslist wordt ontkend) om de hier gedane bewering te bewijzen, *dan is dat slechts een kwestie van tijd*.’[2] En die tijd lijkt te zijn aangebroken, en het eerste bewijs is veelbelovend. We citeren het nieuws over de volgende vondst, dat voor zich spreekt:

> Reuzen komen in onze legenden en in de oudste historische verhalen van de wereld zo vaak voor dat men zich serieus heeft afgevraagd of er in een ver verleden niet een ras van reusachtige mensen heeft bestaan – bijvoorbeeld tijdens de tijdperken van het kwartair met de grote zoogdieren, de mastodont, de mammoet, enz. – en of

---

[1] ‘De reuzen waren in die dagen op aarde.’
[2] *De geheime leer*, 2:313.

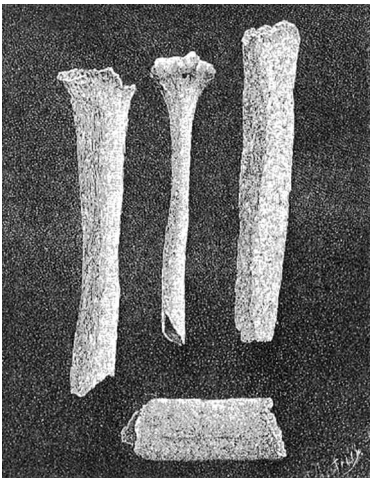

Botten van de reus van Castelnau.[2]

dit soort mensen in latere tijden misschien is blijven bestaan. Pygmeeën zouden meer kans maken om te blijven bestaan tijdens de hegemonie van de normale mens. De reuzen zouden, net als de grotere viervoeters, worden uitgeroeid. Onze oudste menselijke fossielen, zoals de Neanderthaler- en Cro-Magnon-schedels, duiden echter niet op een uitzonderlijke grootte. Het staat vast dat in sommige dolmens[1] en grafheuvels heel lange skeletten zijn gevonden, maar men neemt aan dat ze tot het ras van de bronstijd behoren, dat nog steeds deel uitmaakt van de Europese bevolking.

G. de Lapouge[3] heeft onlangs een ontdekking gedaan waardoor dit vraagstuk opnieuw naar voren komt. Op de prehistorische begraafplaats van Castelnau-le-Lez, nabij Montpellier, die dateert uit de tijdperken van gepolijste steen en brons, vond hij afgelopen winter, tussen vele schedels, één van enorme omvang, die alleen van een mens kon zijn van ver over de 2 meter, en van een morfologisch type dat veel voorkomt in de dolmens van Lozère. Het was de schedel van een gezonde jongen van ongeveer 18 jaar. Bovendien vond hij in de aarde van een enorme grafheuvel, met stenen graven uit de bronstijd (min of meer aangetast door erbovenop geplaatste graven uit de vroege ijzertijd), enkele fragmenten van menselijke botten van abnormale grootte. Bijvoorbeeld een deel van een scheenbeen met een omtrek van 16 cm, een deel van een dijbeen met een omtrek van 13 cm, en het onderste deel van een opperarmbeen van tweemaal de normale grootte.

Alles in overweging genomen schat De Lapouge dat deze mens ongeveer 3½ meter lang moet zijn geweest – dat wil zeggen een

[1] Noot vert.: in Nederland hunebedden genoemd.

[2] Het middelste bot boven is een opperarmbeen van normale grootte. Het linkerbot is een dijbeen en het rechterbot is een scheenbeen van de reus. Het bot onderin is een fragment van een scheenbeen van iemand van normale grootte of een fragment van een opperarmbeen van de reus.

[3] Georges Vacher de Lapouge, 'Le géant fossile de Castelnau', *La Nature*, deel 18, nr. 888, 1890, blz. 11-12.

> echte reus, volgens de gebruikelijke opvatting. Hij moet in het kwartair of het begin van het huidige tijdperk hebben geleefd, maar of hij nu een geval van hypertrofie was of een van een uitgestorven reuzenras, is nog niet te zeggen. Gek genoeg plaatst de overlevering de grot van een reus vlakbij de plek in de vallei van Castelnau waar de botten uit de grafheuvel zijn gehaald.[1]

'Hypertrofie' – zich uitstrekkend over de 'lengte, breedte, en dikte' van het lichaam, en ook nog eens met een hoofd of schedel 'van enorme omvang' – lijkt verdacht veel op een slap excuus om een achterhaalde theorie nog wat langer in stand te houden. Het is goed dat de wetenschap voorzichtig is, maar zelfs de veertig 'onsterfelijken' zouden, in alle majesteit van hun academische sluimer, worden uitgelachen als ze zouden proberen ons te laten geloven dat de abnormale grootte van de Russische kind-reuzin, van 1,95 meter en negen jaar oud, aan chronische waterzucht is toe te schrijven!

De vriend van de duivel
Gedachten over Ormuzd en Ahriman

['The devil's own. Thoughts on Ormuzd and Ahriman', *Lucifer*, maart 1891, blz. 1-9; *CW* 13:123-33]

> Gegroet, heilig licht, eerstgeboren nakomeling van de hemel!
> Of van de eeuwige en even oude straal
> . . . Want God is licht, . . .
> Heldere uitstraling van de heldere ongeschapen essentie!
> . . .
> Helemaal alleen vliegt Satan . . .
> Vlug naar de poorten van de hel . . .
> – Milton, *Paradise Lost*, 3:1-6; 2:630-2

In de wereldreligies is geen allegorie zo diep filosofisch, zo groots en zo treffend en veelbetekenend als die over de twee broeder-machten van de mazdeïsche religie, Ahura-Mazdā en Angra-mainyu genaamd, in hun moderne vorm beter bekend als Ormuzd en Ahriman. Van deze

[1] 'Giants of Old', *The Galignani Messenger*, 21 juni 1890, blz. 3.

twee emanaties, 'zonen van de grenzeloze tijd' – zervān akarana – zelf voortgekomen uit het verheven en onkenbare beginsel,[1] is de ene de belichaming van de 'goede gedachten' (vohu-manō), de ander van de 'kwade gedachten' (ako-manō). De 'koning van het licht', of Ahura-Mazdā, emaneert uit het oorspronkelijke licht[2] en vormt of schept door middel van het 'woord', Honover (Ahuna-vairya), een zuivere en heilige wereld. Maar Angra-mainyu, hoewel even zuiver geboren als zijn oudere broer, wordt jaloers op hem, en verstoort alles op aarde en in het heelal door overal waar hij komt zonde en kwaad teweeg te brengen.

De twee krachten zijn op ons huidige gebied en in dit evolutiestadium onafscheidelijk, en de één zou zonder de ander geen betekenis hebben. Ze zijn daarom de twee tegengestelde polen van de *ene* gemanifesteerde scheppende macht, of men die nu beschouwt als een universele kosmische kracht die werelden opbouwt, of in haar antropomorfe aspect wanneer haar voertuig de denkende mens is. Want Ormuzd en Ahriman vertegenwoordigen respectievelijk goed en kwaad, licht en duister, de spirituele en de stoffelijke elementen in de mens, en ook in het heelal en in alles wat zich daarin bevindt. Daarom worden de wereld en de mens de macrokosmos en de microkosmos genoemd, het grote en het kleine heelal, waarbij laatstgenoemde de weerspiegeling van eerstgenoemde is. Zelfs exoterisch zijn de god van het licht en de god van de duisternis, zowel spiritueel als fysiek, de twee eeuwig strijdende krachten, hetzij in de hemel of op aarde.[3]

De pārsī's hebben misschien de meeste sleutels tot de juiste interpretaties van hun heilige en dichterlijke allegorieën verloren, maar de

---

[1] Hoewel deze godheid de 'eerstgeborene' is, is Ormuzd metafysisch en logisch gesproken de vierde emanatie (vergelijk parabrahman-mūlaprakriti en de drie logoi in *De geheime leer*). Hij is de godheid van het gemanifesteerde gebied. In de esoterische interpretatie van de heilige allegorieën van de *Avesta* is AHURA of ASURA een soortnaam voor de *zevenvoudige* godheid, de heerser van de zeven werelden; en Hvaniratha (onze aarde) is de vierde, als gebied en in volgorde. We moeten onderscheid maken tussen namen zoals Ahura-Mazdāo, Varana, de 'hoogste' godheid en de synthese van de amshaspends, enz. De echte volgorde zou zijn: de Allerhoogste of het ene licht, het eeuwige genaamd; dan zervān akarana (vergelijk Vishṇu in zijn abstracte betekenis als het grenzeloze dat alles doordringt, en kāla, tijd), de fravashi of de ferouer van Ormuzd (dat eeuwige dubbel of beeld dat aan iedere god, iedere mens, en elk dier, voorafgaat en deze overleeft), en ten slotte Ahura-Mazdā zelf.

[2] Zervān akarana betekent tegelijkertijd oneindig licht, grenzeloze tijd, oneindige ruimte, en lot (karma). Zie *Vendīdād*, Fargard 19:9 (29).

[3] De pārsī's, de laatst overgeblevenen van de oude magiërs, of vuuraanbidders

symboliek van Ormuzd en Ahriman is zo vanzelfsprekend dat zelfs de oriëntalisten haar ten slotte in grote lijnen bijna correct hebben geïnterpreteerd. J. Darmesteter, de vertaler van de *Vendīdād*, schrijft: 'Al lang vóór de pārsī's over Europa en het christendom hadden gehoord, werd de heldendaad van de oude legendarische koning in de mythe van Tahmurath, die dertig jaar lang op Ahriman als paard reed, uitgelegd als de beteugeling van kwade hartstochten en het bedwingen van Ahriman in het hart van de mens.'[1] Dezelfde schrijver vat het magisme in grote lijnen als volgt samen:

> De wereld, zoals ze nu is, is tweevoudig, en is het werk van twee wezens die elkaar vijandig gezind zijn, Ahura-Mazdā, het goede beginsel, en Angra-mainyu, het kwade beginsel; alles wat goed is in de wereld komt van eerstgenoemde, en alles wat er slecht in is komt van laatstgenoemde. De geschiedenis van de wereld is de geschiedenis van hun strijd, van hoe Angra-mainyu de wereld van Ahura-Mazdā binnenviel en haar verstoorde, en hoe hij ten slotte daaruit zal worden verdreven. De mens neemt deel aan de strijd; zijn taak daarin is hem bekendgemaakt in de wet die door Ahura-Mazdā aan Zarathoestra werd geopenbaard. Als het daarvoor vastgestelde moment is aangebroken, zal een zoon van de wetgever, die nog niet is geboren en Saoshyant (Sosiosh) zal heten, verschijnen, zullen *Angra-mainyu en de hel* worden vernietigd, zullen mensen *uit de dood opstaan*, en zal er in de hele wereld eeuwigdurend geluk heersen.[2]

We vestigen de aandacht op de zinsdelen die de schrijfster heeft gecursiveerd, omdat ze esoterisch zijn. De heilige boeken van de mazdeeërs moeten namelijk, evenals alle andere heilige geschriften uit

---

van het edele stelsel van Zarathoestra, verlagen hun godheid niet door van hem een schepper van de kwade geesten én de zuivere engelen te maken. Ze geloven niet in Satan of de duivel, en daarom kan hun religieuze stelsel in feite niet *dualistisch* worden genoemd. Een goed bewijs hiervoor werd ongeveer een halve eeuw geleden in Bombay gegeven, toen Eerw. dr. Wilson, de oriëntalist, over het onderwerp discussieerde met de pārsī-hogepriesters, de dasturs. Laatstgenoemden ontkenden heel filosofisch zijn beschuldiging, en toonden aan dat ze de teksten van hun heilige boeken niet letterlijk namen, voor zover het Ahriman betrof, maar allegorisch opvatten. Voor hen is hij een symbolische voorstelling van de verstorende elementen in de kosmos en van de kwade begeerten en dierlijke instincten in de mens (*Vendīdād*).

[1] *Vendīdād*, vert. J. Darmesteter, *The Sacred Books of the East*, 1880, deel 4, 'Introduction', blz. lxxxii-lxxxiii.

[2] Darmesteter, *Op.cit.*, blz. lvi.

het Oosten (waaronder de *Bijbel*), esoterisch worden gelezen. De mazdeeërs hadden in feite twee religies, zoals bijna alle andere oude volkeren – een voor het volk en de andere voor de ingewijde priesters. Esoterisch hebben de gecursiveerde zinsdelen dus een specifieke betekenis, die alleen volledig kan worden begrepen door de occulte filosofie te *bestuderen*. Omdat Angra-mainyu in een van zijn aspecten de belichaming is van de lagere natuur van de mens met haar vurige begeerten en verdorven verlangens, moet 'zijn hel' *op aarde* worden gezocht en *gelokaliseerd*. In de occulte filosofie is er geen andere hel – en geen enkele toestand valt te vergelijken met die van iemand die diep ongelukkig is. Geen eeuwig brandende ziel, onuitblusbaar vuur, of 'worm die nooit sterft' kan erger zijn dan een leven van wanhopige ellende hier op aarde. Maar dit moet, omdat het ooit een begin had, ook een einde hebben.

Alleen Ahura-Mazdā,[1] het goddelijke, en daarom het onsterfelijke en eeuwige symbool van de 'grenzeloze tijd' is de veilige toevlucht, de spirituele haven van de mens. En omdat de tijd tweevoudig is – want er bestaat een afgemeten en eindige tijd binnen het grenzeloze – is Angra-mainyu slechts een geregeld terugkerend en tijdelijk kwaad. Hij is de heterogeniteit zoals deze zich uit de homogeniteit heeft ontwikkeld. Als Ahura-Mazdā en Angra-mainyu afdalen langs de ladder van de zich differentiërende natuur op de kosmische gebieden, worden ze beiden op de vastgestelde tijd de vertegenwoordigers en het tweevoudige symbool van de mens, de innerlijke of goddelijke INDIVIDUALITEIT, en de uiterlijke *persoonlijkheid*, een samenstelling van zichtbare en onzichtbare elementen en beginselen. Zoals in de hemel, zo ook op aarde; zo boven zo beneden. Terwijl het goddelijk *licht* in de mens, de hogere geest-ziel, de zeven amshaspends vormt (waarvan Ormuzd de zevende is, of de synthese), heeft Ahriman, de denkende *persoonlijkheid*, de dierlijke ziel, op zijn beurt zijn zeven archidevs die tegenover de zeven amshaspends staan.

Tijdens onze levenscyclus staan de goede yazata's, de 99.999 fravashi's (of ferouers) en zelfs de 'heilige zeven', de amshaspends zelf,[2] bijna machteloos tegenover de menigte boze devs – de symbolen van

---

[1] Ahura-Mazdā is hier niet langer de hoogste ene God van het eeuwig *goede* en het eeuwige *licht*, maar is zijn eigen straal, het goddelijk EGO dat de mens bezielt – onder welke naam ook.

[2] De goden van het licht, de 'onsterfelijke zeven', van wie Ahura-Mazdā de zevende is. Ze zijn vergoddelijkte abstracties.

kosmische tegenwerkende krachten en van menselijke begeerten en zonden.[1] Ze zijn demonen van het kwaad, en hun aanwezigheid straalt moreel en fysiek kwaad uit en vervult de wereld met ziekte, armoede, jaloezie en trots, met wanhoop, dronkenschap, verraad, onrechtvaardigheid en wreedheid, met boosheid en bloedige moordzucht. Op aanraden van Ahriman bezorgde de mens vanaf het begin zijn medemens lijden en verdriet.

Deze toestand zal pas ophouden op de dag dat Ahura-Mazdā, de zevenvoudige godheid, zijn zevende naam[2] of aspect aanneemt. Dan zal hij zijn 'heilige woord', māthra-spenta (of de 'ziel van Ahura'), sturen om te incarneren in Saoshyant (Sosiosh), en laatstgenoemde zal Angra-mainyu overwinnen. Sosiosh is het prototype van 'de trouwe en betrouwbare' uit de *Openbaring*, en dezelfde als Vishṇu als de kalki-avatāra. Beiden zullen naar verwachting verschijnen als de *verlosser van de wereld*, *gezeten op een wit paard*, en worden gevolgd door een menigte geesten of genii, eveneens gezeten op melkwitte rossen.[3] En dan zullen de *mensen uit de dood opstaan* en zal er onsterfelijkheid zijn.[4]

Dit laatste is natuurlijk zuiver allegorisch. Als materialisme en zonde in occult taalgebruik de dood worden genoemd, dan is de materialist of de ongelovige – spiritueel gesproken – 'een dode'. Het occultisme heeft de fysieke persoonlijkheid nooit als *de* mens beschouwd; ook Paulus heeft dat niet gedaan, als zijn *Brief aan de Romeinen* (hfst. 6-7) op de juiste manier wordt begrepen. Zo zal de mensheid, 'op het vastgestelde tijdstip' (aan het einde van onze huidige ronde), aan het einde van de cyclus van grofstoffelijk vlees, na bepaalde lichamelijke

---

[1] Of *duivels*.

[2] In vers 16 van *Yast* 19 (*Zamyād Yast*) lezen we:'Ik roep de glorie van de amshaspends aan, die alle zeven op een en dezelfde manier denken, op een en dezelfde manier spreken, op een en dezelfde manier handelen, en een en dezelfde heer hebben, Ahura-Mazdā.' Zoals een occulte leer zegt: Tijdens elk van de zeven perioden (rassen) krijgt het belangrijkste heersende *licht* een nieuwe naam; dat wil zeggen, een van de zeven *verborgen* namen; de initialen daarvan vormen de mysterienaam van de zevenvoudige menigte, gezien als één.

[3] Friedrich Nork, *Biblische Mythologie des alten und neuen Testamentes*, 1843, deel 2, blz. 164. Vergelijk *Openbaring* 19:11-14: 'En ik zag dat de hemel geopend was, en dit zag ik: *een wit paard* met een ruiter . . . en de hemelse legermacht volgde hem *op witte paarden*.'

[4] *Zamyād Yast* 89ev; *The Zend-Avesta*, deel 2, vert. J. Darmesteter, *The Sacred Books of the East*, 1880, deel 23, blz. 306ev.

veranderingen, tot een helderder spiritueel beeld van de waarheid zijn gekomen. Verlossing van het vlees betekent een evenredige verlossing van de zonde. Velen zijn degenen die, *omdat ze zien, zullen geloven*, en daardoor opstaan 'uit de dood'.

Rond het punt halverwege het zevende ras, zegt een occulte profetie, zal de strijd tussen de twee tegengestelde krachten (buddhi en kāma-manas) bijna voorbij zijn. Alles wat onverbeterlijk zondig en goddeloos, wreed en destructief is, zal zijn uitgeroeid, en dat wat daarvan nog over is, zal uit het bestaan worden weggevaagd door een karmische getijdengolf in de vorm van plagen, geologische rampen, en andere middelen van vernietiging. De vijfde ronde zal een hoger soort mensheid voortbrengen; en omdat de verstandige natuur altijd geleidelijk te werk gaat, moet het laatste ras van deze ronde noodzakelijkerwijs het daarvoor benodigde basismateriaal ontwikkelen. Intussen zijn we nog maar net in het vijfde ras van de vierde ronde, en bovendien in het kaliyuga.

De dodelijke strijd tussen geest en stof, tussen licht of het goede en duisternis of het kwade, begon op onze aardbol met de eerste verschillen en tegenstellingen in het planten- en dierenrijk, en werd het hevigst nadat de mens het egoïstische individu was geworden dat hij nu is. Die strijd zal niet ophouden vóór leugens worden vervangen door waarheid, egoïsme door altruïsme, en er in het hart van de mens de hoogste rechtvaardigheid heerst. Tot dat moment zal de luidruchtige strijd onverminderd voortwoeden. Vooral het egoïsme, de liefde voor zichzelf boven alle dingen in de hemel en op aarde, en de verwaandheid van de mens, vormen de oorzaak van de zeven doodzonden.

Nee, Ashmogh, de wrede 'tweevoetige slang', wordt niet zo gemakkelijk onderworpen. Vóór het arme schepsel dat zich nu in de klauwen van de duisternis bevindt door het licht wordt bevrijd, moet het zichzelf leren kennen. De mens zal overeenkomstig het gebod van het orakel van Delphi elk hoekje en gaatje van zijn samengestelde natuur moeten leren kennen en beheersen, vóór hij onderscheid kan maken tussen ZICHZELF en zijn *persoonlijkheid*. Om deze moeilijke taak te volbrengen, moet aan twee voorwaarden absoluut worden voldaan: men moet het edele zoroastrische voorschrift 'goede gedachten, goede woorden, goede daden' volledig in praktijk hebben gebracht, en deze onuitwisbaar in zijn ziel en hart hebben gegrift, niet slechts als lippendienst en plichtpleging. Bovenal moet men zijn *persoonlijke ijdelheid* zo grondig vernietigen dat ze nooit meer kan herleven.

In de oude zoroastrische werken vindt men de volgende suggestieve mythe en alleraardigste allegorie. Sinds het begin van de macht van Angra-mainyu werkten hij en zijn verdorven leger van kwade geesten alle activiteiten van het leger van het licht tegen. De demonen van begeerte en trots, van corruptie en goddeloosheid verwoestten systematisch het werk van de heiligen. Zij waren het die prachtige bloesems giftig maakten; gracieuze slangen dodelijk maakten; heldere vuren, het symbool van de godheid, met stank en rook bezwangerden; en die de dood in de wereld brachten.

Tegenover licht, zuiverheid, waarheid, goedheid en kennis stelden ze duisternis, laagheid, leugenachtigheid, wreedheid en onwetendheid. In tegenstelling tot de nuttige en reine dieren die Ahura-Mazdā had geschapen, bracht Angra-mainyu wilde dieren en bloeddorstige vogels voort. Erger nog, hij lachte om de vredige en onschuldige scheppingen van zijn oudere broer en sprak er geringschattend over. 'Je bent jaloers', zeiden de heilige yazata's op een dag tegen de goddeloze duivel, de boosaardige. 'Je bent niet in staat een mooi en onschadelijk wezen te scheppen, o wrede Angra-mainyu.' . . .

De aartsvijand lachte en zei dat hij het wél kon. Daarop schiep hij de bekoorlijkste vogel die de wereld ooit had gezien. Het was een majestueuze pauw, het symbool van ijdelheid en egoïsme, van zelfverheerlijking in de praktijk.

'Laat hij de koning van de vogels zijn,' zei de Duistere, 'en laat de mens *hem aanbidden en doen zoals hij*.'

Sindsdien was 'Melek Taus' (de Pauwenengel) de bijzondere schepping van Angra-mainyu, en de boodschapper met behulp van wie de aartsvijand door sommigen[1] wordt aangeroepen en door alle mensen gunstig wordt gestemd.

Hoe vaak zien we niet dat dappere mannen en vastberaden vrouwen, die worden bewogen door een krachtig streven naar een ideaal waarvan ze weten dat het het ware ideaal is, ogenschijnlijk met succes tegen Ahriman strijden en hem overwinnen. Hun uiterlijke zelf is het slagveld geweest van een verschrikkelijk, dodelijk gevecht tussen de twee tegengestelde beginselen; maar ze hielden vastberaden stand – en zegevierden. De duistere vijand lijkt te zijn overwonnen; wordt in feite

[1] De yezidi, of 'duivelaanbidders', van wie sommigen de vlakten van het oude Babylonië bewonen, aanbidden tot op de dag van vandaag Melek Taus, de pauw, als de boodschapper van Satan en de middelaar tussen de aartsvijand en de mensen.

Melek Taus, de Pauwenengel

verpletterd, voor zover het de dierlijke instincten betreft. Persoonlijk egoïsme, die hebzucht voor zichzelf, en alleen voor zichzelf, de oorzaak van de meeste kwaden – is verdwenen; en elke lagere impuls die als een vuile ijspegel is gesmolten onder de weldadige straal van Ahura-Mazdā, de schitterende EGO-ZON, is verdwenen, en heeft plaatsgemaakt voor hogere en heiliger aspiraties.

Maar hun oude en slechts ten dele vernietigde ijdelheid, die vonk van persoonlijke trots die als laatste in de mens sterft, schuilt nog steeds in hen. Ze sluimert, is latent en voor iedereen onzichtbaar, zelfs voor hun eigen bewustzijn; maar toch is ze er. Laat haar slechts een moment ontwaken, en de schijnbaar verpletterde persoonlijkheid komt weer tot leven door het geluid van haar stem, en op bevel van de nachtelijke tovenaar staat ze als een onreine geest op uit haar graf. Door vijf uur – nee, zelfs vijf minuten – onder haar noodlottige invloed te leven, kan het werk van jaren van zelfbeheersing en training, en van grote inspanning in dienst van Ahura-Mazdā, worden tenietgedaan en de deur weer wijd worden opengezet voor Angra-mainyu. Dat is het gevolg van de stille en onuitgesproken, maar altijd aanwezige, *aanbidding* van die ene prachtige schepping: de geest van egoïsme en duisternis.

Kijk om je heen en beoordeel de dodelijke verwoesting die is aangericht door dit laatste en listigste voortbrengsel van Ahriman, ondanks de uiterlijke schoonheid en onschuld ervan. Alles verandert, eeuw na

eeuw, jaar na jaar; alles in deze wereld ontwikkelt zich; maar één ding verandert niet – de *menselijke natuur*. De mens verzamelt kennis, bedenkt religies en filosofieën, maar hij blijft steeds dezelfde. In zijn onophoudelijke jacht naar rijkdom en eer en de dwaallichtjes van nieuwtjes, plezier en ambitie, wordt hij steeds gedreven door één hoofdmotor – ijdel egoïsme. Hoeveel vrijwilligers zijn er toegevoegd aan het leger van Ahura-Mazdā, het beginsel van het goede en goddelijke licht, in deze dagen van zogenaamde vooruitgang en beschaving waarin het licht van kennis beweert bijna overal de duisternis van onwetendheid te hebben verdreven?

Helaas, de rekruten van Angra-mainyu, de mazdeïsche Satan, overtreffen hen dagelijks meer en meer in aantal. Ze hebben de wereld overspoeld, deze aanbidders van Melek Taus, en hoe meer kennis ze hebben, des te gemakkelijker ze zich aan hem overgeven. Dit is alleen maar natuurlijk. Evenals tijd – zowel grenzeloze als eindige tijd – is ook licht tweeledig; het goddelijke en eeuwige, en het *kunstlicht*, dat paradoxaal genoeg, maar juist gedefinieerd, de duisternis van Ahriman is. Kijk waaraan de meeste verstandelijke energie, de grootste menselijke inspanning, en de inventieve vermogens van de mens op dit moment worden verspild: aan het maken, verbeteren, en vervolmaken van vernietigende oorlogsmachines, aan kanonnen en rookvrij kruit, en moordwapens om de mens mee in de pan te hakken. Grote christelijke landen proberen elkaar te overtreffen in het uitvinden van betere middelen om mensenlevens te vernietigen, om de zwakkere en meer eenvoudige volkeren te kunnen onderwerpen, of alleen maar uit arrogantie en zelfverheerlijking; en christenen volgen gretig het goede voorbeeld.

Waaraan wordt de enorme rijkdom besteed die is vergaard door de particuliere ondernemingsgeest van de meer ontwikkelden ten koste van de minder ontwikkelden? Is het om elke vorm van menselijk lijden te verlichten, dat rijkdom zo gretig wordt nagestreefd? Helemaal niet. Evenals 1900 jaar geleden – toen de bedelaar Lazarus hoopte zijn maag te vullen met wat er overbleef van de maaltijd van de rijke – maakt de rijke van tegenwoordig gebruik van alle mogelijke middelen om zich van de armen af te schermen. Het kleine aantal mensen dat geeft en ervoor zorgt dat haar linkerhand niet weet wat haar rechterhand schenkt, valt in het niet bij het enorme aantal dat alleen maar aan liefdadigheid doet omdat ze staan te popelen om hun naam publiciteit te geven.

Groot is de macht van Ahriman! De tijd raast voort, en laat elke dag

de eeuwen van onwetendheid en bijgeloof verder achter zich, maar daarvoor in de plaats krijgen we slechts eeuwen van steeds toenemend egoïsme en trots. De mensheid ontwikkelt en vermenigvuldigt zich, neemt in kracht en (boeken)wijsheid toe; ze beweert tot de diepste mysteries van de fysieke natuur te zijn doorgedrongen; ze bouwt spoorwegen en boort talloze tunnels in de aardbol; ze richt gigantische torens op en bouwt bruggen, verkleint de afstanden, verbindt de oceanen en splitst hele continenten. Elk uur wordt de mensheid door meer telefoons en kabels, kanalen en spoorwegen verenigd tot één 'gelukkige' familie, maar alleen om egoïsten en geslepen mensen alle middelen te verschaffen om degenen die minder egoïstisch en geraffineerd zijn te vlug af te zijn. De 'upper ten' van wetenschap en rijkdom heeft werkelijk de lucht en de aarde, de zee en het vuur aan hun wensen en genoegens onderworpen.

Deze tijd is echt een tijd van vooruitgang, een tijdperk van het meest triomfantelijke vertoon van het menselijk genie. Maar wat voor goeds heeft deze grote beschaving en vooruitgang de miljoenen in de Europese sloppenwijken, de menigte van het 'gewone volk', gebracht? Heeft dit vertoon van het genie ook maar enige verlichting gebracht in het leven van de armen en de behoeftigen? Klopt het niet als we zeggen dat de honger en ellende nu honderd keer zo groot zijn als in de tijd van de druïden of van Zarathoestra? En is dit alles uitgevonden om de hongerige menigte te helpen, of alleen maar om de laatste vergeten rozenblaadjes van het bankstel van de rijken te vegen zodat hun weldoorvoede lichamen daardoor niet onaangenaam kunnen worden gekieteld? Leveren de elektrische wonderen een extra broodkorst op voor de hongerlijders? Brengen de torens en de bruggen, en de vele fabrieken en industrieterreinen, de mens iets goeds, of zijn ze slechts een extra mogelijkheid voor de rijken om hun armere broeder uit te zuigen of te laten zweten?

Wanneer, vraag ik nogmaals, op welk tijdstip in de geschiedenis van de mensheid, tijdens haar donkerste dagen van onwetendheid, wanneer heeft men zo'n afgrijselijke hongersnood gekend als we nu zien? Wanneer hebben de armen zoveel geleden en zoveel tranen gestort als tegenwoordig – bijvoorbeeld in Londen, waar tegenover elke sociëteitbezoeker die dagelijks een bedrag aan het diner en wijn besteedt waarvan 25 gezinnen een hele dag zouden kunnen eten, honderden of duizenden hongerende stakkers staan. Onder de ramen van de chique restaurants in het centrum, stralend van warmte en elektrisch licht, ziet

men dagelijks oude bevende vrouwen en kleine kinderen staan; ze rillen van de kou en richten hun hongerige ogen op het voedsel dat ze, elke keer dat de deur wordt geopend, ruiken. Dan wordt ze opgedragen om 'door te lopen' – om te verdwijnen in de sombere duisternis, te verhongeren, te rillen, en ten slotte te sterven in de bevroren modder van een goot. . . .

De 'heidense' pārsī's hebben in hun gelederen geen bedelaars, noch zou hun gemeenschap die tolereren, laat staan de HONGERDOOD!

Egoïsme is de belangrijkste drijfveer in onze tijd. 'Ieder voor zich, God voor allen', is het motto. Waar is dan de waarheid, en wat voor goeds heeft dat licht gebracht dat aan de mensheid is gegeven door het 'licht van de wereld', zoals iedere christen beweert? Over de 'lichten van Azië' spreekt Europa met minachting, noch zou het in Ahura-Mazdā een *goddelijk* licht herkennen. En toch betekent zelfs een *klein* lichtje (als het dat is), wanneer het praktisch voor het welzijn van de lijdende mensheid wordt aangewend, duizend keer meer dan oneindig licht dat beperkt blijft tot het gebied van abstracte theorieën. In onze tijd is laatstgenoemd licht er alleen in geslaagd om de trots van de christelijke landen ten top te doen stijgen, om hun zelfverheerlijking te laten toenemen, en om hardvochtigheid onder het mom van voor iedereen geldende wetten aan te moedigen. De 'persoonlijkheid' van zowel het land als het individu heeft diepe wortels geslagen in de bodem van egoïstische motieven; en de bloemen van de moderne cultuur die het weelderigst bloeien zijn die van beleefde leugens, ijdelheid, en zelfverheffing.

Weinig mensen zullen erkennen of zelfs willen inzien dat onder de oppervlakkige glans van onze beschaving en cultuur alle inherente verdorvenheid van het kwaad loert dat door Ahriman werd geschapen, en dat weigert zich te laten verjagen; en het zuiverste symbool, het toonbeeld van die beschaving is de laatste schepping van de aartsvijand – de prachtige pauw. Terecht zegt de theosofie: hij is de vriend van de duivel.

Mijn boeken

[‘My books’, *Lucifer*, mei 1891, blz. 241-7; *CW* 13:191-202]

Enige tijd geleden maakte R—, een theosoof, een treinreis samen met een Amerikaan die hem vertelde hoe hij zich had verbaasd tijdens zijn bezoek aan ons hoofdkwartier in Londen. Hij zei dat hij mw. Blavatsky had gevraagd welke theosofische werken hij het beste kon lezen, en dat hij van plan was om *Isis ontsluierd* aan te schaffen, toen ze tot zijn verbazing antwoordde: ‘Lees het niet, *het is een volslagen prul*.’

Nu heb ik, zover ik me kan herinneren, niet het woord ‘prul’ gebruikt, maar zei in feite: ‘Lees het niet, *Isis* zal u teleurstellen. Van alle boeken waaraan ik mijn naam heb verbonden, is dit wat literaire indeling betreft het slechtst en het meest rommelig.’ Ik zou er met evenveel recht aan hebben kunnen toevoegen dat een zuiver letterkundige en kritische analyse zou aantonen dat *Isis* vol staat met drukfouten en onjuiste weergave van citaten; dat het nutteloze herhalingen en ergerlijke uitweidingen bevat, en, voor de oppervlakkige lezer die niet vertrouwd is met de verschillende aspecten van metafysische ideeën en symbolen, evenveel schijnbare tegenstrijdigheden; dat er veel in voorkomt dat er helemaal niet in had moeten staan, en dat er enkele heel grove fouten in staan als gevolg van de vele wijzigingen in de drukproeven in het algemeen en woordcorrecties in het bijzonder. En ten slotte dat het werk, om redenen die we nu zullen toelichten, geen systematische opbouw heeft, zodat het er in feite op lijkt, zoals een vriend opmerkte, alsof een groot aantal opzichzelfstaande alinea’s die geen verband met elkaar hebben, in een prullenmand flink door elkaar waren geschud en er in willekeurige volgorde waren uitgehaald en gepubliceerd.

Ik deel nu oprecht deze mening. In India werd ik me in 1881 van deze droeve waarheid bewust toen ik het werk voor de eerste keer sinds de publicatie ervan in 1877 van de eerste tot de laatste bladzijde doorlas. En vanaf die dag tot nu heb ik altijd gezegd wat ik ervan vond, en telkens wanneer ik daartoe de gelegenheid had, heb ik mijn eerlijke mening over *Isis* gegeven. Ik deed dit tot groot ongenoegen van enkelen die me ervoor waarschuwden dat ik de verkoop ervan belemmerde, maar ik trok me van deze waarschuwingen heel weinig aan, omdat een veel hoger doel dan persoonlijke roem of persoonlijk voordeel me tot schrijven had bewogen. Al meer dan tien jaar heeft dit ongelukkige

'meesterwerk', dit volgens sommige besprekingen 'monumentale werk' met haar afschuwelijke verwisselingen van het ene woord voor het andere zodat de betekenis volledig werd veranderd,[1] met zijn drukfouten en onjuist geplaatste aanhalingstekens, me meer spanning en zorgen gegeven dan wat ook in een leven dat altijd rijker aan doornen dan aan rozen is geweest.

Ondanks deze misschien te ver gaande erkenningen beweer ik dat *Isis ontsluierd* heel veel oorspronkelijke en nooit eerder onthulde informatie over occulte onderwerpen bevat. Dat dit zo is, blijkt uit het feit dat het boek door iedereen wordt gewaardeerd die intelligent genoeg is om de kern te onderscheiden en weinig aandacht aan de schil te besteden, die ongeacht de kleine tekortkomingen de gedachte boven de vorm verkiest. Ik ben bereid om – *plaatsvervangend* zoals ik zal aantonen – de zonden van alle uiterlijke, zuiver literaire gebreken van het werk op me te nemen, en verdedig de denkbeelden en leringen erin zonder bang te zijn van verwaandheid te worden beschuldigd, omdat, zoals ik altijd heb verklaard, *noch de denkbeelden noch de leringen van mij zijn*; en volgens mij zijn beide van grote waarde voor mystici en onderzoekers van de theosofie. Dit is zo waar dat enkele van de beste Amerikaanse kranten het overvloedig prezen – zelfs tot in het overdrevene zoals uit onderstaande citaten blijkt.[2]

---

[1] Zie bijvoorbeeld het woord 'planeet' in plaats van het oorspronkelijke woord 'cyclus', dat door een onbekende hand werd verbeterd (deel 1, blz. 445), een 'verbetering' die Boeddha laat onderwijzen dat er *op deze planeet* (!!) *geen wedergeboorte* is, terwijl het tegendeel wordt beweerd op blz. 444, waar wordt gezegd dat de Heer Boeddha onderwijst hoe *reïncarnatie* kan worden 'vermeden'; het gebruik van het woord 'planeet' voor 'gebied', of 'monas' voor 'manas'; de betekenis van hele denkbeelden die zijn opgeofferd aan de grammaticale vorm, en die zijn veranderd door de substitutie van verkeerde woorden en verkeerde interpunctie, enz., enz., enz.

[2] ISIS ONTSLUIERD; een sleutel tot de mysteries van oude en moderne wetenschap en religie. Door H.P. Blavatsky, correspondentie-secretaresse van de Theosophical Society. 2 delen, royal 8vo., ongeveer 1500 blz., gebonden, $7,50. Vijfde druk.

'Dit monumentale werk . . . over alles wat in verband met magie, mysteriën, tovenarij, religie en spiritualiteit, voor een encyclopedie van waarde zou zijn.' – *North American Review*

'Men moet erkennen dat ze een opmerkelijke vrouw is, die meer heeft gelezen, meer heeft gezien, en meer heeft nagedacht dan de meeste wijzen. Haar boek staat vol citaten uit een dozijn verschillende talen, niet als ijdel vertoon van geleerdheid, maar om haar bijzondere gezichtspunten te onderbouwen . . . . haar bladzijden zijn rijkelijk voorzien van voetnoten waarin ze enkele van de diep-

De eerste vijanden die mijn boek heeft opgeroepen waren spiritisten, omdat ik hun fundamentele theorieën over de geesten van de doden die in propria persona communiceerden heb omvergeworpen. De afgelopen 15 jaar heeft men – onafgebroken sinds de eerste publicatie ervan – een voortdurende stortregen van lelijke beschuldigingen over me uitgegoten. Alle mogelijke lasterlijke beschuldigingen zijn gebruikt,

---

zinnigste schrijvers uit het verleden tot haar autoriteiten maakt. Dit opmerkelijke boek zal een brede kring van lezers fascineren . . . vraagt de ernstige aandacht van denkers, en verdient analytisch te worden gelezen.' – *Boston Evening Transcript*

'Het geeft blijk van een overweldigende uitgebreide kennis. Er komen overvloedige citaten in voor van onbekende en weinig bekende schrijvers in allerlei talen, afgewisseld met verwijzingen naar schrijvers die hoog aangeschreven staan, die duidelijk meer dan vluchtig zijn gelezen.' – *N.Y. Independent*

'Een heel leesbare en grondige verhandeling over het belang van het weer invoeren van de hermetische filosofie in een wereld die blindelings gelooft dat ze deze is ontgroeid.' – *N.Y. World*

'Het meest opmerkelijke boek van deze tijd.' – *Com. Advertiser*

'Voor lezers die geen kennis hebben genomen van de mystieke en alchemistische literatuur zal dit boek het materiaal voor een interessante studie opleveren – een goudmijn van bijzondere informatie.' – *Evening Post*

'Ze getuigen van veel en veelzijdig onderzoek door de schrijfster en bevatten een groot aantal interessante verhalen. Wie van het wonderbaarlijke houdt, zal er veel boeiende dingen in vinden.' – *New York Sun*

'Een prachtig boek zowel wat betreft de onderwerpen als de manier waarop ze worden behandeld. We kunnen ons een beeld vormen van de zeldzaamheid en de reikwijdte van de inhoud ervan als we zien dat alleen al de index 50 bladzijden beslaat, en het is helemaal niet gewaagd om te zeggen dat zo'n index van onderwerpen nooit eerder door iemand werd samengesteld. . . . Maar het is een bijzonder boek en zal door zijn unieke inhoud ongetwijfeld zijn weg naar bibliotheken vinden . . . zal zeker aantrekkelijk zijn voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis, theologie, en mysteriën van de oudheid.' – *Daily Graphic*

'Dit boek is de vrucht van haar opmerkelijke ontwikkelingsweg, en haar aanspraken een adept in de geheime wetenschap te zijn en zelfs de rang van een hiërofant te hebben, worden volop bevestigd door haar uiteenzetting van die mystieke kennis.' – *New York Tribune*

'Wie het boek zorgvuldig doorleest, zou alles moeten weten over het wonderbaarlijke en mystieke, behalve misschien de wachtwoorden. *Isis* zal een aanvulling zijn op de *Anacalypsis*. Wie graag Godfrey Higgins leest zal blij zijn met mw. Blavatsky. Hun werken vertonen grote overeenkomsten. Beiden hebben hard hun best gedaan om alles te vertellen over het apocriefe en apocalyptische. Het is gemakkelijk te voorspellen hoe dit boek zal worden ontvangen. Met zijn treffende bijzonderheden, zijn gedurfdheid, zijn veelzijdigheid, en enorme verscheidenheid aan onderwerpen die worden genoemd en behandeld, is het een van de opmerkelijkste werken van de eeuw.' – *New York Herald*

variërend van immoraliteit en de 'Russische spion'-theorie tot en met handelen onder valse voorwendselen, een chronische bedriegster, *een levende leugen*, een alcoholist, een afgezant van de paus betaald om het spiritisme te vernietigen, en Satan in eigen persoon. Elke denkbare laster heeft men gericht op mijn persoonlijke en openbare leven.

Het feit dat *geen enkele van deze beschuldigingen ooit is bewezen*, dat ik vanaf de eerste dag van januari tot de laatste dag van december, jaar in jaar uit, omringd door vriend en vijand, als het ware in een glazen huis woonde – niets kon deze hatelijke, giftige, en volkomen gewetenloze tongen doen zwijgen. Op verschillende momenten hebben mijn voortdurend actieve tegenstanders beweerd dat (1) *Isis ontsluierd* eenvoudig een omwerking van Éliphas Lévi en enkele oude alchemisten was; (2) dat het werd gedicteerd door kwade machten en de *geesten van gestorven* jezuïeten (sic); en ten slotte (3) dat mijn twee delen waren samengesteld uit manuscripten (waarvan niemand ooit had gehoord) nagelaten door baron De Palm – die van de beroemde crematie en dubbele begrafenis – en die ik in zijn koffer zou hebben gevonden![1]

Aan de andere kant hebben vrienden, die even onverstandig waren als goedbedoelend, een beetje te enthousiast bekendheid gegeven aan de feitelijke waarheid over het aandeel van mijn oosterse leraar en andere occultisten in het werk, en dit werd door de vijand aangegrepen en buiten alle proporties overdreven. Er werd gezegd dat deze onzichtbare adepten *Isis* volledig aan mij hadden gedicteerd, *van begin tot eind* en *letterlijk*. En omdat de onvolkomenheden van mijn werk zo overduidelijk waren, concludeerden mijn vijanden en critici – en waarom zouden ze dat niet doen – in al hun loze en hatelijke praatjes dat deze onzichtbare inspiratoren óf niet bestonden en deel uitmaakten van mijn 'bedrog', óf dat ze niet eens de intelligentie van een middelmatige schrijver bezaten.

Men heeft echter alleen het recht om mij verantwoordelijk te stellen voor dat wat ikzelf mondeling of in publicaties ondertekend met mijn

---

[1] Deze Oostenrijker van adel, die volledig berooid was in New York, en aan wie kolonel Olcott onderdak en eten had gegeven terwijl hij hem gedurende de laatste weken van zijn leven verzorgde – liet op het gebied van manuscripten alleen rekeningen na. Het enige wat de baron bezat was een oude koffer, waarin zijn 'executeurs' een gehavend bronzen beeld van Cupido vonden; een paar buitenlandse ridderorden (imitaties van namaakgoud met nepdiamanten, omdat het goud en de diamanten waren verkocht); en een paar overhemden van kol. Olcott die de ex-diplomaat zich zonder toestemming had toegeëigend.

naam verklaar, niet voor wat anderen zeggen. En wat ik zeg en verklaar is dat, behalve de rechtstreekse citaten en de vele eerder gespecificeerde en genoemde drukfouten, spellingsfouten en onjuiste citaten, en de algemene indeling van *Isis ontsluierd*, waarvoor ik in geen enkel opzicht verantwoordelijk ben, (a) alle informatie die men in dit werk of in mijn latere geschriften vindt afkomstig is uit de leringen van onze oosterse meesters; en (b) dat veel passages in deze werken *door hen werden gedicteerd* en door mij zijn opgeschreven.

Hiermee wordt geen aanspraak gemaakt op *bovennatuurlijke* vermogens, want dat dicteren gebeurt niet door een *wonder*. Iedereen met een gemiddelde intelligentie die inmiddels overtuigd is van de vele mogelijkheden van hypnose (intussen door de wetenschap geaccepteerd en onderworpen aan een volledig wetenschappelijk onderzoek) en van de verschijnselen van *gedachteoverdracht*, zal eenvoudig toegeven dat als zelfs een gehypnotiseerd persoon, die slechts een onverantwoordelijk medium is, *de onuitgesproken gedachte* van zijn hypnotiseur *hoort*, die op die manier zijn gedachten aan hem kan overbrengen – *hem zelfs de woorden kan laten herhalen die de hypnotiseur mentaal in een boek leest* – mijn bewering niets onmogelijks inhoudt. Ruimte en afstand bestaan niet voor het denken. Als twee personen onderling psychomagnetisch volledig met elkaar in verbinding staan, en als één van deze twee een groot adept in de occulte wetenschappen is, dan wordt gedachteoverdracht en het dicteren van hele bladzijden even gemakkelijk en begrijpelijk over een afstand van 10.000 mijl als het overbrengen van twee woorden van de ene naar de andere kant van de kamer.

Tot nu toe onthield ik me – op enkele zeldzame gevallen na – van elk antwoord op kritiek op mijn geschriften, en liet zelfs directe laster en leugens onweersproken, omdat ik in het geval van *Isis* bijna elke soort kritiek te rechtvaardigen vond, en wat betreft de 'laster en leugens', mijn minachting voor de lasteraars te groot was om er aandacht aan te besteden. Dit gold vooral voor de lasterende beweringen die uit Amerika afkomstig waren. Deze kwamen allemaal uit dezelfde bron die aan alle theosofen bekend is; *iemand* die me de afgelopen 12 jaar onvermoeibaar persoonlijk heeft aangevallen, hoewel ik de stakker nooit heb gezien of ontmoet.[1] Ook nu ben ik niet van plan hem te ant-

[1] Ik zal zijn naam niet noemen. Er zijn namen die een morele stank met zich meedragen, die ongeschikt is voor elke fatsoenlijke krant of publicatie. Zijn woorden en daden komen uit de *cloaca maxima* van het universum van stof en moeten ernaar terugkeren zonder me te raken.

woorden. Maar omdat *Isis* nu minstens voor de tiende keer wordt aangevallen, is de dag gekomen waarop mijn onthutste vrienden en dat deel van de mensen dat welwillend staat tegenover de theosofie, recht hebben op de hele waarheid – *en niets dan de waarheid*. Maar zelfs voor hen ben ik niet van plan me voor iets te verontschuldigen of 'dingen te verklaren'. Helemaal niet. Maar ik ben vastbesloten om de *feiten* te geven, die niet kunnen worden ontkend of tegengesproken, eenvoudig door de bijzondere, aan velen welbekende maar inmiddels bijna vergeten, omstandigheden te noemen waaronder ik mijn eerste Engelse boek schreef. Ik doe dit in volgorde.

(1) Toen ik in 1873 naar Amerika kwam, had ik ruim 30 jaar lang geen Engels gesproken – dat ik in mijn kindertijd in de omgang had geleerd. Ik kon begrijpen wat ik las, maar kon de taal nauwelijks spreken.

(2) Ik heb nooit aan een universiteit gestudeerd, en wat ik wist had ik mezelf geleerd; ik heb nooit aanspraak gemaakt op enige geleerdheid in de zin van wetenschappelijk onderzoek; ik had toen nauwelijks een Europees wetenschappelijk boek gelezen en wist weinig van westerse filosofie en wetenschap. Door de paar boeken die ik had gelezen en bestudeerd, kreeg ik een afschuw van hun materialisme, hun beperkingen, hun bekrompen vastgeroeste geest van dogmatisme en hun arrogante houding tegenover de filosofieën en wetenschappen van de oudheid.

(3) Vóór 1874 had ik nog nooit een woord in het Engels geschreven, noch een boek in welke taal ook uitgegeven. Daarom –

(4) Had ik geen idee van literaire regels. De kunst van het schrijven van boeken, de voorbereidingen voor het drukken en uitgeven ervan, het lezen en verbeteren van drukproeven, waren vele gesloten deuren voor mij.

(5) Toen ik dat wat zich later tot *Isis ontsluierd* ontwikkelde begon te schrijven, wist ik net zomin als het mannetje in de maan wat het zou worden. Ik had geen plan, en wist niet of het een korte verhandeling, brochure, boek, of artikel zou worden. Ik wist dat *ik het moest schrijven*. Dat was alles. Ik begon eraan vóór ik kolonel Olcott goed kende, en enkele maanden vóór de oprichting van de Theosophical Society.

Iedereen zal dus begrijpen dat de omstandigheden veelbelovend waren om de schrijfster van een Engels theosofisch en wetenschappelijk werk te worden. Niettemin had ik vóór ik mijn werk aan kol. Olcott voorlegde, genoeg geschreven om vier boekdelen zoals *Isis* te vullen.

Natuurlijk zei hij dat alles, behalve de gedicteerde bladzijden, moest worden herschreven. Toen zijn we met ons literaire werk begonnen en werkten iedere avond samen. Enkele bladzijden waarvan hij het Engels had gecorrigeerd, schreef ik over; andere die voor geen enkele sterfelijke correctie wilden zwichten, las hij gewoonlijk hardop van mijn bladzijden, terwijl hij er goed Engels van maakte tijdens het dicteren ervan uit mijn bijna onleesbare manuscript. Ik ben hem dank verschuldigd voor het Engels in *Isis*. Hij was het ook die me aanraadde het boek in hoofdstukken te verdelen, en het eerste deel te wijden aan WETENSCHAP en het tweede aan THEOLOGIE. Om dit te bereiken, moest er met de inhoud en veel van de hoofdstukken worden geschoven, herhalingen moesten worden geschrapt, en er moest aandacht worden besteed aan de literaire samenhang van de onderwerpen.

Toen het werk klaar was, legden we het voor aan prof. Alexander Wilder, de bekende geleerde en platonist uit New York, die het na lezing aan Bouton ter publicatie aanbeval. Naast kol. Olcott heeft prof. Wilder het meest voor me gedaan. Hij maakte de uitstekende index, corrigeerde de Griekse, Latijnse, en Hebreeuwse woorden, reikte citaten aan en schreef het grootste deel van de inleiding 'Vóór de sluier'. Het ligt niet aan mij dat hij hiervoor in het boek niet wordt bedankt, maar dit is een gevolg van dr. Wilders uitdrukkelijke wens dat zijn naam, behalve in voetnoten, niet zou worden genoemd. Ik heb er nooit een geheim van gemaakt, en ieder van mijn talrijke kennissen in New York wist het. Eenmaal voltooid ging het boek naar de drukker.

Toen begonnen de moeilijkheden pas echt. Ik wist niets van het corrigeren van drukproeven, en kol. Olcott had er weinig tijd voor beschikbaar, met als gevolg dat ik er vanaf het begin een puinhoop van maakte. Vóór we de eerste drie hoofdstukken hadden doorgewerkt, kwam er een rekening van 600 dollar voor correcties en veranderingen en moest ik stoppen met proeflezen. Omdat de uitgever aandrong, kol. Olcott al het mogelijke deed maar alleen 's avonds tijd had, en dr. Wilder ver weg in Jersey City zat, was het gevolg dat de drukproeven en bladzijden van *Isis* door een aantal welwillende, maar niet erg nauwkeurige handen gingen en uiteindelijk waren overgeleverd aan de goedheid van de proeflezer van de uitgever. Is het dan vreemd dat na dit alles 'Vaivasvata' (Manu) in de uitgegeven delen is veranderd in 'Viśvāmitra', dat 36 bladzijden van de index onherstelbaar verloren zijn gegaan, dat er aanhalingstekens zijn geplaatst waar ze niet nodig waren (zoals in enkele van mijn eigen zinnen!) en volledig zijn weg-

gelaten in talrijke passages die van verschillende auteurs werden geciteerd? Als me wordt gevraagd waarom deze noodlottige fouten niet werden gecorrigeerd in een latere uitgave, is mijn antwoord eenvoudig: ondanks mijn uitdrukkelijke wens dit te doen, kreeg ik dit niet voor elkaar omdat de drukplaten al waren gemaakt en eigendom waren van de uitgever. Ik had geen geld om de onkosten te betalen en de firma had er vrede mee om de dingen te laten zoals ze waren, want ondanks de in het oog springende tekortkomingen is er nog altijd vraag naar het boek dat onlangs zijn zevende of achtste druk beleefde.

En nu – misschien als gevolg van dit alles – volgt een nieuwe beschuldiging: Ik word ervan beschuldigd *op grote schaal plagiaat* te hebben gepleegd in het inleidende hoofdstuk 'Vóór de sluier'!

Als ik plagiaat zou hebben gepleegd, zou ik volstrekt niet aarzelen om het 'overnemen' te erkennen. Maar omdat ik dit niet heb gedaan, zie ik ondanks alle 'parallelpassages' geen reden waarom ik dit zou bekennen, hoewel 'gedachteoverdracht' zoals de *Pall Mall Gazette* het geestig noemt, juist nu in de mode is en erg in trek. Sinds de dag waarop de Amerikaanse pers flink heeft uitgehaald naar Longfellow die tekst had ontleend aan een (in die tijd) onbekende Duitse vertaling van het Finse epos de *Kalevala*, dit uitgaf als zijn eigen schitterende gedicht, *Hiawatha*, en vergat de bron van zijn inspiratie te vermelden, heeft de continentale pers herhaaldelijk soortgelijke beschuldigingen uitgesproken. Dit jaar is bijzonder vruchtbaar in zulke 'gedachteoverdrachten'.

Zo herhaalt de Lord Mayor van Londen woord voor woord een oude en vergeten preek van Spurgeon en zweert die nooit te hebben gelezen of ervan te hebben gehoord. Eerw. Robert Bradlaugh schrijft een boek, en onmiddellijk stelt de *Pall Mall Gazette* het aan de kaak als een letterlijke kopie van het werk van een ander. In de Londense *Academy* worden verschillende bladzijden uit *A Ride to India, across Persia and Beluchistan* van Harry de Windt – bekend om zijn reizen in het Oosten en bovendien een FRGS – vergeleken met passages uit *The Country of Beluchistan* van A.W. Hughes, die letterlijk identiek zijn. Mw. Parr ontkent in de *British Weekly* haar roman *Sally* bewust of onbewust te hebben ontleend aan mw. Wilkins' *Sally*, en verklaart het betreffende verhaal nooit te hebben gelezen, of zelfs maar van de naam van de schrijfster te hebben gehoord, enz. En ten slotte zal iedereen die Renans *La vie de Jésus* heeft gelezen, ontdekken dat hij plagiaat pleegde door *vooruit te lopen op* enkele beschrijvende passages die in vloeiend proza in *The Light of the World* zijn weergegeven.

Toch heeft zelfs Sir Edwin Arnold, een veelzijdig en erkend genie die geen geleende beeldspraak nodig heeft, nagelaten de Franse academicus dank te betuigen voor zijn dichterlijke beschrijvingen van de berg Tabor en Galilea, die hij in zijn laatste gedicht zo elegant in verzen heeft verwoord. In dit stadium van onze beschaving en *fin de siècle* zou men zich zeer vereerd moeten voelen om in zo'n goed en talrijk gezelschap te worden geplaatst, zelfs als een plagiaris. Maar ik kan op zo'n voorrecht geen aanspraak maken, eenvoudig omdat ik, zoals reeds gezegd, uit het hele inleidende hoofdstuk 'Vóór de sluier' alleen enkele passages van de eraan toegevoegde verklarende woordenlijst de mijne mag noemen – omdat het platonische gedeelte, dat nu van 'onbeschaamd plagiaat' wordt beticht, door prof. Alexander Wilder is geschreven.

Deze gentleman woont nog steeds in of vlakbij New York, en men kan hem vragen of mijn verklaring juist is of niet. Hij is een te rechtschapen en groot geleerde om iets te ontkennen of te vrezen. Hij stond erop dat er aan de inleiding een soort woordenlijst zou worden toegevoegd ter verklaring van namen en termen uit het Grieks en Sanskriet waarmee het boek vol staat, en heeft er zelf een paar verschaft. Ik heb hem gevraagd om me een kort overzicht van de platonische filosofen te geven, en hij was zo vriendelijk dat te doen. En aldus is de tekst van blz. 9 tot 22 van zijn hand, afgezien van enkele ingelaste passages die de platonische uiteenzetting onderbreken om de overeenkomst met denkbeelden in de hindoegeschriften aan te tonen. Wie van hen die dr. A. Wilder persoonlijk of van naam kent en zich bewust is van de grote geleerdheid van die eminente platonist, redacteur van zoveel geleerde werken,[1] zou zo dwaas willen zijn *hem* te beschuldigen van plagiaat van welke schrijver dan ook?! In de voetnoot geef ik de namen van

[1] A. Wilder, MD, redacteur van *Serpent and Siva Worship*, geschreven door Hyde Clarke en C. Staniland Wake; van *Ancient Art and Mythology* door Richard Payne Knight, waaraan de redacteur een inleiding heeft toegevoegd, noten die naar het Engels zijn vertaald, en een nieuwe en volledige index; van *Ancient Symbol Worship* door Hodder M. Westropp en C. Staniland Wake, met een inleiding, toegevoegde noten, en een appendix van de redacteur; en ten slotte van *The Eleusinian and Bacchic Mysteries: A Dissertation by Thomas Taylor, translator of 'Plato,' 'Plotinus,' 'Porphyry,' 'Iamblichus,' 'Proclus,' 'Aristotle,' etc.*, met een inleiding, noten, verbeteringen, en een verklarende woordenlijst van de redacteur Alexander Wilder, MD; en de schrijver van verschillende geleerde werken, brochures en artikelen waarvoor we hier geen ruimte hebben om ze op te sommen. Hij is ook redacteur van de *Older Academy*, een kwartaalblad uit New York, en de vertaler van *The Mysteries* van Iamblichus.

enkele platonische en andere werken die hij heeft geredigeerd. De aanklacht zou eenvoudig belachelijk zijn!

Het is een feit dat dr. Wilder in zijn samenvatting óf is vergeten aanhalingstekens te plaatsen voor en na de passages die door hem zijn overgenomen van verschillende schrijvers, óf hij heeft ze als gevolg van zijn bijzonder moeilijke handschrift met onvoldoende duidelijkheid aangegeven. Het is onmogelijk om na het verstrijken van bijna 15 jaar zich de feiten te herinneren of te verifiëren. Tot nu toe had ik aangenomen dat deze verhandeling over de platonisten van hem was en heb ik er verder nooit over nagedacht. Maar nu hebben vijanden er niet geciteerde passages uitgevist en verkondigen luider dan ooit dat 'de schrijfster van *Isis ontsluierd*' een plagiaris en een bedriegster is. Het is heel waarschijnlijk dat men er nog meer kan ontdekken, omdat het werk een onuitputtelijke mijn van onjuist geciteerde teksten, fouten, en blunders is, waaraan ik onmogelijk in de gewone zin van het woord 'schuld' kan bekennen. Laat de lasteraars daarom hun gang gaan om over nog eens 15 jaar, evenals in de voorafgaande periode, slechts te ontdekken dat wat ze ook doen, ze *theosofie niet te gronde kunnen richten, en zelfs mij niet kunnen schaden*. Ik beeld me als schrijfster niets in, en jaren van onrechtvaardige vervolging en beledigingen hebben me volledig ongevoelig gemaakt voor wat mensen persoonlijk over me denken.

Maar met het oog op de bovengenoemde feiten en in aanmerking nemend dat:

(a) Het taalgebruik in *Isis* niet van mij is; maar dat het (met uitzondering van dat deel van het boek dat volgens mijn verklaring werd *gedicteerd*) slechts een soort Engelse vertaling van mijn feiten en denkbeelden kan worden genoemd;

(b) Het niet voor het grote publiek werd geschreven – omdat dat voor mij altijd slechts van secundair belang was – maar voor theosofen en leden van de Theosophical Society waaraan *Isis* is opgedragen;

(c) Hoewel ik intussen voldoende Engels heb geleerd om twee tijdschriften – *The Theosophist* en *Lucifer* – te kunnen redigeren, ik nog steeds geen artikel, redactionele bijdrage, of zelfs maar een alinea schrijf zonder het Engels aan iemand voor te leggen die het kritisch leest en verbetert.

Dit alles en nog veel meer in aanmerking genomen, vraag ik nu iedere onpartijdige en eerlijke man en vrouw of het rechtvaardig of zelfs redelijk is om mijn werken – in het bijzonder *Isis* – volgens

dezelfde maatstaf te beoordelen als de geschriften van een geboren Amerikaanse of Engelse schrijver! De passages erin die ik de mijne noem zijn slechts het resultaat van mijn studie en van wat ik heb geleerd op een terrein dat door de wetenschap nog niet is onderzocht en aan de Europese wereld bijna onbekend is. Ik ben volkomen bereid de eer voor wat ze aan Engelse grammatica bevatten, de lof voor de citaten uit wetenschappelijke werken die me af en toe werden aangereikt om ze te vergelijken met, of te weerleggen door, de oude wetenschap, en ten slotte de algemene indeling van de boekdelen, aan al mijn helpers te laten. Zelfs bij *De geheime leer* zijn een half dozijn theosofen druk bezig geweest met het redigeren ervan, die me hebben geholpen de inhoud te ordenen, het gebrekkige Engels te verbeteren en het voor uitgave gereed te maken. Maar geen van hen, van de eerste tot de laatste, zal ooit aanspraak maken op de basisleer, de filosofische conclusies en leringen. Niets daarvan is door mij bedacht, maar ik heb het eenvoudig weergegeven zoals het me is geleerd; of zoals Montaigne zegt, die door mij in *De geheime leer* (1:29) wordt geciteerd: 'Ik heb hier alleen maar [oosterse] bloemen voor een boeket uitgezocht, en heb er niets van mezelf aan toegevoegd dan het touwtje dat ze samenbindt.'

Zou een van mijn helpers willen zeggen dat ik voor het touwtje niet de volle prijs betaald heb?

27 april 1891

H.P. Blavatsky

Artikelen die na HPB's dood zijn gepubliceerd

Chinese geesten

[‘Chinese spirits’, *Lucifer*, november 1891, blz. 182-7; *CW* 7:201-9]

De volgende gegevens zijn deels verzameld uit een oud boek van een Franse missionaris die meer dan veertig jaar in China woonde, en sommige komen uit een opmerkelijk ongepubliceerd werk van een Amerikaanse man die zo vriendelijk was om zijn aantekeningen aan de schrijfster uit te lenen; sommige zijn afkomstig uit informatie die door abbé Huc aan chevalier Gougenot Des Mousseaux en markies De Mirville werd verstrekt – hiervoor zijn laatstgenoemde twee heren verantwoordelijk. De meeste van onze feiten komen echter van een Chinese man die al enkele jaren in Europa woont.

Volgens deze Chinees bestaat de mens uit vier kernsubstanties en drie aangenomen ‘uiterlijke vormen’. Dit is de magische en universele occulte traditie, die dateert uit een oudheid die haar oorsprong heeft in de nacht van de tijd. Een Romeinse dichter toont dezelfde bron van informatie in zijn land als hij verklaart dat:

> Bis duo sunt hominis: manes, caro, spiritus, umbra:
> Quatuor ista loca bis duo suscipiunt.
> Terra tegit carnem, tumulum circumvolat umbra,
> Orcus habet manes, spiritus astra petit.[1]

De schim die in het Hemelse Rijk bekend is en beschreven wordt, is volgens occulte leringen heel orthodox, maar er bestaan in China verschillende theorieën over.

De *menselijke* ziel, zegt de belangrijkste (tempel-)leer, helpt de mens om een rationeel en denkend wezen te worden, maar ze is noch enkelvoudig (homogeen) noch spiritueel, ze is een samenstelling van al wat fijnstoffelijk is. Deze ‘ziel’ wordt op grond van haar aard en handelingen verdeeld in twee belangrijke delen: de LING en de HUN. De ling

---

[1] Vertaling: De mens bestaat uit vier dingen: de ziel, het vlees, de geest, en de schim [het spook]. Deze vier horen op vier plaatsen thuis: het vlees wordt in de aarde begraven, de schim waart rond het graf, de onderwereld ontvangt de ziel, de geest schiet naar de sterren. Noot vert.: vgl. Heinrich Cornelius Agrippa, *De occulta philosophia libri tres*, 1533, boek 3, hfst. 41, blz. 295. Agrippa schrijft het citaat aan Ovidius toe.

is van de twee het meest geschikt voor spirituele en verstandelijke activiteiten, en heeft een 'hogere' ling of ziel boven zich die goddelijk is. Bovendien wordt uit de vereniging van de lagere ling en de hun tijdens het leven van de mens een derde en gemengd wezen gevormd, geschikt voor zowel verstandelijke als fysieke processen, voor goed en kwaad, terwijl de hun volkomen slecht is. Zo hebben we vier beginselen in deze twee 'substanties', die, zoals duidelijk is, overeenkomen met onze buddhi, de goddelijke 'hogere' ling; met manas, de lagere ling, waarvan de tweelingbroer, de hun, staat voor kāmarūpa – het lichaam van begeerte, verlangen, en kwaad; en dan hebben we in het 'gemengde wezen' het voortbrengsel of de nakomeling van zowel de ling als de hun – het 'māyāvirūpa', het astrale lichaam.

Dan komt de definitie van de derde kernsubstantie. Deze is alleen tijdens het leven verbonden met het lichaam, waarbij het lichaam de vierde substantie, pure stof, is; en na de dood van laatstgenoemde scheidt ze zich van het lijk – maar niet vóór de volledige ontbinding ervan – en verdwijnt spoorloos als een schaduw met het laatste deeltje van de substantie die haar had voortgebracht. Dit is natuurlijk prāṇa, het levensbeginsel, of levensvoertuig. Wanneer de mens sterft, gebeurt het volgende: de 'hogere' ling stijgt op naar de hemel – naar nirvāṇa, het paradijs van Amitābha, of een ander gebied van gelukzaligheid overeenkomstig de denkbeelden van de religieuze stroming waartoe een Chinees behoort – meegevoerd door de *geest van de draak van wijsheid* (het zevende beginsel); het lichaam en zijn beginsel verdwijnen geleidelijk en worden vernietigd; en de ling-hun en het 'gemengde wezen' blijven over.

Als de mens goed was, verdwijnt na enige tijd ook het 'gemengde wezen'; als hij slecht was en volledig werd beheerst door de hun, het volkomen slechte beginsel, dan transformeert laatstgenoemde zijn 'gemengde wezen' in een kuei – wat overeenkomt met het katholieke denkbeeld van een verdoemde ziel[1] – en terwijl de kuei een verschrikkelijke vitaliteit en kracht aan de hun geeft, wordt ze in al haar slechte daden het alter ego en de beul daarvan. De hun en kuei verenigen zich tot één schimmige, maar krachtige entiteit, en kunnen, door zich te scheiden, op twee verschillende plaatsen tegelijk handelen, en verschrikkelijk kwaad veroorzaken.

---

[1] Het spirituele deel van de ling wordt na de dood shen (goddelijk en heilig), om daarna een hsien – een absolute heilige (een nirvāṇī) – te worden wanneer deze zich volledig heeft verenigd met de 'draak van wijsheid'.

De kuei is volgens de goede missionarissen een anima damnata, die aldus van de miljarden overleden 'ongedoopte' Chinezen een leger duivels maken, die, gezien het feit dat ze een stoffelijke substantie hebben, zo langzamerhand alle ruimte tussen onze aarde en de maan moeten innemen, en zich evenzeer op hun gemak moeten voelen als dicht opeengepakte haringen in blik. In de *Mémoires* staat:

> De kuei, die van nature slecht zijn, doen zoveel kwaad als ze kunnen. Ze houden het midden tussen een mens en een bruut, en hebben kenmerken van beide. Ze hebben alle ondeugden van de mens en elk gevaarlijk instinct van het dier. . . . Veroordeeld tot onze atmosfeer waar ze niet bovenuit kunnen stijgen, verzamelen ze zich rond de graven en in de nabijheid van mijnen, moerassen, riolen, en slachthuizen, overal waar verrotting en bederf worden aangetroffen. Deze emanaties zijn hun favoriete voedsel, en met behulp van die elementen en atomen, en van de dampen uit lijken, vormen ze voor zichzelf *zichtbare en spookachtige lichamen* om mensen mee te bedriegen en schrik aan te jagen. . . . Deze ellendige geesten met bedrieglijke lichamen zijn onophoudelijk op zoek naar middelen om te voorkomen dat mensen bevrijd worden [lees, gedoopt worden], . . . en om hen te dwingen om evenals zijzelf verdoemd te worden.[1]

---

[1] Vgl. *Mémoires concernant l'histoire, les sciences, les arts, les moeurs, etc.*, door de missionarissen van Peking, 1791, blz. 221-2. Volgens de oudste leringen van de magie leidden een gewelddadige dood en het open en bloot achterlaten van het lichaam, in plaats van het te verbranden of te begraven, tot ongerief en leed voor zijn astrale lichaam (liṅgaśarīra), dat pas stierf nadat het laatste stofdeeltje dat het lichaam had samengesteld, was ontbonden. Tovenarij of zwarte magie, zo wordt ons verteld, had deze kennis altijd gebruikt voor necromantische en zondige doeleinden. 'Tovenaars bieden rusteloze zielen halfvergane overblijfselen van dieren aan om hen te dwingen te verschijnen' (vgl. Porphyrius, *De abstinentia*, 2:47). St. Athanasius werd beschuldigd van zwarte kunst, omdat hij de hand van bisschop Arsenius voor magische doeleinden had bewaard.

'Patet quod animae illae que post mortem adhuc relicta corpora diligut, quemadmodu sunt animae corporum sepultura debita carentiu, seu que corpus suum violenta morte reliquerunt & adhuc in turbido illo humidoq; spiritu [het spirituele of fluïde lichaam, de hun] circa cadavera sua oberrant, tanq circa cognatum aliquod eas alliciens,' enz. Vert.: Het is duidelijk dat de zielen na de dood nog steeds van hun lichaam houden dat ze achterlieten, zoals die zielen die voor hun lichaam een gepaste begrafenis willen of die hun lichaam door een gewelddadige dood hebben verlaten, en die nu bezorgd en bedroefd in de buurt van hun karkas ronddwalen door als het ware te worden aangetrokken door iets waarmee ze affiniteit hebben. Zie Agrippa, *De occulta philosophia libri tres*, 1533, blz. 304; R.G. des Mousseaux, *Les médiateurs et les moyens de la magie*,

Onze oude vriend, abbé Huc, de lazarist, die uit het ambt is ontzet omdat hij laat zien dat de oorsprong van sommige rooms-katholieke rituelen in Tibet en China ligt, omschrijft de hun als volgt: 'Wat is de hun, is een vraag waarop moeilijk een duidelijk antwoord is te geven. . . . Deze is, zo u wilt, iets vaags zoals een geest, een genius, een levenskracht.'[1] Hij schijnt de hun te beschouwen als het instrument dat in de toekomst de wederopstanding regelt, die de hun tot stand zal brengen door de atomaire substantie van het lichaam aan te trekken, dat dus opnieuw zal worden gevormd op de dag van de wederopstanding. Dit voldoet goed genoeg aan het christelijke denkbeeld van één lichaam en slechts één persoonlijkheid die weer tot leven worden gewekt. Maar als de hun op die dag de atomen van alle lichamen die de monade ooit heeft gebruikt en bewoond, moet verenigen, dan komt misschien zelfs dat 'heel vaardige wezen' tot de ontdekking dat het niet tegen die taak is opgewassen.

Het is echter duidelijk dat de hun en de 'elementaar' identiek zijn, want terwijl de ling in gelukzaligheid verkeert, blijft de ex-hun achter om te lijden en rond te dolen. Men kan ook niet ontkennen dat als de gestorven mens het vermogen had om zich op een en hetzelfde moment in devachan en kāmaloka te bevinden, van waaruit hij ons zou kunnen bezoeken en af en toe in een seancekamer of elders zou kunnen verschijnen, dan zou de mens door middel van de ling of de hun het tweevoudige vermogen bezitten om *tegelijkertijd twee tegengestelden te ervaren en duidelijk te voelen*: gelukzaligheid en kwelling. De Ouden begrepen de absurditeit van deze theorie heel goed, en wisten dat er geen sprake van absolute gelukzaligheid zou kunnen zijn als deze vermengd was met ook maar de geringste ellende. Terwijl ze aannamen

---

hfst. 20, 'Le fantôme humain'.

Homerus en Horatius hebben zulke geestoproepingen vele keren beschreven. In India wordt de zwarte kunst tot op de dag van vandaag door een aantal tāntrika's beoefend. Zo blijken de leringen en methoden van de hedendaagse tovenarij en ook van witte magie, occultisme, en spiritisme, met hun takken van mesmerisme, hypnotisme, enz., in verband te staan met die van de vroegste oudheid, want men treft nu dezelfde ideeën, overtuigingen, en praktijken aan als in het oude Āryāvarta, Egypte en China, Griekenland en Rome. Lees *Loca infesta* van Petrus Thyraeus, een werk dat zorgvuldig en waarheidsgetrouw is wat de feiten betreft, maar waarvan de conclusies van de schrijver onjuist zijn, en u zult zien dat de plaatsen die voor het oproepen van geesten het gunstigst zijn die zijn waar een moord is gepleegd, een begraafplaats, verlaten plaatsen, enz.

[1] Abbé Huc, *L'Empire chinois*, 1857, deel 2, blz. 357.

dat het hoger ego van Homerus in Elysium verkeerde, toonden ze aan dat de Homerus die huilde bij de Acheron niet veel meer was dan het simulacrum van de dichter, zijn lege en misleidende beeld, of dat wat we de 'schil van de bedrieglijke persoonlijkheid' noemen.[1]

Er is maar één echt ego in ieder mens, en het moet zich noodzakelijkerwijs óf op de ene plaats of op de andere bevinden, in gelukzaligheid verkeren of in ellende.[2]

De hun, om hierop terug te komen, zou de schrik van de mensen zijn; in China valt 'die vreselijke schim' de levenden lastig, dringt huizen en gesloten voorwerpen binnen, en neemt bezit van mensen, zoals 'geesten' in Europa en Amerika dat doen – de hun van kinderen zijn nog boosaardiger dan de hun van volwassenen. Dit geloof is in China zo sterk dat wanneer ze zich van een doodziek stervend kind willen ontdoen, ze het naar een plaats ver van huis brengen, in de hoop daarmee de hun in verwarring te brengen zodat hij de weg terug naar huis niet kan vinden.[3]

Omdat de hun het fluïde of gasvormige evenbeeld van zijn overleden lichaam is, gebruiken deskundigen in de gerechtelijke geneeskunde dit evenbeeld in gevallen van vermoedelijke moorden om achter de waarheid te komen. De formules die worden gebruikt om de hun van een persoon die onder verdachte omstandigheden is gestorven op te roepen, worden officieel aanvaard. En men neemt heel vaak zijn toe-

---

[1] Zie Lucretius, *De rerum natura*, 1:123, die het een simulacrum noemt.

[2] Hoewel de oudheid (evenals de esoterische filosofie) de ziel schijnt te verdelen in de goddelijke en de dierlijke, anima divina en anima bruta, die nous en phrēn worden genoemd, waren ze niettemin de twee aspecten van één eenheid. Diogenes Laërtius (*Leven en leer van beroemde filosofen*, 8:30) geeft de gangbare opvatting dat de dierlijke ziel, phrēn – φρήν, meestal vertaald met middenrif – in de buik woonde, en Diogenes noemde de anima bruta θυμός. Pythagoras en Plato maken hetzelfde onderscheid, en noemen de goddelijke of met rede begiftigde ziel λόγον, en de redeloze ἄλογον. Empedoklēs geeft aan mensen en dieren een tweeledige ziel, niet twee zielen zoals wordt verondersteld. De theosofen en occultisten verdelen de mens in zeven beginselen en spreken over een goddelijke en dierlijke ziel; maar ze voegen eraan toe dat omdat geest één en ondeelbaar is, al deze 'zielen' en beginselen slechts zijn aspecten zijn. Alleen de geest is onsterfelijk, oneindig, en de ene werkelijkheid – de rest is allemaal vergankelijk en tijdelijk, illusie en misleiding. Des Mousseaux is erg verontwaardigd over wijlen baron Du Potet, die aan elk van onze organen een intelligente 'geest' toekent, eenvoudig omdat hij het denkbeeld van de baron niet kan begrijpen.

[3] Vgl. Huc, *Op.cit.*, deel 2, blz. 358.

vlucht tot deze middelen, volgens Huc, die aan Des Mousseaux[1] vertelde dat de onderzoeksrechter, na de evocatie boven het lijk te hebben gereciteerd, net als elke andere dodenbezweerder azijn vermengd met enkele mysterieuze ingrediënten gebruikte. Wanneer de hun is verschenen, lijkt hij altijd op het slachtoffer zoals het eruitzag op het moment van zijn dood. Als het lichaam vóór het gerechtelijk onderzoek is verbrand, dan reproduceert de hun op het gematerialiseerde lichaam de aan de vermoorde persoon toegebrachte wonden of het letsel – de misdaad is bewezen en het recht neemt er nota van.

De heilige boeken van de tempels bevatten de volledige formules van deze evocaties, en zelfs de naam van de moordenaar kan aan de zelfgenoegzame hun worden ontfutseld. De Chinezen werden hierin echter nagevolgd door christelijke volkeren. In de middeleeuwen werd de vermoedelijke moordenaar door de rechters vóór het slachtoffer geplaatst, en als er op dat moment bloed begon te vloeien uit de open wonden, werd dat gezien als een teken dat de verdachte de dader was. Dit geloof leeft tot op heden voort in Frankrijk, Duitsland, Rusland, en alle Slavische landen. 'De wonden van iemand die vermoord is, zullen weer opengaan bij het naderen van zijn moordenaar',[2] zegt een wetboek.

'De hun kan niet in de grond worden begraven, noch worden verdronken, hij reist *boven* de grond en blijft het liefst thuis.'

In de provincie Ho-nan varieert de leer. Delaplace, een bisschop in China,[3] vertelt over de 'heidense Chinees' heel bijzondere verhalen met betrekking tot dit onderwerp.

> Ieder mens, zeggen ze, heeft drie hun in zich. Bij de dood incarneert een van de hun in een lichaam dat hij voor zichzelf uitkiest; de andere blijft bij de familie, en wordt de huisgod, en de derde waakt over het graf van zijn lijk. Papier wordt ter ere van de laatstgenoemde verbrand, als een offer [aan de manes]; de huiselijke hun neemt zijn intrek in de schrijn met familierelikwieën te midden van gegraveerde tekens; en wierookstokjes, of hsiang, worden ter ere van hem gebrand, en begrafenismaaltijden worden voor hem bereid, en in dat geval houden de twee hun zich stil[4]

---

[1] Vgl. R.G. des Mousseaux, *Les médiateurs et les moyens de la magie*, 1863, blz. 310-1.

[2] Peter Binsfeld, *Tractatus de confessionibus maleficorum et sagarum recognitus et auctus, etc.*, 1596, blz. 137.

[3] Zie *Annales de la propagation de la foi*, deel 24, nr. 143, juli 1852.

[4] Des Mousseaux, *Op.cit.*, blz. 312.

– tenminste als het de hun van volwassenen betreft.

Daarna volgt een reeks gruwelijke verhalen. Als we de hele literatuur over magie van Homerus tot Du Potet lezen, zullen we overal dezelfde bewering aantreffen: De mens is een drievoudige, en esoterisch een zevenvoudige, samenstelling van geest, verstand, en een eidōlon, en deze drie zijn (tijdens het leven) één.

> Ik noem de schim van de ziel die kracht die het lichaam bezielt en beheerst, waaruit de zintuigen zijn voortgekomen, en door middel waarvan de ziel de zintuigen ontvouwt . . . en een lichaam binnen een ander lichaam voedt.[1]

'Triplex unicuique homini daemon bonus est proprius custos',[2] zegt Cornelius Agrippa, aan wie Du Potet het denkbeeld van een 'schim van de ziel' had ontleend. Cornelius zegt:

> Anima humana constat mente, ratione et idolo: mens illuminat rationem; ratio fluit in idolum . . . Idolum autem animae est . . . supra naturam quae corporis et animae quodammodo nodus est . . . Dico autem animae idolum, potentiam illam vivificativam et rectricem corporis, sensuum originem, per quam . . . alit in torpore corpus.[3]

Dit is de hun van China, zodra we deze ontdoen van de uitwassen van bijgeloof en fantasie. Toch is de opmerking van een brahmaan in de boekbespreking van *A Fallen Idol*[4] – of deze nu door de schrijver serieus bedoeld is of niet – dat 'als de regels [of wiskundige verhoudingen en afmetingen] niet in elk detail nauwkeurig worden gevolgd, een afgodsbeeld in bezit kan worden genomen door een krachtige boze geest', volkomen waar. En een morele natuurwet – een tegenhanger van de wiskundige – zegt: als de regels van de harmonie in de wereld van oorzaken en gevolgen tijdens het leven niet in acht worden ge-

---

[1] Jules Denis Du Potet, *La magie dévoilée ou principes de science occulte*, 1852, blz. 250.

[2] *De occulta philosophia libri tres*, 1533, boek 3, hfst. 22, blz. 252. Vertaling: Ieder mens heeft een drievoudige goede demon als persoonlijke beschermer.

[3] *Op.cit.*, boek 3, hfst. 43, blz. 306, 308. Vertaling: De ziel van de mens bestaat uit geest, verstand, en de schim. De geest verlicht het verstand; . . . maar de schim van de ziel . . . staat boven de [fysieke] natuur, en is in zekere zin de schakel tussen lichaam en ziel . . . Maar ik noem de schim van de ziel die bezielende en beheersende kracht van het lichaam, de oorsprong van de zintuigen, . . . en die voedt het inerte lichaam.

[4] *The Theosophist*, september 1886, blz. 793.

nomen, dan loopt onze innerlijke schim evenzeer de kans om te veranderen in een kwaadaardige demon (een bhūta), en in bezit te worden genomen door andere 'boze' geesten, die door ons 'elementaren' worden genoemd, hoewel ze door sentimentele onwetenden bijna als goden worden behandeld.

Tussen de spiritisten en degenen die, zoals Des Mousseaux en De Mirville, boekdelen – bijna een hele bibliotheek! – volschrijven om te bewijzen dat, met uitzondering van een paar bijbelse verschijningen en die welke het voorrecht waren van christelijke heiligen en goede katholieken, er nooit een fantoom, spook, geest, of 'god' was verschenen die niet een ferouer, een bedrieger, een usurpator was – kortom Satan in een van zijn vermommingen – is er ruimte genoeg voor wie de occulte wetten en esoterische filosofie wil bestuderen. 'Een geest die eet en drinkt, en offers en eer ontvangt, kan alleen maar een boze geest zijn',[1] stelt De Mirville. 'De lichamen van de boze geesten die engelen waren zijn gedegenereerd door hun val, en hebben de eigenschappen van een dichtere atmosfeer [ether?] aangenomen',[2] leert Des Mousseaux. 'En dit is de reden van hun eetlust wanneer ze de begrafenismaaltijden verslinden die de Chinezen hen opdienen om hen gunstig te stemmen; ze zijn demonen.'

As we teruggaan naar de veronderstelde oorsprong van het jodendom en het volk Israël, vinden we engelen van licht die precies hetzelfde doen – als 'goede eetlust' een teken is van een satanische aard. En het is dezelfde Des Mousseaux, die, onbewust, voor zichzelf en zijn religie, een val zet. 'Zie,' roept hij uit, 'de engelen van God dalen af onder de groene bomen bij de tent van Abraham. Ze eten met smaak het brood en vlees, de boter en de melk die de aartsvader voor hen heeft bereid.'[3] Abraham bereidde een heel 'kalf, mals en goed' en 'ze aten ervan',[4] en ook koeken en melk en boter. Was hun 'eetlust' goddelijker dan die van een 'John King' die thee met rum dronk en toast at in de kamer van een Engels medium, of dan de eetlust van een Chinese hun?

De kerk heeft onderscheidingsvermogen, zo wordt ons verzekerd; ze kent het verschil tussen de drie, en oordeelt naar hun lichaam. Laten we eens kijken. 'Deze [de bijbelse] zijn echte, werkelijke geesten'!

---

[1] Vgl. J.-E. de Mirville, *Des esprits*, 1863, deel 4, blz. 343ev.

[2] Petrus Lombardus geciteerd in R.G. des Mousseaux, *Les médiateurs et les moyens de la magie*, 1863, blz. 286-7.

[3] *Genesis* 18:2ev; Des Mousseaux, *Op.cit.*, blz. 287.

[4] *Genesis* 18:7-8.

Engelen, zonder enige twijfel (certes), stelt Des Mousseaux. 'Dit zijn lichamen die wanneer ze zich uitbreiden – door de bijzondere ijlheid van de stof – ongetwijfeld doorzichtig kunnen worden, en dan wegsmelten, oplossen, hun kleur verliezen, steeds minder zichtbaar worden, en uiteindelijk uit ons gezicht verdwijnen.'[1]

Een 'John King' en een hun uit Peking kunnen dat zonder twijfel even goed. Wie of wat kan ons dan het verschil leren als we de onafgebroken reeks bewijzen van de klassieken en theürgen niet bestuderen, en de occulte wetenschappen negeren?

HPB

De kabbala en de kabbalisten aan het einde van de 19de eeuw

['The kabalah and the kabalists at the close of the nineteenth century', *Lucifer*, mei 1892, blz. 185-96; *CW* 7:250-68]

Universele aspiraties sterven af, vooral wanneer ze in hun vrije uiting worden belemmerd en onderdrukt, maar alleen om tien keer zo sterk terug te keren. Ze zijn cyclisch, evenals elk ander natuurverschijnsel, hetzij verstandelijk of kosmisch, universeel of nationaal. Dam een rivier op één plaats in, en het water zal een weg vinden naar een andere rivier, en zal als een stortvloed daarin doorbreken.

Een van deze universele aspiraties, de sterkste misschien in de menselijke natuur, is het verlangen om op zoek te gaan naar het onbekende; een onuitroeibaar verlangen om onder de oppervlakte van de dingen te kijken, een dorst naar de kennis van dat wat voor anderen verborgen is. Negen van de tien kinderen zullen hun speelgoed kapotmaken om te zien wat er aan de binnenkant zit. Het is een aangeboren gevoel en kent allerlei vormen. Het loopt uiteen van het belachelijke (of beter gezegd misschien het afkeurenswaardige) tot het sublieme, want bij de onontwikkelde is het beperkt tot tactloze nieuwsgierigheid, proberen achter de geheimen van de medemens te komen, en bij de hoger ontwikkelde breidt het zich uit tot die voorliefde voor kennis die ten slotte naar de wetenschappelijke top leidt en academies en

[1] Des Mousseaux, *Op.cit.*, blz. 287-8.

koninklijke instellingen voorziet van geleerden.

Maar dit heeft betrekking op de wereld van het objectieve. De mens in wie het metafysische element sterker is dan het fysieke wordt gedreven door dit natuurlijke streven naar het mystieke, naar dat wat de materialist graag een 'bijgelovig vertrouwen in het bovennatuurlijke' noemt. Hoewel de kerk onze aspiraties naar het heilige stimuleert – natuurlijk strikt volgens theologische en orthodoxe richtlijnen – veroordeelt ze tegelijkertijd het menselijke verlangen naar datzelfde wanneer de zoektocht daarnaar van haar richtlijnen afwijkt. De herinnering aan de duizenden analfabete 'heksen' en de honderden geleerde alchemisten, filosofen, en andere ketters die in de middeleeuwen werden gemarteld, verbrand, en op andere manieren ter dood werden gebracht, is een eeuwige getuige van die eigenmachtige en despotische interventie.

In het huidige tijdperk hebben zowel kerk als wetenschap, zij die alles blindelings geloven en zij die alles ontkennen, zich tegen de geheime wetenschap gekeerd; maar nog niet zo lang geleden geloofden zowel de kerk als de wetenschap daarin – vooral in de kabbala – en maakten daarvan gebruik. Men zegt nu: 'Het is van de duivel!' De ander zegt dat 'de duivel een schepping van de kerk is, en een schandelijk bijgeloof'; kortom, dat de duivel en de occulte wetenschap niet bestaan. Eerstgenoemde is vergeten dat ze bijna 400 jaar geleden in het openbaar heeft verkondigd dat de joodse kabbala de *grootste getuige* van de waarheden van het christendom is;[1] de tweede dat de meest illustere wetenschappers allemaal alchemisten, astrologen, en magiërs waren, getuige Paracelsus, Van Helmont, Roger Bacon, enz. Maar con-

[1] Dit blijkt uit wat we weten over het leven van Giovanni Pico della Mirandola. Ginsburg en anderen hebben de volgende feiten vermeld, namelijk dat Mirandola, na de kabbala te hebben bestudeerd, 'ontdekte dat er in de kabbala meer christendom dan jodendom te vinden is; hij ontdekte daarin het bewijs voor de leer van de drie-eenheid, de menswording, de goddelijkheid van Christus, de erfzonde, de verzoening daarvan door Christus, het hemelse Jeruzalem, de val van de engelen, het engelenkoor, het vagevuur, en het hellevuur . . . ,' enz. In 1486, toen hij nog maar 24 was, publiceerde hij '*negenhonderd stellingen*, die in Rome op plakkaten werden bekendgemaakt [toch zeker niet zonder toestemming of medeweten van de paus en zijn regering?], en die hij ging verdedigen tegenover alle Europese geleerden die hij uitnodigde naar de eeuwige stad te komen waarbij hij beloofde om hun reiskosten te vergoeden. Onder deze stellingen was de volgende: 'Geen enkele wetenschap levert een groter bewijs voor de goddelijkheid van Christus dan de magie en de kabbala.'' De reden waarom wordt in dit artikel duidelijk gemaakt. Zie voor citaten: Christian David Ginsburg, *The Kabbalah: Its Doctrines, Development and Literature*, 1865, blz. 124.

sequentheid is nooit een deugd van de moderne wetenschap geweest. Ze heeft werkelijk geloofd in alles wat ze nu ontkent, en alles waarin ze nu gelooft heeft ze eerder ontkend, van de bloedsomloop tot stoom en elektriciteit.

Giovanni Pico della Mirandola (1463-1494)

Deze plotselinge verandering in de houding van beide machten kan het natuurlijke verloop van de gebeurtenissen niet tegenhouden. Het laatste kwart van onze eeuw is getuige van een bijzondere toename van occulte studies, en de magie slaat haar machtige golven opnieuw tegen de rotsen van de kerk en de wetenschap, die ze langzaam maar zeker ondermijnt. Iedereen wiens natuurlijke gevoel voor mystiek hem dwingt om op zoek te gaan naar contact met andere denkers in die richting, is verbaasd als hij ontdekt hoeveel mensen niet alleen in mystiek geïnteresseerd zijn, maar in feite zelf kabbalist zijn.

De rivier die tijdens de middeleeuwen werd ingedamd, heeft sindsdien geruisloos ondergronds gestroomd, en is nu plotseling naar boven gekomen als een onbedwingbare stortvloed. Honderden mensen bestuderen tegenwoordig de kabbala, terwijl dat er zo'n 50 jaar geleden, toen angst voor de kerk in het leven van de mens nog een grote factor was, nauwelijks een of twee waren. Maar de lang onderdrukte stortvloed heeft zich nu in twee stromen gesplitst – oosters occultisme en de joodse kabbala; de overleveringen van de wijsheid-religie van de volkeren die aan de Adam van de 'val' zijn voorafgegaan; en het stelsel van de oude levieten van Israël, die een deel van die religie van de pantheïsten heel ingenieus versluierden achter een masker van monotheïsme.

Helaas: velen zijn geroepen, en maar weinigen uitverkoren. De twee stelsels dreigen in de wereld van de mystici al snel een conflict te veroorzaken dat het verspreiden van de *ene* universele waarheid noodzakelijkerwijs alleen maar zal afzwakken en belemmeren in plaats van dit te bevorderen. Nogmaals, de vraag is niet welke *de* ene waarheid is.

Beide zijn namelijk gebaseerd op de eeuwige waarheden van prehistorische kennis. In deze tijd en in de toestand van mentale overgang waarin de mensheid nu verkeert, kunnen beide namelijk slechts een bepaald deel van deze waarheden geven. De vraag is eenvoudig: 'Welk van de twee stelsels bevat de meeste onvervalste feiten? En de belangrijkste vraag is: Welk van de twee presenteert zijn leringen op de meeste katholieke (d.w.z. onsektarische) en onpartijdige manier?'

Het ene – het oosterse stelsel – heeft eeuwenlang zijn diep pantheïstische unitarisme versluierd met de rijkdom van een exoterisch polytheïsme; het andere met de dekmantel van een exoterisch monotheïsme. Beide zijn maar maskers om de heilige waarheid voor het grote publiek te verbergen; noch de Indiase noch de joodse filosofen hebben ooit het antropomorfisme van de vele goden of de persoonlijkheid van de ene God als filosofische stelling aanvaard. Maar deze vraag kan hier, gezien de beperkte ruimte, niet in detail worden besproken. We moeten tevreden zijn met een eenvoudiger taak. De rituelen en ceremoniën van de joodse wet lijken een afgrond te zijn die vele generaties van christelijke kerkvaders, en vooral ook protestantse hervormers, vergeefs hebben geprobeerd te overbruggen met hun vergezochte interpretaties. Maar alle vroege christenen, Paulus en de gnostici, verklaarden dat de joodse wet wezenlijk van de nieuwe christelijke wet verschilt.

Paulus noemde eerstgenoemde een allegorie, en Stefanus vertelde de joden een uur voordat hij werd gestenigd dat zij zich zelfs niet hadden gehouden aan de wet die ze van de engelen (de eonen) hadden ontvangen, en wat de Heilige Geest betreft (de onpersoonlijke logos of christos, zoals onderwezen tijdens inwijding), ze verwierpen deze en verzetten zich ertegen evenals hun voorvaderen hadden gedaan (*Handelingen* 7). Er werd dus in feite tegen hen gezegd dat hun wet inferieur was aan de latere wet. Ondanks het feit dat de mozaïsche boeken waarvan we *denken* dat we die hebben in het Oude Testament, niet meer dan twee of drie eeuwen ouder kunnen zijn dan het christendom, hebben de protestanten er toch hun heilige canon van gemaakt, die ze op één lijn stellen met, zo niet hoger achten dan, de evangeliën. Maar toen de *Pentateuch* werd geschreven, of beter gezegd door Ezra werd herschreven, d.w.z. nadat de rabbi's hadden besloten een nieuwe richting te volgen, werden een aantal teksten toegevoegd die geheel aan Perzische en Babylonische leringen werden ontleend; en dit gebeurde in *een periode na de kolonisatie van Judea* onder het bewind van de koningen van Perzië.

Deze bewerking kwam natuurlijk op dezelfde manier tot stand als

bij al zulke geschriften. Ze werden oorspronkelijk geschreven in een geheimschrift waarvan de sleutel alleen aan ingewijden bekend was. Maar in plaats van de inhoud aan te passen aan de hoogste spirituele waarheden zoals die in de derde, de hoogste, graad van inwijding worden onderwezen en in symbolische taal worden uitgedrukt – wat zelfs in de exoterische *Purāṇa's* van India is te zien – hebben de schrijvers van de herziene en gecorrigeerde *Pentateuch*, zij die alleen geïnteresseerd waren in aardse en nationale glorie, de veronderstelde gebeurtenissen van de Abrahams, Jacobs, en Salomo's, en de denkbeeldige geschiedenis van hun kleine volk, slechts in overeenstemming gebracht met astro-fysiologische symboliek.

Zo creëerden ze, onder het mom van monotheïsme, een religie van geslachtelijke en fallische eredienst, een religie die de aanbidding van de goden, of de lagere eonen, verborg. Niemand zou beweren dat zoiets als het dualisme en de engelenleer van Perzië, die door de joden na de gevangenschap waren meegebracht, ooit in de *echte* wet, of boeken van Mozes, voorkwamen. Want hoe zouden de sadduceeën, die die wet vereerden, in dat geval engelen, en ook de ziel en haar onsterfelijkheid, kunnen verwerpen? En toch wordt in het Oude Testament duidelijk gezegd dat engelen, zo niet de onsterfelijkheid van de ziel, bestaan; en ze komen ook voor in hedendaagse joodse boekrollen.[1]

Dit feit van de opeenvolgende en zeer verschillende bewerkingen van dat wat we losjes de boeken van Mozes noemen, en van hun drievoudige aanpassing aan de eerste (laagste), tweede, en derde, of hoogste, graad van sodalische inwijding, en dat nog raadselachtiger feit van de diametraal tegenovergestelde overtuigingen van de sadduceeën en de andere joodse sekten, die toch allemaal dezelfde openbaring accepteren, kan alleen in het licht van onze esoterische toelichting begrijpelijk worden gemaakt. Het laat ook de reden zien waarom, hoewel Mozes en de profeten tot de sodalitia (grote mysteriën) behoorden, laatstgenoemde toch zo vaak tegen de gruwelen van de sodales en hun 'Sod' schijnen te fulmineren. Want als de oude canon letterlijk was vertaald, zoals wordt beweerd, in plaats van te zijn aangepast aan een monotheïsme dat daarin ontbreekt, en naar de geest van elke sekte, zoals de verschillen in de *Septuagint* en *Vulgaat* aantonen, zouden de volgende tegenstrijdige zinnen worden toegevoegd aan de honderden

[1] Dit is precies wat de gnostici, geheel onafhankelijk van de christenen, altijd hebben beweerd. In hun leringen was de joodse God, de 'elohim', een hiërarchie van lage aardse engelen – een Ialdabaoth, wraakzuchtig en jaloers.

andere inconsistenties in de 'Heilige Schrift'.

'Sod Ihoh [de mysteriën van Iahoh, of Jehovah] zijn voor degenen die hem vrezen', zegt *Psalmen* 25:14, verkeerd vertaald als 'het geheim van de Heer is bij hen die hem vrezen.' En ook: 'Al [El] is schrikwekkend in de grote Sod van de kadeshim' wordt weergegeven als 'God is zeer geducht in de raad van heiligen' (*Psalmen*, 89:8). De titel kadeshim (kadosh, zingen) betekent in werkelijkheid iets heel anders dan heiligen, hoewel het meestal wordt uitgelegd als 'priesters', de 'heiligen' en de 'ingewijden'; want de kadeshim waren eenvoudig de galli van de afschuwelijke geheimen (sod) van de exoterische rituelen. Ze waren kortom de mannelijke nautches van de tempels; tijdens hun inwijdingen werd het geheim, de sod (waarvan 'Sodom' misschien is afgeleid) van de fysiologische en geslachtelijke evolutie, onthuld.

Deze rituelen behoorden allemaal tot de eerste graad van de mysteriën, die door David, de 'vriend van God', zozeer werden beschermd en geliefd. Ze moeten voor de joden al heel oud zijn geweest, en werden door de echte ingewijden altijd verafschuwd; zo zien we dat Jacob op zijn sterfbed wenst dat zijn ziel niet deelheeft aan het *geheim* (Sod, in het origineel) van Simeon en Levi (de priesterkaste), en niet deelneemt aan hun beraad waarbij ze 'de mannen doodden'.[1] En toch wordt Mozes door de kabbalisten het hoofd van de sodales genoemd! Verwerp de uitleg van *De geheime leer* en de hele *Pentateuch* wordt de gruwel der gruwelen.

Daarom komt Jehovah, de antropomorfe God, overal in de *Bijbel* voor, terwijl over AIN SOF geen woord wordt gezegd. Daarom ook was de joodse metrologie heel anders dan de numerieke methoden van andere volkeren. In plaats van te dienen als aanvulling op andere afgesproken methoden, die als sleutel kan worden gebruikt om door te dringen tot de verborgen of impliciete betekenis die in de letterlijke tekst besloten ligt – zoals de ingewijde brahmanen dat tot op de dag van vandaag doen als ze hun heilige boeken lezen – vormt het numerieke stelsel van de joden, zoals de schrijver van 'Hebrew metrology' ons vertelt, de Heilige Schrift zelf:

---

[1] *Genesis* 49:5-6. 'Een man doden' betekende, in de symboliek van de kleine mysteriën, het ritueel waarin misdaden tegen de natuur werden gepleegd, voor welk doel de kadeshim werden afgezonderd. Zo 'doodt' Kaïn zijn broer Abel, die, esoterisch, een vrouwelijk personage is en de eerste menselijke vrouw in het derde wortelras vertegenwoordigt, na de scheiding van de seksen. Zie ook *The Source of Measures*, blz. 253, 283, enz.

> . . . in essentie is dit numerieke stelsel datgene waaruit, op basis waarvan, en door de voortdurende toepassing en vervlechting waarvan, de tekst van de *Bijbel* zelf tot stand is gekomen, als de formulering ervan, vanaf het eerste woord van *Genesis* tot het laatste van *Deuteronomium*.[1]

Dit is in feite zo waar dat de schrijvers van het Nieuwe Testament, die hun stelsel moesten vermengen met zowel het joodse als het heidense, de meeste van hun metafysische symbolen niet aan de *Pentateuch* ontleenden, of zelfs de kabbala, maar aan de oud-Indiase astrosymboliek. Eén voorbeeld volstaat. Waar komt de dubbele betekenis vandaan van de eerstgeborene, het lam, de ongeborene, en de eeuwige, die allemaal betrekking hebben op de logos of christos? Volgens ons van het Sanskriet aja, een woord met de volgende betekenissen: (a) de ram, of het lam, het eerste teken van de dierenriem, in de astronomie Mesha genoemd; (b) de ongeborene, een titel van de eerste logos, of brahma, de op zichzelf bestaande oorzaak van alles, die in de *Upanishads* wordt beschreven en zo wordt aangeduid.

De Hebreeuwse kabbalistische gematria, notarikon, en temura zijn heel ingenieuze methoden, die de sleutel bevatten tot de geheime betekenis van de joodse symboliek, een sleutel waarmee de verbanden van hun heilige voorstellingswereld op slechts één kant van de natuur werden toegepast, namelijk de fysieke kant. Hun mythen, en de namen en gebeurtenissen die aan hun bijbelse figuren worden toegeschreven, liet men corresponderen met de geslachtelijke evolutie en de omwenteling van hemellichamen, en hadden niets te maken met de spirituele bewustzijnstoestanden van de mens; als men hun heilige canon leest zijn dat soort overeenkomsten dus niet te vinden.

De echte mozaïsche joden van de sodales, van wie de directe erfgenamen in de lijn van inwijding de sadduceeën waren, kenden geen spiritualiteit, en ze hadden daar blijkbaar ook geen behoefte aan. De lezer, wiens denkbeelden over inwijding en adeptschap nauw samenhangen met de mysteries van het leven na de dood en het voortbestaan van de ziel, zal nu inzien waarom er op bijna elke bladzijde van de *Bijbel* grote inconsistenties voorkomen. Zo vindt men in het boek *Job*, dat een kabbalistische verhandeling over de Egyptisch-Arabische inwijding is waarvan de symboliek de diepste spirituele mysteries verbergt, toch

---

[1] J. Ralston Skinner, 'Hebrew Metrology', *The Masonic Review*, deel 63, juli 1885, blz. 323.

ook dit belangrijke en puur materialistische vers:

> De mens die uit een vrouw geboren is . . . ontluikt als een bloem, en wordt afgesneden; als een schaduw vliedt hij heen, en houdt geen stand.[1]

Maar Job spreekt hier over de *persoonlijkheid*, en hij heeft gelijk; want geen enkele ingewijde zou zeggen dat de persoonlijkheid de dood van het fysieke lichaam lang overleeft; alleen de geest is onsterfelijk. Maar deze zin in *Job*, het oudste bijbelboek, maakt die in *Prediker* 3:19ev, een van de meest recente boeken, des te grover materialistisch. De schrijver die als Salomo spreekt, en zegt dat 'hetzelfde lot de mensen en de dieren treft; . . . zoals een dier sterft, zo sterft ook een mens . . . een mens is niet beter af dan een dier', staat helemaal op een lijn met de tegenwoordige Haeckels, en geeft slechts weer wat hij denkt.

Daarom kan geen enkele kennis van kabbalistische methoden ons helpen om in het Oude Testament dat te vinden wat er sinds het *Boek van de Wet* door Hilkia werd herschreven (in plaats van gevonden), nooit in heeft gestaan. Evenmin kunnen de middeleeuwse kabbalistische stelsels veel bijdragen tot de interpretatie van de Egyptische symbolen. Alleen de blindheid van een vrome illusie kan iemand ertoe brengen om in de joodse puur astro-fysiologische symboliek spirituele en metafysische overeenkomsten of betekenissen te ontdekken. Aan de andere kant zijn de oude zogenaamd heidense religieuze stelsels allemaal gebaseerd op abstracte spirituele beschouwingen, waarbij hun grove uiterlijke vormen misschien wel de veiligste dekmantel zijn om hun innerlijke betekenis te verbergen.

Op gezag van de geleerdste kabbalisten van deze tijd kan worden aangetoond dat de *Zohar*, en bijna alle kabbalistische boeken, door christelijke handen zijn gegaan. Daarom kunnen ze niet langer als universeel worden beschouwd, maar zijn ze eenvoudig sektarisch geworden. Dit blijkt duidelijk uit Pico della Mirandola's stelling dat 'geen wetenschap een groter bewijs voor de goddelijkheid van Christus levert dan de magie en de kabbala'. Dit geldt voor de goddelijkheid van de logos, of van de christos van de gnostici, want die christos blijft hetzelfde WOORD van de altijd ongemanifesteerde godheid, of we deze nu parabrahman of ain sof noemen, of onder welke naam hij ook bekendstaat – Krishṇa, Boeddha, of Ormazd. Maar deze

[1] *Job* 14:1-2.

christos is noch de Christus van de kerken, noch de Jezus van de evangeliën; het is slechts een *onpersoonlijk beginsel*.

Toch sloeg de rooms-katholieke kerk munt uit deze stelling; het resultaat daarvan was dat het nu in Europa en Amerika net zo is als in de vorige eeuw. Bijna iedere kabbalist gelooft in een *persoonlijke* God, ondanks de oorspronkelijke *onpersoonlijke* ain sof, en is bovendien een, zij het min of meer heterodoxe, christen. Dit komt volledig doordat de meeste mensen niet weten dat (a) de kabbala (vooral de *Zohar*) die wij hebben, niet het oorspronkelijke *Boek van schittering* is dat werd opgeschreven op basis van de mondelinge leringen van Shimon ben Yochai; en (b) dat laatstgenoemd boek, dat inderdaad een uiteenzetting gaf van de verborgen betekenis van de (zogenaamde) geschriften van Mozes, dezelfde esoterische betekenis uiteenzette die verborgen ligt onder de schil van de letterlijke betekenis van alle heidense geschriften.

De tegenwoordige kabbalisten lijken zich ook niet bewust te zijn van het feit dat de kabbala in haar huidige vorm, met haar meer dan herziene teksten, haar toevoegingen waardoor ze op zowel het Nieuwe als het Oude Testament kan worden toegepast, haar numerieke taal die opnieuw werd samengesteld om op beide van toepassing te zijn, en haar geraffineerde versluiering, niet langer alle oude en oorspronkelijke betekenissen kan leveren. Kortom dat er onder de westerse volkeren geen kabbalistisch werk meer bestaat dat grotere natuurgeheimen bevat dan die welke Ezra en co., en de latere medewerkers van Moses de León, wilden bekendmaken; de kabbala bevat niet méér dan dat wat de Syrische en de Chaldeeuwse christenen en ex-gnostici van de 13de eeuw in deze werken wensten te onthullen. En wat ze onthult loont nauwelijks de moeite om haar een leven lang te bestuderen. Ze vormt voor de vrijmetselaar en wiskundige misschien een interessant onderzoeksterrein, maar heeft de onderzoeker die naar spirituele mysteries hunkert bijna niets te bieden.

Als alle zeven sleutels die nodig zijn om de geheimen van het bestaan – van dit leven, van toekomstige levens, en van vorige levens – te ontsluieren, worden gebruikt, dan blijkt dat het Chaldeeuwse *Boek van de getallen* en de *Upanishads* onmiskenbaar de meest goddelijke filosofie verbergen, want deze betreft de universele wijsheid-religie. Maar uit de *Zohar*, die nu zo verminkt is, blijkt zoiets helemaal niet. Bovendien, wie van de westerse filosofen of onderzoekers beschikt over *alle* sleutels? Deze worden nu alleen toevertrouwd aan de hoogste

ingewijden in de guptavidyā, aan de grote adepten; en geen enkele self-made beginneling, zelfs geen enkele mysticus, hoe groot zijn genie en aangeboren vermogens ook zijn, kan in één leven hopen meer dan één of twee van de verloren sleutels te ontdekken.[1]

De sleutel tot de joodse metrologie is ontegenzeglijk ontdekt, en het is een heel belangrijke sleutel. Die sleutel (verborgen in de 'heilige metrologie') onthult misschien het feit dat 'de Heilige Schrift' 'een rationele wetenschap van serieuze en grote waarde is', maar hij kan geen hogere spirituele waarheid onthullen dan die waarop alle astrologen in elk tijdperk zich baseerden, namelijk de nauwe relatie tussen de hemellichamen en alle aardse lichamen – waaronder die van mensen. De geschiedenis van onze bol en haar mensheden heeft van begin tot eind haar voorbeeld in de sterrenhemel, hoewel de Royal Society of Physicists zich daarvan misschien in nog geen eeuwen bewust zal worden. Zoals de genoemde ontdekker zelf aantoont:

> De kern van deze geheime leer, deze kabbala, berust op zuivere waarheid en juiste redeneringen – want ze is meetkunde met toegepaste gehele getallen – op sterrenkunde en op een stelsel van maten, nl. de maçonnieke inch, de standaardmaat van 24 inch (of de dubbele voet), de yard, en de mijl. Deze zouden door God zijn geopenbaard en meegedeeld; en door het bezit en gebruik daarvan kon over Abram worden gezegd: 'Gezegend door de allerhoogste God, zij Abram, de maat van hemel en aarde' – [de scheppende wet van de maat].[2]

---

[1] De schrijver in de *Masonic Review* heeft dus helemaal gelijk als hij zegt: 'Het kabbalistische terrein is dat waarop astrologen, necromantiërs, zwarte en witte magiërs, waarzeggers, chiromantiërs, en al dat soort mensen, zich volledig storten en waarop ze hun geloof in het bovennatuurlijke, tot vervelens toe, baseren.' En hij voegt eraan toe: 'De christen, die de grote hoeveelheid mystiek ervan doorzoekt, beweert dat deze steun en gezag verleent aan het meest verbijsterende vraagstuk, de heilige drie-eenheid, en de beschreven figuur 'Christus'. . . . Met evenveel vertrouwen, maar brutaler, zal een schurk, in naam van de kabbala, amuletten en toverspreuken verkopen, waarzeggen, horoscopen trekken, en even gemakkelijk specifieke voorschriften geven . . . om de doden op te roepen, en in feite de duivel. . . . Eerst moet men ontdekken waaruit de kabbala eigenlijk bestaat, voordat men daaraan enig gewicht of gezag kan toekennen. Die ontdekking zal moeten uitwijzen of ze in verband staat met zaken die rationele erkenning verdienen. *De schrijver beweert dat zo'n ontdekking is gedaan*, en dat deze rationele wetenschap van serieuze en grote waarde is.' Zie broeder J. Ralston Skinner (McMillan Lodge, nr. 141), 'The Cabbalah', *The Masonic Review*, deel 64, september 1885, blz. 65-6.

[2] Skinner, 'The Cabbalah – No. IV', *The Masonic Review*, deel 64, januari 1886, blz. 331.

En is dit alles wat de *oorspronkelijke* kabbala bevatte? Nee; want de schrijver merkt elders op: 'Wat de oorspronkelijke en beoogde juiste interpretatie was [in de *Pentateuch*], wie zal het zeggen?'[1] De lezer kan hieruit concluderen dat de betekenissen die in de exoterische of letterlijke Hebreeuwse teksten besloten liggen, beslist niet alleen die zijn welke door de metrologie worden onthuld. We kunnen daarom terecht zeggen dat de joodse kabbala, met haar numerieke methoden, nu slechts één van de sleutels tot de oude mysteries is, en dat alleen het oosterse of Indo-Europese stelsel de rest kan leveren, en de hele waarheid over de schepping kan onthullen.[2]

Wat dit numerieke stelsel inhoudt, laten we de ontdekker ervan zelf uitleggen. Volgens hem

> had de Hebreeuwse tekst van de *Bijbel*, evenals alle andere soortgelijke menselijke werken, karakters die als klanktekens konden dienen om lettergrepen uit te drukken, of wat voor dit doel letters worden genoemd. In de eerste plaats waren deze oorspronkelijke karakters ook beelden, elk ervan; en deze beelden vertegenwoordigden ideeën die kunnen worden overgebracht, ongeveer zoals de oorspronkelijke Chinese karakters. Gustav Seyffarth toont aan dat de Egyptische hiërogliefen meer dan 600 beeldtekens omvatten. Daartoe behoorde volgens hem het oorspronkelijke aantal letters van het Hebreeuwse alfabet, die als lettergrepen werden gebruikt. De karakters van de Hebreeuwse tekst van de Heilige Schrift werden verdeeld in klassen, waarbij de karakters van elke klasse verwisselbaar waren; waarbij de ene vorm – een letter, een beeld, of een getal – zou kunnen worden verruild voor een andere om een andere betekenis weer te geven.
>
> Seyffarth laat aan de hand van deze wet van verwisseling van

[1] Skinner, 'The Cabbalah', *The Masonic Review*, deel 64, september 1885, blz. 68.

[2] Zoals de kabbala er nu voor staat, kan ze, met haar verschillende methoden, alleen maar verwarring scheppen door verschillende versies aan te bieden; ze kan nooit de hele waarheid onthullen. Zelfs de eerste zin van *Genesis* kent verschillende interpretaties. We citeren de schrijver: 'Het 'B'rashith bārā elohim', enz., wordt geïnterpreteerd als 'In het begin schiep God de hemelen en de aarde', enz.; waarin elohim een nominatief meervoud is met een werkwoord in de derde persoon enkelvoud. Nachmanides vestigde de aandacht op het feit dat de tekst ook kan worden gelezen als 'B'rash ithbārā elohim', enz., 'In het hoofd (de bron of het begin) schiepen (of ontwikkelden) de goden de hemelen en de aarde', wat grammaticaal een betere vertaling is.' (*Op.cit.*, blz. 68.) En toch moeten we in het joodse monotheïsme geloven!

> tekens zien dat het Oudkoptisch een gewijzigde vorm is van het zeer oude Hebreeuwse alfabet.[1] Deze wet van toegestane verwisseling van letters wordt uitgebreid besproken in Hebreeuwse woordenboeken . . . Hoewel dit wordt erkend . . . is het erg verwarrend en moeilijk te begrijpen, omdat we het specifieke gebruik en de kunst van zo'n verwisseling hebben verloren. [Precies!] In de tweede plaats stonden deze karakters voor getallen, te gebruiken als getallen zoals wij specifieke getaltekens gebruiken – maar er is ook veel bewijs dat de oude Hebreeën de zogenaamde Arabische cijfers hadden, zoals wij die hebben, van het teken van de rechte lijn 1 tot de nul, samen 1 + 9 = 10. . . .
>
> In de derde plaats wordt gezegd, en het lijkt te zijn bewezen, dat deze karakters stonden voor muzieknoten; zodat bijvoorbeeld de volgorde van de letters in het eerste hoofdstuk van *Genesis* muzikaal, of als lied, kan worden vertolkt.[2] Een andere wet van de Hebreeuwse karakters was dat er alleen voor de medeklinkers tekens werden gebruikt; de klinkers werden niet aangegeven, maar werden toegevoegd. Als men dit probeert, zal men ontdekken dat een medeklinker op zichzelf niet vocaal kan worden zonder de hulp van een klinker;[3] dus . . . de medeklinkers vormen het geraamte van een woord, maar om er leven of uitdrukking aan te geven, zodat de gedachte van de geest, en het gevoel van het hart, worden overgebracht, moesten er klinkers aan worden toegevoegd.[4]

Zelfs als we omwille van de discussie aannemen dat het 'geraamte', dat wil zeggen de medeklinkers van de *Pentateuch*, hetzelfde is als in de tijd van Mozes, hoeveel moet er dan wel niet zijn veranderd in die boekrollen – geschreven in een zo arme taal als het Hebreeuws, met zijn minder dan twee dozijn letters – als ze keer op keer werden herschreven, en de klinkers en punten in steeds nieuwe combinaties werden toegevoegd! Geen twee denkers zijn gelijk, en de gevoelens van het hart veranderen. Wat kon er van de oorspronkelijke geschriften van Mozes

---

[1] Voordat Seyffarth kan hopen dat zijn hypothese wordt aanvaard, zal hij echter moeten bewijzen dat (a) de Israëlieten een eigen alfabet hadden toen de oude Egyptenaren of kopten er nog geen hadden; en (b) dat het Hebreeuws van de latere boekrollen het Hebreeuws of de 'mysterietaal' van Mozes is, iets wat de geheime leer ontkent.

[2] In ieder geval niet het Hebreeuws dat van masoretische tekens is voorzien. Zie echter verderop.

[3] En omdat de klinkers door de masoreten naar eigen wens werden aangebracht, konden ze van een woord maken wat ze wilden!

[4] Skinner, *Op.cit.*, september 1885, blz. 67.

zijn overgebleven, als deze ooit hebben bestaan, nadat ze bijna 800 jaar lang verloren waren gegaan en werden gevonden toen elke herinnering daaraan uit het denken van de grootste geleerden moet zijn verdwenen, en Hilkia ze liet herschrijven door Safan, de hofschrijver? Toen ze opnieuw verloren gingen, werden ze door Ezra opnieuw herschreven; in 168 v.Chr. gingen ze opnieuw verloren, het boek of de boekrollen werden weer vernietigd; en wanneer ze ten slotte weer verschijnen, zijn ze gekleed in hun masoretische vermomming! We kunnen iets te weten komen over Jacob ben Chayyim, die de massora van de boekrollen in de 15de eeuw publiceerde; maar we kunnen echt niets te weten komen over Mozes, tenzij we ingewijden van de Oosterse School worden.

Heinrich Ludolf Ahrens, die spreekt over een rangschikking van de letters in de Hebreeuwse heilige boekrollen waarin ze zelf muzieknoten waren, heeft waarschijnlijk nooit de hindoemuziek bestudeerd. In het Sanskriet is het niet nodig om de letters in de heilige teksten op ola-bladen zo te rangschikken dat ze muzieknoten worden. Het hele Sanskrietalfabet en de *Veda's*, van het eerste tot het laatste woord, zijn namelijk manieren om muziek in schrift weer te geven, en de twee zijn niet te scheiden.[1] Homerus maakte onderscheid tussen de 'taal van de goden' en de 'taal van de mensen',[2] en dat deden de hindoes ook.

Devanāgarī – het Sanskrietschrift – is de 'taal van de goden', en Sanskriet de goddelijke taal.[3] Wat het Hebreeuws betreft, laten de hedendaagse Jesaja's uitroepen: 'Wee mij!' en bekennen dat wat die 'pas ontdekte modus van de taal (de Hebreeuwse metrologie) verslui-

---

[1] Vgl. Bulwant Trimbuk, 'Hindu music', *The Theosophist*, november 1879, blz. 46-50.

[2] Vgl. *Ilias*, 1:403, 14:290-1, 20:73.

[3] De Sanskrietletters zijn drie keer zo groot in aantal als de armzalige 22 letters van het Hebreeuwse alfabet. Ze zijn alle muzikaal, en worden gelezen, of beter gezegd gezongen, volgens een systeem dat in heel oude tāntrika-werken (zie de *Tantra Śāstra's*) wordt gegeven; ze worden Devanāgarī genoemd, 'de spraak of taal van de goden'. En omdat elk van die letters overeenkomt met een getal, kunnen er veel meer betekenisnuances mee worden uitgedrukt. Dit alfabet moet noodzakelijkerwijs veel volmaakter en veel ouder zijn dan het Hebreeuwse, dat het systeem ervan navolgde, maar dit slechts heel beperkt kon toepassen. Als een van de twee talen door de goden aan de mensheid werd onderwezen, dan is het toch eerder het Sanskriet – de meest volmaakte taal op aarde – dan het Hebreeuws, de ruwste en armste. Zodra we namelijk in een taal van *goddelijke* oorsprong geloven, kunnen we moeilijk op hetzelfde moment geloven dat engelen of goden of een goddelijke boodschapper de minste van de twee zou hebben gekozen.

erde, nu in de woorden van de heilige tekst'[1] duidelijk is gemaakt. Lees *The Source of Measures*, lees alle andere knappe verhandelingen over dit onderwerp van dezelfde schrijver, en dan zal de lezer merken dat die hardwerkende geleerde – met de grootst mogelijke goede wil en door onophoudelijke inspanningen die vele jaren van studie kostten – achter het masker van het stelsel is doorgedrongen, maar daarin weinig méér dan puur antropomorfisme kan ontdekken.

Het hele stelsel van de kabbala is alleen op de mens gebaseerd, en alles daarin wordt toegepast op de mens en zijn functies, op welke vergrote schaal dan ook. De mens, als de archetypische mens of Adam, laat men het hele kabbalistische stelsel omvatten. Hij is het grote symbool en de schaduw van de gemanifesteerde kosmos, die zelf de weerspiegeling is van het onpersoonlijke en altijd onbegrijpelijke beginsel; en deze schaduw verschaft door zijn vorming – het persoonlijke dat is ontstaan uit het onpersoonlijke – een soort objectief en tastbaar symbool van al het zichtbare en onzichtbare in het heelal. 'Omdat de eerste oorzaak volslagen onbekend en onbenoembaar was, waren namen die [in de *Bijbel* en de kabbala] als heel heilig werden aangenomen en die gewoonlijk op het Goddelijke Wezen werden toegepast, in feite *niet* heilig',[2] maar waren slechts manifestaties van het onkenbare, die

> . . . in kosmische of natuurlijke zin, door de mens konden worden gekend. Daarom waren deze namen *niet zo heilig als men gewoonlijk denkt*, omdat ze evenals alle geschapen dingen zelf slechts namen of omschrijvingen van bekende zaken waren . . . Wat de metrologie betreft: In plaats van een waardevolle aanvulling op het bijbelse stelsel te zijn . . . staat de hele tekst van de Heilige Schrift, in de boeken van Mozes, niet alleen vol met dit stelsel, maar is die metrologie in essentie de *Bijbel* zelf.[3] . . .

van het eerste tot het laatste woord.

> Bijvoorbeeld de verhalen over de eerste dag, over de zes dagen, over de zevende dag, over het maken van Adam, mannelijk en vrouwelijk, over Adam in de Hof, over de Hof zelf, over de vorming van de vrouw uit de man, over de duur van de tijd tot de zondvloed met de genealogie, over Ararat, over de ark van Noach met zijn duif en raaf,

---

[1] J. Ralston Skinner, 'Hebrew Metrology', *The Masonic Review*, deel 63, juli 1885, blz. 321.

[2] J. Ralston Skinner, *Op.cit.*, blz. 324.

[3] *Op.cit.*, blz. 324, 323.

> over de afstand en de gebeurtenissen van Abrahams reis uit het Ur van de Chaldeeën naar Egypte en de farao, over Abrahams leven, over de drie verbonden . . . over de bouw van de tabernakel en het huis van Jehovah, over de vermaarde 603.550 als het aantal mannen om de wapens te dragen toen ze met hun gezinnen de uittocht uit Egypte maakten, enz. – dit zijn allemaal evenzovele uitdrukkingsvormen van dit stelsel van geometrie, van toegepaste getalsverhoudingen, van maten en hun verschillende toepassingen.[1]

Tot slot zegt Skinner:

> Welke vorm de joden ook gebruikten voor de volledige interpretatie van deze boeken, de christelijke kerk heeft ze beschouwd als dat *wat ze op het eerste gezicht lijken te zijn* – en niet méér. . . . De christelijke kerk heeft aan deze boeken nooit enige andere eigenschap toegekend; en daarin schuilt haar grote fout.[2]

Maar de West-Europese kabbalisten, en veel (maar gelukkig niet alle) Amerikaanse, beweren deze fout van hun kerk te corrigeren. In hoeverre slagen ze daarin, en waar is het bewijs voor hun succes? Lees alle in deze eeuw gepubliceerde boeken over de kabbala, en men zal, afgezien van enkele werken die onlangs in Amerika zijn uitgegeven, constateren dat geen enkele kabbalist zelfs maar een paar millimeter onder de oppervlakte van dat 'eerste gezicht' is doorgedrongen. Hun toelichtingen zijn pure speculatie en hypothesen, meer niet. De een baseert zijn glossen op Ragons maçonnieke onthullingen; de ander neemt Fabre d'Olivet als zijn profeet – deze schrijver was nooit een kabbalist, hoewel hij een genie was met een verbazingwekkende, bijna wonderbaarlijke, kennis, en een groot polyglot die na zijn dood nooit werd geëvenaard, zelfs niet door de filologen van de Franse Academie, die weigerden om aan zijn werk aandacht te besteden.

Weer anderen zijn van mening dat er geen grotere kabbalist werd geboren dan wijlen Éliphas Lévi – een charmante en geestige schrijver, die ons in zijn vele boeken over magie echter meer verwarring dan inzicht heeft gebracht. Laat de lezer uit deze opmerkingen niet concluderen dat er in de Oude en de Nieuwe Wereld geen echte, geleerde kabbalisten zijn te vinden. Er zijn ontegenzeglijk ingewijde occultisten, die kabbalisten zijn, her en der verspreid, vooral in Duitsland en Polen. Maar deze *zullen niet publiceren wat ze weten*, noch zullen ze zich

---

[1] *Op.cit.*, blz. 323.
[2] J. Ralston Skinner, *Op.cit.*, deel 64, september 1885, blz. 69.

kabbalisten noemen. De 'sodalische eed' van de derde graad is nu, zoals altijd, van kracht.

Maar er zijn mensen die zich niet tot geheimhouding hebben verplicht. Zij zijn de enige schrijvers waarop de kabbalisten zouden moeten afgaan, hoe onvolledig hun verklaringen vanuit het standpunt van een *volledige openbaring*, d.w.z. van de zevenvoudige esoterische betekenis, ook zijn. Zij zijn het die het minst geven om die geheimen waarnaar de hedendaagse hermeticus en kabbalist nu bij uitstek hunkert, zoals de transmutatie in goud, en het levenselixer, of de steen der wijzen – *voor fysieke doeleinden*. Alle belangrijke geheimen van de occulte leringen betreffen namelijk de hoogste spirituele kennis. Ze gaan over bewustzijnstoestanden, niet over fysieke processen en hun transformaties. Kortom de echte kabbala, waarvan de oorspronkelijke tekst alleen in het Chaldeeuwse *Boek van de getallen* is te vinden, heeft betrekking op, en leert over, het rijk van de geest, niet dat van de stof.

Wat is dan in feite de kabbala, en onthult ze zulke hogere spirituele mysteries? De schrijfster antwoordt met een nadrukkelijk NEE. Wat de kabbalistische sleutels en methoden vroeger waren – gebruikt bij het samenstellen van de *Pentateuch* en andere heilige boekrollen en documenten van de joden die nu niet meer bestaan – is één ding; wat ze nu zijn is iets heel anders. De kabbala is een taal die veel kanten heeft; en bovendien een waarvan de interpretatie wordt bepaald door de letterlijke tekst die moet worden ontcijferd. Ze onderwijst – en helpt bij het lezen van – de esoterische werkelijke betekenis die verborgen ligt achter het masker van die letterlijke tekst; ze kan een tekst niet *scheppen*, of ervoor zorgen dat men in het document dat men bestudeert iets vindt wat er vanaf het begin nooit in heeft gestaan. De kabbala – zoals we die nu hebben – is onlosmakelijk verbonden met de tekst van het Oude Testament zoals die door Ezra en anderen is herschreven. En omdat de Hebreeuwse geschriften, of hun inhoud, meerdere keren zijn gewijzigd, ondanks de trotse bewering dat niet één letter in de Heilige Schrift, geen jota, ooit is veranderd, kan geen enkele kabbalistische methode ons helpen om er iets anders in te lezen dan er staat. Wie dat wel doet is geen kabbalist, maar een dromer.

Tot slot moet de niet-ingewijde lezer het verschil leren tussen de kabbala en de kabbalistische werken, voordat hij met andere argumenten wordt geconfronteerd. De kabbala is namelijk geen specifiek boek, en zelfs geen stelsel. Ze bestaat uit zeven verschillende stelsels toegepast op zeven verschillende interpretaties van een bepaald esoterisch

werk of onderwerp. Deze stelsels werden altijd *mondeling* van generatie op generatie van ingewijden doorgegeven, na aflegging van de sodalische eed, en ze zijn nooit door iemand schriftelijk vastgelegd. Zij die spreken over het vertalen van de kabbala in deze of een andere taal, kunnen net zo goed spreken over het vertalen van de woordloze klanksignalen van bedoeïenenrovers in een bepaalde taal.

Kabbala is, als woord, afgeleid van de wortel kbl (kebel) 'overhandigen', of mondeling 'ontvangen'. Het is onjuist om zoals Mackenzie te zeggen dat 'de leer van de kabbala verwijst naar het stelsel dat door mondelinge overdracht is doorgegeven, en nauw verbonden is met . . . de *overlevering*';[1] want in deze zin is alleen de eerste stelling waar, maar de tweede niet. Ze is niet verbonden met de 'overlevering', maar met de zeven sluiers of de zeven waarheden die mondeling *tijdens de inwijding worden onthuld*. Van deze methoden die betrekking hebben op de universele beeldtalen – waarbij met 'beeld' elk cijfer, getal, symbool, of ander teken wordt bedoeld dat objectief of subjectief (mentaal) kan worden weergegeven – bestaan er op dit moment in het joodse stelsel maar drie.[2] Dus ook al is kabbala als woord Hebreeuws, het stelsel zelf is niet méér joods dan het zonlicht; het is universeel.

Aan de andere kant kunnen de joden beweren dat de *Zohar*, *Sefer Jetsirah* (Boek van de schepping), *Sifra di-Tseniutha*, en een paar andere, hun onmiskenbare eigendom zijn, en dat ze kabbalistische boeken zijn.

HPB

---

[1] Kenneth R.H. Mackenzie, *Royal Masonic Cyclopaedia*, 1877, blz. 399.

[2] Van deze drie kan er niet één worden toegepast op zuiver spirituele metafysica. Eén onthult de verbanden tussen de siderische lichamen en de aardse, vooral dat van de mens; een andere heeft betrekking op de evolutie van de mensenrassen en de seksen; de derde op de kosmotheogonie en de metrologie.

Literaire aantekeningen

over kritiek, autoriteiten, en meer, door een impopulaire filosoof

[‘Literary jottings on criticism, authorities, and other matters, by an unpopular philosopher’, *Lucifer*, september 1892, blz. 9-11; *CW* 13:243-7]

Theosofen en redacteuren van theosofische tijdschriften worden door voorzichtige en bange figuren voortdurend gewaarschuwd om wetenschappelijke en maatschappelijke ‘autoriteiten’ vooral niet tegen het hoofd te stoten. Volgens hen is de publieke opinie de gevaarlijkste vijand, en is kritiek daarop dodelijk. Men kan moeilijk verwachten dat die mensen zich door kritiek zullen beteren of dat hun inzicht in het onderwerp er beter door wordt. Veel mensen nemen aanstoot aan kritiek, en theosofen maken zich daardoor gehaat. ‘Oordeel niet, opdat er niet over jullie geoordeeld wordt’[1] is de gebruikelijke waarschuwing.

Juist omdat theosofen zelf wél beoordeeld willen worden en om onpartijdige kritiek vragen, zijn ze begonnen hun medemensen dezelfde dienst te bewijzen. Wederzijdse kritiek is heel gezond, en draagt ertoe bij dat er duidelijke leefregels tot stand komen die praktisch zijn in plaats van alleen theoretisch. We hebben genoeg van theorieën. De *Bijbel* staat vol goede raad, maar er zijn slechts weinig christenen die de ethische geboden ooit in hun dagelijks leven toepassen. Wanneer de ene soort kritiek pijnlijk is, dan is een andere soort dat ook; zo gaat het met elke vernieuwing, en zelfs met oude dingen die in een nieuwe vorm worden gepresenteerd – beide zullen ongetwijfeld in botsing komen met de opvattingen van een of andere ‘autoriteit’. Ik beweer daarentegen dat kritiek de grote weldoener is van het denken in het algemeen, en vooral voor die mensen die nooit zelf nadenken maar voor alles vertrouwen op gevestigde ‘autoriteiten’ en maatschappelijke gewoonten.

Maar wat moeten we eigenlijk onder een ‘autoriteit’ op enig gebied verstaan? In feite is ze niets anders dan een licht dat door een meer of minder wijde spleet op een of ander object valt, en dat licht schijnt op *maar één kant* van dat object. Dat licht weerspiegelt getrouw de *per-*

---

[1] *Mattheus* 7:1-2.

soonlijke opvattingen van één mens – en vaak alleen die over zijn favoriete onderwerp – en heeft dus niet veel waarde als men een onderwerp van alle kanten wil belichten. Zo zal de autoriteit waarop men een beroep doet vaak van weinig nut zijn, terwijl een leek, die probeert een ander licht op het onderwerp te laten schijnen of het vanuit een andere invalshoek te bekijken, voor zijn verwaandheid onmiddellijk wordt uitgefloten. Hij probeert immers de gevestigde 'autoriteiten' te ondermijnen, en in te gaan tegen de gerespecteerde traditionele manier van denken!

Vrienden en vijanden! Kritiek is de enige redding uit stagnatie in ons denken. Het is de heilzame prikkel die in zowel het openbare als het persoonlijke leven de logge herkauwers – 'routine' en 'vooroordeel' genaamd – in beweging brengt, en dus tot gezonde verandering aanzet. Botsende meningen zijn als windvlagen uit verschillende richtingen die het kroos verdrijven dat zich op het stilstaande water van een meer neigt te vormen. Indien elke heldere stroom van oorspronkelijk denken die buiten de oude gedachtegroeven van de publieke opinie door ons levensveld vloeit, werd tegengehouden en tot stilstand kwam, zouden de gevolgen heel droevig zijn. De stromen zouden niet langer de gemeenschappelijke vijver, de maatschappij, voeden, en het water daarvan zou nog meer stagneren dan nu het geval is. Het gevolg daarvan is dat de meest 'orthodoxe autoriteiten' van die maatschappelijke vijver de eersten zouden zijn die nog dieper in de modder en het slik wegzinken.

Zoals de dingen er nu voorstaan, is er weinig zicht op vooruitgang en maatschappelijke hervormingen. In het laatste kwart van de negentiende eeuw hebben alleen vrouwen duidelijk enige vooruitgang in de goede richting gemaakt. De mannen, en hun wrede egoïsme en seksuele privileges, hebben zich flink verdedigd, maar zijn bijna overal verslagen. Dus ziet de toekomst voor de jongere generaties van vrouwen er best veelbelovend uit. Ze zullen de gelederen van bekrompen tirannieke vrouwen nauwelijks meer aanvullen. De troepen van de maatschappij – die niet langer onoverwinnelijk zijn – worden momenteel geleid door oudere amazones uit de hoogste kringen en jonge mannen, de mannelijke 'bloemen van het kwaad', nachtplanten die in broeikassen groeien die men 'clubs' noemt. Deze dandy's van onze tijd zijn nog grotere lasteraars geworden dan de douairières uit het begin van de 19de eeuw.

Wanneer je zulke vijanden bestrijdt of bekritiseert, of zelfs maar het

minste op hen hebt aan te merken, maak je de meest onvergeeflijke maatschappelijke fout. Maar 'een impopulaire filosoof' heeft weinig te vrezen, en formuleert zijn gedachten ongeacht de luidste 'strijdkreten' uit die kringen. Hij onderzoekt zijn vijanden, mannen en vrouwen, met de kalme en vredige blik van iemand die niets te verliezen heeft. Hij telt de lelijke wratten en rimpels op het 'vrome' gezicht van die bekrompen mensen – zoals hij de dodelijke giftige bloemen aan de takken van de majestueuze manzilla – een tropische boom – zou tellen: op afstand door een verrekijker. Hij zou nooit in de buurt van die boom komen, of in de dodelijke schaduw ervan gaan liggen.

'Raak mijn [door de Heer] gezalfden niet aan'[1] zegt David. Maar omdat de maatschappelijke en wetenschappelijke 'autoriteiten' altijd de eersten zijn die dat voorschrift overtreden, mogen anderen af en toe dat goede voorbeeld volgen. Trouwens, de 'gezalfden' zijn niet altijd door de Heer gezalfd; velen zijn eerder 'door zichzelf gezalfden' .

Wanneer de impopulaire filosoof dus ter verantwoording wordt geroepen omdat hij te weinig respect heeft voor de wetenschap en haar 'autoriteiten', die hij zou afwijzen, dan maakt hij bezwaar tegen deze aantijging. Het verwerpen van de *onfeilbaarheid* van een wetenschapper is niet helemaal hetzelfde als het verwerpen van zijn geleerdheid. Iemand is een *specialist*, omdat hij één specialiteit heeft, en is daarom voor andere takken van wetenschap minder betrouwbaar, en zelfs niet voor een onpartijdige beoordeling van zijn eigen onderwerp. De officiële wetenschap zoals die op scholen wordt onderwezen berust tot nu toe op tijdelijke grondslagen. Ze zal rechtlijnig verdergaan zolang ze niet gedwongen wordt van haar oude paden af te wijken door nieuwe en onverwachte ontdekkingen in de onuitputtelijke mijnen van kennis.

De wetenschap is als een trein die bagage vervoert van het ene eindstation naar het andere, en alleen mensen van de spoorwegmaatschappij mogen zich met de bagage bemoeien. Maar men kan passagiers die met diezelfde trein reizen niet beletten die trein op tussenstations te verlaten en hun reis via een andere route te vervolgen. Ze moeten deze keuze hebben zonder ervan beschuldigd te worden dat ze de hoofdlijn in diskrediet brengen. Ongetwijfeld hebben die passagiers het recht om na het eindpunt van de spoorlijn te paard, in een wagen, of te voet verder te reizen; of zelfs pionierswerk te gaan doen door nieuwe wegen aan te leggen door de grote maagdelijke bossen en

---

[1] *Psalmen* 105:15.

struiken van de onwetendheid van het grote publiek. Er zullen ongetwijfeld nog meer onderzoekers komen, en deze zullen natuurlijk de pas aangelegde wegen bekritiseren. Daarmee zullen ze meer goed dan kwaad doen. Volgens een oud Frans spreekwoord[1] is de waarheid immers altijd het resultaat van meningen die met elkaar in botsing komen: ze schiet daaruit tevoorschijn als een vonk uit twee vuurstenen die tegen elkaar worden geslagen.

Waarom hebben geleerden zo vaak de neiging de wetenschap als hun persoonlijk bezit te beschouwen? Is kennis een soort familielandgoed dat alleen aan de oudste zonen van de wetenschap kan worden nagelaten? De waarheid behoort toe aan iedereen, of zou aan iedereen moeten toebehoren. De enige uitzondering daarop vormen die specifieke takken van kennis die altijd geheim moeten worden gehouden, omdat ze vergelijkbaar zijn met tweesnijdende wapens die zowel kunnen doden als redden. Een filosoof heeft kennis eens vergeleken met een ladder; iemand die niet veel zware bagage bij zich heeft kan de top gemakkelijker bereiken dan iemand die een grote baal met verouderde en verdorde conventies meesleept. Bovendien moet zo iemand voortdurend omkijken uit angst enkele van zijn fossielen te verliezen. Komt het door deze last dat zo weinigen van hen erin slagen de top van de ladder te bereiken, waarna ze vervolgens roepen dat er *niets* bestaat boven de hoogste sport die *zij* hebben bereikt? Of willen ze hun oude verdorde planten uit het verleden in stand houden, en is dat de reden dat ze ontkennen dat er in de toekomst ooit nieuwe levensvormen met nieuwe bloemen kunnen ontstaan?

Wat hun antwoord ook is, zonder zo'n optimistisch en hoopvol vertrouwen in voortdurende vernieuwing, zou dat leven niet de moeite waard zijn. De 'autoriteiten' zijn bang voor en boos over de minste kritiek, en willen allemaal op hun respectieve terrein als onfeilbaar worden beschouwd – vandaar dat de wereld met haar oude vooroordelen en gewoonten dreigt te verstarren. Bekrompenheid drijft met haar uitgemergelde grijns de spot met elke innovatie of nieuwe vorm van denken. In de grote slag om het overleven van de sterksten worden al deze vormen op hun beurt meester, en daarna de tiran die de groei belemmert van andere vormen zoals vroeger hun eigen groei werd belemmerd. Maar een echte filosoof, hoe 'impopulair' ook, probeert vat te krijgen op het leven zoals het is, dat telkens opnieuw opwelt uit de innerlijke

[1] Du choc des opinions jaillit la vérité.

bron van het zijn, de rots van waarheid, en altijd weer verdergaat. Hij voelt dezelfde minachting voor elk van die poeltjes met lui stilstaand water op de moerassige vlakten van het maatschappelijk leven.

HPB

Aantekeningen bij het *Evangelie volgens Johannes*

['Notes on the Gospel according to John', *Lucifer*, februari 1893, blz. 449-56, maart 1893, blz. 20-30; *CW* 11:482-503]

[De volgende aantekeningen vormden de basis van de discussie tijdens de bijeenkomsten van de Blavatsky Lodge in oktober 1889. Ze werden door mijzelf vóór de bijeenkomsten samengesteld, overwegend op basis van opmerkingen van HPB die zijn opgeschreven. Omdat het onmogelijk is om de stof in een volledig afgebakende vorm te gieten, moeten de aantekeningen eenvoudig dienen als hints voor onderzoekers, en vooral als een nuttig voorbeeld van HPB's manier om een tekst te interpreteren. – G.R.S. Mead.]

Dit inleidende artikel behandelt in hoofdzaak de vertaling van de openingsverzen van de oorspronkelijke tekst, zoals we die hebben, en wijst op problemen en op de vrijheid van vertalen die kan worden gebruikt zonder de Griekse tekst geweld aan te doen. Zelfs voor iemand die de oorspronkelijke taal niet begrijpt is het interessant, omdat het wijst op het gevaar om, zonder een uitgebreid commentaar, te vertrouwen op de standaardvertaling, of in feite elke vertaling. Als men begrijpt dat zulke grote problemen zich zelfs voordoen wanneer het oorspronkelijke geschrift in het Grieks is, zal men ongetwijfeld ook inzien dat een vertaling van Hebreeuwse teksten, uit een taal die in wezen occult is en vatbaar voor eindeloos veel verschillende interpretaties, veel grotere problemen oplevert.

De oorspronkelijke teksten van de joodse geschriften werden zonder klinkerpunten geschreven, en elke school had haar eigen overlevering over welke punten zouden moeten worden gebruikt. Waarom men dus zou moeten vasthouden aan de punten van één bepaalde school, de masoretische, met uitsluiting van die van alle andere, gaat het begrip van iedereen, behalve een orthodoxe bijbelvereerder, te boven.

Vanuit dit gezichtspunt kan dit inleidende artikel van belang zijn.

– 1 –

1. In het begin was de logos, en de logos was πρὸς τὸν θεόν, en de logos was θεὸς.

In het eerste vers stuit men op een ernstig probleem: namelijk de juiste interpretatie van de eigenaardige bepaling πρὸς τὸν θεόν. In de *Vulgaat* wordt deze vertaald met 'apud Deum', 'bij God' – niet 'samen met God', dat zou cum Deo zijn, maar in de zin van 'bij'. Maar geeft apud het Griekse πρὸς wel goed weer? Apud is een voorzetsel dat een rusttoestand aangeeft; πρὸς met de accusatief geeft in wezen beweging aan – versus, adversus – en geeft in feite een beeld van vijandigheid, en metaforisch van vergelijking. Om πρὸς τὸν θεόν dus te vertalen met 'bij God' is, in de gewone betekenis van het woord, beslist niet verdedigbaar.

Het enige wat er op grond van de tekst zoals die is geconcludeerd kan worden, is dat er iets over de logos wordt gezegd met betrekking tot God, en dat deze bewering aanzienlijk verschilt van de volgende: namelijk dat de 'logos God was'. Het laat ons dus vrij om aan de zin een filosofische interpretatie te geven. Merk op dat het voorzetsel in het ene zinsdeel betrekking heeft op θεὸς, en in het andere ontbreekt. De logos was God of goddelijkheid; dat wil zeggen dat de eerste of ongemanifesteerde logos in wezen hetzelfde is als parabrahman. Maar zodra het eerste potentiële punt verschijnt, dan is er sprake van dit punt en de rest, dat wil zeggen ὁ λόγος en ὁ θεὸς – en hun onderlinge relatie staat in de zin, 'De logos was πρὸς τὸν θεόν.

De zinsnede komt ook voor in *Romeinen* (5:1) 'We hebben vrede met God' (εἰρήνην πρὸς τὸν θεὸν)

2. Laatstgenoemde (de logos) was in het begin πρὸς τὸν θεόν.

Waarom wordt dit herhaald? Betekent het dat de logos en mūlaprakriti er bij de eerste 'trilling van de manvantarische dageraad' waren?

Maar hier rijst enige twijfel: betekent ἀρχή 'begin'? We weten dat er veel onenigheid is ontstaan over de interpretatie van het eerste vers van *Genesis*, en hoewel de orthodoxen het vertalen met 'in het begin', geeft de *Targum van Jeruzalem* als betekenis van berēshīth: 'in wijsheid'.

Door Godfrey Higgins (in zijn *Anacalypsis*), door Inman, en door een aantal andere schrijvers van dezelfde school is aangetoond dat ἀρχή hetzelfde is als argha, ark, argo, het schip van Jason waarmee hij

voer om het 'gulden vlies' te vinden (Apollonius Rhodius), en daarom hetzelfde is als de jagadyoni, de 'schoot van het heelal', of beter gezegd de materiële oorzaak of kāraṇa daarvan, volgens de commentatoren van de *Purāṇa's*, maar volgens de esoterische filosofie is ze de ideële geest van die oorzaak. Ze is het svabhavat van de boeddhisten en de mūlaprakriti van de filosofen van de Vedānta.[1]

Als dat zo is, zullen we een nieuwe interpretatie moeten zoeken.

De eerste logos was in mūlaprakriti. Het punt binnen de cirkel van de ruimte, 'waarvan het middelpunt overal is en de omtrek nergens.'

Tot zover, akkoord. Maar wat is het verschil tussen θεὸς en ὁ θεὸς? Welke van de twee is hoger, en kan van beide gezegd worden dat ze identiek zijn aan parabrahman?

Betekent het dat de logos in pralaya alleen parabrahman betreft, daarmee verenigd is, er in feite één mee is?

Zo ja, dan zou vers 2 betekenen dat de logos, wanneer er nog geen differentiatie heeft plaatsgevonden, zuivere geest is, en alleen de dingen van de geest betreft.

Als dit echter de betekenis is, is het moeilijk te begrijpen waarom het lidwoord voor ἀρχή wordt weggelaten.

3. Alle dingen ontstaan (of bestaan) erdoor (door de logos), en zonder deze komt niet één ding dat er is tot bestaan.

Πάντα, 'alle dingen', moet onderscheiden worden van κόσμος (kosmos) in het 10de vers.

Κόσμος wordt door de filosofen gebruikt om het geordende heelal mee aan te duiden in tegenstelling tot de 'indigesta moles', of chaos. Bovendien zal men duidelijk inzien dat vers 10 verwijst naar een later stadium van emanatie of evolutie dan vers 3. Daarom lijkt het niet te gewaagd om πάντα te vertalen met 'alle manifestatie', dat wil zeggen alle heelallen en stelsels.

Er staat niets dat de vertaling 'alle dingen werden door hem gemaakt' rechtvaardigt. Het werkwoord γίγνομαι betekent niet 'maken' maar 'worden.' Het komt niet vaak voor dat διὰ – verwijzend naar een handelend persoon of een instrument – gebruikt wordt in de zin van 'door'. De basisgedachte is 'via' m.b.t. plaats, of 'gedurende' m.b.t. tijd. Metaforisch wordt het gebruikt in een oorzakelijk verband, en in later proza, voor het materiaal waaruit iets wordt gemaakt. Dus zelfs als

[1] Vgl. *De geheime leer*, 1:76-7.

het idee van schepping werd aangenomen, zou het aantonen dat alle dingen 'via' of 'uit' de logos werden gemaakt.

Als we deze eerste drie verzen vergelijken met het eerste hoofdstuk van *Genesis*, zien we dat de leegte of chaos volledig wordt weggelaten; dit is een extra reden om het woord ἀρχή zorgvuldig te bekijken.

4. Erin (in de logos) was leven, en het leven was het licht van de mensen.

Ζωὴ (leven) verschilt van πάντα (objectieve manifestatie) daarin dat het in de logos geworteld is, en niet erdoor wordt geëmaneerd. Het kan daarom als een vermogen van de logos worden beschouwd. De logos van het 3de vers is echter niet dezelfde als de logos van het 1ste. In essentie of in de eeuwigheid zijn ze natuurlijk dezelfde, maar ze verkeren in de tijd in een verschillend stadium van emanatie. In *De geheime leer* wordt deze logos de tweede of derde logos genoemd, de 'lichtgevende zonen van de manvantarische dageraad', of de 'bouwers' – een zevenvoudige hiërarchie.

Is dit vermogen van de derde logos dan fohat? En zo ja, is φῶς (licht) buddhi of manas?

> Wat ik jullie in het duister (ἐν τῇ σκοτίᾳ) zeg, spreek dat uit in het volle licht (ἐν τῷ φωτί), en wat jullie in het oor gefluisterd wordt, schreeuw dat van de daken. – *Matth.* 10:27

> Alles wat jullie in het duister (ἐν τῇ σκοτίᾳ) zeggen, zal in het licht (ἐν τῷ φωτί) worden gehoord, en wat jullie binnenskamers (in kasten, in geheime kamers) in iemands oor fluisteren, zal vanaf de daken worden bekendgemaakt. – *Lucas* 12:3

In deze passages wordt σκοτία (duisternis) duidelijk in metaforische zin gebruikt, en het is een zeldzaam en recent woord, en wordt bijna nooit voor fysieke duisternis gebruikt; σκοτία (duisternis) verwijst dus naar esoterische, en φῶς (licht) naar exoterische leringen: het verband tussen de twee denkbeelden komt naar analogie overeen met dat tussen de σκοτία en φῶς in *Johannes*.

Ταμεῖον (kast), een vreemd woord, dat in de *Pistis Sophia* wordt gebruikt voor de verschillende afdelingen van kāmaloka, in de grote slang of het astrale licht.

'Dat wat jullie in iemands oor fluisteren (λαλεῖν).' Het werkwoord λαλεῖν (klanken voortbrengen) betekent niet op een gewone manier spreken, zoals in de standaardvertaling: λαλεῖν wordt altijd onderschei-

den van λέγειν (spreken), en wordt vaak gebruikt voor muziek, natuurgeluiden, en zang. Zij die over gnostische invocaties en mysterienamen, mantra's, enz., hebben gelezen, zullen deze betekenis begrijpen.

Het woord σκότος (gebruikt in *Efez*. 5:8; *Lucas* 22:53; *Matth.* 8:12; *2 Petrus* 2:17) heeft in elk van de gevallen een mystieke betekenis; nadere beschouwing zou ons, hoewel het erg interessant is, te ver van het huidige onderwerp voeren. We moeten echter voorzichtig zijn om de betekenis van elk woord in het Nieuwe Testament te baseren op andere passages en boeken met hetzelfde woord erin. Het Nieuwe Testament is geen eenheid; het is even nutteloos om de betekenissen van bepaalde woorden uit hun context met elkaar in overeenstemming te willen brengen of een specifieke standaardbetekenis vast te stellen, als om het woord buddhi te nemen en te beweren dat het dezelfde betekenis heeft in de esoterische, sāṅkhya-, yoga-, boeddhistische, of andere scholen van hindoefilosofie.

5. En het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft het niet begrepen.

In *De geheime leer* wordt deze duisternis opgevat als synoniem met zuivere geest, en licht symboliseert stof.

> Duisternis, als metafysische basis en wortel, is subjectief en absoluut licht, terwijl licht in al zijn schijnbare pracht en glorie alleen maar een groot aantal schaduwen is, omdat het nooit eeuwig kan zijn, en eenvoudig een illusie of māyā is.[1]

Worden 'licht' en 'duisternis' in het bijbelvers ook in deze betekenis gebruikt? Of betekent het dat dit 'leven', dat een vermogen van de logos is, door de mens als 'licht' wordt beschouwd, terwijl dat wat hoger is dan het 'licht', dat wil zeggen de logos (of volgens hen 'duisternis'), het werkelijke 'licht' is? 'Duisternis begreep het niet', betekent dan dat absolute geest dit illusoire 'licht' niet begreep.

6. Er kwam iemand die door god was gestuurd (παρὰ θεοῦ, geen lidwoord); hij heette Johannes.

7. Hij kwam als getuige, om van het licht te getuigen, opdat iedereen daardoor zou geloven.

---

[1] *De geheime leer*, 1:101.

Als dit 'licht' moet worden opgevat als de christus-geest, dan moet het buddhi zijn; maar als φῶς manas is, kan dit probleem worden vermeden door φῶς op te vatten als buddhi-manas.

8. Hij was niet het licht, maar was er om te getuigen van het licht.

9. Het licht was het ware (echte) licht, dat ieder mens verlicht die in de wereld komt.

– 2 –

1. In het begin (mūlaprakriti) was het woord (derde logos), en het woord was bij God (πρὸς τὸν θεόν; tweede logos), en het woord was God (eerste logos).

Toch zijn alle drie de logoi een.

2. Deze logos (de essentie van de logoi) was in het begin (in mūlaprakriti) identiek aan parabrahman.

Er is duidelijk een groot verschil tussen de uitdrukking πρὸς τὸν θεόν wanneer het over de logos als een eenheid wordt gezegd en wanneer hetzelfde over zijn tweede aspect wordt gezegd, zoals in vers 1.

3. Het 3de vers verwijst naar de derde of scheppende logos.

Alle dingen ontstaan erdoor, d.w.z. door het derde aspect van de logos; en de bron van hun bestaan, of de dingen zelf, waren de twee hogere aspecten van de essentie.

4. Daarin, in de logos als eenheid, was het leven, en het leven was het licht van de 'mensen' (d.w.z. de ingewijden, want de niet-ingewijden worden 'schaduwen [chhāyā's] en beelden' genoemd).

Dit licht (φῶς) is ātma-buddhi, waarvan kuṇḍalinī, of het heilige vuur, een siddhi of vermogen is; ze is de slangachtig of spiraalsgewijs bewegende kracht, die, wanneer ze wordt misbruikt, kan doden.

5. En het licht van het leven, als één essentie, schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft het niet begrepen.

Deze essentie van de logos begrijpt parabrahman niet, en evenmin begrijpt parabrahman de essentie. Ze bevinden zich zogezegd niet op hetzelfde gebied.

6. Er was een man, een ingewijde, gestuurd door de geest; hij heette Johannes.

Johannes, Oannes, Dagon, Vishṇu, de gepersonifieerde microkosmos. De naam kan in zijn mystieke betekenis worden opgevat; dat wil zeggen, deze man verpersoonlijkt de kracht van de mysterienaam, '*Ioa*nnes.'

7. Hij kwam om van het licht te getuigen, opdat iedereen erdoor zou worden gesterkt.

Op dezelfde manier zegt Krishṇa, de avatāra van Vishṇu in de *Bhagavad Gītā*, dat hij als getuige is gekomen.

8. Hij was niet het licht, maar kwam om te getuigen van het licht.

9. Dit licht is de ene werkelijkheid die ieder mens verlicht die in de wereld komt.

Dat wil zeggen, we hebben allemaal een vonk van de goddelijke essentie in ons.

De volgende twee verzen vertegenwoordigen de afdaling van geest in stof, het 10de herhaalt het 3de op een lager gebied.

Bovendien wordt het licht, zodra het in de kosmos afdaalt, geantropomorfiseerd.

10. Hij (d.w.z. het licht) was in de kosmos, en de kosmos ontstond door hem, en de kosmos kende hem niet.

11. Hij kwam naar de dingen die van hem waren (dat wil zeggen naar de lagere beginselen of de lagere mens, of in het algemeen de mensheid – τὰ ἴδια, onzijdig meervoud), en degenen die van hem waren (οἱ ἴδιοι, mannelijk meervoud) hebben hem niet ontvangen.

Het eerste deel van het vers is vanuit een abstract of onpersoonlijk standpunt, het laatste vanuit een persoonlijk standpunt. De beginselen en hun krachten worden geïndividualiseerd.

12. Wie hem (ātma-buddhi) wel ontvingen, gaf hij de macht om kinderen van God (ingewijden) te worden, d.w.z. zij die vertrouwen hebben in zijn naam.

Dit is de zevenledige naam, of *klank*, de Oeaohoo van *De geheime leer* en de αεηιουω van de *Pistis Sophia*. Het is vreemd dat de Latijnse

woorden nomen (naam) en numen (godheid of goddelijkheid) zo op elkaar lijken.

13. Die niet geboren zijn (iteratieve aorist) uit 'bloed', noch uit de wil van het vlees, noch uit de wil van een man, maar uit God.

De term 'bloed', een vreemd gebruik van het meervoud (in het Grieks), is hetzelfde als 'levens' in *De geheime leer*; zij zijn elementale krachtcentra, het microkosmische aspect van de macrokosmische tattva's; de 'zweetgeborenen' die niet 'uit wil geborenen' waren, maar eerder onbewust geboren waren.

Die 'geboren zijn uit de wil van het vlees' zijn de androgyne 'eigeborenen' van *De geheime leer*, geboren door middel van kriyāśakti, door 'wilskracht'.

Die 'geboren zijn uit de wil van een man' – niet een mens, zijn mensen die op de gebruikelijke manier geboren worden na de scheiding van de seksen.

Terwijl de uitdrukking 'die uit God geboren zijn', de zonen van God, naar de 'tweede geboorte' verwijst.

14. En de logos is vlees geworden (incarneerde) en woonde (letterlijk: vormde zich een tabernakel) in ons (dat wil zeggen was gekleed in een lichaam of lichamen). En we zagen zijn verschijning (niet glorie behalve in de zin van shekhinah of sluier), de verschijning van de eniggeboren zoon van de Vader, vol van genade en waarheid.

Het woord δόξα dat door glorie wordt vertaald, komt in het Grieks nergens in deze betekenis voor.

Plato gebruikt δόξα in de zin van mening, wat men duidelijk moet onderscheiden van ἐπιστήμη, kennis, en Aeschylus (*Offerplengsters*, 1053) gebruikt het om een visioen mee aan te geven.

De 'Vader' in dit vers betekent het svabhavat, de vader-moeder – het svabhavat van de boeddhisten, de vader-moeder (een samengesteld woord) van *De geheime leer*, en de mūlaprakriti van de aanhangers van de Vedānta. Mūlaprakriti is niet parabrahman, hoewel deze bij wijze van spreken gelijktijdig bestaan. Ze kan misschien worden gedefinieerd als het kenbare aspect ervan.[1]

Deze eerstgeborene is de Sanskriet aja, de Griekse ἀμνός, of lam. Lammeren, schapen, en geiten werden geofferd aan Kālī, het lagere

[1] Vgl. *De geheime leer*, 1:40vn.

aspect van ākāśa, of het astrale licht. De 'eniggeboren Zoon' werd aan de Vader geofferd; dat wil zeggen dat het spirituele deel van de mens aan het astrale wordt opgeofferd.

Χάρις (genade) is een moeilijk te vertalen woord. Het komt overeen met het hogere aspect van ākāśa. De twee aspecten zijn als volgt:

Spiritueel gebied: alaya (ziel van het heelal); ākāśa.

Psychisch gebied: prakriti (stof of natuur); astrale licht of slang.

15. Johannes getuigt van hem en roept: 'Hij is het over wie ik zei: 'Hij die na mij komt is meer dan ik, want hij was er vóór mij (πρῶτός).''

Dat wil zeggen dat vanuit het gezichtspunt van een discipel het goddelijke beginsel ātma-buddhi wat de tijd betreft later komt, want een vereniging daarmee wordt pas aan het einde van het pad bereikt. Toch was deze vonk van het goddelijke vuur er vóór de persoonlijkheid van de neofiet, want hij is eeuwig en in alle mensen, hoewel niet gemanifesteerd.

Oannes is dus de vertegenwoordiger van Vishṇu; de man die door zijn eigen inspanningen een adept wordt, een jīvanmukta. Deze symbolische figuur, een individu die een categorie vertegenwoordigt, spreekt in ruimte en tijd; terwijl de ene wijsheid in de eeuwigheid bestaat en daarom 'eerst' is.

16. En uit de volheid (πληρώμα) daarvan hebben wij allemaal genade op genade ontvangen.

Het πληρώμα (plērōma of plenum) moet worden onderscheiden van mūlaprakriti.

Het plērōma is oneindige manifestatie in manifestatie, de jagadyoni of het gouden ei: mūlaprakriti is een abstractie, de wortel van de jagadyoni, de schoot van het heelal, of het Ei van Brahmā.

Het plērōma is dus chaos. 'Genade op genade' betekent dat we teruggeven wat we hebben ontvangen, atoom voor atoom, verleende dienst voor verleende dienst.

De betekenis van vers 16 hangt af van vers 17.

17. De Wet werd door Mozes gegeven, maar Jezus Christus heeft genade en waarheid gebracht.

De uiterlijke illusie of 'leer van het oog' komt van Mozes; de werkelijkheid of 'leer van het hart' komt van de goddelijke geest ātma-buddhi.

18. Niemand heeft ooit God (parabrahman) gezien.

Nee, zelfs niet de eerste logos, die – zoals vermeld in de lezingen over de *Bhagavad Gītā*, door T. Subba Row – alleen zijn sluier, mūla-prakriti, kan zien.

18. (vervolg) De eniggeboren zoon, de logos, die zich in de schoot van de Vader, in parabrahman, bevindt, heeft hem geopenbaard (hem d.m.v. manifestatie kenbaar gemaakt, maar heeft hem niet gezien).

– 3 –

19. En dit is het getuigenis van Johannes, toen de joden priesters en levieten uit Jeruzalem naar hem stuurden, om hem te vragen: 'Wie bent u?'

Dit vers heeft betrekking op de grote onenigheid tussen de kabbalisten of ingewijden van het pre-christelijke Judea, en de synagoge, en was een voortzetting van de strijd tussen de profeten en priesters.

In deze context betekent Johannes dus Joannes of wijsheid, het geheime woord of de stem, Bath-Kol, die de joden de Stem van God of de Dochter van God noemden. Het is in feite de stem van wijsheid. In de huidige context hebben we echter slechts een echo van de overlevering.

20. En hij bekende, en ontkende niet; maar bekende, 'ik ben niet de Christus.'

Dat wil zeggen, ik ben niet de verheerlijkte christos.

21. En ze vroegen hem: 'Wat dan? Bent u Elia?' En hij zei, 'dat ben ik niet.' 'Bent u die profeet?' En hij antwoordde: 'Nee.'

De wortel van de naam Elia in het Hebreeuws en Koptisch heeft de betekenis buddhi. Het is een woordspeling op buddhi. Het geeft de betekenis weer van de beginselen manas en buddhi zonder ātman. Het is niet hetzelfde als de christos, de door alaya gezalfde.

'Die profeet', of beter gezegd 'de profeet', is het hoger manas.

Johannes die spreekt als mens, het lager manas, sprak niet als een van de drie hogere 'beginselen', 'ātman (het absolute), buddhi (het spirituele), en het hoger manas of denkvermogen.

Met betrekking tot de gedachte dat Johannes de reïncarnatie van Elia was, is het interessant om een opmerkelijke passage uit de *Pistis*

Sophia te citeren. De 'levende Jezus', het 'eerste mysterie', of de 'koning-ingewijde' spreekt als volgt:

> Het gebeurde, toen ik in het midden van de heersers over eonen was gekomen, en van boven naar de wereld van de mensen keek, dat ik Elizabeth, de moeder van Johannes de Doper, aantrof, voordat ze van hem in verwachting was. Ik zaaide een kracht in haar, die ik van de kleine IAŌ, de goede, die in hun midden is,[1] had ontvangen, opdat hij vóór mij zou prediken, en mijn weg bereiden, en met water zou dopen tot vergeving van zonden. Deze kracht *is*[2] nu in het lichaam van Johannes. Bovendien vond ik de ziel van de profeet Elia in de eonen van de sfeer, op de plaats die bestemd is om de zielen van heersers te ontvangen; en ik nam hem mee, en kreeg ook zijn ziel, en bracht deze naar de maagd van het licht, en zij gaf haar aan haar ontvangers, die haar naar de sfeer van de heersers brachten en in de schoot van Elizabeth wierpen. Zo werden de kracht van de kleine IAŌ, de goede, die in het midden is, en de ziel van de profeet Elia, met elkaar verbonden in het lichaam van Johannes de Doper.
>
> Daarom verkeerden jullie eerder in twijfel, toen ik tegen jullie zei: 'Johannes zei: 'Ik ben niet de Christus''; en jullie tegen mij zeiden: 'Er staat in de Schrift geschreven dat als de Christus komt, Elia vóór hem zal komen en zijn weg zal bereiden.' En ik antwoordde: 'Elia is al gekomen, en heeft alles voorbereid zoals er geschreven staat; en zij hebben met hem gedaan wat ze wilden.' En toen zag ik dat jullie niet begrepen wat ik jullie had gezegd over de ziel van Elia die is verbonden met Johannes de Doper; ik heb jullie toen openhartig persoonlijk geantwoord: 'Als jullie het willen aannemen, Johannes de Doper is die Elia, die zou komen'.[3]

Elizabeth is hier de gepersonifieerde vrouwelijke kracht, of śakti.

23. Hij zei: Ik ben de stem van iemand die in de woestijn roept: 'Maak de weg van de Heer recht', zoals de profeet Jesaja gezegd heeft.

Ik ben de stem van wijsheid (vgl. 19) die in de woestijn van de stof roept: zuiver het antaḥkaraṇa ('innerlijk orgaan', of de astrale mens), het pad dat van de lagere naar de hogere mens leidt.

---

[1] Dit betekent dat de kracht die werd gezaaid het lager kāma-manas is, de weerspiegeling van het hoger ego.

[2] Let op de tijdsvorm, de Johannes van de overlevering was al jaren dood.

[3] Vgl. G.R.S. Meads vertaling van de *Pistis Sophia* in *Lucifer*, april 1890, blz. 113.

Antaḥkaraṇa is het lager manas, het pad van communicatie of contact tussen de persoonlijkheid en het hoger manas of de menselijke ziel. Bij de dood wordt het als pad of middel van communicatie vernietigd, en de overblijfselen ervan leven voort in de vorm van het kāmarūpa, de 'schil'.[1]

25. En ze vroegen hem, en zeiden tegen hem: 'Waarom doopt u dan, als u niet Christus bent, noch Elia, noch die profeet?'

Eerder 'Wat doopt u?' dan 'Waarom doopt u?'

In de *Pistis Sophia* worden veel dopen, zegels en symbolen, of wachtwoorden genoemd. Ze verwijzen allemaal naar inwijdingsgraden, maar er zijn twee hoofdafdelingen: de kleine en de grote mysteriën.

(1) De kleine mysteriën (bijvoorbeeld die van Eleusis).

(a) Die welke betrekking hebben op de jīva of prāṇa, het levensbeginsel; leringen die verband houden met de dierlijke kant van de mens, omdat prāṇa een rol speelt bij alle functies van de natuur.

(b) Die welke betrekking hebben op het astrale.

(c) Die welke betrekking hebben op de kāma en het lager manas.

(2) De grote mysteriën.

Die verband houden met het hoger manas, buddhi, en ātman.

26. Johannes antwoordde hen, en zei: 'Ik doop met water, maar in uw midden is iemand die u niet kent.'

De doop met water symboliseert de aardse Maria, of het astrale.

'Die u niet kent' – omdat het het innerlijke en hogere 'beginsel' is, christos.

27. 'Hij die na mij komt is meer dan ik – ik ben het niet eens waard om de riemen van zijn sandalen los te maken.'

Een herhaling van vers 15, en heeft betrekking op het mysterie van de hogere en lagere mens, ātma-buddhi en het lager manas.

'Ik ben het niet eens waard om de riemen van zijn sandalen los te maken', dat wil zeggen ik, Johannes, de lagere mens, ben het niet waard om ook maar iets van de grote mysteriën, die van de spirituele mens, te onthullen. Dit is de straf voor het 'vervallen tot voortplanting'.

28. Dit gebeurde in Bethanië, aan de overkant van de Jordaan, waar Johannes doopte.

---

[1] *De stem van de stilte*, 2020, blz. 90.

Waarschijnlijk een sluier, tenzij we de mystieke betekenis van de woorden Bethanië en Jordaan willen onderzoeken. Om dit te kunnen doen, hebben we de oorspronkelijke teksten nodig, want de verandering van ook maar één letter is belangrijk.

29. De volgende dag ziet Johannes Jezus naar hem toekomen, en zegt: 'Zie, het Lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt.'

'Zie Jezus'; Jezus of Issi betekent leven, en symboliseert daarom een levend mens. Het Lam van God is de aja, waarover eerder werd gesproken – de logos.

'Dat de zonde van de wereld wegneemt' – door de lagere inwijding wordt prāṇa, of het levensbeginsel, zo gezuiverd dat de kandidaat waardig wordt om de hogere inwijding van het lam of aja te ontvangen, waardoor de zonde van de lagere mens wordt weggenomen.

De naam Jezus komt van het Hebreeuwse woord aish, 'man'. Jes (in het Grieks Ies, Jes, het Hebreeuwse יש) betekent verschillende dingen, zoals *vuur*, de *zon*, een *god* of godheid, en ook *man*. Dit is zo in de geschriften van de pre-masoretische scholen, en wanneer de masoretische tekens in gebruik raken, bevestigen ze de ware oorspronkelijke uitspraak. Man werd geschreven איש, Ish, en Jes, waarvan de vrouwelijke vorm אשה, Isha, was, of 'vrouw', en ook, zoals blijkt uit het Chaldeeuwse *Boek van de getallen*, de hermafrodiete Eva vóór de geboorte van Kaïn, de Egyptische Isis. De Hebreeuwse taal was zo arm – vooral vóór de vaste uitspraak van de woorden met behulp van de masoretische klinkers – dat van bijna elk woord en elke naam in de *Bijbel* een woordspeling kan worden gemaakt. Isi, of Issi, is ook Jesse, de vader van David, van wie de samenstellers van het Nieuwe Testament Jezus probeerden te laten afstammen. De gnostici hadden ook een bijnaam voor hun ideale Jezus – of de man in de chrēst-toestand, de neofiet die werd beproefd, en deze bijnaam was Ichthus, de 'vis'.

Met deze vis, met de wateren in het algemeen, en, voor de christenen, met het water van de Jordaan in het bijzonder, is het hele programma van de oude mysterie-inwijding verbonden. Het hele Nieuwe Testament is een allegorische weergave van de inwijdingscyclus, d.w.z. de natuurlijke geboorte van de mens in zonde of vlees, en van zijn tweede of spirituele geboorte als ingewijde gevolgd door zijn opstanding na drie dagen in trance – een zuiveringsmethode – te zijn geweest, waarin zijn menselijke of astrale lichaam in de Hades of hel was, d.w.z. op aarde, terwijl zijn goddelijk ego in de hemel of het rijk van de waar-

heid verkeerde. Het Nieuwe Testament beschrijft onzelfzuchtige *witte* of goddelijke magie; het Oude Testament beschrijft *zwarte* of egoïstische magie. Laatstgenoemde is psychomentaal, eerstgenoemde is volledig spiritueel.

De naam Jordaan is volgens Hebreeuwse geleerden afgeleid van het Hebreeuwse jar-ed, naar beneden stromen of afdalen; voeg aan het woord jared de letter n (in het Hebreeuws nun) toe, en je hebt vis-rivier. En jar-dan-jar, 'stromende rivier', en Dan – de naam van de stam van Dan – betekent de 'rivier de Dan', of oordeel. Jezus, de mens en de neofiet, wordt geboren uit Maria, Mar, de wateren of de zee, zoals ieder ander mens wordt geboren; dit is zijn eerste geboorte. Bij zijn tweede geboorte komt hij, en staat hij, in de rivier de Dan, of vis; en bij de dood van zijn lichaam van vlees (het lichaam van zonde) gaat hij de rivier de Styx in, en die rivier is in de Hades, of hel, de plaats van het oordeel, waarin Jezus na de dood zegt te zijn afgedaald.

Het sterrenbeeld van de stam van Dan was Schorpioen, zoals iedereen weet; en Schorpioen is het teken van het vrouwelijke voortplantingsbeginsel, de matrix, en zelfs geografisch gezien was de erfgenaam van de stam van Dan de plaats Dan, die de bronnen van de Jordaan omvatte, waarvan het water vanuit het binnenste van de aarde stroomde. Zoals de Styx bij de Grieken, die tijdens de mysteriebeproeving met water dezelfde rol speelde in de tempelcrypten, zo symboliseerden de walvis of vis die Jonas in het Oude Testament verzwolg, en de Jordaan waarin Jezus in het Nieuwe Testament werd ondergedompeld, al deze grote 'diepten' en kleine 'diepten', het binnenste van een vis, wateren, enz., allemaal dezelfde gedachte. Ze betekenden dat men door de *dood* in bestaanstoestanden kwam die een *nieuwe geboorte* werden.

Zoals Jonas, de ingewijde van het Oude Testament, in de schoot van de walvis (fallische inwijding) komt, zo begeeft Jezus, de mens, die het water in gaat (het symbool van de spirituele schoot van zijn tweede geboorte) zich in Jar-Dan, de rivier de Dan, de stam die sterrenkundig in Schorpioen (de 'poorten van de vrouw' of de baarmoeder) stond. Toen hij daaruit tevoorschijn kwam, werd hij christos, de verheerlijkte ingewijde, of de goddelijke en geslachtloze androgyn. Zo werd ook Jonas, toen hij tevoorschijn kwam, de 'Heer', bij de joden Jah-Chavah; en ging dus vooraf aan Jezus, het nieuwe leven. De Jezus van het Nieuwe Testament wordt de gezalfde door de geest, gesymboliseerd door de duif. Want Johannes, Oannes, of Jonas, of de walvis-vis, het symbool van de aardse wereld van de Oude Bedeling, wordt omge-

vormd tot de duif, *boven* het water, het symbool van de spirituele wereld. Zoals Nigidius heeft gezegd:

> De Syriërs en Feniciërs beweren dat een duif verschillende dagen in de Eufraat [één van de vier rivieren in Eden] op het *ei* van een *vis* zat, waaruit hun Venus werd geboren.[1]

Venus is slechts de vrouwelijke vorm van Lucifer, de planeet; en de heldere morgenster is christos, het verheerlijkte ego, buddhi-manas. Zoals gezegd in *Openbaring* (22:16): 'Ik, Jezus, . . . ben . . . de heldere ochtendster' – Phōsphoros of Lucifer.

Eén ding is het onthouden waard. Als u de *Bijbel* leest, zult u zien dat alle namen van de patriarchen en profeten en andere belangrijke figuren die beginnen met de letter J (of I), zoals Jubal Kaïn, Jared, Jakob, Jozef, Joshua, Jesse, Jonas, Johannes, Jezus, waren bedoeld om: (a) een reeks reïncarnaties op het aardse of fysieke gebied te beschrijven, zoals uit hun legenden in de bijbelse verhalen blijkt; en (b) de mysteries van inwijding, haar beproevingen, overwinningen, en de geboorte in het licht – eerst aards, dan psychisch, en ten slotte spiritueel licht – te symboliseren, waarbij men elk personage liet aansluiten bij de verschillende details van de ceremonie en haar resultaten.

30. Herhaling van vers 15 en 27 (drie keer).

31. 'En ik kende hem niet; maar ik kwam om met water te dopen, opdat hij aan Israël geopenbaard zou worden.'

'Ik' is hier de persoonlijkheid; of zij die alleen in de lagere mysteriën zijn ingewijd.

'Israël' is een 'sluier', maar hier moet het worden opgevat als degenen die het pad willen betreden.

32. En Johannes getuigde en zei: 'Ik heb de geest als een duif uit de hemel zien neerdalen, en hij bleef op hem rusten.'

De duif heeft in de symboliek veel betekenissen; ze symboliseert hier de erōs (liefde) of menslievendheid.

33. 'En ik kende hem niet; maar hij die mij gezonden heeft om met water te dopen zei tegen mij: 'Wanneer je ziet dat de geest op iemand

---

[1] C.F. Volney, *The Ruins, or a Survey of the Revolutions of Empires*, 1796, blz. 391, noten.

neerdaalt en blijft rusten, dan is dat degene die doopt met de Heilige Geest.”

En ik, de aardse mens, kende hem niet, maar mijn buddhische beginsel, dat mij had gestuurd om in de lagere mysteriën te worden ingewijd, herkende het teken. Ik, de aardse mens, kende hem niet, maar Elia en de profeet en christos kenden hem.

Deze duif die neerdaalde en op hem bleef rusten, dat wil zeggen deze gezuiverde liefde, menslievendheid, of mededogen die op de ingewijde neerdaalde, helpt hem om zich te verenigen met de Heilige Geest of ātman.

Op het aardse gebied betekent dit dat een ingewijde door zijn medemensen aan de ‘duif’, de wolk of aura, wordt herkend.

34-38. Verhalende tekst, en daarom een ‘sluier’.

39. Hij zei tegen hen: ‘Kom mee, dan zullen jullie het zien.’ Ze gingen met hem mee en zagen waar hij woonde, en bleven die dag bij hem: want het was rond het tiende uur.

De twee discipelen symboliseren twee neofieten aan het einde van hun beproevingen, en het verblijf bij de meester, of het hoger zelf, is bij de christos-geest.

Het tiende uur slaat op de periode vóór de laatste grote beproeving. Vergelijk de werken van Hercules.

40-41. Verhalende tekst.

42. Vgl. *Isis ontsluierd*, 2:36, 107.

43-45. Verhalende tekst.

46. Uit Nazareth, dat wil zeggen uit de sekte van de nazarenen.

47-50. Verhalende tekst.

51. En hij zegt: ‘Waarachtig, ik verzeker jullie, jullie zullen de hemel geopend zien, en de engelen van God zien opstijgen en neerdalen naar de Mensenzoon.’

Jullie zullen het hogere zien neerdalen op het lagere, en verlichting krijgen, en grotere wonderen leren kennen dan het eenvoudige vermogen van helderziendheid.

– 4 –

De eerste elf verzen van hoofdstuk 2 bevatten de allegorische weergave van de laatste inwijding. Hierin worden alle goddelijke en menselijke 'beginselen' die in allegorische taal zijn versluierd en gepersonifieerd, vermeld, en ook de zuivering die daarin door inwijding heeft plaatsgevonden; het verhaal eindigt abrupt en mysterieus, zozeer zelfs dat we reden hebben om te vermoeden dat er oorspronkelijk meer aan was toegevoegd. Enige kennis van de wetten van esoterische allegorie toont dit aan.

Het hoofdpunt van de allegorie is het veranderen van 'water' (het astrale) in 'wijn', of stof in geest.

1. En op de derde dag was er een bruiloft in Kana in Galilea; en de moeder van Jezus was er.

In alle mysteriën kwamen na de *vier* dagen van beproeving of verleiding de *drie* dagen van afdaling in Hades, of het graf, waaruit de verheerlijkte kandidaat, of ingewijde, verrees.

'Op de derde dag' betekent dus dat het moment voor de laatste inwijding was aangebroken, waarop Jezus, of de neofiet, Christus, of de ingewijde, zou worden; dat wil zeggen één met het buddhi- of christusbeginsel.[1]

(Met betrekking tot bovengenoemde 4 dagen is het interessant om op te merken dat Jezus 40 dagen lang in verzoeking zou zijn gebracht. Hier is de nul een sluier, want in mysteriegetallen kunnen nullen overeenkomstig de regels van de gebruikte methode worden genegeerd en kan het getal worden veranderd.)

'Er was een bruiloft in Kana', dat wil zeggen dat de discipel werd verenigd met zijn hoger zelf, het huwelijk van de adept met sophia, goddelijke wijsheid, of het huwelijk van het lam, in Kana.

Kana of Khana komt van een wortel met de betekenis van een plaats die voor een bepaald doel is bestemd of gereserveerd. Khanak is de 'koninklijke woning', of 'de plaats van de heerser' bij de Arabieren. Vgl. devachan, het 'gelukkige gebied' of 'goden-land'.

'En de moeder van Jezus was er'; dit betekent dat de kandidaat er in het lichaam was, of in ieder geval de lagere 'beginselen' waren aanwezig; want vanuit dit gezichtspunt heeft de 'moeder van Jezus' speci-

[1] In diagrammen waarin de beginselen symbolisch worden voorgesteld door een driehoek die boven een vierkant is geplaatst, moeten na de tweede geboorte de 'beginselen' opnieuw worden ingedeeld.

fiek betrekking op het kāmarūpische 'beginsel', dat wil zeggen het voertuig van stoffelijke menselijke verlangens, de gever van leven, enz. Dit moet niet worden verward met het hogere aspect, buddhi, de 'moeder van christus', de zogeheten spirituele ziel. Het onderscheid is hetzelfde als dat tussen Sophia-het-goddelijke, en Sophia-Achamoth, het aards-astrale.

2. En zowel Jezus als zijn discipelen waren op de bruiloft uitgenodigd.

Dat wil zeggen: het hoger manas of ego (niet het zelf), dat nu in de kandidaat domineerde, en zijn discipelen[1], of lagere beginselen, waren aanwezig omdat dit nodig was voor de zuivering van de hele *mens*.

3. Toen de wijn bijna op was, zei de moeder van Jezus tegen hem: 'Ze hebben geen wijn.'

De moeder van Jezus betekent hier zijn nu gezuiverde verlangen dat naar het hogere streeft. Het vers betekent dat de menselijke stoffelijke begeerten van het lager zelf, de gasten op het feest, dronken of verlamd moeten worden, voordat de 'bruidegom' kan trouwen. Het is het lager manas (Sophia-Achamoth), dat tegen Jezus zegt: 'Ze hebben geen wijn', dat wil zeggen, de lagere 'beginselen' zijn nog niet gespiritualiseerd, en dus niet gereed om aan het feest deel te nemen.

4. Jezus zei tegen haar: 'Vrouw, wat heb ik met u te maken? Mijn tijd is nog niet gekomen.'

Vrouw (stof of water, het lagere viertal), wat heeft het geest-ego met u te maken op dit uur? Er is nog geen eenheid tussen mij en u, mijn uur van inwijding is nog niet gekomen, ik heb mezelf nog niet verenigd met buddhi, mijn hemelse moeder, en pas dan kan ik zonder gevaar met u omgaan.

5. Zijn moeder zei tegen de bedienden: 'Wat hij ook tegen jullie zegt, doe het.'

De bedienden zijn de lagere 'beginselen', hun gedachten, instincten en begeerten, de lhamayin, of elementalen en boze geesten, vijanden en tegenwerkers van de mens.[2]

---

[1] De 12 'discipelen' zijn de 3 aspecten van de 4 lagere beginselen, de △ weerspiegeld in het □.

[2] Vgl. *De stem van de stilte*, 2020, deel 3, noot 17, blz. 93.

6. En er waren daar voor het joodse reinigingsritueel *zes* stenen waterkruiken neergezet, elk met een inhoud van ongeveer 100 liter.

De zes waterkruiken symboliseren de zes beginselen, de zeven zonder ātman, het zevende of universele beginsel – zes (waaronder het lichaam) vanuit het aardse standpunt. Dit zijn de omvattende beginselen van ākāśa tot het astrale; of de vier lagere beginselen (de andere zijn latent) die gevuld zijn met astraal water. Het lager manas vermaakt zich in de astrale golven.

7. Jezus zei tegen hen: 'Vul de waterkruiken met water.' En ze vulden ze tot de rand.

In de kleine mysteriën werden alle krachten van de vier lagere gebieden op de kandidaat losgelaten om hem te testen.

De zes waterkruiken werden gevuld met water – het symbool van de stof – dat wil zeggen dat de menselijke begeerten van de neofiet tijdens de beproevingen en verleidingen vóór zijn inwijding, tot de rand werden gevuld; hij moest ze overwinnen anders zou hij falen. Jezus, het hoger manas, overwint door dat water in wijn, of goddelijke geest, te veranderen, en wordt zó vervuld van de wijsheid van de goden. (Zie hfst. 15, 'Ik ben de ware wijnstok', enz.) Wijwater werd aan de neofiet te drinken gegeven, en veranderde op het laatste moment in wijn; in India werd het omgezet in somasap, het water van het eeuwige leven.

8. En hij zei tegen hen: Schep er nu wat uit, en breng dat naar de leider van het feest. En dat deden ze.

De 'leider van het feest' was de ceremoniemeester die de leiding had over het feest en de bedienden, en het was zijn taak om het eten en drinken te *proeven*. Hier symboliseert hij het conclaaf van ingewijden die niet weten of de kandidaat zal slagen of falen, en die hem moeten testen. Dit verklaart de zin in het volgende vers, 'hij wist niet waar deze vandaan kwam', dat wil zeggen wist dat niet tot de kandidaat volledig was beproefd.

9. Toen de leider van het feest het water dat wijn geworden was, proefde – hij wist niet waar deze vandaan kwam, maar de bedienden die het water hadden geschept, wisten het wel – riep de leider van het feest de bruidegom.

De bedienden, of lagere 'beginselen', en de lagere krachten die aan de gezuiverde wil van de christen-mens waren onderworpen, wisten dat

de grote verandering was bereikt, en dat de lagere 'beginselen' waren gezuiverd en gespiritualiseerd.

De 'bruidegom' is natuurlijk de kandidaat die met zijn hoger of goddelijk zelf moet trouwen, en zo een zoon van God moet worden.

Het is opvallend en interessant om te zien hoe verbijsterend en ingewikkeld de betrekkingen tussen de goden en godinnen in de oude kosmogonieën, vooral de Egyptische en Indiase, zijn. Dezelfde godin is moeder, zuster, dochter, en vrouw van een god. Deze raadselachtige allegorie is geen wilde fantasie, maar een poging om in allegorische taal de betrekkingen tussen de 'beginselen', of beter gezegd de verschillende aspecten van het ene 'beginsel', duidelijk te maken. Zo kunnen we zeggen dat buddhi (het voertuig van ātman) zijn vrouw is, en de moeder, dochter, en zuster van het hoger manas, of beter gezegd manas verbonden met buddhi, wat voor het gemak het hoger manas wordt genoemd. Zonder buddhi zou manas niet meer zijn dan dierlijk instinct, daarom is ze zijn moeder; en ze is zijn dochter, kind, of nakomeling, want zonder de bevruchting die alleen mogelijk is door middel van manas, zou buddhi, de spirituele kracht, of śakti, ondenkbaar en onkenbaar zijn.

10. En zei tegen hem: 'Iedereen zet zijn gasten in het begin de goede wijn voor; en nadat ze er flink van hebben gedronken, de minder goede; maar u heeft de beste wijn tot nu bewaard.

'In het begin' betekent wanneer de mānasaputra voor het eerst incarneerde.

Iedere kandidaat heeft, naarmate hij vordert, steeds minder goede wijn, of geest, nodig, want hij wordt die geest zelf, omdat zijn vermogens en kennis de pas verworven kracht vergroten. Aan het begin van het pad wordt 'goede wijn', of een spirituele impuls, gegeven, maar naarmate de discipel de ladder beklimt, is deze hulp niet meer nodig, want hij neigt er steeds meer toe om al-geest te worden.

11-13. Verhalende tekst.

14. En in de tempel trof hij de handelaren in runderen, schapen, en duiven aan, en de geldwisselaars die daar altijd zaten.

Dit illustreert de houding van de ingewijde ten opzichte van de exoterische religie en zijn werk nadat hij de overwinning heeft behaald. De 'tempel' betekent hier alle uiterlijke, exoterische geloofsovertuigingen, of lichamen van vlees.

'Runderen' symboliseren stoffelijke dingen, de fysieke mens. In alle symboliek heeft de stier de betekenis van lichamelijke en voortbrengende kracht. 'Schapen' symboliseren de begeerten en verlangens die bedwongen en beteugeld zijn, en 'duiven' spirituele aspiraties. De 'geldwisselaars' zijn degenen die handelen in spirituele zaken, de geldbeluste priesters.

15. En toen hij van stukjes touw een zweep had gemaakt [dit symboliseert iets wat de begeerten beteugelt], joeg hij ze allemaal de tempel uit, met hun schapen en runderen; en smeet het geld van de wisselaars op de grond, en gooide hun tafels omver.

De 'zweep', die zo vaak voorkomt op de Egyptische monumenten en cartouches, betekent het middel waarmee de begeerten en de lagere natuur worden beteugeld. De strik van Śiva heeft dezelfde betekenis, en symboliseert dat waardoor de begeerten, verlangens, en angsten beteugeld en onderworpen worden.

16. En riep tegen de duivenverkopers: 'Weg ermee! Maak geen markt van het huis van mijn Vader.'

De 'duivenverkopers' zijn de handelaren in spirituele kennis. 'Het huis van mijn Vader' is het menselijk lichaam dat de tempel van God is, en dat van nature de tempel van de Heilige Geest zou moeten zijn.

17. En zijn discipelen dachten aan wat er geschreven staat: 'De hartstocht voor uw huis heeft mij verteerd.'

De overheersing van de lagere mens had de hogere verteerd.

18. Daarop vroegen de joden: 'Met welk teken kunt u bewijzen dat u dit mag doen?'

Met welk gezag streeft u ernaar om de volksreligie te hervormen, welk recht heeft u?

19. Jezus antwoordde hun: 'Vernietig deze tempel, en ik zal hem in drie dagen weer opbouwen.'

Dat wil zeggen dat hij de inwijding had doorgemaakt, en dat zijn oude leven was beëindigd, en hij uit de 'dood' was opgestaan in een 'nieuw leven'.

20. Toen zeiden de joden: '46 jaar heeft de bouw van deze tempel

geduurd, en u wilt hem in drie dagen weer opbouwen?'

Wilt u met de drie vuren meer doen dan met de 46? Er zijn in totaal 49 vuren, 7 × 7.

HPB

Tibetaanse leringen

Een belofte die lang op zich heeft laten wachten wordt nagekomen

['Tibetan teachings', *Lucifer*, september 1894, blz. 9-17; oktober 1894, blz. 97-104; *CW* 6:94-112]

> Zoals zij die zich op de top van een berg bevinden alle mensen kunnen zien, zo kunnen zij die intelligent zijn en vrij van verdriet, opstijgen tot het paradijs van de goden; en wanneer ze daarvandaan hebben gezien dat de mens onderworpen is aan geboorte en dood, en het verdriet waardoor hij wordt gekweld, openen ze de deuren van het onsterfelijke. – Uit de *Ched-du brjod-pa'i-tshoms* van de *Bka'-'gyur* (*Kanjur*)[1]

In het januarinummer van *The Theosophist* van 1882[2] hebben we onze lezers beloofd de opvattingen te geven van de eerbiedwaardige chohan-lama – de hoofdarchivaris van de bibliotheken met manuscripten over esoterische leringen die toebehoren aan de dalai en tashilhunpo lama's rimpoche van Tibet – over bepaalde conclusies van Arthur Lillie, de schrijver van *Buddha and Early Buddhism*. Door de broederlijke welwillendheid van een discipel van de geleerde chohan – in Tibet is niemand beter thuis in de wetenschap van het esoterische en exoterische boeddhisme dan hij – zijn we nu in staat enkele leringen te geven die direct verband houden met deze conclusies.

Het is onze vaste overtuiging dat de brieven van de geleerde chohan, en de aantekeningen daarbij, niet op een beter moment hadden

---

[1] *Udānavarga: A Collection of Verses from the Buddhist Canon*, vert. W. Woodville Rockhill, 1883, blz. 93.

[2] Zie 'Esoterische axioma's en spirituele speculaties', *H.P. Blavatsky: Geselecteerde artikelen* 1:453-6.

kunnen komen. Afgezien van de vele uiteenlopende misvattingen over onze leringen zijn we door enkele van de intelligentste spiritisten meer dan eens aangevallen omdat we hen misleidende informatie zouden hebben gegeven over de werkelijke houding en opvattingen van hindoes en boeddhisten met betrekking tot de 'geesten van de overledenen'. Sterker nog, volgens sommige spiritisten is 'het boeddhistische geloof doortrokken van het specifieke kenmerk van het moderne spiritisme, de aanwezigheid en bescherming van de geesten van overledenen', en hebben de theosofen zich schuldig gemaakt aan een verkeerde voorstelling van dit geloof. De theosofen hadden bijvoorbeeld de brutaliteit om te beweren dat dit 'geloof in de tussenkomst van menselijke geesten van overledenen in het Oosten een gruwel is', terwijl het 'in feite een wijdverbreid beginsel van het boeddhisme is'.

Wat iedere hindoe, van welke kaste en met welke ontwikkeling ook, denkt over de 'tussenkomst van de geesten van de overledenen' is overal in India zo goed bekend dat het tijdverlies zou zijn om het vaak vertelde verhaal te herhalen. Er zijn enkele bekeerlingen tot het moderne spiritisme, zoals Babu Peary Chand Mittra, voor wie zo'n contact door de grote persoonlijke zuiverheid van zijn leven onschadelijk zou zijn, zelfs als hij niet onverschillig zou staan tegenover de fysieke verschijnselen en zich niet alleen met de zuiver spirituele, subjectieve kant van zo'n contact bezighield. Maar afgezien van deze gevallen durven we te bevestigen wat we altijd hebben beweerd, namelijk dat er geen hindoe is die geen afkeer heeft van alleen al de gedachte aan de verschijning van een overleden 'geest', die hij altijd als onrein zal beschouwen, en dat een hindoe in deze uitzonderlijke gevallen gelooft dat, behalve in het geval van zelfmoord of dood door een ongeval, alleen een boze geest naar de aarde kan terugkeren.

Daarom zullen we, terwijl we de hindoes buiten beschouwing laten, de ideeën van de noordelijke boeddhisten over het onderwerp geven, en hopen na verloop van tijd die van de zuidelijke boeddhisten eraan toe te voegen. En, als we 'boeddhisten' zeggen, rekenen we daartoe niet de ontelbare ketterse sekten waarvan het in heel Japan en China wemelt en die elk recht op die benaming hebben verloren. Met deze hebben we niets te maken. We denken alleen aan de boeddhisten van de noordelijke en zuidelijke scholen – de rooms-katholieken en de protestanten van het boeddhisme, zogezegd.

Het onderwerp dat onze geleerde Tibetaanse correspondent behandelt is gebaseerd op enkele rechtstreekse vragen die door ons werden

gesteld met een vriendelijk verzoek om ze te beantwoorden, en op de volgende alinea uit *Buddha and Early Buddhism*:

> Ik heb dit bovennatuurlijke enigszins uitgebreid besproken, omdat het voor ons onderwerp van het grootste belang is. Boeddhisme was duidelijk een uitgebreid stelsel om de werking van boze geesten teniet te doen met behulp van goede geesten die hun werk het beste kunnen verrichten door middel van het lijk of een deel van het lijk van de belangrijkste helpende geest. De boeddhistische tempel, de boeddhistische rituelen, de boeddhistische liturgie, schenen allemaal te zijn gebaseerd op dit ene idee dat een heel lijk of delen ervan nodig zijn. Wat waren deze helpende geesten? Iedere boeddhist, van vroeger of van nu, zou onmiddellijk toegeven dat een geest die nog geen bodhi of spirituele ontwaking heeft bereikt, geen goede geest kan zijn. . . . Hij kan geen goede dingen doen; sterker nog, hij moet slechte dingen doen. . . . Het antwoord van het noordelijk boeddhisme is . . . dat de goede geesten de boeddha's zijn, de gestorven profeten. Ze komen uit bepaalde 'velden van boeddha's' [om contact te onderhouden met de aarde].[1]

Onze geleerde Tibetaanse vriend schrijft:

> Laat ik meteen zeggen dat monniken en leken een belachelijk beeld geven van de wet van het geloof, het volksgeloof in Tibet. Het verslag van de kapucijner Della Penna over de broederschap van de 'jang-chubs' is eenvoudig absurd. Hij ontleent aan de *Kanjur* en andere boeken met Tibetaanse leringen een aantal letterlijke beschrijvingen, die hij dan verfraait met zijn eigen interpretatie. Zo spreekt hij over de legendarische werelden van 'geesten', waar de 'lha's, die als goden zijn' wonen; en voegt eraan toe dat de Tibetanen denken dat:
>
> deze plaatsen zich in de lucht bevinden boven een grote berg, ongeveer 160.000 league[2] hoog en 32.000 league in omtrek; die bestaat uit vier delen: dat van kristal naar het oosten, van de rode robijn naar het westen, van goud naar het noorden, en van de groene edelsteen – lapis lazuli – naar het zuiden. In deze oorden van gelukzaligheid blijven zij – de lha's – zolang ze willen, en gaan vervolgens naar het paradijs van andere werelden.[3]

---

[1] Arthur Lillie, *Buddha and Early Buddhism*, 1881, blz. 47.
[2] Een Tibetaanse league is bijna 5 mijl.
[3] Fra Francesco Orazio della Penna di Billi, *Breve notizia del regno del*

Deze beschrijving lijkt veel meer – als mijn geheugen van de periode dat ik naar de school van de missionarissen in Lahoula ging me niet bedriegt – op het 'nieuwe Jeruzalem, dat van God uit de hemel neerdaalde' volgens het visioen van Johannes (*Openbaring* 21) – die stad die '12.000 stadiën [in lengte, breedte en hoogte] was', waarvan de muren van 'jaspis' waren, de gebouwen van 'zuiver goud', de fundamenten van de muren 'versierd met allerlei edelstenen', en 'de twaalf poorten waren twaalf parels' – dan op de stad van de jang-chubs uit de *Kanjur* of zoals Tibetanen zich die voorstellen. In de eerste plaats, de heilige canon van de Tibetanen, de *Kanjur* en *Tanjur*, bestaat uit 1707 afzonderlijke werken – 1083 openbare en 624 geheime delen – eerstgenoemde omvat 350 en laatstgenoemde 77 folioboeken.

Mochten ze deze boeken ooit onder ogen hebben gekregen, dan kan ik de theosofen verzekeren dat de inhoud daarvan nooit kan worden begrepen door iemand zonder sleutel tot hun typische symboliek, en hun verborgen betekenis.

Elke plaatsbeschrijving is symbolisch in ons stelsel; elke naam en elk woord is met opzet versluierd, en een onderzoeker moet, voordat hij verdere instructies krijgt, de manier van ontcijferen bestuderen, en vervolgens de equivalente geheime term of het synoniem voor bijna elk woord van onze religieuze taal leren en begrijpen. Het Demotisch of hiëratisch schrift is kinderspel vergeleken met de ontcijfering van onze heilige puzzels. Zelfs in die delen die voor het publiek toegankelijk zijn, heeft elke zin een dubbele betekenis, één bestemd voor de leken, en de andere voor hen die de sleutel tot de verslagen hebben ontvangen.

Als de inspanningen van deze goedbedoelende, ijverige en nauwgezette mensen zoals de schrijvers van *Buddhist Records of the Western World*[1], en *Buddha and Early Buddhism* – waarvan de poëtische hypothesen met het grootste gemak een voor een kunnen worden tegengesproken en verworpen – al tot niets hebben geleid, dan moeten de pogingen van de voorgangers en opvolgers van de abbés Huc, Gabet, en anderen, een nog grotere

---

Thibet, 1730, blz. 54-5; herdrukt in *Nouveau Journal Asiatique*, november 1834, blz. 407, met noten in het Frans van Klaproth. Engelse vertaling: C.R. Markham, *Narratives of the Mission of George Bogle to Tibet*, 1876, blz. 328-9.

[1] Samuel Beal, *Si-yi-ku, Buddhist Records of the Western World*, vertaling uit het Chinees van Hsüan-tsang, 1884.

mislukking zijn. Eerstgenoemden hebben er namelijk geen belang bij om de ongeëvenaarde en glorieuze leringen van onze gezegende meester, Śākya Thubpa, met opzet te verdraaien, terwijl dat bij laatstgenoemden wel het geval is.

In *The Theosophist* van oktober 1881 informeert een correspondent de lezer terecht dat Gautama de Boeddha, de wijze, 'erop stond dat iedereen werd ingewijd die daarvoor in aanmerking kwam'. Dit is juist; dat was het oorspronkelijke plan dat enige tijd werd uitgevoerd door de grote Sang-gye, en vóór hij de alwijze was geworden. Maar drie of vier eeuwen na zijn scheiding van deze aardse beslommeringen, toen Aśoka, de grote verdediger van onze religie, de wereld had verlaten, moesten de ingewijde arhats, als gevolg van de geheime maar gestage oppositie van de brahmanen tegen hun stelsel, een voor een het land verlaten en een veilig heenkomen zoeken aan de andere kant van de Himālaya.

Dus, hoewel het boeddhisme zich in Tibet pas in de zevende eeuw onder het volk verspreidde, verlieten de boeddhistische ingewijden in de mysteriën en het esoterische stelsel van de edele tweemaal geborenen hun vaderland, India, en zochten hun toevlucht bij de preboeddhistische asceten: zij die zelfs vóór de tijd van Śākyamuni de goede leer bezaten. Deze asceten hadden sinds onheuglijke tijden achter de bergketens van de Himālaya gewoond. Ze zijn de directe opvolgers van die edele wijzen die, in plaats van hun brahmaanse broeders in de prehistorische emigratie van het Mānasarovara-meer over de besneeuwde bergketens naar de hete vlakten van de zeven rivieren te vergezellen, liever in hun ontoegankelijke en onbekende bolwerken bleven. Geen wonder dat de edele esoterische leer en onze arhat-leringen bijna identiek blijken te zijn.

Er is maar één waarheid, evenals de zon boven ons hoofd; maar het lijkt erop dat deze eeuwige waarheid voortdurend moet worden herhaald opdat zowel de donkere als de blanke mensen haar onthouden. Maar om die waarheid zuiver te houden, niet geschonden door menselijke overdrijvingen – haar volgelingen proberen haar al snel aan te passen, en haar zuiverheid voor hun eigen egoïstische doeleinden te verdraaien en te vervormen – moet ze goed worden verborgen voor de ogen van de niet-ingewijden. Sinds de dagen van de eerste universele mysteriën tot

aan de tijd van onze grote Śākya Tathāgata Boeddha, die het stelsel vereenvoudigde en interpreteerde voor de verlossing van iedereen, werd de stem van het goddelijke zelf, bekend als Kuan-yin, alleen gehoord in de heilige afzondering van de voorbereidende mysteriën.

Als onze alom gerespecteerde Tsongkhapa zijn vijfde damngag [esoterische instructie] besluit, herinnert hij ons eraan dat 'elke heilige waarheid, die de onwetenden niet in haar ware licht kunnen zien, moet worden verborgen in een driedubbele schrijn, en zich moet verbergen zoals een schildpad zijn kop verbergt onder zijn schild; en ze moet zich alleen openbaren aan hen die de toestand van anuttara samyak sambodhi wensen te bereiken' – het diep meedogende en verlichte hart.

Zelfs de canon die voor het volk openbaar is, en sinds kort ook voor westerse wetenschappers, heeft dus een dubbele betekenis. Ik zal nu proberen om de fouten te corrigeren die, het spijt me dat te zeggen, in het geval van de jezuïtische schrijvers maar al te opzettelijk zijn. Ongetwijfeld bevatten de zogeheten Chinese en Tibetaanse geschriften, de standaardwerken van China en Japan, sommige geschreven door onze meest geleerde wetenschappers, van wie velen – als niet-ingewijde maar oprechte en vrome mensen – commentaar hebben gegeven op wat ze nooit goed hebben begrepen, veel mythologisch en legendarisch materiaal uit werken die meer geschikt zijn als folklore voor kinderen dan als een uiteenzetting van de wijsheid-religie zoals die wordt gepredikt door de verlosser van de wereld.

Geen van deze werken behoren echter tot de canon; en hoewel ze in de meeste lamaklooster-bibliotheken worden bewaard, worden ze alleen gelezen en stilzwijgend geloofd door goedgelovige en vrome mensen van wie de eenvoud hen verbiedt om ooit een stap te zetten over de drempel van de werkelijkheid. Tot deze categorie behoren *Fah-kai-on-lih-to*[1], of 'De boeddhistische kosmos', geschreven door de bonze Jin-Ch'au uit Peking; De *Shing-Tau-ki*, of 'De verslagen van de verlichting van de Tathāgata,' door Wang-Puh, in de zevende eeuw, de *Hi-shai*

[1] Vgl. Samuel Beal, *A Catena of Buddhist Scriptures from the Chinese*, 1871, blz. 12.

Sūtra, of 'Boek van de schepping,' verschillende delen over hemel en hel, enz. – poëtische fictie gegroepeerd rond een symboliek die zich als een latere toevoeging heeft ontwikkeld.

Maar de verslagen waaruit onze scholastieke schrijver, de monnik Della Penna citeert – of ik moet eigenlijk zeggen, onjuist citeert – bevatten geen fictie, maar eenvoudig informatie voor toekomstige generaties, die tegen die tijd misschien de sleutel hebben verkregen om ze op de juiste manier te lezen. De 'lha's' over wie Della Penna spreekt, uitsluitend om de fabel te bespotten, zij die 'in deze wereld de positie van de heiligen hebben bereikt',[1] waren eenvoudig de ingewijde arhats, de adepten van vele en verschillende graden, veelal bhante's, of broeders, genoemd. In het boek dat bekendstaat als het *Avatamsaka Sūtra*, in het hoofdstuk over 'de hoogste ātman – het zelf – zoals gemanifesteerd in mensen zoals arhats en pratyekaboeddha's', wordt gezegd dat 'omdat alle levende wezens vanaf het begin de waarheid hebben verwrongen, en het onware hebben aanvaard, er een verborgen kennis, alaya vijñāna genoemd, is ontstaan.'[2] 'Wie bezit de ware verborgen kennis?' 'De grote leraren van de besneeuwde berg', is het antwoord in de *Kanjur*. De besneeuwde berg is de 'berg, 160.000 mijl hoog'.

Laten we eens zien wat dit betekent. Als de laatste drie cijfers eenvoudig worden weggelaten, hebben we 160 league; een Tibetaanse league is bijna 5 mijl; dit betekent dus 780 mijl vanaf een bepaalde heilige plek, via een directe weg naar het westen. Voor iemand die maar een glimp van de waarheid heeft opgevangen, wordt dit zo duidelijk als maar kan, zelfs in Della Penna's verdere beschrijving. 'Volgens hun leringen', zegt de monnik, 'is er in het westen van deze wereld een eeuwige wereld, een paradijs, en daarin leeft een heilige die Ö-pa-me wordt genoemd, en dat betekent 'heilige van luister en oneindig licht'. Deze heilige heeft veel leerlingen die allemaal jang-chub worden genoemd', en dat betekent – voegt hij in een voetnoot eraan toe – 'geesten van hen die, omdat ze volmaakt zijn, er niet om geven om heiligen te worden, en die de lichamen van de

[1] F.A. della Penna, *Breve notizia del regno del Thibet*, 1730, blz. 54; vgl. Markham, *Narratives . . . of Tibet*, 1876, blz. 328.

[2] Vgl. Beal, *Op.cit.*, blz. 124-5.

wedergeboren lama's trainen en instrueren, zodat ze de levenden kunnen helpen'.[1]

Dit toont aan dat deze zogenaamd dode 'jang-chubs' levende bodhisattva's of bhante's zijn, en bij de Tibetanen onder verschillende namen bekend zijn; onder andere als lha's, of 'geesten', omdat ze een bestaan zouden hebben dat meer in de geest is dan in het vlees. Bij de dood zien ze vaak af van nirvāṇa – de gelukzaligheid van de eeuwige rust, of vergetelheid van de persoonlijkheid – om in hun vergeestelijkt astrale zelf te blijven leven voor het welzijn van hun leerlingen en de mensheid in het algemeen.

Voor althans enkele theosofen moet duidelijk zijn wat ik bedoel, hoewel sommige ongetwijfeld tegen de uitleg in opstand zullen komen. Toch beweren we dat het voor een volkomen zuiver 'zelf' niet mogelijk is om na zijn bevrijding van het fysieke lichaam in de aardse atmosfeer te blijven in zijn eigen persoonlijkheid, waarin hij op aarde leefde. Er zijn slechts drie uitzonderingen op deze regel:

Het heilige motief dat een bodhisattva, een śrāvaka, of een rahat ertoe brengt diegenen die achterblijven, de levenden, te helpen dezelfde gelukzalige staat te bereiken, in welk geval hij zal blijven om hen te onderrichten, hetzij van binnenuit of van buitenaf; ten tweede diegenen die, hoe zuiver, onschuldig, en betrekkelijk vrij van zonde ze tijdens hun leven ook zijn, zo in beslag worden genomen door een bepaald idee dat verband houdt met een van de door mensen gevormde māyā's, dat ze overlijden vol van die allesoverheersende gedachte; en ten derde personen in wie een intense en heilige liefde, zoals die van een moeder voor haar alleen achtergebleven kinderen, een onbedwingbare wil schept of oproept, gevoed door die grenzeloze liefde, om in hun innerlijke zelf bij en onder de levenden te blijven.

De tijdsduur die aan deze uitzonderingsgevallen wordt toegekend verschilt. In het eerste geval bestaat er voor de bodhisattva, door de kennis die hij heeft verkregen als anuttara samyak sambodhi – het heiligste en meest verlichte hart – geen vaste limiet. Omdat hij gedurende zijn leven gewend was uren en dagen in zijn astrale lichaam te verblijven, heeft hij de macht om na de

[1] Della Penna, *Op.cit.*, blz. 55vn; vgl. Markham, *Op.cit.*, blz. 329vn.

dood zijn eigen omstandigheden te bepalen, en zo de natuurlijke neiging van de andere beginselen om terug te keren tot hun respectieve elementen, tegen te houden, en zij kunnen honderden of duizenden jaren lang op aarde afdalen of zelfs daar blijven. In het tweede geval duurt de periode totdat de almachtige magnetische aantrekkingskracht van het onderwerp van het denken – intens geconcentreerd op het ogenblik van het overlijden – zwakker wordt en geleidelijk vervaagt. In het derde geval wordt de aantrekkingskracht verbroken door de morele onwaardigheid of door de dood van hen die men liefhad. In geen van beide gevallen kan de periode langer zijn dan de duur van een leven.

In alle andere gevallen van verschijningen of communicaties, op welke wijze ook, zal de 'geest' in het gunstigste geval een verdorven 'bhūta', of 'ro-lang', blijken te zijn – het zielloze omhulsel van een 'elementaar'. De 'goede leer' wordt verworpen op grond van de ongefundeerde beschuldiging dat 'adepten' voor zichzelf het voorrecht van onsterfelijkheid opeisen. Maar geen enkele oosterse adept of ingewijde heeft daarop ooit aanspraak gemaakt. Het is waar dat onze meesters onderwijzen 'dat onsterfelijkheid voorwaardelijk is', en dat de kansen voor een adept die zich heeft bekwaamd in de alaya vijñāna, het toppunt van wijsheid, tien keer zo groot zijn als die van iemand die onbekend is met de vermogens die in hemzelf verborgen liggen, en die ze inactief en onberoerd laat totdat het te laat is om ze in dit leven wakker te roepen. Maar de adept heeft op aarde niet meer kennis, noch zijn zijn krachten hier groter dan de kennis en de vermogens van de gemiddelde goede mens zullen zijn wanneer deze zijn vijfde en vooral zijn zesde cyclus of ronde bereikt. Onze huidige mensheid is nog steeds in de vierde van de zeven grote cyclische ronden. De mensheid is een baby die nog maar nauwelijks uit de luiers is, en de hoogste adept van deze tijd weet minder dan hij als kind zal weten in de zevende ronde.

En zoals de mensheid collectief een baby is, zo geldt dat ook voor de individuele mens in zijn huidige ontwikkelingsstadium. Men kan niet verwachten dat een jong kind, hoe voorlijk ook, zich elke dag na zijn geboorte kan herinneren, met de verschillende ervaringen op elke dag, en de verschillende kleren die hij elke dag aan moest. Zo is ook geen enkel 'zelf', behalve dat van een adept die samma-sambuddha heeft bereikt – waarin een ver-

> lichte de lange reeks vroegere levens gedurende al zijn voorgaande geboorten in andere werelden ziet – ooit in staat zich de verschillende en afzonderlijke levens die hij heeft doorgemaakt te herinneren. Maar eens komt die dag. Tenzij een mens een reddeloze sensualist is, en zich daardoor na een van zulke zondige levens tot volledige vernietiging verdoemt, zal die dag aanbreken waarop hij, na de staat van absolute vrijheid van elke zonde of verlangen te hebben bereikt, even gemakkelijk al zijn vroegere levens kan terugzien en zich herinneren als een mens van onze tijd kan terugkijken en elke dag van zijn leven, een voor een, de revue kan laten passeren.

We kunnen enige toelichting geven op een eerdere passage waarin naar Kuan-yin werd verwezen. Deze goddelijke macht werd door de Chinese boeddhistische ritualisten ten slotte geantropomorfiseerd tot een duidelijk tweeslachtige godheid met duizend handen en duizend ogen. Ze werd Kuan-shih-yin bodhisattva genoemd, de stem-godheid, maar in werkelijkheid betekent dit de stem van het alomtegenwoordige latente goddelijke bewustzijn in de mens, de stem van zijn werkelijke zelf, die alleen door grote morele zuiverheid volledig kan worden opgeroepen en gehoord. Vandaar dat men zegt dat Kuan-yin de zoon is van Amitābha-boeddha, die de verlosser voortbracht, de barmhartige bodhisattva, de 'stem' of het 'woord' dat alomtegenwoordig is, het 'geluid' dat eeuwig is. Het heeft dezelfde mystieke betekenis als de Vāch van de brahmanen.

Terwijl de brahmanen de eeuwigheid van de *Veda's* baseren op de eeuwigheid van 'geluid', verkondigen de boeddhisten de eeuwigheid van Amitābha, want hij was de eerste die de eeuwigheid van de uit zichzelf geborene, Kuan-yin, aantoonde. Kuan-yin is de Vāchīśvara of stem-godheid van de brahmanen. Beide hebben dezelfde oorsprong als de logos van de neoplatonische Grieken; de 'gemanifesteerde godheid' en haar 'stem' die men aantreft in het zelf van de mens, in zijn geweten; het zelf is de onzichtbare Vader, en de 'stem van het zelf' de Zoon; beide zijn aan elkaar verwant en staan in wisselwerking met elkaar. Zowel Vāchīśvara en Kuan-yin speelden, en spelen nog steeds, een belangrijke rol in de inwijdingsrituelen en -mysteriën in de brahmaanse en boeddhistische esoterische leringen.

We kunnen er ook op wijzen dat bodhisattva's of rahats geen adepten hoeven te zijn. Ze hoeven zeker geen brahmanen of boeddhisten, en

zelfs geen 'Aziaten' te zijn; ze zijn eenvoudig de heilige en zuivere mensen van elk volk of geloof, die hun hele leven ernaar streven om de mensheid te helpen.

> Leringen van de heilige 'LHA'.
>
> Er zijn zes vormen waarin een levend wezen kan worden geboren:
>
> 1. De hoogste klasse zijn de lha's, 'geesten, hoogste wezens, goden', in het Sanskriet deva's; ze komen in rang direct na de boeddha's, en bewonen de zes hemelse gebieden (Sanskriet: devaloka's). Twee van deze gebieden behoren tot de aarde, maar de vier andere, die worden beschouwd als hogere verblijfplaatsen, liggen in de atmosfeer ver buiten de aarde. . . .
>
> Bij voortijdig overlijden wordt de 'bardo' verlengd. Dit is de toestand tussen de dood en de nieuwe wedergeboorte, die niet onmiddellijk erop volgt, maar na een periode die voor goede mensen korter duurt dan voor slechte.[1]

De aantekeningen die volgen zijn samengesteld, of beter gezegd vertaald – zo nauwkeurig als de idiomatische verschillen dat toelaten – uit Tibetaanse brieven en manuscripten die ons zijn toegezonden in antwoord op een aantal vragen met betrekking tot de westerse misvattingen over het noordelijk boeddhisme of lamaïsme. De informatie komt van een gelong van de innerlijke tempel – een leerling van sbas-pa dharma, de geheime leer. Onze Tibetaanse correspondent schrijft:

> Omdat broeders die in Gya-phi-ling – Brits India – wonen, en eerbiedig de aandacht van mijn meester hebben gevestigd op bepaalde onjuiste en misleidende verklaringen over de goede leer van onze gezegende Phäg-pa Sang-gye – de heiligste Boeddha – zoals die in Bod-yul, het land Tibet, zou worden verkondigd, heeft de gerespecteerde Ngag-pa mij opgedragen daarop te reageren. Ik zal dat doen, voor zover onze regels toelaten dat ik een zo heilig onderwerp openlijk bespreek. Meer kan ik niet doen, want, tot de dag waarop onze Pan-chen-rimpoche zal worden wedergeboren in de landen van de phi-lings – buitenlanders – en de grote Chom-dän-dä, de veroveraar, zal verschijnen en met zijn machtige hand de fouten en onwetendheid van eeuwen zal vernietigen, zal het van weinig of geen nut zijn om te

[1] Emil Schlagintweit, *Buddhism in Tibet*, 1863, blz. 91, 109.

proberen deze misvattingen weg te nemen.

In Tibet is een profetie van Tsongkhapa in omloop die zegt dat de ware leer in haar zuiverheid wordt gehandhaafd zolang Tibet vrij blijft van de invallen van westerse landen, waarvan de grove denkbeelden over de diepste waarheid de volgelingen van de goede wet onvermijdelijk in verwarring zouden brengen en hun denken zouden verduisteren. Maar, wanneer de westerse wereld rijper is op het gebied van de filosofie, zal de Pan-chen-rimpoche – het grote juweel van wijsheid – een van de tashi lama's, incarneren, en de grootsheid van de waarheid zal dan de hele wereld verlichten. We hebben hier de werkelijke sleutel tot de Tibetaanse exclusiviteit.

Onze correspondent vervolgt:

> Van de vele verkeerde opvattingen die ter beoordeling aan onze meester zijn voorgelegd, heb ik zijn toestemming om de volgende te behandelen: ten eerste, de fout die algemeen is onder de huidige ro-lang-pa – spiritisten – dat degenen die de goede leer volgen contact hebben met, en eerbied hebben voor, ro-lang – spookverschijningen – of de geestverschijningen van dode mensen; en ten tweede, dat de bhante's – broeders – of 'lha's', zoals ze in de volksmond worden genoemd, ofwel geesten van overledenen zijn of goden.

De eerste fout is te herleiden tot *Buddha and Early Buddhism*, omdat dit boek aanleiding heeft gegeven tot de onjuiste opvatting dat het spiritisme de basis van het boeddhisme vormde. De tweede fout is te wijten aan *Breve notizia del regno del Thibet* van de kapucijner monnik Della Penna en aan de verslagen van zijn metgezellen; hun absurde laster over de Tibetaanse religie en leringen die in de afgelopen eeuw werd geschreven is onlangs herdrukt in Markhams *Tibet*.[1]

Onze correspondent schrijft:

> Ik zal beginnen met de eerste fout. Noch de zuidelijke noch de noordelijke boeddhisten, hetzij van Ceylon, Tibet, Japan, of China, aanvaarden de westerse denkbeelden over de vermogens en capaciteiten van de 'naakte zielen'.
>
> Want we keuren onvoorwaardelijk en absoluut elk onverstan-

[1] C.R. Markham, *Narratives of the Mission of George Bogle to Tibet and of the Journey of Thomas Manning to Lhasa*, 1876.

dig contact met de ro-lang af. Want wat zijn zij die terugkeren? Wat voor wezens zijn het die objectief of door een fysieke manifestatie kunnen communiceren? Het zijn onzuivere, grove, zondige zielen, 'a-tsa-ra's'; zelfmoordenaars; en mensen die voortijdig stierven door een ongeval, en nu in de aardse atmosfeer moeten blijven tot het moment dat hun leven op een natuurlijke manier zou zijn geëindigd.

Geen weldenkend mens, hetzij lama of chipa (niet-boeddhist), zal het wagen om de praktijk van necromantie – die door een natuurlijk instinct in alle grote dharma's (wetten of religies) is veroordeeld – te verdedigen; en omgang met, en het gebruikmaken van de vermogens van, deze aan de aarde gebonden zielen is eenvoudig necromantie.

De wezens die tot de tweede en derde groep behoren – zelfmoordenaars en slachtoffers van een ongeval – hebben hun natuurlijke levensperiode niet volbracht, en zijn als gevolg hiervan aan de aarde gebonden, hoewel niet noodzakelijkerwijs boosaardig van aard. De voortijdig uitgedreven ziel verkeert in een onnatuurlijke toestand; de oorspronkelijke impuls die het wezen tot ontwikkeling en in het aardse leven bracht, is niet uitgewerkt – de noodzakelijke cyclus is niet afgerond, maar moet toch worden voltooid.

Hoewel deze ongelukkige wezens, vrijwillige of onvrijwillige slachtoffers, aan de aarde zijn gebonden, worden ze als het ware slechts tijdelijk vastgehouden door de magnetische aantrekking van de aarde. Ze worden niet, zoals de eerste groep, tot de levenden aangetrokken door een hevig verlangen zich te voeden met hun levenskracht. Hun enige drijfveer – die onbewust is, omdat ze meestal in een toestand van verdoving verkeren – is om zo snel mogelijk terug te komen in de maalstroom van wedergeboorte. Hun toestand is wat wij een schijn-bardo noemen; bardo is de periode tussen twee incarnaties. Overeenkomstig het karma van zo'n wezen – dat wordt bepaald door de duur van en de goede daden in zijn afgelopen leven – zal deze tussenpoos langer of korter zijn.

Slechts een allesoverheersende intense aantrekkingskracht, zoals een heilige liefde voor een geliefd persoon die in groot gevaar verkeert, kan hen met hun toestemming naar de levenden brengen; maar door de mesmerische kracht van een bö-po kan

een dodenbezweerder – dit woord is met opzet gekozen, want de necromantische betovering is dzu-thü, of wat u mesmerische aantrekkingskracht noemt – hen dwingen tot ons terug te keren. Dit oproepen wordt echter absoluut veroordeeld door diegenen die zich aan de goede leer houden; want de aldus opgeroepen ziel wordt bijzonder groot leed aangedaan, ook al is het niet de ziel zelf die verschijnt maar slechts haar schijnbeeld dat van de ziel wordt losgerukt; door de voortijdige gewelddadige scheiding van het lichaam is de 'jang-khog', de dierlijke ziel, nog zwaarbeladen met stoffelijke deeltjes – de natuurlijke scheiding tussen de grovere en de fijnere moleculen heeft nog niet plaatsgevonden – en de dodenbezweerder laat hem, door deze scheiding kunstmatig af te dwingen, als het ware lijden als iemand die levend wordt gevild.

Daarom is het oproepen van de eerste groep – de grove zondige zielen – gevaarlijk voor de levenden; het tot verschijning dwingen van de tweede en derde groep is onuitsprekelijk wreed voor de doden.

In het geval van iemand die een natuurlijke dood is gestorven, zijn de omstandigheden totaal anders; de ziel is bijna, en als ze heel zuiver is geheel, buiten het bereik van de dodenbezweerder en dus buiten het bereik van een kring van oproepers of spiritisten, die onbewust een echte necromantische sang-ngag, of magnetische bezwering, uitvoeren. Overeenkomstig het karma van het vorige leven zal de periode van sluimering – die in het algemeen in een staat van verdoving wordt doorgemaakt – van een paar minuten tot gemiddeld een paar weken of misschien wel maanden duren. Gedurende die tijd bereidt de 'jang-khog' (de dierlijke ziel) zich in eerbiedwaardige rust voor op haar overgang, hetzij naar een hogere sfeer – als ze de zevende menselijke ronde heeft voltooid – of op een hogere wedergeboorte, als ze nog niet haar laatste ronde heeft doorlopen.

In ieder geval heeft ze op dat moment noch de wil noch het vermogen om enige gedachte aan de levenden te wijden. Maar als de periode van haar sluimerende toestand voorbij is, en het nieuwe zelf volledig bewust het gelukzalige gebied van devachan ingaat – als alle aardse nevels zijn verdreven en de taferelen en betrekkingen uit het afgelopen leven voor het spirituele oog verschijnen – dan kan het gebeuren, en dit komt af en toe voor, dat

zij, als ze iedereen ziet die ze op aarde heeft liefgehad en die haar liefhebben, puur door de aantrekkingskracht van de liefde, de geesten van de levenden naar zich optrekt om contact ermee te hebben, en deze denken, als ze weer tot hun normale toestand zijn teruggekeerd, dat de ziel naar hen is afgedaald.

Daarom hebben we een totaal andere opvatting dan de westerse ro-lang-pa – spiritisten – over datgene wat ze in hun kringen zien of waarmee ze door middel van hun onbewuste necromantie contact hebben. Wij zeggen dat het slechts de fysieke neerslag of geestloze overblijfselen van de overledene zijn; dat wat is afgescheiden, afgeworpen, en achtergelaten toen de fijnere delen overgingen naar het grote hiernamaals.

Hierin blijven enkele fragmenten van herinneringen en intellect hangen. Deze maakten inderdaad eens deel uit van de mens, en hebben daarom enige betekenis; maar ze zijn niet de werkelijke en ware mens. Omdat ze zijn gevormd uit materie, hoe etherisch ook, moeten ze vroeg of laat worden meegesleept in maalstromen waarin de omstandigheden heersen die tot hun atomaire ontbinding leiden.

De andere beginselen maken zich los van het dode lichaam. Een paar uur later is het tweede beginsel – dat van het leven – totaal uitgedoofd, en scheidt zich van zowel de menselijke als de etherische omhulsels. Het derde – het astrale dubbel – verdwijnt ten slotte wanneer de laatste deeltjes van het lichaam desintegreren. Nu resteren alleen het vierde, vijfde, zesde, en zevende beginsel: het lichaam van de wil, de menselijke ziel, de spirituele ziel, en zuivere geest, die een facet is van het eeuwige. De laatste twee, verenigd met, of gescheiden van, het persoonlijke zelf, vormen de eeuwigdurende individualiteit en kunnen niet vergaan. De rest komt in een kiemtoestand – het astrale zelf en wat daarin is overgebleven van de wil, voorafgaand aan de ontbinding van het fysieke lichaam.

Voor elke bewuste activiteit in deze toestand zijn dus de kwalificaties van een adept nodig, of een intense, onvergankelijke, vurige, en heilige liefde voor iemand die door de overledene op aarde is achtergelaten, want anders wordt het astrale ego óf een 'bhūta' – 'ro-lang' in het Tibetaans – óf zet het zijn verdere transmigraties in hogere sferen voort.

In het eerste geval kan de lha, of 'mens-geest,' als hij dat wil,

> voor onbepaalde tijd onder de levenden verblijven; in het tweede geval zal de zogenaamde 'geest' blijven hangen, en zijn uiteindelijke overgang maar korte tijd kunnen uitstellen; het begeertelichaam wordt bijeengehouden in verhouding tot de intensiteit van de liefde die door de ziel wordt gevoeld en haar tegenzin om de dierbaren te verlaten.
>
> Zodra de wil verslapt zal het uiteenvallen, en het spirituele zelf, dat tijdelijk zijn persoonlijkheid verliest en alle herinnering daaraan, stijgt op naar hogere regionen. Aldus luidt de leer. Niemand kan stervelingen overschaduwen behalve de uitverkorenen, de 'volmaakten', de 'jang-chubs, of de 'bodhisattva's', zij die het grote geheim van leven en dood hebben doorgrond, omdat zij in staat zijn hun verblijf op aarde na het 'sterven' te verlengen. Eenvoudig gezegd, zo'n overschaduwing betekent 'steeds opnieuw geboren te worden' voor het welzijn van de mensheid.

Als de spiritisten, in plaats van aan elke geestverschijning die zichzelf 'Jan' of 'Peter' noemt het vermogen toe te kennen om levende mensen te 'beheersen' en te 'geleiden', dit vermogen om enkele uitverkoren zuivere mannen en vrouwen aan te sporen en te inspireren beperkten tot alleen die bodhisattva's of heilige ingewijden – hetzij op aarde geboren als boeddhist of christen, brahmaan of moslim – en, in zeer uitzonderlijke gevallen, tot heilige figuren die na hun overlijden een echt heilzame opdracht moeten vervullen, dan zouden ze dichter bij de waarheid zijn dan nu het geval is.

Om, zoals zij, dit heilige voorrecht toe te schrijven aan alle 'elementaren' en 'elementalen' die zich in geleende veren vertonen en om geen betere reden dan om te zeggen: 'Hoe gaat het er mee, meneer Snooks?' en om thee te drinken en toast te eten, is een heiligschennis en een droevige zaak voor iemand die enig intuïtief gevoel heeft voor de ontzagwekkende heiligheid van het mysterie van het fysieke sterven, laat staan de leer van de adepten.

Onze Tibetaanse correspondent gaat verder en citeert eerst Della Penna:

> Deze jang-chubs [de discipelen van het hoofd van de heiligen] zijn nog geen heiligen geworden, maar ze beheersen vijf deugden tot in de hoogste graad . . . : spirituele en wereldse menslievendheid, volmaakte naleving van de wet, veel geduld, veel ijver bij het streven

naar volmaking, en de meest verheven contemplatie.[1] Deze jang-chubs hebben hun cyclus voltooid en hoeven geen verdere wedergeboorten door te maken; ze gaan van het lichaam van de ene lama naar dat van een ander; maar de lama [bedoeld wordt de dalai lama] wordt altijd begiftigd met de ziel van dezelfde jang-chub, hoewel hij in andere lichamen kan treden om de levenden de Wet te onderwijzen; en daarom willen ze geen heiligen worden, want dan zouden ze hen niet kunnen onderwijzen. Ze worden gedreven door mededogen en medelijden en willen jang-chubs blijven om de levenden de Wet te onderwijzen, zodat ze snel de moeizame cyclus van hun wedergeboorten kunnen voltooien. Bovendien zijn deze jang-chubs vrij om, als ze dat willen, naar deze of andere werelden te transmigreren, en tegelijkertijd met hetzelfde doel naar andere plaatsen te transmigreren.[2]

Deze nogal verwarde beschrijving levert vanuit een innerlijk gezichtspunt twee feiten op: ten eerste, dat de boeddhistische Tibetanen – we spreken over de ontwikkelde klassen – niet geloven in de terugkeer van de geesten van overledenen, want, tenzij een ziel op aarde zo wordt gezuiverd dat ze voor zichzelf een staat van bodhisattvaschap schept – de hoogste graad van volmaking na die van Boeddha – zouden zelfs heiligen in de gewone betekenis van het woord niet in staat zijn om na hun dood de levenden te onderwijzen of te beïnvloeden; en ten tweede, dat ze – terwijl ze de theorieën over schepping, God, ziel (volgens christelijke en spiritistische opvattingen), en een toekomstig leven voor de persoonlijkheid van de overledene verwerpen – aan de mens niettemin een zodanige latente wilskracht toeschrijven dat het van hem afhangt of hij een bodhisattva wordt en het vermogen verwerft om zijn toekomstige levens te beheersen, zowel in een fysieke als een halfstoffelijke gedaante.

Lamaïsten geloven in de onverwoestbaarheid van de stof, als een element. Ze verwerpen de onsterfelijkheid, en zelfs het voortbestaan, van het *persoonlijke* zelf, en onderwijzen dat

---

[1] We zouden graag willen weten hoe ze al die kwaliteiten kunnen bezitten, vooral laatstgenoemde – trance – als ze fysiek dood zouden zijn! (H.P. Blavatsky.)

[2] F.A. della Penna, *Breve notizia del regno del Thibet*, 1730, blz. 55-6; vgl. Markham, *Narratives . . . of Tibet*, 1876, blz. 329.

alleen het *individuele* zelf – d.w.z. het collectieve geheel van de vele persoonlijke zelven die dat Ene vertegenwoordigden gedurende de lange reeks van verschillende bestaansvormen – kan overleven. Het individuele zelf kan zelfs eeuwig worden – het woord eeuwigheid omvat bij hen slechts de periode van een grote cyclus – eeuwig in zijn allesomvattende individualiteit, maar dit kan alleen door een dhyāni-chohan, een 'hemelse boeddha', te worden, of wat een christen-kabbalist een 'planeetgeest' zou kunnen noemen of een van de elohim; een deel van het 'bewuste geheel', dat bestaat uit alle intelligenties in hun collectieve geheel, terwijl nirvāṇa het 'onbewuste geheel' is.

Wie zich bewust wordt van tong-pa-nyi – wie de toestand heeft bereikt van absolute vrijheid van elk verlangen om persoonlijk te leven, de hoogste staat van een heilige – bestaat in niet-bestaan, en kan stervelingen niet meer helpen. Hij is in 'nipang', want hij heeft het einde van het 'thar-lam,' het pad naar verlossing of bevrijding van wedergeboorten, bereikt. Hij kan geen tulpa – vrijwillig gekozen incarnatie, hetzij tijdelijk of levenslang – tot stand brengen in het lichaam van een levend mens, want hij is een 'dangma', een absoluut gezuiverde ziel. Voortaan is hij vrij van het gevaar van 'daljor', menselijke wedergeboorte; want hij is de zeven bestaansvormen waarin hij wederbelichaming moet ondergaan – slechts zes worden aan niet-ingewijden bekendgemaakt – veilig doorgekomen. 'Hij kijkt met onverschilligheid naar elk gebied van de opwaartse transmigratie in het hele tijdvak dat de kortere perioden van persoonlijk bestaan omvat', zegt het *Boek van Kiu-te*.

Maar, omdat 'er meer moed voor nodig is om het zijn te aanvaarden dan het niet-zijn, het leven dan de dood', zijn er onder de bodhisattva's en de lha's enkelen – 'even zeldzaam als de udumbara-bloem' – die vrijwillig afstand doen van de zegen van het bereiken van volmaakte vrijheid. Zij blijven in hun persoonlijke zelf – in vormen die voor sterfelijke ogen zichtbaar of onzichtbaar kunnen zijn – om hun zwakkere broeders te onderwijzen en te helpen.

Sommigen van hen verlengen hun leven op aarde – maar niet in bovennatuurlijke mate; anderen worden 'dhyāni-chohans', een klasse van planeetgeesten of 'deva's' die zogezegd de beschermengelen van de mensen worden en in de hiërarchie van

zeven klassen van geesten in ons stelsel de enige klasse zijn die hun persoonlijkheid behouden. In plaats van de vruchten van hun handelingen te plukken offeren deze heilige lha's zich in de onzichtbare wereld op zoals de Heer Sang-gye (Boeddha) dat op deze aarde deed, en blijven in devachan – de wereld van gelukzaligheid die zich het dichtst bij de aarde bevindt.

Fragmenten

[‘Fragments’, *Lucifer*, augustus 1896, blz. 449-55; *CW* 7:272-80]

Afgoderij

De uiterlijke vorm van afgoderij is slechts een sluier, zoals die van de godin van Saïs, waarachter de ene waarheid verborgen ligt. Maar omdat die waarheid alleen voor de weinigen is, ontgaat ze de meeste mensen. Aan het gelovige volk toont de sluier een hemelse plaats die dichtbevolkt is met goddelijke wezens, dwergen en reuzen, goede en slechte krachten, die allemaal niet meer zijn dan menselijke karikaturen. Maar, hoewel voor de grote meerderheid de ruimte achter de sluier echt ondoordringbaar is – als ze dit maar zouden toegeven – ontwaren zij die begiftigd zijn met het ‘derde oog’ (het oog van Śiva) in de Egyptische duisternis en chaos een licht waarin elke vorm van menselijke opvattingen verdwijnt, waardoor de allesdoordringende goddelijke TEGENWOORDIGHEID overblijft, om te worden gevoeld – niet gezien; *aangevoeld* – nooit onder woorden gebracht.

Een aardige allegorie, vertaald uit een oud Sanskriet-manuscript, illustreert deze gedachte uitstekend:

Tegen het einde van de pralaya (de periode tussen twee ‘scheppingen’ of evoluties van ons waarneembare heelal) projecteerde het grote HET – het Ene dat in de oneindigheid verkeert en eeuwig *is* – zijn spiegelbeeld, dat zich uitbreidde in de grenzeloze ruimte, en voelde een verlangen om zich kenbaar te maken aan de schepselen die zich uit zijn schaduw hadden ontwikkeld. Het spiegelbeeld nam de vorm aan van een mahārājā (grote koning).

De mahārājā bedacht middelen waardoor de mensheid zijn bestaan zou ontdekken, en bouwde uit zijn inherente eigenschappen een paleis, waarin hij zich verborgen hield, en was ermee tevreden dat mensen de

uiterlijke vorm van zijn woning zouden zien. Maar toen ze opkeken naar de plaats waar het paleis stond, waarvan één vleugel zich naar rechts, en de andere zich naar links tot in de oneindigheid uitstrekte, *zagen* de kleine mensen *niets*, het paleis werd door hen aangezien voor lege ruimte, en omdat het zo groot was, bleef het voor hun ogen onzichtbaar.

Toen nam de mahārājā zijn toevlucht tot een ander hulpmiddel. Hij besloot zich aan de kleine wezens met wie hij medelijden had te manifesteren – *niet als een geheel, maar alleen in zijn delen*. Hij vernietigde het paleis dat hij met zijn manifesterende eigenschappen had gebouwd, steen voor steen, en begon de stenen een voor een naar beneden op de aarde te gooien. Elke steen werd omgevormd tot een afgod, de rode werden goden en de grijze godinnen; de devatā's en devatī's – de vermogens en de eigenschappen van het onzichtbare – gingen deze stenen binnen en bezielden ze.

Deze allegorie toont het polytheïsme in zijn ware licht, en dat dit berust op het ene één-zijn, evenals de rest. Tussen de dii majores en de dii minores bestaat in feite geen verschil. Eerstgenoemden zijn de rechtstreekse, laatstgenoemden de gebroken stralen van een en dezelfde lichtbron. Wat zijn Brahmā, Vishṇu, en Śiva anders dan de drievoudige straal die rechtstreeks emaneert uit het licht van de wereld? De drie goden met hun godinnen zijn de drie duale vertegenwoordigers van purusha (geest) en prakriti (stof); de zes worden tot een geheel gemaakt door Svāyambhuva, de op zichzelf bestaande, ongemanifesteerde godheid. Ze zijn slechts de symbolen die de onzichtbare tegenwoordigheid in elk natuurverschijnsel verpersoonlijken.

Avatāra's

> De zeven [gebieden][1] van Bhūmi hangen door middel van gouden draden [stralen] aan de spirituele centrale zon [of 'God']. Boven al deze [gebieden] staat een wachter voor elk [gebied]. De sura's komen naar beneden langs deze [straal]. Ze dalen af door de zes en bereiken het zevende [onze aarde]. Ze zijn de helpers [of beschermers] van onze moeder aarde [Bhūmi]. De achtste waakt over de [zeven] wachters.

Sura's zijn in de *Veda's* godheden, of wezens, die verband houden met de zon; in hun occulte betekenis zijn ze de zeven belangrijkste

[1] In elke oude kosmografie worden het heelal en de aarde verdeeld in zeven delen of gebieden.

wachters of beschermers van ons planetenstelsel. Ze zijn duidelijk identiek met de 'zeven sterrengeesten'. In het praktisch occultisme houden de sura's verband met de zeven yogakrachten. Een van deze, laghima(n) of 'het vermogen tot levitatie', wordt in een *Purāṇa* gekenschetst als het opstijgen en afdalen via een zonnestraal naar de baan van de zon met zijn mysteries; zie bijvoorbeeld Khaṭvāṅga in het *Vishṇu-Purāṇa*. 'Het moet voor een adept even eenvoudig zijn om langs een straal naar beneden te reizen', merkt Fitzedward Hall op.[1] En waarom ook niet, indien dit in de juiste en correcte zin wordt opgevat?

Er worden vaak acht grote goden opgesomd, omdat er acht kompaspunten zijn, vier hoofdrichtingen en vier tussenliggende punten waarover ook lagere lokapāla's, of de 'dubbelen' van de grotere goden, de leiding hebben. Maar in veel gevallen waarin het getal acht wordt gegeven, is het alleen een soort exoterische sluier. Elke bol is echter verdeeld in zeven gebieden, want 7 × 7 = 49 is het mystieke getal bij uitstek.

Ter verduidelijking: in elk van de zeven wortelrassen, en in elk van de zeven gebieden waarin de occulte leer onze bol verdeelt, verschijnt bij de dageraad van de mensheid de 'wachter' die daaraan in de eeuwigheid van de eon is toegekend. Hij komt eerst in zijn eigen 'vorm', en vervolgens elke keer als een avātara.

Inwijdingen

In een geheim werk over de mysteriën en de inwijdingsrituelen, waarin zeer schetsmatige, maar juiste afbeeldingen worden gegeven van de sacrale houdingen, en van de beproevingen waaraan de kandidaat werd onderworpen, treft men de volgende bijzonderheden aan: (1) De neofiet – die de zon voorstelt, als sahasrakiraṇa, 'hij met de duizend stralen' – wordt afgebeeld terwijl hij knielt voor de 'hiërofant'. Laatstgenoemde is bezig met het afknippen van *zeven lokken* van het lange haar van de neofiet,[2] en in de volgende illustratie – (2) – wordt

---

[1] H.H. Wilson, vertaler, *The Vishṇu-Purāṇa* (4:4), red. Fitzedward Hall, 1866, deel 3, blz. 311vn.

[2] Vgl. *Rechters* (16), waar Simson, de symbolische personificatie van de zon, de joodse Hercules, spreekt over zijn *zeven* lokken die, wanneer ze zijn afgeknipt, hem zullen beroven van zijn (fysieke) kracht, dat wil zeggen de stoffelijke mens zullen doden, waardoor alleen het spirituele overblijft. Maar de *Bijbel* geeft geen verklaring van de esoterische waarheid – of beter gezegd verbergt deze

de heldere kroon met gouden stralen van de kandidaat afgeworpen, en vervangen door een krans met scherpe houtachtige dorens die dit verlies symboliseert.[1] Dit werd opgevoerd in India. In het gebied aan de andere kant van de Himālaya gebeurde hetzelfde.

Om een 'volmaakte' te worden, moest de sakridāgāmin (letterlijk 'hij die nog één keer een nieuwe geboorte zal krijgen'), naast andere beproevingen, afdalen naar pātāla, de 'onderwereld', en alleen daarna kon hij hopen een anāgāmin te worden – 'iemand die niet meer zal worden wedergeboren'. De volledig ingewijde kon ervoor kiezen om óf dit tweede pad in te slaan en in menselijke vorm in de wereld van mensen te verschijnen, óf om eerst in de wereld van de goden (het devachan van de ingewijden) te rusten, en pas daarna op deze aarde te worden wedergeboren. In het volgende stadium zien we dat de kandidaat voorbereidingen treft voor deze reis.

(3) Elke vorm van verleiding – we hebben niet het recht om deze op te sommen of erover te spreken – werd op zijn pad geplaatst. Als hij daaruit zegevierend tevoorschijn kwam, dan werd de inwijding voortgezet; als hij struikelde, dan werd deze uitgesteld, en ging zijn kans vaak geheel verloren.

Deze rituelen duurden zeven dagen.

Over cyclussen en huidige misvattingen

De juistheid van het hermetische axioma is door de astronomie en geologie aangetoond. De wetenschap is er nu van overtuigd dat de miljarden hemelse menigten – zonnen, sterren, planeten, de stelsels in en buiten de melkweg – allemaal een gemeenschappelijke oorsprong heb-

---

opzettelijk – dat de zeven lokken de zevenvoudige fysieke of aardse mens symboliseren, die dus is afgesneden en gescheiden van de spirituele mens. Tot op de dag van vandaag knippen de hoge lama's tijdens openbare inwijdingen een lok van het haar van de kandidaten voor het religieuze leven, en herhalen een formule die erop neerkomt dat de zes andere zullen volgen, wanneer de 'upāsaka' GEREED IS. De haarlok of tonsuur van de rooms-katholieke priesters is een overblijfsel van dezelfde mysteriegedachte.

[1] Het is niet nodig om uit te leggen dat saṃjñā – zuiver spiritueel bewustzijn – het innerlijke waarnemen door de neofiet (of chela) en ingewijde is; en zijn verzengen door de te vurige stralen van de zon is het symbool van de aardse begeerten. Vandaar dat de zeven haarlokken symbolisch zijn voor de zeven hoofdzonden; en de zeven hoofddeugden die de sakridāgāmin (de kandidaat 'voor nieuwe geboorte') moet verwerven, kan hij alleen verkrijgen door middel van zware beproevingen en lijden.

ben gehad, en dat geldt ook voor onze aarde, maar dat er niettemin nog steeds een regelmatige evolutie, onophoudelijk en dagelijks, aan de gang is.

> Kosmische levensperioden zijn op verschillende momenten begonnen, en verlopen met verschillende snelheden van verandering. Sommige begonnen zo ver terug in de eeuwigheid, of zijn met zo'n hoge snelheid verlopen, dat hun carrière in het huidige tijdperk is geëindigd. Sommige komen zelfs nu tot bestaan; en het is waarschijnlijk dat er voortdurend werelden beginnen en eindigen. Daarom geeft het kosmische bestaan, evenals de rijken van het organische leven, ons een beeld van een volledige bestaanscyclus. Een taxonomische indeling van de verschillende stadia van dierlijk bestaan toont een opeenvolging van vormen die we terugzien in de embryonale geschiedenis van één enkel individu, en eveneens in de opeenvolging van geologische lagen; de taxonomie van de hemelen is dus zowel een kosmische embryologie als een kosmische paleontologie.[1]

Tot zover over cyclussen in de moderne orthodoxe wetenschap. Op basis van de kennis van al deze waarheden – die nu wetenschappelijk zijn aangetoond en bekendgemaakt, maar die in de oudheid occult en alleen aan ingewijden bekend waren – werden de verschillende cyclussen in een stelsel gerangschikt. Het grote manvantarische stelsel werd onderverdeeld in andere grote cyclussen, en deze op hun beurt in kleinere cyclussen, regelmatige wielen van tijd, in de eeuwigheid. Maar niemand buiten het heiligdom had ooit de sleutel tot de juiste interpretatie van de cyclische notatie, en daarom waren zelfs de oude klassieke schrijvers het op veel punten oneens. Zo zou, volgens Censorinus[2], Orpheus aan de 'grote cyclus' 120.000 jaar en Cassandrus 136.000 jaar hebben toegeschreven. Analogie is de wet en de beste gids in de occulte wetenschap, zoals ze dat ook zou moeten zijn in de natuurwetenschap die wordt bekendgemaakt.

Het is misschien slechts verwaandheid die de moderne wetenschap ervan weerhoudt om de enorme tijdsperioden te aanvaarden die volgens de Ouden sinds de eerste beschavingen zijn verstreken. Het armzalige kleine fragment dat uit het boek van de universele geschiedenis van de mensheid is gescheurd, en nu zo trots '*onze* geschiedenis' wordt genoemd, dwingt historici om elke periode sterk te verkorten

---

[1] Alexander Winchell, *World-Life, or Comparative Geology*, 1883, blz. 538-9.
[2] *De die natali* (bevat chronologische en sterrenkundige fragmenten), hfst. 18.

om deze binnen de enge grenzen te houden die in de eerste plaats door de theologie zijn bedacht. Vandaar dat zelfs de meest ruimdenkende wetenschappers aarzelen om de cijfers van de oude historici te aanvaarden. Bunsen, de eminente egyptoloog, verwerpt de periode van 48.863 jaar vóór Alexander, waartoe Diogenes Laërtius de verslagen van de priesters herleidt, maar hij wordt duidelijk meer in verlegenheid gebracht door de sterrenkundige waarnemingen van de Egyptenaren, en merkt op:

> als ze feitelijke waarnemingen zouden zijn, dan moeten ze meer dan 10.000 jaar beslaan . . . We vernemen . . . uit een van hun eigen oude chronologische werken . . . dat de echte Egyptische overleveringen betreffende de mythologische periode myriaden jaren bestreken.[1]

We moeten aandacht besteden aan een aantal van deze grote en kleinere cyclussen en hun symbolen, en ze proberen te verklaren. Laten we beginnen met de cyclus van het mahāyuga, gepersonifieerd door Śesha – de grote slang die 'de ligbank van Vishṇu' wordt genoemd, want die god is de tijd en de duur die op de meest filosofische en vaak poëtische manier zijn gepersonifieerd.

Aan het begin van elk manvantara verschijnt Vishṇu op de slang als 'de Heer van de schepping'. Śesha is de grote slangencyclus, weergegeven als een slang die in zijn eigen staart bijt – vandaar het symbool van de tijd binnen de eeuwigheid. 'Tijd', zegt Locke, 'is duur beschreven door maateenheden',[2] en Śesha beschrijft de evolutie door de periodieke stadia ervan te symboliseren. Op hem slaapt Vishṇu tijdens de perioden van rust (pralaya's) tussen 'scheppingen'; de blauwe God – blauw omdat hij de ruimte en de diepte van de oneindigheid is – ontwaakt alleen wanneer Śesha zijn duizend koppen buigt, en zich voorbereidt om opnieuw het heelal te dragen dat door die koppen wordt ondersteund. Het *Vishṇu-Purāṇa* beschrijft hem als volgt:

> Onder de zeven pātāla's bevindt zich de vorm van Vishṇu, voortkomend uit de aard van duisternis, die Śesha wordt genoemd, waarvan noch de daitya's noch de dānava's de voortreffelijke eigenschappen volledig kunnen opsommen Dit wezen wordt door de hemelgeesten (siddha's) [yoga wijsheid, zonen van dharma, of ware religie] Ananta [de oneindige] genoemd, en wordt aanbeden door

---

[1] *Egypt's Place in Universal History*, 1848, deel 1, blz. 14-15.
[2] John Locke, *An Essay Concerning Human Understanding*, 1825, blz. 114.

> wijzen en goden. Hij heeft duizend koppen, die zijn getooid met het zuivere en zichtbare mystieke teken [swastika]; en de duizend juwelen in zijn schild (phaṇa) verlichten alle gebieden. . . . In de ene hand houdt hij een ploeg[1] en in de andere een stamper . . . Vanuit zijn monden stroomt aan het einde van de kalpa giftig vuur dat, verpersoonlijkt door Rudra [Śiva, de 'vernietiger'], . . . de drie werelden verslindt.[2]

Śesha is dus de cyclus van het grote manvantara, en ook de geest van levenskracht en van vernietiging, want Vishṇu, als de instandhoudende of behoudende kracht, en Śiva als het vernietigende vermogen, zijn beide aspecten van Brahmā. Śesha zou aan de wijze Garga – een van de oudste astronomen in India, die Bentley niettemin niet eerder dan in 548 v.Chr. plaatst – de geheime wetenschappen, de mysteries van de hemellichamen, van astrologie, astronomie, en verschillende voortekenen hebben onderwezen. Śesha is zo groot en machtig dat het meer dan waarschijnlijk is dat hij op een dag, in de verre toekomst, dezelfde diensten aan onze moderne astronomen zal verlenen. 'Tijd' en cyclische veranderingen zijn de beste middelen om sceptici van hun blindheid te genezen.

Maar occulte waarheden hebben te maken met een nog blindere vijand dan de wetenschap, namelijk de christelijke theologen en fanatici. Zij beweren zonder blikken of blozen dat hun aartsvaders zo'n 4000 jaar geleden hebben geleefd, en pretenderen te bewijzen dat ze 'de symbolische voorspellingen van de Schrift' juist hebben geïnterpreteerd, en 'de historische vervulling van twee van de belangrijkste daarvan hebben ontdekt'[3] – en behandelen de bijbelse chronologie heel eerbiedig in plaats van als een slap aftreksel van de Chaldeeuwse verslagen en cyclische cijfers dat de ware betekenis van exoterische fabels verbergt! Ze zeggen 'dat de geschiedenis voor onze ogen een verslag ontrolt dat 6000 jaar beslaat' vanaf het moment van de schepping; en ze beweren dat er 'maar weinig profetische perioden zijn waarvan de vervulling niet ergens in dat verslag kan worden ontdekt.'[4]

Bovendien hebben ze twee methoden en twee chronologieën om te laten zien dat die gebeurtenissen zijn geverifieerd – de rooms-katho-

---

[1] Een symbool dat verwijst naar het 'ploegen' en het zaaien in de vernieuwde aarde (in haar nieuwe ronde) met nieuw levenszaad.

[2] *Vishṇu-Purāṇa*, 2:5; vert. H.H. Wilson, 1865, deel 2, blz. 211-12.

[3] Henry Grattan Guinness, *The Approaching End of the Age*, 1879, blz. 230.

[4] *Op.cit.*, blz. 231.

lieke en de protestantse. Eerstgenoemde is gebaseerd op de berekeningen van Kepler en dr. Sepp; laatstgenoemde op die van Clinton, die als het jaar van de schepping 4138 v.Chr. geeft; eerstgenoemde houdt vast aan de oude berekening van 4320 v.Chr. volgens maanjaren, en 4004 v.Chr. volgens zonnejaren.

Het denkvermogen in de natuur

[‘The mind in nature’, *Lucifer*, september 1896, blz. 9-14; *CW* 13:262-8]

Groot is de zelfgenoegzaamheid van de moderne wetenschap, en weergaloos zijn haar prestaties. Voorchristelijke en middeleeuwse filosofen hebben misschien een paar merkpalen geplaatst bij nog onontgonnen mijnen, maar de ontdekking van al het goud en de kostbare juwelen is te danken aan het geduldige werk van de huidige wetenschappers. Ze verklaren dan ook dat alle echte, werkelijke kennis van de aard van de kosmos en de mens van recente datum is. Deze weelderige moderne vegetatie is voortgekomen uit het dode onkruid van het oude bijgeloof.

Dit is echter niet de opvatting van theosofen. Zij zeggen dat het niet voldoende is om, zoals Tyndall en anderen, minachtend te spreken over ‘de onhoudbare denkbeelden van een onbeschaafd verleden’,[1] om de oude intellectuele mijnen te verbergen waaruit veel moderne filosofen en wetenschappers hebben geput en waaraan ze hun reputatie danken. Hoeveel van onze vooraanstaande wetenschappers hebben eer en erkenning verkregen enkel door de ideeën van die oude filosofen opnieuw te verpakken, terwijl ze altijd klaarstonden om hen te kleineren? Deze vraag zal een onpartijdig nageslacht moeten beantwoorden. Maar arrogantie en eigenwaan hebben zich als twee afschuwelijke vormen van kanker gehecht aan de hersenen van de gemiddelde wetenschapper, en dit is vooral het geval bij de oriëntalisten – sanskritisten, egyptologen, en assyriologen.

Eerstgenoemden worden geleid (of doen misschien alleen maar alsof ze worden geleid) door commentatoren uit de post-*Mahābhārata*-periode; laatstgenoemden door willekeurig geïnterpreteerde papyrussen, die werden vergeleken met wat de een of andere Griekse schrijver

[1] John Tyndall, ‘Martineau and materialism’, *The Popular Science Monthly*, december 1875, blz. 131.

heeft gezegd, of waar deze stilzwijgend aan is voorbijgegaan, en door de inscripties in spijkerschrift op de halfvernietigde kleitabletten die door de Assyriërs waren overgenomen uit 'Akkado'-Babylonische verslagen. Te veel van hen zijn geneigd om, elke keer als hun dat uitkomt, te vergeten dat de vele veranderingen in de taal, de allegorische stijl en duidelijke terughoudendheid van oude mystieke schrijvers – die meestal verplicht waren om de verheven geheimen van het heiligdom nooit te onthullen – zowel vertalers als commentatoren verschrikkelijk kunnen hebben misleid.

De meeste oriëntalisten zullen eerder toestaan dat ze het door hun verwaandheid niet zo nauw nemen met de logica en hun verstandelijke vermogens dan dat ze hun onwetendheid toegeven, en ze zullen zoals prof. Sayce[1] trots beweren dat ze de ware betekenis van de religieuze symbolen van de oudheid hebben ontraadseld, en esoterische teksten veel nauwkeuriger kunnen interpreteren dan de ingewijde hiërofanten van Chaldea en Egypte. Dit komt erop neer dat men zegt dat de oude hiërogrammatici en priesters, die de bedenkers waren van de allegorieën die als sluiers dienden voor de vele waarheden die tijdens de inwijdingen werden onderwezen, geen idee hadden van de betekenis van de heilige teksten die ze zelf hadden samengesteld of geschreven. Maar dit staat gelijk met die andere illusie van een aantal sanskritisten, die, hoewel ze zelfs nog nooit in India zijn geweest, beweren de klemtoon en de uitspraak van het Sanskriet, en ook de betekenis van de vedische allegorieën, veel beter te kennen dan de geleerdste en grootste brahmaanse pandits en Sanskrietgeleerden van India.

---

[1] Zie *The Hibbert Lectures, 1887* (*Lectures on the Origin and Growth of Religion*), 1887, blz. 16-17, over de oorsprong en groei van de religie van de oude Babyloniërs, waarin prof. A.H. Sayce zegt dat, hoewel 'veel van de heilige teksten zo zijn geschreven dat ze *alleen voor de ingewijden* (cursivering van mij) . . . die over sleutels en glossen beschikken begrijpelijk zijn', zij (de oriëntalisten) niettemin, omdat veel van de laatstgenoemde zich nu 'in onze handen bevinden, . . . een aanwijzing voor de interpretatie van deze documenten hebben *waarover zelfs de ingewijde priesters niet beschikten*' (blz. 16-17). Deze 'aanwijzing' is de moderne rage, die Gladstone zo dierbaar is en voor velen in haar monotonie zo afgezaagd, waarin elk symbool van de religies van de oudheid wordt opgevat als een zonnemythe, en zo nodig tot een geslachtelijk of fallisch symbool wordt verlaagd. Vandaar de bewering dat Gisdhubar, terwijl hij 'voor de Babyloniërs een strijder en veroveraar uit de oudheid was', voor de oriëntalisten die 'kunnen doordringen tot de verborgen betekenis van de mythen', een zonneheld is, 'die slechts de getransformeerde afstammeling was van een wat bescheidener god van het vuur' (*Op.cit.*, blz. 17).

Wie zal zich daarna nog verbazen dat ook het jargon en de sluiers van onze middeleeuwse alchemisten en kabbalisten door de tegenwoordige onderzoeker letterlijk worden gelezen, dat de Griekse denkbeelden en zelfs die van Aeschylus door professoren in het Grieks uit Cambridge en Oxford worden *gecorrigeerd* en verbeterd, en dat de versluierde allegorieën van Plato aan zijn 'onwetendheid' worden toegeschreven. Maar een beetje student in de oude talen zou moeten weten dat zowel in de oude als de moderne filosofie de methode van een extreem determinisme werd toegepast; dat sinds de begintijd van de mens de grondwaarheden van alles wat we op aarde mogen weten, veilig worden bewaard door de adepten van het heiligdom; dat het verschil tussen geloofsstelsels en religieuze praktijken slechts van uiterlijke aard is; en dat de bewaarders van de oorspronkelijke goddelijke openbaring – die elk vraagstuk dat binnen het bereik van het menselijk verstand ligt, hadden opgelost – met elkaar verbonden zijn in een universele broederschap van wetenschap en filosofie die één onverbroken keten rond de aardbol vormt.

Het is aan de filologie en de oriëntalisten om het uiteinde van de draad te vinden. Maar als ze slechts in één richting blijven zoeken, en ook nog in de verkeerde richting, zullen de waarheid en de feiten nooit worden ontdekt. Het blijft dus de taak van de psychologie en de theosofie de wereld te helpen dat te bereiken. Bestudeer de oosterse religies in het licht van de oosterse – niet de westerse – filosofie, en als u in de oude religieuze stelsels één enkele lus op de juiste wijze zou ontknopen, dan kan de keten van het mysterie worden ontward. Maar om dit te bereiken moet men het oneens zijn met hen die onderwijzen dat het onfilosofisch is een onderzoek in te stellen naar eerste oorzaken, en dat het enige wat we kunnen doen is aandacht te schenken aan de fysieke gevolgen ervan.

Het terrein van het wetenschappelijk onderzoek wordt aan alle kanten beperkt door de fysieke natuur; als de grenzen van de stof eenmaal zijn bereikt, moet het onderzoek ophouden en het werk opnieuw beginnen. Omdat een theosoof er niet voor voelt om voor hamster in een tredmolen te spelen, moet hij weigeren het voorbeeld van de materialisten te volgen. Hij weet in ieder geval dat de omwentelingen in de fysieke wereld, volgens de oude leer, vergezeld gaan van soortgelijke omwentelingen in de wereld van het verstand, want de spirituele evolutie in het heelal voltrekt zich, net als de fysieke, in cyclussen.

Zien we in de geschiedenis niet een regelmatige afwisseling van eb

en vloed in het getij van de menselijke vooruitgang? Zien we niet in de geschiedenis, en weten we niet uit eigen ervaring, dat de grote wereldrijken, na het hoogtepunt van hun grootsheid te hebben bereikt, weer terugvallen overeenkomstig dezelfde wet die hun opgang mogelijk maakte? En nadat de mensheid het dieptepunt heeft bereikt, vat ze nieuwe moed en klimt weer op, en bereikt ze overeenkomstig deze wet van cyclische vooruitgang een punt dat iets hoger ligt dan het punt vanwaar ze tevoren afdaalde. Koninkrijken en keizerrijken vallen onder dezelfde cyclische wetten als planeten, volkeren, en al het andere in de kosmos.

De indeling van de geschiedenis van de mensheid in wat de hindoes de satya-, tretā-, dvāpara-, en kali-yuga's noemen, en wat de Grieken aanduiden met 'de gouden, zilveren, koperen, en ijzeren eeuwen' is geen verzinsel. We zien hetzelfde in de literatuur van de volkeren. Een tijdperk van grote inspiratie en onbewuste productiviteit wordt onveranderlijk gevolgd door een periode van kritiek en zelfbewustzijn. De ene periode verschaft het materiaal voor het analyserende en kritische intellect van de andere. De tijd om de filosofieën uit de oudheid opnieuw te bekijken is gunstiger dan ooit.

Archeologen, filologen, astronomen, scheikundigen, en natuurkundigen naderen steeds dichter tot het punt waarop ze gedwongen zullen zijn om ze in aanmerking te nemen. De natuurwetenschap heeft de grenzen van haar onderzoek al bereikt; de dogmatische theologie ziet de inspiratiebronnen opdrogen. De dag nadert dat de wereld de bewijzen zal krijgen dat alleen de religies uit de oudheid in harmonie met de natuur waren, en dat de wetenschap uit de oudheid alles omvatte wat kan worden gekend. We herhalen nog eens de voorspelling die 22 jaar geleden in *Isis ontsluierd* werd gedaan.

> Lang bewaarde geheimen zullen dan misschien worden onthuld; lang vergeten boeken en lang verloren kunsten zullen mogelijk weer aan het licht komen; papyrussen en perkamenten van onschatbare betekenis zullen in handen komen van mensen die beweren dat ze ze van mummies hebben afgerold of toevallig in onderaardse graven hebben ontdekt; er zullen wellicht kleitabletten en pilaren worden opgegraven en geïnterpreteerd, waarvan de gebeeldhouwde openbaringen de theologen zullen verbluffen en de wetenschappers in verwarring zullen brengen. Wie kent de mogelijkheden van de toekomst? Een tijd van ontnuchtering en van wederopbouw zal binnenkort beginnen – ja, is zelfs al begonnen. De cyclus is bijna volbracht;

> een nieuwe staat op het punt te beginnen, en de toekomstige bladzijden van de geschiedenis zullen misschien de volledige bevestiging en het bewijs bevatten [van het voorgaande].[1]

Sinds de dag dat dit werd geschreven, is veel ervan werkelijkheid geworden, alleen al de ontdekking van de Assyrische kleitabletten en de daarop vastgelegde verslagen hebben de vertalers van de inscripties in spijkerschrift – christenen zowel als vrijdenkers – gedwongen om aan de aarde een andere ouderdom toe te kennen.[2]

De chronologie van de *Purāṇa's* van de hindoes, zoals die is weergegeven in *De geheime leer*, wordt nu belachelijk gemaakt, maar de tijd breekt misschien aan dat ze overal zal worden aanvaard. Men kan dit eenvoudig als een veronderstelling beschouwen, maar dat is alleen voorlopig zo. Het is in feite slechts een kwestie van tijd. Het hele meningsverschil tussen de verdedigers van de oude wijsheid en hen die haar kleineren – leken en geestelijken – berust (a) op het feit dat de oude filosofen verkeerd worden begrepen omdat de sleutels tot hun teksten ontbreken, hoewel de assyriologen denken deze te hebben ontdekt; en (b) op de materialistische en antropomorfistische tendensen van deze eeuw. Dit weerhoudt de darwinisten en materialistische filosofen er niet van om in de intellectuele mijnen van de Ouden te graven, en zich te bedienen van de schat aan denkbeelden die ze daarin aantreffen; en de geestelijkheid niet om in Plato's filosofie christelijke dogma's te ontdekken en ze 'voorgevoelens' te noemen, zoals in dr. Lundy's *Monumental Christianity*, en andere soortgelijke boeken van deze tijd.

Van zulke 'voorgevoelens' wemelt het in de hele literatuur – of wat er van deze priesterlijke literatuur is overgebleven – van India, Egypte, Chaldea, Perzië, Griekenland, en zelfs van Guatemala (*Popol Vuh*). De oude religies zijn zonder uitzondering op hetzelfde fundament – de oude mysteriën – gebaseerd, en daarom geven ze allemaal uitdrukking aan de belangrijkste, universele geloofsopvattingen; bijvoorbeeld een onpersoonlijk en universeel goddelijk beginsel, dat absoluut van aard is, en onkenbaar voor het 'hersen'-verstand, of het geconditioneerde en beperkte kenvermogen, van de mens. Het is ondenkbaar dat daarvoor

---

[1] *Isis ontsluierd*, 2010, 1:90.

[2] Sargon, de eerste 'Semitische' monarch van Babylonië, die als voorbeeld dient voor Mozes in het bijbelverhaal, wordt nu gedateerd op 3750 v.Chr., en de derde dynastie van Egypte op 'ongeveer 6000 jaar geleden', en dus enkele jaren voor de wereld werd geschapen volgens de bijbelse chronologie. (Vgl. A.H. Sayce, *The Hibbert Lectures, 1887*, blz. 21, 33.)

in het heelal een andere getuige bestaat dan het universele denkvermogen, de ziel van het heelal. Het enige wat een eeuwig en onvergankelijk bewijs is voor het bestaan van dat ene beginsel is de aanwezigheid van een onmiskenbaar plan in de kosmische werkwijze: de geboorte, ontwikkeling, dood, en transformatie van alles in het heelal, van de stille en onbereikbare sterren tot aan het nederige mos hier beneden, van de mens tot aan de onzichtbare levens die men nu microben noemt.

Vandaar dat de hele oudheid het 'goddelijk denken', de anima mundi, aannam. Dit denkbeeld van mahat (het grote), ākāśa, of Brahmā's transformerende uitstralingen bij de hindoes, van alaya, 'de goddelijke ziel van denken en mededogen' bij de mystici aan de andere kant van de Himālaya; van Plato's 'eeuwig denkende godheid', is de oudste van alle leringen waarmee de mens nu bekend is, en waarin hij gelooft. Daarom kan men niet zeggen dat ze hun oorsprong vinden bij Plato, of bij Pythagoras, of bij een van de filosofen in het historische tijdperk. De Chaldeeuwse orakels zeggen:

> De werken van de natuur gaan samen met het intellectuele [νοερῷ], spirituele licht van de Vader. Want het is de ziel [ψυχή] die de grote hemelkoepel [Ouranos] inricht, en die hem inricht in samenspraak met de Vader.[1]

'De onlichamelijke wereld was toen al voltooid, omdat ze haar zetel heeft in de goddelijke rede',[2] zegt Philo, die er ten onrechte van wordt beschuldigd zijn filosofie aan Plato te hebben ontleend.

In de *Theogonie* van Mochus vinden we eerst de aether en dan de lucht; de twee beginselen waaruit olam, de verstandelijk kenbare [νοητός] God (het zichtbare stoffelijke heelal), wordt geboren.[3]

In de orfische hymnen ontwikkelt Erōs-Phanēs zich uit het spirituele ei, dat door de aetherische winden wordt bevrucht, waarbij de wind 'de geest van God' is die 'boven de chaos hangt' – de goddelijke 'idee' die volgens Plato in de aether beweegt. 'In de *Kaṭhopanishad* (1:3:11) van de hindoes bestaat purusha, de goddelijke geest, al vóór de oorspronkelijke stof; uit hun vereniging ontstaat de grote wereldziel, mahā-ātman, brahman, de levensgeest';[4] laatstgenoemde benamingen

---

[1] Isaac Preston Cory, *Ancient Fragments*, 1832, herdruk Wizards Bookshelf, 1975, blz. 251.

[2] Philo Judaeus, *De opificio mundi*, §10.

[3] Vgl. Franz Carl Movers, *Die Phönizier*, 1841, deel 1, blz. 282.

[4] A. Weber, *Akademische Vorlesungen*, 2de ed., 1876, blz. 255.

zijn alle identiek met de universele ziel, of anima mundi, en het astrale licht van de theürgen en kabbalisten.

Pythagoras bracht zijn leringen mee uit de oosterse heiligdommen, en Plato vatte ze samen in een vorm die voor de niet-ingewijden begrijpelijker was dan de mysterieuze getallen van die wijze – van wie hij de leringen volledig had aanvaard. De kosmos is volgens Plato dus 'de zoon', die het goddelijk denken als vader en de stof als moeder heeft.

Het 'oorspronkelijke wezen' (*wezens*, volgens de theosofen, omdat ze het geheel van de goddelijke stralen zijn) is een emanatie van het demiurgische of universele denkvermogen dat het denkbeeld van de 'te scheppen wereld' eeuwig in zich bevat, een denkbeeld dat de ongemanifesteerde logos uit zichzelf voortbrengt. Het eerste denkbeeld 'geboren in duisternis vóór de schepping van de wereld' verblijft in het ongemanifesteerde denkvermogen; het tweede is dit denkbeeld dat als een weerspiegeling uitgaat van het denkvermogen (nu de gemanifesteerde logos), dat zich in de stof hult en een objectief bestaan aanneemt.[1]

Modern idealisme, erger dan materialisme

['Modern idealism, worse than materialism', *The Theosophist*, oktober 1896, blz. 9-12; *CW* 8:93-8]

Dat wat hier wordt gepresenteerd zal voor het blinde materialisme natuurlijk een sodomsappel zijn. De voorstanders van het hylo-idealisme, zoals deze moderne kruising tussen een onbegrepen Prōtagoras en Büchner nu wordt genoemd, zullen het misschien nog weerzinwekkender vinden.

Theosofie heeft op dit moment geen verbitterder vijand dan het hylo-idealisme, de grote bondgenoot van het materialisme. Dit komt omdat we, hoewel we de stelsels van beide afwijzen, de meeste *fysieke* feiten van de wetenschap aanvaarden, en alleen hun conclusies verwerpen, en heel wat van de Vedānta-leringen in het Europese idealisme terugzien, maar niets van de diep filosofische en consequente logica ervan. De conclusies van materialisme en idealisme zijn in feite zo vergezocht, dat ze, wat atheïsme en pessimisme betreft, in hun uiteinde-

[1] Vgl. Movers, *Op.cit.*, deel 1, blz. 268.

lijke synthese bijna samenvallen. Het laatste woord van beide – de alfa en de omega van het moderne denken, of dit nu wordt teruggevoerd tot de krachten van de grove stof, of tot het nihilisme van idealistische beschouwingen – is een sombere ontkenning van een mogelijk toekomstig bestaan in de geest.

Er schijnt een terrein te zijn waar beide elkaar de hand schudden, maar de nuchtere werkelijkheid is dat er tussen die twee een afgrond bestaat. Het tegenwoordige materialisme is slechts een tikkeltje wetenschappelijker dan de grove drogredenen van Büchner en Moleschott. Het is dezelfde doodskop die op zijn stereotiepe manier afschuwelijk grijnst, maar nu omlijst met een krans van retorische bloemen geweven door de ongeëvenaarde welsprekendheid van Tyndall. Wat het idealisme betreft – van welke school dan ook – het is 'een dubbele karikatuur' van Kant en Schopenhauer geworden. Een 'strenge en krachtige' soort generalisatie overheerst. Dit is duidelijk zichtbaar in de houding van de materialisten (of realisten) en idealisten ten opzichte van wat J.S. Mill het 'slagveld van de metafysica' noemt – het vraagstuk van een uiterlijke wereld.

De materialist stelt dat stof, of het uiterlijke heelal, onafhankelijk van een waarnemend denkvermogen bestaat; kortom dat het object het subject heeft ontwikkeld, en dat laatstgenoemde op zijn beurt zijn maker in zijn bewustzijn weerspiegelt.

De (zuivere) idealist daarentegen zal zeggen: 'Dat is niet zo; het denkvermogen is helemaal niet het resultaat van een evolutieproces van de stof; laatstgenoemde bestaat alleen in het bewustzijn. Het enige wat we weten, of kunnen weten, zijn toestanden van ons eigen bewustzijn; objecten bestaan alleen door en door middel van een waarnemend ego; het zijn *zijn zintuiglijke gewaarwordingen*, en als zodanig noodzakelijkerwijs verschijnselen; als het denkvermogen wordt vernietigd, stort de hele structuur van schijnbare objectiviteit ineen.'

In welk opzicht is zo'n *idealist* meer 'ideëel' dan een materialist? De een ontkent zonder meer dat er iets buiten de stof bestaat; de ander, dat er ook maar iets *is* – stof evenmin als geest – en dat met deze twee standpunten niet alle alternatieven zijn uitgeput. Terwijl duidelijk is dat de realist het onafhankelijke bestaan van de uiterlijke wereld alleen kan vooronderstellen door *zijn eigen subjectieve gedachten op de ruimte te projecteren*, wordt de (*zuivere!*) idealist geconfronteerd met de bewering van de wetenschap dat het objectieve heelal al heel lang bestond vóór het menselijk bewustzijn ontwaakte.

Uit deze hachelijke situatie zouden we kunnen worden gered door het compromis tussen de twee tegenover elkaar staande stelsels dat bekendstaat als *getransfigureerd* realisme, transcendent realisme of, beter gezegd, objectief (in tegenstelling tot zuiver) idealisme – als dat getransfigureerde realisme object en subject maar zou opvatten zoals de Vedānta-occultisten dat doen. Volgens dit stelsel is de uiterlijke wereld van ons huidige bewustzijn het product van object en subject. Hoewel de stof op zichzelf niet bestaat – ze zou de schepping zijn van het individuele denkvermogen – is ze ook de *waarneembare manifestatie van de objectiviteit van een onbekende substantie* (alleen onbekend aan de niet-ingewijde).

Het denkvermogen *vertaalt* de van buitenaf ontvangen indrukken – indrukken die emaneren vanuit de wereld van noumena naar het beeld van puur subjectieve gedachtevorming. Het object zoals het wordt weergegeven in het bewustzijn is een verschijnsel, maar de oorspronkelijke prikkel komt van *buitenaf*. Subject en object zijn – als noumena – even reëel, maar het OBJECT VAN DE ZINTUIGEN is een subjectieve schepping. Neem bijvoorbeeld het geval van de zon. Voor de realist bestaat het prachtige hemellichaam buiten en onafhankelijk van het denken, *net zoals het in het bewustzijn verschijnt*. Voor de idealist is het de schepping van het denkvermogen en verdwijnt als het denkvermogen verdwijnt. Voor de *objectieve* idealist verdwijnt de zon als verschijnsel als het denkvermogen verdwijnt, maar een *onbekende substantie – waarvan de aard het voorstellingsvermogen van de mens te boven gaat – blijft bestaan*.

De occultist zal dit, met uitzondering van de 'onbekende substantie', ontkennen. Voor hem is het subject evenzeer als het object – ego, de zon, het denkvermogen, en het heelal zelf – een māyā, een grote illusie. Maar, omdat zowel de waarnemer als het waargenomen object tot hetzelfde gebied van illusie behoren, zijn ze met elkaar in wisselwerking staande werkelijkheden *zolang de manvantarische illusie duurt*. In feite, en buiten en voorbij ruimte en tijd, is het allemaal het gevolg en resultaat van onwetendheid. Als we ons richten op de conclusie van een van de grootste denkers van deze tijd, Herbert Spencer, waar hij stelt dat: 'Als het object van waarneming dus het zelf is, wat is dan het subject dat dit waarneemt?', en concludeert dat zo'n proces alleen denkbaar is als 'beide ophouden te bestaan'[1] – dan zeggen wij dat hij

[1] Herbert Spencer, *First Principles*, 4de druk, 1880, blz. 65.

volgens het standpunt van de occultist volkomen ongelijk heeft.

Herbert Spencer kent kennelijk maar één graad van subjectiviteit, en heeft geen idee van de occulte (yoga)leer, van het bestaan van andere en hogere gebieden van bewustzijn, visie, of waarneming, dan die van het denkvermogen; kortom van het bestaan van het 'transcendentale ego' of ware *zelf* (buddhi) – een vonk uit de stralende essentie van de universele geest. Op de vraag van Spencer, 'Als het het ware zelf is dat denkt, welk ander zelf kan het dan zijn waaraan wordt gedacht?',[1] antwoorden we daarom: Het *ware* zelf per se is onpersoonlijk; het *persoonlijke* of hersenbewustzijn is slechts een illusoire weerspiegeling in het geïncarneerde bestaan. De westerse psychologie begaat de vergissing om haar onderzoek tot dit *persoonlijke* ego te beperken. Het argument dat men zich niet kan voorstellen dat het subject zichzelf waarneemt – dat geldig is *als we het subject beperken tot het denkvermogen* (manas) – wordt onderuitgehaald zodra we met Kant en zijn hedendaagse exponenten het bestaan van een hoger zelf of 'transcendentaal subject' aannemen. Bij zelfanalyse wordt het *denkvermogen* namelijk op zijn beurt een object voor het spirituele bewustzijn.

De overschaduwing van het denkvermogen door buddhi resulteert in het diepste *bewustzijn van het bestaan*, d.w.z. zelfbewustzijn in zijn zuiverste vorm. Maar men moet tegelijkertijd bedenken dat het *volle* bewustzijn van het spirituele zelf voor een geïncarneerde 4de ronder onmogelijk is. Het spirituele ego weerspiegelt geen verschillende bewustzijnstoestanden; is onafhankelijk van alle zintuiglijke gewaarwording (ervaring); het *denkt* niet, het WEET, door een intuïtief proces waarvan de gemiddelde mens zich slechts vaag een voorstelling kan maken. Het subject dat het denkvermogen waarneemt als een eigenschap van zichzelf, is dit transcendente of spirituele ego (buddhi). Wie meer wil weten, moet de Vedānta en Patañjali's yogafilosofie *esoterisch* bestuderen. Hij dient de ware betekenis van deze zinnen te begrijpen: 'De kenner van het ZELF overstijgt verdriet';[2] en ook 'hij die het allerhoogste brahman kent, wordt brahman'.[3]

Het 'collectieve totaal van *onwetendheid*', zoals de *Vedāntasāra* het omschrijft, leidde tot *wetenschappelijke* definities door tegenstanders; zoals één die we aantreffen onder de vele parels die verspreid staan in

---

[1] *Op.cit.*
[2] *Chhāndogya Upanishad*, 7:1:3.
[3] *Muṇḍaka Upanishad*, 3:2:9.

What is Religion?[1] Op grond van de schoonheid en de helderheid van de taal raden we dit boek aan; en hoewel de criticus McTaggart de lezer ook aanraadt om te bedenken dat 'de filosofie van dr. Lewins niet oppervlakkig is',[2] dringen we erop aan om een zorgvuldig onderzoek in te stellen naar een stelsel dat elke filosofie – archaïsch, oud of niet-bestaand – wil vervangen door het hylo-idealisme, dat, zo wordt beweerd, de *wetenschappelijke* synthese is van materialisme en idealisme of van olie en water; zo zegt de criticus 'stof, stof, overal',[3] en voegt er over de puur materialistische en idealistische hypothesen terecht aan toe dat 'beide standpunten tot grove – nee *onvoorstelbare* – onzin leiden'.[4] Maar wat zegt dr. Lewins?

> . . . met hylo-idealisme bedoel ik niets anders dan een minder dubbelzinnige en eenduidige vorm van de term 'psychologie' [een term die] . . . staat voor alle rationele menselijke kennis, *in tegenstelling tot de occulte en morbide mystiek van ontologie of metafysica* . . . Psychologie is dus relatief en fenomenaal, de leer van het leven . . . en *menselijke* kennis, die begint en eindigt als antropomorfose, en *automorfose, die volledig overeenkomt met hylo-idealisme, de rationele of cerebrale theorie van geest en stof* . . . Laat ik zonder nog verder uit te weiden zeggen dat de hylozoïsche theorie van het leven en de wereld kunnen worden geformuleerd als de uiterste en vanzelfsprekende onmogelijkheid om, gezien de aard der dingen, *op een of andere manier te transcenderen of te ontsnappen aan de grenzen van onze eigen anatomie, ons eigen bewuste ego* [dat dus gelijk wordt gesteld met de *anatomie*!], het non-ego – ten onrechte het 'uiterlijke heelal' genoemd – terwijl het slechts het objectieve of geprojecteerde beeld van ons eigen ego is, niet de *werkelijke beelden*, of absolute substantie, van 'iets' buiten onszelf. . . . Entiteiten, of niet-entiteiten, abstract of concreet, van het goddelijke afdalend, zijn dus slechts ideële of fenomenale beelden . . . en de essentiële fysieke basis, het protoplasma of de voorraadschuur daarvan is het VESICULO-NEURALE *of grijze weefsel van de hersenganglia*; . . . dit is namelijk de functie van een somatisch organisme, dat zelf de bron en oorsprong van alle kennis is. . . . Het lijkt volkomen duide-

[1] C.N. (Constance Naden), *What is Religion? A Vindication of Freethought*, met verklarende noten en appendices van dr. R. Lewins, 1883, 63 blz.

[2] William Bell McTaggart, *An Examination and Popular Exposition of the Hylo-Idealistic Philosophy*, 1884, blz. iii.

[3] McTaggart, *Op.cit.*, blz. 17.

[4] *Op.cit.*, blz. 3.

> lijk dat het objectieve geen ander dan een relatief bestaan kan hebben, zoals dat tegenwoordig in het moderne denken wordt genoemd. Met andere woorden, dit betekent dat men het ego en non-ego met elkaar verbindt, zoals *psychose nu door de medisch-psychologische symptomatologie wordt gediagnosticeerd als* ACTIEVE VESICULO-NEUROSE [!][1]

Dit is de *duidelijke* en krachtige weergave van de laatste conclusies waartoe het *moderne denken* is gekomen.

H.P. Blavatsky

Helena Petrovna Blavatsky

Charles Johnston[2]

['Helena Petrovna Blavatsky', *The Theosophical Forum*, april, mei, juni, juli, 1900; *CW* 8:392-409]

> Ik snap het, Socrates. Het ligt aan die daimon die zich volgens jou steeds tot je richt. Hij [Meletos] diende die aanklacht tegen je in omdat je nieuwe dingen in de religie invoert. Hij gaat naar de rechtbank en weet dat zulke zaken aan het grote publiek gemakkelijk verkeerd kunnen worden voorgesteld, en is dus van plan je daar te lasteren. – Plato, *Euthyphro*, 3b

Ik ontmoette de dierbare oude 'HPB', zoals ze zich door al haar vrienden liet noemen, in het voorjaar van 1887. Enkele van haar leerlingen hadden een mooi huis in Norwood gehuurd, waar het enorme glazen schip en de twee torens van het Crystal Palace schitterden boven een doolhof van straten en huizenblokken. Het was het smerige Londen op zijn best. De pleinen en tuinen geurden van seringentrossen en goudenregens met zachtgroene bladeren. De eeuwige rookdeken was verdund tot een grijze sluier die glinsterde in de middagzon, terwijl de grote torens van Westminster en duizend torenspitsen en schoorstenen erbovenuit staken. Elk huis had zijn eigen rookpluim die naar het oosten wegdreef.

---

[1] Dr. R. Lewins' appendices in C.N.'s *What is religion?*, blz. 35-6, 39, 40-1.

[2] Dit verslag is geschreven door Charles Johnston na een gesprek met HPB in 1887.

HPB was juist haar werkdag aan het afronden, dus bracht ik een halfuur boven door met haar secretaris, een vrijwilliger en discipel die haar met grenzeloze toewijding diende, en alles voor haar zaak had opgegeven, en dapper daarvoor streed, om in ruil daarvoor voortdurend te worden uitgescholden, zeven jaar lang. Ik had hem twee jaar eerder ontmoet, in de dagen van Mohini Chatterji, de in fluweel geklede brahmaan met glanzend haar, een donkerbruin gezicht en grote heldere ogen. Dus praatten we over de oude tijd, en over HPB's belangrijke boek, *De geheime leer*, en hij las me diepzinnige stanza's voor over de universele kosmische nacht, toen de tijd er niet was; over de lichtgevende zonen van de dageraad van het manvantara; en de legers van de stem; over de watermensen, verschrikkelijk en slecht, en de zwarte magiërs van het verloren Atlantis; over de zonen van wil en yoga en de ring 'verder niet'; over de grote dag 'wees met ons', wanneer alles weer volmaakt één zal zijn, wanneer 'uzelf en anderen, mijzelf en u, weer één worden'.

Zo ging het halfuur voorbij, en daarna ging ik naar beneden om de Oude Dame te spreken. Ze was in haar schrijfkamer, en stond net op van haar bureau, gekleed in een van die donkerblauwe kamerjassen waar ze zo van hield. Eerst zag ik haar golvende haar terwijl ze zich omkeerde, dan haar prachtige indringende ogen, toen ze me verwelkomde: 'Beste kerel! Ik ben zo blij je te zien! Kom binnen en laten we ergens over praten! Je bent net op tijd voor de thee!' En een vriendelijke handdruk.

Toen klonk er een luide roep om 'Louise', en haar Zwitserse dienstmeisje verscheen om een stortvloed van aanwijzingen in het Frans aan te horen, en HPB nestelde zich genoeglijk in een fauteuil, gemakkelijk dichtbij haar tabaksdoos, en begon een sigaret voor me te rollen. De manchetten van een jaegerpak waren zichtbaar om haar polsen, waardoor de volmaakte vorm en verfijning van haar handen nog beter uitkwamen, terwijl haar vaardige vingers, donkergekleurd door de nicotine, het witte rijstpapier rond de Turkse tabak rolden. Toen we rustig aan het roken waren, vertelde ze me een aardig verhaal over de toewijding van Louise. HPB was ergens in België, denk ik, afgesneden van haar bron van inkomsten en ze had het enige tijd nogal krap. Een rijke heer kwam de beroemde Russische heks opzoeken en gaf haar dienstmeisje een royale fooi. Zodra hij weg was, verscheen Louise en al blozend verontschuldigde ze zich: 'Hopelijk is mevrouw niet beledigd', stamelde ze, 'maar ik heb geen geld nodig; afijn mevrouw, sta

mij toe . . .' en ze probeerde de gift aan haar meesteres te geven.

Toen Louise binnenkwam werd het verhaal afgekapt, en ging HPB met een grappige, komische glimlach over op een ander onderwerp: 'Natuurlijk heb je het rapport van de SPR gelezen? – de 'Spookical' Research Society – en weet je dat ik een Russische spion ben en de beste bedriegster van de eeuw?'

'Ja, ik had het rapport gelezen. Maar ik kende de inhoud al. Ik was bij de bijeenkomst toen het voor het eerst werd gepresenteerd, twee jaar geleden.'

'Nou,' zei HPB, en lachte opnieuw met veel humor, 'en wat voor indruk heeft het dartele lammetje uit Australië op je gevoelige hart gemaakt?'

'Een heel diepe. Ik concludeerde dat hij een brave jongeman moest zijn die altijd thuiskwam voor de thee; en dat de Heer hem een hoge dunk van zichzelf had gegeven. Als hij een bepaalde gedachte in zijn hoofd had, zou hij doodleuk doordraven, en feiten die daarmee in strijd zijn zou hij helemaal niet opmerken. Maar uw zaak was niet de eerste op de lijst. Ze hadden ook een artikel over hedendaagse hekserij, waarin een van uw aanklagers bewijst dat knijp- en brandplekken door middel van gedachteoverdracht naar iemand op kilometers afstand kunnen worden gestuurd. Het was behoorlijk gruwelijk, en stelde voor om een duikstoel[1] te gebruiken. Toen kwam u aan de beurt. Maar voor zover ik kon zien, had de jonge koloniaal [Hodgson] nog nooit een echt occult verschijnsel onderzocht; hij had alleen vage en verwarde herinneringen daaraan van zwakke getuigen onderzocht. En alles wat Sinnett in *The Occult World* zegt, blijft volgens mij door het hele rapport overeind. De dichter [Myers], de derde van uw aanklagers, kwam na de bijeenkomst naar ons toe en vroeg me glimlachend wat ik van het rapport dacht. Ik antwoordde dat het het meest onrechtvaardige en eenzijdige stuk was waarvan ik ooit had gehoord; en dat als ik niet al lid van de Theosophical Society was geweest, ik het zou zijn geworden op basis van die aanval. Hij wierp me een ziekelijke glimlach toe, en liep door.'

'Ik ben blij dat je zo denkt, mijn beste', antwoordde ze heel beleefd. 'Dan kan ik je nu met goed fatsoen thee aanbieden.' Louise had een wit tafellaken op de bijzettafel gelegd, kwam binnen met een dienblad, en stak een lamp aan. De secretaris kwam er ook bij zitten, en kreeg een

---

[1] Noot vert.: een stoel om heksen op vast te binden en in het water te gooien.

korte vinnige preek omdat hij niet op tijd was, wat niet het geval was. Toen kwamen we terug op haar vrienden, de onderzoekers van de SPR.

'Ze zullen nooit veel bereiken. Ze zijn veel te materieel bezig,' zei HPB, 'en ze zijn veel te bang. Dat was de echte reden dat ze zich tegen me keerden. De jonge koloniaal kwam op een dwaalspoor, en toen een schaap over de dam was volgden er meer, omdat ze bang waren dat ze een storm zouden teweegbrengen als ze zeiden dat onze verschijnselen echt waren. Denk je eens in wat dat zou hebben betekend! Nou, het zou de moderne wetenschap praktisch aan onze mahātma's hebben overgeleverd en aan alles wat ik heb verkondigd over de bewoners van de occulte wereld en hun geweldige vermogens. Ze deinsden terug voor die gedachte, en dus maakten ze een zondebok van deze arme wees en banneling.' En haar ogen waren vol spottend zelfmedelijden.

'Zoiets moet het geweest zijn,' antwoordde ik, 'want het rapport zelf heeft gewoon geen ruggengraat. Het is het zwakste in zijn soort dat ik ooit heb gelezen. Van begin tot einde bevat het geen greintje echt bewijsmateriaal.'

'Denk je dat echt? Dat is helemaal waar!' riep HPB; en toen gaf ze haar secretaris de volle laag, en zei hem dat hij gulzig, lui, slordig, chaotisch en al met al waardeloos was. Toen hij zich aarzelend probeerde te verdedigen, viel ze tegen hem uit en verklaarde dat hij 'als een domoor was geboren, als een domoor leeft, en als een domoor zal sterven'. Hij verloor de greep op zichzelf en maakte natuurlijk een gele eivlek op haar witte tafelkleed.

'Daar heb je het al!' riep HPB, en keek hem boos en met vernietigende minachting aan, en keek vervolgens naar mij om begrip voor haar ergernis. Dat was haar manier om waardering uit te spreken over haar leerlingen in het bijzijn van volslagen vreemden. Het spreekt boekdelen voor haar dat ze nog steeds van haar hielden.

Ik probeerde de aandacht wat af te leiden.

'Het grappige van de onderzoekers van de SPR is', zei ik, 'dat ze zelf hebben vastgesteld dat de meeste van deze magische krachten precies zijn wat u heeft gezegd dat ze zijn; en ze schijnen uw lering over het astrale licht geheel te hebben overgenomen, om niet te zeggen gestolen. Neem bijvoorbeeld dat waarmee het meest de draak is gestoken: de reizen van adepten en hun leerlingen in hun astrale lichaam; u weet hoe sarcastisch ze zijn over de arme Damodar en zijn reizen in zijn astrale lichaam van het ene deel van India naar het andere, en zelfs van India naar Londen. Wel, ze hebben zelf een vol-

komen betrouwbaar bewijs van precies hetzelfde.

Ik ken iemand in hun commissie, een professor in de natuurkunde, die gedachteoverdracht heeft ontdekt en de eerste experimenten daarmee deed. Hij heeft me een aantal van hun ongepubliceerde verhandelingen laten zien en daaronder was een verslag van precies zulke astrale reizen die volledig bewust waren gemaakt. Ik geloof dat de astrale reiziger een jonge doctor was, maar dat is een detail. Het punt is dat hij een dagboek bijhield van zijn bezoeken, en een aantekening ervan werd ook bewaard door de persoon die hij bezocht, en de twee stemmen volledig overeen. Ze hebben de hele zaak geverifieerd en afgedrukt, en toch, als jij precies hetzelfde beweert, noemen ze u een bedrieger. Waarom?'

'Het komt voor een deel door Britse vooroordelen,' antwoordde ze, 'een Engelsman denkt nooit iets goeds over een Rus. Ze denken dat we allemaal leugenaars zijn. Weet je dat ze me in India maandenlang schaduwden als een Russische spion? Ik begrijp het niet', zei ze terwijl ze haar gedachten erover liet gaan, en keek met een strenge blik naar haar secretaris. 'Ik begrijp niet hoe die Engelsen zo zeker van hun superioriteit kunnen zijn, en tegelijkertijd zo bang zijn dat we India zullen binnenvallen.'

'We kunnen gemakkelijk standhouden, als jullie dat zouden doen, HPB', zei de patriottische secretaris, die moed vatte, maar duidelijk nog onzeker was, en haar oogcontact meed. Ze zat hem meteen weer op zijn huid:

'Hoe dan!' riep ze, 'wat zou je met je arme kleine leger kunnen doen? Ik zeg je, mijn beste, als de Russen aan de Afghaanse grens tegenover de Engelsen komen te staan, zullen we jullie als vlooien verpletteren!'

Ik heb nog nooit zoiets overweldigends gezien. Ze stond in haar toorn op alsof ze het hele Russische leger van vijf miljoen in oorlogsstemming was en stortte zich met een enorm overwicht op de arme toegewijde Brit. Als ze eenmaal opvloog, was HPB als een stortvloed; ze domineerde gewoon iedereen die bij haar in de buurt kwam; en haar immense persoonlijke kracht liet zich altijd gelden, zelfs wanneer ze ziek was en pijn leed, en alle reden had om terneergeslagen te zijn. Ik heb nog nooit zoiets gezien als haar enorme individuele kracht. Ze was het bewijs van haar eigen leer van de goddelijkheid van de wil. 'Maar HPB', aarzelde de secretaris. Maar ze verpletterde hem met één oogopslag, en hij hielp zich wanhopig aan wat toast met

boter, om slechts van gulzigheid te worden beschuldigd.

Ik probeerde de aandacht opnieuw af te leiden: 'Zou u over het SPR-rapport iets willen toelichten. Hoe zit het met het schrijven van de occulte brieven?'

'Wat wil je erover weten?' vroeg HPB onmiddellijk geïnteresseerd.

'Ze zeggen dat u ze zelf heeft geschreven, en dat ze duidelijk de kenmerken van uw handschrift en stijl vertonen. Wat zegt u daarover?'

'Laat ik het op deze manier verklaren', antwoordde ze na lang naar het uiteinde van haar sigaret te hebben gestaard. 'Heb je ooit experimenten met gedachteoverdracht gedaan? Zo ja, dan zal je hebben opgemerkt dat de persoon die het mentale beeld ontvangt het vaak met zijn eigen gedachten kleurt, of zelfs enigszins verandert, en dit gebeurt zelfs als er een echte volmaakte gedachteoverdracht plaatsvindt. Iets dergelijks gebeurt met de geprecipiteerde brieven. Een van onze meesters, die misschien geen Engels kent, en natuurlijk geen Engels handschrift heeft, wil een brief precipiteren in antwoord op een vraag die hem mentaal is toegestuurd. Laten we zeggen dat hij in Tibet is, terwijl ik in Madras of Londen zit. Hij denkt aan het antwoord, maar niet in Engelse woorden. Hij moet die gedachte eerst op mijn hersenen afdrukken, of op de hersenen van iemand anders die Engels kent, en dan de woordvormen die in die andere hersenen opkomen gebruiken om de gedachte te beantwoorden.

Dan moet hij in zijn denken een helder beeld vormen van de woorden in schrift; en voor de vormen put hij uit mijn hersenen of de hersenen van wie het betreft. Dan moet hij, ofwel door mij, of door een chela met wie hij magnetisch verbonden is, deze woordvormen op papier precipiteren. Daarvoor moet hij ze eerst naar het denkvermogen van de chela zenden. De magnetische kracht van de chela wordt dan gebruikt om ze op papier af te drukken, waarbij het materiaal, zwart of blauw of rood, al naar het geval, uit het astrale licht wordt verzameld. Omdat alle dingen in het astrale licht oplossen, kan de wil van de magiër ze opnieuw daaruit tevoorschijn brengen. Dus hij kan kleuren van pigmenten tevoorschijn halen om de afbeelding van de letter te maken, waarbij hij gebruikmaakt van de magnetische kracht van de chela om ze in het papier te drukken, terwijl hij het geheel leidt door zijn eigen veel grotere magnetische kracht, een stroom van de machtige wil.'

'Dat klinkt heel aannemelijk', antwoordde ik. 'Waarom laat u me niet zien hoe het wordt gedaan?'

'Je zou helderziend moeten zijn', antwoordde ze nuchter en heel

openhartig, 'om de stromen te kunnen zien en leiden. Maar het gaat om het volgende: Stel dat de brief via mij is geprecipiteerd; vanzelfsprekend zou hij dan sporen van mijn uitdrukkingen vertonen, en zelfs van mijn manier van schrijven; maar niettemin zou dit een volkomen echt occult verschijnsel zijn, en een echte boodschap van die mahātma. En al met al overdrijven ze de overeenkomst van de handschriften. En deskundigen zijn niet onfeilbaar. Er zijn deskundigen geweest, en wel even goede, die net zo stellig beweerden dat ik die brieven onmogelijk kon hebben geschreven. Maar het rapport zegt niets over hen. En dan zijn er brieven, in precies hetzelfde handschrift, die geprecipiteerd zijn toen ik me op duizenden kilometers afstand bevond. Dr. Hartmann ontving er meer dan één in Adyar, Madras, toen ik in Londen was; ik kon die moeilijk hebben geschreven.'

'Ze zouden eenvoudig zeggen dat dr. Hartmann in dat geval de bedrieger was.'

'Ongetwijfeld,' riep HPB, en werd nu boos; 'we zijn allemaal bedriegers en leugenaars, en alleen het lammetje uit Australië is eerlijk. Mijn beste, het is meer dan ik kan verdragen. Het is schaamteloos!' En toen lachte ze over haar eigen vurigheid, een brede, goedaardige Homerische lach, zoals ze altijd lachte, en zei ten slotte:

'Maar je hebt toch sommige van die occulte brieven gezien? Wat zeg jij ervan?'

'Ja,' antwoordde ik, 'Sinnett heeft me een flinke stapel laten zien; de hele reeks waarop *The Occult World* en *Esoteric Buddhism* zijn gebaseerd. Sommige zijn in het rood, met inkt of potlood, maar veel meer zijn in het blauw. Ik dacht eerst dat het met potlood was, en ik probeerde het met mijn duim uit te wrijven, maar dat lukte niet.'

'Natuurlijk niet!' glimlachte ze; 'de kleur wordt in het oppervlak van het papier gedreven. Maar hoe zit het met de handschriften?'

'Daar kom ik op. Er waren er twee: het blauwe en het rode schrift; ze waren totaal verschillend van elkaar, en beide waren heel anders dan dat van u. Ik heb veel tijd besteed aan het verband tussen iemands handschrift en karakter, en de twee karakters verschilden opmerkelijk. Het blauwe was duidelijk van een man met een zachtaardig en gelijkmatig karakter, maar met een enorm sterke wil; iemand die logisch denkt, gemakkelijk in de omgang is en eindeloos veel moeite doet om duidelijk te maken wat hij bedoelt. Het was het handschrift van een ontwikkelde en heel sympathieke man.'

'Dat ben ik niet', zei HPB, met een glimlach; 'dat is mahātma

Kuthumi; hij is van geboorte een brahmaan uit Kashmir, weet je, en heeft veel in Europa gereisd. Hij is de schrijver van de brieven voor *The Occult World* en gaf Sinnett het grootste deel van het materiaal voor *Esoteric Buddhism*. Maar je hebt alles daarover gelezen.'

'Ja, ik herinner me dat hij zegt dat u door de ruimte schreeuwt met een stem als van de pauw van Sarasvatī. Dat is niet echt iets wat u over uzelf zou zeggen.'

'Natuurlijk niet,' zei ze, 'ik weet dat ik een nachtegaal ben. Maar hoe zit het met het andere handschrift?'

'Het rode? O, dat is totaal anders. Het is vurig, impulsief, dominant, sterk; het komt in vulkanische uitbarstingen, terwijl het andere is zoals de Niagara Falls. Het ene is vuur, en het andere is de oceaan. Ze zijn totaal verschillend, en beide lijken helemaal niet op dat van u. Maar het tweede vertoont meer overeenkomsten met uw handschrift dan het eerste.'

'Dit is mijn meester,' zei ze, 'die we mahātma Morya noemen. Ik heb hier een afbeelding van hem.'

En ze liet me een klein olieverfschilderij zien. Als ik ooit echt ontzag en eerbied in een menselijk gezicht heb gezien, dan was het in het hare toen ze over haar eigen meester sprak. Hij was een Rajput van geboorte, zei ze, iemand van dat oude krijgersvolk uit de Indiase woestijn, het edelste en knapste volk ter wereld. Haar meester was een reus, twee meter lang, en prachtig gebouwd; Een prachtig voorbeeld van mannelijke schoonheid. Zelfs de afbeelding vertoont een geweldige kracht en charme; het gezag, de vurigheid van het gezicht; de donkere, bezielde ogen die je van je stuk brengen. De uitgesproken trekken van zijn bronskleurige gelaat, het ravenzwarte haar en de baard – drukken allemaal een ontzagwekkende individualiteit uit, een echte Zeus in de bloei van mannelijkheid en kracht. Ik vroeg haar iets over zijn leeftijd. Ze antwoordde:

'Mijn beste, dat kan ik je niet precies vertellen, want dat weet ik niet. Maar ik zal je dit vertellen. Ik heb hem voor het eerst ontmoet toen ik twintig was – in 1851. Hij was toen in de kracht van zijn leven. Ik ben nu een oude vrouw, maar hij is geen dag verouderd. Dat is alles wat ik kan zeggen. Je kunt je eigen conclusies trekken.'

'Hebben de mahātma's het levenselixir ontdekt?'

'Dat is geen fabel', zei HPB serieus. 'Het is alleen de sluier die een echt occult proces verbergt dat ouderdom en ontbinding tegenhoudt gedurende perioden die fabelachtig lang zouden lijken, en daarom zal

ik niet zeggen hoe lang. Het geheim is dit: voor ieder mens is er een kritieke periode waarin hij de dood moet naderen; als hij zijn levenskrachten heeft verspild, kan hij er niet aan ontkomen; maar als hij volgens de wet leefde, kan hij doorgaan en zo voor bijna onbepaalde tijd in hetzelfde lichaam blijven.'

Toen vertelde ze me iets over andere meesters en adepten die ze had gekend – want ze maakte een onderscheid, in de zin dat de adepten de kapiteins van de occulte wereld zijn en de meesters de generaals. Ze had adepten van vele volkeren gekend, uit Noord- en Zuid-India, Tibet, Perzië, China, Egypte; uit verschillende Europese landen: Griekenland, Hongarije, Italië, Engeland; van bepaalde volkeren in Zuid-Amerika, waar volgens haar een loge van adepten is.

'De Spaanse conquistadores troffen deze traditie aan,' zei ze, 'de gouden stad van Manoah of Eldorado. Het volk is verwant aan de oude Egyptenaren, en de adepten hebben nog steeds het geheim van hun woonplaats ongeschonden bewaard. Er zijn bepaalde leden van de loges die van centrum naar centrum gaan, en de verbindingslijnen daartussen openhouden. Maar ze zijn altijd verbonden op andere manieren.'

'In hun astrale lichamen?'

'Ja,' antwoordde ze, 'en op andere nog hogere manieren. Ze hebben een gemeenschappelijk leven en een gemeenschappelijke kracht. Naarmate ze in spiritualiteit groeien, komen ze boven de verschillen in ras te staan, en worden onze mensheid als geheel. De reeks is ononderbroken. Adepten zijn een noodzaak in en boven de natuur. Ze vormen de schakels tussen mensen en goden; deze 'goden' zijn de zielen van grote adepten en meesters van vroegere rassen en eeuwen, enz., tot op de drempel van nirvāṇa. De continuïteit is onafgebroken.'

'Wat doen ze?'

'Je zou het nauwelijks begrijpen, tenzij je een adept was. Maar ze houden het spirituele leven van de mensheid in stand.'

'Hoe voelt het om in uw astrale lichaam rond te zweven? Ik droom soms dat ik vlieg, en ik bevind me dan altijd in dezelfde positie; bijna op mijn rug liggend, en met de voeten naar voren. Gaat het ongeveer zo?'

'Dat is niet wat ik voel', zei ze; 'ik voel me precies zoals een kurk die naar het wateroppervlak opstijgt, begrijp je. Het is een enorme verademing. Alleen dan leef ik echt. En dan ga ik naar mijn meester.'

'Kom nog eens terug op wat u zei. Ik had u niet moeten onderbreken. Hoe leiden de adepten de zielen van mensen?'

'Op veel manieren, maar voornamelijk door hun zielen direct te onderwijzen, in de spirituele wereld. Dat is moeilijk voor je te begrijpen. Maar dit is heel begrijpelijk: Op geregelde tijden proberen ze de wereld als geheel een juist begrip van spirituele dingen te geven. Eén van hen komt naar voren om het grote publiek te onderwijzen en wordt dan in de overlevering beschreven als de stichter van een religie. Krishṇa was zo'n meester; evenals Zarathoestra; en ook Boeddha en Śaṅkarāchārya, de grote wijze van Zuid-India. En de Nazarener [Jezus] was er een. Tegen het advies van de anderen in ging hij eropuit om, vóór het juiste moment was aangebroken, het grote publiek te onderrichten, daartoe bewogen door mededogen en grote liefde voor de mensheid; hij werd gewaarschuwd dat de tijd ongunstig was, maar toch heeft hij ervoor gekozen om te gaan, en zo werd hij op instigatie van de priesters ter dood gebracht.'

'Hebben de adepten geheime verslagen van zijn leven?'

'Dat moet wel', antwoordde ze, 'want ze hebben verslagen van het leven van alle ingewijden. Ik was eens met mijn meester in een grote grottempel in het Himālayagebergte', en ze keek naar het schilderij van de imposante Rajput. 'Er waren daar veel standbeelden van adepten; hij wees op een ervan en zei: 'Dit is degene die jullie Jezus noemen. We rekenen hem tot een van de grootsten onder ons.'

'Maar dat is niet het enige werk van de adepten. Met veel kortere tussenpozen zenden ze een boodschapper uit die probeert de wereld te onderwijzen. Zulke perioden komen in het laatste kwart van elke eeuw, en de Theosophical Society vertegenwoordigt hun werk voor dit tijdperk.'

'Hoe komt dit de mensheid ten goede?'

'Welk voordeel heeft het voor jou als je de wetten van het leven kent? Helpt dit je niet om aan ziekte en dood te ontsnappen? Wel, er is een ziekte van de ziel en een zielendood. Alleen de ware levensleer kan die genezen. De dogmatische kerken, met hun hel en verdoemenis, hun metalen[1] hemel en hun vuur en zwavel, hebben het voor denkende mensen bijna onmogelijk gemaakt om in de onsterfelijkheid van de ziel te geloven. En als ze niet in een leven na de dood geloven, dan hebben ze geen leven na de dood. Dat is de wet.'

'Hoe is het mogelijk dat wat mensen geloven invloed op hen heeft? Ofwel het is zo of het is niet zo, ongeacht wat men gelooft.'

---

[1] Straten bedekt met goud.

'Hun geloof heeft op de volgende manier invloed op hen. Hun leven na de dood wordt gevormd door hun aspiraties en spirituele ontwikkeling, die zich in de spirituele wereld ontplooien. Hun leven na de dood is afhankelijk van beide. Het is de aanvulling op hun leven hier. Alle onbevredigde spirituele verlangens, alle verlangens naar een hoger leven, alle aspiraties en dromen over edele dingen, komen tot bloei in het spirituele leven; en voor de ziel is het dan dag, want het leven op aarde is zijn nacht. Maar als je geen aspiraties hebt, geen hogere verlangens, geen geloof in een leven na de dood, dan is er niets waaruit je spirituele leven zou kunnen bestaan; je ziel is onbeschreven.'

'Wat gebeurt er dan met je?'

'Je reïncarneert onmiddellijk, bijna zonder tussenpoos en zonder tot bewustzijn te komen in de andere wereld.'

'Stel, aan de andere kant, dat je gelooft in de hemel, zeg het orthodoxe Eldorado?'

'Je lot na de dood is als volgt. Je moet eerst dat doormaken wat we kāmaloka noemen, de wereld van verlangen, het overgangsgebied waarin de ziel wordt gezuiverd van de droesem van het dierlijk leven, van al haar begeerten en slechte verlangens. Deze worden geleidelijk zwakker en raken langzaam uitgeput, omdat ze geen nieuwe brandstof hebben om te kunnen blijven branden. Dan stijgt de ziel op naar wat we devachan noemen, de bewustzijnstoestand die in de orthodoxe leer is verwrongen tot de hemel. Elke ziel maakt haar eigen devachan, en ziet zich daar omringd door degenen die ze op aarde het meest heeft liefgehad, en is in hun gezelschap gelukkig. Als je in de orthodoxe hemel geloofde, dan zie je de gouden stad en de poorten van parelmoer; als je in het paradijs van Śiva geloofde, dan zie je jezelf omringd door veelarmige goden; de Amerikaanse indiaan ziet de gelukkige jachtvelden, en de filosoof betreedt het vrije leven van de ziel. In alle gevallen verzamelt je geest nieuwe kracht voor een nieuwe incarnatie.'

'Moet je terugkomen? Is er geen ontsnapping mogelijk?'

'Als je sterft terwijl je materiële verlangens nog niet zijn uitgeput, dan moet je terugkeren. Verlangens zijn krachten, en we geloven in het behoud van kracht. Je moet oogsten wat je zelf hebt gezaaid, en oogsten waar het is gezaaid. Je nieuwe leven zal precies het resultaat zijn van je daden in je vorige leven. Niemand kan de straf voor zijn zonden ontlopen, of de beloning voor zijn deugden mislopen. Dat is de wet van karma. Je moet steeds opnieuw geboren worden tot je nirvāṇa bereikt.'

'Het lijkt me dat dit alles min of meer in de orthodoxe geloofsover-

tuigingen besloten ligt, maar grotendeels is verwrongen.'

'Ja,' antwoordde ze; 'zo is het precies. De orthodoxe geloofsovertuigingen bevatten de waarheid, maar hun volgelingen begrijpen haar niet; zij verkondigen leringen die geen intelligent mens kan aanvaarden, en dus zinken we allemaal weg in atheïsme en materialisme. Maar als wij theosofen hun laten zien hoe ze hun leringen moeten interpreteren, dan zal het heel anders zijn. Ze zullen zien hoeveel waarheid ze bezaten, zonder het te weten. De verhalen in *Genesis* bijvoorbeeld staan allemaal symbool voor echte waarheden; en het verhaal van de schepping daarin, en van Adam en Eva, bevat, als je het eenmaal begrijpt, veel meer echte waarheid dan darwinisme. Maar alleen de theosofie kan daarbij helpen.'

'Hoe zou u als theosoof het willen aanpakken?'

'Op twee manieren: ten eerste, door de waarheid te verkondigen zoals ze tegenwoordig in de occulte scholen wordt onderwezen, en ten tweede door de vergelijkende methode; door mensen te stimuleren om de Indiase en andere oosterse geschriften te bestuderen; daar zullen ze de andere helft vinden van zoveel dingen die in de *Bijbel* struikelblokken blijken te zijn.'

'Bijvoorbeeld?'

'Neem de leer over de hemel, de hel, en het vagevuur. De heilige boeken van India werpen licht op dat alles, en maken er een filosofische en volledig geloofwaardige leer van. Maar je moet de oosterse religies bestuderen vóór je helemaal begrijpt wat ik zeg. Bedenk dat het Oude Testament absoluut geen leer bevat over de onsterfelijkheid van de ziel, terwijl deze in het Nieuwe Testament hopeloos is verward met de opstanding van het lichaam. Maar de *Upanishads* bevatten de echte occulte en spirituele leer.'

'Dat kan ik goed begrijpen en daar kan ik het mee eens zijn. Om zo'n leer naar voren te brengen op een moment als nu, waarop we allemaal naar het materialisme afglijden, zou voor elke school van adepten en meesters een behoorlijk karwei zijn. Ik snap dat de reïncarnatieleer het leven veel onzelfzuchtiger en menselijker zou maken, en dus veel gelukkiger. Wat onderwijzen jullie nog meer, als theosofen?'

'Wel, meneer! Ik word deze avond streng verhoord, lijkt het wel', antwoordde ze met een glimlach, en rolde voor mij nog een sigaret, en maakte er voor zichzelf ook één; ze fleurde duidelijk op. 'We onderwijzen iets dat heel oud is, en toch moet worden onderwezen. We onderwijzen universele broederschap.'

‘Laten we niet vaag en algemeen worden. Vertel me precies wat u daarmee bedoelt.’

‘Laat ik een concreet geval nemen’, zei ze; en keek indringend naar haar secretaris, die rustig en met serieuze en oprechte interesse naar alles wat ze had gezegd zat te luisteren, hoewel hij het meeste ervan al vele keren van haar had gehoord. Hij begon zich onder haar blik een beetje ongemakkelijk te voelen, en ze merkte het en richtte zich onmiddellijk tot hem.

‘Neem bijvoorbeeld de Engelsen’, zei ze, en keek hem met haar krachtige blauwe ogen aan alsof hij zich in eigen persoon moest verantwoorden voor de zonden van zijn volk.

‘HPB,’ zei hij, en stond met een zucht op van de tafel, ‘ik denk dat ik beter naar boven kan gaan en verderga met het maken van een kopie van het manuscript van *De geheime leer*’; en hij verdween.

‘Denk je dat hij dat gaat doen?’ Zei HPB met een opgewekte glimlach. ‘Hij niet; hij zal zich nestelen in zijn leunstoel, eindeloos veel sigaretten roken, en een horrorverhaal lezen.’ Maar ze had het mis. Toen ik naar boven ging om gedag te zeggen, zat hij kalm te roken in de leunstoel, dat klopt; maar hij las een detective. Hij was erop gaan zitten, en zei dat hij zo aan het werk zou gaan.

‘Neem bijvoorbeeld de Engelsen’, herhaalde ze. ‘Wat zijn ze wreed! Wat behandelen ze mijn arme hindoes slecht!’

‘Ik heb altijd begrepen dat ze op materieel gebied voor India heel wat hadden gedaan’, wierp ik tegen.

‘India is een goed geventileerde gevangenis’, zei ze. ‘Het is waar dat ze in materieel opzicht iets doen, maar het is altijd drie voor zichzelf en één voor de Indiërs. Maar wat is het nut van materieel voordeel als je de hele tijd wordt veracht en moreel wordt vertrapt? Als je idealen van nationale eer en roem in de modder worden getrapt, en men je de hele tijd laat voelen dat je een minderwaardig volk bent – een lagere orde van stervelingen – varkens, noemen de Engelsen hen, en ze geloven het oprecht. Wel, precies het tegenovergestelde is universele broederschap. Doe in materieel opzicht maar wat minder voor hen – niet dat ze zoveel doen, behalve dat ze geregeld belasting innen – en respecteer hun gevoelens een beetje meer. De Engelsen geloven dat de ‘inferieure volkeren’ alleen bestaan om de Engelsen te dienen; maar wij geloven dat ze voor zichzelf bestaan, en het volste recht hebben om op hun manier gelukkig te zijn.

Geen enkele hoeveelheid materieel voordeel kan opwegen tegen het

krenken van hun ziel en het vernietigen van hun idealen. Bovendien zit er een andere kant aan de zaak, waar wij als theosofen altijd op wijzen. Er zijn in feite geen 'inferieure volkeren', want ze zijn allemaal één in onze gemeenschappelijke mensheid; en omdat we allemaal incarnaties hebben gehad in elk van deze volkeren, zouden we broederlijker tegenover hen moeten zijn. Ze zijn onze beschermelingen die aan ons zijn toevertrouwd; en wat doen we? We vallen hun land binnen en schieten hen neer voor hun eigen huis; we verkrachten hun vrouwen, en roven hun goederen, en dan keren we ons met een uitgestreken gezicht van hen af en zeggen dat we het voor hun bestwil doen. Er zijn twee slechte dingen: hypocrisie en wreedheid; maar ik denk dat als ik moest kiezen, ik liever wreedheid zou hebben. Maar er is een rechtvaardige wet', vervolgde ze, en keek zo streng als Nemesis; 'de valse tong is gedoemd door zijn leugen; de rover rooft om het eens terug te geven. 'Je bent niet vrij voor je de laatste cent hebt betaald.''[1]

'De adepten hebben u dus uitgezonden om dat te onderwijzen?'

'Ja, dat en andere zaken – dingen die heel belangrijk zijn, en die binnenkort nog veel belangrijker zullen zijn. Zwarte magie is een gevaar waarop de hele wereld – vooral Amerika – zich overhaast stort. Alleen een brede kennis van de werkelijke psychische en spirituele aard van de mens kan de mensheid tegen ernstige gevaren beschermen.'

'Heksenverhalen in deze 19de eeuw, in deze verlichte eeuw?'

'Ja meneer! Heksenverhalen, en in deze verlichte eeuw! Wat is het anders dan een heksenverhaal, dat experiment waarover je mij vertelde, en dat werd uitgevoerd door mijn vriend de onderzoeker van paranormale verschijnselen? Is het geen hekserij om knijp- en brandplekken, in feite pijn en lijden, zij het in dit geval in lichte mate, op een ander mens over te brengen die zich op enige afstand bevindt? Stel dat het geen experiment was maar dodelijke ernst, en dat er boze opzet en kwade bedoelingen in het spel waren? Wat dan? Zou het slachtoffer ze dan niet voelen? Zou hij zichzelf kunnen beschermen? En zou dat niet precies het soort hekserij zijn, waarvoor mensen in de middeleeuwen tot de brandstapel werden veroordeeld? Heb je over het vermaarde heksenproces van Salem gelezen? Ja meneer! Hekserij in deze zeer verlichte eeuw, de meest duistere, materialistische en onspirituele eeuw die de wereld ooit heeft gekend.'

'Ach, maar knijpplekken veroorzaken door middel van gedachte-

[1] *Mattheus* 5:26.

overdracht kan toch niet veel kwaad?'

'Denk je van niet? Je weet niet waar je over praat. Dat is het voorrecht van de jeugd! Als de deur eenmaal voor dat soort dingen is geopend, wanneer zal ze dan volgens jou weer worden gesloten? Het is het oude verhaal: geef de duivel een vinger, en hij neemt de hele hand; geef hem je hand en hij neemt al snel je hele arm. Ja, en ook je hele lichaam! Zie je het grote kwaad niet dat in hypnotisme schuilt? Kijk naar Charcots experimenten in het Salpêtrière-ziekenhuis! Hij heeft aangetoond dat een volkomen onschuldig persoon ertoe kan worden gebracht handelingen te verrichten die geheel tegen zijn of haar wil indruisen en zelfs misdaden te begaan door wat hij suggestie noemt. En de somnambule zal zich niets kunnen herinneren, terwijl het slachtoffer de echte misdadiger nooit kan aanwijzen. Charcot bedoelt het goed en zal zijn macht nooit gebruiken om iemand te benadelen. Maar niet alle mensen hebben goede bedoelingen. De wereld is vol wrede, hebzuchtige en op macht beluste mensen, die gretig naar een nieuw wapen zullen grijpen om hun doel te bereiken, en die niet opgespoord kunnen worden en ongestraft in ons midden leven.

Ja, meneer! Heksenverhalen in deze verlichte eeuw! En let op mijn woorden. Je zult nog hekserij meemaken waarvan zelfs de middeleeuwen niet hebben gedroomd. Hele landen zullen onwetend afglijden naar zwarte magie, ongetwijfeld met goede bedoelingen, maar niettemin zullen ze daardoor de weg naar de hel banen! Zie je de enorme gevaren niet die verborgen liggen in hypnotisme? Hypnose en suggestie zijn grote en gevaarlijke krachten, juist omdat het slachtoffer nooit weet wanneer hij eraan onderworpen is; zijn wil wordt hem ontstolen. Deze dingen beginnen misschien met goede motieven en goede bedoelingen. Maar ik ben een oude vrouw, en ik heb in veel landen gezien waartoe de mens in staat is, en ik wens met heel mijn hart dat ik kon geloven dat men deze krachten alleen ten goede zou gebruiken! Wie zich door iemand, of die nu goed of slecht is, laat hypnotiseren, opent een deur die hij niet meer dicht kan doen; en hij weet niet wie de volgende zal zijn die daar door naar binnen komt. Als je zou kunnen voorzien wat ik voorzie, dan zou je met hart en ziel de leer van universele broederschap gaan verspreiden. Die vormt de enige bescherming.'

'Hoe zal die de mensen beschermen tegen hypnotisme?'

'Door het hart van de mensen die het zouden misbruiken, te zuiveren. En universele broederschap berust op de gemeenschappelijke ziel. Omdat er één ziel is, die alle mensen gemeen hebben, is broederschap

of zelfs onderling begrip mogelijk. Breng de mensen ertoe daarin vertrouwen te stellen, en ze zullen veilig zijn. Er is in ieder mens een goddelijke kracht die zijn leven dient te beheersen, en die door niemand ten kwade kan worden beïnvloed, zelfs niet door de grootste tovenaar. Als mensen zich door haar laten leiden, zullen ze niets van mens of duivel te vrezen hebben. En nu mijn beste, het wordt laat, en ik word slaperig. Ik moet je dus goedenacht zeggen!' En de Oude Dame stuurde me weg met die edele manier van doen die haar nooit verliet, want deze was haar eigen. Ze was de meest volmaakte aristocrate die ik ooit heb gekend.

Pas lang daarna kwamen we terug op het onderwerp 'magische krachten'. In augustus 1888 had HPB bezoek van haar oude collega, kolonel H.S. Olcott. Hij zat te schrijven aan een bijzettafel. HPB speelde patience, zoals bijna elke avond, en ik zat tegenover haar en keek toe, en af en toe spraken we over het Oosten, waar kol. Olcott net vandaan was gekomen. Toen kreeg HPB genoeg van haar kaartspel, dat maar niet goed wilde uitkomen, en klopte met haar vingers langzaam op de tafel, half onbewust. Toen concentreerde ze haar blik, en trok haar hand ongeveer 30 cm van de tafel af, en zette de klopgeluiden in de lucht voort. De klopgeluiden waren echter nog steeds goed hoorbaar – op de tafel, 30 cm van haar hand. Ik keek met grote belangstelling. Toen kreeg ze een nieuwe inval, en draaide zich naar mij toe, en begon haar astrale klopgeluiden naar de rug van mijn hand te sturen. Ik kon ze zowel voelen als horen. Het voelde ongeveer als vonkjes van de hoofdgeleider van een elektriseermachine; of, misschien meer nog als kwik dat snel door je vingers glijdt. Dat was het gevoel. Het geluid was een kort explosief salvo. Toen veranderde ze weer van richting en begon haar klopgeluiden naar de kruin van mijn hoofd te brengen. Ze waren goed hoorbaar, en ik voelde ze heel duidelijk. Tijdens dit kleine experiment op het gebied van de onverklaarde natuurwetten en de paranormale krachten die in de mens latent zijn, zat ik aan de andere kant van de tafel, ongeveer 1½ à 2 meter verderop.

Een experiment had niet overtuigender of meer afdoende kunnen zijn; het onderscheidde zich door zijn eenvoud als een nieuwe openbaring. Dit was zonder twijfel een wonder, zoals wonderen in het algemeen worden opgevat, maar niettemin een geslaagd wonder. Tijdens onze eerste ontmoeting had mw. Blavatsky het helemaal niet over dit onderwerp; niettemin bracht ze een gevoel van het wonderbaarlijke over. Het is moeilijk precies te zeggen hoe, maar het feit blijft. Er was

iets in haar persoonlijkheid, haar houding, het licht en de kracht van haar ogen, waaruit een ruimer en dieper leven sprak, dat niet door kleine wonderen hoefde te worden bevestigd, want het was op zich al wonderbaarlijk. Dat was het meest bijzondere aan haar, en het was er altijd; dit gevoel van een grotere wereld, van diepere vermogens, van een onzichtbare macht. Voor mensen die in harmonie met haar krachtige geest waren, kwam dit als een openbaring en een aansporing om de weg te volgen die zij gewezen had. Voor degenen die niet met haar ogen konden zien, die zich niet tot op zekere hoogte tot haar visie konden verheffen, vormde deze eigenschap een uitdaging, iets irritants, een disharmonische en ondermijnende kracht, waardoor ze uiteindelijk intens vijandig werden en haar veroordeelden.

Al met al kunnen we concluderen dat ze groter was dan elk van haar werken, en zelfs nog levenskrachtiger dan haar prachtige geschriften. De innerlijke en directe indruk van haar geest, de sterke uitstraling en trilling van die geest zelf, hebben haar grootste prestaties en haar grootste triomfen tot stand gebracht. Haar meest voortreffelijke prestatie was dat haar wil een gevoel en overtuiging van onsterfelijkheid met zich meebracht. Alleen al haar tegenwoordigheid getuigde van de kracht van de ziel.

Kennis komt in visioenen[1]

[‘Knowledge comes in visions’, *The Theosophist*, maart 1910, blz. 685; *CW* 13:285]

Kennis komt in visioenen, eerst in dromen en vervolgens in beelden die tijdens meditatie aan het innerlijk oog worden getoond. Zo heb ik het hele evolutiestelsel geleerd, de wetten van het zijn en al het andere wat ik weet – de mysteries van leven en dood, de werking van karma. Over dit alles werd met geen woord op de gewone manier tegen mij gesproken, behalve, misschien, ter bevestiging van wat mij zo werd gegeven – er werd mij niets schriftelijk geleerd. En kennis die op deze manier wordt verkregen is zo duidelijk, zo overtuigend, zo onuitwisbaar wat betreft de indruk die ze op het denken maakt, dat alle andere informatiebronnen, alle andere onderwijsmethoden die we kennen, hierbij in het niet vallen. Een van de redenen waarom ik aarzel om sommige vragen die mij gesteld zijn voor de vuist weg te beantwoorden, is dat het moeilijk is om dingen die mij in beelden zijn getoond – en door mij met de zuivere rede, zoals Kant het zou noemen, worden begrepen – in een taal weer te geven die nauwkeurig genoeg is.

Hun manier van onderricht is synthetisch: eerst wordt een heel algemeen overzicht gegeven, dan een inzicht in de werkwijze, vervolgens worden de algemene beginselen en gedachten in beeld gebracht, en ten slotte begint de openbaring van de details.

[1] Een fragment dat aan HPB wordt toegeschreven.

Index

Index

Aäron
  zal Mozes' profeet zijn 224vn
Abel
  is esoterisch vrouwelijk 354vn
Abraham
  als adept 103
  Chaldeeër genoemd 108
  voedt engelen 348
Abraxas
  heerser van 365 hemelen 40
  zonnehaan van 301
Absolute
  ain sof als het 21vn
  antropomorfiseren van het 248
  beginsel 420-1
  beginsel dat alles in zich bevat 38
  heeft geen voorwaardelijke eigenschap 40
  leringen over, beknopt 250
  menselijke ziel en, ziel 18
Acht(tal)
  beginselen van Egyptenaren en Feniciërs 140vn
  gebaseerd op gelijkheid van alle mensen 139-40
  gevreesde ogdoade 139-40&vn
  kabiren 140vn
  symboliek van 139-140&vn
  symbool van lager zelf 140
Adamitische aarde 99
Adam-Kadmon
  Jahweh of, androgyn 263
Adams
  over kloosters 18
Addison, Joseph
  over censuur en vervolging 52
Adem, grote
  of universele goddelijkheid 191
Adept(en)
  en onsterfelijkheid 399
  grondwaarheden bewaard door 418
  houden spirituele leven van mensheid in stand 435
  in alchemie 103
  kandidaten om, te worden 265
  kan status van deva bereiken 226
  kennis van, vergeleken met die van mensen van 5de en 6de ronde 399
  noodzaak in de natuur 435
  onderwijzen de zielen van mensen 436
  van rechter- of linkerpad 215
  van vele volkeren 435
  zenden boodschapper in laatste kwart van elke eeuw 436
  zogenaamde, van de uiterlijke wereld 265
Adeptschap
  een logische noodzaak 80-1
Aeschylus
  Offerplengsters over doxa 377
Afgescheidenheid
  is illusie 12
Afgoderij 409-10
  een sluier 409
Agrippa
  over alchemie 111-2
  over drievoudige goede demon 347vn
  over tovenarij 343-4vn
  over ziel, geest en verstand 347
Ahrens, Heinrich Ludolf
  over Hebreeuwse boekrollen met muzieknoten 361
Ahriman
  duisternis van 325
  en Ormuzd onafscheidelijk 318
  en symboliek van strijd in de wereld 319
  of Angra-mainyu 317
Ahura (of asura)
  soortnaam 318vn
  zevenvoudige godheid 318vn
Ahura Mazdā
  beginsel van het goede 325
  en Angra-mainyu 317-20
  en onze tijd 327
  en zeven amshaspends 320-1&vn
  grenzeloze tijd en spirituele haven van de mens 320

Ahura Mazdā (vervolg)
hoogste ene god en zijn straal 320vn
koning van licht 318
schitterende ego-zon 324
zendt wereldverlosser 321
Ain sof 20, 38-9, 356-7
als het absolute 21vn
komt niet voor in *Bijbel* 354
of parabrahman 20, 38
Aish
en Jezus 382
Aja
als lam van God 355, 377, 382
logos en, als ram 355
Ākāśa 388
geluid is substratum van 289
twee aspecten van 377-8
Ākāśa-tattva
essentie of ouder-bron 230
ligt ten grondslag aan wonderen van mesmerisme 230
Ako-manō
kwade gedachten 318
Al
het ondeelbare, en het ego van de mens 44
Alaya
eeuwige harmonie of alaya's zelf 170
Alaya-ākāśa
of mahat 299
weerspiegeld in persoonlijk denkvermogen 299
Alaya-mahat
intelligentie van het heelal 263
of universele ziel 263
Alaya vijñāna
of geheime kennis 397, 399
Alchemie
Chinese, en hermetische geschriften 106
drie doelen van 107ev
en China 106ev
en kriyāśakti 98
in Europa kwam uit Verre Oosten 108
jargon van hermetische boeken met vele betekenissen 101-2
of occulte scheikunde 157
oorsprong van, besproken 103ev
symboliek van 'drie zusters' in 157
veel werken over, verborgen 105-6
voornaamste doel van 109
werken over, opzettelijk versluierd 113, 117-8
Alchemist(en)
beroemde 102
en filoloog 29
sleutel tot jargon van 118
Alchemist's Encheiridion
over steen der wijzen 112
Alexandrijnse filosofen
niet begrepen 26
Alipili
Centrum Naturae Concentratum
over macro- en microkosmos 110-1
Alkahest 104, 108, 110
Allen, Eerw. Grant
richtte Christo-Theosophical Society op 183
Althotas
hermetische wijze, en Cagliostro 151
Altruïsme
theosofie en 18-9
zelfs onder theosofen zeldzaam 15
Ambrosia
en goden 212vn
Amitābha 342, 400
Ammonius Saccas
en mysterietaal 34-5
had zelfde doel als theosofen 27, 34
over praktische wijsheid 27
theodidaktos 14
Amshaspend(s) 321vn
heilige zeven 320
Ormuzd is zevende 320-1
staan tegenover zeven archidevs 320-1
synthese van de 318vn
Anāgāmin 412
Analogie
beste gids in occultisme 413
Analytische methode
ontleden in scheikundige elementen 287-8
van de wetenschap 287-8
Anaximenes
en kennis van oorspronkelijke stof 32
Angiolini, Luigi
over dood van Cagliostro 159

Angra-mainyu
Ahura-Mazdā oudere broer van 318, 323
belichaming van lagere natuur van mens 320
een van twee emanaties 317-8
heterogeniteit van 320
of Ahriman 317-9
overwonnen door Ahura-Mazdā 321, 323-4
mazdeïsche Satan 325
mythe over 323ev
schepper van het kwaad 318-9
symboliseert persoonlijkheid 320-1, 324
vernietiging van 319
Anima divina
en anima bruta 345vn
Animalisme
niet hetzelfde als animisme 279vn
Animalisten
apostelen van ontkenning 193
betreden het gebied van de occultisten 279-80
zullen het niet winnen 120, 193
Animisme
en vergelijkbare termen 279vn
toegepast op 'lagere rassen' 279vn
Animus
en animisme 279vn
Antaḥkaraṇa 380-1
Antropomorfisme
door joodse filosofen verworpen 352
Aṇu
een van de namen van Brahmā 293vn
of atoom in kosmische trimūrti van de hindoes 201
Anuttara samyak sambodhi 396, 398
Apollonius van Tyana 13, 18, 27, 221
Apollonius Rhodius 371-2
Apostelen
moderne, en geloofsverkondigers 253ev
Archidevs
in mazdeïsche religie 320
staan tegenover amshaspends 320
Archon
of Pater innatus 40
Archonten 130
van Athene 129
Aristophanēs
beschrijft mesmerische genezing 237
Aristoteles
over de mens 95
over kritiek 22, 87-8
over steen der wijzen 109
Arjuna
overwint als Nara de deva's 226
Arnold, Edwin 78, 336
Arsenius
bisschop, en zwarte kunst 343vn
Āryāvarta
HPB werd beloofd dat ze naar, kon terugkeren 207
ideaal van meesters om, te laten herontwaken 203
open brief van HPB 202
Asceten
die achter de Himālaya wonen 395
grootste, wonen niet op ontoeganke-lijke plaatsen 18
Ascetisch(e) leven 18
en leven van kluizenaar 65-66&vn
Ashmogh
tweevoetige slang 322
Asklēpieia
en ex-voto 41vn
geneestempels van Aklēpios 229-30
Asklēpios 41, 100, 229
Aspiraties
universele, zijn cyclisch 349
Assyriologen 420
arrogantie van 416
Astrale gebied
vervorming van 300
Astrale lichaam
en resten van ervaringen van vroegere belichamingen 3
ontbinding van, en tovenarij 343&vn
reizen in 430
Astrale licht 51, 377-8, 422, 432
fysieke gestel van medium doortrokken van 300
laagste aspect van ether 299
odische en magnetische stromen van 301
persoonlijk denkvermogen is tijdelijk beginsel uit substantie van het 299

Astrale licht (vervolg)
tweeledige machten die werken in 302
Astrologie
niet langer zuivere wetenschap 117
Atavisme
en reuzen 315
versterkt innerlijke karmische eigenschappen 130-1
Athanasius
en zwarte kunst 343vn
Atheïsme
Bacon over, en filosofie 90
en Bradlaugh 58
Atheïsten
theosofen zijn geen 37-8
Athosberg
en egoïstische kluizenaars 17-8
Ātma-buddhi 375-6, 378, 381
Ātman 379, 388, 397
eeuwige beweging of adem 284
god van de mens (het ego) 155
of kosmische ziel 201
Atoom/atomen
aṇu of, begiftigd met bewustzijn 201
bezitten volgens Edison intelligentie 185
bovenzinnelijke wezens 293
elk, is klein heelal 186
elk, een onafhankelijke entiteit 293
emanaties van Brahmā 201
groeperen zich tot cellen 293, 296
Leibniz over 186
moleculaire beweging is energie van 307
occultisme over 293, 307&vn
oorsprong van elektrische en magnetische fluïdums 307
overeenkomsten en affiniteiten tussen verwante 231
psychospirituele eenheden 296
universeel leven samengesteld uit 186
verband met aurisch fluïdum 304
verband met Brahmā 293vn
wetenschap begint, te begrijpen 186
A-tsa-ra's
onzuivere zondige zielen 403
Aura
geeft stadium van guṇa's aan 304-5
Aurelianus, Caelius 237
Aurisch fluïdum
en aurisch licht 304
en hypnose 304
en vampirisme 305
niet erkend door wetenschappers 306
Aurisch licht
en guṇa's 304-5
of od van Reichenbach 304
Autoriteit(en)
van door de Heer gezalfden 368
wat is een 366ev
wetenschappelijke 368
Avatāra('s) 410-1
en goddelijke dynastieën 27
Krishṇa, van Vishṇu 376
Vishṇu als kalki- 321
zogenaamde, van historische figuren 6
Avidyā
en māyā verbergen het ware zelf 170-1
gebrek aan kennis 171
theosofie om, te verdrijven 72vn
Azoth
of scheppend beginsel 99

Babylonische
Pentateuch ontleend aan, leringen 352
Bacon, Francis
over atheïsme en filosofie 90
Bacon, Roger 102, 350
De mirabili potestate artis et naturae over geheimschrift 115-6
Bailly, Jean-Sylvain
beweerde dat mesmerisme een illusie is 233, 235
Bafomet
van de tempeliers en de koperen slang 301
Bain, Alexander
Mind and Body over veelheid van zielen 279vn
Bardo
en voortijdig overlijden 401
schijn-, en zelfmoordenaars 403
Basilides
'God niet-iets' van 38-9
stelsel van, vergelijkbaar met

Vedānta 40
Bastian, A.
en fakirs 47-8
Bath-kol
en Johannes 379
Beal, Samuel
Buddhist Records of the Western World 394
Catena of Chinese Buddhism 225, 396-7
Begeerte-organen 295
Beginsel(en)
absoluut en onpersoonlijk 38, 58
Ahura-Mazdā als het goede 325
betrekkingen tussen, in allegorisch verhaal 389
discipelen symboliseren, van Jezus 387
drie, en vier aspecten 97
drie zusters in de alchemie 157
en aspecten van de ene geest 345vn
het ene 421
indeling van, na tweede dood 386vn
maken zich los uit dode lichaam 405
spirituele wezens tussen God en mens in vrijmetselarij 155
twee, in *Theogonie* van Mochus 421
van astro-spirituele mens 155&vn
verheven onkenbare 317-8
Bentley, John 415
Bergrede
praktische toepassing van 134, 266
Berthelot, Marcellin
La synthèse chimique 101
over alchemisten
Besant, Annie 79
over doelstellingen van TS 57
sloot zich vrijwillig aan bij TS 56
Beschaving
in Westen leefde op door invloed uit het Oosten 60
snelle, brengt ellende voor hongerende massa 261
Beswick, Samuel
over Cagliostro 155-6vn
Betovering
bij illusies van goochelaars 276
fascinatie en bezwering en, bij hypnose 303-4
niet bovennatuurlijk 276
Beweging(en)
alles is onderhevig aan 284
als ‘grote adem’ 283&vn
kosmische 283
trillingen en 191
wetenschap en occultisme over 191-3, 282-5
Bewustzijn
bovenzinnelijk 295
Duitse fysiologen over, in amoebe 193-7
hersen- is slechts weerspiegeling 425
in eencellige organismen 194-5, 197
is universeel 187
kan niet worden omschreven door materialisten 293-4
mechanistische theorie van 192-3
moleculaire theorieën van psycho-fysiologen 283-5
na de dood 405
onderzoek van Pirogov over 187ev
persoonlijk vs individueel 44, 93, 170, 281, 294-5
psychisch en spiritueel, en herinneringen van stervenden 95
verschijnselen van, en ruimte en tijd 192
wetenschap en erkenning bestaan van 187, 189-94
Bewustzijnstoestanden 96, 298, 364, 425, 437
Bhagavad Gītā 79, 376, 379
Bhante’s
broeders of ingewijden 397-8
zijn geen goden of geesten van overledenen 402
Bhūmi, aarde 410
Bhūta(’s)
en piśācha’s 224-5
en verschijningen 399, 405
verschillen van pitri’s 224vn
Bhūtātman
naam van Vishṇu 201
Bijbel
inconsistenties in 355-6
letter j in 384
onjuist geïnterpreteerd 115-6
samengesteld op basis van metrologie 354-5, 362

Bijgeloof
besproken 134-6
en scepsis 136
Binet, Alfred
over occulte krachten 242
Binsfeld, Peter
Tractus de confessionibus, etc.
over moord 346&vn
Blavatsky, H.P.
aangevallen en belachelijk gemaakt 47
adepten zouden leringen aan, hebben gedicteerd 331-2
alle informatie in *Isis* afkomstig van oosterse meesters 332
beschuldigd van oprichten concurrerende society 207
beschuldigd van plagiaat 335
esoterisch werk niet bedoeld voor het gewone volk 251
gevraagd om afstand te doen van recht op bezit in Adyar 208
heeft nooit geld aangenomen voor haar werk 206
hoe zij werd onderwezen 444
in leven gehouden door meester 206
Johnstons beschrijving van haar persoonlijkheid 442-3
kende zoon van gen. Jermolov in Tiflis 246-7
klopgeluiden voortgebracht door 442
lasterlijke beschuldigingen van, door spiritisten 330-1
oogst ondankbaarheid 208
open brief aan Indiase leden 202-11
richtte Esoterische Sectie op 209-10
richtte *Lucifer* op 209
Russische-spionne-theorie 206, 208
twee studenten van E.S. maakten index voor 'geheime leer' 251
verdedigt ideeën in haar boeken 329-30
verslag van gesprek van Charles Johnston met 427-43
vond *Isis* haar slechtste boek 328-9
zou in bezit zijn genomen door dugpa chela 207
Geheime leer, De 318vn
geciteerd 191, 225, 315
grote vraag naar 181
kritiek op, weersproken 250-3
kwam te vroeg voor het gewone volk 251
over grote adem 283
over maanvoorouders 226-7
over ozon 166-7
was niet bedoeld om precies aan te sluiten bij de wetenschap 250
Isis ontsluierd 233, 275, 309
aanvulling op *Anacalypsis*
genoemd 330vn
adepten en 331
gedachten van schrijfster over 328-38
geen omwerking van Lévi en anderen 331
kol. Olcott en 333-4
meesterwerk genoemd 328-9
over een nieuw tijdperk 419-20
over proeflezen van 334-5
over schrijven van 333-7
samenvatting recensies van 329-30vn
vol drukfouten 328
Wilder maakte index voor 334
Sleutel tot de theosofie, De 169
doel van 62
uitleg wat esoterische theosofie inhoudt 81
Stem van de stilte
geciteerd 252-3, 381
over lhamayin 387
over mededogen 170
Bloed
en epitheelcellen 198-200
injectie van dierlijke stoffen in 242
met betekenis 'levens' 377
Bodhisattva('s) 66-7
en lha's offeren zichzelf op 408-9
geven nirvāṇa op 67vn
heilig motief van 398
hoeven geen adepten te zijn 400-1
kan onbeperkt op aarde blijven in astrale lichaam 398-9
kan toekomstige levens beheersen 407
kunnen stervelingen overschaduwen 406
zien als lha's af van nirvāṇa 398

Bod-yul
of Tibet 401
Boeddha('s)
hemelse 408
velden van 393
Boeddha Gautama
esoterische leer van 64vn, 67vn
esoterisch stelsel van, was vóór zijn tijd bekend achter de Himālaya 395
hervorming van religie door, en theosofie 25
samādhi van 66vn
wilde inwijding openstellen voor iedereen die daarvoor in aanmerking kwam 395
zeven jaar ascetisme van 65-6&vn
Boeddha's van belijdenis 67-8vn
Boeddhisme/boeddhisten
echt oosters 70-1vn
en bodha-isme 83
en huidig spiritisme 392
en werk van TS in Ceylon 77, 79
noordelijk en zuidelijk 392, 401
Boeddhistische vlag
betekenis van 77
Boek van de getallen, Chaldeeuwse 42, 357, 364, 382
maar enkele exemplaren van 117
Boeken
van groter belang dan een mens 121
Boerhaave, Herman 102
Böhme, Jakob
'drie beginselen' van 155vn
heel zuivere mysticus 299-300
Saint-Martin over 155
'zeven vormen van de natuur' van 155vn
Boom van kennis
is één 250
Bö-po, of dodenbezweerder
brengt opgeroepen ziel veel leed toe 403-4
Borrichius, Olaus
en alchemie 103
Bottini, Lorenzo Prospero
betwijfelt feitelijke dood van Cagliostro 160
correspondentie met Pietro Calandrini 156
Bourdois de la Motte, Edmé-Joachim
bevestigt mesmerische verschijnselen 239
Bouton
uitgever van *Isis* 334
Bovenzinnelijk(e)
denken of bewustzijn 295
oorsprong van spirituele en rationele vermogens 292
wezens 222, 293
Bowen, Francis
over reïncarnatie 8-9
Bradlaugh, Charles
als mesmerisch genezer 56-7, 59
geeft theosofie verkeerd weer 55-6
geprezen en zijn bezwaren tegen theosofie besproken 56ev
Brahmā
als, of het atoom wordt geëmaneerd, wordt het begiftigd met bewustzijn 201
betekenis van, Vishṇu en Śiva 410, 415
dagen en nachten van 39
schepper in drie-eenheid van de hindoes 201
term verklaard 201vn
Veda's emaneren uit mond van 20
Brahmachārins 20
Brahman
zwaan is symbool van 162
Brāhmaṇa's
over somasap 34
Brahmanen
bestreden theosofische leringen 83
mystieke drank van 227
oppositie van, tegen boeddhisme 395
religieuze ceremoniën van, bij volle maan 227
Brahmanisme
in Babylonië 26-7
Brahmavidyā 15
is theosofie 33
Braid-methode
mechanisch teweegbrengen van hypnotische toestand 303
Brieven
HPB over, van adepten 432-4
over precipiteren van 433

Broederschap
en werk van de TS in het Oosten 74-5
stille, over hele wereld verspreid 178
TS is boom van 43
uitverkorenen van het denken 178
werkelijke betekenis van universele 438-9, 441-2
Brown-Séquard, Charles Edward
injectie van dierlijke stoffen in menselijk bloed 242
Brugsch-Bey
over Egyptische goden 27
Büchner, Ludwig 176, 422-3
Buddhi 342
christusbeginsel 386
en Elia 379
en phōs 373
en zevende ras 322
of ware zelf 425
Buddhi-manas
'de oudste' van *Job* 263
eerstgeborene van alaya-mahat 263
goddelijke ziel 132
hoger zelf of noëtische beginsel 263
of christos 263
Budha
betekent wijsheid 20
4 januari gewijd aan, of Mercurius, Hermes, Thoth 147-8&vn
Bulwer-Lytton
geciteerd 139, 229
Zanoni 229
Bunsen, baron C.K.J. 26
Egypt's Place in Universal History over cyclussen 414
Burq, Victor
gerehabiliteerd door Charcot, maar verguisd door Shiff 307
Butler, Samuel
'The deadlock of darwinism' over A.R. Wallace 266-7&vn
Byron, George
over dromen 185-6
over vloeken 88

Caduceus
dubbele slang van 301
Cagliostro, graaf Alessandro
afbeelding van 151
berecht en veroordeeld door jezuïeten 152-3
besproken, gearresteerd, berecht en opgesloten door Vaticaan 156-7
ervan beschuldigd een illuminist en tovenaar te zijn 157
familienaam was niet Balsamo 151
graf van, onzeker 159-60
in kasteel San Leo gevangen 158-9
naam roept zowel verwondering als minachting op 150
paus zet zijn doodstraf om in levenslang 158
relatie met vrijmetselaarsloge van Philalethen 153-4
Siciliaan die werd onderricht door adept 151
stond na zijn dood bekend als charlatan 150
werd ervan beschuldigd spion van de jezuïeten te zijn 152
wonder met roestige spijker 159
zijn boeken en familierelikwieën werden verbrand 158
Cagliostro, gravin Lorenza
beschuldigd van ketterij en opgesloten 157, 158-9
instrument van de jezuïeten 152
wilde naam van broederschap die hij diende niet bekendmaken 153
Calandrini, Pietro
correspondentie met Cagliostro 156
Caligula
wens van 43
Calvijn
en predestinatie 7-8
Capricornus, de mysterieuze Makara
en incarnatie van kumāra's 147
Carlyle, Thomas
bekrachtigde valse berichten over Cagliostro 150
geciteerd 173
over profetisch boek waarvan de verklaring in de eeuwigheid ligt 270
Carrington, N.T.
over vertrek van de elfjes 223
Castiglione
'Goede Broederschap van,' en Cagliostro 152

Cel(len)
bewustzijn in 186, 194-8, 200, 293, 296
elke, heeft eigen geheugen 296
en uiterst kleine monaden 200
reageren op fysieke en spirituele impulsen 297
zenuw- en bewustzijn 285, 290
Censorinus
De die natali
over cyclussen 413
Censuur
en vervolging 52
Ceres-Dēmētēr
beschermvrouw van Eleusinische mysteriën 229
Ceylon
Egyptenaren kwamen uit 26
toestand voor en komst van TS 75-7, 79
Chaldeeuwse orakels 421
Chaos 421
en kosmos 372
en plērōma 378
Chapman, Eerw. Hugh B.
over goedkope religieuze praatjes 168
Charaka 40-1&vn
Charcot, Jean Martin 236, 307
Eerw. Haweis over 234
en Richet versus verschijnselen van Indiase goochelaars 276
Charcotisme
en dierlijk magnetisme 229-30
Charis
of genade 378
Chayyim, Jacob ben
en massora 361
Chela
beproevingen van een 411-2&vn
Chevreul, M.-E.
had bibliotheek over alchemie 101
Chhāndogya Upanishad
over het zelf 425
Chhāyā's
eerste mensenrassen hadden etherische, of schaduwen 182
eonische evolutie van, in gedicht 'The ring' 182-3
schaduwen 375
Chicago Tribune
over Indiase goochelaars 270-1
China
en oorsprong alchemie 104, 106
Chinese
alchemie vergeleken met hermetische wetenschap 106-8
opvattingen over samenstelling van de mens en processen na de dood, 224vn, 341-9
Chipa
niet-boeddhist 403
Chohan-lama, archivaris 391
over toestanden na de dood 393-409
Chokhmah
equivalent van wijsheid 261
Chom-dän-dä, de veroveraar
zal onwetendheid vernietigen 401-2
Chrēst-toestand
en beproeving neofiet 382
Christelijk(e)
machthebbers gewelddadig 43
staat op basis van christelijke beginselen onmogelijk 134
Christendom
esoterisch 183
heidense gebruiken en symbolen in 143-4
kabbala als getuige van 350
Christos 352-7, 379-85
onpersoonlijk beginsel 356-7
Christo-Theosophical Society
en christendom 183-5
Christus(sen)
besnijdenis van 144
drie gereïncarneerde, in Amerika 149
Pico della Mirandola over goddelijkheid van 350vn, 356
respect voor *ware leringen* van 267
Chronologie
bijbelse 27, 415
Cicero
De officiis 85
Tusculanae disputationes geciteerd 185
Cienkowski, L.
'Beiträge zur Kenntniss der Monaden' over experimenten met amoeben 194

Cirkel
  driehoek en viertal 99
  volmaakte, of het ene/absolute 99
Coleridge 25, 127
1 Corinthiërs 129-30, 226, 262
Cory, Isaac Preston
  Ancient Fragments geciteerd 421
Coulombs, Alexis en Emma
  samenzwering om in TS kiem voor conflicten te zaaien 205
  waarom meesters niet ingrepen bij samenzwering van 205
Crabbe, George
  Tales over genialiteit 127
Crookes, William
  en Advaita-filosofie 81
  en transmutatie van metalen 100-1
  intuïtie over stralende stof 32-3
  over waarheid en nauwkeurigheid 220
Cullavagga 65vn
Cuvier, Georges Léopold 315
Cyclus(sen)
  Censorinus over 413
  einde van huidige 119
  en pioniers van moderne theosofie 176
  en verschijnen van boodschappers 173
  evolutie verloopt in 418-9
  mystiek en huidige 181
  occulte werking van 178
  over, en huidige misvattingen 412-6
  spiritisten en vloedgolf van 175
  van 'spiritisme' in 19de eeuw 175, 178
  zwaan is symbool voor avatārische 162

Dactylen
  frygische, priesters en magnetiseurs 229
Dalai lama 391, 407
Daljor
  menselijke wedergeboorte 408
Damiaan, pater
  zuster Rose Gertrude vergeleken met 169-71
Dam-ngag, esoterische instructie
  vijfde, van Tsongkhapa 396
Dan, stam van 383
Dangma
  een absoluut gezuiverde ziel 408
Daniël
  over Jahweh 263
Darmesteter, James 321vn
  over legendarische koning van pārsī's 319
  vat magisme samen 319
Darwin, Charles
  over denkbeelden als dierlijke bewegingen 280
Darwin, Erasmus
  Zoonomia
    omschrijving van 'denkbeeld' 279vn
Darwinisme 438
  doodsklok van het 266
Dasturs
  pārsī-hogepriesters over allegorisch opvatten van teksten 319vn
Decharme, Paul
  Mythologie de la Grèce antique 105vn
Delaplace, Louis-Gabriel
  Annales de la propagation de la foi over drie hun 346
Deleuze, J.P.F.
  en mesmerisme 238
Delphi
  gebod van orakel van 322
Demonen
  contact met 216
  devs en 320-1
Demonologie
  oude statuten van, van Europa 216vn
Denkvermogen
  als hoger manas 294
  als werkelijk bestaand wezen 278, 291, 296-7
  goddelijk, of nous 294
  is zowel psychisch als noëtisch 281, 291-2
  kāmisch aspect van 294
  niet beperkt tot hersenen 293
  of pneuma verschilt van ziel 292
  ontwikkeling van, en van hersenen 290
  opgevat volgens materialisme en idealisme 423

overschaduwd door buddhi 425
persoonlijk, als straal van universeel, 299
persoonlijk, als tijdelijk beginsel 299
persoonlijk en onpersoonlijk 281
psychisch, transformeert energie 291
rol van, in objectief idealisme 424
universeel 188-9, 293, 422
universeel, en haar spiegelbeeld 299
universeel, heeft geen overdrachtsorgaan nodig 189
universeel, of ātman 201
universeel, ziel van het heelal 420-1
Deslon, Charles
steunt mesmerisme 233
Deuteronomium 355
over het Woord 112
Deva('s) 401, 408
goden en mensen 225
veel soorten 226
Devachan
de mens kan zich niet tegelijkertijd in kāmaloka en, bevinden 344
duur van, gemiddeld 1500 jaar 6
ego's van levende mensen kunnen opstijgen naar 177vn
elke ziel maakt haar eigen 437
en herinneringen van stervende 91
geen, voor kind dat sterft voordat zijn verstand doorbreekt 6
geesten van levenden kunnen worden opgetrokken naar 404-5
het 'gelukkige gebied' 386
van ingewijden 412
wereld van gelukzaligheid het dichtst bij de aarde 409
zelf gaat volledig bewust, in 404-5
Devaloka's 401
Devanāgarī 361&vn
Devayoni's
en Arjuna 226
lagere elementalen 226
Dhammapada 64, 68
geciteerd 63
Dhyāna 48
Dhyāni-chohan(s)
engelen of 'levenden' 224
enige klasse van geesten die hun persoonlijkheid behouden 408-9
hemelse boeddha 408
hogere soort mensen 224
mensen uit vroegere manvantara's 228
Diamanten hart (magie) 29
Dickens, Charles
eeuw te laat geboren 124
Dier
verschil tussen mens en 280, 281, 285
zelfde evolutievolgorde voor mens en 4vn
ziel van 292
Dii majores en dii minores 410
Diocletianus
en het verbranden van boeken in Egypte 105, 117
Diodorus Siculus
volgens, schreven Egyptische priesters helderziendheid toe aan Isis 237
Diogenes Laërtius 414
Leven en leer van beroemde filosofen
over dierlijke ziel 345vn
Disraeli, Benjamin
Curiosities of Literature
over garderobe van koningin Elizabeth I 143-4
Djinn(s)
contact met, en demonen 216&vn
Dodenboek, Egyptisch
en Thoth 28
Doelstellingen
drie, van TS 57-8, 73ev
Dood
angst voor de, en theosofie 142
aspiraties bepalen leven na de 436-7
beginselen maken zich los van het dode lichaam 405
Christelijke en joodse benaderingen van de 145
verlossing en de 321-2
volgens Tibetaanse leringen 393-409
wat gebeurt er na natuurlijke 404
ziel verkeert na de, in een staat van verdoving 404
zuiver zelf kan na, niet in aardse atmosfeer blijven 398
Doop
door Johannes 381, 384-5
Dostojevski, Fjodor
Europa heeft een, nodig 124-5

Dostojevski, Fjodor (vervolg)
geboren theosoof 126
kon de ware geest wakker roepen in onze maatschappij 125
Doxa 377
Drach, David Paul
en kabbala 42, 116
Drie-eenheid
en alchemistische middelen 108
en trimūrti 201
Driehoek 350vn
cirkel en kosmische activiteit 99
Driekoningen
viering door christenen 144
Dromen
in, opstijgen naar devachanische gebied 177vn
kennis komt in 444
redeneren verlamd tijdens 23
Droomvisioen
van generaal Jermolov 245-9
Druïden
en heidense gebruiken in Brittannië 144
Dugpa
geen contact met vrouwen 215-6&vn
voert rituelen uit bij nieuwe maan 227
Duif 362-3, 383-5
Duisternis (skotia) 373-4
Dumas, Alexandre
Mémoires d'un médecin 156
Du Potet, Jules Denis
afbeelding van 239
beschrijft magnetische genezing 240-1
erelid van de TS 238vn
Franse Academie bevestigt verschijnselen van 239
laatste jaren van 240-1
leerling van Mesmer 238
meester van het mesmerisme 238vn
moordenaar opgespoord door een helderziende van 238
wetenschappelijke reputatie van 236
Journal du magnétisme 234vn
La magie dévoilée ou principes de science occulte
over de schim 347
Dzu-thü
mesmerische aantrekkingskracht 403-4
Dzyan
synoniem met theosofie 33

Edison, Thomas Alva
bekritiseerd als dromer 185
denkt dat atomen intelligentie bezitten 182
is theosoof 182
wetenschappelijke verbeelding voortdurend actief 185
Edkins, Eerw. J.
Chinese Buddhism
over esoterische leer van Boeddha 64vn
Eendracht
maakt macht 29, 36
Eenheid
essentieel voor occulte vooruitgang 36
goddelijke, en kleuren 13
leer van de 83
Eeuwigheid 408
ene wijsheid bestaat in 378
Efeziërs 374
Ego('s)
alle, hebben zelfde essentie 128
alwetendheid van onsterfelijke 248
astrale 405
deelt in onsterfelijkheid van goddelijke ouder 302
doorleeft bij de dood zijn hele leven 91
doorloopt elke dierlijke vorm 4vn
en het ondeelbare Al 44
en hogere zintuigen 32
en reïncarnatie 4
en zijn zintuiglijke gewaarwordingen 423
ervaringen van, in vorige leven 131
fysieke mens is muziekinstrument en, is uitvoerend kunstenaar 128-9
goddelijk, en ons christelijke tijdperk 264
goddelijk, of hemelse banneling 130
hoger, in zijn onsterfelijke aard bijna alwetend 92-3
hoger, voorziet de gebeurtenissen in

het leven van de persoonlijkheid 248
kāma-manas is weerspiegeling van hoger ego 380vn
keert niet terug naar dierenrijk 4&vn
lager, en zijn elektrovitale veld 298
maar één echt, in de mens 345
offert zich vrijwillig op 286vn
persoonlijk en onpersoonlijk 281
persoonlijke 425
spirituele, denkt niet maar weet 425
terra incognita voor wetenschappers 243, 248
transcendentale 425
volgens Pirogov is, een belichaming van een gemeenschappelijk universeel denkvermogen 189
Egoïsme
en middelmatigheid 16
en wijsheid 265
overwinnen van 323-4
rebelleert tegen natuurwetten 140
van yogī's en kluizenaars 17-8, 65-8vn
Egypte
vaderland van alchemie 104
Egyptenaren
Dravidiërs en 26
voorouders van, en van oude brahmanen uit zelfde ontwikkelingslijn 60
Egyptische Rite
en Cagliostro 154
Eidōlon 347
Eiffeltoren 148
vergeleken met Piramide van Gizeh 260
Eirenaeus Philalethes Cosmopolita 110
Secrets Reveal'd
over alchemie 111
Ripley Reviv'd geciteerd 112
Elektriciteit
en magnetisme 230-1, 233, 306-7
en ozon 166
warmte, licht en, zijn niet alleen maar illusies 287
Elektrische energie
die naar een ander gebied overgaat 307
Elektrische verlichting
nieuwe rage 148-9, 168
Elektrobiologie
faalt omdat ze fohat niet kent 198
Element(en)
elk stoffelijk atoom van de, heeft bewustzijn 201
elk stoffelijk atoom van de, is emanatie van hogere godheid 201
en meta-elementen 100-1
Elementalen
belachelijk gemaakt 213
contact met 216-8, 226
devayoni's van de hindoes 226
geesten van het zomerland 212, 218
heidenen en vooral neoplatonisten geloofden in 212
kerkvaders over 212
kyriologie van halfgoddelijke wezens 211-2
natuurgeesten 222
sylfen, undinen, gnomen en salamanders 214, 216
veel namen voor, in *Purāṇa's* 211-2
Elementaren 213, 348
genii, demonen, lares en, verward met geesten 221
Eleusinische mysteriën 381
Ceres-Dēmētēr als beschermvrouw van 229
Elfjes
ontwapenen de wetenschap 223
Elia
en Johannes de Doper 380
naam, heeft betekenis buddhi 379
Elixer(s)
twee, in alchemie 107
vitae 108
ware ozon is levens- 166
Elliotson, John
oprichter van mesmerisch ziekenhuis 239-40
zijn lezing bekritiseerd 239-40&vn
Ellmore, Fred. S.
verslag over Indiase fakirs 271-7
Elohim 353vn, 408
een meervoud 359vn
Elpay
over fysicobiologen en psychische werkelijkheid 289
'Scientific Letters' van 286
Elysium 344-5

Empedoklēs
over de ziel 345vn
Endor
wijze vrouw van 262
Endosmose
afstaan deel levensaura bij genezing 305
en onderscheidingsvermogen van cellen 197-8
fysioloog Gustav von Bunge geciteerd over 196-7
scheikundige wetten kunnen, niet verklaren 198
Energie
behoud van, en psychische activiteit 283
behoud van, in wetenschap en occultisme 283-6
Engel(en)
geesten en 214, 225, 348-9
hogere soort mensen 224
idee van gevallen, verworpen 27
in het Oude Testament 353
tussen de levenden en de doden 214
val van 217
Engeland
epidemie in 164
heidense gebruiken in 143
Engelmann, Th.W.
'Beiträge zur Physiologie des Protoplasma' 194-5&vn
erkent psychisch proces in protoplasma 195
experimenten met arcella 194-5
Enthousiasme
leidt tot goedgelovigheid 220-1
Entiteit
mens is, met twee gezichten 297
sterfelijke en onsterfelijke 294
Epidaurus
stèles in de tholos van 41vn
Epidemie(ën)
geschiedenis en verspreiding van 164-5
Esoterie
hogescholen van, waren internationaal 20
zeven sleutels 357-8
Esoterische
leringen niet voor hele wereld 251
leringen van Boeddha 395
wetenschap 261-2
zogeheten, leringen 278&vn
Esoterische Sectie
en de TS 61
geheimhouding in 34
gelofte van 210
HPB richt, op 209
over betekenis van 'filoloog' 29
Espagnet, Jean d'
over alchemistische geschriften 112-3
Essentie
de ENE 107
van de logos 375-6
Ethiopiërs van het Oosten
Dravidiërs 26
Evocaties
formules van, in heilige boeken 346
Evolutie
is het bloed van de mens 25
spirituele en fysieke, verlopen cyclisch 418
van kosmos 283-4, 413
zelfde volgorde van, voor mens en dier 4vn
Exodus 27
geciteerd 223-4&vn
Exosmose
proces van endosmose en 305

Fabre d'Olivet, Antoine 363
Fa-hua-ching
bevat esoterische leringen 64vn
Fakir(s)
Ellmore over Indiase 271ev
geen goochelaars 275
lange trances van, en yogī's 47-8
toegewijde moslim 48, 274-5
verschijnselen van 271-4
Faunen
en saters van het zomerland 218&vn
Félix, pater Célestin Joseph
Le mystère et la science
over mysteries in de wetenschap 187
Fénélon, François de Salignac
zwaan van Cambrai 162
Féré, Charles
over herinneringen van een stervende 92

Ferouer 318vn, 320, 348
Fielding, Henry
  geciteerd 135-6
Filantropie
  ware, moet aspiraties van het arme volk begrijpen 122
Filosofie
  omschreven door verschillende schrijvers 85-6
  oosterse religies in het licht van oosterse 418
  spot wordt gedreven met echte 90
  theosofie is hoogste 86-7
  universele broederschap van wetenschap en 418
Filosofische geest
  vermogens vereist voor 90
Filosoof
  een impopulaire, en de maatschappij 366-70
Five years of Theosophy
  'The elixir of life' 226vn
  verhaal over Nahusha 226
Fludd, Robert
  genas met magneten 230
Fluïdum(s)
  elektrische en magnetische, en energie van het atoom 306-7
  en moleculaire beweging 307
  theorie over elektrische, verworpen 306-7
  van mesmerist 241, 304-7
  zenuw- 254
Fohat
  en zijn te actieve voortbrengselen 167
  verklaart elektrobiologie 198
Fouquier, P.-É.
  bevestigt mesmerische verschijnselen 239
Franck, Adolphe
  La kabbale
    over ain sof 39
Frankrijk
  epidemieën in 164-5
  golf van mystiek overspoelt, vanuit Amerika 176
Franklin, Benjamin
  onderzoekt mesmerisme 233
Franse Academie
  bevestigt mesmerisme 239
  scepsis van 173
  verwierp mesmerisme 232-5
Fravashi (of ferouer) 348
  de goede yazata's 320-1
  en Ormuzd 318vn
  in mazdeïsche religie 320-1
Fysiologie
  bestemd om dienares van occulte waarheden te worden 190-1
  en 'leven' 199-200
  en vitalisme 190
  van de ziel of psycho- 279-93
  van de zintuigen 198-9
  vooruitgang van 190

Galaten 11
  over Sara 103
Galenus, Claudius
  noemt tempel in Memphis beroemd om genezing door hypnose 237
Garga 415
Geber (Jābin ibn Hayyān)
  en alchemie 106-7, 109
Gebied
  elk, heeft zeven subgebieden 307
Gedachteoverdracht 60, 238-9, 310, 332, 335
Geest
  en stof alleen verschillend als māyā 58-9
  goddelijke gekerkerde 129
  goddelijke, purusha 421
  lang verbannen uit arena van wetenschap 119-21, 129, 175
  ontwakende, in de mens 119-22, 174-5
  stof versus 175
  strijd tussen, en stof 322
  vlam van genie door eigen, ontstoken 128
Geesten
  affiniteit van, voor het aardse 217-8
  boeddhisme en, van overledenen 392-3, 407
  Chinese 341ev
  en spiritisten 220
  heilige, bezoeken geen seancekamers 222
  hindoes en, van overledenen 392
  lege redeloze schillen 219vn

Geesten (vervolg)
lha's en werelden van 393
zogenaamde wijsheid van 219-20
Gehandicapte
verstandelijk zwaar, is niet zielloos 292
'Geheime leer'
en processen van het oneindige 86
uitdrukking voor eeuwige waarheid 80
Geheugen
activiteit van, vlak voor het sterven 91-2
elk deel van zenuwstelsel heeft eigen 296
elke cel heeft eigen 296, 298
in elk orgaan 293, 296
labyrint van ons 243
twee bronnen van 294
van de ziel 95
Geld
en occulte kennis/wetenschap 114-5
Gelofte
echte, is aan hoger zelf 210
van Cagliostro 153
van Esoterische Sectie 210
van HPB om nooit hele waarheid over meesters te onthullen 203
Gelong 401
Geloof
in reïncarnatie 8-9
over, verbeelding, en genezing 311
Paracelsus over, en magische handelingen 311
Geluid
en universeel ākāśa 289
is het substraat van kosmische beweging 283
Genade
God van 145
Geneeskunde 41
gerechtelijke, en de 'hun' 345-6
Genesis 103, 348, 354, 360, 373, 438
eerste zin van 359vn
oude slang van 301
over nefesh 292
over reuzen 315
Genialiteit
als beschermende godheid 127-8
artikel over 127-36
echte, kan niet sterven 132
ego's met, vergeleken met die van dwaas 128
en karma 128
geen toeval of goddelijk geschenk 127
ieder mens is voertuig van een genie 134
is bewijs voor onsterfelijk ego 135
is sui generis 131
is zeldzaam in onze tijd 132-3
licht van mānasaputra's 132
licht van ware innerlijke mens 128
lot van kunstmatige 131
ontwikkeling van, bij ego 131
optreden en oorzaak van 127
uitingen van, zijn manifestaties van ego 128
Getal(len)
karakters en 159-61
niet een, maar alle getallen 12
occulte combinatie van 139-40
Gezag/gezaghebbende bronnen
geloof niet op basis van 5
of autoriteit 366-70
Gichtel, Johann G.
occult taalgebruik van 155
Ginsburg, Christian David
The Kabbalah
over Picco della Mirandola 350vn
Girard, Paul
L'Asclépieion d'Athènes 41vn
Gladstone, William E. 417vn
Gnomen
en salamanders 214, 216
houden op sterfelijk te zijn als ze een mens huwen 216
Gnosis
en vidyā 33vn
esoterische en exoterische 19
invloed van, in latere eeuwen 14-5
theosofie stamt af van universele 27
van Pythagoras 14
Gnosticisme/gnostici
geen polytheïsten 38
hylē van de 301
over engelen 353
over Jezus 382
spiritisme en heropleving van occult 176

vervolging van 230
God
als kleingeestige kleermaker 223-4&vn
als logos 375
buitenkosmische, absurd 224
geen persoonlijke, buiten de mens 38
onstoffelijk beginsel 224
ontkennen van, en het materialisme 177
oprichters TS ontkennen persoonlijke 57
persoonlijke, en verstandelijke slavernij van de mens 177
persoonlijke, onfilosofisch 10
'God niet-iets'
van Basilides 38
Goddelijke tegenwoordigheid 119, 409
Goddelijke vonk
vereniging van, met het Al 15
Goden
deva's en mensen 225-6
elementen emanaties van lagere, of godinnen 201
Griekse en Romeinse, vergeleken met bijgeloof van hindoes 201
monaden en atomen 225&vn
sleutel tot betekenis van Indiase 225
verhalen over, allegorieën of fabeltjes 34-5
verhalen over, en godinnen en beginselen van de mens 389
zijn zielen van grote adepten 435
Godheid
eeuwig denkende, van Plato 421
pseudowetenschap en buitenkosmische 177
universele, of goddelijke ideatie 188-9
Godwin, William 104
over boekverbranding door Diocletianus 105
over elixir vitae 110
Goethe, Johann
'Der Gross-Cophta' 150
Grabianca, graaf
en Cagliostro155-6vn
Grieken
onbekend met hermetische wetenschap tot tijd van neoplatonisten 105
vier tijdperken van 419
Griep (zie influenza)
Gubernatis, A. de
Mythologie zoologique
over Gulden Vlies 105vn
Guersant, Paul-Louis-Benoit
verschijnselen van mesmerisme zijn echt 239
Guinness, H.G.
The Approaching End of the Age 415&vn
Gulden Vlies 104-6, 372
en volkeren rond de Zwarte Zee 105
Guṇa's
aurisch licht geeft stadium van, aan 304-5
Gunib
laatste bolwerk van de Circassiërs 246&vn
Guptamāyā
beoefend door Indiase goochelaars 276
geheime illusie en fakirs 271
Guptavidyā 358
geheime kennis vol gevaren 12
gnosis als voortzetting van 15
of esoterische kennis 201
ontrafelt mysteries van bijgeloof 201
over samenwerking lanoe's 29
slechts voor de weinigen 19
vergeleken met wetenschappelijke gissingen 279
Guyon, madame (Jeanne-Marie Bouvier) 15
Gymnosofisten 100

Haarlok(ken)
betekenis afknippen zeven 411-2&vn
Hades
en inwijding 382-3, 386
Haeckel, Ernst 23
en haeckelianen 233
Handelingen van de apostelen 352
over Simon en geld 114-5
Hardy, R. Spence
Manual of Buddhism 65vn
Harper's Magazine
citeert Edison over atoom 182
reactie van Parsons Lathrop 185

Harris, Thomas Lake
gedicht over de vrouw 256
gemeenschap van spiritisten 218
Hart
beroep doen op 80
leer van het 252, 378
orgaan van hoger ego 298
Haweis, Eerw. H.R.
over herontdekking van occulte wetenschap 237
over mesmerisme 235-6, 238-41
over ondankbaarheid van wetenschappers 235-6
over verschijnselen van Charcot 234
Haywood, Eliza
Frederick, etc. geciteerd 89
Hebreeuws(e)
alfabet en verwisselbare karakters 359
arme taal 361vn
niet mysterietaal van Mozes 360vn
vertaalproblemen bij, teksten 370
Heden
het eeuwige 142
Heelal
is armzalig schimmenspel 40
ziel van 420-1
Heelkunde
en oude legenden 41
Hegel, G.W.F.
Darstellung der Idee 86
Heidendom
gebruiken van oude 130
Heidens(e)
dwaasheid 264
feestdagen 143-4
goden 224-5
polytheïsme 224-5
Heiligen
boeddhistische 397-8, 406-7
grootste, en asceten 18
Heks
seksuele onthouding van 216vn
wijze vrouw van Endor 262
Hekserij
en demonologie leven op in modern spiritisme 221
en hypnose 429, 440-1
Hel
Hades of 382-3
in mazdeïsche religie 319-20
staat verdoemden af 146
van asbest 142
Helderhorendheid
en abnormaal zienerschap 300
Helderziendheid
en mediumschap 300
Helmont, Jan B. van 102, 230, 350-1
over kracht van hand bij ziekte 237
Hemel
poortwachter van 149
traditionele, en hel 142
van een theosoof 142-3
Henry St. John
over onjuiste opvattingen 53
Herinnering(en)
blijven hangen in fysieke neerslag van overledene 405
en geheugen van de ziel 95
van een stervende 91ev
van vorige levens 399-400
Hermes (zie ook Thoth)
boek(en) van 27-8, 34, 117, 129
een algemene titel 103
god van esoterische wijsheid 20
opgenomen in rooms-katholieke kalender 147vn
Hermetisch(e) fragment(en)
door Griekse en Latijnse schrijvers vervalst 117
Smaragden tafel is echt 117
Herschel, John 30
over waarheid 220
Herschel, William
over zonnevlekken 30
Hersen(en)
activiteit van bewegende moleculen in 282, 285-6
-cellen en herinnering 295
-centra en hartcentra en verstandelijke ervaringen 295
en hypnose 303-4, 308, 309
kanaal tussen twee gebieden 95
orgaan van geheugen niet beperkt tot 293
zijn voordeur van de menselijke woning 298-9
Hersenschors
en werkelijke wezen 285

Hervormer(s)
echte, dragen geen kroon of scepter 257-8
en theosofie 257-8
praktische 258
Hervorming
moet zonder bloedvergieten plaatsvinden 44
vreedzame 25
Herzen, A.A.
Grundlinien einer allgemeinen Psychophysiologie
over psychische activiteit en vrije wil 282, 284-5
Hiëratisch schrift
van Egypte 394
Hiërofanten 230
alle volkeren van de oudheid hadden 129
Hiërogliefen, Egyptische 359
Hiëronymus 218&vn
Higgins, Godfrey
Anacalypsis 330
over archē 371-2
Hilkia
herschrijft Oude Testament 356, 361
Hindoe(s)
betekenis drie-eenheid van 201vn
bijgeloof van, vergeleken met wetenschappelijke opvattingen 196-7
chronologie van 420
-pantheon 40vn, 201-2
personifiëren organen 196
vier yuga's van 419
Hippolytus
Philosophumena 13, 40
Hirsch, August
over griep 165
Hi-shai Sūtra
poëtische fictie 396-7
Hodgson, Richard 205, 429
Hofmeister, F.
'Untersuchungen, . . .'
over voedselopname in cellen 197-8
Holden, E.S.
over stof van nevelvlekken 277vn
Homerus
hoger ego van 344-5
over oproepen geesten 343-4vn
Ilias geciteerd 361&vn
Honover (Ahuna-vairya)
een zuivere en heilige wereld 318
Hood
vrome zendeling 104
Hoofd
getal 9 symbool voor menselijk 141
Horatius
over oproepen geesten 343-4vn
Hsien, een heilige 342vn
Huc, abbé 341, 344-6
en Gabet 394-5
L'Empire Chinois
over de hun 344
Hughes, Thomas 73
Hugo, Victor
over mysteries van de wereld 172
Hun of 'geest'
en eetlust van engelen 348
en ling 341-2
of levenskracht 224&vn
oproepen, voor gerechtelijk onderzoek 346
vrouwelijke Chinese 216vn
Hvaniratha
onze aarde de vierde wereld 318vn
Hylē
van de gnostici 301
Hylo-idealisme
vijand van theosofie 422ev
Hypnose
artikel over 303-11
de wil van de hypnotiseur bij 309-10
door Braid-methode 303-4
door suggestie 304, 310-1
en het zenuwstelsel 304, 305, 308
en metaaltherapie 306-8
en zenuwcentra in de hersenen 304, 308-9
en zwarte magie 305
gebruik van wilstrillingen bij 304
invloed van beweging en wil bij 308-9
motief van de hypnotiseur bij 310
of zwarte magie 100
rechtstreeks of door mechanische middelen opgewekte 308-9
twee voorwaarden voor 308
verlamt vrije wil proefpersoon 236, 309

Hypnose (vervolg)
verschil tussen, en mesmerisme 235, 276, 303-4
vorm van fascinatie en betovering 303-4, 306, 308-9
wetenschappelijke verklaring van, schiet tekort 303, 307-8
Hypnotisme
artsen en 234
Benjamin Franklin onderzoekt 233
en genezing van ziekten 310
moderne term voor dierlijk en therapeutisch magnetisme 229, 236
of mesmerisme 233-5, 304
'psychopathische massage' afkomstig van Mesmer 236
toegelicht 234-5
Hypocratische eed
misbruik van 241-2

Iamblichus
De mysteriis 14&vn
over intuïtie 17
Iaō 35, 380
Ichthus
vis als bijnaam 382
Idealen
kunnen nooit helemaal uitsterven 175
Idealisme
en het denkvermogen 423-5
modern, erger dan materialisme 422-3
objectief 424
IJdelheid
persoonlijke, vernietigen 322
Illusie(s)
en werkelijkheid 424
psychische, en fysieke verschijnselen 59
van de persoonlijkheid 12&vn
Incubi
en succubi 218&vn
over stoffelijk bestaan van 218vn
India
Congrespartij (INC) van 76, 204
fakirs in Gaya 271ev
geloof in meesters in, heeft vruchten afgeworpen 204
HPB was in Simla in 271ev
in, ontbreekt de moed om het bestaan van meesters te erkennen 202-3
of Āryavārta vergeleken met het Westen 202-3
open brief van HPB aan leden in 202ev
toestand in, voor en na komst TS 75ev
Individualiteit
collectieve 12-3
eeuwigdurende 405
en persoonlijkheid 44
psychische of mānasische, van de mens 285
vergeleken met persoonlijkheid 281, 285
Influenza
dr. Zdekauer over verband met cholera 164
epidemieën 164-5
heeft voorliefde voor royalty 163-4
kosmische bron 166
oorzaken van, onbekend 163, 165-7
verband met ozon 166-7
Ingewijde(n)
door, geschreven verhandelingen in nationale bibliotheken 118
onenigheid tussen, en synagoge 379
Paulus was een 129vn
taal van de 130
volkeren van de oudheid hadden 129
wordt aan aura herkend 385
zoeken toevlucht bij preboeddhistische asceten 395
Inman, Thomas 371
Inquisitie
archief van het Vaticaan over 146
Cagliostro verscheen voor 157
over predestinatie en 'verdoemden' 146
verbranden van ketters 145-6
Intellect
geen genialiteit 133
Intelligenties
alle, als collectief geheel 408
Intuïtie
gebruik en werking van 16-7, 21
Inwijding
derde graad van 353
en letter j in *Bijbel* 384

en sadduceeën 355
graden van 381
laatste, allegorisch weergegeven in hfst.2 van *Johannes* 386ev
Nieuwe Testament allegorische weergave van 382
waarheden onthuld tijdens 365, 411-2
Ioannes
of Johannes, Dagon, Vishṇu 376
Isi, Issi, Isis 382
Isis 237
beschermvrouw van Lutetia 147
door christendom omgedoopt in Genoveva 147
Itard, Jean-Marie-Gaspard
bevestigde verschijnselen van mesmerisme 239

J
namen in *Bijbel* die beginnen met 384
Jaartal(len)
1889 en 1890 betekenis van 140-1, 148
Jacobus, brief van
over wijsheid en mededogen 262, 270
twee kanten van wijsheid 292
Jādūgar 215
Indiase tovenaar 275
Jagadyoni
en archē 371-2
en plērōma 378
Jahveh 21
androgyne Adam-Kadmon 263
Jang-chub(s)
broederschap van 393
en dalai lama 406-7
levende bodhisattva's 397-8
onderwijzen de levenden 407
overschaduwen stervelingen 406
transmigreren naar andere werelden als ze dat willen 407
Jang-khog, dierlijke ziel
gewelddadige scheiding van lichaam 404
Januari
1 januari gewijd aan Janus 147-8
4 januari esoterisch Nieuwjaar 147
valt in het teken Capricornus of Makara 147
Japan
Olcott introduceert boeddhistische vlag in 77
Jehovah
antropomorfe, van de kerk 263
jaloerse god 224
Jermolov, generaal Aleksej Petrovitsj
droomvisioen van 245-9
graf van, in Orel 246
HPB kende familie van 247
laatste jaren van 244-9
niet bezocht door een geest van een overleden persoon 247-8
verklaring van de verschijning die, zag 246ev
voorspellingen van zijn leven en dood 244-6
Jezuïeten
en Cagliostro 150-2
van Clermont in Frankrijk 152
Jezus
en de mysteriën 386-8
in de *Pistis Sophia* 379-80
naam afgeleid van Hebreeuwse aish 382
symboliek van 383
Jin-ch'au
Fah-kai-on-lih-to 396
Jīvanmukta
zou geen contact met de wereld kunnen hebben 203
Jñānavidyā
is theosofie 33
Job
allegorie over inwijding 262-3
geciteerd 259, 263, 356
kabbalistische verhandeling over inwijding 355
pre-mozaïsch werk 263
Joden
astro-fysiologische symboliek van 353, 356
mythen van, bevatten geen spiritualiteit 353
numerieke stelsel van 354-5, 357-8
verwierpen hogere wet 352
Johannes
of Ioannes, Dagon, Vishṇu 376

Johannes, evangelie volgens
eerste hoofdstukken besproken 370ev
tweede hoofdstuk gaat over laatste inwijding 386ev
Johannes de Doper 380
'John King' 348-9
Johnson, Samuel
over volharding 73
Johnston, Charles
verslag van gesprek met HPB 427-43
Jolles, Adolph
over influenza 164
Jonas
en walvis 23, 383-4
Joods(e)
chronologie van schepping van de wereld 144
geschriften en christelijke chronologie 144
Rosj Hasjana 144
Jordaan 381-3
afgeleid van jar-ed 383
Journal du magnétisme
over hypnotische suggestie 234&vn
Judea
kolonisatie van 352
Jupiter
zwaan symbool voor avatāra van 162
Jussieu, Antoine Laurent de
verdedigt mesmerisme 233
werd bekeerling van Mesmer 238

Kabbala
beginselen van oude 216
bevat geen spirituele mysteries 357
conflict tussen joodse, en oosters occultisme 351
echte, betreft geest 364
en rooms-katholicisme 116
en stelsel van maten 358
hernieuwde belangstelling voor 351
joodse, bevat slechts één sleutel 359
numerieke methoden van 354-5
serieus en niet om grappen over te maken 214
stelsel van, alleen op mens gebaseerd 362
verborgen achter letterlijke tekst 364
verwarde echo van goddelijke waarheid 41-2
voor christelijke doeleinden verdraaid 42
woordafleiding 365
zevenvoudig stelsel 364-5
Kabbalist(en)
echte, bestaan nu 363-4
elementaren van 213, 218
onwetend 24
over contact met vrouwen 215-6
over elementalen 216
over heilige geesten en 'geesten van overledenen' 222
over logos (dabar) 263
over term 'oudste' 263
zijn onderling vijandig en afgunstig 36
Kabbalistische
sleutels verloren 364
Kadeshim
mannelijke nautches 354
Kalender
Juliaanse 147
Kālī
lager aspect van ākāśa 377-8
Kāliya
grote slang 12&vn
Kaliyuga
eerste grote cyclus van, loopt ten einde 42-3
en mahātma's 51
en theosofische beweging 203-4
evolutie van mens in 322
Kāmaloka 300, 344, 373
bedriegt spiritisten en mediums ±300-1
kāmarūpa verteert in 302
mens kan niet tegelijk in, en devachan zijn 344
wereld van verlangen 437
zielloze lijken bewegen in 300
Kāma-manas 322, 380vn
eigen aan zowel dier als mens 281
onderworpen aan invloed van stof 294
psychische element of 281
Kāmarūpa 302, 342, 381, 386-7
verteert in kāmaloka 302
Kames, Henry Home
over genialiteit 133

Kāmische organen 295-7
Kana, bruiloft in
esoterische betekenis van 386-7
Kanjur 393-4, 397
geciteerd 391
Kant, Immanuel 31-2
en oorsprong zon en planeten 31-2
jaren nodig om stelsel van, te bestuderen 251
Karma
adept zal niet ingrijpen in 205
als absolute rechtvaardigheid 11
en kinderen die jong sterven 6-7
en maatschappelijke hervorming 44
en reïncarnatie besproken 3ev
genialiteit gevolg van 128-9
grootste yogī kan, niet afwenden 205
Naidu over drie soorten 10-1
nationaal en individueel 71vn
nieuwe ziekten als, voor misbruik van psychische wil 242
occulte wet van, en nidāna's 205
veel, kan niet worden verlicht 67-8vn
wet van vergelding 9-10, 437
ziekten zijn 310
Karmel, berg
essenen van 20
Pythagoras en 20
Karmisch(e)
getijdengolf 322
gevolg van misbruik kennis over hypnose 242-3
leven als onderwijzer 263-4
zegel 178
Katholieken
en Cagliostro 152ev
Kaṭhopanishad
goddelijke geest bestaat vóór oorspronkelijke stof 421
metafoor over wagenmenner 291
Kennedy, kol. Vans
sanskritist 26
Kennis
blind geloof en 261-2
boom van, is één 250
esoterische en exoterische 19
geheime, of guptavidyā 12
komt in visioenen 444
manieren om, te verwerven 252
van mysteries van leven en dood 444
verborgen, van esoterische wetenschap 261-2
Kepler, Johannes 415-6
Kerk
Cagliostro en 152-7
Engelse, en in praktijk toepassen Bergrede 266
grote fout van 363
is tegen geheime wetenschap 350
moet haar plaats afstaan aan religie 25
roomse 129, 228
tijd voor de, is voorbij 134
vervolging gnostici door 230
Kerkvaders
beulen van de *Ketterijen* 40
bezwaren tegen bolvorm aarde 7
Kerstmis
heidense oorsprong van 142-3
Ketters
duivelse wreedheid tegen 146
Khanak
koninklijke woning 386
Khaṭvāṅga 411
Kiu-te, Boek van 408
Kleur(en)
symboliek van 13vn
Kluizenaar
egoïstisch 17-8, 63, 65-6vn
Koldun
Russische term voor tovenaar 216vn
Kopp, Hermann
Geschichte der Chemie
over microkosmos 110
Kosmos
en kosmische beweging 283
in *Evangelie volgens Johannes* 372, 376
volgt cyclische wetten 419
Kracht(en) (zie ook levenskracht)
noëtische of spiritueel-dynamische 296
psychische, en vermogens 288
psychomoleculaire 296
wisselwerking van 288
Krishṇa 111
als getuige 376
en Kāliya 12vn
Kristallijne leven 186

Kritiek
Aristoteles en 22, 88
enige redding uit stagnatie 367
periode van, en zelfbewustzijn 419
twee soorten 22
verschillend beoordeeld 366-7
wederzijdse, gezond 366
Kriyāśakti 377
en alchemie 108-9
geleidt scheppende kwintessens 98
Kshetrajña
als zwijgende toeschouwer 286vn
hoger ego of 286vn
occult axioma over 291
Kuan-shih-yin 400
Kuan-yin
omschreven 400
stem van goddelijke zelf 396
Kuei
aard van 342-3
Kullūka-Bhaṭṭa
oude annalen van, over Egypte 26
Kumāra's 207
incarneerden tijdens 10de teken van dierenriem of Makara 147
Kuṇḍalinī
kan bij misbruik doden 375
Kuthumi, meester 433-4
Kwaad
wortel van het 123
Kybelē
adem van 230, 233
dochter van Caelus en Terra 229
grootgebracht op een berg 229
verpersoonlijking van levensessentie 229

Lactantius, L.C.F.
over wijsheid 261
Ladd, George T.
Elements of Physiological Psychology geciteerd 278, 281, 285-6, 289-91, 293-4, 296
Laghiman
levitatie via zonnestraal 411
Lam
als logos 355
Lama's
en jang-chubs 406-7
tashi 402
Laṅka
en Egyptenaren 26
Lapouge, G. de
schedels ontdekt door 316-7
Lavater, J.C.
bracht Mesmers methode naar Duitsland 238
over genialiteit 132-3
Lavoisier, A.L.
verwierp mesmerisme 233
Lawrence, William
eminente arts 287
Lectures on, etc.
over leer van de ziel 287&vn
Laya
esoterisch axioma over, -toestand 185
Lazarus
en armoede en rijkdom 325
Leibniz, G.W.
over monade(n) 186, 225
Leraren
grote, van de besneeuwde berg 395, 397
Lessing, George
en F.S. Ellmore over verschijnselen van fakir 271-6
Letters
Hebreeuwse, als getallen 359-60
Sanskriet, als muzieknoten 361vn
Leugens
product van onze beschaving 46-7
gemakkelijker aanvaard dan waarheid 48
en onbeschaamdheid 49
Leven
een sombere maskerade 147
en activiteit, sleutel tot problemen van de wetenschap 199vn, 282-3
joodse opvatting over, en dood 145
of zijn-heid 283
raadsel van het 199-200
Levens
elementale krachtcentra 377
Levensadem
nefesh 281vn
van de occultisten 284vn
Levenselixer 434
als ware ozon 166-7

Levensessentie
als Kybelē 229
Levensgolf 283-4
Levenskracht
d.m.v. osmose overgedragen 305
te veel, kan doden 305
van hypnotiseur en mesmerist 304-5
Levensverschijnselen
ondoorgrondelijk voor mechanistische theorie 193
Lever
begeerte-orgaan 295
-cellen onderworpen aan persoonlijk denkvermogen 298
Lévi, Éliphas
abbé Louis Constant 113-4
bracht meer verwarring dan inzicht 363
had nooit recht anderen in te wijden 114
ontving lijfrente 114
Dogme et rituel de la haute magie
over magnetische stromen in het astrale licht 301-2
Levieten
en ontaarde mysteriën 354
versluierden pantheïsme achter masker van monotheïsme 351
Lewes, G.H.
The History of Philosophy 86
Lewins, dr. R.
over hylo-idealisme 426-7
Lha('s) 393ev
als ingewijde arhats of jang-chubs 397, 398
doen afstand van volmaakte vrijheid 408
en bodhisattva's offeren zichzelf op 408-9
komen in rang direct na boeddha's 401
Lhamayin, elementalen 387
Lichaam
als groot klankbord 298
cel is, waarin onstoffelijke atomen verblijven 296
een eolusharp 297
heilige der heiligen 297
omhulsel van innerlijke beginselen 296
tempel van heilige graal 297
Licht
en warmte en elektriciteit als illusies 287
goddelijk 325
is tweevoudig 325
of phōs 373ev
strijd tussen, en duisternis 322-7
Lick-telescoop
andere kracht dan zwaartekracht betrokken bij stof van nevelvlekken 277vn
Liefde
en contact met ziel in devachan 404-5
heilige, en bewustzijn na de dood 405
heilige, van overleden moeder 398
voorstanders van vrije 254-5
vrije, is slavernij 255
vrije, theorieën van Harris 256
Light
over reïncarnatie en karma 218&vn
Lillie, Arthur
Buddha and Early Buddhism 391, 393, 394, 402
Ling
en hun 341-2
Liṅgaśarīra 343vn
Lister, J.
succesvol met mesmerisme als verdoving 240
Literatuur
kent perioden van inspiratie en van kritiek 419
Locke, John 7, 82
An Essay Concerning Human Understanding
over tijd 414
Logos/logoi 355-6
als eniggeboren zoon 379
door kabbalisten 'oudste' genoemd 263
drie, in *De geheime leer* 318vn
en Plato over vader, moeder en zoon 422
en Vāchīśvara 400
in *Evangelie volgens Johannes* 371ev
of 'tweede God' 39

Logos/logoi (vervolg)
ongemanifesteerde, zelfde als parabrahman 371
Lokapāla's 411
Longfellow, Henry Wadsworth 119
beschuldigd van plagiaat 335
Lucas 373-4
Lucifer
impopulariteit van 268-9
Lucretius
De rerum natura 345&vn
Lundy, John P.
Monumental Christianity 420
Luperci 52
Lymfecellen 197-8, 200
Lymph
en Griekse nimf uit mythologie 201

Maag
begeerte-orgaan 295
geheugen van 298
Maan
ceremoniën van tovenaars bij nieuwe 227
donkere kant van 227
energie van verlichte kant van 226-7
invloed zowel positief als dodelijk 227
Soma in het Sanskriet 227
MacKenzie, Kenneth R.H.
over Cagliostro 151ev
over occulte broederschappen 151
Royal Masonic Cyclopaedia
over alchemisten 102
over Loge van Philalethen 154
Macrokosmos
en microkosmos 202, 318
Magie
en gnosticisme 108
en theürgie nooit goed begrepen 33
geheimen van, kunnen niet worden onthuld aan onze mensheid 115
gevaren van zwarte, en hypnotisme 440-1
hele landen zullen afglijden naar zwarte 441
motief bepaalt of hypnose zwarte of witte, is 305
ware, identiek met gnosis van Pythagoras 14
zwarte, en theosofische studie 29
zwarte, en vampirisme 305
zwarte, in de wetenschap 229-44
zwarte, in Oude Testament 383
Magiërs
zoroastrische 144
Magnetisme
behandeling tijdens slaap 229
dierlijk, en hypnose 303ev
dierlijk, in theürgische mysteriën 229ev
dierlijk, nu hypnotisme genoemd 229
en metaaltherapie 306-8
Jussieu en Deslon steunen Mesmer 233
therapeutisch 236, 238, 240
Mahābhārata
over overwinning van Arjuna op deva's 225-6
Mahāmāyā 276
Mahārājā
allegorie over, en paleis 409-10
Mahat
alaya-ākāśa of 299
Mahātma('s) (zie ook meesters)
geloof in 50-1
vergeleken met jīvanmukta 203
Mahāyāna 66
over verlossing van wedergeboorte 67-8vn
wijst zelfmarteling en egoïstische afzondering af 67vn
Maheśvara
of grote kracht 283vn
Makara
of Capricornus en incarnatie van kumāra's 147
Malherbe, F.
Consolation à M. Du Perier 30
Mālunkya Sutta 65vn
Man
betekenis van 'een, doden' 354&vn
Manas, of denkvermogen
en het phrēnische aardse beginsel 299
en het waarnemen van het zelf 425
en phōs 375
hoger, of ego 286vn, 294
kāma- 281, 291, 294
lager en hoger 281ev, 379

lager, vermaakt zich in astrale golven 388
term geprefereerd boven nous 281vn
Mānasaputra('s) 389
genialiteit is licht van 132
stralen van universeel denkvermogen 293
zonen van wijsheid 132
Mānasarovara-meer
prehistorische emigratie van, naar India 395
Mānasisch(e) 95
en kāmische organen 297
essentie van persoonlijk denkvermogen is 299
opdracht van, straal 299
Maretak
en hulst vroeger op Nieuwjaar gebruikt 144
Marey, E.J.
La machine animale
over beweging 284
Markham, Clements R.
Narratives of the Mission, etc. 394vn, 397-8&vn, 402, 406-7&vn
Martin, Eerw. William A.P.
en alchemie in China 104, 107
Martinisten
omschreven 154vn
Marylebone Road ziekenhuis
opgericht door Elliotson 239-40
Mashalim
over wijsheid 21
Maskelyne en Cook
westerse goochelaars 274-5
Masonic Review 354-5, 358-60&vn, 362-3
Masoretische tekens of punten 116, 360, 370, 382
Materialism, Agnosticism and Theosophy
over prof. Holden en nevelvlekken 277vn
Materialisme
bewijs van spirituele blindheid 98
eeuw van grof, gaat voorbij 120, 174
en denkvermogen 423
en idealisme ontkennen geest 422-3
en mediamieke verschijnselen 174-5
en secularisme 90
niets ontziende voet van 119
TS als ark om vloed van, over te steken 43-4
van de wetenschap 185-7, 197-8
van de wetenschap schiet tekort 192-3, 198, 200
versus spiritisme 177-8
Māthra-spenta
of heilige woord 321
Mattheus 160, 254vn, 259, 366, 373-4, 440
over geheimen van het koninkrijk van de hemel 35-6
over parels en zwijnen 20, 51
Māvalankar, Dāmodar
door meesters geroepen 203
over afnemende invloed meesters in Adyar 207
toekomstige adept 204
vraagt HPB naar India terug te keren 207-8
Māyā
door mensen gevormde, en toestand na de dood 398
en avidyā verbergen ware zelf 171
en objectief idealisme 424
leer van het oog is 252
licht als 374
wereld als 65vn, 68vn
zon een 30
Māyāvirūpa 342
Mazdeïsche/mazdeeërs
hadden twee religies 319-20
religieuze allegorie 317-27
twee broeder-machten van, religie 317-8
McTaggert, William Bell
An Examination . . . of the Hylo-Idealistic Philosophy 426
Mead, G.R.S.
en Blavatsky Lodge 370
vertaling van *Pistis Sophia* 380vn
Mededogen
de Wet der wetten, alaya's Zelf 170
Meditatie
kennis aan innerlijk oog getoond 444
Medium(s)
aangetrokken door centrale eeuwige vuur van astrale licht 302
besmet door 'oude aardse slang' 301

Medium(s) (vervolg)
faunen, saters en incubi van 218&vn
geest-echtgenoten en -echtgenotes 217
kan ware en valse golven in astrale licht niet onderscheiden 300
wat is een 300
zijn door zichzelf misleide slachtoffers 301
Mediumschap
als gevaarlijke zenuwziekte 300
gevaren van 300-1
vergeleken met zienerschap 299
Meester(s)
afbeelding van, M 434
als levende idealen 50-1
bedrog geweven rond 51-2
en precipiteren van brieven 432-3
hebben kennis van guptavidyā 203
hebben siddhi's verworven 203
HPB had gezworen niet hele waarheid over, te onthullen 203
HPB is chela van 203
hun grootste wens 204
hun naam heeft veel goeds gebracht in India 204-5
KH over panoramisch visioen bij de dood 91
mahātma's en jīvanmukta's 203
miljoenen in India geloven in 50
niet een, maar karma straft schuldigen 205
Olcott behield vertrouwen in 207
opvattingen van hindoes over 203
overtuiging in Europa en Amerika dat, echt bestaan 202
verbannen uit Adyar 209
zal niet ingrijpen in karma 205
Melek Taus
aanbidders van 325
afbeelding van 324
zoroastrische allegorie over 323-4
Menander
en Simon de Magiër 13-4
Mens
Carlyle over wijste 270
esoterisch een zevenvoudige samenstelling 347
heeft vier kernsubstanties en drie uiterlijke vormen 341
ieder, heeft gevoel voor vriendelijkheid en waarheid 71vn
invloed hoger ego maakt, tot ziener 295
leven van, onscheidbaar van mensheid 122
Milton over de 278
tempel van persoonlijke God 38
samengesteld wezen 96
sterft zonder zijn ziel te kennen 40
toekomst en goddelijke natuur van de 122
Mensheid
aspiraties van het lijdende hart van de 122
collectieve leven of de, bestuderen om individuele leven te begrijpen 122
cyclische vooruitgang van 419
geschiedenis van, heeft haar voorbeeld in de sterrenhemel 358
is in vijfde ras van vierde ronde 322
levensboek van 122
mededogen voor hele, nodig 68-9vn
men moet één worden met hele 12vn
van vijfde ronde 322
zielloze 177
Menstruum universale 107
Mercurius-Budha
4 januari gewijd aan 147-8&vn
Merkabah 19
Mesha, of ram 105vn, 355
Mesmer, Franz Anton
alchemistische leer van 230-1
en magnetisme 154, 230-1
gebruikte magneet om te genezen 230
theorieën van, later door wetenschap erkend 236-9
uiteindelijk erkend door Franse Academie 238-9
uit wetenschappelijke arena weggehoond 173-4, 231-2, 234, 236-8
was vrijmetselaar 154
Mesmerisme/mesmerische
aantrekkingskracht van dodenbezweerder 403-4
door wetenschappers van Franse Academie verworpen 232-5

gebruikt als verdoving 239-40
genezingen in de oudheid 237
mysteries van het antediluviale 230
nu bekend als hypnose/hypnotisme 233-8, 303ev
sociétés harmoniques in Frankrijk 238
vergeleken met hypnose 303-4
vervangen door elektrobiologie, therapeutisch magnetisme en hypnotisme 240, 303-4
ziekenhuis van Elliotson gewijd aan 239ev
Messias(sen)
echte hervormers hoeven zich niet voor te doen als 258-9
pseudo- 253-9
Metaaltherapie
aanhangers van, door Shiff verguisd 307
Burq ontdekker van 307
invloed op zenuwstelsel 306
Metafysica 31-2
Metempsychose
leer van 9
verschil tussen reïncarnatie en 4
Metrologie, Hebreeuwse 354-5, 358-62, 365vn
Milt
begeerte-orgaan 295
cellen van, onderworpen aan persoonlijk denkvermogen 298
Milton, John
Paradise Lost geciteerd 278, 317
Minerva-Athēna
3 januari gewijd aan, en Isis 147
Mirville, Eudes de 42, 116, 341
duivel van 301
Des esprits
over geesten die eten 348
Misdaad
door hypnotische suggestie 242-3
en oproepen van de hun 345-6
Mitford, Godolphin
'The elixir of life' 226vn
Mochus
Theogonie 421
Moksha
moet door eigen verdienste worden bereikt 205
Moleculaire
beweging 283, 285, 307, 309
trillingen 287, 303-4, 308
Moleschott, Jacob 189
en het materialisme 423
Monade(n)
van Leibniz 225
Monisme
secularistisch en theosofisch 58
Monotheïsme
berust op een abstractie 223
in christelijk, worden evenveel afgoden aanbeden als door de heidenen 225
masker van 351, 353
vergeleken met polytheïsme 224-5
Montfaucon de Villars, N.P. Henri
Le Comte de Gabalis, etc.
satirische beschrijving van elementaren en andere rationele wezens dan de mens 213-6
Montyon-prijzen 22
Morning Post
over influenza in Davos 165-6&vn
over ongelukken met elektrische bedrading 168
over zuster Rose Gertrude 168-9
Morya, meester 434
Moses de León 357
Zohar van 42, 117
Mosheim, J.L. von
over *Zohar* 117
Mousseaux, Roger Gougenot des
Les hauts phénomènes de la magie 187vn
Les médiateurs et les moyens de la magie 343-6&vn, 348-9
Mozes
boeken van, bevatten ooit de echte wet 353
drievoudige aanpassing van boeken van 352
en farao 224
geheimen over, in handen van Oosterse School 361
koperen slang van 301
mysterietaal van 360vn
oorspronkelijke geschriften van, verloren gegaan 360-1

Mozes (vervolg)
Sargon diende als voorbeeld voor Mozes 420vn
Mūlaprakriti 81, 318vn
en het Woord 375
en logos 371-2
en parabrahman 377-9
Muṇḍaka Upanishad
over brahman 425
Muzen
door dichters nimfen genoemd 201
Muziek
van hindoes 361
Muzieknoten
Hebreeuwse letters als 360-1
Mysteriegetallen 386
Mysteriën
grote en kleine 20, 35, 381
oude, fundament van religies 420-1
van Iahoh 354&vn
vier en drie dagen in 386
Mysterienaam 376
van zevenvoudige menigte 321vn
Mysteries
ontoegankelijk en ondoorgrondelijk voor wetenschap 187-8
Mysterietaal
en Ammonius Saccas 34
en numerieke waarde van letters 35
essentieel voor studie occulte wetenschap 34ev
Mystiek(e)
doodstrijd tussen, en materialisme 120
gelofte van geheimhouding van, schrijvers 417

Nabi
en nazars 20
Nachash 104
Naidu, P.I.
over drie soorten karma 10-1
Nasmyth, James
en zonnevlekken 30
National Reformer 59, 62
Annie Besant over TS 57
Bradlaugh over theosofie 55
Natuur
dwazen misleid door uiterlijke huid van 100
en illusie van de zintuigen 12-3
zogenaamd onbezielde 191, 193
Nazarener/nazarenen
Jezus was 436
sekte van 385
wilde kennis van oude wijsheid herstellen 34
Nazars
en nabi 20
Nebi'im van Judea 19
Nebo
god van esoterische wijsheid 20
Necromantie 100, 403-5
Nefesh 281vn, 292, 301
Negen
cijfer door Ouden gevreesd 140
gewijd aan hemellichamen 141
natuurlijke verdorvenheid van cijfer 140-1
symbool voor kosmische en maatschappelijke verandering 140
volgens Pythagoras symbool voor belichaming 140
-voudige omhulsel van de pythagoreeërs 140vn
Negenenveertig 411
Negentiende eeuw
alchemie in 97-119
noodlottige, loopt nu af 141
Neoplatonisme
in essentie theosofie 89
niet begrepen 26
Nergal
vrouwelijke geest van, opgeroepen door kabbalist 216vn
Nevelvlekken
andere krachten dan zwaartekracht betrokken bij stof van 277vn
Newman, kardinaal John Henry
behoort tot 'uitverkorenen van de wereld' 267
Ngag-pa 401
Nicanor
heilige 147-8vn
Nicastro, Ottavio
en Cagliostro 153
Niet-ingewijden 13, 375
Nieuwe Testament
allegorische weergave van inwijdingscyclus 382

Nieuwjaar(sdag)
feest van besnijdenis van Christus 144
heidens feest 143
joods en heidens, vergeleken 144-5
waarschuwingen voor 139ev
Nigidius, Publius Figulus
over duif, ei en vis 384
Nimf(en)
inspireren dichters en zieners 201
Latijnse lympha afgeleid van 201
of lagere godin 201
onsterfelijk maken van, en sylfen 216-7
Nirmāṇakāya's 67vn
Nirvāṇa
als toevlucht om aan reïncarnatie te ontsnappen 18
bodhisattva's geven staat van, op 67vn
en alchemie 107
is maar bestaat niet 38-9
lha's zien af van 398
wanneer het wordt bereikt 65vn
Noëtisch(e)
psychische en, activiteit van het denkvermogen 278ev
werking van god met twee gezichten 302
zienerschap 299
Notarikon 355
en kabbala 42
Nous 345vn
in Griekse terminologie 281vn
of goddelijk denkvermogen 294
Novoje Vremja 165
geciteerd 167
over dr. Pirogov 188
Nul (cijfer)
symbool van absolute godheid 148vn
Numerieke
stelsel 354 -5
waarde van letters 35, 359
Nutt, Joseph N.
over vrouwen en vrijmetselarij 118

Occult(e)
kandidaten voor, kennis 265
kennis moet worden veroverd 114
kennis niet om geld te verdienen 114-5
kennis over bewustzijnstoestanden 364
krachten en hun misbruik 241-2
leer over geheugen 296
psychologie belangrijkste tak van, wetenschap 241
sleutel tot, wetenschap niet bekendgemaakt 114
studie liefst in kleine groepen 29, 37
wetenschap kan worden geverifieerd 81
wetenschap met opzet versluierd 113
wetenschap nu opnieuw bevestigd 237
Occultisme
als universeel oplosmiddel 28
één van de wetenschappen van theosofie 84
goddelijke alwetendheid en tijdloosheid van onsterfelijk ego onderwezen door 248
herontdekking van oude 237
onbezonnen toepassing van hypnotische suggestie door, afgewezen 310
oosters, in conflict met joodse kabbala 351
over universele leven en godheid 186, 191
wetenschap nadert het 191-2, 237
Occultist(en)
beperken zich niet tot de vijf zintuigen 172, 191-2
en echte wetenschap 279, 282
en theosofen erkennen spirituele mysteries 172, 187
kennen macht van guptamāyā 271
met elke eeuw zeldzamer 265
over de 'oudste' 263
voorwaarden voor praktiserende 215
Oeaohoo
of klank 376-7
Olcott, kol. Henry S. 75, 77, 442
en schrijven van *Isis* 333-4
HPB verzocht, om haar naar India te laten terugkeren 208
Boeddhistische catechismus 79

Oliphant, Laurence
Scientific Religion
inspirerende interpretatie van *Genesis* in 254
Onbekende, het
verlangen naar 349
Onderscheidingsvermogen
in amoeben 193-4
in cellen en eencelligen 197-8
Oneida Creek gemeenschap
gevaren van spiritisme in 255
Oneindige 86, 95, 223, 414
kan niet worden gekend door verstand 21
kosmos 148vn, 263
ruimte 19
Onsterfelijkheid
adept maakt geen aanspraak op 399
bewuste, van de geest 107
en steen der wijzen 112
is voorwaardelijk 399
leer over, van de ziel in Nieuwe Testament onduidelijk 438
Onwetendheid
collectieve totaal van 425
Oog
boze 139
evolutie en ontwikkeling van, onbekend aan fysiologie 199
leer van het 252
meest occulte orgaan 303-4
Oordeel
jom hadin of dag van het 144-5
Ö-pa-me 397
Openbaring
over dood en hel 146
over hemelse legermacht 321vn
over ochtendster 384
Opinie, publieke 120
angst voor 366
vooroordelen van 366ev
Opstanding van de doden
in katholieke theologie 146
Orfische hymnen
over evolutie 421
Orga(a)n(en)
begeerte- 295-6
elk, heeft zijn eigen geheugen 293, 296
mānasische en kāmische 297
ozon en ademhalings- 166
verlangens van, brengen elektrovitale vonken voort 298
Oriëntalisten
arrogantie van 416
onjuiste vertalingen van 64vn
zoeken in verkeerde richting 418
Ormuzd
emaneert uit het oorspronkelijke licht 318
godheid van het gemanifesteerde gebied 318vn
is vierde emanatie 318vn
is zevende amshaspend 320
of Ahura-Mazdā 317-8
openbaarde wet aan Zarathoestra 319
vertegenwoordigt het goede 318
Oude Testament 352, 438
beschrijft zwarte magie 383
over engelen 353
symboliek in 356
verbonden met kabbala 364
Ouden
beschuldigd van fetisjisme 129
hadden hun mysteriën en hiërofanten 129
Oudste
de, van *Job* 263
licht van de 270
of christos 263
of ‘eerstgeborene’ 263
Ovidius
citaat toegeschreven aan 341vn
Ozon
influenza door overmaat aan 166
ware, is levenselixer 166-7

Pad
spirituele, niet aangelegd met alle moderne gemakken 252
ware esoterische 252
Palm, baron J.H.L. de
enige bezit van 331vn
Isis zou zijn samengesteld uit manuscripten van 331
Pan
‘Al-natuur’ 51
Pan-chen-rimpochee
zal in het Westen worden wedergeboren 401-2

Panta
objectieve manifestatie 373
Pantheïsme 200, 223
echte theosofie is 56-7
Pantheon
van hindoes 301-2
van India en sterren 40vn
Parabrahman 379
en ain sof 20, 38, 356-7
en mūlaprakriti 318vn, 377
ongemanifesteerde logos 371, 375
Paracelsus
genas d.m.v. magneten 230
grootste alchemist van die tijd 230
kende geheim van het magnetisme 237
kwakzalver genoemd 230
over geloof en verbeelding 311
pionier van moderne scheikunde 115
principium vitae van 190
Paramātman
allerhoogste ziel 201
naam van Vishṇu 201
Paranirvāṇa
en alchemie 107
wanneer bereikt 65vn
Pārsī's
laatst overgebleven magiërs 318-9vn
staan geen hongerdood toe 327
vuuraanbidders 318-9vn
Patañjali 425
Pater innatus
of grote Archon 40
Paulus
een ingewijde 129&vn, 262
en eeuwige gnosis 262
geciteerd 129, 226, 262
over engelen 226
volgens, is de mens niet de fysieke persoonlijkheid 321
Pausanias
over tholos van Epidaurus 41&vn
Pauw
boodschapper van de aartsvijand 323&vn
engel 323-4
is vriend van de duivel 327
koning van de vogels 323
zoroastrische legende over 323-4
Peary Chand Mittra, Babu
bekeerd tot modern spiritisme 392
Penna, F.A. della
Breve notizia del regno del Thibet geciteerd 393, 397-8, 402, 406-7
Pentateuch 20-1
bevat hoofdzakelijk astro-fysiologische symboliek 353
door masoretische punten raadselachtig geworden 116
herschreven door Ezra 352, 357, 361, 364
herschreven door Safan 360-1
Perrault, Charles
sprookje van 100
Persoonlijkhe(i)d(en)
en egoïsme 322-7
en ego-zon Ahura-Mazdā 323-4
en individualiteit 44
illusie van de 12vn
verbannen god binnen de 129
verschaft ervaring voor het ego 131
wordt verteerd na de dood 302
zuiver zelf kan na de dood niet in aardse atmosfeer van zijn, blijven 398
2 Petrus 374
Philalethen
minnaars van de waarheid 14-5
verheven ethiek van 26
Philalethen, Loge van
en graaf Grabianca 155-6vn
gebaseerd op het martinisme 153-4
klacht van, over Cagliostro 154
Philo Judaeus
Quaestiones et solutiones in Genesim over tweede God 39
De opificio mundi over de goddelijke rede 421
Philostratus
over Apollonius 27
Phōsphoros
Jezus en Lucifer of 384
Phōtos
van Iamblichus 32
Phrēn 345vn
Pico della Mirandola
afbeelding van 351
en zijn stellingen 350vn, 356

Pinto da Fonseca, Manuel
en Cagliostro 151-2
Piramide, Grote 256
vergeleken met eiffeltoren 260
Pirogov, N.I.
chirurg en patholoog 187-8
'Memoires' geciteerd 188-90
mijn 'ik' niet stoffelijk van aard 189-90
overtuigd van levenskracht en levensbeginsel 187-9
overtuigd van universeel denkvermogen 187-9
zijn 'Memoires' staan vol met wetenschappelijke mystiek en theosofie 190
Piśācha
of bhūta 224-5
Pistis Sophia 373, 376, 381
over Elia en Johannes 379-80
Pitri's 228
invloed van verlichte kant van de maan 226
of maanvoorouders zijn geen 'geesten' 226
opgeroepen door Qūthāmā 227
verzamelde wijsheid van 226
Pius VI, paus
zet doodstraf Cagliostro om in levenslange gevangenschap 152-3, 158
Plagiaat
HPB beschuldigd van 335-6
voorbeelden van 335-6
Planeetgeesten 408-9
Planeten
cyclische ontwikkeling van 419
Plant(en)
hebben zenuwen, gevoel, en instinct 186
Plato
'eeuwig denkende godheid' van 421
en Pythagoras 422
ontwikkeling van kosmos volgens 422
onwetendheid van 418
over de ziel 345vn
Phaedrus 17
Theaetetus 17
Plērōma 378
Ploeg
symboliek van 415vn
Plotinus 16
extatische verlichting van 32
gave van profetie van 27
leerling van Ammonius Saccas 14
Poimandres
huidige vorm verminkt 42, 117
Polygamie
door mormonen beoefend 253
Polytheïsme
berust op het ene één-zijn 410
bevestigd door geloof in 'geesten' 223
en monotheïsme als maskers 352
versus monotheïsme 223-5
Pope, Alexander 45, 53, 135
Porphyrius
extatische verlichting van 32
De abstinentia
over tovenarij 343vn
Porta, Giambattista della
Magia naturalis
over alchemie 142
Potto, V.A.
De oorlog in de Kaukasus
over laatste jaren van Jermolov 244-6
Pradhānātman
naam van Vishṇu 201
Prākrita
een van de twee soorten schepping 211-2
Prakriti
en mūlaprakriti 81, 377-8
en purusha 99
Pralaya
en paranirvāṇa 65vn
Prāṇa 342
Precipiteren
van brieven van meesters 432-3
Predestinatie
leer van 146
Prediker
over mensen en dieren 356
Profetie
kunst beoefend door essenen en heidense orakels 27
kunst beoefend door Plotinus, Iamblichus, Apollonius 27

Prōtagoras 422
Protyle
  en Crookes 33
Psalmen 354, 368
Pseudofilosofen 82ev, 90
Psychē
  verschilt van denkvermogen (pneuma) 292
Psychisch(e)
  beweging en vrije wil en, activiteit 283, 285-7
  en noëtische aspecten van het denkvermogen 281ev
  en spirituele veranderingen in de mens 119
  individualiteit 285
  werelden en de psychometrist 288
Psychologie
  en psychisme 292
  fysiologische 281-91, 294
  kan feiten en conclusies niet voorschrijven aan metafysica 294
  onderzoek is beperkt tot persoonlijke ego 425
  oude 241
  soms als synoniem voor psychiatrie 292
  taak van de 418
Psychofysiologen
  bekritiseerd 288ev
  kunnen tweevoudige aspect van het denkvermogen niet oplossen 281
  uitgedaagd om bewustzijn te definiëren 281
  verwerpen vrije wil 281-2, 284
Psychologische trucs
  en Indiase goochelaar 271-6
Psychometrist
  toont wet van behoud van energie aan 288
Purāṇa's
  bevatten waarheden van hoge inwijdingen 353
Puriteinen
  roundheads en vandalen 122
Purusha 421
  en prakriti 99
Puységur, markies De (A.M.J. de Chastenet)
  genas met magneten 230
  verspreidde Mesmers methode op het platteland van Frankrijk 238
  wetenschappelijke reputatie van 236, 238
Pythagoras 35
  en Plato 422
  gnosis van 14, 19
  haalde kennis uit India 20, 28
  over de ziel 345vn
  over driemaal drie als symbool voor belichaming 140&vn
  over hypnotische genezing 237
  over stof en elementen 140vn
  tijdperk van Plato en 262

Quinet, Edgar
  La création
    over gedachten en het onwaarneembare 95-6
Qūthāmā
  roept esoterisch maanwijsheid van pitri's op 227

Ragon, Jean-Marie
  onthulde slechts relatieve waarheden 34
  over gnostische ogdoade en kubusvormige steen 140&vn
Rahats 400-1
Rahel, Ibn
  over de toekomst 142
Rāja-yogī's
  toegankelijker dan men denkt 33
Rama Prasad
  'Nature's finer forces' over svara 283-4&vn
Ras
  profetie over zevende 322
Raskolniki
  Tolstoi bezoekt de 179
Ravaisson, Félix
  La philosophie en France au XIXe siècle geciteerd 93-5
Rechters 411vn
Reichenbach, baron K. von
  en odisch fluïdum 301, 304
Reïncarnatie('s)
  begint geaccepteerd te worden door vrijdenkende christenen 182
  bewijzen voor 7-8

Reïncarnatie('s) (vervolg)
bezwaren tegen, besproken 6-7
en karma 11
en metempsychose 4
geloof in, zal op een dag gemeengoed zijn 182
meerdere, nodig om wijsheid te verwerven 263-4
rechtvaardige leer 9
toevlucht om aan, te ontsnappen 68&vn
web van, op het weefgetouw van de tijd 128
Religie(s)
astro-fysiologisch 353
en toekomst van de kerk 25
essentie van alle, dezelfde 25
joodse, is geslachtelijke en fallische eredienst 353
oosterse, bestuderen in het licht van oosterse filosofie 418
Renan, Ernest
La vie de Jésus
en *The Light of the World* 335
Reuzen
in de oudheid 315-7
op aarde 27
Review of Reviews
over Edison 185
Ripley Reviv'd
over alchemistische geschriften 112
Rohan, kardinaal L.R.E. de
beschermt Cagliostro 151-2
Ro-lang
een bhūta 399, 405
en volgelingen van de goede leer 402
onverstandig contact met, afgekeurd 402-3
Ro-lang-pa
spiritisten 402
Romeinen 321, 371
Rooms-katholicisme
en huidige kabbala 116
vijand van TS 61
Rose Gertrude, zuster 168-71
een spiritueel mysterie 169
Rosenroth, Christian Knorr von 42
Rossetti, Dante Gabriel
geciteerd 171
Roundheads
huidige 122
Royal College of Physicians 239vn
en de wereldopinie 235
ontkent dierlijk magnetisme en hypnotisme 241
Ruggenmerg
geheugen van 296
spirituele denkbeelden in de hersenen via het 297
Ruimte
uitgebreidheid in, of tijd 192
Rusland
HPB beschuldigd van spionage voor 206, 208

Saddharma-puṇḍarīka 66-7
Sadduceeën
kenden geen spiritualiteit 355
verwerpen onsterfelijkheid van de ziel 353
Sahasrakiraṇa 411
Saint-Germain, graaf 173
behoorde tot Loge van Philalethen 155-6vn
Saint-Martin, Louis Claude de 155
als charlatan beschouwd 173
volgeling van Böhme 173
Sakridāgāmin 412&vn
Sala, George Augustus Henry
over promethische gieren 142
Salamanders
onsterfelijk door verbond met de mens 216
vuur-elementalen 214
Samādhi 14&vn, 21, 66
Sambhogakāya 67vn
Saṃjñā
omschreven 412vn
Samma-sambuddha
en herinnering van vorige levens 399-400
Saṃyutta-Nikāya 65vn
Sand, George
over wedergeboorte 8
San-kiau-yi-su
over ascese van Boeddha 66vn
San Leo, Fort
afbeelding van 158
en Cagliostro 158-9

Sang-gye 395, 401, 409
Sang-ngag
  necromantische, of magnetische bezwering 404
Sanskriet
  goddelijke taal 361
Sanskriet-alfabet
  als muziekschrift 361&vn
Sant'Angelo, kasteel
  en Cagliostro 157, 159-60
Saoshyant
  gezonden om wereld te verlossen 321
  van de mazdeeërs 319
  vergeleken met kalki-avatāra 321
Sara
  allegorische term 103
Saracenen
  en alchemie 106
Sargon
  gedateerd door Sayce 420vn
Satan
  mazdeïsche 325
  menigten van 228
  yezidi en 323vn
Saters
  faunen en, van het 'Zomerland' 218&vn
Saturday Review 88vn
Savalette de Langes, markies C.P.P.
  manuscripten aan vrijmetselaars nagelaten 155-6vn
  penningmeester van Loge van Philalethen 154
Sayce, A.H.
  Hibbert Lectures, 1887 420vn
    trotse beweringen van 417&vn
Sbas-pa dharma
  of geheime leer 401
Scepsis 78
  heerste in 18de eeuw 173
  versus bijgeloof 136
Schapen
  symboliseren begeerten 390
Scheppingen
  reeks, of manvantara's 39vn
Scheikunde
  ontstaan van 98-9
Schiller, J.C. Friedrich
  bewonderaar van Cagliostro 150
Schlagintweit, Emil 67vn
  Buddhism in Tibet 401
Schwartz, F.L.W.
  Ursprung der Mythologie 105vn
Secularisten
  besproken 54ev, 90
Sedecla
  heks of wijze vrouw 262
Sefer Jetsirah 365
Seksuele
  spiritisme en, vrijheid 255
  verheerlijking van, begeerte is ondergang van de mens 254
Semiramis
  hangende tuinen van 260
Septuagint 353-4
Śesha 41vn, 414-5
Sévigné, Marie de
  schrijfster en medium 217-8
Seyffarth, Gustav
  over hiërogliefen en Hebreeuwse alfabet 359-60
Sforza, graaf Giovanni
  correspondentie van, over Cagliostro 156
Shaddai, El
  de almachtige 144-5
Shakespeare, William 4, 162-3
  Hamlet
    over de dood 163vn
  Henry VI
    over genialiteit 128
Shamil, Murid
  tegenstander van generaal Jermolov 244, 246&vn
Shimon ben Yochai 42, 117, 357
Shekhinah
  als sluier 377
Sifra di-Tseniutha 365
Simonin, A.H.
  Solution du problème de la suggestion hypnotique
    over hypnotisme en magnetisme 234-5&vn
Simon Magus 13, 114
Simson 411vn
Simulacrum 344-5&vn
Sinistrari, pater Ludovico Maria 218vn
Sinnett, A.P.
  Esoteric Buddhism 84, 433-4

Sinnett, A.P. (vervolg)
The Occult World 429, 433-4
Mahatma brieven aan 91vn
Śiva
en trimūrti van de hindoes 201&vn
oog van 309
strik van 390
Skinner, J. Ralston
'Hebrew Metrology' in *Masonic Review* 354-5, 361-3
'The Cabbalah' in *Masonic Review* 358-60&vn
Slang
als symbool 99
en de wil van een adept 301-2
koperen, van Mozes 301
of het astrale licht 373, 378
tweevoudige lichtstroom van het astrale vuur van de aarde 301
van de tau en caduceus 301
van Vishṇu 41vn, 414-5
voortbrengende liṅga 301
wrede tweevoetige 322
Smaragden tafel
hermetisch fragment 117
oudste verhandeling over alchemie 103
Smith, Joseph
geloofsijver van 253
Smith, Sidney
over paaps ritualisme 269
Smollett, Tobias
geciteerd 150
Sociétés harmoniques
en therapeutisch magnetisme 238
Society for Psychical Research (SPR) 274-5, 277
armzalige nakomelingen van Henry More 59-60
en Charles Johnston 429-30, 432
valse beschuldigingen door, en invloed ervan 206-8
Socrates 175
en verborgen kennis 264
Plato over 427
Plato was leerling van 14
ter dood veroordeeld door Atheense rechtbank 89
Sod, sodales, sodalitia 353-5, 364-5
Sofisten
middeleeuwse 279
Sol
god, gedegradeerd 30-1
Soma-drinker
en verlichte kant van de maan 227
Soma pneumatikon
spirituele lichaam 226
Soma psychikon
astrale lichaam 226
Somasap 34
als water van eeuwig leven 388
Sophia
goddelijke, en moderne wetenschap 270
hemelse 155
noëtische of goddelijke 262, 386
toegepast op abstracte en concrete dingen 261
Sophia-Achamoth
symboliek van 387
vrouwelijke wijsheid 20-1
Southcote, Joanna
hallucinatie van 253
Spencer, Herbert
wetenschappelijke filosofie van 278-9
First Principles over kennis 82, 424-5
Sphinx, *Die* 70
Spinoza, Baruch
studie van werk van, vergt jaren 251
Spiritisme
ongeschreven geschiedenis van het 255
versus materialisme 175-6
Spiritisten
communiceren slechts met fysieke neerslag van overledenen 405
en geestverschijningen 406
en opleving van demonologie en hekserij 221
en opstand tegen wetenschap 175-6
en roomse kerk 228
hogere klassen worden vurige 175
verkeerde opvattingen van, over boeddhisme 402
vooraanstaande figuren waren 177vn
Spiritueel/spirituele
menigten binnenkosmische, entiteiten 224

verandering aan einde van de 19de eeuw 119ev
vermogens van de ziel 292
Śrāvaka('s) 66
blijft achter om anderen te helpen 398
Sri Lanka (zie Ceylon)
Steen der wijzen 108-10, 112, 364
Stefanus
en de joden 352
Sterrengeesten
zeven 411
Stewart, Dugald
over verbeelding 186
Stier
symboliek van 390
Stof
echte, of substantie 99
en geest verschillen alleen als illusie 58
objectieve manifestatie van onbekende substantie 424
onverwoestbaarheid van de, als element 407-8
stralende, en Crookes 32-3
strijd tussen geest en 322
vereniging met geest 421-2
Strabo
over therapeutische genezing door Serapis 237
Geografie over votiefstèles op Kos 41
Stralen
wetenschap van occulte 29-30
Styx
en Jordaan 383
Subba Row, T.
lezingen over de *Bhagavad Gītā* 379
Substantie
maagdelijke, of adamitische aarde 99
onbekende 424
Succubus/succubi
Apollonius bevrijdt vriend van een 221
en incubi 218&vn, 221
Suggestie
en gedachten 310
en slechte gewoonten 310-1
experimenten met 243
gevaren van 310-1
vroeger dierlijk magnetisme genoemd 229
Suidae Lexicon
over Gulden Vlies 104-5
Sumangala
hogepriester in Ceylon 79
Sura's
en centrale zon 410
en yogakrachten 411
Sutta-Nipāta 63-4&vn
Svabhavat
en archē 371-2
vader-moeder 377
Svara
is geest zelf 283
is stroom van de levensgolf 283
of Maheśvara 283vn
Rama Prasad over 283-4&vn
uitspraak over, in oude hindoeboeken 283
Svāyambhuva 410
Svizzero, pater/monnik
veroordeeld als bondgenoot van Cagliostro 157-8
Swedenborg, Emmanuel 14-5
over verloren woord en Tibet 42-3
Symboliek/symbolen
astro-fysiologische 356
hebben meer dan een betekenis 102
sleutel tot, ligt achter Himālaya 42
universele taal van 29
van het bouwen van een stad 34

Taal
van goden en van mensen 361&vn
Talent(en)
gelijkenis van de 18-9
genialiteit en 127
Talmud
kalender van de, en Romeinse kalender 144
Tanjur 394
Tannaim 42
Tāntrika's
mystieke opvattingen van, en yogī's 196-7
tovenarij van 344vn
Targum van Jeruzalem
over betekenis van berēshīth 371
Tashi(lhunpo) lama's 391, 402

Tattva's
en fysieke zintuigen 133
macrokosmische 377
Tempel
symboliek van 389-91
Tempeliers
Bafomet van de 301
Temple, Richard 78
Tennyson, Alfred
theosofische inspiratie in gedichten van 183
'The ring' geciteerd 183
Locksley Hall geciteerd 173
Teste, Alphonse 241-2
A practical Manual of Animal Magnetism
over ongelukkige waarheden 242
Tetragrammaton
of Jahveh 21&vn
Thackeray, William Makepeace
eeuw te laat geboren 124
over geheugen en ziel 97
Thar-lam
pad naar verlossing 408
Theocratie
heeft haar tijd gehad 25
Theodidaktos 14, 27-8
Theodoretus, bisschop 13
Theofanie
verdween uit het denken van mensen 230
Theosofie
alleen, kan wereld verlossen van wanhoop 25
als wijsheid 19
beschuldigd van het aanbidden van duivels en hersenschimmen 181
beste verlosser en redder van onze tijd 257-8
echte, is pantheïsme 56
en angst voor de dood 142
en metafysica 32
esoterische interpretatie van genialiteit 134
geeft verklaring van mediamieke verschijnselen 180
heropleving van prehistorische 176
is filosofie van de toekomst 22
is geen religie 86
is kwintessens van hoogste filosofie 86
is meest transcendentale ethiek 88-9
is monistisch 61
kan niet worden uitgeroeid 269-70
neoplatonisme is in essentie 89
of wijsheid 270
ondervond tegenstand van brahmanen 83
onderzoekt keerzijde van ogenschijnlijke waarheid 31
renaissance van het oude spiritualisme 176
slecht behandeld 24
stamt af van universele gnosis 27
synoniem met jñānavidyā 33
van de neoplatonisten 15
verklaart dat christus binnenin ons is 258
verklaring van het visioen van Jermolov 248-9
voor, is gezonde ijver nodig en geen rivaliteit 37
Webster geeft gebrekkige omschrijving van 33
wijsheid van de goden 13
Theosofische beweging
en spiritisme 181
idealen van, verwrongen voorgesteld 149
krachten die, tegenwerken 203
Theosofische literatuur
nodig 124
ruggengraat van TS in het Westen 83
Theosoof/theosofen
beledigd en uitgescholden 23, 88
'dwazen die overal zevenvouden zien' 147
echte altruïstische 16, 19, 269
en verschijnselen van fascinatie en betovering 276
en wetenschapper vergeleken 171-2, 266-7, 278
en zoektocht naar waarheden 171-2, 251-2, 257-8
erkennen oude filosofen 416
HPB vraagt, om de voorzitterstichter te steunen 211
neoplatonische en middeleeuwse, over genii en elementaren 221
plichten voor 44-5

stille broederschap van waarheidszoekers 178
toegewijde 37
willen overlevenden van de vloed van materialisme redden 43
worden de meest bescheiden, zwijgzaamsten, meest beschermden onder de mensen 259
zijn filosofen 90
zoeken naar waarheid 62
zoekt goddelijke wijsheid 262
Theosophia
kennis van goden 58
Theosophical Society
ark om modderig water van materialisme over te steken 43
Christo- 183-5
derde doelstelling van 80ev
drie doelstellingen van 73-82
drievoudige wens van, als utopie 44
Esoterische Sectie opgericht 209-10
heeft succesvolle leerlingen 37
in New York opgericht en naar India overgebracht 204
intriges en tegenwerking van HPB in Adyar 202-9
is boom van broederschap 43
is republiek van het geweten 38vn
karma van en hulp gegeven aan 72vn
kwam om bondgenoot te worden van spiritistische beweging 180
motto van 279
niet vergeefs opgericht 204
onsektarisch en toegwijd aan de waarheid 57
over lidmaatschap van 57
reglement van 82
rivaliteit en onenigheid in 36
rooms-katholicisme is vijand van 61
verkeerd voorgesteld 15-6
vrij van dogmatiek en vooroordelen 61
wat ze heeft bereikt in het Oosten 74ev
witte mieren van 16, 37
Theosophist, The
geciteerd 10-1, 283
'The elixir of life' 226vn
Theürgie
als voortzetting van Egyptische mysteriën 15
en antediluviaal mesmerisme 230
en neoplatonisten 27
in de oudheid 229-30
mesmerisme een geheim van de 231
nooit goed begrepen 33
van Iamblichus 13-4
Thory, C.A.
Acta Latomorum 154
Thoth-Hermes
betekenis naam 27-8, 103
boeken van 27-8
echte boek van de Egyptische 42
god van esoterische wijsheid 20
sleutel tot de geheimen van 107, 117
4 januari gewijd aan 147-8
Thyraeus, Petrus
Loca infesta
over oproepen geesten 344vn
Tibetaanse
boeddhisten geloven niet in terugkeer van geesten van overledenen 407
leringen over toestanden na de dood 391-409
sleutel tot, exclusiviteit 402
Tibetanen
heilige canon van 394, 396
Tijd
geneest sceptici van hun blindheid 415
uitgebreidheid in, en/of in ruimte 192
Tisjri
dag van het oordeel op eerste dag van 144-5
wereld geschapen op eerste dag van 144
Toekomst
en heden omsluiten het verleden 142
schoot van de 148
vermogen om in de, te zien ontbreekt 141
Toewijding
aan waarheid 252
Tolstoi, graaf Leo
een van de tekenen van zijn tijd 179-80
eerder een mysticus dan een orthodox christen 179

Tolstoi, graaf Leo (vervolg)
psychospirituele evolutie van 179
satire op het spiritisme 179
Tong-pa-nyi
omschreven 408
Tovenaar(s)
amateurhypnotisten worden 236-7, 241
en rituelen bij nieuwe maan 227
Indiase 275
van de farao 262
vrouwelijke djinn van moslim- 216vn
ziet af van echtelijke rechten 216vn
Tovenarij
door goochelaars en fakirs 270-5
en echt mesmerisme 275-6
en overblijfselen van dieren 343vn
oude en hedendaagse 344vn
oude psychologie over 241
Transmutatie 106-9, 112
in sommige gevallen zwarte magie 115
mogelijkheid van 100-2
Trillingen
bij teweeggebrachte hypnose 308-9
en uiteenspatten van glas 306, 309-10
en zintuigen 191
experiment met gevoelige vlam 309
harmonie van 288, 308-9
hypnotiseur werkt d.m.v. 304ev
van moleculen geanalyseerd 287, 308-9
van zenuwcentra in hersenen tijdens hypnose 308
Trillingsgetal
en hypnose 304, 308
van metalen, houtsoorten, kristallen enz. 309
Trimūrti
kosmische 201&vn
Tsongkhapa
geciteerd 396
profetie van, over Tibet en westerse wereld 402
Tukaram Tatya
doet onschatbaar werk door theosofische impuls 204
Tulpa
vrijwillige incarnatie 408
Tylor, Edward Burnett
over animisme 279vn
Tyndall, John 416, 423
en wetenschappelijke verbeelding 186
metafysica is volgens, een soort poëzie 187
over metafysica 24

Udumbara-bloem 408
Ueberweg, F.
History of Philosophy 86
Ultramontanen 24-5
Undinen 213-4
en elementalen 216
Universal Review
geciteerd 266vn
Upanishad(s)
echte occulte leer in 438
exacte wetenschap in 291
geciteerd 425
over dunne aderen, het astrale lichaam en resten van vorige levens 3
wijsheid in, en darśana's is behouden 204
Ūrdhvasrotasas
wezens van de derde schepping 211-2&vn

Vāch
of Kuan-yin 400
Vāchīśvara
of stem-godheid 400
Vaikrita
of padma schepping 211-2
Vampier
-bruid of succubus 221
Vampirisme
bewuste of onbewuste zwarte magie 305
blind en mechanisch proces 305
en aurisch fluïdum 305
Vandalen
en roundheads en puriteinen 122
Vaticaan
geheime documenten van 146
onmacht van 235
vervolgt Cagliostro 152, 156-8
Veda's 20, 361, 400, 410

goden van de 225
sleutel tot de 33 crores goden 225
Vendīdād 318-9vn
Darmesteter over allegorie in 319
'Introduction' van Darmesteter geciteerd 319
Venus
vrouwelijke vorm van Lucifer 384
Vergilius
Aeneis geciteerd 221&vn
Verlossers
elk land heeft zijn 28
hebben zich nooit voorgedaan als mesiassen 258-9
Verlossing
van het vlees en van zonde 322
Verschijnsel(en)
door Indiase goochelaars teweeggebrachte 270-7
elk, vindt zijn oorsprong in beweging 282-3
en psychische illusies 59
essentie van bovennatuurlijke 230
getoetst m.b.v. foto's 272-7
levens-, voor huidige fysiologie ondoorgrondelijk 193, 200, 279-80
levens-, die voor uiterlijke zintuigen niet waarneembaar zijn 199-200
moleculaire aard van psychische 282-5
morfologie, anatomie en histologie kunnen levens-, niet ontraadselen 200, 280
natuurlijke en paranormale 59-60
van menselijk bewustzijn 285
van Mesmer bevestigd door Franse Academie 238-9
verstandelijke 285
wetenschapper en occultist over, van het denkvermogen 279-80
zintuigen zien essentie van, niet 200
Verslaving
aan dingen en maatschappelijke gebruiken 261
Verstand
en hogere zintuigen 32
Verstandelijke vermogens 44, 286, 292-6
bovenbewuste ervaringen en 295
en gedrag 285-6
hoogste, actief als manas zich heeft losgemaakt van kāma 286
Vidyā
term verklaard 33vn
Vis
en wateren en inwijding 382-4
Vishṇu 414-5
als het grenzeloze Al 318vn
als kalki-avatāra 321
deel van hindoe trimūrti 201
etymologie van naam 201vn
vijf namen van 201
Vishṇu-Purāṇa 411
over ambrosia van de goden 212vn
over Vishṇu 414-5
Visioen(en)
hoger ego als ziener van 295
kennis komt in 444
noëtische en psychische, vergeleken 299-300
panoramisch visioen bij de dood 91ev
Vivisectie
en zwarte magie 241
op de ziel van proefpersonen 236-7
Volharding
kracht van 73
Volkeren
cyclische vooruitgang van 419
Volney, C.F.
The Ruins etc.
over duif en Venus 384
Voltaire (François Marie Arouet)
over iemand beoordelen 3
Voodoo-priester
seksuele beperkingen voor 216vn
Vooroorde(e)l(en)
inspelen op geliefde 268
macht van 53-62
TS vrij van 61
van publieke opinie 367-9
wereld verstart met haar 369
Voortplanting
door cijfer 9 gesymboliseerd 140
Voorzienigheid 11
Vrijmetselaars
en Cagliostro 150, 153-5, 160
Loge des Amis Réunis 153, 155vn
vervolgd door het Vaticaan 152

Vrijmetselarij
Cagliostro over echte 154-5
over verloren documenten van Savalette de Langes 155-6vn
Vrouw(en)
eerste, in derde wortelras 354vn
en de Oosterse School 118
in moderne samenleving 367-8
symbool voor lagere viertal 387
vooruitgang voor, in 19de eeuw 367
vrijmetselaarsloge voor 118
wijze moet afzien van vleselijk contact met 215
Vulgaat 353-4, 371
Vuren
symboliek van 390-1
Vuuraanbidders 318-9vn

Waarheid
als lichtbaken 12-3, 26
behoort aan iedereen toe 369-70
bewaard door adepten 418
boom van kennis is als, zelf 250-1
een uitgesproken, wordt niet vergeven en vergeten 49
ene, en eenheid 36
ene, is hart van de mens 25
is het geloof van theosofen 27
goddelijke, is één 41
kan nooit sterven 51
kan niet aan grote publiek worden gegeven 113
religies voortgekomen uit 250-1
theosofie is weg naar 28
toewijding aan 252
Tsongkhapa over 396
verbergen om zuiver te houden 395
wordt geminacht in onze tijd 260
zoeken van, terwille van die, zelf 265
Waarheidlievendheid
altijd gehinderd door enthousiasme 220
Wachters
hun rol 410-1
Wade, Claude
over fakirs 48
Wahshiyya, Ibn
Landbouw van de nabateeërs
over Qūthāmā die de maan-wijsheid van de voorouders oproept 227
Walker, E.D. 8-9vn
Wallace, Alfred Russell 177, 267
luidt doodsklok van het darwinisme 266
Wang-puh
Shing-Tau-ki 396
Wapens
inventieve vermogens van de mens verspild aan productie van 325
Ward, Artemus
over het plezieren van het grote publiek 268
Water
en wijn symboliek 386ev
Webster's Dictionary
over filosofie 85
over lymph 201
over theosofie 33
Weichselbaum, Anton
over influenza 164
Wereld
schijnheilige 270
uitverkorenen van de 267
Werkelijkheid
en manvantarische illusie 424
en niet-werkelijkheid 40
Wetenschap(pen)
analytische methode van 286-7
beschouwt Paracelsus als kwakzalver 230
dogmatisme van 175-6, 185-6
door vijf zintuigen beperkt 172, 187
echte en pseudo- 177
elke, heeft 3 aspecten 102
en *De geheime leer* 250
en zuigmond van mug 54
Franse Academie veroordeelt Mesmer 232-3
gebruikt theürgische magie onder nieuwe namen 229
gifgas van westerse 75
heeft meer 'wetenschappelijke verbeelding' nodig 185-6
huidige, was bekend aan de Ouden 416
hypothesen van de 30
kerk geloofde in geheime 350
kwakzalverij en de moderne 233-4

maakt rijken rijker en armen armer 32
materialistische, en 'geesten' 177-8, 222
mysteries die toegankelijk worden voor de 62
niet consequent 350-1
occulte, gevaarlijk 29
overschrijdt grens van de stoffelijke natuur 279-280
'staf' van de 223
theosofie en moderne 278ev
van echte rāja-yogī's en haar vertakkingen 33
verwaandheid van de 167-8, 231-2, 279-80, 286-7
verwerpen van onfeilbaarheid van de 368
verwerpt levensbeginsel 186, 283
vooruitgang van de 231-2
zwarte magie in 229-44
Wetenschappelijk(e)
speculaties over nevelvlekken 277vn
verklaring van verschijnselen van fakirs 270ev
Wetenschappers
onfeilbaarheid van, betwijfeld 368
waren vroeger alchemisten en magiërs 350-1
zelfgenoegzaamheid van 416
Wijn
en water symboliek 386ev
Wijsheid
aardse, psychische, duivelse 267, 295, 297
barbaarse, van minder ontwikkelde volkeren 44
budha betekent 20
chokhmah en sophia equivalenten van 261
de ene 378
elk land had dubbel stelsel van 19
en waarheid zijn synoniem 266
gepersonifieerd 20
goddelijke, als lichtbaken 19ev
goddelijke en aardse 262, 264-5, 270
goddelijke, niet voor onwaardigen 129
goddelijke, of Amon 129
goddelijke, of sapientia 264-5
goden van esoterische 20
licht van de 'oudste' 270
of theosofie 270
oude, en haar vertakkingen 33-4
-religie 84
-religie bron van religies 83
-religie van voor Adam 351
-religie van vroege mensheid 250
schatten verborgen door oorspronkelijke vertolkers van goddelijke 42
tegenover een wereldse handelwijze 267-8
tweede God is, van de ene God 39
twee soorten 259-70
verborgen 129
verdedigers en verachters van de oude 420
weinig, in onze eeuw 260
westerse wereld aanvaardt alleen psychische 264
Wijsheid van Iaseus, de 21
Wijsheid van Salomo, de 21
Wil
en verschijnselen na de dood 405-6
en zelfbeschouwing 199-200
gebruik van, bij genezing en vampirisme 305
maakt zich aan innerlijk zintuig kenbaar 199-200, 280-1
sleutel tot bewustzijn 199-200, 280
-strillingen bij hypnose 304
van cellen 293
Wil, vrije
animalistische denkbeeld dat, een hallucinatie is 291
en behoud van energie 286, 288
en onzichtbare vrije-willer 290
illusie van een 289
wetenschap over 284-90
Wilder, Alexander
maakte index van *Isis ontsluierd* 334
over deskundigheid van 336-7
over instinct en alwetendheid 17
schreef inleiding voor *Isis ontsluierd* 334-7
New Platonism and Alchemy
citeert Agrippa 111-2
citeert Eirenaeus 112
citeert Espagnet 113
citeert Geber 109

Wilder, Alexander (vervolg)
New Platonism and Alchemy
citeert Roger Bacon 116
over ene diepste essentie en neoplatonisten 35
over symbolentaal 111
Wilson, H.H. 26
discussieerde met pārsī-hogepriesters 319vn
vertaler van *Vishṇu-Purāṇa* 411vn, 415vn
Winchell, Alexander
World-Life, etc.
over taxonomie van de hemelen 413
Wonderen
theosofen geloven niet in 60
Woodhull, Victoria Claflin
verontwaardigd over onderworpenheid van vrouw in huwelijk 254
Woord
en logos 375
Mozes over het 112
verloren, en Swedenborg 43
vleesgeworden 294
Wortelloze wortel
en mūlaprakriti 81
en scheppend beginsel 99
Wreedheid
morele, in onze tijd 260

Yavanāchārya
naam voor Pythagoras 28
Yazata's 320, 323
Yogāchāra School
noemt leven van yogī egoïstisch 67vn
Yogī('s)
en kluizenaars zijn grote egoïsten 17-8, 63
goochelaars imiteren siddhi's van 275
hindoe- en tāntrika's 196-7
hypnose vergeleken met krachten van 275-6
kan loop van karma niet afwenden 205
oosterse, in het gelijk gesteld 200
Young, Brigham
geloofsijver en martelaarschap van 253
Young, Edward
over engelen als 'hogere soort mensen' 224

Zamyād Yast
pārsī-geschrift 321vn
Zarathoestra (zie ook zoroastrisch)
pārsī's zijn volgelingen van 318-9vn
tijd van, vergeleken met nu 326
wet werd door Ahura-Mazdā aan, geopenbaard 319
Zelf
alaya's 170
lager, beschouwt zich als het enige zelf 294
persoonlijk 295
persoonlijk, en individueel 407-8
spiritueel, en 4de ronder 425
ware onpersoonlijke 425
zuiver, blijft niet in aardse atmosfeer na dood van lichaam 398
Zelf, hoger
alwetend 294-5
astrale profeet en werking van 248
en bruiloft in Kana 386
en inwijding 386
gelofte aan, en mahātmische aspect van meesters 210
God in de mens 153, 263
noëtische beginsel of hoger manas verenigd met buddhi 263
of hoger ego kan niet rechtstreeks op lichaam inwerken 294-5
onlosmakelijk deel van oneindig heelal 263
sleutel tot successen ligt bij 80
Zelfbeschouwing
en wil 199-200
Zelfbewustzijn 425
als belichaming van universeel denkvermogen 189, 293
en wil 285
geen fysieke basis voor 280
komt voort uit hoger manas 281
Ladd over verbindende werking van 280-1
Zelfmoordenaars
blijven enige tijd in aardse atmosfeer 403
Zenuwcellen 290

en zenuwvezels 285
Zenuwen/zenuwcentra
psychische kracht actief in 282-3
rol van, bij hypnose 303-4, 306-9
verdoofd onder hypnose 234
Zervän akarana
eerstgeboren godheid 317-8
oneindige ruimte en grenzeloze tijd 317-8&vn
vergeleken met Vishṇu 318vn
Zeven
mysterieus getal 139-140
Ziekte(n)
en gebedsgenezing 311
veel, zijn product van verbeeldingskracht 311
Ziel(en)
en nefesh of levensbeginsel 292
geheugen van 95
goddelijke, of buddhi-manas 132, 263
hogere noëtische, van de mens 293
huidige fysiologen en de 279-280
is zeker niet het denkvermogen 292
kan niet worden ontdekt in de ontleedkamer 287
kracht van de 302
redeloze en met rede begiftigde ziel 345vn
spiritisten waren getuige van onsterfelijkheid van de 176-8
universele, of alaya-mahat 263
vloedgolf van de 119
Ziener(s)
hoe men een, wordt 299-300
hoger ego is de 295
noëtische en aardse visioen van 299
Zieneres van Prevorst (Friederike Hauffe) 299-300
Zienerschap
is geen mediumschap 299
voorwaarden voor echt 299-300
Zintuigen
en trillingen 191
fysieke en hogere 32
ingewijde scheidt zijn, niet 12-3&vn
object van de 424
uiterlijke en innerlijke 191-2
vijf beperkte 172, 187, 191
zeven 12-3, 32
Zohar 36, 356, 365
betekenis door huidige kabbalisten verdraaid 116
echte, bevat esoterie 357
hoe, werd samengesteld 42, 117
verminkte versie van oorspronkelijke 356-7
Zola, Émile
bekritiseert verdorvenheid van lagere klassen 125
Zomerland 212, 218
absurde opvattingen over 6-7
Zon
dag van de overwinnende 147vn
Kant over, en planeten 31-2
Lactantius' kritiek op heliocentrisch stelsel 261
opvatting van objectieve idealist over 424
spirituele centrale 410
wetenschappelijke theorieën over, en zonnevlekken 30-2
Zoroastrisch(e) (zie ook Zarathoestra)
leringen 317-27
voorschrift 322
Zuiverheid
deugd van alle mesiassen 257
Zuurstof
wordt ozon en veroorzaakt influenza 166
Zwaan/zwanen
grote figuren vergeleken met 162
symbool voor brahman en cyclussen 162
Zwaartekracht
en veronderstelde andere kracht 277vn
Zweetgeborenen 377